GOVERNMENT OF INDIA
ARCHÆOLOGICAL SURVEY OF INDIA
CENTRAL
ARCHÆOLOGICAL
LIBRARY
ACCESSION NO. 9238
CALL No. BPa8 / Fau
D.G.A. 79

DIRECTOR GENERAL
Library Regd. No
INDIA

JATAKATTHAVANNANA

BY

V. FAUSBÖLL.

A1126
Fau76

THE

JĀTAKA

TOGETHER WITH ITS COMMENTARY

BEING

TALES OF THE ANTERIOR BIRTHS

OF

GOTAMA BUDDHA.

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL LIBRARY
New Delhi
9238

FOR THE FIRST TIME EDITED IN THE ORIGINAL PĀLI

BY

V. FAUSBÖLL

AND TRANSLATED

BY

T. W. RHYS DAVIDS.

TEXT. VOL. II.

BPa8
Fau

LONDON.
TRÜBNER & CO.

STRASSBURG. KARL J. TRÜBNER

KOPENHAGEN. B. LUNDBYE

1879.

[All Rights Reserved.]

D5860

INDIA

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY, NEW DELHI.
Acc. No. 9238
Date. 3.8.57
Call No. BPa8
Fau

PRINTED BY NIELSEN & LYDICHE, KOPENHAGEN.

DEDICATED

TO THE MEMORY OF

THE SAGACIOUS INTERPRETER OF ANTIQUITY

NIELS LUDVIG WESTERGAARD.

DIRECTOR GENERAL OF AGRICULTURE
Library Regd No

PRELIMINARY REMARKS 3.

While working at this volume, a sunbeam glided into my study: on the 14th of February 1878 I received as a present from Colonel Duncan, the British Resident at Mandalay, who had heard of my troubles from the Rev. C. H. Chard S. P. G. Missionary, a Burmese MS. of the whole Jātaka in 7 volumes, splendidly got up. This was indeed a liberal gift for which I cannot sufficiently thank the noble donor.

Duncan's MS. agrees nearly throughout with B^1, so it seems evident that the Burmese MSS. in fact represent a redaction different from the Cingalese, and in some cases have most likely preserved the true readings, but notwithstanding this I shall, as I have once resolved, still continue to give the Cingalese Redaction in the text, and put the Burmese readings in the footnotes.

Being now furnished with two MSS. of the whole Jātaka and having had the promise of a continuation of a transcript from the Rev. W. Subhūti, I hope to work with a little more ease, provided my good friends in Ceylon do not fail me.

As it will appear from the Various Readings, I have, besides the Kopenhagen MS. (C^1), had a Transcript from Subhūti (C^3) and the Burmese MS. of the India Office (B^1) for the Jātakas 151—160. For J. 161—220 I had only C^3 and B^1, but as before M. L. Feer was good enough to give me the readings of the Parisian MS. (B^2) in some of the difficult passages. For J. 221—300 I have again had Subhūti's transcript besides C^3 and B^1, and up to J. 250 the continued assistance of M. Feer. For J. 251—300 I have had the MS. presented to me by Colonel Duncan (B^3) besides C^3 C^1 and B^1.

Kopenhagen, Febr. 26, 1879.

THE DIRECTOR GENERAL OF ARCHAEOLOGY
Library Copy
I N D I A

CORRECTIONS AND ADDITIONS.

Page 17 l. 29 for C read C^1.
— 17 l. 30 for B read B^1.
— 17 l. 31 for C read C^2.
— 23 l. 25 cfr. infra p. 314 l. 21.
— 49 l. 14 for tte va read te va.
— 49 l. 30 for K neva read K ne va.
— 97 l. 5 add (Dhp. p. 275).
— 125 l. 10 cfr. infra p. 206.
— 326 l. 9 for kumāreṇa read kumāreṇa.
— 383 l. 2 for ūāsa read nāsa.
— 410 l. 1 for Khadiraṅga- read Khadiragāra-.
— 412 l. 12 for bhuñjaāmiti read bhuñja sāmiti.
— 427 l. 3 for ippāni read sippāni.
— 275 l. 10 fr. the b. of Vol. I for ekaṭṭhaṃ yojanaṃ read ekaṃ aṭṭhayojanaṃ.

Formerly published:

Dhammapadam. Ex tribus codicibus hauniensibus palice edidit, latine vertit, excerptis ex commentario palico notisque illustravit V. Fausboll. Haunie 1855. 8 Danish crowns.

Five Jātakas, containing a Fairy Tale, a Comical Story, and Three Fables. In the Original Pāli Text, with a Translation and Notes, by V. Fausboll. Copenhagen 1861. 3 Danish crowns.

Two Jātakas. The original Pali Text, with an English Translation and Critical Notes. By V. Fausboll. 1870. (From the Journal of the R. A. S.). 1 Danish crown.

The Dasaratha-Jātaka, being the Buddhist Story of King Rāma. The Original Pāli Text with a Translation and Notes by V. Fausboll. Copenhagen 1871. 1 crown 88 øre Danish.

Ten Jātakas. The Original Pāli Text with a Translation and Notes by V. Fausboll. Copenhagen 1872. 4 Danish crowns.

II. DUKANIPĀTA.

1. DAḶHAVAGGA.

1. Rājovādajātaka.

Daḷhaṃ daḷhassa khipatīti[1]. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto rājovādaṃ ārabbha kathesi. So Tesakuṇajātake āvibhavissati. Ekasmiṃ pana divase Kosalarājā ekaṃ gaṭigataṃ[2] dubbiniccheyyaṃ aṭṭaṃ viniccinitvā[3] bhuttapātarāso allahattho va alaṅkaratthaṃ abhiruyha Satthu santikaṃ gantvā phullapadumasassirikesu pādesu Satthāraṃ vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Atha naṃ Satthā etad avoca: „bhaṇa, kuto nu tvaṃ mahārāja āgacchasi divādivassā“ 'ti. „Bhante, ajja ekaṃ gaṭigataṃ[4] dubbiniccheyyaṃ aṭṭaṃ viniccinanto okāsaṃ alabhitvā[5] idāni taṃ tīretvā[6] bhuñjitvā allahatthe va tumhākaṃ upaṭṭhānaṃ[7] āgato 'mhīti. Satthā „mahārāja, dhammena samena aṭṭaviniccheyyaṃ[8] nāma kusalaṃ, saggamaggo esa, acchariyaṃ kho pan' etaṃ yaṃ tumhe mādisassa sabbaññussa[9] santikā ovādaṃ labhamānā dhammena[10] samena aṭṭaṃ viniccineyyātha. etad eva acchariyaṃ yaṃ[11] pubbe rājāno asabbaññūnam[12] pi paṇḍitānaṃ vacanaṃ sutvā dhammena samena aṭṭaṃ viniccinantā cattāri agatigamanāni vajjetvā dasarājadhamme akopetvā dhammena rajjaṃ kāretvā saggapadaṃ pūrayamānā agamaṃsū“ 'ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

---

1. Cfr. Ten Jât. by V. Fausbøll 1872 p. 1 and the following. [1] C[b] khīpatīti, B[b] khippatīti. [2] B[b] agatigataṃ. [3] B[b] suviniccitva. [4] B[b] agatigataṃ. [5] C[b] C[c] C[e] labhitvā. [6] B[b] vīrodetvā. [7] C[c] C[e] B[b] aṭṭhaviniccayaṃ. [8] B[b] sappaññussa buddhassa, C[b] sabbaññutassa. [9] B[b] omits samena. [10] C[b] C[e] C[c] omit yaṃ. [11] C[e] C[c] asabbaññūnaṃ.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchismiṁ[1] paṭisandhiṁ gahetvā laddhagabbhaparihāro sotthinā mātukucchimhā nikkhami. Nāmagahaṇadivase pan' assa Brahmadattakumāro tv-eva nāmaṁ akaṁsu. So anupubbena vayappatto soḷasavassakāle Takkasilaṁ gantvā sabbasippesu nipphattiṁ patvā pitu accayena rajje patiṭṭhāya dhammena samena rajjaṁ kāresi. Chandādivasena agantvā vinicchayaṁ anusāsi. Tasmiṁ evaṁ dhammena rajjaṁ kārente amaccāpi dhammen' eva vohāraṁ vinicchiniṁsu. Vohāresu dhammena vinicchayamānesu[2] kūṭaṭṭakārakā nāma nāhesuṁ[3]. Tesaṁ abhāvā aṭṭhāya rajaṅgaṇe uparavo[4] pacchijji. Amaccā divasaṁ pi vinicchayaṭṭhāne nisīditvā kañci vinicchayatthāya āgacchantaṁ adisvā pakkamanti. Vinicchayaṭṭhānaṁ chaḍḍetabbabhāvaṁ[5] pāpuṇi. Bodhisatto cintesi: „mayi dhammena rajjaṁ kārente vinicchayatthāya āgacchantā nāma n' atthi, uparavo pacchijji, vinicchayaṭṭhānaṁ chaḍḍetabbabhāvaṁ pattaṁ, idāni mayā attano aguṇaṁ pariyesituṁ vaṭṭati', 'ayaṁ nāma me aguṇo' ti[6]" ñatvā[7] taṁ pahāya guṇesu yeva vattissāmīti". Tato paṭṭhāya „atthi nu kho me koci aguṇavādīti" pariggaṇhanto antovalañjakānaṁ antare kañci aguṇavādiṁ adisvā attano guṇakathaṁ eva sutvā „ete mayhaṁ bhayenāpi aguṇaṁ avatvā guṇaṁ[8] eva vadeyyun" ti bahivalañjanake pariggaṇhanto tatrāpi adisvā antonagaraṁ pariggaṇhi, bahinagare catusu dvāresu dvāragāmake pariggaṇhi. Tatrāpi kañci aguṇavādiṁ adisvā attano guṇakathaṁ eva sutvā „janapadaṁ pariggaṇhissāmīti" amacce rajjaṁ paṭicchāpetvā rathaṁ āruyha sārathiṁ eva gahetvā aññātakavesena nagarā nikkhamitvā janapadaṁ pariggaṇhamāno yāva paccantabhūmiṁ[9] gantvā kañci

---

[1] B[1] kucchimhi. [2] C[2] C[3] āgantvā, C[1] anāgantvā. [3] so all four MSS. instead of vinicchi-? [4] B[1] ahesuṁ, C[2] hesuṁ. [5] B[1] uppaddava. [6] B[1] chaṭṭetabba-, C[2] C[3] chaḍḍetabba-. [7] B[1] adds na. [8] B[1] chaṭetabba-, C[3] chaḍḍetabba-. [9] B[1] sattaguṇa. [10] C[2] C[3] add ca. [11] B[1] sutvā. [12] C[2] C[3] guṇakathaṁ. [13] B[1] paccantaṁ gāmaṁ.

aguṇavādiṁ adisvā attano guṇakathaṁ eva sutvā paccantasīmato mahāmaggena nagarābhimukho yeva nivatti. Tasmiṁ pana kāle Malliko nāma Kosalarājāpi[1] dhammena rajjaṁ kārento aguṇagavesako[2] hutvā antovalañjakādisu[3] aguṇavādiṁ adisvā attano guṇakathaṁ eva sutvā janapadaṁ parigaṇhanto taṁ padesaṁ agamāsi. Te ubho pi ekasmiṁ ninne sakaṭamagge abhimukhā ahesuṁ. Rathassa ukkamanaṭṭhānaṁ n' atthi. Atha[4] Mallikaraññño sārathi Bārāṇasiraññño sārathiṁ „tava rathaṁ ukkamāpehīti" āha. So pi „ambho[5] sārathi, tava rathaṁ ukkamāpehi, imasmiṁ rathe Bārāṇasirajjasāmiko Brahmadattamahārājā nisinno" ti āha. Itaro[6] pi „ambho[7] sārathi, imasmiṁ rathe Kosalarajjasāmiko Mallikamahārājā nisinno, tava rathaṁ ukkamāpetvā amhākaṁ raññño rathassa okāsaṁ dehīti" āha. Bārāṇasiraññño sārathi „ayaṁ pi kira rājā yeva, kiṁ nu kho kātabban" ti cintento „atth' esa upāyo[8]: vayaṁ pucchitvā daharatarassa rathaṁ ukkamāpetvā mahallakassa okāsaṁ dāpessāmīti" sannitṭhānaṁ katvā taṁ sārathiṁ Kosalaraññño vayaṁ pucchitvā parigaṇhanto ubhinnaṁ pi samānavayabhāvaṁ ñatvā rajjaparimāṇaṁ balaṁ dhanaṁ yasaṁ jātigottakulapadesaṁ[9] ti sabbaṁ pucchitvā „ubho pi tiyojanasatikassa rajjassa sāmino, samānabaladhanayasajātigottakulapadesā" ti ñatvā „sīlavantatarassa[10] okāsaṁ dassāmīti" cintetvā so sārathi „tumhākaṁ raññño sīlācāro kīdiso" ti pucchi. So „ayañ ca ayañ ca amhākaṁ raññño sīlācāro" ti attano raññño aguṇaṁ eva guṇato pakāsento paṭhamaṁ gāthaṁ āha:

1. Daḷhaṁ daḷhassa khipati[11] Malliko muduṁ muduṁ,
sādhuṁ pi sādhunā jeti asādhuṁ pi asādhunā.
Etādiso ayaṁ rājā, maggā uyyāhi sārathīti. 1.

---

[1] B[1] omits pi. [2] B[1] aguṇakathaṁ vesato, C[2] aguṇavesako. [3] C[2] antovalañjanakādiso, C[3] antovalañjakādisu, B[1] antovalañcakādisu. [4] C[2] omits atha. [5] C[2] ambo. [6] C[2] C[3] itarasmiṁ. [7] B[1] adds ti. [8] B[1] jātigottakulapadesaṁ. [9] B[1] sīlavantassa, C[3] sīlavantatarassa. [10] B[1] khippati.

Tattha *dalhaṃ dalhassa khipatîti* yo dalho hoti balavadaḷhena pahārena vā[1] vacanena vā jinitabbo tassa daḷhaṃ eva pahāraṃ vā vacanaṃ vā khipati[2] evaṃ dalho va hutvā taṃ jinātîti dasseti. *Mallîko* ti tassa rañño nāmaṃ. *muduṇā muduṃ* ti mudupuggalaṃ sayaṃ pi mudu hutvā muduṇā va upāyena jināti. *sādhuṃ pi sādhunā jeti asādhuṃ pi asādhunā* ti ye sādhū[3] sappurisā te[4] sayaṃ pi sādhu hutvā sādhunā va upāyena, ye pana asādhū[5] te[6] sayaṃ pi asādhu hutvā asādhunā va upāyena jinātîti dasseti; *etādiso ayaṃ rājā* ti ayaṃ amhākaṃ Kosalarājā sallakkhena evarūpo. *maggā uyyāhi sārathîti* attano ratthaṃ maggā ukkamāpetvā[7] *uyyāhi uppathena yāhîti*[8] amhākaṃ rañño maggaṃ dehîti vadati.

Atha taṃ Bārāṇasiraññño sārathi „ambho, kiṃ pana tayā attano rañño guṇā kathitā" ti vatvā „āmā" 'ti vutte „yadi ete guṇā aguṇā pana kîdisā" ti vatvā „ete tāva aguṇā hontu, tumhākaṃ pana raññño kîdisā guṇā" ti vutte „tena hi suṇāhîti" dutiyaṃ gāthaṃ āha:

2. Akkodhena jine kodhaṃ, asādhuṃ sādhunā jine,
jine kadariyaṃ dānena saccena alikavādinaṃ[9].
Etādiso ayaṃ rājā, maggā uyyāhi sārathîti. 2. (Dhp. v. 223.)

Tattha *etādiso* ti etehi *akkodhena jine kodhaṃ*-ti-ādīnaṃ vuttehi guṇehi samannāgato, ayaṃ hi khuddhaṃ puggalaṃ sayaṃ akkodho hutvā akkodhena jināti, *asādhuṃ pana*[10] sayaṃ sādhu hutvā sādhunā, *kadariyaṃ* thaddhamacchariṃ sayaṃ[10] dāyako hutvā dānena, *alikavādinaṃ*[11] musāvādiṃ sayaṃ saccavādī[12] hutvā saccena jināti; *maggā uyyāhîti* tumhe sārathi maggato apagacchā evaṃvidhasīlācāraguṇasamyuttassa[13] amhākaṃ rañño maggaṃ dehîti[14] amhākaṃ rājā maggassa annecchariko ti.

Evaṃ vutte Mallikarājā[15] ca sārathi ca ubho pi rathā otaritvā asse mocetvā rathaṃ apanetvā Bārāṇasirañño maggaṃ adaṃsu. Bārāṇasirājā Mallikaraññño nāma „idaṃ c' idaṃ ca

---

[1] C[a] C[p] C[s] omit vā. [2] B[i] khippati. [3] all the MSS. sādhu. [4] C[a] C[p] C[s] tesaṃ. [5] all the MSS. asādhu. [6] all the MSS. except C[p][2] ukkāpetvā. [7] B[i] yāhi. [8] B[i] alikavādaṃ, C[p] C[s] alikavādinaṃ. [9] C[a] janaṃ. [10] C[p] C[s] omit sayaṃ. [11] C[a] C[p] C[s] alikavādinaṃ. [12] C[a] -vādiṃ, C[p] C[s] -vādī. [13] C[a] evaṃvidhaṃ-, B[i] evaṃ vividatvaṃ-. [14] B[i] dehi. [15] C[a] C[p] C[s] here and in the following mallîya-.

kātuṁ vaṭṭatîti" ovādaṁ datvā Bārāṇasiṁ gantvā dānādîni puññāni katvā jîvitapariyosāne saggapadaṁ pūresi. Mallikarājāpi tassa ovādaṁ gahetvā janapadaṁ pariggahetvā[1] attano aguṇavādiṁ adisvā va sakanagaraṁ gantvā dānādîni puññāni katvā[2] jîvitapariyosāne saggapadaṁ eva pūresi.

Satthā Kosalarājassa ovādadānatthāya imaṁ desanaṁ[3] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā Mallikarañño sārathi Moggallāno ahosi, rājā Ānando, Bārāṇasirañño sārathi Sāriputto ahosi[4], rājā pana aham evā" 'ti. Rājovādajātakaṁ.

2. Sigālajātaka.

Asamekkhitakammantan ti. Idaṁ Satthā Kūṭāgārasālāyaṁ viharanto Vesāli-vāsikaṁ mahāpitaputtaṁ[5] ārabbha kathesi. Tassa kira pitā rājūnaṁ[6] rājorodhānaṁ rājakumārānaṁ rājakumārīnañ ca mahākaruṇākosalasaṇṭhāpanaṭṭhapaṭṭhapanādîni[7] sabbakiccāni karoti saddho pasanno tisaraṇagato samādinnapañcasīlo, antarantarena Satthu dhammaṁ suṇanto kālaṁ vītināmeti. So ekadivasaṁ rājaniveasane kammaṁ kātuṁ gacchanto attano puttaṁ gahetvā gato. So tattha ekaṁ devaccharāpaṭibhāgaṁ alaṁkatapaṭiyattaṁ Licchavikumārikaṁ disvā kilesavasena paṭiladdhacitto[8] hutvā pitarā saddhiṁ rājaniveasanā nikkhamitvā „etaṁ kumārikaṁ labhamāno jîvissāmi, alabhamānassa me ettha eva maraṇaṁ" ti āhārūpacchedaṁ[9] katvā mañcakaṁ parissajitvā nipajji. Atha naṁ pitā upasaṁkamitvā „tāta, avatthuṁhi chandarāgaṁ mā kari[10]. hînajacco tvaṁ mahāpitaputto[11], Licchavikumārikā khattiyadhîtā jātisampannā, na sā tuyhaṁ anucchavikā, aññaṁ te jātigottehi sadisakumārikaṁ ānessāmîti" āha. So pitu kathaṁ na gaṇhāti. Atha naṁ mātā bhātā bhaginī cullamātā[12] cullapitā[13] ti sabbe pi ñātakā c' eva mittasuhajjā ca sannipatitvā saññapentāpi[14] saññāpetuṁ nāsakkhiṁsu. So tattha' eva sussitvā parisussitvā jîvitakkhayaṁ pāpuṇi. Ath' assa pitā sarîrakiccapetakiccāni katvā

---

[1] B[b] pariggaṇhetvā. [2] B[b] datvā. [3] B[b] dhammadesanaṁ. [4] B[b] omits ahosi. [5] B[b] adds paṭhamaṁ. [6] B[b] hapita-. [7] B[b] rājūnaṁ. [8] B[b] masukaruṇākosalyasaṇṭhapanaṭṭhapaṭṭhapanādîni, B[c] -saṇṭhapanaṭṭhapaṭṭhānādîni. [9] B[b] paṭibandha-. [10] B[b] āhārūpacchedakaṁ, C[b] āhārūpacchedaṁ, C[c] āhārupacchedaṁ. [11] C[b] C[c] kari. [12] B[b] hapita-. [13] B[b] dhūla-. [14] B[b] cūla-. [15] B[b] B[c] saññāpento pi.

tanuttaṁ gate sake „Satthāraṁ vandissāmīti“ bahuṁ gandhamālavilepanaṁ[1] gahetvā Mahāvanaṁ gantvā Satthāraṁ pūjetvā vanditvā ekamantaṁ nisinno „kiṁ nu kho upāsaka imāni divasāni na dissasī[2]“ vutte tam atthaṁ ārocesi. Satthā „na kho upāsaka idān' eva tava putto avatthusmiṁ[3] chandarāgaṁ uppādetvā vināsaṁ pāpuṇi, pubbe pi patto yevā“ 'ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto Himavantapadese[4] sīhayoniyaṁ nibbatti. Tassa kaniṭṭhā cha bhātaro[5] ekā ca bhaginī ahosi. Sabbe pi Kañcanaguhāyaṁ vasanti. Tassā pana guhāya avidūre Rajatapabbate ekā phalikaguhā atthi. Tatth' eko sigālo vasati. Aparabhāge sīhānaṁ mātāpitaro kālaṁ akaṁsu. Te bhaginiṁ sīhapotikaṁ Kañcanaguhāyaṁ ṭhapetvā gocarāya nikkhamitvā[6] maṁsaṁ āharitvā tassā denti. So sigālo taṁ sīhāpotikaṁ disvā paṭibaddhacitto[7] ahosi. Tassā[8] pana mātāpitunnaṁ dharamānakāle okāsaṁ na labhi[9]. So sattannaṁ pi tesaṁ gocarāya pakkantakāle Phalikaguhāya otaritvā Kañcanaguhādvāraṁ gantvā sīhapotikāya purato lokāmisapaṭisaṁyuttaṁ evarūpaṁ rahassakathaṁ[10] kathesi[11]: „sīhapotike, ahaṁ pi catuppado tvaṁ pi catuppadā[12], tvaṁ me pajāpatī[13] hohi[14] ahaṁ[15] te patī bhavissāmi, te mayaṁ samaggā sammodamānā vasissāma, tvaṁ ito paṭṭhāya maṁ kilesavasena saṁgaṇhāhīti“. Sā tassa vacanaṁ sutvā cintesi: „ayaṁ sigālo catuppadānaṁ[16] antare hīno paṭikuṭṭho caṇḍālasadiso, mayaṁ uttamarājakulasammatā, esa kho mayā ca saddhiṁ asabbhaṁ ananucchavikaṁ[17] katheti, ahaṁ evarūpaṁ[18] kathaṁ sutvā jīvitena kiṁ karissāmi, nāsāvātaṁ sannirumbhitvā[19] marissāmīti“. Ath' assā etad ahosi: „mayhaṁ evaṁ eva maraṇaṁ ayuttaṁ, bhātikā tāva me āgacchantu[20], tesaṁ

---

[1] C[3] gandhavilepanaṁ. [2] B[1] C[3] dissatīti. [3] B[1] avatthumhi. [4] B[1] -ppadese. [5] B[1] tassa eka kaniṭṭhabhātaro. [6] B[1] pakkamitvā. [7] B[1] paṭṭhandha. [8] B[1] tassa. [9] B[1] nāladdhaṁ, C[2] C[3] na alattha. [10] C[2] C[3] rahassaṁkathaṁ. [11] B[1] katheti. [12] B[1] catuppādo. [13] B[1] C[2] C[3] pajāpati. [14] B[1] hoti, C[3] hoka. [15] B[1] ahaṁ. [16] B[1] catuppādānaṁ. [17] B[1] anide kathaṁ. [18] C[2] C[3] evaṁrūpaṁ. [19] B[1] sannirujjhitvā. [20] B[1] B[2] āgacchantu.

kathetvā marissāmīti". Sigālo pi tassā santikā paṭivacanaṃ alabhitvā „na idāni' esā mayi sambajjhatīti" domanassappatto Phalikaguhaṃ[1] pavisitvā nipajji[2]. Ath' eko sīhapotako mahisavāraṇādisu[3] aññataraṃ vadhitvā maṃsaṃ khāditvā bhaginiyā bhāgaṃ āharitvā „amma maṃsaṃ khādassū" 'ti āha. „Bhātika, nāhaṃ maṃsaṃ khādissāmi[4], marissāmīti". „Kiṃkāraṇā" ti. Sā taṃ pavattiṃ ācikkhi „idāni kahaṃ so sigālo" ti ca vutte Phalikaguhāyaṃ nipannasigālaṃ[5] „ākāse nipanno" ti maññamānā „bhātika, kiṃ na passasi[6], eso Rajatapabbate ākāse nipanno" ti[7]. Sīhapotako tassa Phalikaguhāyaṃ[8] nipannabhāvaṃ ajānanto „ākāse nipanno" ti saññī hutvā „māressāmī" nan" ti sīhavegena pakkhanditvā Phalikaguhaṃ hadayen' eva pahari. So hadayena phalitena[9] tatth' eva jīvitakkhayaṃ patvā pabbatapāde pati. Athāparo āgañchi[10]. Sā tassa pi tath' eva kathesi. So pi tath'eva katvā jīvitakkhayaṃ patvā pabbatapāde pati. Evaṃ[11]chasu pi bhātikesu matesu sabbapacchā Bodhisatto āgañchi[12]. Sā tassa pi[13] taṃ kāraṇaṃ ārocetvā „idāni so kuhiṃ" ti vutte „eso Rajatapabbatamatthake ākāse nipanno" ti āha. Bodhisatto[14] cintesi: „sigālānaṃ ākāse patiṭṭhā nāma n' atthi, Phalikaguhāya[15] nipannako[16] bhavissatīti". So pabbatapādaṃ otāritvā cha bhātike mate disvā „ime attano bālatāya pariggahanapaññāya[17] abhāvena Phalikaguhābhāvaṃ ajānitvā hadayena paharitvā matā bhavissanti, asamekkhitaatituritaṃ karontānaṃ kammaṃ nāma evarūpaṃ hotīti" ñatvā[18] paṭhamaṃ gāthaṃ āha:

1. Asamekkhitakammantaṃ turitābhinipātinaṃ
sāni[19] kammāni tappenti[20] uṇhaṃ v' ajjhohitaṃ mukhe ti. 3.

---

[1] B[1] C[2] C[3] na āsi. [2] B[1] samijjhatīti. [3] B[1] -guhāyaṃ. [4] B[1] nippajjati. [5] B[1] nisīdiṃsu. [6] B[1] khādissāmi. [7] B[1] nipannaṃ sigālaṃ. [8] B[1] kiṃ pana na passasi, C[3] kiṃ pannasi. [9] C[3] omits ti. [10] C[2] C[3] -guhāya. [11] B[1] māressāmi. [12] C[2] phalitena [13] B[1] āgacchi, C[3] and C[2] agacchi corrected to āgañchi. [14] B[1] āgacchi, C[3] agacchi corrected to āgañchi. [15] C[2] C[3] omit pi. [16] C[2] C[3] add evaṃ. [17] B[1] -guhāyaṃ. [18] B[1] adds va. [19] B[1] saññāya [20] B[1] vatvā. [21] B[1] tāni. [22] B[1] kappenti.

Tattha asamekkhitakammantan ti yo puggalo yam[1] kammam kātukāmo hoti tattha dosam asamekkhitvā anupadhāretvā turito hutvā vegen' eva tam kammam kātum abhinipatati pakkhandati patipajjati tam asamekkhitakammantam turitābhinipātinam tāni evam katāni sāni kammāni tappenti[2] socenti[3] kilamenti, yathā kiñ: nuham e' ajjhohitam mukhe[4] yathā bhuñjantena[5] „idam sītalam idam[6] nuhan' ti anupadhāretvā nuham ajjhoharaniyam[7] mukhe ajjhohitam thapitam nukham pi kantham pi kucchim pi dahati[8] socati kilameti evam tatharūpam puggalam tāni kammāni tappenti[9].

Iti so sīho imam gātham vatvā „mama bhātikā anupāyakusalā 'sigālam māressāmā'[10] 'ti ativegena pakkhanditvā sayam[11] matā, aham pana evam akatvā sigālassa Phalikaguhāyam nipannass' eva hadayam phālessāmīti" so sigālassa ārohanaorohanamaggam sallakkhetvā[12] tadabhimukho hutvā tikkhatum sīhanādam nadi[13]. Pathaviyā[14] saddhim ākāsam ekaninnādam ahosi. Sigālassa Phalikaguhāya[15] nipannakass' eva[16] bhītatasitassa hadayam phali[17]. So tatth' eva jīvitakkhayam pāpuni.

Satthā „evam so sigālo sīhanādam sutvā jīvitakkhayam patto" ti vatvā abhisambuddho hutvā dutiyam gātham āha:

2. Sīho ca sīhanādena Daddaram abhinādayi[18],
sutvā sīhassa nigghosam sigālo Daddare vasam
bhīto santāsam āpādi, hadayañ c' assa apphalīti. 4.

Tattha sīhoti cattāro sīhā: tiṇasīho paṇḍusīho kesarasīho kālasīho[19] suttantesu hatthipādo kesarasīho ti, tesu kesarasīho idha adhippeto, daddaram abhinādayīti tena asanisatasaddabheravatarena sīhanādena tam Rajatapabbatam abhinādayi[20] ekanādam[21] akāsi, daddare vasan ti phalikamaṇisake Rajatapabbate vasanto, bhīto santāsam āpādīti marupabhayena bhīto cittutrāsam āpādi[21], hadayañ cassa apphalīti tena c' assa bhayena hadayam phalitam.

---

[1] C[b] omits yam. [2] B[b] kappenti. [3] B[b] socatani, C[b] socaneti. [4] B[b] adds ti. [5] B[b] bhuñjante. [6] C[b] C[c] C[c] omit idam. [7] B[b] ajjhoharanam, C[b] ajjhoharaniyam. [8] B[b] adds tappeti. [9] B[b] -kusalatiya. [10] B[b] māressimi. [11] B[b] sayam pi. [12] B[b] sallakkhitvā. [13] B[b] nadati. [14] B[b] pathaviyā. [15] B[b] halikaguhāyam, C[b] phalikaguhā. [16] C[b] C[c] nipannasseva, B[b] nippannasseva. [17] C[b] phali. [18] B[b] abhindiyi. [19] C[b] omits kālasīho, C[b] C[c] kālasīho corrected to kālasīho [20] B[b] ekaninnādam. [21] C[b] apādi, B[b] apāni.

Evaṁ sīho sigālaṁ[1] jīvitakkhayaṁ pāpetvā bhātare ekasmiṁ ṭhāne paṭicchādetvā tesaṁ matabhāvaṁ bhaginiyā ācikkhitvā taṁ samassāsetvā yāvajīvaṁ Kañcanaguhāya[2] vasitvā yathākammaṁ gato.

Satthā imaṁ desanaṁ[3] āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne upāsako sotāpattiphale patiṭṭhahi) „Tadā sigālo mahāpitāputto ahosi, sīhapotikā Licchavikumārikā, cha[4] kaniṭṭhabhātaro[5] aññatarattherā ahesuṁ, jeṭṭhabhātikasīho[6] pana ahaṁ evā" 'ti. Sigālajātakaṁ.

3. Sūkarajātaka.

Catuppado[7] ahaṁ sammā 'ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ mahallakattheraṁ ārabbha kathesi. Ekasmiṁ hi divase rattiṁ[8] dhammasavane vattamāne Satthari gandhakuṭidvāre[9] manussānaṁ phalake ṭhatvā bhikkhusaṅghassa Sugatovādaṁ datvā gandhakuṭiṁ[10] paviṭṭhe dhammasenāpati Satthāraṁ vanditvā attano parivenaṁ[11] agamāsi[12]. Mahāmoggallāno pi[13] parivenaṁ[14] eva gantvā muhuttaṁ vissamitvā[15] therassa santikaṁ āgantvā[16] pañhaṁ pucchi. Pucchitapucchitaṁ dhammasenāpati gaganatale candaṁ[17] uṭṭhāpento[18] viya vissajjetvā[19] pākaṭaṁ akāsi. Catasso pi parisā dhammaṁ sunantīnā nisīdiṁsu. Tatr' eko mahallakatthero cintesi: „sace[20] āyasmā imissā[21] parisāya majjhe Sāriputtaṁ āluḷento[22] pañhaṁ pucchissāmi ayaṁ me parisaṁ 'bahussuto ayaṁ' ti ñatvā sakkārasammānaṁ karissatīti" parisantarā uṭṭhāya theraṁ upasaṅkamitvā ekamantaṁ ṭhatvā[23] „āvuso Sāriputta, mayaṁ pi taṁ ekaṁ pañhaṁ pucchāma, amhākaṁ pi okāsaṁ karohi. dehi me vinicchayaṁ āvedhikāya[24] vā nibbedhikāya[25] vā niggahe vā paṭiggahe vā visese vā paṭivisese vā" ti āha. Thero taṁ[26] oloketvā „ayaṁ mahallako icchānāre ṭhito tuccho na kiñci jānātīti" tena saddhiṁ akathetvā va lajjamāno ñāṇaṁ ṭhapetvā āsanā otaritvā

---

[1] B[1] sigālassa. [2] B[1] -guhāyaṁ, C[2] -guhāyaṁ corrected to -guhāya. [3] B[1] dhammadesanaṁ. [4] C[2] C[3] omit cha. [5] C[2] C[3] kaniṭṭhābhātaro. [6] B[1] jeṭṭhakabhā-. [7] B[1] catuppādo. [8] B[1] ratti. [9] B[1] -kuṭi-. [10] B[1] -kuṭiṁ, C[2] -kuṭiṁ. [11] C[2] C[3] C[4] parivenaṁ. [12] B[1] āgamāsi [13] C[2] C[3] C[4] omit pi. [14] B[1] visametvā vassamitvā [15] B[1] gantvā. [16] B[1] punaranta. [17] B[1] upaṭṭhapento. [18] C[2] visajjetvā. [19] B[1] imissāya. [20] B[1] āḷuḷento, C āḷuḷento. [21] B[1] ṭhapetvā. [22] B[1] āveṭhikāya, C[2] āveṭhikāye. [23] B[1] nippeṭhikāya, C[2] nibbeṭhikāye. [24] B[1] omits taṁ.

parivenam[1] agamāsi[2]. Moggallānatthero pi attano parivenam[3] eva agamāsi. Manussā uṭṭhāya „gaṇhath' etaṃ duṭṭhamahallakaṃ, madhuradhammassavanaṃ no sotuṃ na adāsiti[4]" anubandhiṃsu[5]. So palāyanto vihārapaccante bhinnapadarāya vaccakuṭiyā patitvā gūthamakkhito uṭṭhāsi. Manussā taṃ disvā vippaṭisārino hutvā Satthu santikaṃ agamaṃsu. Satthā te disvā „kiṃ upāsakā avelāya āgatā atthā[6]" 'ti pucchi. Manussā tam[7] atthaṃ ārocesuṃ. Satthā „na kho upāsakā idān' ev' esa mahallako ubbillāpito[8] hutvā attano balaṃ ajānitvā mahābalehi saddhiṃ payojetvā gūthamakkhito jāto, pubbe p' esa ubbillāpito[9] hutvā attano balaṃ ajānitvā mahābalehi saddhiṃ payojetvā gūthamakkhito ahosīti[10]" vatvā tehi yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto sīho hutvā Himavantapadese pabbataguhāya[11] vāsaṃ kappesi. Tassāvidūre ekaṃ saraṃ nissāya bahusūkarā nivāsaṃ kappesuṃ. Taṃ eva saraṃ nissāya tāpasāpi paṇṇasālāsu[12] vāsaṃ kappesuṃ. Ath' ekadivasaṃ sīho mahisavārāhādīsu[13] aññataraṃ vadhitvā yāvadatthaṃ maṃsaṃ khāditvā taṃ saraṃ otaritvā pānīyaṃ[14] pivitvā uttari. Tasmiṃ khaṇe eko thullasūkaro taṃ saraṃ nissāya gocaraṃ gaṇhāti[15]. Sīho taṃ disvā „aññaṃ ekadivasaṃ imaṃ khādissāmi[16]", maṃ kho pana disvā puna nāgaccheyyā[17]" 'ti tassa anāgamanabhayena[18] sarato uttaritvā ekena passena gantuṃ ārabhi. Sūkaro oloketvā „esa maṃ disvā mama bhayena upagantuṃ asakkonto bhayena palāyati, ajja mayā iminā sīhena saddhiṃ payojetuṃ vaṭṭatīti[19]" sīsaṃ ukkhipitvā taṃ yuddhatthāya avhayanto[20] paṭhamaṃ[21] gāthaṃ āha:

1. Catuppado ahaṃ samma, tvaṃ pi samma catuppado;
ehi sīha[22] nivattassu, kiṃ nu bhīto palāyasīti[23]". 5.

---

[1] C[a] C[b] C[c] parivenam. [2] B[b] pāvisi. [3] C[a] C[b] C[c] parivenam. [4] B[b] nādāsiti. [5] B[b] anubandhiṃsu. [6] B[b] āgatattā. [7] C[a] nam. [8] B[b] uppīḷāpito. [9] B[b] pappaṭagoḷāyam. [10] B[b] -sāsiṃsu. [11] B[b] mahisavārāsādīsu. [12] B[b] pānīyaṃ, C[a] pāniyaṃ. [13] B[b] gaṇhati. [14] B[b] khādissāmīti. [15] B[b] na āgaccheyyā. [16] B[b] anāgatabhayena. [17] C[a] C[b] C[c] vaddhatīti. [18] B[b] avhāyanto. [19] B[b] paṭhamaṃ. [20] B[b] samma. [21] B[b] pi iti.

Sīho tassa kathaṁ sutvā „samma sūkara, ajja amhākaṁ tayā saddhiṁ saṁgāmo n' atthi, ito pana sattame divase imasmiṁ yeva ṭhāne saṁgāmo hotū" 'ti vatvā pakkāmi. Sūkaro „sīhena saddhiṁ saṁgāmessāmīti" tuṭṭhapahaṭṭho taṁ pavattiṁ ñātakānaṁ ārocesi. To tassa kathaṁ sutvā bhītatasitā „idāni tvaṁ sabbe pi amhe nāsessasi, attano balaṁ ajānitvā sīhena saddhiṁ saṁgāmaṁ kātukāmo si, sīho āgantvā sabbe pi amhe jīvitakkhayaṁ pāpessati, sāhasikakammaṁ mā karīti" āhaṁsu. So bhītatasito „idāni kiṁ karomīti" pucchi. Sūkarā „etesaṁ tāpasānaṁ ukkārabhūmiṁ gantvā pūtigūthe sattadivasāni sarīraṁ vaṭṭetvā sarīraṁ sukkhāpetvā sattame divase sarīraṁ ussāvabindūhi temetvā sīhassa āgamanato purimataraṁ āgantvā vātayogaṁ ñatvā uparivāte tiṭṭha, sucijātiko sīho tava sarīragandhaṁ ghāyitvā tuyhaṁ jayaṁ datvā gamissatīti" āhaṁsu. So tathā katvā sattame divase tattha aṭṭhāsi. Sīho tassa sarīragandhaṁ ghāyitvā gūthamakkhitabhāvaṁ ñatvā „samma sūkara, sundaro te leso cintito, sace tvaṁ gūthamakkhito nābhavissa idh' eva taṁ jīvitakkhayaṁ apāpessaṁ, idāni pana te sarīraṁ n' eva mukhena ḍasituṁ na pādena paharituṁ sakkā, jayaṁ te dammīti" vatvā dutiyaṁ gāthaṁ āha:

2. Asūci pūtilomo si, duggandho vāsi sūkara;
sace yujjhitukāmo si jayaṁ samma dadāmi te ti. 6.

Tattha pūtilomo sīti sūkaraṁ gūthamakkhitattā duggandhalomo, duggandho vāsīti sañjātajegucchapaṭikūlagandho hutvā vāyasi. jayaṁ samma dadāmi te ti tuyhaṁ jayaṁ demi, ahaṁ parājito, gaṇha tvaṁ ti vatvā

Sīho nivattitvā gocaraṁ gahetvā sare pāniyaṁ pivitvā pabbataguhaṁ eva gato. Sūkaro pi „sīho me jito" ti ñātakānaṁ

---

[1] B[1] pi tena. [2] B[1] saṁgāmissāmīti, C[2] C[3] saṁgāmessāmīti. [3] B[1] C[3] omit taṁ. [4] B[1] samkasamakkhitukāmo, C[2] saṁgāmo kātukāmo, C[2] C[3] saṁgāmetukāma. [5] B[1] adds samma tvaṁ. [6] B[1] uccārabhūmiyaṁ. [7] C[2] C[3] C[4] vaḍḍhetvā, B[1] vattetvā. [8] B[1] omits sarīraṁ. [9] B[1] agamato. [10] B[1] gahitvā. [11] B[1] tiṭṭhāhi. [12] B[1] taṁ. [13] B[1] sarīraṁgandhaṁ. [14] B[1] bhavissatīti. [15] B[1] omits tvaṁ. [16] B[1] na bhavissasi. [17] B[1] omits taṁ. [18] B[1] pāpeyyuṁ. [19] B[1] adds sūkara. [20] C[2] yajjhitu-, B[1] kujhitu-. [21] B[1] mūlha-. [22] B[1] sīho tato ca nivattetvā. [23] B[1] pāniyaṁ.

ārocesi. Te bhītatasitā „punā ekadivasaṁ āgacchanto sīho sabbe va amhe jīvitakkhayaṁ pāpessatīti[1]“ palāyitvā aññattha agamaṁsu.

Satthā imaṁ desanaṁ[2] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā[3] sūkaro mahallako ahosi, sīho pana ahaṁ evā“ ’ti. Sūkarajātakaṁ.

4. Uragajātaka.

Idhūragānaṁ pavaro pavitṭho ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto senibhaṇḍanaṁ ārabbha kathesi. Kosalarañño kira senakā senipamukhā dve mahāmaccā[4] aññamaññaṁ diṭṭhaṭṭhāne[5] kalahaṁ karonti. Tesaṁ veribhāvo sakalanagare pākaṭo jāto. Te n' eva rājā na ñātimittā samagge kātuṁ sakkhiṁsu[6]. Ath' ekadivasaṁ Satthā paccūsasamaye bodhaneyyabandhave olokento tesaṁ ubhinnaṁ pi sotāpattimaggassa upanissayaṁ disvā punadivase ekako va Sāvatthiṁ[7] piṇḍāya pavisitvā tesu ekassa gehadvāre aṭṭhāsi[8]. So nikkhamitvā pattaṁ gahetvā Satthāraṁ antonivesanaṁ pavesetvā āsanaṁ paññāpetvā[9] nisīdāpesi. Satthā nisīditvā[10] tassa mettābhāvanāya ānisaṁsaṁ kathetvā kallacittataṁ ñatvā saccāni pakāsesi. Sacapariyosāne sotāpattiphale patiṭṭhahi. Satthā tassa sotāpannabhāvaṁ ñatvā taṁ eva pattaṁ gāhāpetvā[11] uṭṭhāya itarassa gehadvāraṁ agamāsi. So[12] nikkhamitvā Satthāraṁ vanditvā „pavisatha bhante“ ti gharaṁ[13] pavesetvā nisīdāpesi. Itaro pi pattaṁ gahetvā Satthārā[14] saddhiṁ yeva[15] pāvisi. Satthā tassa ekūdasa mettānisaṁse vaṇṇetvā cittakalyataṁ ñatvā saccāni pakāsesi. Sacapariyosāne so pi sotāpattiphale patiṭṭhahi. Iti te ubho pi sotāpannā hutvā aññamaññaṁ accayaṁ desetvā[17] khamāpetvā samaggā sammodamānā ekajjhāsayā ahesuṁ. Taṁ divasaṁ yeva[18] Bhagavato sammukhā va ekato bhuñjiṁsu. Satthā bhattakiccaṁ niṭṭhapetvā vihāraṁ agamāsi. Te pi bahuṁ mālāgandhavilepanādiṁ[19] c' eva sappimadhuphāṇitādiṁ[20] ca ādāya Satthārā saddhiṁ yeva[21] nikkhamiṁsu. Satthā bhikkhusaṅghena

---

[1] C^{b} C^{p} C^{s} pāpessasīti. [2] B^{i} dhammadesanaṁ. [3] B^{i} omits tadā [4] B^{i} mahāmattā. [5] B^{i} diṭṭhaṭṭhāne. [6] B^{i} kātuṁ nāsikkhiṁsu, C^{b} kātuṁ na sakkhiṁsu. [7] B^{i} sāvatthiyaṁ. [8] B^{i} ṭhāsi. [9] C^{b} paññāpetvā, C^{p} C^{s} paññapetvā. [10] C^{p} C^{s} add va. [11] B^{i} āhārāpetvā. [12] B^{i} adds pi. [13] C^{b} gharaṁ. [14] C^{b} adds va. [15] B^{i} saddhiṁñeva. [16] C^{b} omits tassa [17] B^{i} dassetvā. [18] B^{i} divasaññeva, C^{p} C^{s} divasaṁ yeva ca. [19] B$_{i}$ -vilepanāni. [20] C^{b} C^{p} C^{s} -phāṇitādini. [21] B saddhi ñeva.

vatte[1] dassite Sugatovādaṁ datvā gandhakuṭiṁ pāvisi. Bhikkhū sāyaṇhasamaye dhammasabhāyaṁ kathaṁ[2] samuṭṭhāpesuṁ: „āvuso, Satthā adantadamako, yo[3] nāma dve mahāmacce[4] ciraṁ vāyamamāno[5] pi n' eva rājā samagge kātuṁ asakkhi[6] na ñātimittādayo[7] te ekadivasaṁ eva Tathāgatena damitā[8]" ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutte „na bhikkhave idāni' evāhaṁ ime dve jane samagge akāsiṁ, pubbe p' ete[9] mayā samaggā katā yevā" 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bārāṇasīyaṁ ussave ghosite mahāsamajjaṁ ahosi. Bahū manussā ca devanāgasupaṇṇādayo ca samajjadassanatthaṁ sannipatiṁsu. Tatr' ekasmiṁ ṭhāne eko nāgo ca supaṇṇo ca[10] samajjaṁ passamānā ekato aṭṭhaṁsu. Nāgo supaṇṇassa supaṇṇabhāvaṁ ajānanto aṁse hatthaṁ ṭhapesi. Supaṇṇo „kena me aṁse hattho ṭhapito" ti nivattitvā olokento nāgaṁ saññāni. Nāgo pi olokento supaṇṇaṁ saññānitvā maraṇabhayatajjito nagarā nikkhamitvā nadīpiṭṭhena palāyi. Supaṇṇo pi[11] „taṁ gahessāmīti" anubandhi. Tasmiṁ samaye Bodhisatto tāpaso hutvā tassā nadiyā tīre paṇṇasālāya[12] vasamāno divādarathaṁ[13] paṭippassambhanatthaṁ[14] udakasāṭikaṁ nivāsetvā vakkalaṁ bahi ṭhapetvā nadiṁ otaritvā nahāyati[15]. Nāgo „imaṁ pabbajitaṁ nissāya jīvitaṁ labhissāmīti" pakativaṇṇaṁ vijahitvā maṇikkhandhavaṇṇaṁ māpetvā vakkalantaraṁ pāvisi. Supaṇṇo anubandhamāno taṁ tattha paviṭṭhaṁ disvā vakkale garubhāvena agahetvā Bodhisattaṁ āmantetvā „bhante, ahaṁ chāto, tumhākaṁ vakkalaṁ gaṇhatha, imaṁ nāgaṁ khādissāmīti" imaṁ atthaṁ pakāsetuṁ[16] paṭhamaṁ gāthaṁ āha:

---

[1] B[1] vitta. [2] B[1] satthu guṇakatham. [3] B[1] ye ca. [4] B[1] mahāmattā. [5] C[a] B[1] vāyamāno. [6] B[1] nāsi. [7] B[1] adds sikkhāsuṁ. [8] B[1] puppo pi te, C[b] pubbe te. [9] B[1] adds iti dve. [10] B[1] omits pi. [11] B[1] paṇṇasālāyaṁ. [12] B[1] divāradaratha, B[2] divādaratha and sattadaratha, C[a] divāratham. [13] B[1] paṭippass-. [14] B[1] hnāyati. [15] B[1] pakāsento.

1. Idh' āgatānaṁ pavaro paviṭṭho
selassa vaṇṇena pamokkhaṁ icchaṁ,
brahmañ ca vaṇṇaṁ apacāyamāno
bubhukkhito no visahāmi bhottuṁ ti. 7.

Tattha idhāgatānaṁ pavaro paviṭṭho ti imasmiṁ vakkale[1] āgatānaṁ pavaro nāgarājā paviṭṭho. selassa vaṇṇena 'ti maṇivaṇṇena[2] maṇikkhandho hutvā paviṭṭho ti attho, pamokkhaṁ icchaṁ ti mama santikā mokkhaṁ icchamāno, brahmañ ca vaṇṇaṁ apacāyamāno ti ahaṁ pana tumhākaṁ brahmavaṇṇaṁ seṭṭhavaṇṇaṁ pūjento[3] garukaronto, bubhukkhito no visahāmi bhottuṁ ti ettaṁ[4] nāgaṁ vakkalantaraṁ paviṭṭhaṁ[5] chāto pi samāno bhakkhituṁ na sakkomīti.

Bodhisatto udake ṭhito yeva supaṇṇarājassa thutiṁ katvā dutiyaṁ gāthaṁ āha:

2. So Brahma-gutto ciraṁ eva jīva,
dibbā[6] ca te pātubhavantu[7] bhakkhā,
so brahmavaṇṇaṁ apacāyamāno
bubhukkhito no vitarāsi[8] bhottuṁ[9] ti. 8.

Tattha so brahmagutto ti so tvaṁ Brahma-gopito Brahma-rakkhito hutvā, dibbā ca te pātubhavantu[10] bhakkhā ti devatānaṁ paribhogārahā bhakkhā ca tava pātubhavantu[7], mā pāṇātipātaṁ katvā nāgamaṇḍalakkhāḍake ahosi.

Iti Bodhisatto udake ṭhito va anumodanaṁ katvā uttaritvā vakkalaṁ nivāsetvā te ubho pi gahetvā assamapadaṁ gantvā mettābhāvanāya vaṇṇaṁ kathetvā dve pi jane samagge akāsi. Te tato paṭṭhāya samaggā sammodamānā sukhaṁ vasiṁsu[11].

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā nāgo ca supaṇṇo ca ime dve mahāmattā ahesuṁ, tāpaso pana aham evā 'ti. Uragajātakaṁ[12].

---

[1] C[a] C[b] C[c] vakkalaṁ. [2] C[a] omits maṇivaṇṇena. [3] B[c] pūjayanto. [4] B[c] ekaṁ. [5] C[a] C[b] C[c] paviṭṭho, B[c] paviṭṭhaṁ. [6] B[c] dibyā. [7] C[b] C[c] pātubhavanti. [8] B[c] visahāmi. [9] B[c] sottuṁ. [10] C[a] C[b] C[c] pātubhavanti. [11] B[c] sukhaṁvāsaṁ vasiṁsu. [12] B[c] brahmaguttajātakaṁ, B[c] adds samatthaṁ.

5. Gaggajātaka.

Jīva vassasataṃ Gaggā 'ti. Idaṃ Satthā Jetavanasamīpe Pasenadirañño kārite Rājakārāme[1] viharanto attano khipitakaṃ ārabbha kathesi. Ekasmiṃ hi divase Satthā Rājakārāme[2] catuparisamajjhe nisiditvā dhammaṃ desento khipi. Bhikkhū „jīvatu bhante Bhagavā, jīvatu Sugato" ti uccāsaddā[3] mahāsaddaṃ akaṃsu. Tena saddena dhammakathāya antarāyo ahosi. Atha kho Bhagavā bhikkhū āmantesi: „Api nu kho bhikkhave khipite 'jīvā' 'ti vutte tappaccayā jīveyya vā[4] mareyya[4] vā" ti. „No h' etaṃ bhante". „Na[5] bhikkhave khipite 'jīvā' 'ti vattabbo, yo[6] vadeyya āpatti dukkaṭassā" 'ti. Tena kho pana samayena manussā bhikkhūnaṃ khipite „jīvatha[7] bhante" ti vadanti. Bhikkhū kukkuccāyantā nālapanti. Manussā ujjhāyanti: „kathaṃ hi nāma samaṇā Sakyaputtiyā 'jīvatha bhante' ti vuccamānā nālapissantīti[8]". Bhagavato etam atthaṃ āroccesuṃ. „Gihī bhikkhave iṭṭhamaṅgalikā[9]; anujānāmi bhikkhave gihīnaṃ 'jīvatha bhante' ti vuccamānena 'ciraṃ jīvā' 'ti vattuṃ ti[10]". Bhikkhū Bhagavantaṃ pucchiṃsu: „bhante, jīvapaṭijīvaṃ nāma kadā uppannaṃ ti. Satthā „bhikkhave, jīvapaṭijīvaṃ nāma porāṇakāle[11] uppannaṃ" ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto Kāsiraṭṭhe[12] ekasmiṃ brāhmaṇakule nibbatti. Tassa pitā vohāraṃ katvā jīvikaṃ[13] kappeti[14]. So soḷasavassapadesikaṃ Bodhisattaṃ maṇikabhaṇḍaṃ ukkhipāpetvā gāmanigamādisu caranto Bārāṇasiṃ[15] patvā dovārikassa ghare bhattaṃ pacāpetvā bhuñjitvā nivāsanaṭṭhānaṃ alabhanto „avelāya āgatā āgantukā kattha vasantīti" pucchi. Atha naṃ manussā „bahinagare ekā sālā atthi, sā pana amanussapariggahitā[16], sace icchatha tattha[17] vasathā" 'ti āhaṃsu. Bodhisatto „etha tāta, gacchāma, mā yakkhassa bhāyittha, ahaṃ taṃ dametvā tumhākaṃ pādesu

---

[1] B¹ rājikā-. [2] B¹ uccāsaddaṃ, C² C³ uccāsadda. [3] B¹ adds dhareyya vā. [4] B¹ careyya. [5] B¹ adds hi. [6] C² C³ ye. [7] B¹ C³ jīvata. [8] B¹ lapissantīti. [9] B¹ B² omit iṭṭha. [10] B¹ B² vattuṃ vattatīti. [11] C² C³ porāṇakakāle. [12] B¹ kāsikaraṭṭha. [13] B¹ jīvitaṃ. [14] B¹ kappesi. [15] B¹ bārāṇasiṃ, C¹ C² C³ bārāṇasiyaṃ. [16] B¹ C² C³ -pariggahitā. [17] C² C² C³ omit tattha. [18] C² C³ ahaṃ.

pātessāmīti" pitaraṁ gahetvā tattha gato. Ath' assa pitā phalake nipajji, sayaṁ pitu pāde sambāhamāno[1] nisīdi. Tattha adhivattho yakkho pana dvādasa vassāni Vessavaṇaṁ[2] upaṭṭhahitvā taṁ sālaṁ labhanto „imaṁ sālaṁ paviṭṭhamanussesu yo[3] khipite 'jīvā' 'ti vadati yo[4] ca 'jīvā' 'ti vutte 'paṭijīvā' 'ti vadati te jīvapaṭijīvabhāṇino ṭhapetvā avasese khādeyyāsīti" labhi. So piṭṭhavaṁsathūṇāya vasati. So „Bodhisattapitaraṁ[5] khipāpessāmīti" attano ānubhāvena sukhumacuṇṇaṁ vissajjesi. Cuṇṇo āgantvā tassa nāsāpuṭesu pāvisi. So phalake nipannako va khipi. Bodhisatto na[6] 'jīvā' 'ti āha. Yakkho taṁ khādituṁ thūṇāya otarati. Bodhisatto taṁ otarantaṁ disvā „iminā me pitā khipāpito bhavissati[7], ayaṁ so khipite 'jīvā' 'ti avadantaṁ khādakayakkho bhavissatīti" pitaraṁ ārabbha paṭhamaṁ gāthaṁ āha:

1. Jīva vassasataṁ Gagga aparāni ca vīsatiṁ[8],
mā maṁ pisācā khādantu[9], jīva tvaṁ sarado[10] satan ti. 9.

Tattha Gagga 'ti pitaraṁ nāmena ālapati. aparāni ca vīsatī[11] aparāni ca vīsati vassāni jīva, mā maṁ pisācā khādantū 'ti maṁ pisācā mā khādantu, jīva tvaṁ sarado[12] satan ti tvaṁ pana vīsuttaraṁ vassasataṁ jīvā 'ti[13], saradasataṁ hi[14] gaṇhiyamānaṁ vassasataṁ eva hoti, taṁ purimehi visāya[15] saddhiṁ vīsuttaraṁ idha adhippetaṁ.

Yakkho Bodhisattassa vacanaṁ sutvā „imaṁ tāva māṇavaṁ 'jīvā' 'ti vuttattā khādituṁ na sakkā[16], pitaraṁ pan' assa khādissāmīti" pitu santikaṁ agamāsi. So taṁ āgacchantaṁ disvā cintesi: „ayaṁ so 'paṭijīvā' 'ti abhaṇantānaṁ khādanayakkho bhavissati, paṭijīvaṁ karissāmīti" so puttaṁ ārabbha dutiyaṁ gāthaṁ āha:

2. Tvaṁ pi vassasataṁ jīva aparāni ca vīsatiṁ[17],
visaṁ[18] pisācā khādantu, jīva tvaṁ sarado[19] satan ti. 10.

---

[1] B[1] samāhanto. [2] B[1] vassavaṇaṁ, C[1] C[2] C[3] vessvaṇaṁ. [3] C[3] so. [4] B[1] bodhisattassa pitaraṁ, C[3] bodhisatto pitaraṁ. [5] B[1] bodhisattā naṁ, C[3] bodhisatto naṁ. [6] C[3] bhavissatīti. [7] B[1] visati, C[3] visatiṁ. [8] B[1] adantu. [9] B[1] B[2] parato. [10] B[1] hi. [11] B[1] parato satañ hi, B[2] parato satan ti. [12] B[1] visāhi, C[3] visāya. [13] C[3] adds ti. [14] B[1] visati. [15] C[1] C[2] vis-. [16] B[1] B[2] parato.

Tattha visaṃ[1] pivitvā ti pāṭiyā hālāhalavisaṃ khādanto.

Yakkho tassa vacanaṃ sutvā „ubho p' ime na sakkā khādituṃ" ti paṭinivatti. Atha naṃ Bodhisatto pucchi: „bho yakkha, kasmā tvaṃ imaṃ[2] sālaṃ paviṭṭhamanusse khādasīti". „Dvādasa vassāni Vessavaṇaṃ upaṭṭhahitvā laddhattā" ti. „Kiṃ pana sabbe va khādituṃ labhasīti". „Jīvapaṭijīvabhāṇino ṭhapetvā avasese khādāmīti". „Yakkha, tvaṃ pubbe pi akusalaṃ katvā kakkhaḷo[3] pharuso paravihiṃsako hutvā nibbatto, idāni pi tādisaṃ kammaṃ katvā tamotamaparāyaṇo bhavissasi[4], tasmā ito paṭṭhāya pāṇātipātādīhi viramassū" 'ti taṃ yakkhaṃ dametvā nirayabhayena tajjetvā pañcasu sīlesu patiṭṭhāpetvā yakkhaṃ[5] pesanakārakaṃ viya akāsi. Punadivase sañcarantā manussā yakkhaṃ disvā Bodhisattena c' assa damitabhāvaṃ ñatvā rañño ārocesuṃ: „deva, eko mānavo taṃ yakkhaṃ dametvā pesanakārakaṃ viyā katvā ṭhito" ti. Rājā Bodhisattaṃ pakkosāpetvā senāpatiṭṭhāne[6] ṭhapesi pitu c' assa mahantaṃ yasaṃ adāsi. So yakkhaṃ balipaṭiggāhakaṃ katvā Bodhisattassa ovāde ṭhatvā dānādīni puññāni katvā saggapadaṃ[7] pūresi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā „jīvapaṭijīvaṃ[10]" nāma tasmiṃ kāle uppannaṃ" ti vatvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā rājā Ānando ahosi, pitā Kassapo, putto pana aham evā" 'ti. Gaggajātakaṃ[11].

6. Alīnacittajātaka.

Alīnacittaṃ nissāyā 'ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto ekaṃ ossaṭṭhaviriyaṃ bhikkhuṃ ārabbha kathesi. Vatthuṃ Ekādasanipāte Saṃvarajātake āvibhavissati[12]. So pana bhikkhu Satthārā „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu viriyaṃ ossajjīti[13]" vutte „saccaṃ

[1] pi visaṃ. [2] B[1] adds khādanto. [3] C[2] omits imaṃ. [4] B[1] adds so. [5] B[1] C[2] C[3] kakkhaḷo. [6] B[1] bhavissati, C[3] khavissasīti. [7] B[1] taṃ yakkhaṃ. [8] C adds patiṭṭhāne. [9] B saggapuraṃ. [10] B jīvapaṭijīvaṃ. [11] B adds pañcamaṃ. [12] B[1] āvi-. [13] B[1] ossajjiti, C ossajiti.

Bhagavā" 'ti āha. Atha nam Satthā „nanu tvam bhikkhu pubbe viriyam katvā manussapesisadisassa daharakumārassa dvādasayojanike Bārāṇasinagare rajjam gahetvā adāsi, idāni kasmā evarūpe sāsane pabbajitvā viriyam ossajasi"[1] vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bārāṇasito avidūre vaḍḍhakigāmo[2] ahosi. Tattha pañcasatā[3] vaḍḍhakī[4] vasanti. Te nāvāya[5] uparisotam gantvā araññe[6] gehasambhāradārūni[7] koṭṭetvā tatth' eva ekabhūmikadvibhūmikādibhede gehe[8] sajjetvā thambhato paṭṭhāya sabbadārūsu[9] saññam katvā naditīram netvā nāvam āropetvā anusotena nagaram āgantvā ye yādisāni gehāni ākaṅkhanti tesam tādisāni katvā kahāpaṇe gahetvā puna tatth' eva[10] gantvā gehasambhāre āharanti. Evam tesam jīvikam[11] kappentānam ekasmim kāle khandhāvāram bandhitvā[12] dārūni[13] koṭṭentānam avidūre eko hatthi[14] khadirakhāṇukam[15] akkami. Tassa so khāṇuko[16] pādam vijjhi, balavavedanā vattanti, pādo uddhumāyitvā pubbam gaṇhi. So vedanāmatto[17] tesam dārukoṭṭanasaddam sutvā „ime vaḍḍhakī nissāya mayham sotthi bhavissatīti" maññamāno tīhi pādehi tesam santikam gantvā avidūre nipajji. Vaḍḍhakī tam uddhumātapādam disvā upasaṅkamitvā pāde khāṇukam[18] disvā tikhiṇavāsiyā[19] khāṇukassa[20] samantato odhiṃ katvā rajjuyā bandhitvā ākaḍḍhantā[21] khāṇukam[22] niharitvā pubbam mocetvā[23] uṇhodakena dhovitvā tadanurūpehi bhesajjehi[24] nacirass' eva vaṇam phāsukam karimsu. Hatthi[25] ārogo[26] hutvā cintesi: „mayā ime vaḍḍhakī nissāya jīvitam laddham, idāni tesam mayā upakāram kātum vaṭṭatīti" so tato paṭṭhāya vaḍḍhakīhi

---

[1] B[1] ossajjita. [2] B[1] vaḍḍhaki-, C[2] C[3] vaḍḍhakī-. [3] B[1] pañcasata. [4] B[1] vaḍḍhakim, C[2] C[3] vaḍḍhaki. [5] B[1] nāgāya, C[2] nāvāya. [6] B[1] araññe pavisitvā. [7] B[1] gehasambhārādāruni, C[2] C[3] gehasambhāradārūni. [8] B[1] gehasambhāre. [9] all MSS. -dārusu. [10] C[2] C[3] tatheva. [11] B[1] jīvitam. [12] B[1] bandhitvā. [13] B[1] C[2] C[3] dārūni. [14] so all MSS. [15] B[1] ekam khadirakhāṇukam. [16] B[1] khāṇuko. [17] B[1] vedanāpatto. [18] B[1] khāṇukam. [19] B[1] tamkhiṇāsaviyā, C[2] tikhiṇavāsiyā, C[3] tikhiṇāsiyā. [20] B[1] C[2] C[3] khāṇukassa. [21] B[1] ākaḍḍhantā, C[2] C[3] akaḍḍhantā. [22] B[1] C[2] khāṇukam. [23] B[1] pucchitvā. [24] B[1] adds makkhitvā. [25] B[1] arogo.

saddhiṁ rukkhe niharati, tacchantānaṁ[1] parivattetvā[2] deti, vāsiādīni upasaṁharati, soṇḍāya vethetvā kālasuttakoṭiyaṁ[3] gaṇhāti. Vaḍḍhakī pi 'ssa bhojanavelāya ekekaṁ piṇḍaṁ dentā pañca piṇḍasatāni denti. Tassa pana hatthissa putto sabbaseto hatthājāniyapotako[4] atthi. Ten' assa etad ahosi: „ahaṁ etarahi mahallako, idāni mayā imesaṁ kammakaraṇatthāya puttaṁ datvā gantuṁ vaṭṭatīti" so vaḍḍhakīnaṁ anācikkhitvā va araññaṁ pavisitvā puttaṁ āṇetvā „ayaṁ hatthipotako mama putto, tumhehi mayhaṁ jīvitaṁ dinnaṁ, ahaṁ vo vejjavetanatthāya imaṁ dammi, ayaṁ tumhākaṁ ito paṭṭhāya kammāni karissatīti" vatvā „ito paṭṭhāya yaṁ pana mayā kattabbaṁ kammaṁ tvaṁ karohīti" puttaṁ ovaditvā vaḍḍhakīnaṁ datvā sayaṁ araññaṁ pāvisi. Tato paṭṭhāya hatthipotako vaḍḍhakīnaṁ vacanakaro[5] ovādakkhamo hutvā sabbakiccāni karoti. Te pi taṁ pañcahi piṇḍasatehi posenti. So kammaṁ katvā nadiṁ otaritvā[6] kīḷitvā āgacchati. Vaḍḍhakidārakāpi[7] taṁ soṇḍādīsu[8] gahetvā udake pi thale pi tena saddhiṁ kīḷanti. Ajāniyā[9] pana hatthino pi assāpi purisāpi udake uccāraṁ vā passāvaṁ vā na karonti. Tasmā so pi udake uccārapassāvaṁ akatvā bahi naditīre eva[10] karoti. Ath' ekasmiṁ divase upari nadiyā devo vassi. Addhasukkhaṁ[11] hatthilaṇḍaṁ[12] udakena nadiṁ otaritvā gacchantaṁ Bārāṇasinagaratittha ekasmiṁ gumbe laggitvā aṭṭhāsi. Atha rañño hatthigopakā „hatthiṁ[13] nahāpessāmā" 'ti pañca hatthisatāni nayiṁsu[14]. Ajāniyalaṇḍassa[15] gandhaṁ ghāyitvā eko pi hatthi nadiṁ otarituṁ na ussahi, sabbe naṅguṭṭhaṁ ukkhipitvā palāyituṁ ārabhiṁsu. Hatthigopakā hatthācariyānaṁ ārocesuṁ. Te „udake paripanthena[16] bhavitabban" ti udakaṁ sodhāpetvā

---

[1] B[1] tacchantānaṁ. [2] B[1] parāvattetvā. [3] C[2] kāla-. [4] B[1] hatthājāniya-. [5] B[1] vacanaṁ karoti. [6] B[1] adds ṭhāyitvā or ṭhāyitvā. [7] C[1] C[2] C[4] vaḍḍhaki-, B[1] vaḍḍhakiṭhā-. [8] C[2] soṇḍādīsu. [9] C[4] ajāniyā, C[5] ajāniyā, B[1] ājāniyā. [10] B[1] yeva. [11] B[1] atha sukkhaṁ. [12] B[1] katthilaṇḍaṁ, C[4] katthiladdhaṁ. [13] B[1] C[2] hatthi, C[2] C[4] hatthiṁ. [14] B[1] ṭhāyisu or ṭhāyisu. [15] B[1] ajāniya, C[1] C[2] ajāniya-, C[4] ajāniyaladdhassa. [16] B[1] makkhandhena, C[1] paripatthena.

tasmiṁ gumbe ājāniyalaṇḍaṁ[1] disvā „idaṁ ettha kāraṇan“ ti ñatvā cātiṁ āharāpetvā udakassa pūretvā taṁ tattha maddityā hatthinaṁ sarīre[2] siñcāpesuṁ[3]. Sarīrāni sugandhāni ahesuṁ. Tasmiṁ kāle te nadiṁ otaritvā nahāyiṁsu[4]. Hatthācariyā rañño taṁ pavattiṁ ārocetvā „taṁ hatthājāniyaṁ[5] pariyesitvā āhetuṁ vaṭṭati devā“ 'ti āhaṁsu. Rājā nāvāsaṅghāṭehi nadiṁ pakkhandityā uddhagāmīhi saṅghāṭehi[6] vaḍḍhakīnaṁ vasanaṭṭhānaṁ sampāpuṇi. Hatthipotako nadiyaṁ kīlanto bherisaddaṁ sutvā gantvā vaḍḍhakīnaṁ santike aṭṭhāsi. Vaḍḍhakī rañño paccuggamanaṁ katvā „deva, sace dārūhi[7] attho kiṁkāraṇā āgat[8] attha, kiṁ pesetvā āharāpetuṁ na vaṭṭatī“ti āhaṁsu. „Nāhaṁ bhaṇe dārūnaṁ[9] atthāya āgato, imassa pana hatthissa atthāya āgato 'mhī“ti. „Gāhāpetvā gacchatha[10] devā“ 'ti. Hatthipotako gantuṁ na icchi. „Kiṁ kārāpesi[11] bhaṇe hatthī“ti. „Vaḍḍhakīnaṁ posāvaṇikaṁ[12] āharāpehi[13] devā“ 'ti. „Sādhu bhaṇe“ ti rājā hatthissa catunnaṁ pādānaṁ[14] soṇḍāya naṅguṭṭhassa[15] santike sataṁsahassasataṁsahassaṁ[16] kahāpaṇe ṭhapāpesi. Hatthi[17] ettakenāpi agantvā[18] sabbavaḍḍhakīnaṁ dussayugesu vaḍḍhakibhariyānaṁ nivāsanasāṭakesu dinnesu saddhiṁ kīlitadārakānañ[19] ca dārakaparihāre kate[20] nivattitvā vaḍḍhakī ca[21] itthiyo ca dāruke ca oloketvā rañño saddhiṁ agamāsi[22]. Rājā taṁ ādāya nagaraṁ gantvā nagarañ ca hatthisālañ ca alaṁkārāpetvā[23] hatthiṁ nagaraṁ padakkhiṇaṁ kāretvā hatthisālaṁ pavesetvā sabbālaṁkārehi alaṁkaritvā[24] abhisekaṁ datvā opavayhaṁ[25] katvā attano sahāyaṭṭhāne[26] ṭhapetvā upaḍḍharajjaṁ

---

[1] B[1] ājāniyalaṇḍaṁ, C[2] ājāniyalaṇḍaṁ, C[3] ājaṇiyalaṇḍaṁ, C[4] ājaṇiyaleḍḍhaṁ. [2] B[1] hatthinaṁ sarīresu. [3] B[1] makkhāpesuṁ. [4] B[1] nhāyiṁsu. [5] C[2] hatthājāniyaṁ, B[1] tatthājātiyaṁ. [6] B[1] uddhaṁ gāmiṇīvāsaṅghāṭehi. [7] C[2] C[4] dārūhi. [8] B[1] dārūnaṁ. C[2] C[4] dārunaṁ. [9] B[1] gaccha. [10] B[1] karomi. [11] B[1] posāvaṇiyaṁ. [12] B[1] āharāpehi, C[2] āhārāpeti, C[3] C[4] āharāpeti. [13] C[2] C[3] padānaṁ. [14] B[1] soṇḍa ca. [15] B[1] omits sataṁsahassa. [16] B[1] omits hatthi. [17] C[2] gantvā, C[3] āgantvā, corrected to agantvā. [18] B[2]kīlitadārakānaṁ, C[2] kīlitadārakānaṁ. [19] C[2] C[3] C[4] add vaḍḍhakīnaṁ. [20] C[2] C[3] C[4] omit vaḍḍhakī ca. [21] B[1] agamāsi. [22] B[1] alaṁkārāpetvā. [23] B[1] sabbālaṁkārehi alaṁkaretvā. [24] C[3] C[4] opavuyhaṁ. [25] B[1] sabbayakaṭṭhāne.

hatthissa datvā attano samānaparihāraṃ akāsi. Hatthissa āgatakālato paṭṭhāya rañño sakala-Jambudīpe rajjaṃ hatthagataṃ eva ahosi. Evaṃ kāle gacchante Bodhisatto tassa rañño aggamahesiyā kucchismiṃ[1] paṭisandhiṃ gaṇhi. Tassā gabbhaparipākakāle rājā kūṭaṃ akāsi. Hatthi[2] pana sace rañño kālakatabhāvaṃ[3] jāneyya tatth' ev' assa hadayaṃ phāleyya[4], tasmā hatthiṃ rañño kālakatabhāvaṃ[3] ajānāpetvā va upaṭṭhahiṃsu[5]. Rañño pana kālakatabhāvaṃ[3] sutvā „tucchaṃ kira rajjan" ti anantarasāmanto Kosalarājā mahatiyā senāya āgantvā nagaraṃ parivāri[6]. Te[7] nagaradvārāni pidahitvā Kosalarañño sāsanaṃ pahiniṃsu[8]: „amhākaṃ rañño aggamahesi[9] paripuṇṇagabbhā, 'ito kira sattame divase puttaṃ vijāyissatiti' aṅgavijjāpāṭhakā āhaṃsu, sace sā puttaṃ vijāyissati mayaṃ sattame divase yuddhaṃ dassāma, na rajjaṃ, ettakaṃ kālaṃ āgamethā" 'ti. Rājā „sādhū" 'ti sampaṭicchi. Devī sattame divase puttaṃ vijāyi. Tassa nāmagahaṇadivase[10] „mahājanassa[11] alīnaṃ cittaṃ[12] paggaṇhanto jāto" ti Alīnacittakumāro t' ev' assa[13] nāmaṃ akaṃsu. Jātadivasato yeva pan' assa paṭṭhāya[14] nāgarā Kosalarañño saddhiṃ yujjhiṃsu[15]. Ninnāyakattā[16] saṅgāmassa mahantaṃ pi balaṃ yujjhamānaṃ thokathokaṃ[17] osakkati. Amaccā deviyā taṃ atthaṃ ārocetvā „mayaṃ evaṃ osakkamāne bale parājjhanabhāvassa[18] bhāyāma, amhākaṃ pana rañño kālakatabhāvaṃ[3] puttassa jātabhāvañ Kosalarañño āgantvā yujjhanabhāvañ[19] ca rañño sahāyako mātulahatthi na jānāti, jānāpema nan" ti pucchiṃsu. Sā „sādhū" 'ti sampaṭicchitvā puttaṃ alaṅkatitvā dukūlacumbaṭe[20] nipajjāpetvā pāsādā oruyha amaccagaṇaparivutā hatthisālaṃ gantvā Bodhisattaṃ hatthissa

---

[1] C² C⁴ B⁵ kucchimhi. [2] so all MSS. [3] B⁵ kālaṅkata-. [4] C² C⁴ phāleyya. [5] B⁵ upaṭṭhahiṃsu. [6] B⁵ parivāresi. [7] B⁵ omits te. [8] B⁵ pahiṇiṃsu, C² pahiṇiṃsu, C⁴ pahiṇiṃsu. [9] so all MSS. [10] B⁵ nāmagahaṇadivase panassa. [11] B⁵ omits līnaṃ cittaṃ. [12] B⁵ tassassa. [13] B⁵ jātadivasato paṭṭhāya pana. [14] C⁵ yuddhaṃ. [15] B⁵ ninaya-. [16] B⁵ thokaṃ thokaṃ. [17] so C⁵ C² C⁴, B⁵ parājassa bhāvaṃ (parājayabhāvassa?). [18] B⁵ yujhamakāraṇañ. [19] C⁵ nakulacumpitake.

pādamule nipajjāpetvā „sāmi, sahāyo te kālakato[1], mayaṁ tuyhaṁ hadayaphālanabhayena[2] nārocimha, ayaṁ te sahāyassa putto, Kosalarājā āgantvā nagaraṁ parivāretvā tava puttena saddhiṁ yujjhati, balaṁ osakkati, tava puttaṁ tvaṁ ñeva mārehi rajjaṁ vāssa[3] gaṇhitvā dehīti“ āha. Tasmiṁ kāle hatthi[4] Bodhisattaṁ soṇḍāya parāmasitvā ukkhipitvā kumbhe thapetvā roditvā paridevitvā Bodhisattaṁ otāretvā deviyā hatthe nipajjāpetvā „Kosalarājānaṁ[5] gahessāmīti“ hatthisālato nikkhami. Ath' assa amaccā vammaṁ paṭimuñcitvā alaṁkaritvā nagaradvāraṁ avāpuritvā taṁ parivāretvā nikkhamiṁsu. Hatthi[4] nagarā nikkhamitvā koñcanādaṁ katvā mahājanaṁ santāsetvā palāpetvā balakoṭṭakaṁ[6] bhinditvā Kosalarājānaṁ cūḷāya gahetvā āṇetvā Bodhisattassa pādamūle nipajjāpetvā māraṇatthāy' assa[7] uṭṭhite vāretvā „ito paṭṭhāya appamatto hohi, 'kumāro dahare' ti saññaṁ[8] mā kariti“ ovaditvā[9] uyyojesi. Tato paṭṭhāya sakala-Jambudīpe rajjaṁ Bodhisattassa hatthagatam eva jātaṁ, aññο paṭisattu[10] nāma uṭṭhahituṁ samattho[11] nāhosi. Bodhisatto sattavassikakāle abhisekaṁ patvā Alīnacittarājā nāma hutvā dhammena rajjaṁ kāretvā jīvitapariyosāne saggapadaṁ[12] pūresi.

Satthā imaṁ atītaṁ āharitvā abhisambuddho hutvā imaṁ gāthādvayaṁ āha[13]:

1. Alīnacittaṁ nissāya pahaṭṭhā mahatī camū
Kosalaṁ sahasantuṭṭhaṁ jīvagāhaṁ agāhayi[14]. 11.
2. Evaṁ nissayasampanno[15] bhikkhu āraddhaviriyo
bhāvayaṁ kusalaṁ dhammaṁ yogakkhemassa pattiyā
pāpuṇe anupubbena sabbasaṁyojanakkhayaṁ ti. 12.

---

[1] B[1] kālaṅkato ti. [2] B[1] sumhākaṁ hadayaphālitabhayena. [3] B[1] vā tassa. [4] so all MSS. [5] C[2] B[1] kosalarājaṁ, C[3] kosalarājaṁ. [6] C[3] balaṁ koṭṭakaṁ. [7] C[2] maraṇatthāyassa, B[1] maraṇatthāya. [8] C[1] C[2] C[3] saṁñaṁ, B[1] aññā. [9] B[1] ovāditvā, C[2] ovāditvā corrected to ovaditvā. [10] B[1] paṭisatthu. [11] B[1] samattho, C[1] sakkā nāma. [12] B[1] saggapuraṁ. [13] B[1] imaṁ gāthaṁ abhāsi. [14] C[2] C[3] agāhesi. [15] B[1] nissiya-, C[1] nissaya- corrected to nissaya-

Tattha alīnacittaṁ nissāyā 'ti Alīnacittarājakumāraṁ[1] nissāya, pahaṭṭhā mahatī ca[2] sā ti pavenirajjuṁ[3] no ditthan ti hatthatuṭṭhā hutvā mahatī senā, kosalaṁ senāsantuṭṭhan ti Kosalarājānaṁ[4] sena[5] rajjena asantuṭṭhaṁ pararajjalobhena āgataṁ, jīvagāhaṁ agāhayiti amāretvā va sā ca[6] tañ rājānaṁ hatthiṁ jīvagāhaṁ gaṇhāpesi. Evaṁ nissayasampanno ti yathā[7] sā ca[8] evaṁ aññe pi kulaputto nissayasampanno kalyāṇamittaṁ Buddhaṁ vā Buddhasāvakaṁ vā[9] nissayaṁ labhitvā, bhikkhū 'ti pariyuddhāsitvacanaṁ etaṁ, saddhāviriyo[10] ti paggahitaviriyo[11] catudosāpagatena viriyena samannāgato, bhāvayaṁ kusalaṁ dhammaṁ ti kusalaṁ nirāmisaṁ[12] sattatiṁsabodhipakkhiyasaṅkhātaṁ dhammaṁ bhāvento, yogakkhemassa patiyā ti ratthā[13] yogehi khemassa nibbānassa pāpuṇanatthāya[14] taṁ dhammaṁ bhāvento, pāpuṇe anupubbena sabbasaṁyojanakkhayaṁ ti evaṁ vipassanāya patthāya imaṁ kusaladhammaṁ[15] bhāvento so kalyāṇamittūpanissayasampanno bhikkhu anupubbena vipassanāñāṇāni ca heṭṭhimamaggaphalāni ca pāpuṇante pariyosāne dasannaṁ pi saṁyojanānaṁ khayaṁ uppannatta sabbasaṁyojanakkhayasaṅkhātaṁ arahattaṁ pāpuṇāti, yasmā vā nibbānaṁ āgamma saṁyojanā[16] khīyanti tasmā taṁ pi sabbasaṁyojanakkhayaṁ eva, evaṁ anupubbena nibbānasaṅkhātaṁ sabbasaṁyojanakkhayaṁ pāpuṇātī[17] attho.

Iti Bhagavā amatamahānibbānena[18] dhammadesanāya kūṭaṁ gahetvā uttariṁ pi saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne ossaṭṭhaviriyo bhikkhu arahatte[19] patiṭṭhahi) „Tadā mātā Mahāmāyā, pitā Suddhodanamahārājā ahesi, rajjaṁ gahetvā dinnahatthi[20] ayaṁ ossaṭṭhaviriyo bhikkhu, hatthissa pitā Sāriputto, Alīnacittakumāro pana aham evā" 'ti. Alīnacittajātakaṁ[21].

7. Guṇajātaka.

Yenakāmaṁ paṇāmetīti[22]. Idaṁ[23] Satthā Jetavane viharanto Ānandattherassa sātakasahassapaṭilābhaṁ[24] ārabbha kathesi. Therassa Kosalarañño antepure dhammavācanavatthuṁ[25] heṭṭhā Mahāsārajātake[26] āgatam eva. Iti there[27] rañño antepure dhammaṁ vāceute

---

[1] B[1] alīnacittaṁ-. [2] B[1] pavenī-. [3] B[1] kosalaṁ-. [4] B[1] semaṁ, C[2] C[3] sakena. [5] B[1] adds va. [6] B[1] adds paccekabuddhaṁ vā. [7] B[1] C[2] C[3] śraddhaviriyo. [8] C[2] -viriyo. [9] B[1] nirāmisaṁ dhammaṁ. [10] all MSS. ratuhi? [11] B[1] pāpunattāya, C[2] C[3] C[4] pāpuṇanatthāya. [12] B[1] C[2] kusalaṁ-. [13] B[1] sabbasaṁyojanā. [14] B[1] pāpuṇiti, C[2] pāpuṇātiti, C[3] C[4] pāpuṇātiti pi. [15] B[1] amatamahānibbānena, [16] B[1] arahatthaphale. [17] so all MSS. [18] B[1] adds vhathaṁ. [19] C[2] paṇāmetiti, C[3] C[4] paṇāmatiti, B[1] paṇametiti. [20] B[1] imaṁ. [21] B[1] -sahassalābhaṁ. [22] B[1] vatthu. [23] B[1] mahāsātakajātake. [24] B[1] there.

rañño sahassagghanakānaṃ[1] sāṭakānaṃ sahassaṃ āhariyittha[2]. Rājā tato pañca sāṭakasatāni pañcannaṃ derīsatānaṃ[3] adāsi. Tā sabbāpi te sāṭake ṭhapetvā pamāṇarase Ānandattherassa[4] datvā sayaṃ purāṇasāṭake yeva pārupitvā[5] rañño pātarāsaṭṭhānaṃ āgamaṃsu[6]. Rājā „mayā tumhākaṃ sahassagghanakā[7] sāṭakā dāpitā, kasmā tumhe te apārupitvā[8] va āgatā“ ti pucchi. „Deva, te amhehi therassa dinnā“ ti[9]. „Ānandattherena sabbe gahitā“ ti. „Āma devā“ ti. „Sammāsambuddhena ticīvaraṃ anuññātaṃ[10], ‘Ānandatthero dussavaṇijjaṃ[11] maññe karissatiti[12]’ atibahū tena sāṭakā gahitā“ ti[13] therassa kujjhitvā bhuttapātarāso vihāraṃ gantvā therassa parivenaṃ pavisitvā theraṃ vanditvā nisinno[14] pucchi: „Api[15] bhante amhākaṃ gharā itthiyo tumhākaṃ santike dhammaṃ uggaṇhanti vā suṇanti vā“ ti. „Āma mahārāja, gahetabbayuttakaṃ gaṇhanti sotabbayuttakaṃ suṇantīti“. Kiṃ tā suṇanti yeva udāhu tumhākaṃ nivāsanaṃ vā pārupanaṃ[16] vā dadantīti[17]. „Ajja[18] mahārāja[19] sahassagghanakāni[20] pañca sāṭakasatāni adaṃsū“ ti. „Tumhehi gahitāni[21] bhante“ ti. „Āma mahārājā“ ti. „Nanu bhante Satthārā ticīvaraṃ eva anuññātaṃ“ ti. „Āma mahārāja, Bhagavatā[22] ekassa bhikkhuno ticīvaraṃ eva paribhogaṭṭhena anuññātaṃ, paṭiggahaṇaṃ[23] pana avāritaṃ, tasmā mayāpi sāṭakaṃ jiṇṇacīvarakānaṃ[24] dātuṃ te sāṭakā paṭiggahitā[25]“ ti. „Te pana bhikkhū[26] tumhākaṃ santikā sāṭake labhitvā purāṇacīvarāni[27] kiṃ karissantīti“. „Purāṇakacīvaraṃ[28] uttarāsaṅgaṃ karissantīti“. „Purāṇakauttarāsaṅgaṃ[29] kiṃ karissantīti“. „Antaravāsakaṃ karissantīti“. „Purāṇakaantaravāsakaṃ kiṃ karissantīti“. „Paccattharaṇaṃ karissantīti[30]“. Purāṇakaparamattharaṇaṃ[31] kiṃ karissantīti“. „Bhummattharaṇaṃ karissantīti[32]“.

---

[1] C[a] sahassagghanakānaṃ, B[b] sahassaṭṭhikkhuno. [2] B[b] āharayittha, C[a] C[c] āhariyittha. [3] C[a] C[c] derī. [4] B[b] C[a] C[c] Ānandattherassa. [5] B[b] pārupetvā. [6] B[b] āgamaṃsuṃ. [7] B[b] sahassaṃkā, C[a] sahassagghanaka. [8] B[b] apārupitvā. [9] B[b] adāsi sabbesu ṭhānesu. [10] C[a] C[b] C[c] anuññātaṃ, B[b] anuññāta anuññāta. [11] C[a] C[b] -vaṇijjaṃ, B[b] -vāṇijaṃ. [12] B[b] karissati. [13] C[a] ti corrected to ni. [14] B[b] adda va. [15] B[b] addā no. [16] C[a] nivāsanapārupanaṃ, B[b] pārupanaṃ. [17] B[b] dentīti. [18] B[b] amhe ajja. [19] B[b] addā ti. [20] C[a] C[b] C[c] -gghanakāni, B[b] -gghanikā. [21] C[a] C[b] C[c] addā tāni. [22] B[b] bhagavato. [23] B[b] paṭiggahaṇaṃ, C[b] C[c] paṭiggahaṇaṃ. [24] B[b] jiṇṇa-, C[a] jiṇṇacīvarakānaṃ. [25] B[b] paṭiggahiṃ, C[a] paṭiggahiti, C[b] C[c] paṭiggahiti. [26] all the MSS. bhikkhu. [27] B[b] purāṇa-, C[a] purāṇa-. [28] B[b] purāṇasaṅghaṭi, C[a] purāṇakacīvaraṃ. [29] C[a] purāṇaka-, B[b] purāṇauttarāsaṅgaṃ. [30] all the MSS. karissanti. [31] B[b] purāṇapaccattaraṇaṃ-.

„Porāṇakabhummattharaṇaṃ[1] kiṃ karissantīti". „Pādapuñchanaṃ[2] karissantīti[3]". „Porāṇakapādapuñchanaṃ kiṃ karissantīti[4]". „Mahārājā, saddhādeyyaṃ nāma[5] vinipātetuṃ na labhati, tasmā porāṇakapādapuñchanaṃ[6] vāsiyā[7] koṭṭetvā mattikāya pakkhipitvā senāsanaṃ mattikālepaṃ[8] dassentīti[9]". „Bhante, tumhākaṃ dinnaṃ yāva pādapuñchanāpi[10] nassituṃ na labhantīti". „Āma mahārājā amhākaṃ dinnaṃ nassituṃ na labhati[11] paribhogam eva hotīti". Rājā tuṭṭho somanassappatto hutvā itarāni pi gehe[12] ṭhapitāni pañca sāṭakasatāni āharāpetvā therassa datvā anumodanaṃ sutvā theraṃ vanditvā padakkhiṇaṃ katvā pakkāmi[13]. Thero paṭhamaladdhāni pañca sāṭakasatāni jiṇṇacīvarakānaṃ[14] adāsi. Therassa pana pañcamattāni saddhivihārikasatāni. Tesu eko daharabhikkhu therassa bahūpakāro[15] parivenaṃ sammajjati pānīyaparibhojanīyaṃ upaṭṭhapeti[16] dantakaṭṭhamukhodakaṃ[17] deti vaccakuṭijantāgharasenāsanāni[18] paṭijaggati hatthaparikammapādaparikammapiṭṭhiparikammādīni karoti. Thero pacchāladdhāni pañca sāṭakasatāni „ayaṃ me[19] bahūpakāro[20]" ti yuttavasena sabbāni[21] tass' eva adāsi. So pi sabbe te sāṭake bhājetvā attano samāpajjhāyāṇaṃ adāsi. Evaṃ sabbe pi te laddhasāṭake bhikkhū[22] sāṭake chinditvā rājjitvā[23] kaṇikārapupphavaṇṇāni kāsāyāni nivāsetvā ca pārupitvā ca[24] Satthāraṃ upasaṅkamitvā vanditvā ekamantaṃ nisīditvā evaṃ āhaṃsu[25]: „Bhante, sotāpannassa ariyasāvakassa mukholokanadānaṃ[26] nāma atthīti". „Na bhikkhave ariyasāvakānaṃ mukholokanadānaṃ nāma atthīti". „Bhante, amhākaṃ[27] upajjhāyena dhammabhaṇḍāgārikattherena sahassagghanakānaṃ[28] sāṭakānaṃ[29] pañca satāni ekass' eva daharabhikkhuno dinnāni, so pana attanā laddhe bhājetvā amhākaṃ adāsi[30]", „Na bhikkhave Ānando mukholokamabhikkhaṃ

---

[1] B[1] porāṇabh-, C[4] porāṇakakh-. [2] B[1] puñcanaṃ, C[2] C[3] -puñjanaṃ? C[3] -puñcanaṃ corrected to puñchanaṃ [3] all the MSS karissanti [4] B[1] omits porāṇaka . . . karissantīti. [5] B[1] omits nāma [6] B[1] -puñcanaṃ, C[2] C[3] -puñjanaṃ? C[4] -puñcanaṃ corrected to -puñchanaṃ [7] B[1] vāsiyā [8] B[1] -lepanaṃ [9] B[1] karissanti [10] B[1] yāva puñcanāpi, C[2] -puñjanāpi, C[3] yāva pādapuñchanāpi pi corrected to -puñchanāni pi [11] B[1] labhatīti [12] B[1] geha. [13] B[1] C[3] C[4] pakkhami- [14] C[3] jiṇṇa-, B[1] adds bhikkhunaṃ. [15] B[1] C[2] C[3] bahupakāro [16] B[1] pānīyaparibhojana [17] B[1] upaṭṭhapesi [18] B[1] -ghanikaṃ. [19] B[1] -senāsanaṃ. [20] B[1] ayamevaṃ, C[3] ayaṃ-va corrected to ayaṃ [21] B[1] pahūpakāro, C[2] C[4] bahupakāro [22] B[1] sappāni pi. [23] all the MSS bhikkhu. [24] B[1] C[2] C[3] rajjitvā, [25] B[1] nivāsetvā pārupitvā vā. [26] B[1] -dānaṃ [27] B[1] omits amhākaṃ. [28] B[1] -gghanikāni. [29] B[1] sāṭakāni. [30] B[1] adāsi.

deti', so pan' assa bhikkhu bahūpakāro[2], tasmā attano upakārassa upakāravasena guṇavasena yuttavasena[3] 'upakārassa nāma paccupakāro kātuṃ vaṭṭatîti' kataññūkatavedihhāvena adāsi, porāṇakapaṇḍitāpi hi attano upakārānaṃ[4] yeva[5] paccupakāraṃ karimsū" 'ti vatvā imaṃ yācito atîtaṃ āhari:

Atîte[6] Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto sîho hutvā pabbataguhāyaṃ vasati. So ekadivasaṃ guhāya[7] nikkhamitvā[8] pabbatapādaṃ olokesi. Taṃ pana pabbatapādaṃ parikkhipitvā[9] mahāsaro ahosi. Tassa ekasmiṃ ananatatthāne upari thaddhakaddamapiṭṭhe mudūni haritatiṇāni jāyiṃsu, sasakā c' eva hariṇādayo ca[10] sallahukamigā[11] kaddamamatthake vicarantā tāni khādanti. Taṃ divasaṃ pi eko migo tāni tiṇāni[12] khādanto vicarati. Sîho pi 'taṃ migaṃ gaṇhissāmîti' pabbatamatthakā uppatitvā sîhavegena pakkhandi. Migo maraṇabhayatajjito viravanto palāyi. Sîho vegaṃ sandhāretuṃ asakkonto kalalapiṭṭhe nipatitvā osîditvā uggantuṃ[13] asakkonto cattāro pāde thambhe viya otāretvā sattāhaṃ nirāhāro atṭhāsi. Atha eko[14] sigālo gocarapasuto taṃ disvā bhayena palāyi. Sîho taṃ pakkositvā „bho sigāla, mā palāyi, ahaṃ kalale laggo, jîvitaṃ me dehîti" āha. Sigālo tassa santikaṃ gantvā „ahaṃ taṃ uddhareyyaṃ, 'uddhato[15]' pana maṃ khādeyyāsîti' bhāyāmîti". „Mā[16] bhāyi, nāhaṃ taṃ khādissāmi[17]", mahantaṃ pana te[18] guṇaṃ karissāmi[19]", eken' upāyena maṃ uddharāhîti". Sigālo paṭiññaṃ gahetvā[20] catunnaṃ[21] pādānaṃ samantā kalale apanetvā catunnaṃ pi pādānaṃ catasso mātikā[22]

---

[1] B[1] mukholokano bhikkhu na deti. [2] B[1] C[2] C[3] bahu-. [3] B[1] upakāravasena ca yuttavasena ca. [4] C[2] upakārānaṃ, C[3] C[4] upakārakānaṃ, B[1] upakārakānañ. [5] B[1] ñeva. [6] B[1] adds bhikkhave. [7] B[1] kuharaṃ. [8] B[1] adds pappatamuddhani thatvā. [9] B[1] parikkhipitvā. [10] B[1] sasakādayo ceva hīrasiṅgālādayo ca. [11] B[1] adds ca. [12] B[1] omits tiṇāni. [13] B[1] uppaṇṇituṃ. [14] B[1] atheka. [15] B[1] sigālo here and in the following. [16] B[1] uddhato. [17] B[1] omits bhāyāmîti mā. [18] B[1] takkhaṇissāmîti. [19] B[1] te pana. [20] B[1] karissāmîti. [21] C[2] adds ca. [22] B[1] adds pi. [23] B[1] mātikāyo

khaṇitvā udakābhimukhaṃ akāsi, udakaṃ pavisitvā kalalaṃ muduṃ akāsi. Tasmiṃ khaṇe sigālo[1] sīhassa udarantaraṃ pavisitvā „vāyāmaṃ karohi sāmī'ti" uccāsaddaṃ karonto sīsena udaraṃ pahari. Sīho vegaṃ jānetvā kalalā uggantvā pakkhanditva thale aṭṭhāsi. So muhuttaṃ vissamitvā saraṃ oruyha kaddamaṃ dhovitvā nahāyitvā[2] atha ekaṃ[3] mahisaṃ vadhitvā dāṭhāhi[4] ovijjhitvā maṃsaṃ ubbattetvā „khāda sammā" 'ti[5] sigālassa purato ṭhapetvā tena khādite pacchā attanā khādi. Puna sigālo ekaṃ maṃsapesiṃ ḍasitvā gaṇhi „idaṃ kimatthāya sammā" 'ti ca[6] vutte „tumhākaṃ dāsī[7] atthi, tassā[8] bhavissatīti" āha. Sīho „gaṇhāhi'ti" vatvā sayaṃ pi sīhiyā atthāya[10] maṃsaṃ gaṇhitvā „ehi samma, amhākaṃ pabbatamuddhani ṭhatvā[11] sakhiyā vasanaṭṭhānaṃ gamissāmā" 'ti vatvā tattha gantvā maṃsaṃ khādāpetvā sigālañ ca sigāliṃ ca assāsetvā tato paṭṭhāya „dāni[13] ahaṃ tumhe paṭijaggissāmī'ti[14]" attano vasanaṭṭhānaṃ netvā guhādvāre[15] aññissā guhāya vasāpesi[16]. Tato[17] paṭṭhāya gocarāya gacchanto sīhiṃ ca sigāliṃ ca ṭhapetvā sigālena saddhiṃ gantvā nānāmige vadhitvā ubho pi tatth' eva maṃsaṃ khāditvā itarāsaṃ pi[19] dviunnaṃ āharitvā denti. Evaṃ kāle gacchante sīhī[18] pi dve putte vijāyi sigālī[19] pi[20]. Te sabbe pi samaggavāsaṃ vasiṃsu. Ath' ekadivasaṃ sīhiyā etad ahosi: „ayaṃ sīho sigālañ ca sigāliṃ ca sigālapotake ca ativiya piyāyati, nūnaṃ assa sigāliyā saddhiṃ santhavo[21] atthi, tasmā evaṃ sinehaṃ karoti, yan nūnāhaṃ imaṃ piṭṭetvā tajjetvā ito palāpeyyan" ti sā sīhassa sigālaṃ gahetvā[22] gocarāya gatakāle sigāliṃ piṭṭhesi tajjesi: „kiṃkāraṇā imasmiṃ ṭhāne

---

[1] B[1] sigāleva. [2] B[1] nhāyitvā daṭṭhaṃ paṭipassambhetvā. [3] B[1] sīhakaṃ. [4] B[1] aṭṭhāsi. [5] B[1] ada sampā ti. [6] B[1] omits ca. [7] B[1] C[2] C[3] dāsī. [8] B[1] tajjetabbhāvaṃ. [9] C[2] C[2] C[3] gaṇhāhi'ti, B[1] gaṇhāhīti. [10] C[2] sīhiyāṭṭhāya, B[1] sīhiyā aṭṭhāya. [11] B[1] pappaṭṭuddhani gantvā, C[2] C[2] C[3] pabbatamuddhaṃ ṭhatvā. [12] B[1] ito paṭṭhāya idāni. [13] B[1] adda vatvā. [14] B[1] guhāya dvāre. [15] B[1] vasāpesi. [16] B[1] so tato. [17] B[1] omits pi. [18] B[1] C[2] sīhi. [19] B[1] sigāli. [20] B[1] adds dve putte vijāyi. [21] B[1] kiṃ nunimassa sigālassa sigāliyā saddhiṃ santhavo, C[2] C[2] C[3] nunaṃ, C[2] santavo. [22] B[1] omits gahetvā.

vasasi na palāyasīti[1]". Puttāpi 'ssā[2] sigālīputte[3] tath' eva tajjayiṃsu. Sigālī[4] tam atthaṃ sigālassa kathetvā „sīhassa vacanena etāya evaṃ katabhāvaṃ pana[5] jānāma, ciraṃ vasiṃhā, nāsāpeyyāpi no[6], amhākaṃ vasanaṭṭhānam eva gacchāmā" 'ti āha. Sigālo tassā vacanaṃ sutvā sīhaṃ upasaṃkamitvā āha. „Sāmi, ciraṃ amhehi tumhākaṃ santike vutthaṃ, aticiraṃ vasantā nāma appiyā honti, amhākaṃ gocarāya pakkantakāle sīhī[7] sigālīnī viheṭheti 'imasmiṃ ṭhāne kasmā vasatha palāyathā' 'ti tajjeti[8], sīhapotakāpi sigālapotake[9] tajjenti, yo nāma yassa attano santike vāsaṃ na roceti[10] tena 'yāhīti' niharitabbo va[11]", evaṃ[12] viheṭhanaṃ kimatthiyan[13]" ti vatvā paṭhamaṃ gāthaṃ āha:

1. Yenakāmaṃ paṇāmeti[14], dhammo balavataṃ, migī[15] unnadanti, vijānāhi[16], jātaṃ saraṇato bhayan ti. 13.

Tattha yenakāmaṃ paṇāmeti[17] dhammo balavatan ti balavā nāma issaro attano sevakaṃ yena disābhāgena icchati tena disābhāgena so paṇāmeti[18] niharati, esa dhammo balavataṃ, ayaṃ[19] issarānaṃ sabhāvo pavenidhamme[20] va, tasmā sace amhākaṃ vāsaṃ na rocetha ujukam eva no niharatha, viheṭhanena ko attho ti dīpento evaṃ āha. migīti sīhaṃ ālapati, so hi migarājatāya migā assa atthīti migī[21], unnadantīti pi[22] taṃ eva ālapati, so hi unnatāhaṃ[23] dantānaṃ atthitāya unnatā[24] dantā assa atthīti unnadanti[25], unnatadantīti[26] pi pāṭho yeva. vijānāhīti esa issarānaṃ dhammo ti eteṃ jānāhi. jātaṃ saraṇato bhayan ti amhākaṃ tumhe patiṭṭhatthena[27] saraṇaṃ, tumhākaṃ yeva[28] santikā bhayaṃ jātaṃ, tasmā attano vasanaṭṭhānam eva gamissāmā 'ti dīpeti; ajaro nayo: tava[29] migī sīhī[30] unnadanti[31] mama puttadāraṃ tajjeti[32] yena-

---

[1] B[1] palāyasiti, C[2] C[3] C[4] palāyasi. [2] B[1] omits ssā. [3] C[2] sigāli-, B[1] sigāla-. [4] C[2] sigāli, B[1] sigāli. [5] B[1] -bhāvaṃ pana. [6] B[1] nāpāpeyyāsi no. [7] B[1] C[2] sīhi. [8] B[1] tajjesi. [9] B[1] sīhālapotake pi. [10] B[1] na rocesi, C[2] nakāroceti. [11] C[2] omits va. [12] B[1] omits evaṃ. [13] C[2] pacāmati, C[3] C[4] pānamati. [14] so all the MSS. [15] B[1] vijānāti. [16] C[2] panāmati, C[3] C[4] panamati. [17] B[1] C[2] C[4] panāmeti. [18] C[2] omits ayaṃ. [19] C[2] C[4] pavenī-. [20] C[3] B[1] migī. [21] C[2] omits pi, B[1] unnadantī sīhaṃ eva ālapati. [22] C[3] C[4] unnatānaṃ. [23] C[3] C[4] unnatā, B[1] unna. [24] B[1] unnadatha, C[3] C[4] unnadanti. [25] C[3] C[4] unnādantīti, B[1] dantī. [26] B[1] -atthāthena. [27] B[1] tumhākaṃ yeva. [28] B[1] tava. [29] B[1] C[2] sīhi. [30] C[2] C[3] B[1] unnadanti. [31] C[2] C[3] C[4] tajjenti. [32] C[2] panāmati, C[3] C[4] panamati. [33] B[1] yena kāraṇena, C[3] C[4] yenākārena. [34] C[2] pacāmati, C[3] C[4] panamati. [35] C[2] C[3] C[4] pavattati.

viheṭheti[1], evaṁ tvaṁ vijānāhi, tatra kiṁ sakkā amhehi kātuṁ, dhammo balavataṁ eva, balavantānaṁ sahāyo; idāni mayaṁ gamissāmā 'ti yaṁvā jīvaṁ vatvā gato bhāyasī ti.

Tassa vacanaṁ sutvā sīho sīhiṁ āha: „bhadde, asukasmiṁ nāma kāle mama gocaratthāya gantvā sattame divase sigālena ca[2] imāya ca sigāliyā saddhiṁ āgatabhāvaṁ sarasīti". „Āma sarāmīti". „Jānāsi pana mayhaṁ sattāhaṁ anāgamanassa kāraṇan" ti. „Na jānāmi sāmīti". „Bhadde, ahaṁ 'ekaṁ migaṁ gaṇhissāmīti viraḷhitvā kalale laggo tato nikkhamituṁ asakkonto sattāhaṁ nirāhāro aṭṭhāsiṁ. sv-āhaṁ imaṁ sigālaṁ nissāya jīvitaṁ labhiṁ, ayaṁ me jīvitadāyako sahāyo, mittadhamme ṭhātuṁ sāmattho hi mitto dubbalo nāma n' atthi, ito paṭṭhāya mayhaṁ sahāyassa ca sahāyikāya ca puttakānañ ca evarūpaṁ avamānaṁ mā akāsīti" vatvā sīho dutiyaṁ gāthaṁ āha:

3. Api ce pi[3] dubbalo mitto mittadhammesu tiṭṭhati
so ñātako ca bandhu ca so mitto so ca me sakhā;
dāṭhinī[4], mātimaññittho[5], sigālo mama pāṇado ti. 14.

Tattha api ce pīti eko pi-saddo[6] samuccayattho eko sambhāvanattho, tatriyaṁ yojanā: dubbalo ce pi mitto mittadhammesu api tiṭṭhati sace ṭhātuṁ sakkoti so ñātako ca bandhu ca so[7] mittacittatāya[8] mitto so ca me sahāyatthena[9] sakhā, dāṭhinī[10] mātimaññittho[11] bhadde daṭhasampanne[12] sīhi[13] mā mayhaṁ sahāyaṁ vā sahāyiṁ vā atimaññī[14] ayaṁ[15] hi sigālo mama pāṇado ti.

Sā sīhassa vacanaṁ sutvā sigāliṁ[16] khamāpetvā tato paṭṭhāya saputtāya tāya[17] saddhiṁ samaggavāsaṁ vasi[18], sīhapotakāpi sigālapotakehi saddhiṁ kīḷamānā[19] mātāpitunnaṁ

[1] B[1] adda palāpeti pi. [2] B[1] manā ca sigālena. [3] B[1] omits pi. [4] B[1] dāṭhiki, C[2] dāṭhini. [5] B[1] mānmaññitto, C[2] mātimaññittho, C[3] mātimaññitto. [6] B[1] eko apisaddo. [7] B[1] omits so. [8] C[2] mittamittatāya, B[1] mittacittatāyaṁ. [9] B[1] sahāyatthena, C[2] C[3] sahāyatthena. [10] B[1] dāṭhiki, C[2] dāṭhiki, C[3] dāṭhini. [11] B[1] mātimaññittheti, C[2] mātimaññittho. [12] C[2] C[3] daṭhasampanne, C[4] dāṭhasampanne altered to saṁyamma, B[1] daṭhasampanna. [13] C[2] C[3] sīhi. [14] C[2] C[3] atimaññi, C[4] atimaññī, B[1] atimaññiyo. [15] B[1] ayañ. [16] C[2] C[3] C[4] sigālaṁ, B[1] sigāli. [17] B[1] saputtadārāya. [18] B[1] vasiṁsu. [19] C[2] kīḷamāna, B[1] C[3] C[4] kīḷamānā sammodamānā

atikkantakāle pi mittabhāvaṃ abhinditvā sammodamānāpi vasiṃsu. Tesaṃ kira satta kulaparivaṭṭe[1] abhijjamānā[2] metti[3] agamāsi[4].

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ sammodhānesi: (Saccapariyosāne keci sotāpannā, keci sakadāgāmino, keci anāgāmino, keci arahantā ahesuṃ.) „Tadā sigālo Ānando ahosi, siho pana aham evā 'ti. Guṇajātakaṃ[5].

8. Suhanujātaka.

Na-y-idaṃ visamasīlenā 'ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharante dve caṇḍabhikkhū[6] ārabbha kathesi. Tasmiṃ hi samaye Jetavane pi eko bhikkhu caṇḍo ahosi pharuso sāhasiko, janapade pi. Ath' ekadivasaṃ jānapado bhikkhu kenacid eva karaṇīyena Jetavanaṃ agamāsi[7]. Sāmaṇerā c' eva daharabhikkhū ca tassa caṇḍabhāvaṃ jānanti, „tesaṃ[8] dvinnaṃ caṇḍānaṃ kalahaṃ passissāmā" 'ti kutūhalā[9] taṃ bhikkhuṃ Jetavana-vāsikassa parivenaṃ[10] pāhiṃsu. Ubho[11] caṇḍā aññamaññaṃ disvā va saṃrambhiṃsu samesuṃ[12] hatthapādapitthisambāhanādīni akaṃsu. Dhammasabhāyaṃ bhikkhū kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „Āvuso, caṇḍā bhikkhū aññesaṃ upari caṇḍā pharusā sāhasikā, aññamaññaṃ pana ubho pi[13] samaggā sammodamānā piyasaṃvāsā jātā" ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva, pubbe p' ete aññesaṃ caṇḍā pharusā sāhasikā aññamaññaṃ pana samaggā sammodamānā piyasaṃvāsā va[14] ahesuṃ" ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto tassa sabbatthako[15] atthadhammānusāsakāmacco[16] ahosi. So pana rājā thokaṃ dhanalobhapakatiko.

---

[1] B[1] sattakāḷapariyatte. [2] B[1] abhijjamāno. [3] C[2] mettiṃ, C[3] C[4] metti, B[1] mitti. [4] B[1] agamāsi. [5] B[1] sihajātakaṃ aṭṭhamaṃ. [6] B[1] caṇḍabhi-. [7] B[1] āgamāsi. [8] C[2] C[3] C[4] taṃ. [9] B[1] kutūhalena. [10] C[2] parivenaṃ. [11] B[1] te ubho pi. [12] B[1] yasaṃvisaṃvirajjusamodisu. [13] B[1] addā te. [14] C[2] omits va, B[1] ca. [15] B[1] peppatasādhako. [16] B[1] -sāsako amacco.

Tassa Mahāsoṇo[1] nāma kūṭaasso[2] atthi. Atha[3] uttarāpathakā assavāṇijā pañca assasatāni ānesuṃ. Assānaṃ āgatabhāvaṃ rañño ārocesuṃ. Tato pubbe pana Bodhisatto asse agghāpetva mūlaṃ aparihāpetvā dāpesi. Rājā taṃ asukhāyamāno[4] aññaṃ amaccaṃ pakkositvā[5] „tāta, asse agghāpehi, agghāpetvā[6] ca pathamaṃ Mahāsoṇaṃ[7] yathā tesaṃ assānaṃ antaraṃ pavisati tathā vissajjetvā asse dasāpetvā[8] vaṇṇe kāraāpetvā dubbalakāle mūlaṃ hāpetvā agghāpeyyāsīti[9]“ āha. So „sādhū“ ti sampaṭicchitvā tathā akāsi. Assavāṇijā anattamanā hutvā tena katakiriyaṃ Bodhisattassa ārocesuṃ. Bodhisatto „kiṃ pana tumhākaṃ añ-nagare kūṭasso[10] n' atthīti[11]“ pucchi. „Atthi sāmi Suhanu[12] nāma kūṭasso[13] cando pharuso“ ti. „Tena hi punā āgacchantā amhākaṃ[14] assaṃ āneyyāthā“ ti. Te „sādhū“ ti paṭisuṇitvā punā āgacchantā taṃ[15] kūṭassaṃ[16] gāhāpetvā āgacchiṃsu. Rājā „assavāṇijā āgatā“ ti sutvā sīhapañjaraṃ ugghāṭetvā asse oloketvā Mahāsoṇaṃ[17] vissajjāpesi. Assavāṇijāpi Mahāsoṇaṃ[18] āgacchantaṃ disvā Suhanuṃ vissajjesuṃ[19]. Te aññamaññaṃ paṭvā sarīrāni lehentā[20] aṭṭhaṃsu. Rājā Bodhisattaṃ pucchi: „Vayassa, ime dve kūṭassā[21] aññesaṃ caṇḍā pharusā sāhasikā aññe asse dasitvā[22] gelaññaṃ pāpenti, aññamaññaṃ pana sarīraṃ[23] lehentā[24] sammodamānā aṭṭhaṃsu, kiṃ nāmetaṃ“ ti. Bodhisatto „na-y-ime mahārāja visamasīlā, samasīlā samadhātukā[25] ete“ ti vatvā imaṃ gāthādvayaṃ āha:

1. Na-y-idaṃ visamasīlena Soṇena Suhanuṃ sahā[26],
Suhanu pi[27] tādiso yeva yo Soṇassa sagocaro[28]. 15.

[1] C[b] C[c] C[d] mahāsono. [2] B[b] C[b] kuta-. [3] B[b] adds dve. [4] B[b] patthāyamāno. [5] B[b] pakkosāpetvā. [6] B[b] agghāpento. [7] B[b] mahāsoṇaṃ, C[b] C[c] C[e] mahāsonaṃ. [8] B[b] dasāpetvā. [9] B[b] asse agghāpessasīti. [10] B[b] kuṭasso, C[b] C[c] kutasso. [11] B[b] atthīti. [12] B[b] suhano. [13] B[b] kuṭasso, C[b] C[c] kutassa. [14] B[b] taṃ, C[c] C[e] naṃ. B[b] ta. [15] B[b] kuṭassaṃ. [16] C[b] mahāsonaṃ. [17] C[c] C[e] mahāsonaṃ. [18] C[b] vissajjesuṃ. [19] B[b] lehantā sammodamānā. [20] B[b] kuṭassata. [21] B[b] ḍaṃsetvā. [22] B[b] idāni pana aññamaññaṃ sarīraṃ. [23] B[b] C[b] lehanta. [24] B[b] visamasīlā visamadhātukā, C[b] visamasīlā samadhātukā. [25] B[b] suhanu saha. [26] B[b] suhanu pi, C[b] suhanā pi. [27] B[b] yo sukhanassa gocaro.

2. Pakkhandinā pagabbhena niccaṁ[1] sandānakhādinā sameti pāpaṁ pāpena sameti asatā asan[2] ti. 16.

Tattha nayidaṁ visamasīlena Sonena Suhanuassahā[3] ti yaṁ idaṁ Suhanu kuisso[4] Sonena[5] saddhiṁ pemaṁ karoti idaṁ na attano visamasīlena, atha kho attano samasīlen' eva[6], saddhiṁ karoti, ubho pi h' ete attano anācāra-cāya dussīlatāya samasīlā samadhātukā, Suhanu pi[7] tādiso yeva yo Sonassa sagocaro ti yadina hi Sono Suhanu[8] pi sādiso yeva, yo Sonassa[9] sagocaro[10], yadiguvaro Sono[11] tangocaro yeva, yath' eva hi Sono asagocaro aseo dasanto[12] vattī tathā Suhanu pi, iminā nesaṁ samānagocatatañ dasseti; te pana ācāra-gocare[13] ekato katvā dassetuṁ pakkhandinā ti ādi vuttaṁ, tattha pakkhan-dinā ti sassatādi-upari pakkhandanagocarena, pagabbhenā[14] ti kāyapāgabbhi-yādisamaṅgitāya dussīlena, niccaṁ sandānakhādinā ti sadā attano bandhanatthāya khādanasīlena khādanagocarena ca, sameti pāpaṁ pāpenā ti etaṁ aññatarena pāpena saddhiṁ aññatarassa pāpassa dussīliyaṁ sameti, asatā asan ti etaṁ aññatarena asatā anācāragocarasampannena saha[15] itarassa asato[16] asadhukammaṁ sameti gūthādini viya[17] gūthādīhi ekato samsandati[18] sadisam nibbisesam eva karoti.

Evaṁ vatvā ca pana Bodhisatto „mahārāja, rañña nāma na atiluddhena bhavitabban ti, parassa santakaṁ nāma nāse-tuṁ na vaṭṭatī[19]" rājānaṁ ovaditvā[20] asse agghāpetvā bhūtaṁ eva mūlaṁ[21] dāpesi.

Assavānijā yathāsabhāvaṁ eva mūlaṁ labhitvā haṭṭhatuṭṭhā agamaṁsu[22]. Rājāpi Bodhisattassa ovāde ṭhatvā yathā-kammaṁ gato.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā dve assā ime duṭṭhabhikkhū ahesuṁ, rājā Ānando, paṇḍitā-macco[23] pana ahaṁ evā" ti. Suhanujātakaṁ[24].

---

[1] B[1] nicca. [2] B[1] asabban. [3] B[1] suhanu sahā. [4] B[1] suhanu. [5] B[1] kuttasso. [6] C[2] sonena. [7] C[2] C[3] visamasīlotveva, C[3] visama- corrected to samā- [8] B[1] su-hanu pi [9] B[1] suhanu. [10] C[2] sonassa. [11] B[1] sādo ti. [12] C[2] sono [13] B[1] dan-sento. [14] B[1] anācāragocare [15] C[2] pāgabbhenā. [16] C[1] sahā. [17] C[2] C[3] C[4] syam. [18] C[2] omits gūthādini viya, C[3] has added gūthādini viya [19] B[1] ahako sandati. [20] B[1] vattati. [21] B[1] ovādittva, C[3] ovāditvā corrected to ovadittvā [22] B[1] bhūta-mūlam, C[2] C[3] C[4] bhūtam eva mūla. [23] B[1] āgamisu. [24] B[1] paṇḍitasamacco. [25] B[1] sādo aṭhamam

9. Morajātaka.

Udet' ayaṁ cakkhumā ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ ukkaṇṭhitabhikkhuṁ[1] ārabbha kathesi. So[2] bhikkhu bhikkhūhi Satthu santikaṁ nīto „saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti vutte „saccaṁ[3] bhante“ ti vatvā „kiṁ disvā“ ti vutte „ekaṁ alaṁkatapaṭiyattasarīraṁ[4] mātugāmaṁ oloketvā“ ti āha[5]. Atha naṁ Satthā „bhikkhu, mātugāmo[6] nāma tumhādisānaṁ yeva kasmā[7] cittaṁ nāluḷessati[8], porāṇakapaṇḍitā nam[9] pi hi mātugāmassa saddahaṁ sutvā satta vassasatāni asamudācinṇakilesā okāsaṁ labhitvā khaṇen' eva samudācariṁsu, visuddhāpi sattā saṁkiliṭṭhanti, uttamayasasamaṅgino pi āyasakyaṁ pāpuṇanti pag eva aparisuddhā“ ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto morayoniyaṁ paṭisandhiṁ gahetvā aṇḍakāle pi kaṇikāramakulavaṇṇaaṇḍakoso[10] hutvā aṇḍaṁ bhinditvā nikkhanto suvaṇṇavaṇṇo ahosi dassanīyo pāsādiko pakkhānaṁ antare surattarājivirājito. So attano jīvitaṁ rakkhanto tisso pabbatarājiyo atikkamma catutthāya pabbatarājiyā ekasmiṁ Daṇḍakahiraññapabbatatale vāsaṁ kappesi. So pabhātāya rattiyā pabbatamatthake nisinno suriyaṁ[11] uggacchantaṁ oloketvā attano gocarabhūmiyaṁ rakkhāvaraṇatthāya[12] Brahmamantaṁ bandhanto „udet' ayaṁ“ ti ādim āha:

1. Udet' ayaṁ cakkhumā ekarājā
harissavaṇṇo paṭhavippabhāso[13];
taṁ taṁ namassāmi harissavaṇṇaṁ paṭhavippabhāsaṁ[14],
tay' ajja guttā viharemu[15] divasaṁ[16] ti. 17.

---

[1] B[1] ukkaṇṭhitaṁ. [2] B[1] adds hi. [3] C[3] saccaṁ. [4] C[2] C[3] C[4] -paṭiyattaṁ sarīraṁ. [5] B[1] mātugāmaṁ disvā ukkaṇṭhiti. [6] C[3] mātugāmo corrected to mātugāmo. [7] B[1] kasmā tumhādisānaṁ yeva. [8] C[2] C[3] C[4] nāluḷessanti, B[2] nāluḷesi. [9] B[1] nam. [10] C[2] C[3] kaṇikāra-, B[1] kaṇikāramakulavaṇṇo viya aṇḍakoso, C[4] kaṇikāramakulavaṇṇa aṇḍakoso. [11] B[1] C[3] suriyaṁ. [12] C[2] C[3] C[4] rakkhāvaraṇa-, B[1] rakkhaṇatthāya. [13] B[1] paṭhavi. [14] all the MSS. add this word, B[1] paṭhavippabhāsaṁ, B[2] paṭhavi-. [15] B[1] ratta viharemu. [16] so all the MSS.

Tattha udetīti pārinibbānato uggacchati, cakkhumā ti sakalacakkhuvilāsānam[1] andhakāram vidhamitvā cakkhupaṭilābhakāraṇena yan tena[2] tasmā dīpanaṃ cakkhuṃ tena[3] cakkhunā cakkhumā, ekarājā ti sakalacakkavattī[4] ādhipaccakāraṇam antare aṭṭhavisatthatthena ekarājā, harisavaṇṇo ti haṭṭhapāsādikavaṇṇo suvaṇṇavaṇṇo ti attho, pathavim pabhāsetīti[5] pathavippabhāso[6]; tam tam namassāmīti tasmā tam[7] evarūpaṃ bhavantaṃ namassāmi, tayajja gottā viharemu divasaṃ ti tayā ajja rakkhitagopitā[8] hutvā imaṃ divasaṃ catuiriyāpathavihārena[9] sukhaṃ viharevyāma.

Evaṃ Bodhisatto imāya gāthāya suriyaṃ[10] namassitvā dutiyagāthāya atīte parinibbute Buddhe c' eva Buddhaguṇe ca namassati:

2. Ye brāhmaṇā vedagū[11] sabbadhamme
te me namo te ca maṃ pālayantu;
nam' atthu Buddhānaṃ, nam' atthu bodhiyā,
namo vimuttānaṃ, namo vimuttiyā. 18.

Imaṃ so parittaṃ katvā moro carati[12] esanā ti.

Tattha ye brāhmaṇā ti ye bāhitapāpā visuddhibrāhmaṇā, vedagū ti vedānaṃ pāraṃ gatā ti pi vedagū, vedehi pāraṃ gatā ti pi vedagū[13], idha pana sabbe saṅkhatāsaṅkhatadhamme vidite pākaṭe katvā gatā ti vedagū[14], tan' evāha sabbadhamme ti, sabbe khandhāyatanadhātudhamme salakkhaṇasāmaññalakkhaṇavasena attano ñāṇassa vidite pākaṭe[15] katvā gatā, tiṇṇaṃ Māraṇaṃ[16] matthakaṃ madditvā dasasahassilokadhātuṃ unnādetvā bodhitale sammāsambodhiṃ patvā sabbaññutaṃ vo atikkantā ti attho, te me namo ti te mama imaṃ namakkāraṃ paṭicchantu, te ca maṃ pālayantū 'ti evaṃ mayā namassitā ca[17] te bhagavanto[18] maṃ pālentu[19] rakkhantu gopentu, namatthu buddhānaṃ namatthu bodhiyā namo vimuttānaṃ namo vimuttiyā ti ayaṃ mama

---

[1] B[1] -cakkavāḷavāsīnaṃ, C[2] C[3] -cakkavāḷa- corrected to -cakkavāḷa-. [2] B[1] yantena, C[2] yaṃ yena. [3] B[1] dīpanaṃ cakkhupaṭilābhakaraṇena. [4] C[2] C[3] sakala-. B[1] sakalacakkavāḷe, C[2] sakalacakkavāḷe. [5] C[2] paṭhavippabhāsetīti. [6] B[1] attho paṭhavippabhāso ti paṭhaviobhāso. [7] B[1] tam tasmā. [8] B[1] rakkhitā-. [9] C[2] -vihārena, B[1] catuhi iriyapathehi. [10] B[1] C[2] sūriyaṃ. [11] B[1] C[2] C[3] vedagū. [12] B[1] calati. [13] B[1] devagū ti devānaṃ pāraṃ gatā ti pi vedagū vedehi pāraṃ gatā ti vedagū. [14] C[2] C[3] C[4] vedaṃ. [15] B[1] pākaṭe. [16] all the MSS. mārāṇaṃ. [17] B[1] omits ca. [18] B[1] bhavanto. [19] B[1] pāyalantu.

namakkāro atītānaṃ parinibbutānaṃ Buddhānaṃ atthu, tesaṃ yeva[1] ratanaṃ maggassa ratanaṃ phalassa ñāṇassaṅkhātāya bodhiyā[2] atthu, tathā tesaṃ yeva[3] arahattaphalavimuttiyā vimuttānaṃ atthu, ye ca tesaṃ tadaṅgavimuttivikkhambhanavimuttisamucchedavimuttipaṭippassaddhivimuttinissaraṇavimuttiṃ[4] pañcavidhā vimutti tassā tesaṃ[5] vimuttiyāpi ayaṃ mayhaṃ namakkāro atthū ti; imaṃ so parittaṃ katvā moro carati sayaṃ ti idaṃ pana padadvayaṃ Satthā abhisambuddho hutvā āha, tass' attho: bhikkhave so moro[6] imaṃ parittaṃ imaṃ rakkhaṃ katvā attano gocarabhūmiyaṃ pupphaphalādīnaṃ[7] atthāya nikkhamanatthāya[8] sayaṃ[9] carati.

Evaṃ divā saṃcaritvā sāyaṃ pabbatamatthake nisīditvā atthaṃ gacchantaṃ suriyaṃ[10] olokento Buddhaguṇe āvajjetvā nivāsanaṭṭhāne rakkhāvaraṇatthāya[11] puna Brahmamantaṃ bandhanto „apet' ayaṃ" ti ādim āha:

Apet' ayaṃ cakkhumā ekarājā
harissavaṇṇo pathavippabhāso[12];
taṃ taṃ namassāmi harissavaṇṇaṃ pathavippabhāsaṃ[13],
tay' ajja guttā viharemu rattiṃ. 17[b].

Ye brāhmaṇā vedagū[14] sabbadhamme
te me nāmo te ca maṃ pālayantu;
nam' atthu buddhānaṃ, nam' atthu bodhiyā,
namo vimuttānaṃ, namo vimuttiyā. 18[b].

Imaṃ so parittaṃ katvā moro vāsaṃ akappayīti.

Tattha apetīti apayāti atthaṃ gacchati; imaṃ so parittaṃ katvā moro vāsaṃ akappayīti idaṃ[15] pi abhisambuddho hutvā āha, tass' attho: bhikkhave, so moro imaṃ parittaṃ imaṃ[16] rakkhaṃ katvā attano nivāsanaṭṭhāne vāsaṃ akappayittha, tassa ratti vā divā[17] vā imassa parittassānubhāvena n' eva bhayaṃ na lomahaṃso[17] ahosi.

---

[1] B[1] tesaṃ deva. [2] C[2] C[4] sambhodiyā. [3] B[1] tadaṅgi-°-paṭipassaddhi-, C[2] tadaṅgi-°-vikkhambhana-°-paṭipassaddhi-. [4] B[1] tassa nessaṃ. [5] B[1] adds tadaṅgi-. [6] B[1] pupphaphalādi, C[2] pupphaṭṭhānaṃ. [7] B[1] nikkhappakāra-. [8] C[2] omits sayaṃ, B[1] sayaṃ. [9] B[1] sūriyaṃ. [10] B[1] rakkhāvaraṇa- [11] B[1] pathavi-. [12] all the MSS. add this word, B[1] pathavi- [13] C[2] C[4] vedagu [14] B[1] idaṃ. [15] B[1] C[4] omit imaṃ. [16] C[2] C[4] divaṃ, C[3] divaṃ corr. to divasaṃ. [17] B[1] adds vā.

Ath' eko Bārāṇasiyā avidūre nesādagāmavāsī nesādo Himavantapadese[1] vicaranto tasmiṃ Daṇḍakahiraññapabbatamatthake nisinnaṃ Bodhisattaṃ disvā āgantvā[2] puttassa ārocesi. Ath' ekadivasaṃ Khemā nāma Bārāṇasīraññō[3] devī supinena suvaṇṇavaṇṇaṃ moraṃ dhammaṃ desentaṃ disvā raññō ārocesi: „Ahaṃ deva suvaṇṇavaṇṇassa morassa dhammaṃ sotukāmo" ti. Rājā amacce pucchi. Amaccā „brāhmaṇā jānissantīti" āhaṃsu. Brāhmaṇā[4] „suvaṇṇavaṇṇā[5] morā nāma hontīti[6]" vatvā „kattha hontīti[7]" vatte „nesādā jānissantīti" āhaṃsu. Rājā nesāde sannipātetvā pucchi. Atha so nesādaputto „āma mahārāja, Daṇḍakahiraññapabbato nāma atthi, tattha suvaṇṇavaṇṇamoro[8] vasatīti". „Tena hi taṃ moraṃ na māretvā[9] bandhitvā va[10] ānethīti". Nesādo gantvā[11] tassa gocarabhūmiyaṃ[12] pāsaṃ odḍesi[13]. Morena akkantaṭṭhāne pi pāso na sañcarati. Nesādo gaṇhituṃ asakkonto satta vassāni vicaritvā tattha eva kālaṃ akāsi. Khemāpi devī[14] patthitaṃ alabhamānā kālaṃ akāsi. Rājā „moraṃ me[15] nissāya devī kalakatā[16]" ti kujjhitvā[17] „Himavantapadese[18] Daṇḍakahiraññapabbato nāma atthi, tattha suvaṇṇavaṇṇamoro vasati, yo tassa[19] maṃsaṃ khādanti te ajarāmarā[20] hontīti" suvaṇṇapaṭṭe[21] likhāpetvā paṭṭaṃ[22] mañjūsāya nikkhipāpesi. Tasmiṃ kālakate[23] aññō rājā rajjaṃ patvā suvaṇṇapaṭṭaṃ vācetvā „ajarāmaro bhavissāmīti" aññaṃ nesādaṃ pesesi". So pi gantvā[24] Bodhisattaṃ gahetuṃ asakkonto tattha eva kālaṃ akāsi. Eten' eva[25] niyāmena cha rājaparivaṭṭā[26] gatā. Atha sattamo rājā rajjaṃ patvā ekaṃ nesādaṃ pahiṇi. So gantvā[27] Bodhisattena akkantaṭṭhāne pi pāsassa asañcaraṇabhāvaṃ

---

[1] B⁶ -ppadese. [2] B⁶ āgamitvā. [3] B⁶ bārāṇasīraññō, C⁵ C⁶ C⁷ bārāṇasīraññō. [4] B⁶ addā sutvā. [5] C⁶ C⁷ suvaṇṇavaṇṇa. [6] C⁵ nāma nāhontīti. [7] C⁵ sutvā kattha hontīti. [8] B⁶ suvaṇṇavaṇṇo moro. [9] B⁶ omits na māretvā and adds kharitvā ca [10] B⁶ ca. [11] B⁶ gantvā. [12] B⁶ -bhummiyaṃ. [13] B⁶ otthesi. [14] B⁶ omits devī [15] B⁶ omits me. [16] B⁶ kālaṅka-. [17] B⁶ kupchitvā. [18] B⁶ -ppadesa. [19] C⁵ ossa. [20] B⁶ ajarā [21] B⁶ -patte [22] B⁶ pattaṃ [23] B⁶ kālaṅkate. [24] B⁶ pāsaṃ. [25] B⁶ gantvā. [26] B⁶ etena. [27] B⁶ parivattā.

attano parittaṁ katvā gocarabhūmigamanabhāvañ c' assa ñatvā paccantaṁ otaritvā ekaṁ moriṁ gahetvā yathā hatthatālanasaddena[1] naccati accharāsaddena ca vassati evaṁ sikkhāpetvā[2] taṁ ādāya gantvā[3] morena paritte akate pāto yeva pāsayatthiyo ropetvā pāse oḍḍetvā moriṁ vassāpesi. Moro visabhāgaṁ[4] mātugāmasaddaṁ sutvā kilesāturo hutvā parittaṁ kātuṁ asakkuṇitvā[5] gantvā pāse bajjhi. Atha naṁ nesādo gahetvā gantvā[6] Bārāṇasirañño[7] adāsi. Rājā tassa rūpasampattiṁ disvā tuṭṭhamānaso āsanaṁ[8] dāpesi. Bodhisatto paññattāsane nisīditvā „mahārāja, kasmā maṁ[9] gaṇhāpesīti" pucchi. „Ye kira tava maṁsaṁ khādanti te ajarāmarā honti, sv-āhaṁ tava maṁsaṁ khāditvā ajarāmaro hotukāmo taṁ gāhāpesiṁ[10]" ti āha[11]. „Mahārāja, mama tāva maṁsaṁ khādantā ajarāmarā hontu[12], ahaṁ pana marissāmīti". „Ama marissasīti". „Mayi marante pana[13] mama maṁsaṁ eva[14] khāditvā kiṁti[15] katvā na marissantīti". „Tvaṁ suvaṇṇavaṇṇo[16], tasmā kira tava maṁsaṁ khādakā ajarāmarā bhavissantīti". „Mahārāja, ahaṁ na akāraṇā[17] suvaṇṇavaṇṇo jāto, pubbe panāhaṁ imasmiṁ yeva nagare cakkavattirājā hutvā sayaṁ[18] pi pañca sīlāni rakkhiṁ, sakalacakkavāḷavāsino pi rakkhāpesiṁ, sv-āhaṁ kālaṁ katvā Tāvatiṁsabhavane nibbatto, tattha yāvatāyukaṁ ṭhatvā[19] tato cuto aññassa[20] ekassa akusalassa[21] nissandena morayoniyaṁ nibbattitvā[22] porāṇasīlānubhāvena[23] suvaṇṇavaṇṇo jāto[24] ti. „Tvaṁ[25] cakkavattī[26] hutvā[27] sīlaṁ rakkhitvā sīlaphalena suvaṇṇavaṇṇo jāto' ti kathaṁ idaṁ amhehi saddhātabbaṁ, atthi no koci[28]

---

[1] B[c] -tālasaddena, C[b] -tālanasaddena, C[c] -tālatasaddena. [2] C[b] C[c] sikkhāpetvā. [3] B[c] gantvā. [4] B[c] visabhāga. [5] B[c] addā vegena. [6] B[c] omits gantvā. [7] C[b] bārāṇasirañño, C[c] C[c] bārāṇasitalatthe. [8] C[b] āsanaṁ. [9] C[b] C[c] maṁ. [10] C[b] gāhāpesiṁ, B[c] gaṇhāpesiṁ. [11] B[c] omits āha. [12] B[c] honti. [13] B[c] omits pana. [14] B[c] omits eva. [15] C[b] maṁti. [16] B[c] addā aho. [17] B[c] ahaṁ pana sakāraṇā. [18] B[c] sayaṁ. [19] B[c] ṭhapetvā. [20] B[c] akusalakammassa. [21] C[b] C[c] C[c] nibbattetvā, B[c] nippattitvā. [22] C[b] porāṇasīlānubhāvena, C[c] Porāṇaka-, C[c] porāṇake- [23] C[b] C[c] C[c] taṁ. [24] B[c] cakkavattirājā. [25] B[c] omits hutvā. [26] C[b] koci.

sakkhīti". „Atthi mahārājā" ti. „Ko nāmā" 'ti. „Mahārāja, ahaṁ cakkavattikāle ratanamaye rathe nisīditvā ākāse vicarim, so me ratho maṅgalapokkharaṇiyā[1] antobhūmiyaṁ nidahāpito, taṁ maṅgalapokkharaṇito[2] ukkhipāpehi, so me sakkhi[3] bhavissatīti". Rājā „sādhū" 'ti paṭisuṇitvā pokkharaṇito[4] udakaṁ harāpetvā rathaṁ[5] niharāpetvā Bodhisattassa saddahi. Bodhisatto „mahārāja, ṭhapetvā anatamahānibbānaṁ avasesā sabbe saṁkhatadhammā[6] hutvā abhāvino[7] aniccā khayavayadhammā yevā" 'ti vatvā[8] rañño dhammaṁ desetvā rājānaṁ pañcasu sīlesu patiṭṭhāpesi. Rājā pasanno Bodhisattaṁ rajjena pūjetvā mahantaṁ sakkāraṁ akāsi. So rajjaṁ tass' eva datvā katipāhaṁ[9] vasitvā va[10] „appamatto hohi mahārājā" 'ti ovaditvā[11] ākāse uppatitvā Daṇḍakahiraññapabbatam eva agamāsi. Rājāpi[12] Bodhisattassa ovāde ṭhito dānādīni puññāni katvā yathākammaṁ[13] gato.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā[14] jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu arahatte patiṭṭhahi) „Tadā rājā Ānando ahosi, suvaṇṇamoro[15] pana aham evā" 'ti. Morajātakaṁ[16].

10. Vinīlakajātaka.

Evaṁ eva nūna rājānan ti. Idaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Devadattassa Sugatālayaṁ ārabbha kathesi. Devadatte Gayāsīsaṁ āgatānaṁ dvinnaṁ aggasāvakānaṁ Sugatālayaṁ dassetvā nipanne ubho pi therā dhammaṁ desetvā attano nissitake ādāya Veḷuvanaṁ agamiṁsu[17]. Te Satthārā „Sāriputta, Devadatto tumhe disvā

---

[1] C² C⁴ maṁgala-, all the MSS. -pokkharaṇiyā. [2] C² C⁴ maṁgala-, C² C⁴ -pokkharaṇito. [3] C³ C⁴ C⁵ sakkhiṁ, B¹ sakkhi. [4] C³ C⁴ C⁵ pokkharaṇito. [5] B¹ omits ratham. [6] B¹ saṁkhata-. [7] C³ abhāvitā. [8] B¹ omits vatvā. [9] B¹ tassamariyādeva. [10] B¹ omits va. [11] B¹ ovāditvā, C² ovāditvā corrected to ovaditvā. [12] B¹ rājā. [13] B¹ yathākkamaṁ. [14] C³ omits saccāni pakāsetvā. [15] B¹ suvaṇṇavaṇṇo moro. [16] B¹ adds suvaṇṇaṁ. [17] B¹ āgamiṁsu.

kiṁ akāsīti" puṭṭhā „bhante Sugatālayaṁ dassetvā mahāvināsaṁ pāpuṇitī" ārocesuṁ. Satthā „na kho Sāriputta Devadatto idāni' eva mama saṁkiriyaṁ karonto vināsaṁ pāpuṇi, pubbe pi pātto yevā" 'ti vatvā therena yācito atītaṁ āhari:

Atīte Videharaṭṭhe Mithilāyaṁ Videhe rajjaṁ kārente Bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchismiṁ[1] nibbattitvā vayappatto Takkasīlāyaṁ sabbasippāni uggaṇhitvā[2] pitu accayena rajje patiṭṭhāsi. Tadā ekassa suvaṇṇarājahaṁsassa gocarabhūmiyaṁ kākiyā saddhiṁ saṁvāso ahosi. Sā puttaṁ vijāyi. So n' eva mātu patirūpako[3] ahosi na pitu[4]. Ath' assa vinīlakadhātukattā Vinīlako tv-eva nāmaṁ akaṁsu[5]. Haṁsarājā abhiṇhaṁ gantvā puttaṁ passati. Apare pan' assa dve[6] haṁsapotakā puttā ahesuṁ. Te pitaraṁ abhiṇhaṁ manussapathaṁ gacchantaṁ[7] disvā pucchiṁsu: „tāta, tumhe kasmā abhiṇhaṁ manussapathaṁ gacchathā" 'ti. „Tātā, ekāya[8] me kākiyā saddhiṁ saṁvāsaṁ anvāya eko putto jāto, Vinīlako ti 'ssa nāmaṁ, taṁ ahaṁ daṭṭhuṁ gacchāmīti". „Kahaṁ pana te[9] vasantīti". „Videharaṭṭhe Mithilāyaṁ[10] avidūre asukasmiṁ nāma ṭhāne ekasmiṁ tālagge vasantīti". „Tāta, manussapatho nāma sāsaṅko sappaṭibhayo, tumhe mā gacchatha, mayaṁ gantvā[11] taṁ ānessāmā" 'ti dve haṁsapotakā pitarā ācikkhitasaññāya tattha gantvā[12] taṁ Vinīlakaṁ ekasmiṁ daṇḍake nisīdāpetvā mukhatuṇḍakena daṇḍakotiyaṁ ḍasitvā[13] Mithilānagaramatthakena pāyiṁsu. Tasmiṁ khaṇe Videharājā sabbasetacatusindhavayuttarathavare nisiditvā nagaraṁ padakkhiṇaṁ karoti. Vinīlako taṁ disvā cintesi: „mayhaṁ Videharaññā saddhiṁ kiṁ nānākaraṇaṁ, eso[14] catusindhavayuttarathe nisiditvā nagaraṁ anusañcarati, ahaṁ pana haṁsayuttarathe nisiditvā gacchāmīti" so ākāsena gacchanto[15] paṭhamaṁ gāthaṁ āha:

---

[1] B[1] gucchimhi, C[2] C[3] kucchimhi. [2] C[2] uggaṇhi, B[1] uggaṇhetvā. [3] B[1] patirūpako. [4] B[1] adds tirūpako. [5] B[1] karisu. [6] B[1] aparaṁ dve ca. [7] C[2] gacchantaṁ. [8] B[1] tāta etāya. [9] B[1] panete. [10] so all the MSS. [11] B[1] gantvā [12] B[1] ḍaṁsetvā. [13] B[1] esa. [14] B[1] adds va

1. Evaṃ eva nūna rājānaṃ Vedehaṃ Mithilaggahaṃ
assā vahanti ājaññā yathā haṃsā Vinīlakan" ti. 19.

Tattha evaṃ evā 'ti evaṃ eva. nūnā 'ti pattivitakke nipāto ekaṃse pi vattati[1] yeva. Vedehan ti Videharaṭṭhissaraṃ. Mithilaggahan ti Mithile gahaṃ[2] Mithilāyaṃ[3] gharaṃ pariggahetvā vasamānan ti attho. ājaññā ti kāraṇākāraṇajānanakā. yathā haṃsā Vinīlakan ti yathā imo haṃsā maṃ Vinīlakaṃ vahanti evaṃ eva vahantīti.

Haṃsapotakā tassa vacanaṃ sutvā kujjhitvā „idh' eva naṃ pātetvā gamissāmā" 'ti cittaṃ uppādetvāpi „evaṃ kate pitā no kiṃ vakkhatīti" garahabhayena pitu santikaṃ netvā tena katakiriyaṃ pitu ācikkhiṃsu. Atha naṃ pitā kujjhitvā „kiṃ tvaṃ mama puttehi adhikataro yo[4] mama putte abhibhavitvā rathe yuttasindhave viya karosi, attano pamāṇaṃ na jānāsi, imaṃ ṭhānaṃ tava agocaro, attano mātu vasanaṭṭhānaṃ eva gacchā[5]" 'ti tajjetvā dutiyaṃ gāthaṃ āha:

2. Vinīla, duggaṃ bhajasi, abhūmiṃ tāta sevasi,
gāmantakāni sevassu, etaṃ mātālayaṃ[6] tavan' ti. 20.

Tattha Vinīla 'ti taṃ nāmenālapati. duggaṃ bhajasīti imesaṃ vasanaṭṭhānaṃ giridurgaṃ bhajasi. abhūmiṃ tāta sevasīti tāta girivisamaṃ[7] nāma tava abhūmiṃ taṃ sevasi upagacchasi. etaṃ mātālayaṃ[8] tavan' ti etaṃ gāmantaṃ ukkāraṭṭhānaṃ āmakasusānaṭṭhānañ ca tava mātu ālayaṃ gehaṃ vasanaṭṭhānaṃ, tattha gacchā[9] 'ti.

Evaṃ taṃ tajjetvā „gacchatha, naṃ Mithilānagarassa ukkārabhūmiyaṃ yeva[10] otāretvā ethā" 'ti putte āṇāpesi[11]. Te tathā akaṃsu.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ[12] āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā Vinīlako Devadatto ahosi, haṃsapotakāpi[13] dve aggasāvakā, pitā Ānando, Videharājā pana aham evā" 'ti. Vinīlakajātakaṃ[14]. Daḷhavagge paṭhamo.

---

[1] B[1] vattati, C[2] C[4] vaddhati. [2] B[1] mithilaggahaṃ. [3] B[1] C[2] C[4] mithilāya. [4] B[1] adhikataro ti so tvaṃ. [5] B[1] gacchāhi. [6] C[2] C[4] mātālayaṃ. [7] B[1] girisamaṃ. [8] B[1] mātālayaṃ. [9] B[1] -bhūmiyaṃ ṭhāya. [10] C[2] C[2] C[4] āṇāpesi. [11] C[2] C[4] omits dhammaṃ. [12] B[1] omits pi. [13] B[1] adds dasamaṃ.

2. SANTHAVAVAGGA.

1. Indasamānagottajātaka.

Na santhavam kāpurisena kayirā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekam dubbacajātikam ārabbha kathesi, tassa cā' vatthum Navanipāte Gijjhajātake āvibhavissati. Satthā pana tam bhikkhum „pubbe pi tvam bhikkhu dubbacatāya paṇḍitānam vacanam akatvā mattahatthipādehi[1] saṅcuṇṇito" ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vuddhippatto[2] gharāvāsam pahāya isipabbajjam pabbajitvā pañcannam isisatānam ganasatthā hutvā Himavantapadese[3] vāsam kappesi. Tadā tesu tāpasesu Indasamānagotto[4] nāmen'[5] eko tāpaso ahosi dubbaco anovādako. So ekam hatthipotakam posesi. Bodhisatto sutvā tam pakkositvā[6] „saccam kira tvam[7] hatthipotakam posesīti" pucchi. „Saccam ācariya matamātikam ekam hatthipotakam posemīti". „Hatthino nāma vuddhippattā[8] posako yeva mārenti, mā tam posehīti"[9]. „Tena vinā vattituṁ na sakkomi ācariyā" 'ti. „Tena hi paññāyissasīti"[10]. So tena posiyamāno aparabhāge mahāsarīro ahosi. Ath' ekasmiṁ kāle te[11] isayo vanamūlaphalāphalatthāya dūram gantvā tatth' eva katipāhaṁ vasiṁsu. Hatthī[12] pi aggadakkhiṇavāte pabbhinnamado hutvā „tassa pannasālam viddhamsetvā pānīyaghaṭam[13] bhinditvā pāsāṇaphalakam[14] khipitvā ālambanaphalakam[15] luñcitvā[16] tam tāpasam māretvā va[17] gamissāmīti" ekam gahanaṭṭhānam pavisitvā āgamanamaggam olokento aṭṭhāsi. Indasamānagotto tassa

---

[1] B[1] omits ca. [2] B[1] adds sattisu. [3] B[1] vuḍḍh-. [4] B[1] -ppadese. [5] K indasagotto. [6] B[1] nāma. [7] B[1] pakkosāpetvā. [8] B[1] tam. [9] B[1] vuḍḍhi-. [10] B[1] posemīti. [11] B[1] -yissatīti. [12] K na. [13] B[1] hatthi. [14] K pāniya-, B[1] pāniya-. [15] K pāsāṇaphalakam, B[1] pāsāṇaphalikam. [16] K luñcitvā. [17] B[1] omits va.

gocaraṁ gahetvā sabbesaṁ purato va āgacchanto[1] taṁ disvā pākaṭisaññō[2] yev' assa santikaṁ agamāsi[3]. Atha naṁ so hatthi gahanaṭṭhānā nikkhamitvā soṇḍāya parāmasitvā bhūmiyaṁ pātetvā sīsaṁ pādena akkamitvā jīvitakkhayaṁ pāpetvā maddi-
5 tvā koñcanādaṁ katvā araññaṁ pāvisi. Sesatāpasā[4] taṁ pavattiṁ Bodhisattassa ārocesuṁ. Bodhisatto „kāpurisehi saddhiṁ saṁsaggo na kātabbo“ ti vatvā imā gāthā āha:

1. Na santhavaṁ kāpurisena kayirā[5]
ariyo anariyena pajānaṁ atthaṁ
10 cirānuvuttho pi karoti pāpaṁ
gajo yathā Indasamānagottaṁ. 21.

2. Yaṁ tv-evaṁ[6] jaññā sadiso mamaṁ ti
sīlena paññāya sutena cāpi
ten' eva mettiṁ kayirātha saddhiṁ,
15 sukhāvaho sappurisena saṅgamo ti. 22.

Tattha „na santhavaṁ kāpurisena kayirā“ ti kucchitaṁ[7] kodhapurisena saddhiṁ taṇhāsanthavaṁ vā mittasanthavaṁ vā na kayirātha, ariyo anariyena pajānaṁ atthaṁ ti, ariyo ti caṭṭhō ariyō; ācārariyo liṅgariyo dassanariyo paṭivedhariyo ti, tesu ācārariyo idha adhippeto, so pajānaṁ at-
20 thaṁ atthaṁ: pajānanto atthānatthakusalo ācāre ṭhito ariyapuggalo anariyena nillajjena dussīlena saddhiṁ santhavaṁ[8] na kareyyā ti attho, kiṁkāraṇā: cirānuvuttho pi karoti pāpaṁ ti yasmā anariyo ciraṁ ekato anuvuttho pi taṁ[9] ekatovāsaṁ agaṇetvā karoti pāpakaṁ lāmakaṁ kammaṁ karoti yeva, yathā kiṁ: gajo yathā Indasamānagottaṁ yathā so gajo Indasamānagottaṁ
25 māreṇto pāpaṁ akāsi ti attho; yaṁ tvevaṁ[10] jaññā sadiso mamaṁ ti ādiṁ yaṁ tvevaṁ[11] puggalaṁ ayaṁ mama sīlādīhi sadiso ti jāneyya ten' eva saddhiṁ kariyātha, sappurisena saddhiṁ[12] saṁgamo sukhāvaho ti[13].

---

[1] B[1] gacchanto. [2] B[1] -saññā. [3] B[1] āg-. [4] B[1] sesā-. [5] B[1] kayirātha. [6] so B[2]; K yatthevaṁ, B[1] yatvevaṁ. [7] B[1] kayirātha. [8] K cchitena, B[1] kujjhitena. [9] B[1] santhasantavaṁ vā mittasantavaṁ vā. [10] B[1] etaṁ. [11] so B[2]; K B[1] yatvevaṁ. [12] K has added kayirātha sappurisena saddhiṁ, B[1] omits these words. [13] K sukhāvahattiṁ, B[1] sukhāvahotiṁ.

Evaṁ Bodhisatto „anovādakena nāma na bhavitabbaṁ, sosikkhitena bhavituṁ vaṭṭatîti“ isiganaṁ ovaditvā Indasamānagottassa sarîrakiccaṁ kāretvā[1] Brahmavihāraṁ[2] bhāvetvā brahmalokūpago ahosi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā Indasamānagotto ayaṁ dubbhaco ahosi, gaṇasatthā pana ahaṁ evā“ ti. Indasamānagottajātakaṁ[3].

2. Santhavajātaka.

Na santhavasmā paraṁ atthi pāpiyo ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto aggijuhanaṁ ārabbha kathesi. Vatthuṁ heṭṭhā Naṅguṭṭhajātake kathitasadisaṁ eva. Bhikkhū te aggiṁ[4] juhante disvā „bhante, jaṭilā nānappakāraṁ micchātapaṁ karonti, atthi nu kho ettha vaḍḍhi[5]“ Bhagavantaṁ pucchiṁsu. Satthā „na bhikkhave ettha kiñci vaḍḍhi[6] nāma atthi, porāṇakapaṇḍitāpi 'aggijuhane vaḍḍhi[7] atthîti' saññāya[8] ciraṁ aggiṁ juhitvā[9] tasmiṁ kamme avaḍḍhiṁ[10] eva disvā aggiṁ udakena nibbāpetvā sīkhādîhi pothetvā pothetvā punā nivattitvāpi na olokesun“ ti vatvā atītaṁ āhari:

Atîte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbatti. Mātāpitaro tassa jātaggiṁ gahetvā taṁ soḷasavassappadese[11] ṭhitaṁ āhaṁsu: „kiṁ tāta jātaggiṁ gahetvā araññe aggiṁ paricarissasi[12] udāhu tayo vede uggaṇhitvā[13] kuṭumbaṁ saṇṭhapetvā gharāvāsaṁ vasissasîti“. So „na me gharāvāsen' attho[14], araññe aggiṁ paricaritvā Brahmaloka-parāyano bhavissāmîti“ jātaggiṁ gahetvā mātāpitaro vanditvā araññaṁ pavisitvā paṇṇasālāya vāsaṁ kappetvā aggiṁ paricari. So ekadivasaṁ nimantitaṭṭhānaṁ gantvā sappiṁ pāyāsaṁ labhitvā „imaṁ pāyāsaṁ Mahābrahmuno yajissāmîti“

---

[1] B[1] kāsvā. [2] B[1] -vihāra. [3] B[1] adds paṭhamaṁ. [4] both MSS. aggi. [5] B[1] vuḍḍhîti. [6] B[1] vuḍḍhi. [7] K vaḍḍhîti, B[1] vuḍḍhi. [8] K saṁñāya, B[1] paññāya. [9] B[1] juhetvā. [10] B[1] avuḍḍhiṁ. [11] B[1] -vassupa-. [12] K -carassasi. [13] B[1] -hetvā. [14] B[1] -vāsena attho.

pāyāsaṁ[1] āharitvā aggiṁ jāletvā[2] „Aggiṁ tāva Bhagavantaṁ[3] sappiyuttaṁ[4] pāyāsaṁ pāyemīti[5]“ pāyāsaṁ aggimhi pakkhipi. Bahusinehe pāyāse aggimhi pakkhittamatte yeva aggi accuggatāhi aggihi[6] paṇṇasālaṁ jhāpesi. Brāhmaṇo bhītatasito[7] palāyitvā bahi ṭhatvā „kāpurisehi[8] nāma santhavo na kātabbo, idāni me iminā agginā kicchena katā paṇṇasālā jhāpitā“ ti vatvā paṭhamaṁ gāthaṁ āha:

1. Na santhavasmā paraṁ atthi pāpiyo
yo santhavo kāpurisena hoti,
santappito sappinā pāyasena[9]
kicchā kataṁ paṇṇakuṭiṁ[10] adaṭṭhahīti[11]. 23.

Tatha na santhavasmā ti tasmāsanthavā mittasanthavāpi na 'ti duvidhāpi[12] etasmā santhavā paraṁ uttariṁ aññaṁ pāpataraṁ lāmakataraṁ[13] nāma n' atthīti attho, yo santhavo kāpurisenā ti yo pāpakena kāpurisena saddhiṁ duvidho pi santhavo[14] tato pāpataraṁ aññaṁ n' atthi, kasmā: santappito -pe-[15] adaṭṭhahīti[16] yasmā sappinā ca pāyāsena ca[17] santappito pi ayaṁ aggi mayā kicchena kataṁ paṇṇasālaṁ jhāpesīti attho.

So[18] evaṁ vatvā „na me tayā[19] mittadubbhinā[20] attho“ ti taṁ aggiṁ udakena nibbāpetvā sākhāhi pothetvā anto Himavantaṁ pavisanto ekaṁ sāmāmigiṁ[21] sīhassa ca vyagghassa[22] ca dīpino[23] ca[24] mukhaṁ lehantiṁ[25] disvā „sappurisehi saddhiṁ santhavā paraṁ[26] seyyo nāma n' atthīti“ cintetvā dutiyaṁ gāthaṁ āha:

2. Na santhavasmā paraṁ atthi seyyo
yo santhavo sappurisena hoti,

[1] B[1] mahābrahmaṇānaṁ dassāmi ti taṁ pāyāsaṁ. [2] K jālitvā. [3] B[1] bhavantaṁ. [4] B[1] sappayutta. [5] B[1] adds so. [6] B[1] sarehi. [7] B[1] -tassito. [8] B[1] kāpuri-. [9] B[1] pāyāsena. [10] B[1] -kuṭi. [11] B[1] adaṭhahiti, B[2] adaṭṭhahi. [12] B[1] omits ti duvidhāpi. [13] B[1] omits lāmakataraṁ. [14] K sasanthavo, B[1] skasanthavo. [15] K omits pe, B[1] pa. [16] K adaṭṭhahiti, B[1] adaṭhahiti. [17] K adds taṁ. [18] B[1] eso. [19] K nayā, B[1] tassā. [20] K -dubbiṁ, B[1] -duppiṁ. [21] K sākhamigiṁ, B[1] sāmaṁ nāma migi. [22] B[1] byagghassa. [23] K dīpiko. [24] B[1] omits ca. [25] B[1] lehamaṁ. [26] B[1] paramaṁ.

sīhassa vyagghassa[1] ca dīpino ca
sāmā mukhaṃ lehati santhavenā 'ti. 24.

Tattha sāmā mukhaṃ lehati santhavena 'ti sāmā[2] migī (migassa tiṇaṃ[3] jantussa) santhavena sinehena mukhaṃ lehatīti[4].

Evaṃ vatvā Bodhisatto anto Himavantaṃ pavisitvā isi- 5
pabbajjaṃ[5] pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā jīvitapariyosāne brahmalokūpago ahosi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ[6] āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tena samayena tāpaso aham eva ahosiṃ" ti. **Santhavajātakaṃ**[7].

3. Susīmajātaka. 10

Kālamigā[8] setadantā tava ime ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto chandakadānaṃ ārabbha kathesi. Sāvatthiyaṃ hi kadāci ekaṃ eva kulaṃ buddhapamukhassa bhikkhusaṅghassa dānaṃ deti, kadāci aññatitthiyānaṃ denti, kadāci[9] gaṇabandhanena[10] bahiṃ 15
ekato hutvā denti, kadāci vithisabhāgena, kadāci sakalanagaravāsino chandakaṃ saṃharitvā[11] dānaṃ denti. Imasmiṃ pana kāle sakalanagaravāsino chandakaṃ saṃharitvā[12] sabbaparikkhāradānaṃ sajjetvā dve koṭṭhāsā hutvā ekacce „imaṃ sabbaparikkhāradānaṃ aññatitthiyānaṃ dassāmā" ti āhaṃsu ekacce „buddhapamukhassa bhikkhusaṅghassā[13]" 'ti. Evaṃ punappuna[14] kathāya vattamānāya aññatitthiya- 20
sāvakehi[15] aññatitthiyānaṃ ñeva Buddhasāvakehi buddhapamukhassa bhikkhusaṅghassa[16] cā 'ti vutte „saṃbahulaṃ karissāmā" 'ti saṃbahulatāya katāya „buddhapamukhassa saṅghassa dassāmā" 'ti vadantā yeva bahū[17] jātā, tesaṃ ñeva[18] kathā patiṭṭhāsi, aññatitthiyasāvakā Buddhānaṃ dātabbadānassa antarāyaṃ kātuṃ nāsakkhiṃsu. Nāgarā buddhapamukhaṃ saṅghaṃ nimantetvā sattāhaṃ mahādānaṃ pavattetvā sattame divase sabbaparikkhāre[19] adaṃsu. Satthā anumodanaṃ katvā mahājanaṃ

---

[1] B[1] hyagghassa. [2] K sāmaṃ. [3] both K and B[1] tiṇaṃ. [4] B[1] lehīti. [5] B[1] isipabbajjaṃ. [6] K desanaṃ. [7] B[1] sāmaṇṇena samayena tāpaso ahosiṃ. [8] B[1] adds dutiyaṃ. [9] both K and B[1] kāla-. [10] B[1] gaṇabandhena. [11] K omits aññatitthiyānaṃ denti kadāci. [12] so B[2]; K saṅgharitvā, B[1] haritvā. [13] so B[2] B[1]; K saṅgharitvā. [14] K saṅghassā. [15] B[1] -punnaṃ. [16] B[1] -sāvakehi. [17] K saṅghassa. [18] B[1] kahukā. [19] K tasseva [20] B[1] sabbe-.

maggaphalehi bodhetvā Jetavanamahāram eva gantvā bhikkhusaṅghena[1] vutto dassite gandhakuṭipamukhe[2] ṭhatvā[3] Sugatovādaṁ datvā gandhakuṭiṁ pāvisi. Sāyaṇhasamaye bhikkhū dhammasabhāyaṁ sannipatitvā kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ: „āvuso aññatitthiyasāvakā Buddhānaṁ dātabbadānassa[4] antarāyakaraṇatthāya rāyamantāpi antarāyaṁ kātuṁ nāsakkhiṁsu, taṁ sabbaparikkhāradānaṁ[5] Buddhāmaṁ yeva pādamūlaṁ[6] āgataṁ, aho Buddhabalaṁ[7] nāma mahantan" ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutte „na bhikkhave ete aññatitthiyasāvakā idān' eva mayhaṁ dātabbadānassa antarāyakaraṇatthāya[8] vāyamanti, pubbe pi vāyamiṁsu, so pana parikkhāro sabbakāle[9] pi mam' eva[10] pādamūlaṁ[11] āgacchatiti" vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Susīmo nāma rājā ahosi. Tadā Bodhisatto tassa purohitassa brāhmaṇiyā kucchismiṁ[12] paṭisandhiṁ gaṇhi. Tassa soḷasavassakāle pitā kālam akāsi. So pana dharamānakāle rañño hatthimaṅgalakārako ahosi, hatthīnaṁ[13] maṅgalakāraṇatthāne[14] ābhataṁ[15] upakaraṇabhaṇḍañ[16] ca hatthālaṅkārañ ca sabbaṁ so yeva alattha[17]. Evaṁ assa ekekasmiṁ maṅgale[18] koṭimattaṁ[19] dhanaṁ uppajjati[20]. Atha tasmiṁ kāle hatthimaṅgalachaṇo sampāpuṇi. Sesabrāhmaṇā[21] rājānaṁ upasaṅkamitvā „mahārāja, hatthimaṅgalachaṇo sampatto, maṅgalaṁ kātuṁ vattati[22], purohitabrāhmaṇassa putto pana[23] atidaharo n' eva tayo vede[24] jānāti na hatthisuttaṁ, mayaṁ hatthimaṅgalaṁ karissāmā" ti āhaṁsu. Rājā „sādhū" 'ti sampaṭicchi. Brāhmaṇā „purohitaputtassa hatthimaṅgalaṁ kātuṁ adatvā hatthimaṅgalaṁ katvā mayaṁ dhanaṁ gaṇhissāmā[25]" 'ti haṭṭhatuṭṭhā vicaranti[26]. Atha „catuttthe divase maṅgalaṁ[27] bhavissatīti" Bodhisattassa

---

[1] B[1] saṅgho. [2] B[1] -kuṭi-. [3] B[1] katvā. [4] B[1] dātabbassa-. [5] B[1] sabbasa-. [6] B[1] -mūle. [7] B[1] balaṁ. [8] B[1] antarāyaṁ. [9] B[1] sappakālaṁ. [10] B[1] mayhaṁ eva. [11] K -mūlaṁ. [12] B[1] kucchamhi. [13] B[1] hatthi. [14] K -karaṇa-. [15] K ābhata, B[1] ābhaṭa? [16] B[1] upakāraṇaraṇañā. [17] B[1] alatthaṁ. [18] B[1] maṇḍa. [19] B[1] -mattaṁ. [20] B[1] uppajji. [21] B[1] sesa-. [22] B[1] vattatiti. [23] B[1] pana putto. [24] B[1] kule. [25] B[1] haṭhasāmā. [26] B[1] viramti. [27] B[1] hatthimaṅgalaṁ.

mātā taṁ pavattiṁ sutvā „hatthimaṅgalakaraṇaṁ[1] nāma yāva sattamā kulaparivattā[2] amhākaṁ, vaṁso ca no osakkhissati[3] dhanā ca parihāyissāmā'[4]" 'ti anusocamānā parodi. Bodhisatto „kasmā amma rodasīti" vatvā taṁ kāraṇaṁ sutvā „nanu amma ahaṁ maṅgalaṁ karissāmīti" āha. „Tāta tvaṁ n' eva tayo vede[5] jānāsi na hatthisuttaṁ, kathaṁ maṅgalaṁ karissasīti[6]". „Amma kadā pana hatthimaṅgalaṁ karissantīti[7]". „Ito catutthe divase tātā" 'ti. „Amma tayo pana vede[8] pagaṇe katvā hatthisuttaṁ jānanakā ācariyā[9] kahaṁ vasantīti[10]". „Tāta evarūpo disāpāmokkhācariyo[11] ito vīsayojanasatamatthake[12] Gandhāraraṭṭhe Takkasilāyaṁ vasatīti". „Amma amhākaṁ vaṁsaṁ na nāsessāmi, sve ekadivasen' eva Takkasilaṁ[13] gantvā ekaratten' eva tayo vede[14] ca[15] hatthisuttañ ca uggaṇhitvā[16] punadivase āgantvā catutthe divase hatthimaṅgalaṁ karissāmi, mā roditi[17]" mātaraṁ samassāsetvā Bodhisatto punadivase pāto va bhuñjitvā ekako va nikkhamitvā ekadivasen' eva Takkasilaṁ gantvā ācariyaṁ vanditvā ekamante[18] nisīdi. Atha naṁ ācariyo „kuto āgato si tātā" 'ti pucchi. „Bārāṇasito ācariyā" 'ti. „Ken' atthenā" 'ti. „Tumhākaṁ santike tayo[19] vede[20] ca hatthisuttañ[21] ca uggaṇhanatthāyā[22]" 'ti. „Sādhu tāta, uggaṇhā[23]" 'ti. Bodhisatto „ācariya mayhaṁ kammaṁ accāyikaṁ" ti sabbaṁ pavattiṁ ārocetvā „ahaṁ ekadivasen' eva visayojanasataṁ[24] āgato, ajj' ekarattaṁ[25] mayhaṁ yeva[26] okāsaṁ karotha, ito tatiye[27] hatthimaṅgalaṁ[28] bhavissati, ahaṁ eken' eva uddesamaggena sabbaṁ uggaṇhissāmīti" vatvā ācariyaṁ okāsaṁ kāretvā ācariyassa pāde dhovitvā sahassatthavikaṁ purato

---

[1] so BP; K -karaṇaṁ, B[1] -kāraṇaṁ. [2] K -vaddhā, B[1] -vattā. [3] K ceno osakkhi-, BP chino osakkhi-, B[1] chano osakkhi-. [4] K -yissāmā, B[1] yissāma. [5] B[1] hoti. [6] B[1] karissatīti. [7] B[1] karissasīti. [8] K -kāciriyā, B[1] kāciriyo. [9] B[1] vasatīti. [10] B[1] -kkho ācariyo. [11] K visāmiyojana-, B[1] satiyojanasatamattake. [12] K -layaṁ. [13] B[1] omits ca. [14] B[1] -hetvā. [15] B[1] rodasīti. [16] B[1] -taṁ. [17] K omits tayo. [18] K -sutto. [19] B[1] uggahatthāyā. [20] B[1] -kāhi. [21] K visaṁ-. [22] K -rittaṁ, B[1] -ratthaṁ. [23] B[1] mayhañ ñeva. [24] K -ya. [25] B[1] -laṁ.

ṭhapetvā vanditvā ekamantaṃ nisinno pariyattiṃ thapetvā aruṇe uggacchante uggacchante tayo vede[1] hatthisuttañ ca niṭṭhapetvā[2] „aññaṃ[3] pi atthi ācariyā“ 'ti pucchitvā „n' atthi tāta, sabbaṃ niṭṭhitan“ ti vutte „ācariya imasmiṃ ganthe[4] ettakaṃ[5] padaṃ paccābhaṭṭhaṃ[6] ettakaṃ[7] sajjhāyamūḷhaṭṭhānaṃ, ito paṭṭhāya antevāsike evaṃ vāceyyāthā“ 'ti ācariyassa sippaṃ[8] sodhetvā pāto va bhuñjitvā ācariyaṃ vanditvā ekadivasen' eva Bārāṇasiṃ paccāgantvā mātaraṃ vanditvā „uggaṇhitaṃ te tāta sippaṃ“ ti vutte „āmā“ 'ti vatvā mātaraṃ paritosesi. Punadivase hatthīnaṃ maṅgalacchaṇo[9] paṭiyādiyittha[10]. Satamatte[11] hatthi[12] sonnālaṅkāre sonnadhaje[13] hemajālasañchanne[14] katvā ṭhapesuṃ, rājaṅgaṇaṃ alaṅkariṃsu. Brāhmaṇā „mayaṃ hatthimaṅgalaṃ karissāma, mayaṃ karissāmā[15]“ ti maṇḍitapasādhitā aṭṭhaṃsu. Susīmo pi rājā sabbālaṅkārapatimaṇḍito[16] ābharaṇabhaṇḍaṃ[17] gāhāpetvā maṅgalaṭṭhānaṃ agamāsi. Bodhisatto pi kumāraparihāreṇa alaṅkato attano parisāya purakkhataparivārito rañño santikaṃ gantvā „saccaṃ kira mahārāja tumhe amhākaṃ vaṃsaṃ[18] nāsetvā aññehi brāhmaṇehi hatthimaṅgalaṃ kāretvā 'hatthālaṅkārañ ca upakaraṇāni ca tesaṃ dassāmā[19]' 'ti avacuttha“ 'ti vatvā paṭhamaṃ gāthaṃ āha:

1. Kāḷā[20] migā setadantā tava ime[21]
parosataṃ hemajālābhichannā[22],
te te[23] dadāmīti Susīma brūsi
anussaraṃ pettipitāmahānan[24]“ ti. 25.

Tattha te te[25] dadāmīti Susīma brūsīti te ete[26] tava santike[27] kāḷā[28] migā setadantā ti evaṃ saññāya gaṇaṃ parosataṃ sabbālaṅkāra-

---

[1] B¹ bede. [2] B¹ niṭṭhā-. [3] K aññe, B¹ avaññaṃ. [4] B¹ gaṇhe. [5] B¹ ekaṃ. [6] K -ccheno [7] B¹ pariyādiyitta. [8] B¹ sattamatte. [9] so B²; both K and B¹ hatthi. [10] B¹ sonnadhaje. [11] B¹ hemajālapaṭichanne. [12] B¹ omits mayaṃ karissāmā. [13] B¹ -paṭi- [14] B¹ upakaraṇabhaṇḍaṃ. [15] B¹ vaṃsaṃ va attano va vaṃsaṃ. [16] B¹ tassāmi [17] B¹ kāḷa. [18] so all three MSS. [19] K B² -bhisañchannā, B¹ -bhichandā [20] K only one te. [21] K penā-, B¹ mettaṃ- [22] K nete. [23] K adds tevā. [24] B¹ santike

paṭimaṇḍite hatthī[1] aññesaṃ brāhmaṇānaṃ dadāmīti saccaṃ kira bho Susīma evaṃ brūsīti attho, anussaraṃ pettipitāmahānaṃ ti amhākañ ca attano ca vaṃse[2] pitupitāmahānaṃ[3] ācāraṃ saranto yeva, idaṃ vuttaṃ hoti: mahārāja[4], yāva sattamā[5] kulaparivaṭṭā[6] tumhākaṃ pitipitāmahānaṃ[7] amhākaṃ pitupitāmahā[8] hatthimaṅgalaṃ karonti[9], so tvaṃ evaṃ anussaranto pi amhākañ ca attano ca vaṃsaṃ nāsetvā saccaṃ kira tvaṃ[10] evaṃ brūsīti.

Susīmo rājā[11] Bodhisattassa vacanaṃ sutvā dutiyaṃ gāthaṃ āha:

2. Kāḷā[12] migā setadantā mama ime
parosataṃ hemajālābhichannā[13],
te te dadāmīti vadāmi māṇava[14]
anussaraṃ pettipitāmahānan ti. 26.

Tattha te te[15] dadāmīti te ete hatthī[1] aññesaṃ brāhmaṇānaṃ dadāmīti saccaṃ eva māṇava vadāmi no va[16] hatthī[1] brāhmaṇānaṃ dadāmīti[17] attho[18], anussaraṃ pettipitāmahānan[19] ti pitupitāmahānaṃ pi[20] kiriyaṃ anussarāmi yeva no nānussarāmi, amhākaṃ pitipitāmahānaṃ[21] hatthimaṅgalaṃ tumhākaṃ pitupitāmahā[22] karontīti pana anussaranto pi evaṃ vadāmi yevā 'ti adhippāyen' evam āha.

Atha naṃ Bodhisatto etad avoca: „Mahārāja amhākañ ca attano ca[23] vaṃsaṃ anussaranto yeva kasmā maṃ ṭhapetvā aññehi hatthimaṅgalaṃ kārāpethā" 'ti. „Tvaṃ kira tāta tayo vede[24] hatthisuttañ ca na jānāsīti mayhaṃ ārocesuṃ, tenāhaṃ aññehi brāhmaṇehi kārāpemīti". „Tena hi mahārāja etthakesu[25] brāhmaṇesu ekabrāhmaṇo pi vedesu[26] vā hatthisuttesu vā ekadesaṃ pi yadi mayā saddhiṃ kathetuṃ samattho atthi uṭṭhahatu, tayo pi vede[24] hatthisuttañ ca saddhiṃ hatthimaṅgalakaraṇena maṃ ṭhapetvā aññe sakala-Jambudīpe pi jānanto

---

[1] both K and B[c] hatthi. [2] B[c] attano pave. [3] B[c] petti-. [4] K omits mahārāja. [5] K adds hi. [6] K -vaddhā. [7] B[c] petti-. [8] B[c] pettipitāmahā va. [9] B[c] -to. [10] K omits tvaṃ. [11] K omits rājā. [12] B[c] kāḷā. [13] K -bhisañchannā. [14] K māṇava. [15] K tena. [16] K neva, B[c] te, B[c] tetava. [17] B[c] vadāmīti. [18] B[c] adds te brāhmaṇe saccaṃ eva vadāmi ti attho. [19] K omits pettipitāmahānaṃ, [20] B[c] omits pitupitāmahānaṃ pi. [21] B[c] pettipitā-, B[c] pittipitā- [22] B[c] pittipitā-, B[c] adds maṅgalaṃ. [23] K omits ca [24] B[c] bede. [25] so both K and B[c]. [26] B[c] bedesu.

nāma n' atthīti" sīhanādaṃ nadi. Ekabrāhmaṇo pi paṭisattu[1] hutvā uṭṭhātuṃ nāsakkhi. Bodhisatto attano kulavaṃsaṃ[2] patiṭṭhāpetvā maṅgalaṃ katvā bahuṃ dhanaṃ ādāya attano[3] nivesanaṃ agamāsi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: (keci sotāpannā ahesuṃ keci sakadāgāmino keci anāgāmino, keci arahattaṃ pāpuṇiṃsu) „Tadā mātā Mahāmāyā ahosi, pitā Suddhodano mahārājā, Susīmo rājā Ānando[4], disāpāmokkhācariyo[5] Sāriputto, māṇavo pana aham evā" 'ti. Susīmajātakaṃ[6].

4. Gijjhajātaka.

Yaṃ nu gijjhe yojanasataṃ ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto ekaṃ mātuposakabhikkhuṃ ārabbha kathesi. Vatthuṃ[7] Sāmajātake āvibhavissati. Satthā pana taṃ bhikkhuṃ „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu gihī[8] posesīti[9]" pucchitvā „saccaṃ" ti vutte „kiṃ pana te hontīti[10]" pucchitvā[11] „mātāpitaro me bhante" ti vutte „sādhu sādhū" 'ti sādhukāraṃ datvā „mā bhikkhave imaṃ bhikkhuṃ ujjhāyittha, porāṇakapaṇḍitāpi guṇavasena ñātakānaṃ pi upakāraṃ akaṃsu, imassa pana mātāpitunnaṃ bhāro[12] yevā" 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto Gijjhapabbate gijjhayoniyaṃ nibbattitvā mātāpitaro poseti. Ath' ekasmiṃ kāle mahati[13] vātavuṭṭhi[14] ahosi. Gijjhā vātavuṭṭhiṃ sahituṃ asakkontā sītabhayena Bārāṇasiṃ gantvā pākārasamīpe[15] parikhāsamīpe ca sītena kampamānā nisīdiṃsu. Tadā Bārāṇasiseṭṭhi nagarā nikkhamitvā nahāyituṃ gacchanto te gijjhe kilamante disvā ekasmiṃ anovassakaṭṭhāne sannipātetvā aggiṃ kārāpetvā gosusānaṃ[16] pesetvā gomaṃsaṃ āharāpetvā tesaṃ dāpetvā ārakkhaṃ ṭhapesi. Gijjhā vūpasantāya

---

[1] B[1] paṭisatthu. [2] B[1] kulavaṃsaṃ. [3] K omits attano. [4] B[1] adds ahosi. [5] B[1] -mokkho āriyo. [6] B[1] adds tatiyaṃ. [7] B[1] vatthu. [8] B[1] gihi. [9] K positi, B[1] posesiti. [10] B[1] kiṃ pana tvaṃ posesīti. [11] B[1] pucchi. [12] B[1] upakāraṃ nāma bhāro. [13] B[1] -ti. [14] K -vuṭṭhi. [15] B[1] adds ca. [16] so B[1]; K gosusānaṃ, B[1] porisasusānaṃ.

vātavuṭṭhiyā kallasarīrā hutvā pabbatam eva agamaṃsu[1]. Tattha[2] eva[3] sannipatitvā evaṃ mantayiṃsu: „Bārāṇasiseṭṭhinā amhākaṃ upakāro kato, 'katupakārassa[4] nāma paccupakāraṃ kātuṃ vaṭṭatī'ti, tasmā ito paṭṭhāya tumhesu yo yaṃ vatthaṃ[5] vā ābharaṇaṃ[6] vā labhati tena taṃ[7] Bārāṇasiseṭṭhissa[8] gehe ākāsaṅgaṇe pātetabban" ti. Tato paṭṭhāya gijjhā manussānaṃ vatthābharaṇāni[9] ātape sukkhāpentānaṃ pamādaṃ oloketvā seno viya maṃsapesiṃ sahasā[10] gahetvā Bārāṇasiseṭṭhissa gehe[11] ākāsaṅgaṇe pātenti. So gijjhānaṃ ābharaṇabhāvaṃ[12] ñatvā[13] sabbāni tāni visuṃ yeva ṭhapāpesi[14]. „Gijjhā nagaraṃ vilumpantīti[15]" rañño ārocesuṃ. Rājā „ekaṃ gijjhaṃ pi táva gaṇhatha, sabbaṃ āharāpessāmīti" tattha tattha pāse c' eva[16] jālāni[17] ca oḍḍāpesi[18]. Mātuposakagijjho pāse bajjhi. Taṃ gahetvā „rañño dassesāmā[19]" 'ti nenti[20]. Bārāṇasisetthi rājupaṭṭhānaṃ gacchanto te[21] manusse gijjhaṃ gahetvā gacchante disvā „mā imaṃ gijjhaṃ bādhayiṃsū[22]" ti saddhiṃ ñeva agamāsi[23]. Gijjhaṃ rañño dassesuṃ. Atha naṃ rājā pucchi: „tumhe[24] nagaraṃ vilumpitvā[25] vatthādīni gaṇhathā[26]" 'ti. „Āma mahārājā[27]" 'ti. „Kassa[28]" dinnānīti". „Bārāṇasiseṭṭhissā" 'ti. „Kiṃkāraṇā" ti. „Amhākaṃ tena jīvitaṃ dinnaṃ, upakārassa[29]" nāma paccupakāraṃ katuṃ vaṭṭati, tasmā adamhā[30]" 'ti. Atha naṃ rājā „gijjhā kira yojanasatamatthake ṭhatvā[31] kuṇapaṃ passanti, kasmā tvaṃ attano oḍḍitaṃ pāsaṃ na passasīti" vatvā paṭhamaṃ gāthaṃ āha:

1. Yan[32] nu gijjho yojanasataṃ kuṇapāni avekkhati
kasmā jālañ ca pāsañ[33] ca āsajjāpi na bujjhasīti. 27.

---

[1] B[1] āgaṇiṃsu. [2] B[1] adds te. [3] B[1] adds ca. [4] B[1] vattaṃ. [5] B[1] ābharaṇāni [6] B[1] labhataṃ tena saṃ. [7] B[1] -sisetthissa. [8] K vatthābharaṇāni, B[1] vatthābharaṇāsi. [9] K sahasaṃ, B[1] sahassa. [10] K omits gehe. [11] B[1] ābharaṇa-. [12] B[1] āñāsu. [13] B[1] thapesi. [14] K vilumpantīti, B[1] viluppantīti. [15] K ca. [16] K jālaṃ, B[1] jāla. [17] B[1] oṭṭāpesi. [18] B[1] dassissāmi. [19] B[1] nenti. [20] K omits te. [21] K -su, B[1] mārayiṃ. [22] B[1] āg-. [23] K omits tumhe. [24] K vilum-. [25] B[1] adds vā. [26] B[1] upakārakassa. [27] K amhe. [28] B[1] katvā. [29] B[1] yaṃ. [30] B[1] ṭhāla.

9238

Tattha yan ti nipātamattam, nū 'ti nāmattho nipāto, gijjho nāma yojanasataṁ atikkamitvā ṭhitāni kuṇapāni avekkhati passatīti attho, āsajjāpīti āsādetvāpi sampāpuṇitvāpīti attho, tvaṁ attano atthāya ohitaṁ jālañ ca pāsañ[1] ca patvāpi kasmā na bujjhasīti pucchi[2].

Gijjho tassa vacanaṁ sutvā dutiyaṁ gāthaṁ āha:

9. Yadā parābhavo hoti poso jīvitasaṁkhaye
atha jālañ ca pāsañ ca āsajjāpi[3] na bujjhatīti. 28.

Tattha parābhavo ti vināso, poso ti satto.

Gijjhassa vacanaṁ sutvā rājā seṭṭhiṁ pucchi: „saccaṁ mahāseṭṭhi gijjhehi tumhākaṁ gehe vatthādīni ābhatānīti“. „Saccaṁ devā“ 'ti. „Kahaṁ tānīti“. „Deva mayā sabbāni visuṁ ṭhapitāni, yaṁ yesaṁ santakaṁ[4] taṁ[5] tesaṁ dassāmi, imaṁ gijjhaṁ vissajjethā“ 'ti gijjhaṁ vissajjāpetvā mahāseṭṭhi[6] sabbesaṁ santakāni dāpesi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā[7] saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: [Saccapariyosāne mātiposakabhikkhu[8] sotāpattiphale patiṭṭhahi] „Tadā rājā Ānando ahosi, Bārāṇasiseṭṭhi Sāriputto, mātiposakagijjho[9] pana aham evā“ 'ti. Gijjhajātakaṁ[10].

5. Nakulajātaka.

Sandhiṁ[11] katvā amittenā 'ti. Idaṁ Satthā Jetavane[12] viharanto seṭibhaṇḍanaṁ ārabbha kathesi. Vatthuṁ[13] heṭṭhā Uragajātake[14] kathitasadisam eva. Idhāpi Satthā „na bhikkhave ime dve mahāmattā idān' eva mayā samaggā katā, pubbe p' āhaṁ ime samagge akāsiṁ yevā“ 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto ekasmiṁ gāmake brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto

---

[1] B[1] pāsañ. [2] B[1] pucchati attho. [3] K asajjāpi, B[1] āpajjāpi. [4] so B[2]; K āhatānīti. [5] K santakaṁ? [6] taṁ struck out in K. [7] B[1] omits gijjhehi . . . mahāseṭṭhi. [8] K desanaṁ. [9] B[1] mātuposaka-, K mātiposakābhikkhū. [10] B[1] mātuposakagijjho. [11] B[1] adds catutthaṁ. [12] B[1] saddhiṁ. [13] B[1] Veḷuvane. [14] B[1] vatthu. [15] K uraga-, B[1] urabha-.

Takkasilāyam[1] sabbasippāni uggahetvā gharāvāsaṁ pahāya isipabbajjaṁ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā uñchācariyāya[2] vanamūlaphalāhāro Himavantapadese[3] vāsaṁ kappesi. Tassa caṅkamanakoṭiyaṁ[4] ekasmiṁ vammike nakulo vasati[5], tass' eva ca[6] santike ekasmiṁ rukkhabile[7] sappo vāsaṁ kappesi. Te ubho pi ahinakulā niccakālaṁ kalahaṁ karonti. Bodhisatto tesaṁ kalahe ādīnavañ ca mettābhāvanāya ca ānisaṁsaṁ kathetvā „kalahaṁ nāma akatvā samaggavāsaṁ vasituṁ vaṭṭatīti[8]“ ovaditvā ubho pi te samagge akāsi. Atha sappassa bahinikkhantakāle nakulo caṅkamanakoṭiyaṁ vammikassa biladvāre sīsaṁ katvā mukhaṁ vivaritvā nipanno assasanto passasanto niddaṁ upagañchi[9]. Bodhisatto taṁ tathā nipajjitvā[10] niddāyamānaṁ disvā „kiṁ nu kho te nissāya bhayaṁ uppannan“ ti pucchanto paṭhamaṁ gāthaṁ āha:

1. Sandhiṁ katvā amittena aṇḍajena jalābuja
vivariya dāṭhaṁ sayasi[11], kuto te[12] bhayam āgatan ti. 29.

Tattha sandhiṁ[13] katvā ti mittabhāvaṁ karitvā[14], aṇḍajena 'ti aṇḍakosa nibbattena nāgena, jalābuja 'ti nakulaṁ ālapati, so hi jalābumhi jātattā jalābuja ti vuccati, vivariyā 'ti vivaritvā.

Evaṁ Bodhisattena vutto[15] nakulo „ayya, paccāmitto nāma na avajānitabbo āsaṁkitabbo yevā“ ti vatvā dutiyaṁ gāthaṁ āha:

2. Saṁketh' eva amittasmiṁ, mittasmiṁ pi na vissase.
abhayā bhayam uppannaṁ api mūlāni kantatīti. 30.

Tattha abhayā bhayam uppannan ti na itto[16] bhayaṁ uppannan ti attho, ko so[17]? mitto yamhi mittasmiṁ pi vissase ti tato bhayaṁ uppajjati, tañ mūlam pi[18] nikantatīti[19] mittassa sabbaraṁdhānam[20] viditattā mūlaghaccāya[21] saṁvattatīti[22] attho.

---

[1] Bⁱ adds gantvā. [2] so K and Rᵖ; Bⁱ -cariya. [3] Bⁱ -ppadese. [4] Bⁱ caṅkamana- [5] K omits vasati. Bⁱ puts vasati after santike. [6] K tassevava, Bⁱ tasseva. [7] Bⁱ rukkhamūle [8] Bⁱ vattati. [9] Bⁱ -gacchi. [10] K nipajji, Bⁱ nipajjitvā. [11] Bⁱ assasasi. [12] K nam. [13] Bⁱ saddhiṁ. [14] Bⁱ katvā. [15] K vutte. [16] Bⁱ omits te. [17] Bⁱ so ko. [18] so K and Bⁱ; Bᵒ mūla. [19] K nikantati. [20] Bⁱ sappadantānam. [21] Bⁱ mūlaghāsajhāya. [22] Bⁱ pavattatīti.

Atha naṁ Bodhisatto „mā bhāyi, yathā sappo[1] tayi na dubbhati[2] ev' āhaṁ akāsiṁ, tvaṁ ito paṭṭhāya tasmiṁ āsaṅkaṁ mā karīti" ovaditvā cattāro Brahmavihāre bhāvetvā Brahmaloka-parāyano ahosi. Te pi yathākammaṁ gatā.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā[3] jātakaṁ samodhānesi: „Tadā sappo ca nakulo ca ime dve mahāmattā ahesuṁ, tāpaso pana aham evā" 'ti. Nakulajātakaṁ[4].

6. Upasāḷhajātaka.

Upasāḷhakanāmānan ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ Upasāḷhakaṁ[5] nāma susānasuddhikaṁ brāhmaṇaṁ ārabbha kathesi. So kira aḍḍho ahosi mahaddhano, diṭṭhigatikattā[6] pana dhuravihāre vasantānaṁ pi Buddhānaṁ saṅgahaṁ nāma na akāsi. Putto pan' assa paṇḍito ahosi ñāṇasampanno. So mahallakakāle puttaṁ āha: „mā kho maṁ tāta aññassa vasanaṭṭhāne jhāpehi[7], ekasmiṁ pana anucchiṭṭhasusāne[8] yeva maṁ jhāpeyyāsīti". „Tāta, ahaṁ tumhākaṁ jhāpetabbayuttakaṁ ṭhānaṁ na jānāmi, sādhu vata maṁ ādāya gantvā 'imasmiṁ ṭhāne maṁ jhāpeyyāsī' tumhe va ācikkhathā[9]" 'ti. Brāhmaṇo „sādhu tātā" 'ti taṁ ādāya nagarā nikkhamitvā Gijjhakūṭamatthakaṁ abhirūhitvā „tāta idaṁ[10] aññassa vasanaṭṭhānaṁ na jhāpitaṭṭhānaṁ[11], ettha maṁ jhāpeyyāsī" vatvā puttena saddhiṁ pabbatā otarituṁ ārabhi. Satthā pana taṁ divasaṁ paccūsakāle bodhaneyyabandhave olokento tesaṁ pitāputtānaṁ sotāpattimaggassa upanissayaṁ addasa, tasmā taṁ[12] maggaṁ gahetvā ṭhitaluddako[13] viya pabbatapādaṁ gantvā tesaṁ pabbatamatthakā otarantānaṁ āgamayamāno nisīdi. Te otarantā Satthāraṁ addasaṁsu. Satthā paṭisanthāraṁ karonto „kahaṁ gamittha brāhmaṇā" ti pucchi. Māṇavo tam atthaṁ ārocesi. Satthā „tena hi ehi, tava pitarā ācikkhitaṭṭhānaṁ gacchāmā" 'ti ubho pitāputte gahetvā pabbatamatthakaṁ āruyha „kataraṁ[14] ṭhānan" ti pucchi. Māṇavo „imesaṁ tiṇṇaṁ pabbatānaṁ antaraṁ ācikkhi

---

[1] B[1] sabbo. [2] B[1] duppati. [3] B[1] adds sattaṁsi pakāsetvā. [4] B[1] adds pañcamaṁ. [5] B[1] -kaṁ. [6] B[1] diṭṭhigatikattā, B[1] diṭhigatipattā. [7] B[1] jhāpesi. [8] B[1] anucchiṭṭha-, K anneṭṭha-. [9] B[1] tumhe āgacchathā. [10] B[1] ghare. [11] B[1] omits idaṁ. [12] B[1] vasanaṭṭhānaṁ ajhāpitaṭṭhānaṁ. [12] K omits taṁ. [13] K ṭhitaluddako, B[1] migaluddako. [14] B[1] kataro.

bhante" ti āha. Satthā „na kho māṇava[1] tava pitā[2] idān' eva susāna-suddhiko[3], pubbe pi susānasuddhiko va[4], na c' eso[5] idān' eva 'imasmiṁ[6] yeva ṭhāne maṁ jhāpeyyāsī'ti' tava ācikkhati, pubbe pi imasmiṁ yeva ṭhāne attano jhāpanabhāvaṁ ācikkhīti" vatvā tena yācito atītaṁ āhari:

Atīte imasmiṁ yeva Rājagahe ayam eva Upasāḷhako brāhmaṇo ayam eva c' assa putto ahosi. Tadā Bodhisatto Magadharaṭṭhe brāhmaṇakule nibbattitvā paripuṇṇasippo isi-pabbajjaṁ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā jhānakīḷaṁ kīḷanto Himavantapadese[7] ciraṁ vasitvā loṇambilase-vanatthāya Gijjhakūṭe paṇṇasālāyaṁ[8] vihāsi. Tadā so brāhmaṇo iminā va niyāmena puttaṁ vatvā puttena „tumhe yeva me tathārūpaṁ ṭhānaṁ ācikkhathā" 'ti vutte idam[9] eva ṭhānaṁ[10] ācikkhitvā puttena saddhiṁ otaranto Bodhisattaṁ disvā tassa santikaṁ upasaṁkami[11]" Bodhisatto ca[12] iminā va niyāmena pucchitvā māṇavassa vacanaṁ sutvā „ehi, tava pitarā[13] ācikkhi-tatṭhānassa ucchiṭṭhabhāvaṁ[14] vā anucchiṭṭhabhāvaṁ[15] vā jānis-sāmā" 'ti tehi saddhiṁ pabbatamatthakaṁ āruyha „idaṁ[16] tiṇ-naṁ pabbatānaṁ antaraṁ anucchiṭṭhaṭṭhānan[17]" ti māṇavena vutte „māṇava, imasmiṁ yeva ṭhāne jhāpitakānaṁ[18] pamāṇaṁ[19] n' atthi, tav' eva pitā imasmiṁ yeva Rājagahe brāhmaṇakule yeva[20] nibbattitvā Upasāḷhako yeva nāma[21] hutvā imasmiṁ pabbatantare cuddasajātisahassāni jhāpito, paṭhaviyaṁ hi[22] ajjhā-pitaṭṭhānaṁ vā asusānaṭṭhānaṁ vā sīsānaṁ anivethitaṭṭhānaṁ[23] vā laddhuṁ na sakkā" ti pubbenivāsañāṇena paricchinditvā imaṁ gāthadvayam āha:

---

[1] B[1] satthā so māṇava. [2] B[1] adds ca. [3] B[1] adds yeva. [4] B[1] omits pubbe - - - ko va. [5] B[1] eesa. [6] C[1] adds yeva. [7] B[1] himmavantappa-. [8] K pannasālāya. [9] B[1] idham. [10] B[1] ṭhānaṁ. [11] K upasaṁkamitvā. [12] B[1] omits ca. [13] B[1] pi-tuna. [14] B[1] ucchiṭṭha-, K uccitṭha-. [15] B[1] anucchiṭṭha-, K anuccitṭha-. [16] B[1] ima-saṁ. [17] B[1] jhāpitamatānaṁ. [18] B[1] adds nāma. [19] B[1] omits yeva. [20] K nāmasi. [21] B[1] pathaviyamhi. [22] B[1] sīsānaṁ anithavethitaṭhānaṁ, B[2] anivitṭhaṭhānaṁ omitting sīsānaṁ.

1. Upasāḷhakanāmānaṁ[1] sahassāni catuddasa
asmiṁ padese daḍḍhāni, n' atthi loke anāmataṁ. 31.

2. Yamhi saccañ ca dhammo ca ahiṁsā saññamo[2] damo[3]
etad[4] ariyā[5] sevanti, etaṁ loke anāmataṁ ti. 32.

Tattha anāmatan ti matatṭhānaṁ hi upacāravasena[6] amataṁ ti vuccati, taṁ paṭisedhento anāmataṁ ti āha, anamataṁ[7] ti pi pāṭho, lokasmiṁ hi anamatatṭhānaṁ[8] asaññatatṭhānaṁ nāma n' atthīti[9] attho; yamhi saccañ ca dhammo cā 'ti yasmiṁ[10] puggale catusaccavatthukaṁ[11] pubbabhāgasaccañāṇañ ca lokuttaradhammo c' eva atthi, ahiṁsā ti paresaṁ avihesā[12] avihetṭhanā[13], saṁyamo ti sīlasaṁyamo, damo ti indriyadamanaṁ idañ ca[14] guṇajātaṁ yasmiṁ puggale atthi, etadariyā[15] sevantī[16]ti ariyā buddhā ca paccekabuddhā ca buddhasāvakā ca etaṁ ṭhānaṁ sevanti, evarūpaṁ puggalaṁ upasaṅkamantī[17] bhajantīti attho, etaṁ loke anāmataṁ ti etaṁ guṇajātaṁ loke amatabhāvasādhanato[18] amataṁ[19] nāma[20].

Evaṁ Bodhisatto pitāputtānaṁ dhammaṁ desetvā cattāro Brahmavihāre bhāvetvā Brahmaloka-parāyano ahosi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne ubho pitāputtā sotāpattiphale patiṭṭhahiṁsu) „Tadā pitāputtā va[21] etarahi pitāputtā ahesuṁ, tāpaso pana aham evā" 'ti. Upasāḷhajātakaṁ[22].

7. Samiddhijātaka.

Abhutvā bhikkhasi bhikkhū 'ti. Idaṁ Satthā Rājagahaṁ nissāya Tapodārāme viharanto Samiddhitheraṁ ārabbha kathesi. Ekadivasaṁ hi āyasmā Samiddhi sabbarattiṁ padhānaṁ[23] padahitvā aruṇuggamanavelāya nahātvā[24] suvaṇṇavaṇṇaṁ atthāvaraṁ sukkhāpayamāno antaravāsakaṁ nivāsetvā uttarāsaṅgaṁ hatthena gahetvā aṭṭhāsi. Suparikammakatā viya[25] suvaṇṇapaṭimā atthābhāvasamiddhiyā[26] yuva

---

[1] Bᵇ -nāmāni. [2] K saññamo, Bᵇ yathyamo. [3] Dhp. v. 261. [4] Bᵇ etaṁ. [5] Bᵇ ariyā. [6] K matatṭhānaṁ upamācāravacanena. [7] Bᵇ amataṁ. [8] Bᵇ amatatṭhānaṁ. [9] Bᵇ atthīti. [10] Bᵇ yamhi. [11] Bᵇ -catusaccañ ca vatthuka. [12] Bᵇ avihiṁsā. [13] Bᵇ yathetṭhanā. [14] Bᵇ catu. [15] Bᵇ etaṁ ariyā. [16] Bᵇ upasaṅkamitvā. [17] Bᵇ anāmata-. [18] Bᵇ nāmā ti attho. [19] Bᵇ va. [20] adds chaṭṭhamaṁ. [21] Bᵇ pañcamaṁ. [22] Bᵇ nhatvā. [23] Bᵇ adds hi. [24] K atthābhāvam-.

hi 'ssa Samiddhīti nāmaṁ ahosi. Ath' assa sarīrasobhaggaṁ disvā ekā devadhītā paṭibaddhacittā theraṁ evam āha: „tvaṁ kho si bhikkhu daharo yuvā susu kāḷakeso bhadro yobbanena samannāgato abhirūpo dassanīyo pāsādiko, evarūpassa tava kāme uparibhuñjitvā ko attho pabbajjāya, kāme tāva paribhuñjassu, pacchā pabbajitvā samaṇadhammaṁ karissasīti[1]". Atha naṁ thero āha: „devadhīte, asukasmiṁ nāma vaye ṭhito marissāmīti mamā maraṇakālaṁ na jānāmi, esa me kālo paṭicchanno, tasmā taruṇakāle yeva samaṇadhammaṁ katvā dukkhass' antaṁ karissāmīti". Sā therassa santikā paṭisanthāraṁ alabhitvā tatth' ev' antaradhāyi[2]. Thero Satthāraṁ upasaṁkamitvā etam atthaṁ ārocesi. Satthā „na kho Samiddhi tvaṁ ūeva etarahi devadhītāyo palobhito, pubbe pi devadhītaro pabbajite palobhesuṁ yevā" 'ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto ekasmiṁ Kāsigāmake[3] brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto sabbasippesu[4] nipphattiṁ patvā isipabbajjaṁ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā Himavantapadese ekaṁ jātassaraṁ nissāya vāsaṁ kappesi. So sabbarattiṁ padhānaṁ padahitvā aruṇuggamanavelāya nahātvā ekaṁ vakkalaṁ nivāsetvā ekaṁ hatthena gahetvā sarīraṁ nivodakaṁ[5] karonto aṭṭhāsi. Ath' assa rūpaggappattaṁ attabhāvaṁ oloketvā paṭibaddhacittā[6] ekā devadhītā Bodhisattaṁ palobhayamānā imaṁ paṭhamaṁ gāthaṁ āha:

1. Abhutvā bhikkhasi bhikkhu, na hi bhutvāna bhikkhasi,
bhutvāna bhikkhu bhikkhassu, mā taṁ kālo upaccagā ti. 33.

Tattha abhutvā bhikkhasi bhikkhū 'ti tvaṁ daharakāle kilesakāmarasena vatthukāme abhuñjitvā va bhikkhāya caresi, na hi bhutvāna bhikkhasi[7] nanu nāma pañcakāmaguṇe bhuñjitvā bhikkhāya caritabbaṁ, na hi bhutvāna bhikkhasi, kāme abhutvā va bhikkhācariyaṁ upagato si, bhutvāna bhikkhu bhikkhassū 'ti bhikkhu daharakāle tāva kāme bhuñja[8], bhutvāna[9] pacchā mahallakakāle bhikkhassu, mā taṁ kālo upaccagā ti ayaṁ kāme bhuñjanakālo daharakālo taṁ mā atikkamatū 'ti.

---

[1] B[c] -ssasīti. [2] B[c] tatheva antaradhāyi. [3] B[c] gāmaka. [4] K -ssippa. [5] so B[c] Bp; k vodakaṁ. [6] B[c] paṭibandha- [7] B[c] omits bhuñja. [8] B[c] bhuñjitvā.

Bodhisatto devadhitāya vacanaṁ sutvā attano[1] ajjhāsayaṁ pakāsento dutiyaṁ gāthaṁ āha:

7. Kālaṁ vo 'haṁ na jānāmi, channo kālo na dissati,
tasmā abhutvā bhikkhāmi, mā maṁ[2] kālo upaccagā ti. 34.

Tattha kālaṁ vo haṁ na jānāmīti vo ti nipātamattaṁ, ahaṁ pathamavaye vā mayā maritabbaṁ majjhimavaye vā pacchimavaye vā ti evaṁ attano maraṇakālaṁ na jānāmi, atipaṇḍitāpi[3] hi puggalena

jīvitaṁ vyādhi kālo[4] ca dehanikkhepanaṁ[5] gati
pañca te[6] jīvalokasmiṁ aniṭṭhitā na ñāyare[7],

channo kālo na dissatīti yasmā[8] aruṇasmiṁ nāma vassakāle[9] vā hemantādisukkāle[10] vā mayā maritabban ti mayhaṁ p'esa[11] channo kālo na dissati, supaticchanno hutvā ṭhito[12] na paññāyati, tasmā abhutvā bhikkhāmīti tena kāraṇena kāmaguṇe[13] abhutvā va[14] bhikkhāmīti[15], mā maṁ kālo upaccagā ti maṁ samaṇadhammassa[16] karaṇakālo mā atikkamatu[17], iminā kāraṇena daharo vayamāno pabbajitvā samaṇadhammaṁ karomīti[18].

Devadhītā[19] Bodhisattassa vacanaṁ sutvā tatth' ev' antaradhāyi[20].

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā devadhītā ayaṁ devadhītā ahosi", ahaṁ eva tena samayena tāpaso ahosin" ti. Samiddhijātakaṁ[21].

8. Sakuṇagghijātaka.

Seno balasā patamāno ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto attano[22] ajjhāsayaṁ sakuṇovādasuttaṁ ārabbha kathesi. Ekadivasaṁ[23] hi Satthā bhikkhū āmantetvā „gocaro bhikkhave caratha sake pettike visaye" ti imaṁ saṁyuttaṁ Mahāvagge suttantaṁ[24]

---

[1] K adds ca. [2] B[1] haṁ. [3] B[1] tipaṇḍitena. [4] B[1] byādhi-. [5] B[1] devānikkha-maṇaṁ. [6] B[1] pañcete. [7] B[1] jīrayeti. [8] K tasmā. [9] K vayekāle. [10] B[1] hemantādinaṁ-. [11] K -pesaṁ. B[1] mayhaṁ esa. [12] B[1] ṭitho. [13] B[1] pañcakāma-. [14] B[1] omits va. [15] K -mi. [16] K samaṇa-. [17] B[1] adds ti attho. [18] B[1] adds vatvā. [19] K devatā. [20] B[1] tatthevaantaradhāyi. [21] K omits tasa - - - ahosi. [22] B[1] adds sattamaṁ. [23] K omits attano. [24] B[1] -saṁ. [25] B[1] suttanti, K adds vattaṁ.

kathento „tumhe tāva tiṭṭhatha, pubbe tiracchānagatāpi sakaṃ pettikaṃ visayaṃ pahāya agocare carantā paccāmittānaṃ hatthapathaṃ gantvā[1] attano paññāsampattiyā[2] upāyakosallena paccāmittānaṃ hatthā mucciṃsū[3]“ ’ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto lāpasakuṇayoniyaṃ nibbattitvā naṅgalakaṭṭhakaraṇe leḍḍuṭṭhāne[4] vāsaṃ kappesi. So[5] ekadivasaṃ sakavisaye gocaragahaṇaṃ[6] pahāya „paravisaye gocaraṃ gahessāmī“ ataviparivantaṃ agamāsi. Atha naṃ tattha gocaraṃ gaṇhantaṃ disvā sakuṇagghi sahasā ajjhappattā aggahesi. So sakuṇagghiyā[7] hariyamāno evaṃ paridevesi: „mayaṃ[8] eva mahālakkhikā, mayaṃ appapuññā yeva, mayaṃ agocare carimha paravisaye, sac’ ajja mayaṃ gocare careyyāma sake pettike visaye na kho[9] my-āyaṃ[10] sakuṇagghi alaṃ abhavissa yadidaṃ āgato[11] yuddhāyā“ ’ti. „Ko pana te lāpaka gocaro sako pettiko visayo“ ti“. „Yad idaṃ naṅgalakaṭṭhakaraṇaṃ[12] leḍḍuṭṭhānan[13]“ ti. Atha naṃ sakuṇagghi sake bale aṭṭhaddhā[14] amuñci: „gaccha kho tvaṃ lāpa, tatthāpi[15] gantvā na mokkhasī’ti“. So tattha gantvā mahantaṃ leḍḍuṃ[16] abhirūhitvā[17] „ehi kho dāni sakuṇagghiti“ so taṃ avhayanto[18] aṭṭhāsi. Sakuṇagghi sake bale thaddhā[19] ubho pakkhe sandhāya lāpakasakuṇaṃ[20] sahasā ajjhappattā[21], yadā pana taṃ lāpo „bahumāgato[22] kho my-āyaṃ sakuṇagghiti“ aññāsi atha parivattitvā tass’ eva leḍḍussa[23] antaraṃ paccāpādi“. Sakuṇagghi vegaṃ sandhāretuṃ asakkonto[24] tatth’ eva uraṃ paccatālesi[25], evaṃ so bhinnena[26] hadayena akkhīhi[27] nikkhantehi[28] jīvitakkhayaṃ pāpuṇi.

---

[1] B[1] hatthagatam patvā. [2] B[1] ñāṇasampattiyā. [3] B[1] muñcisū. [4] B[1] leṭṭuṭṭhāne. [5] B[1] so. [6] K -naṃ. [7] B[1] sakuṇagghaṃsā. [8] B[1] ayaṃ. [9] K omits kho. [10] K mayaṃ. [11] so B[2]; K B[1] omit āgato. [12] B[1] -ṇa. [13] B[1] leṭṭuṭṭhānan. [14] B[1] appattaddhā, B[2] apatthaddho. [15] B[1] tatrapi, K tatthāpima. [16] B[1] leṭṭu. [17] B[1] abhirūyhitvā. [18] B[1] avhāyanto. [19] B[1] appattaddhā, B[2] apatthaddha. [20] B[1] lāpasakuṇaṃ. [21] K ajjhapatvā, B[1] ajjhāphatiā, B[2] ajjhappatto. [22] K bahumāgato. [23] B[1] leṭṭussa. [24] so B[2]; K paccāpasādi, B[1] paccāṭhāsi. [25] so K B[2]; B[1] asakonti. [26] so B[2]; K uccatālesi, B[1] paccāṭhālesi. [27] K subhinnena, B[1] sabinnena. [28] B[1] nikkhantehi akkhihi.

Satthā imaṁ atītaṁ dassetvā „evaṁ[1] bhikkhave tiracchānagatāpi agocare carantā sapattahatthaṁ gacchanti, gocare pana sake pettike visaye carantā sapatte niggaṇhanti, tasmā tumhe pi mā agocare carittha paravisaye[2], agocare bhikkhave[3] carantānaṁ[4] paravisaye lacchati Māro otāraṁ[5] lacchati Māro ārammaṇaṁ, ko ca bhikkhave bhikkhuno agocaro paravisayo: yadidaṁ pañcakāmaguṇā, katame pañca: cakkhuviñeyyā rūpā, ayaṁ bhikkhave bhikkhuno agocaro paravisayo“ ti vatvā abhisambuddho hutvā paṭhamaṁ gāthaṁ āha:

1. Seno balasā patamāno lāpaṁ gocaraṭṭhāyinaṁ
sahasā ajjhappatto[6] va[7], maraṇaṁ[8] ten[9] upāgamīti. 35.

Tattha balasā patamāno ti lāpaṁ gaṇhissāmīti balena thāmena[9] patamāno, gocaraṭṭhāyinaṁ ti sakavisayā nikkhamitvā gocarāya[10] ativiyante ṭhitaṁ, maraṇaṁ[8] tenupāgamīti tena kāraṇena maraṇaṁ patto.

Tasmiṁ pana maraṇaṁ upagate lāpo nikkhamitvā „diṭṭhā vata me paccāmittassa piṭṭhīti“ tassa hadaye[11] ṭhatvā udānaṁ udāneṁto dutiyaṁ gāthaṁ āha:

2. So 'haṁ nayena sampanno pettike gocare rato
apetasattu[12] modāmi[13] sampassaṁ[14] atthaṁ[15] attano ti. 36.

Tattha nayena 'ti upāyena, atthaṁ[15] attano ti attano arogabhāvasaṁkhātaṁ vuddhiṁ[16].

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne bahū bhikkhū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsu) „Tadā seno Devadatto ahosi, lāpo pana aham evā“ 'ti. Sakuṇagghijātakaṁ[17].

9. Arakajātaka.

Ye ve mettena cittenā 'ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto mettasuttaṁ ārabbha kathesi. Ekasmiṁ hi[18] samaye Satthā bhikkhū āmantetvā „mettāya bhikkhave cetovimuttiyā āsevitāya

---

[1] B[1] adds kho. [2] B[1] agocare paravisaye caratha. [3] K omits bhikkhave. [4] K caratañ. [5] B[2] okāsaṁ. [6] so B[2]; K ajjhapatto, B[1] ajhapatto. [7] K omits va. [8] B[1] maraṇaṁ. [9] B[1] va-tamena. [10] B[1] gocaraṭṭhāya. [11] B[1] adds va. [12] B[1] -sattu. [13] K medāmiti. [14] K sampassaṁ. [15] both MSS attaṁ. [16] B[2] attaṁ. [17] B[2] vuddhiṁ, B[1] vuḍhiṁ atho. [17] B[1] adds athamaṁ. [17] Cfr. L. Feer in Journ. As. 1875 Tom. VI p. 295. [18] K omits hi.

bhāvitāya bahulikatāya yānikatāya vatthukatāya anuṭṭhitāya susamāraddhāya[1] ekādasānisaṃsapāṭikaṅkhā, katame ekādasa: sukhaṃ supati[2] sukhaṃ paṭibujjhati, na pāpakaṃ supinaṃ passati, manussānaṃ piyo hoti, devatā[3] rakkhanti, nāssa aggi vā visaṃ vā satthaṃ vā kamati[4], tuvaṭaṃ[5] cittaṃ samādhiyati, mukhavaṇṇo[6] vippasīdati, asammūḷho kālaṃ karoti, uttariṃ appaṭivijjhanto[7] brahmalokūpago hoti[8], mettāya bhikkhave cetovimuttiyā āsevitāya -pe-[9] ime ekādasa ānisaṃsā pāṭikaṅkhā ti. ime[10] ekādasa ānisaṃse gahetvā ṭhitaṃ mettābhāvanaṃ vaṇṇetvā bhikkhave bhikkhunā nāma sabbasattesu odissakaanodissakavasena mettā bhāvetabbā. hito pi hitena pharitabbo[11], ahito pi hitena pharitabbo[12], majjhatto pi hitena pharitabbo evaṃ sabbasattesu odissakaanodissakavasena[13] mettā bhāvetabbā, karuṇā muditā upekhā[14] bhāvetabbā. catusu Brahmavihāresu kammaṃ kātabbaṃ eva, evaṃ karonto hi[15] maggaṃ vā phalaṃ vā alabhanto pi[16] Brahmaloka-parāyano hoti[17], porāṇakapaṇḍitāpi sattavassāni mettaṃ bhāvetvā sattasaṃvaṭṭavivaṭṭakappe Brahmalokasmiṃ yeva vasiṃsū" 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte ekasmiṃ kappe Bodhisatto ekasmiṃ brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto kāme pahāya isipabbajjaṃ pabbajitvā catunnaṃ Brahmavihārānaṃ lābhī[18] Arako nāma satthā hutvā Himavantapadese[19] vāsaṃ kappesi. Tassa mahāparivāro ahosi. So isigaṇaṃ ovadanto „pabbajitena nāma[20] mettā bhāvetabbā, karuṇā muditā upekhā[21] bhāvetabbā, mettacittaṃ hi[22] nām' etaṃ appanāpattaṃ[23] Brahmaloka-parāyanaṃ taṃ[24] sādhetiti[25]" mettāya ānisaṃsaṃ pakāsento imā gāthā avoca:

1. Yo ve mettena cittena sabbalok' ānukampati
uddhaṃ adho ca tiriyañ ca appamāṇena sabbaso. 37.

2. Appamāṇaṃ hitaṃ cittaṃ paripuṇṇaṃ subhāvitaṃ,
yaṃ pamāṇakataṃ[26] kammaṃ na taṃ tatrāvasissatīti[27]. 38.

---

[1] K āsevitāya -pe- susamāraddhāya. [2] so K Bᶜ; Bᵉ suppati. [3] Bᶜ deva. [4] Bᶜ makati. [5] Bᶜ kutaṃ. [6] Bᶜ sukhavaṇṇo. [7] Bᶜ appati-. [8] Bᶜ ahosi. [9] Bᶜ āsevitāya susamāraddhāya. [10] K imāni. [11] Bᶜ pari-. [12] K odissakānod-. [13] Bᶜ upekhā. [14] Bᶜ iti. [15] Bᶜ pihi. [16] Bᶜ ahosi. [17] so all three MSS. [18] Bᶜ himavantappa- [19] Bᶜ adds iha. [20] Bᶜ upekhā. [21] Bᶜ mettācittañhi-. [22] K sp- panāpannaṃ. [23] K -porāyattaṃ corr. to -parāyaṇaṃ. [24] Bᶜ bhāvehiti. [25] K pamāna-, Bᶜ pamāṇaṃ. [26] K satthāvasissatīti.

Tattha yo ve mettena cittena sabbalokānukampatiṃ khattiyādīnaṃ[1] vā samaṇabrāhmaṇesu vā yo koci appamāṇamettena[2] cittena sakalaṃ[3] sattalokaṃ anukampati, uddhaṃ ti paṭhavito yāva n'-eva-saññā-nāsaññāyatanabrahmaloka[4], adho ti paṭhaviyā heṭṭhā[5] avīcimahāniraye[6], tiriyaṃ ti manussaloke, yattakāni cakkavāḷāni tesu sabbesu ettake ṭhāne[7] sabbe[8] satte averā hontu abyāpajjhā nīghā sukhaṃ attānaṃ pariharantū 'ti evaṃ bhāvitena mettena[9] cittenā ti attho, appamāṇenā 'ti appamāṇāsattā[10] appamāṇārammaṇattā[11] appamāṇena, sabbaso ti sabbākārena[12] uddhaṃ adho tiriyaṃ ti evaṃ sabbasaṅgahiduggativasenā 'ti attho, appamāṇaṃ hitaṃ cittaṃ ti appamāṇaṃ katvā bhāvitaṃ sabbasattesu hitaṃ cittaṃ, paripuṇṇan ti avikalaṃ[13], subhāvitan ti suvaḍḍhitaṃ[14], appamāṇacittass' etaṃ[15] nāmaṃ, yaṃ pamāṇakataṃ[16] kammaṃ ti yaṃ appamāṇaṃ appamāṇārammaṇaṃ[17] ti evaṃ ārammaṇantikavasena[18] ca vasībhāvappattavasena[19] ca svāḍḍhetvā[20] kataṃ parittaṃ kāmāvacarakammaṃ, na taṃ tatrūpasissatīti taṃ parittaṃ kammaṃ yaṃ taṃ appamāṇaṃ hitaṃ cittaṃ ti saṅkhaṃ gataṃ[21] rūpāvacarakammaṃ tattha nūpasissati[22], yathā nāma mahoghena ajjhottataṃ[23] parittodakaṃ oghassa abbhantare tena asaṃhīramānaṃ nūpasissati na tiṭṭhati atha kho mahogho va[24] taṃ vikkhambhetvā[25] tiṭṭhati evaṃ eva taṃ parittakammaṃ tassa mahaggatakammassa abbhantare tena mahaggatakammena acchinditvā[26] apahāya vipākokāsaṃ katvā na avasissati na tiṭṭhati[27] na sakkoti attano vipākaṃ dātuṃ atha kho mahaggatakammaṃ eva[28] taṃ ajjhottaritvā[29] tiṭṭhati vipākaṃ detīti.

Evaṃ Bodhisatto antevāsikānaṃ mettābhāvanāya ānisaṃsaṃ kathetvā aparihīnajjhāno Brahmaloke nibbattitvā sattasaṃvaṭṭavivaṭṭakappe na imaṃ lokaṃ punar āgamāsi[30].

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā isigaṇo Buddhaparisā ahosi, Aṅko pana satthā[31] ahaṃ evā" 'ti. **Arakajātakaṃ**[32].

---

[1] K -dīsu. [2] B[1] appamāṇaṃmettena? K appamāṇappamāṇattena corr. to appamāṇappamattena? [3] B[1] sakala. [4] K -loko, B[1] nevasaññāyatanabrahmaloka. [5] B[1] adds yāva. [6] B[1] usseḍḍamahāniriye. [7] K adds nibbāṇāyatta corr. to nibbhitā. [8] B[1] omits sabbe. [9] B[1] omits mettena. [10] B[1] appamāṇāsattā? [11] B[1] ārammaṇattā. [12] B[1] sappappakārena. [13] B[1] avekallaṃ. [14] B[1] suvaḍḍhitaṃ. [15] K appamāṇacittassetaṃ. [16] B[1] pamāṇaṃ-. [17] B[1] kāraṇaṃ. [18] B[1] ārammaṇattikena ca corr. to -ṇattika. [19] B[1] vasi-. [20] K āvajjhetvā corr. to āvajjetvā, B[2] avaḍḍhetvā, B[3] avaḍḍhitvā. [21] B[1] saṅkhātaṃ. [22] B[1] avasissati. [23] B[1] ajhottataṃ. [24] K vā. [25] B[1] ajhottaritvā. [26] B[1] pariccheditvā. [27] B[1] omits na tiṭṭhati. [28] B[1] adds ca. [29] K ajjhottharitvā, B[2] ajjhottharitvā. [30] B[1] puna āgamāsi. [31] B[1] satthā pana. [32] B[1] adds navamaṃ.

10. Kakaṇṭakajātaka.

Nāyaṁ pure onamatīti[1]. Idaṁ Kakaṇṭakajātakaṁ[2] Mahāummaggajātake āvibhavissati. Kakaṇṭakajātakaṁ[3]. Santhavavaggo[4] dutiyo.

---

3. KALYĀṆADHAMMAVAGGA.

1. Kalyāṇadhammajātaka.

Kalyāṇadhammo ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ badhiraṁ sāsanaṁ ārabbha kathesi. Sāvatthiyaṁ hi eko kuṭumbiyo[5] saddho pasanno tisaraṇagato[6] pañcasīlasamannāgato. So ekadivasaṁ bahūni sappiādibhesajjāni[7] c' eva pupphagandhavatthādīni ca gahetvā „Jetavane Satthu santike dhammaṁ sossāmīti" agamāsi. Tassa tattha gatakāle sāsu khādaniyabhojaniyaṁ[8] gahetvā dhītaraṁ daṭṭhukāmā taṁ gehaṁ agamāsi, sā ca thokaṁ badhiradhātukā hoti. Sā dhītarā saddhiṁ[9] bhuttabhojanā bhattasammaddaṁ[10] vinodayamānā dhītaraṁ pucchi: „kiṁ amma bhattā te sammodamāno[11] piyasaṁvāsaṁ vasatīti". „Amma kiṁ[12] kathetha, yādiso tumhākaṁ jāmātā[13] sīlena c' eva ācārasampadāya ca tādiso pabbajito pi dullabho ti[14]". Upāsikā dhītu vacanaṁ sādhukaṁ asallakkhetvā „pabbajito" ti[15] padaṁ[16] eva gahetvā „amma kasmā te bhattā pabbajito" ti mahāsaddaṁ akāsi. Taṁ sutvā sakalagehavāsino „amhākaṁ kira kuṭumbiko pabbajito" ti viravimsu. Tesaṁ saddaṁ[17] sutvā dvārena[18] sañcarantā[19] „kiṁ nāma kir' etan" ti pucchiṁsu. „Imasmiṁ kira gehe kuṭumbiko pabbajito" ti. So pi kho kuṭumbiko Dasabalassa dhammaṁ sutvā vihārā nikkhamma nagaraṁ pāvisi. Atha naṁ antarāmagge yeva eko puriso disvā „samma tvaṁ kira pabbajito ti, tava gehe puttadāraparijano[20] paridevatīti[21]" āha.

---

[1] B[1] uramatīti. [2] B[1] kakaṇḍaka-. [3] K omits kakaṇṭakajātakaṁ, B[1] kakaṇḍakajātakaṁ dasamaṁ. [4] B[1] santavaggo. [5] B[1] -hiko. [6] B[1] -saṅgato. [7] B[1] sabbādiṁ bhes-. [8] B[1] -niyaṁbhojaniyaṁ. [9] B[1] adds nisajja. [10] B[1] -sampadaṁ. [11] B[1] adds avivadamāno avivadamāno. [12] B[1] khi amma. [13] B[1] jāmātaro. [14] K dullabho pi, B[1] duppabbo ti. [15] K pabbajitopiti corr. to pabbajito ti, B[1] pappajito pi. [16] B[1] padaṁ. [17] K omits saddaṁ. [18] K dvāraṁ. [19] K sañcarantā. [20] B[1] -jano. [21] B[1] -devantīti.

Ath' assa etad ahosi: „ayaṁ apabbajitam eva kira maṁ 'pabbajito' ti vadati, uppanno kho pana me[1] kalyāṇasaddo na antaradhāpetabbo, ajj' eva mayā pabbajitum vaṭṭatîti" tato va[2] nivattitvā Satthu santikaṁ gantvā[3] „kiṁ[4] nu kho upāsaka idāni[5] eva Buddhupaṭṭhānaṁ katvā gantvā[6] idāni[7] eva[8] paccāgato sîti" vutte tam attham ārocetvā „bhante kalyāṇasaddo nāma uppanno na antaradhāpetuṁ vaṭṭati[9], tasmā pabbajitukāmo hutvā āgato 'mhîti[10]" āha. So pabbajjañ ca upasampadañ ca labhitvā sammā paṭipanno nacirass' eva arahattaṁ pāpuṇi. Idaṁ kira[11] kāraṇaṁ bhikkhusaṁghe pākaṭaṁ[12] ahosi[13]. Ath' ekadivasaṁ bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ[14] samuṭṭhāpesuṁ: „āvuso, asuko nāma kuṭumbiko 'uppanno kalyāṇasaddo na antaradhāpetabbo' ti pabbajitvā idāni arahattaṁ patto" ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutte „bhikkhave porāṇakapaṇḍitāpi 'uppanno kalyāṇasaddo virādhetuṁ[15] na vaṭṭatîti[16]' pabbajiṁsu yevā" 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atîte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto seṭṭhikule nibbattitvā vayappatto pitu accayena seṭṭhiṭṭhānaṁ pāpuṇi. So ekadivasaṁ nivesanā nikkhamitvā rājupaṭṭhānaṁ[17] agamāsi. Ath' assa sassu „dhītaraṁ passissāmîti" taṁ gehaṁ agamāsi. Sā thokaṁ badhiradhātukā[18] ti sabbaṁ paccuppannavatthusadisam eva. Taṁ pana rājupaṭṭhānaṁ[19] katvā[20] attano gharaṁ āgacchantaṁ disvā eko puriso „tumhe kira pabbajitā ti, tumhākaṁ gehe mahāparidevo pavattîti[21]" āha. Bodhisatto „uppanno kalyāṇasaddo nāma na antaradhāpetuṁ vaṭṭatîti" tato va[22] nivattitvā rañño santikaṁ gantvā „kiṁ mahāseṭṭhi idān' eva gantvā puna āgato sîti" vutte „deva gehe jano kira maṁ[23] apabbajitam eva pabbajito ti vatvā paridevati[24], uppanno kho pana kalyāṇasaddo na antaradhāpetabbo, pabbajissām' ahaṁ, pabbajjaṁ me anujānāhîti" etam attham pakāsento imā gāthā avoca:

---

[1] K omits me. [2] B[1] omits va. [3] B[1] gantvā. [4] B[1] kiṁ. [5] B[1] gantvā. [6] K neva. [7] K vaddhati, B[1] vattati. [8] B[1] mhi. [9] K omits kira. [10] B[1] pākaṭaṁ. [11] B[1] jātaṁ. [12] B[1] dhammasabhāyaṁ bhikkhū. [13] B[1] vinassituṁ. [14] B[1] vattatîti. [15] B[1] -ūpa-. [16] K thoka badhirā- [17] B[1] gantvā. [18] B[1] vattatîti. [19] B[1] ca. [20] K me. [21] B[1] paridevîti.

1. Kalyāṇadhammo ti yadā janinda
loke samaññaṁ anupāpuṇāti
tasmā na hiyyetha naro sapañño[1],
hiriyāpi santo dhuraṁ ādiyanti. 39.

2. Sāyaṁ samaññā idha m' ajja pattā[2]:
kalyāṇadhammo ti janinda loke,
t' āhaṁ[3] samekkhaṁ[4] idha pabbajissaṁ[5],
na hi m' atthi[6] chando idha kāmabhoge ti. 40.

Tattha kalyāṇadhammo ti sundaradhammo, samaññaṁ[7] anupāpuṇātīti yadā sīlavā kalyāṇadhammo pabbajito ti idaṁ paññattivohāraṁ pāpuṇātīti[8], tasmā na hiyyethā ti tato sāmaññato na parihāyetha, hiriyāpi santo[9] dhuraṁ ādiyantīti mahārāja sappurisā nāma ajjhattasamuṭṭhitāya hiriyā bahiddhā samuṭṭhitena ottappenāpi[10] etaṁ[11] pabbajjādhuraṁ[12] gaṇhanti, idha majjā ti[13] idha mayā ajja[14], tāhaṁ samekkhaṁ ti taṁ[15] ahaṁ guṇavasena laddhasāmaññaṁ[16] samekkhanto sampassanto[17], na hi matthi chando ti na hi me atthi chando, idha kāmabhoge ti imasmiṁ loke kilesakāmavatthukāmaparibhoge[18] ti.

Bodhisatto evaṁ vatvā rājānaṁ pabbajjaṁ anujānāpetvā Himavantapadesaṁ[19] gantvā isipabbajjaṁ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā Brahmaloka-parāyano ahosi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā rājā Ānando ahosi, Bārāṇasiseṭṭhi pana aham evā" 'ti. Kalyāṇadhammajātakaṁ[20].

2. Daddarajātaka.

Ke nu saddena mahatā ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto Kokālikaṁ ārabbha kathesi. Tasmiṁ hi kāle bahū[21] bahussutā bhikkhū Manosilātale[22] nadamānā[23] taruṇasīhā viya Ākāsagaṅgaṁ

[1] so B[b]; K pañño, B[c] pamañño. [2] K idhamaññapattā, B[b] idhamajjhappattā. [3] K tāsaṁ. [4] B[b] samakkha. [5] B[b] sabbajissa. [6] B[b] matti. [7] K samaññaṁ, B[b] sāmaññaṁ. [8] B[b] pāpuṇāti. [9] K hiriyābhisanto, B[c] hiriyāpisandho. [10] K -nāti. [11] B[b] ekaṁ. [12] B[b] pappajjitadhuraṁ. [13] B[b] idha majjhappattā ti. [14] B[b] ajjhapattā. [15] K taṁ taṁ. [16] K -sa-. [17] B[b] sampassanto. [18] K -kāmavatthu-. [19] B[b] -ppadese. [20] B[c] adds sattamaṁ. [21] B[b] muito bahū. [22] B[b] adds nisinnā. [23] B[b] sīhanādaṁ nadantā.

otārentā[1] viya ca saṃghamajjhe padabhāṇaṃ[2] bhaṇanti. Kokāliko tesu padabhāṇaṃ[3] bhaṇantesu attano tucchabhāvaṃ[4] ajānitvā „ahaṃ pi[5] padabhāṇaṃ[6] bhaṇissāmīti“ bhikkhūnaṃ antaraṃ paviṭṭhā „amhākaṃ padabhāṇaṃ[7] na pāpenti. sace amhākaṃ pi pāpeyyuṃ[8] mayaṃ[9] pi bhaṇeyyāmā“ ’ti[10] bhikkhusaṃghassa nāmaṃ agahetvā va tattha tattha kathento āhiṇḍati. Tassa sā kathā bhikkhusaṃghe pākaṭā jātā. Bhikkhū „vīmaṃsissāma tāva nan“ ti sañāya[11] evaṃ āhaṃsu: „āvuso Kokālika[12], ajja saṃghassa padabhāṇaṃ[13] bhaṇā[14]“ ’ti. So attano balaṃ ajānitvā[15] va „sādhū“ ’ti sampaṭicchitvā „ajja padabhāṇaṃ[16] bhaṇissāmīti“ attano sappāyaṃ yāguṃ pivi[17], khajjakaṃ khādi, sappāyen’ eva[18] sūpena bhuñji. Suriye[19] atthaṃgate[20] dhammassavanassa kāle ghosite bhikkhusaṃgho sannipati. So kaṇṭakuraṇḍavaṇṇaṃ[21] kāsāvaṃ nivāsetvā kaṇṇikārapupphavaṇṇaṃ pārupitvā[22] saṃghamajjhaṃ[23] pavisitvā there[24] vanditvā alaṃkataratanamaṇḍape paññattadhammāsanaṃ abhirūhitvā vicitravījaniṃ[25] gahetvā „padabhāṇaṃ[26] bhaṇissāmīti“ nisīdi. Tāvad ev’ assa sarīrā sedā muccimsu[27], sārajjaṃ okkami. Pubbagāthāya paṭhamapadaṃ uddharitvā[28] anantaraṃ[29] na pasi. So kampamāno āsanā oruyha lajjito saṃghamajjhā[30] apakkamma attano parivenaṃ agamāsi. Añño[31] bahussutabhikkhu[32] padabhāṇaṃ[33] bhaṇi[34]. Tato paṭṭhāya bhikkhū tassa tucchabhāvaṃ jāniṃsu[35]. Ath’ ekadivasaṃ bhikkhū dhammasabhāyaṃ[36] kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso, paṭhamaṃ Kokālikassa tucchabhāvo dujjāno, idāni pan’ esa sayaṃ naditvā[37] pākaṭo[38] jāto“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu ’ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ’ti vutte „na bhikkhave idān’ eva Kokāliko[39] naditvā[40] pākaṭo[41] jāto, pubbe pi naditvā pākaṭo[42] ahosīti“ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto Himavantapadese[43] sīhayoniyaṃ nibbattitvā[44]

---

[1] B[b] otaranto, K otarento. [2] K padabhāṇaṃ, B[b] sarabhāṇaṃ. [3] E. sarabhāṇaṃ. [4] K tucchakucchibhāvaṃ. [5] B[b] ahi. [6] B[b] ambākaṃ pāpuṇeyya. [7] B[b] mayaṃ. [8] B[b] vā. [9] K saññāya, B[b] paññāya. [10] K kokāliya. [11] B[b] khaṇāhi. [12] K jānitvā, B[b] ajjuetvā. [13] K khīpi. [14] K sampaneva. [15] B[b] suriye. [16] B[b] atthaṅgamite. [17] K kaṇṭakaraṇḍa-, B[b] kuṇḍikatanuṃ, B[c] kuraṇḍakapuppharanuṃ. [18] B[b] pārumpetvā. [19] B[b] -majhe. [20] B[b] therasu. [21] B[b] cittabījaniṃ. [22] B[b] muñcisu. [23] B[b] uddharetvā. [24] B[b] antaraṃ. [25] K -majjhaṃ. [26] K añño, [27] añño. [27] K bahussutabhikkhu, B[b] bahussuto bhikkhu. [28] B[b] sarabhāṇaṃ. [29] B[b] bhaṇiṃsu. [30] B[b] janiṃsu. [31] B[b] dhammasabhāyaṃ bhikkhu. [32] B[b] disvā. [33] B[b] pākaṭo. [34] B[b] Kokālike idāneva. [35] B[b] naditvā. [36] B[b] Himavantappadese. [37] K nibbattetvā.

bahunnaṁ[1] sīhānaṁ rājā ahosi. So anekasīhaparivāro[2] Rajataguhāyaṁ vāsaṁ kappesi. Tassa[3] avidūre ekissā guhāya eko sigālo pi vasati. Ath' ekadivasaṁ deve[4] vassitvā vigate sabbe sīhā[5] sīharājass' eva[6] guhādvāre sannipatitvā sīhanādaṁ nadantā sīhakiḷaṁ kiḷiṁsu. Tesaṁ[7] evaṁ naditvā kiḷanakāle so pi sigālo vassi[8]. Sīhā tassa saddaṁ sutvā „ayam pi[9] sigālo amhehi saddhiṁ nadatīti" lajjitā tuṇhī ahesuṁ. Tesaṁ tuṇhībhūtakāle Bodhisattassa putto sīhapotako „tāta, ime sīhā naditvā[10] sīhakiḷaṁ kiḷantā etassa saddaṁ sutvā lajjāya tuṇhī jātā, ko nām' eso attano saddena attānaṁ jānāpetīti" pitaraṁ pucchanto paṭhamaṁ gāthaṁ āha:

1. Ko nu saddena mahatā abhinādeti Daddaraṁ,
kiṁ[11] sīhā na-ppaṭinandanti[12], ko nām' eso migādhibhū[13] 'ti. 41.

Tattha abhinādeti Daddaran[14] ti Daddarapabbataṁ[15] ekanādaṁ karoti, migādhibhū[16] 'ti[17] pitaraṁ ālapati, ayaṁ h' ettha[18] attho: migādhibhū[19] migajeṭṭhaka sīharāja, pucchāmi tan „ko nām' eso" ti.

Ath' assa vacanaṁ sutvā pitā dutiyaṁ gāthaṁ āha:

2. Adhamo migajātānaṁ sigālo tāta vassati,
jātiṁ assa jigucchantā tuṇhī sīhā samacchare ti. 42.

Tattha samacchare ti, sam ti upasaggamattaṁ[20], acchantīti attho, tuṇhī acchanti, tuṇhī hutvā nisīdantīti vuttaṁ hoti, potthakesu pana samacchare ti likkhaṁ.

Satthā „na bhikkhave Kokāliko idān' eva attano nādena[21] attānaṁ pākaṭaṁ[22] karoti, pubbe pi akāsi yevā" 'ti[23] desanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā sigālo Kokāliko ahosi, sīhapotako Rāhulo, sīharājā pana aham evā" 'ti. Daddarajātakaṁ[24].

---

[1] B[b] bahunaṁ. [2] K anekehi sīhehi sīhaparivāro. [3] B[b] tassā. [4] K devo. [5] B[b] omits sīhā. [6] B[b] sīharājassa. [7] K tesu. [8] B[b] so sigālo pi nadati. [9] B[b] ayaṁ amā omits pi. [10] K reposits naditvā. [11] B[b] taṁ. [12] B[b] sīhā nappaṭinadanti. [13] B[b] migābhibhū. [14] K daddaraṁ. [15] B[b] rajatapapphataṁ. [16] B[b] migābhibhū. [17] B[b] adds taṁ. [18] B[b] ayaṁ ettha. [19] B[b] migābhibhū ti. [20] add acchare ti? [21] B[b] omits attano nādena. [22] B[b] pākaṭaṁ. [23] B[b] adds vatvā imaṁ dhammaṁ. [24] B[b] adds dutiyaṁ.

3. Makkaṭajātaka.

Tāta māṇavako eso ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto ekaṃ kuhakaṃ[1] ārabbha kathesi. Vatthuṃ Pakiṇṇakanipāte Uddālajātake āvibhavissati. Tadā pana Satthā „bhikkhave nāyaṃ bhikkhu idāni[2] eva kuhako, pubbe pi makkaṭo hutvā aggissa kāraṇā kohaññaṃ akāsi yevā" ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto ekasmiṃ Kāsigāmake[3] brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto Takkasilāyaṃ sippaṃ uggaṇhitvā gharāvāsaṃ saṇṭhapesi. Ath' assa brāhmaṇī ekaṃ puttaṃ vijāyitvā puttassa aḍḍhāvitvā[4] paridhāvitvā vicaraṇakāle kālaṃ akāsi. Bodhisatto tassā petakiccaṃ katvā „kiṃ me dāni[5] gharāvāsenā" 'ti puttaṃ gahetvā „pabbajissāmā" 'ti assumukhaṃ ñātimittavaggaṃ pahāya[6] puttaṃ ādāya Himavantaṃ pavisitvā isipabbajjaṃ pabbajitvā tattha vanamūlaphalāhāro vāsaṃ kappesi. So ekadivasaṃ vassānakāle[7] deve vassante sāradārūni jāletvā aggiṃ visīvento[8] phalakatthare nipajji[9]. Putto pi 'ssa tāpasakumārako pitu[10] pāde sambāhanto[11] nisīdi. Ath' eko vanamakkaṭako[12] sītena pīḷiyamāno tassa paṇṇasālāya[13] taṃ aggiṃ disvā „sac' āhaṃ ettha pavissāmi 'makkaṭo makkaṭo'[14] ti maṃ pothetvā nīharissanti, aggiṃ visīvetuṃ[15] na labhissāmīti, atthi dāni me upāyo" ti „tāpasavesaṃ gahetvā kohaññaṃ katvā pavisissāmīti" cintetvā ekassa matatāpasassa[16] vakkalaṃ nivāsetvā pacchiṃ ca aṅkusakayaṭṭhiṃ ca gahetvā paṇṇasāladvāre ekaṃ tālarukkhaṃ nissāya saṅkuṭiko[17] aṭṭhāsi. Tāpasakumārako taṃ disvā makkaṭabhāvaṃ ajānanto „eko mahallakatāpaso sītena pīḷito aggiṃ[18] visīvetuṃ[19]

---

[1] B[1] adds bhikkhu. [2] B[1] kāsikagā-. [3] B[1] bhāvitvā? [4] B[1] idāni. [5] B[1] -sakiṃ. [6] B[1] adds aḍḍhāvitaṃ. [7] K vassāna-. B[1] vassana-. [8] K jāletvā visīvanto, B[1] jālitvā aggi visabhanto, B[2] aggi jāletvā vasibbanto. [9] B[1] -palakattare nippajji, B[2] phalakatthantare. [10] K omits pitu. [11] K sambāhento, B[1] sambāhanto. [12] B[1] -ko. [13] B[1] -yaṃ. [14] B[1] omits the one makkaṭo. [15] K aggiṃ visīvetuṃ, B[1] aggi visīpayetuṃ, B[2] aggiṃ visibbituṃ. [16] B[1] -tāpasa. [17] so B[2], B[1] saṅkuṭika, K saṃkuṭito. [18] K omits aggiṃ, B[2] aggi. [19] B[1] visappituṃ, B[2] vasibbituṃ.

āgato bhavissatīti tāpasassa[1] kathetvā etaṁ[2] paṇṇasālaṁ pavesetvā[3] visīvāpessāmīti[4][5] cintetvā pitaraṁ ālapanto paṭhamaṁ[6] gāthaṁ āha:

1. Tāta māṇavako[7] eso tālamūlaṁ apāsito,
agārakañ[8] c' idaṁ atthi, handa dem' ass[9] agārakan ti. 43.

Tattha māṇavako[7] eso[9] ti sattādhivacanaṁ, tena tāta eso eko māṇavako[7] satto eko[10] tāpaso[11] ti, tālamūlaṁ upasitto ti tālakkhandhaṁ nissāya ṭhito[12] agārakañ c'idaṁ atthīti idañ[13] ca amhākaṁ pabbajitagāraṁ atthi, paṇṇasālaṁ sandhāya vadati, handā 'ti vavassaggatthe[14] nipāto, demassa-gārakan ti etassa[15] ekamante vasanatthāya[16] agārakaṁ dema.

Bodhisatto puttassa vacanaṁ sutvā uṭṭhāya paṇṇasāladvāre ṭhatvā olokento tassa makkaṭabhāvaṁ ñatvā „tāta manussānaṁ nāma evarūpaṁ mukhaṁ na[17] hoti, makkaṭo esa, na idha[18] pakkositabbo[17] ti vatvā dutiyaṁ gāthaṁ āha:

2. Mā kho taṁ tāta pakkosi, dūseyya no agārakaṁ,
n' etādisaṁ mukhaṁ hoti brāhmaṇassa susīlino ti. 44.

Tattha dūseyya no agārakan ti ayaṁ idha paviṭṭho uṇṇāno imaṁ kicchena kataṁ paṇṇasālaṁ aggiṁ vā jhāpento uccāraṁ vā karonto dūseyya, etādisaṁ ti etādisaṁ brāhmaṇassa susīlino mukhaṁ na hoti, makkaṭo eso ti vatvā

Bodhisatto ekaṁ ummukaṁ[19] gahetvā „kiṁ ettha tiṭṭhasīti“ khipitvā taṁ palāpesi. Makkaṭo vakkalāni chaḍḍetvā rukkhaṁ abhirūhitvā vanasaṇḍaṁ pāvisi. Bodhisatto cattāro Brahmavihāre bhāvetvā brahmalokūpago ahosi.

Satthā imaṁ desanaṁ[20] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā makkaṭo ayaṁ kuhakabhikkhu ahosi. tāpasakumāro Rāhulo[21], tāpasa pana ahaṁ evā“ 'ti. **Makkaṭajātakaṁ**[22].

---

[1] Bᵉ pitu. [2] so Bᵉ; K Bᵈ ekaṁ. [3] Bᵈ pavisitvā. [4] Bᵈ sissāpessāmīti, Bᵇ sisibhāpessāmi. [5] Bᵈ pathamaṁ. [6] K māṇavako. [7] Bᵈ agārakiṁ. [8] K omits eso. [9] Bᵈ māṇavo. [10] Bᵈ eso. [11] Bᵈ tapaso. [12] Bᵈ nitthito. [13] Bᵈ imañ. [14] Bᵈ vasaggatto. [15] Bᵈ tassa. [16] Bᵈ vasanatthāna. [17] K omits na. [18] Bᵈ nasādha. [19] K ummukkaṁ. [20] Bᵈ dhammadesanaṁ. [21] Bᵈ adds ahesi. [22] Bᵈ adds tatiyaṁ.

4. Dubbiyamakkaṭajātake.

Adamha[1] te vāri bahūtarūpan ti. Idaṃ Satthā Veḷuvane viharanto Devadattaṃ ārabbha kathesi. Ekasmiṃ hi divase dhammasabhāyaṃ bhikkhū Devadattassa akataññutaṃ mittadūbhibhāvaṃ[2] kathentā nisīdiṃsu. Satthā „na bhikkhave Devadatto idān' eva akataññū mittadūbhī[3], pubbe pi evarūpo ahosīti" vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto ekasmiṃ Kāsigāmake[4] brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto gharāvāsaṃ santhapesi. Tasmiṃ pana samaye Kāsiraṭṭhe[5] vattanimahāmagge eko gambhīro udapāno hoti anotaraṇīyo[6]. Tiracchānānaṃ maggaṃ paṭipannā puññatthikā manussā[7] dīgharajjuvārakena[8] udakaṃ ussiñcitvā ekissā doṇiyā[9] pūretvā tiracchānānaṃ pānīyaṃ[10] denti. Tassa samantato mahantaṃ araññaṃ, tattha bahū[11] makkaṭā vasanti. Atha tasmiṃ magge dve tīṇi divasāni manussasañcāro[12] pacchijji. Tiracchānā pānīyaṃ na labhiṃsu[13]. Eko makkaṭo pipāsāturo[14] pānīyaṃ[15] pariyesanto udapānasantike[16] vicarati. Bodhisatto kenacid eva karaṇīyena taṃ maggaṃ paṭipajjitvā tattha gacchanto pānīyaṃ[17] ukkācetvā[18] pivitvā hatthapādaṃ[19] dhovitvā ṭhito[20] taṃ makkaṭaṃ addasa[21]. Ath' assa pipāsitabhāvaṃ ñatvā pānīyaṃ ussiñcitvā doṇiyaṃ ākiritvā adāsi, datvā ca pana „vissamissāmīti" ekasmiṃ rukkhamūle nipajji. Makkaṭo pānīyaṃ[22] pivitvā avidūre nisīditvā mukhamakkaṭikaṃ karonto Bodhisattaṃ bhiṃsāpesi[23]. Bodhisatto tassa taṃ[24] kiriyaṃ disvā „are duṭṭhamakkaṭa[25], ahaṃ[26] tava pipāsitassa kilantassa[27]

---

[1] B[1] adammi. [2] B[2] B[3] -dubbhi-. [3] K -dūbhi, B[1] -dubbhi. [4] B[1] kāsikagā-. [5] B[1] kāsikaraṭṭhe. [6] B[1] anottara-. [7] K manussa. [8] B[1] dīgharajjukena. [9] K doṇiyā, B[1] doṇiyo. [10] K pāṇiyaṃ, B[1] pāṇiyaṃ. [11] B[1] bahu. [12] B[1] manussāsañcāro. [13] K pāṇiyaṃ alabhiṃsu, B[1] pāṇiyaṃ na labhiṃsu. [14] B[1] addhutvā. [15] B[1] pāṇiyaṃ. [16] B[1] udapānassa santike. [17] B[1] hatthapādiyaṃ. [18] B[1] ussiñcitvā. [19] B[1] yatthapāde. [20] B[1] omits ṭhito. [21] B[1] attaddasa. [22] B[1] bhisāpesi. K bhisāpesi. [23] B[1] omits taṃ. [24] K omits duṭṭhamakkaṭa. [25] B[1] ahaṃ [26] B[1] omits kilantassa.

bahuṃ pānīyaṃ[1] adāsiṃ, idāni tvaṃ mayhaṃ mukhamakkaṭikaṃ karosi, aho pāpajanassa nāma kato upakāro niratthako" ti vatvā pathamaṃ[2] gāthaṃ āha:

1. Adamha[3] te vāri bahutarūpaṃ
ghammābhitattassa[4] pipāsitassa,
so dāni pītvāna[5] kikiṃ karosi,
asaṅgamo pāpajanena seyyo ti. 45.

Tattha so dāni pītvāna[6] kikiṃ karosīti so idāni tvaṃ mayā dinnaṃ pānīyaṃ[7] pivitvā mukhamakkaṭikaṃ karonto kikiṃ ti saddaṃ[8] karosi[9], asaṅgamo pāpajanena seyyo ti pāpajanena saddhiṃ saṅgamo na seyyo asaṅgamo va seyyo ti.

Taṃ sutvā so mittadubbhimakkaṭo[10] „tvaṃ ettaken' eva[11] taṃ niṭṭhitaṃ ti saññaṃ karosi, idāni te sīse vaccaṃ[12] pātetvā gamissāmīti" vatvā dutiyaṃ gāthaṃ āha:

2. Ko te suto vā diṭṭho vā sīlavā nāma makkaṭo,
idāni kho taṃ ūhacca[13], esā amhāka[14] dhammatā ti. 46.

Tatrāyaṃ saṅkhepattho[15]: bho brāhmaṇa, makkaṭo kataguṇajānako kataññupuriso sīlavā nāma atthīti kahaṃ tayā[16] suto vā diṭṭho vā ti, idāni kho ahaṃ taṃ ūhacca[17] vaccaṃ te sīse[18] katvā pakkamissāmi, amhākaṃ[19] hi makkaṭānaṃ nāma esā[20] dhammatā ayaṃ jātisabhāvo yadidaṃ upakārakassa[21] sīse vaccaṃ[22] katabban ti.

Taṃ sutvā Bodhisatto uṭṭhāya gantuṃ ārabhi. Makkaṭo taṃ khaṇaṃ ñeva[23] uppatitvā sākhāya nisīditvā olambakaṃ otārento[24] viya tassa sīse vaccaṃ pātetvā viravanto[25] vanasaṇḍaṃ pāvisi. Bodhisatto nahātvā agamāsi.

---

[1] B[1] bahupānīyaṃ. [2] B[1] pathe-. [3] B[1] adumhi. [4] B[1] sammāsittattassa. [5] B[1] pivāna. K patvāna. [6] K pivitvāna, B[1] pitvāna. [7] B[1] pānīyaṃ. [8] B[1] kikimsaddaṃ. [9] K karosi. [10] B[1] -dubbhi-. [11] B[1] ettakeneva. [12] B[1] vajjaṃ. [13] B[1] ūhaccaṃ. B[2] uhaccaṃ. [14] B[1] esa amhākaṃ. [15] B[1] dhammasaṅkhepattho. [16] B[1] tassā. [17] B[1] uhaccaṃ, B[2] uhacca. [18] B[1] pacca te sīsaṃ. [19] B[1] amhākaṃ. [20] B[1] esa. [21] B[1] upakārassa. [22] B[1] vajjaṃ. [23] K khaṇaṃ ñeva. [24] B[1] otaranto. [25] K viravaṃto corr. to viravaṃte, B[1] vivaranto.

Satthā „na bhikkhave idān' eva Devadatto, pubbe pi mayā katañ[1] guṇañ na jānāti yevā" 'ti vatvā[2] imañ desanañ[3] āharitvā jātakañ samodhānesi: „Tadā makkaṭo Devadatto ahosi, brāhmaṇe pana aham evā" 'ti. Dūbhiyamakkaṭajātakañ[4].

5. Adiccupaṭṭhānajātaka.

Sabbesu kira bhūtesū 'ti. Idañ Satthā Jetavane viharanto ekañ kuhakañ[5] ārabbha kathesi[6].

Atīte Bārāṇasiyañ Brahmadatte rajjañ kārente Bodhisatto Kāsiraṭṭhe[7] brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto Takkasilāyañ[8] sabbasippañ[9] uggaṇhitvā[10] isipabbajjañ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā mahāparivāro gaṇasatthā hutvā Himavante vāsañ kappesi. So tattha ciraṁ vasitvā loṇambilasevanatthāya pabbatā oruyha paccante ekañ gāmañ nissāya paṇṇasālāya vāsañ upagañchi. Ath' eko lolamakkaṭo isigaṇe bhikkhācārañ gate assamapadañ āgantvā paṇṇasālāya[11] uttiṇṇāni karoti pāṇiyaghaṭesu[12] udakañ chaḍḍeti[13] kuṇḍikā[14] bhindati aggisālāya vaccañ[15] karoti. Tāpasā vassañ vasitvā „idāni Himavanto pupphaphalasamiddho ramaṇīyo, tatth' eva gamissāmā" 'ti paccantagāmavāsike āpucchiṁsu. Manussā „sve bhante mayañ bhikkhañ gahetvā assamapadañ āgamissāma, taṁ paribhuñjitvā va[16] gamissathā[17]" 'ti vatvā[18] dutiyadivase[19] pahūtañ[20] khādanīyabhojanīyañ[21] gahetvā tattha agamaṁsu[22]. Taṁ disvā so makkaṭo cintesi: „kohaññañ katvā manusse ārādhetvā mayham pi[23] khādanīyabhojanīyañ[24] āharāpessāmīti" so tapacaraṇañ[25] caranto viya sīlavā viya hutvā

---

[1] B[b] kata. [2] K omits vatvā. [3] B[b] dhammadesanañ. [4] K dutiyamakkaṭajātakañ, B[b] B[c] dubbhiyamakkaṭajātakañ catutthañ. [5] B[b] adds bhikkhuñ. [6] B[b] adds vatthu heṭṭhākathitasadisam eva. [7] B[b] kāsikaraṭṭhe. [8] both MSS. -sīlāyañ. [9] B[b] omits sabbañ. [10] K uggahitvā corr to uggahetvā. [11] K -sālā. [12] B[b] pāṇiyagataṁsu. [13] B[b] chaṭṭesi. [14] B[b] -kañ. [15] B[b] paccañ. [16] K omits va. [17] K bhavissathā. [18] K vatvā ti. [19] B[b] dutiyañ-. [20] B[b] bahutañ. [21] K khādaniyabhojaniyañ, B[b] khādaniyambhojaniyañ. [22] B[b] āg-. [23] B[b] omits pi. [24] B[b] so tāpasassa caraṇañ.

tāpasānam avidūre suriyam[1] namassamāno aṭṭhāsi. Manussā tam disvā „sīlavantānam santike vasantā sīlavantā hontīti" vatvā paṭhamam gātham āhaṁsu[2]:

1. Sabbesu kira bhūtesu santi sīlasamāhitā,
passa sākhāmigam jammam[3], ādiccam upaṭiṭṭhatīti. 47.

Tattha santi sīlasamāhitā ti sīlena samannāgatā saṁvijjanti. sīlavanto[4] ca samāhitā ca sīlaggahaṇena saṁvijjantīti pi attho. jamman[5] ti lāmakam. ādiccam upaṭiṭṭhatīti suriyam namassamāno tiṭṭhati.

Evaṁ te manusse tassa guṇe kathente disvā Bodhisatto „tumhe imassa loḷamakkaṭassa sīlācāram ajānitvā[6] avatthusmiṁ yeva[7] pasannā" ti vatvā dutiyam gātham āha:

2. Nāssa[8] sīlam vijānātha, anaññāya pasaṁsatha,
aggihuttañ ca ūhanti, tena bhinnā[9] kamaṇḍalū ti. 48.

Tattha anaññāyā 'ti ajānitvā, ūhantīti[10] iminā pāpakammakaraṇaṁ ūhanti[11], kamaṇḍalū ti kuṇḍikā, dve ca kuṇḍikā tena hi bhinnā ti evam saṁsaggenam kathesi.

Manussā makkaṭassa kuhakabhāvam ñatvā leḍḍū ca yaṭṭhiyo ca gahetvā[12] pothetvā[13] isigaṇassa bhikkham adaṁsu. Isayo pi Himavantam eva gantvā aparihīnajjhānā Brahmaloka-parāyaṇā ahesuṁ.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā makkaṭo ayam kuhako[14] ahosi, isigaṇo[15] Buddhaparisā, gaṇasatthā pana aham evā" ti. Adiccupaṭṭhānajātakam[16].

---

[1] B[b] pūrisam. [2] B[b] āhaṁsu. [3] K sammaṁ. [4] K sīlavanto. [5] K jamavan. [6] Tattha santi . . . upaṭiṭṭhatīti wanting in B[b]. [7] B[b] ajānantā. [8] B[b] avatthusmiṁñeva. [9] K tassa. [10] K ūcesa bhinnā, B[b] tena sinnā. [11] K ūhantīti corr. to ūhanti, B[b] uhananti. [12] K ūhantiṁ corr. to ūhanaṁ, B[b] uhanaṁ. [13] ūhantīti . . . gahetvā wanting in B[b]. [14] B[b] paṭapetvā. [15] B[b] adds bhikkhu. [16] B[b] -gaṇā. [17] B[b] adds paṭhamaṁ.

6. Kalāyamuṭṭhijātaka.

Bālo vatāyaṃ dummasākhagocaro ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto Kosalarājānaṃ ārabbha kathesi. Ekasmiṃ hi samaye vassakāle Kosalarañño paccanto kuppi[1]. Tattha ṭhitā yodhā dve tiṇi yuddhāni katvā paccatthike abhibhavituṃ asakkontā[2] rañño sāsanaṃ pesesuṃ. Rājā akāle vassāne yeva nikkhamitvā Jetavanasamīpe khandhāvāraṃ bandhitvā cintesi: „ahaṃ akāle nikkhanto, kandarapadarādayo udakapūrā, duggamo maggo. Satthāraṃ upasaṅkamissāmi, so maṃ 'kahaṃ gacchasi mahārājā' 'ti pucchissati, athāhaṃ etaṃ atthaṃ ārocessāmi[3], na kho pana[4] maṃ Satthā samparāyiken' ev' atthena[5] anuggaṇhāti diṭṭhadhammikenāpi anuggaṇhāt' eva[6], tasmā saco me gamanena[7] avaḍḍhi[8] bhavissati 'akālo mahārājā' 'ti rakkhati, sace pana vaḍḍhi[9] bhavissati tuṇhī[10] bhavissatī'ti[11]" so Jetavanaṃ pavisitvā Satthāraṃ vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Satthā „kuto nu tvaṃ mahārāja āgacchasi divādivassā[12]" 'ti pucchi. „Bhante ahaṃ paccantaṃ vūpasametuṃ nikkhanto tumhe[13] vanditvā gamissāmīti āgato 'mhīti". Satthā „pubbe pi[14] mahārājāno senāya abbhuggacchamānāya[15] paṇḍitānaṃ kathaṃ sutvā akāle abbhuggamanaṃ nāma nāgamiṃsū" 'ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto tassa atthadhammānusāsako[16] sabbatthakāmacco ahosi. Atha rañño paccante kupite[17] paccantayodhā paṇṇaṃ pesesuṃ. Rājā vassakāle nikkhamitvā uyyāne[18] khandhāvāraṃ bandhi. Bodhisatto rañño santike aṭṭhāsi. Tasmiṃ khaṇe assānaṃ kalāye sedetvā āharitvā doṇiyaṃ pakkhipiṃsu. Uyyānamakkaṭesu[19] eko makkaṭo rukkhā otaritvā tato kalāye gahetvā mukhaṃ pūretvā hatthehi pi gahetvā uppatitvā rukkhe nisīditvā khādituṃ ārabhi. Ath' assa khādamānassa hatthato eko kalāyo[20] bhūmiyaṃ pati. So mukhena[21] ca hatthehi ca gahite

---

[1] B⁶ paccante kuppite. [2] B⁶ -to. [3] B⁶ adds ti. [4] B⁶ pana. [5] K -rāyitvatthena, B⁶ -rāyikenevatthena. [6] K anuggahāsena, B⁶ anuggahāti. [7] B⁶ gamane. [8] B⁶ avaḍḍhi. [9] B⁶ vaḍḍhi. [10] B⁶ tuṇhi. [11] B⁶ divasā. [12] B⁶ adds va. [13] K sutte pi. [14] K abbhuggamāna, B⁶ abbhuggacchamānāya. [15] K atthadhammaasaṃ-. [16] B⁶ kupite. [17] B⁶ adds ṭhatvā. [18] B⁶ uyyāna-. [19] both MSS. kalāye. [20] B⁶ kalāye. [21] K mukhehi.

sabbe kalāye[1] chaḍḍetvā[2] rukkhā[3] oruyha tam eva kalāyam[4] oloketo tam kalāyam[5] adisvā va[6] puna rukkham abhirūhitvā[7] atte[8] sahassam[9] parājito viya socamāno dummukho rukkhasākhāya nisīdi. Rājā makkaṭassa kiriyam disvā Bodhisattam āmantetvā „vayassa, kim[10] nām' etam makkaṭena katan" ti pucchi. Bodhisatto „mahārāja, bahum anavaloketvā appam oloketvā[11] dubbuddhino bālā evarūpam karonti yevā" 'ti vatvā paṭhamam[12] gātham āha:

1. Bālo[13] vatāyam dumasākhagocaro,
paññā janinda na imassa[14] vijjati,
kalāyamuṭṭhiṁ[15] avakiriya kevalam
ekam kalāyam[16] patitam gavessatīti. 49.

Tattha dumasākhagocaro ti makkaṭo, so hi dumasākham gocaram gaṇhāti, ti va assa gocaro sañcaraṇabhūmi bhūtā[17] ti[18] tasmā dumasākhagocaro ti vuccati. janindā ti rājānam ālapati[19], paramissariyabhāvena janassa indo ti[20], kalāyamuṭṭhiṁ ti varakamuṭṭhiṁ[21], kilañjamāsamuṭṭhiṁ[22] ti pi vadanti yeva. avakiriyā 'ti avakiritvā, kevalan ti sabbam, gavessatīti bhūmiyam patitam ekam eva pariyesatīti[23].

Evam vatvā puna Bodhisatto tam upasaṁkamitvā rājānam āmantento dutiyam gātham āha:

2. Evam eva mayam rāja ye c' aññe atilobhino
appena bahum[24] jiyyāma kalāyenêva[25] vānaro ti. 50.

Tatrāyam saṁkhepattho: mahārāja, evam eva mayam pi[26] ye c' aññe lobhābhibhūtā janā sabbe pi appena bahum jiyyema, mayam hi etarahi[27] akāle vassānasamaye[28] maggam gacchantā ajjhāsaye atihosse kāraṇe bahukā[29] atthā[30] parihāyāma, kalāyaneva[31] vānaro ti yathā ayam vānaro ekam kalāyam[32] pariyesamāno tan' ekena[33] kalāyena[34] sabbakalāyehi[35] parihino evam mayam[36]

---

[1] B[b] kalāye. [2] B[b] chaṭṭetvā. [3] K rukkhāya. [4] B[b] talāya. [5] B[b] kalāyam. [6] B[b] omits va. [7] B[b] abhirūḷhitvā. [8] B[b] atta. [9] B[b] B[e] sahassa. [10] B[b] pāsesakatī. [11] B[b] sabbam oloketo. [12] B[b] padhamam. [13] K bālā. [14] B[b] nayapassa. [15] K kulāyamuṭṭhim, B[b] kalāyamuṭṭhi. [16] both MSS. kalāyam. [17] B[b] bhāgī. [18] K ni. [19] B[b] adde rājānam hi. [20] B[b] omits ti. [21] K varaka-. [22] B[b] kīlarājamāsasamuṭṭhi. [23] B[b] -yesati. [24] K bahu. [25] K kalāyeneva. [26] K yañ ca, B[b] mayam va. [27] B[b] omits etarahi. [28] K vassana-. [29] so B[b]; K B[e] bahuno. [30] so B[b]; K atthāya, B[b] attā. [31] K kalā-, B[b] kalā-. [32] B[b] sena. [33] K -kīlā-, B[b] -kalā-. [34] B[b] mayam.

pi[1] akāleva kamkarapaṭiyattesu[2] purisesu[3] gacchamānā aññamaññakam attham pariyesamānā bahūhi hatthivāhanasaṃvāhanādīhi c' eva balakāyena ca parihāyissāmo, tasmā akāle gantum na vaṭṭatīti rañño ovādam adāsi.

Rājā tassa katham sutvā tato paṭinivattitvā[4] Bārāṇasinagaram eva pāvisi. Corāpi[5] „rājā kira 'curamaddanam karissāmīti' nagarā nikkhanto" ti sutvā paccantato palāyiṃsu.

Paccuppanne pi corā „Kosalarājā kira nikkhanto" ti sutvā palāyiṃsu. Rājā Satthu dhammadesanam sutvā uṭṭhāyāsanā vanditvā padakkhiṇam katvā[6] Sāvatthim eva pāvisi.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā rājā Ānando ahosi, paṇḍitāmacco[7] pana aham evā" 'ti. Kaṭāyamuṭṭhijātakam[8].

7. Tiṇḍukajātaka.

Dhanuhatthakalāpehīti. Idam Satthā Jetavane viharanto paññāpāramiṃ ārabbha kathesi. Satthā hi Mahābodhijātake viya Ummaggajātake viya ca attano paññāya vaṇṇam vaṇṇitam sutvā „na bhikkhave idān' eva Tathāgato paññavā, pubbe pi[10] paññavā upāyakusalo yevā" 'ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto vānarayoniyam nibbattitvā asītisahassavānaraparivāro[11] Himavantapadese[12] vāsam kappesi. Tassāsanne[13] eko paccantagāmako kadāci vasati kadāci ubbasati[14]. Tassa pana gāmassa majjhe sākhāviṭapasampanno madhuraphalo eko tiṇḍukarukkho atthi. Vānaragano[15] ubbasitakāle[16] āgantvā tassa phalāni khādati[17]. Athāparasmiṃ phalavāre so gāmo pana manussavāso[18] ahosi nalaparikkhitto[19] dvāragutto. So pi rukkho

---

[1] Bᵖ adds atarahi. [2] K -dāsu. [3] Bᵖ omits purisesu. [4] K vaḍḍhatīti, Bᵖ vattatīti. [5] Bᵖ nivattetvā. [6] Bᵖ ihere pi. [7] Bᵖ kira rājā. [8] Bᵖ adds dakkhiṇam. [9] Bᵖ paccuppanne amacco. [10] both MSS. kalāya-, Bᵖ adds chattham. [11] Bᵖ omits pi. [12] Bᵖ -vanaraganapatiṭṭhito ti. [13] Bᵖ -ppadese. [14] Bᵖ tassavidūre. [15] so Bᵖ; K ubbisati, Bᵖ upasati. [16] Bᵖ gatā. [17] so Bᵖ; K ubbasita-, Bᵖ uppasita-. [18] Bᵖ ākāsaṭṭhi. [19] K omits manusso. [20] K nalaparikkhitto, Bᵖ dalhaparikkhitto.

phalabhārānamitasākho[1] aṭṭhāsi. Vānaragaṇo cintesi: „mayaṃ pubbe asukagāme tiṇḍukaphalāni khādāma. phalito nu kho so[2] etarahi rukkho udāhu no[3], āvāsiko so gāmo udāhu no“ ti, evañ ca pana cintetvā „gaccha, imaṃ pavattiṃ jānāhiti“ ekaṃ vānaraṃ pesesi. So gantvā rukkhassa ca[4] phalitabhāvaṃ gāḷhavāsabhāvaṃ ñatvā āgantvā[5] ārocesi. Vānarā tassa phalitabhāvaṃ sutvā „madhurāni tiṇḍukaphalāni khādissāmā“ 'ti ussāhajātā bahuvānarā[6] vānarindassa taṃ atthaṃ ārocesuṃ. Vānarindo „gāmo āvāso anāvāso“ ti pucchi. Avāso devā“ 'ti. „Tena hi na gantabbaṃ, manussā hi bahumāyā[7] honti“. „Deva manussānaṃ patisallānavelāya[8] addharattasamaye khādissamā“ 'ti bahū gantvā vānarindaṃ sampaticchāpetvā Himavantā otaritvā tassa gāmassa avidūre manussānaṃ patisallānakālaṃ āgamayamānā mahāpāsāṇapiṭṭhe sayitvā majjhimayāme manussesu niddaṃ okkamantesu rukkhaṃ āruyha phalāni khādiṃsu. Ath' eko puriso sarīrakiccena gehā nikkhamitvā gāmamajjhaṃ gato vānare disvā manussānaṃ ācikkhi. Bahū manussā dhanukalāpaṃ sannayhitvā nānāvudhahatthā leḍḍudaṇḍādīni ādāya „pabhātāya rattiyā vānare gaṇhissāmā“ 'ti rukkhaṃ parivāretvā aṭṭhaṃsu. Asītisahassavānarā[9] manusse disvā maraṇabhayatajjitā „n' atthi no aññaṃ paṭisaraṇaṃ[10] aññatra vānarindā[11]“ 'ti tassa santikaṃ gantvā pathamaṃ gāthaṃ āhaṃsu:

1. Dhanuhatthakalāpehi nettiṃsavaradhāribhi
saṃantaparikiṇṇ' amhā, kathaṃ mokkho bhavissatīti. 51.

Tattha dhanuhatthakalāpehīti dhanukalāpahatthehi[12] dhanuni[13] c' eva sarakalāpe ca gahetvā ṭhitehi atthe, nettiṃsavaradhāribhīti[14] attiṃsa varasatti khaggā[15], uramakhaggadhāribhīti[16] attho. parikiṇṇamhā ti parivārit' amhā. kathaṃ ti kena nu kho upāyena amhākaṃ mokkho bhavissatīti.

---

[1] B[b] phalavānapiṭṭhasākho. [2] K omits so. [3] B[b] adds ti. [4] B[b] omits ca. [5] B[b] adds narānaṃ instead of vānarānaṃ? [6] B[b] omits bahū vānarā. [7] K bahumāyā. [8] B[b] paṭisallānavelāyaṃ. [9] K -sahassā. [10] B[b] aññaṃ patissaraṇaṃ. [11] B[b] -vānarindamhā. [12] B[b] dhanukalāpahatthehi, K dhanumkalāpamhatthehi, B[b] omits this word. [13] K dhanuhi, B[b] dhanuṃ. [14] K omits khagga, B[b] nettiṃsa varasatti khaggā.

Tesaṁ kathaṁ sutvā vānarindo „mā bhāyatha, manussā nāma bahukiccā, ajjāpi majjhimayāmo vattati, api nāma[1] etesaṁ 'ambe māressāmā' 'ti thitānaṁ imassa kiccassa[2] antarāyakaraṁ aññaṁ kiccaṁ uppādeyyāmā"[3] 'ti vānare samassāsetvā dutiyaṁ gāthaṁ āha:

1. App-eva bahukiccānaṁ attho jāyetha koci naṁ,
atthi rukkhassa acchinnaṁ, khajjataṁ ñeva tiṇḍukaṁ ti. 52.

Tattha nan ti nipātamattaṁ, app-eva bahukiccānaṁ manussānaṁ añño koci attho uppajjeyyā 'ti, ayam ev' ettha attho, atthi rukkhassa acchinnaṁ ti[4] imassa rukkhassa phalānaṁ ākaḍḍhanaparikaḍḍhanavasena acchinnaṁ bahuṁ phalaṁ[5] atthi, khajjataṁ ñeva tiṇḍukaṁ[6] ti tiṇḍukaphalaṁ khajjatu[7] yeva tumhehi[8], yāvatakena[9] vo ettha atthi tattakaṁ khādatha, amhākaṁ paharaṇakālaṁ[10] jānāsāmā 'ti

Mahāsatto kapiganaṁ samassāsesi[11]. Ettakaṁ[12] hi assāsaṁ[13] alabhamānā sabbe pi te phalitena hadayena[14] jīvitakkhayaṁ pāpuṇeyyuṁ[15]. Mahāsatto pana evaṁ vānaraganaṁ assāsetvā „sabbe vānarā samānethā" 'ti āha. Samānentā tassa bhāgineyyaṁ Senakaṁ nāma vānaraṁ adisvā „vānaraganassa Senako nāgato" ti ārocesuṁ. „Sace Senako anāgato[16] tumhe mā bhāyittha, idāni vo so sotthiṁ[17] karissatīti". Senako pi kho vānaraganassa gamanakāle[18] niddāyitvā pacchā pabuddho kañci[19] adisvā padānupadiko hutvā āgacchante[20] manusse disvā[21] „vānaraganassa bhayaṁ uppannan" ti ñatvā ekasmiṁ pariyantagehe aggiṁ jāletvā suttakantiyā[22] mahallakitthiyā santikaṁ gantvā khettaṁ gacchanto gāmadārako viya ekaṁ ummukaṁ[23]

---

[1] B[1] omits tāti tesaṁ . . . kiccassa. [2] B[1] uppajjeyyā. [3] B[1] omits khajjataṁ ñeva . . . acchinnaṁ ti. [4] B[1] bahutaraṁ. B[2] bahuphalaṁ. [5] K khajjataṁ ñevā ti tiṇḍukaṁ ti, B[1] khajjatho ruññeva taṇḍukaṁ ti. [6] B[1] khajjatha. [7] B[1] tumhe. [8] B[1] yāvatthakena. [9] B[1] tatthakaṁ. [10] K pahārana-, B[1] paharaṇakāle. [11] B[1] samassāsetvā. [12] B[1] etthakaṁ. [13] K assāsaṁ. [14] B[1] phalitehihadayehi. [15] K pāpuṇeyyaṁ, B[1] pāpuṇeyya. [16] B[1] nāgato. [17] K vo sotthiṁ, B[1] vo so sotthi. [18] K agamanakāle. [19] K kaci, B[1] kiñci. [20] K -to. [21] B[1] adisa vānaraganassa disvā. [22] K kantaniyā. [23] K ummukkaṁ, B[1] umbukkaṁ.

gahetvā uparivāte ṭhatvā[1] gāmaṃ paḍipesi[2]. Manussā makkaṭe chaḍḍetvā aggiṃ nibbāpetuṃ agamaṃsu[3]. Vānarā palāyantā senakassa atthāya ekekaṃ phalaṃ gahetvā palāyiṃsu.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā bhāgineyyasenako[4] Mahānāmo[5] Sakko ahosi, vānaragaṇo[6] Buddhaparisā, vānarindo pana ahaṃ evā“ 'ti. Tiṇḍukajātakaṃ[7].

8. Kacchapajātaka.

Janittaṃ me bhavittaṃ me ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto ekaṃ ahivātakarogamuttakaṃ[8] ārabbha kathesi. Sāvatthiyaṃ kira ekasmiṃ kule ahivātakarogo[9] uppajji. Mātāpitaro puttaṃ āhaṃsu: „tāta, mā imasmiṃ gehe vicari, bhittiṃ bhinditvā palāyitvā[10] yattha katthaci gantvā jīvitaṃ rakkha, pacchāgantvā[11] imasmiṃ[12] ṭhāne mahānidhānaṃ atthi, taṃ uddharitvā kuṭumbaṃ saṇṭhapetvā sukhena jīveyyāsī“ti“ vutto[13] putto[14] tesaṃ vacanaṃ sampaṭicchitvā bhittiṃ[15] bhinditvā palāyitvā attano roge vūpasante āgantvā mahānidhānaṃ uddharitvā gharāvāsaṃ vasi. So ekadivasaṃ sappiteladhāniṃ c' eva vatthacchādanādīni ca gāhāpetvā Jetavanaṃ gantvā Satthāraṃ vanditvā nisīdi. Satthā tena saddhiṃ paṭisanthāraṃ katvā „tumhākaṃ gehe ahivātakarogo[16] uppanno ti assumhā[17], kiṃ ti katvā mutto sī“ti“ pucchi. So taṃ pavattiṃ ācikkhi. Satthā „pubbe pi kho upāsaka bhaye uppanne attano vasanaṭṭhāne ālayaṃ katvā aññattha gatā[18] jīvitakkhayaṃ pāpuṇiṃsu, ālayaṃ pana[19] akatvā aññattha gatā[20] jīvitaṃ labhiṃsu“ 'ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto gāmake[21] kumbhakārakule nibbattitvā kumbhakārakammaṃ katvā puttadāraṃ posesi. Tadā pana Bārāṇasīmahānadiyā saddhiṃ ekābaddho mahājātassaro ahosi. So bahūdakakāle nadiyā saddhiṃ ekodako hoti[22], udake mandībhūte visuṃ

---

[1] B[b] thatvā. [2] B[c] sadāsesi. [3] B[c] āgamaṃsu. [4] B[c] bhāgineyyo. [5] B[c] -nāmo. [6] B[c] -gaṇā. [7] B[b] adds sattakaṃ. [8] B[c] ahivātarogaphuṭṭamakaṃ, B[a] ahivātakarogaputtaṃ. [9] B[c] -vātarogo. [10] omits palāyitvā. [11] B[b] pacchā āgantvā. [12] B[b] adds ṭhāne. [13] B[b] vutte. [14] B[b] omits putto. [15] B[b] titthiṃ. [16] B[c] assumha. [17] B[b] gatā te. [18] B[c] ye pana ālayaṃ. [19] B[b] adds te. [20] B[b] kāsikagāmake. [21] B[b] ahosi.

hoti. Macchakacchapā pana „imasmiṁ saṁvacchare suvuṭṭhikā bhavissati', imasmiṁ' dubbuṭṭhikā" ti jānanti. Atha tasmiṁ sare nibbattamacchakacchapā „imasmiṁ saṁvacchare dubbuṭṭhikā bhavissatīti'" ñatvā udakassa ekābaddhakāle yeva tamhā sarā nikkhamitvā nadiṁ āgamiṁsu. Eko pana kacchapo „idaṁ me jātaṭṭhānaṁ vaḍḍhitaṭṭhānaṁ mātāpitūhi vasitaṭṭhānaṁ, na sakkomi imaṁ jahitun" ti nadiṁ na agamāsi. Atha nidāghasamaye tattha udakaṁ chijji'. So kacchapo Bodhisattassa mattikagaṇhanaṭṭhāne' bhūmiṁ khanitvā pāvisi. Bodhisatto „mattikaṁ gahessāmīti'" tattha gantvā mahākuddālena bhūmiṁ khaṇanto' kacchapassa piṭṭhiṁ bhinditvā mattikāpiṇḍaṁ' viya naṁ' kuddālen' eva'' uddharitvā thale pātesi. So vedanāpatto hutvā „vasanaṭṭhāne ālayaṁ jahituṁ asakkonto evaṁ vināsaṁ pāpuṇin" ti vatvā paridevamāno imā gāthā avoca:

1. Janittaṁ'' me bhavittaṁ me, iti paṁke avassayiṁ,
taṁ maṁ paṁko ajjhobhavi'' yathā dubbalakaṁ tathā'',
taṁ taṁ vadāmi bhaggava, suṇohi vacanaṁ mama. 53.

2. Gāme vā yadi vāraññe sukhaṁ yatrādhigacchati
taṁ janittaṁ'' bhavittaṁ'' ca purisassa pajānato
yamhi'' jīve tamhi'' gacche, na niketahato siyā ti. 54.

Tattha janittaṁ'' me bhavittaṁ me ti idaṁ mama'' jātaṭṭhānaṁ idaṁ mama vaḍḍhitaṭṭhānaṁ'', iti paṁke avassayiṁ ti iminā kāraṇena 'mhi'' imasmiṁ kaddame avassayiṁ nipajjiṁ vāsaṁ kappesiṁ ti attho. ajjhobhavīti'' adhibhavi vināsaṁ pāpesi. bhaggavā ti kumbhakāraṁ ālapati, kumbhakārānaṁ hi gottapaññatti'' esā yadidaṁ bhaggavā ti. sukhaṁ ti kāyikacetasikasādaṁ'',

---

' Bᵇ -esanti. ' Bᵇ adds saṁvacchare. ' Bᵇ bhavissantīti. ' Bᵇ bhijji. ' Bᵇ -gahaṇaṭṭhāne. ' Bᵇ gahessamīti. ' K khaṇanto. ' Bᵇ mattika-. ' Bᵇ omits naṁ. '' Bᵇ kuṭṭāsena. '' K chattaṁ. '' Bᵇ ajjhabhavi. '' K -kathā, Bᵇ duppalobhakatthā. '' K chanittaṁ. '' K -ttaṁ, Bᵇ -taṁ. '' K yamhi. '' K tamhi. '' K chanittaṁ, Bᵇ dhanittaṁ. '' Bᵇ omits mama. '' K idaṁ mama jātaṭṭhānaṁ, Bᵇ idaṁ vaḍḍhitaṭṭhānaṁ. '' so both MSS. instead of ahaṁ? '' Bᵇ ajhabhaviti. '' K gottapaññatti. '' Bᵇ -cetasikasukhasātaṁ.

tam jānittam[1] bhāvittan ca 'ti tam jānaṭṭhānañ ca vaḍḍhanaṭṭhānañ ca, jānittam bhāvittan[2] ti dīghavasenādi[3] pāṭho, so yev' attho, pajānato ti atthānatthaṃ kāraṇākāraṇaṃ jānantassa, na niketāhato[4] siyā ti niketo ālayaṃ katvā aññattha[5] agantvā[6] niketena hato, evarūpaṃ maraṇadukkhaṃ pāpito[7] na bhaveyyā 'ti.

Evaṃ so Bodhisattena saddhiṃ kathento kathento[8] kālaṃ akāsi. Bodhisatto taṃ gahetvā sakalagāmavāsino sannipātāpetvā te manusse ovadanto evaṃ āha: „passath'[9] imaṃ kacchapaṃ, aññesaṃ macchakacchapānaṃ mahānadiṃ[10] gamanakāle attano vasanaṭṭhāne ālayaṃ chinditum asakkonto tehi saddhiṃ agantvā[11] mama mattikagahanaṭṭhānaṃ[12] pavisitvā nipajji, ath' assāhaṃ mattikaṃ gaṇhanto mahākuddālena piṭṭhiṃ bhinditvā mattikāpiṇḍaṃ[13] viya naṃ[14] thale pātesiṃ, ayaṃ attanā[15] katakammaṃ saritvā dvīhi gāthāhi paridevitvā kālaṃ akāsi, evaṃ esa attano vasanaṭṭhāne ālayaṃ katvā maraṇapatto, tumhe pi mā iminā kacchapena sadisā ahuvattha", ito paṭṭhāya 'mayhaṃ rūpaṃ mayhaṃ saddo mayhaṃ gandho mayhaṃ raso mayhaṃ poṭṭhabbo[16] mayhaṃ putto mayhaṃ dhītā mayhaṃ[17] dāsadāsiparicchedo[18] mayhaṃ[19] hiraññasuvaṇṇan ti taṇhāvasena upabhogavasena mā gaṇhittha[20], ekako v' esa satto tīsu bhavesu parivattatīti" evaṃ Buddhalīḷhāya[21] mahājanassa ovādaṃ adāsi. So ovādo sakala-Jambudīpaṃ[22] pattharitvā sattamattāni vassasahassāni aṭṭhāsi. Mahājano Bodhisattassa ovāde ṭhatvā dānādīni puññāni katvā[23] saggapadaṃ[24] pūresi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne so kulaputto sotāpattiphale patiṭṭhāsi) „Tadā kacchapo Ānando ahosi, kumbhakārako[25] pana aham evā" 'ti.

Kacchapajātakaṃ[26].

---

[1] B[1] jā-. [2] K jānitaṃ bhāvitaṃ. [3] B[1] -vasenādi. [4] B[1] aniketa-. [5] B[1] aññatta. [6] B[1] agacchanto. [7] K pāpito [8] B[1] only one kathento. [9] B[1] passatha. [10] B[1] -nadi. [11] B[1] āgantvā, K āgantvā corr. to ag-. [12] B[1] mattikāya gahanaṭṭhānaṃ. [13] B[1] mattika-. [14] B[1] omits naṃ. [15] B[1] B[2] attano. [16] B[1] ahuttha. [17] so B[1] B[2]; K poṭṭhabbā. [18] B[2] adds mātā mayhaṃ pitā mayhaṃ. [19] B[1] dāsidāsa-, B[2] dāsī mayhaṃ dāsa-. [20] so B[2]; K B[1] omit mayhaṃ. [21] so K B[2]; B[1] gaṇhatha. [22] B[1] buddhalāḷāya. [23] B[1] -dīpa. [24] B[1] adds āyuhapariyosāne. [25] B[1] B[2] saggapūraṃ. [26] B[1] -kāro. [27] B[1] adds aṭṭhamaṃ.

9. Satadhammajātaka.

Taṃ ca appan ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto ekavīsatividhaṃ[1] anesanaṃ ārabbha kathesi. Ekasmiṃ hi kāle bahū bhikkhū vejjakammena[2] dūtakammena pahenagamanena[3] jaṅghapesaṇikena[4] piṇḍapaṭipiṇḍenā[5] 'ti evarūpāya ekavīsatividhāya anesanāya jīvikaṃ[6] kappesuṃ. Sā Sāketajātake āvibhavissati. Satthā tesaṃ tathā jīvikaṃ kappanabhāvaṃ ñatvā „etarahi bahū bhikkhū anesanāya jīvikaṃ kappenti[7], te pana evaṃ jīvikaṃ kappetvā yakkhattā vā petattā vā na muccissanti, dhuragonā[8] hutvā[9] nibbattissanti, nirayepaṭisandhiṃ gaṇhissanti, etesaṃ hitatthāya sukhatthāya attajjhāsayaṃ sakapaṭibhānaṃ[10] ekaṃ dhammadesanaṃ kathetuṃ vaṭṭatīti" bhikkhusaṅghaṃ sannipātāpetvā „na bhikkhave ekavīsatividhāya anesanāya paccayā uppādetabbā, anesanāya hi uppanno[11] piṇḍapāto ādittalohaguḷasadiso halāhalavisūpamo, anesanā hi nām' esā Buddhapaccekabuddhasāvakehi garahitā paṭikuṭṭhā[12], anesanāya uppannaṃ[13] piṇḍapātaṃ bhuñjantassa hi hāso[14] vā somanassaṃ vā n' atthi, evaṃ uppanno hi piṇḍapāto mama sāsane caṇḍālassa[15] ucchiṭṭhabhojanasadiso[16], tassa paribhoge Satadhammamāṇavassa[17] caṇḍālocchiṭṭhabhattaparibhogo[18] viya hotīti" vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto caṇḍālayoniyaṃ nibbattitvā vayappatto kenacid eva karaṇīyena pātheyyataṇḍule ca bhattaputañ[19] ca gahetvā maggaṃ paṭipajji. Tasmiṃ[20] kāle Bārāṇasiyaṃ eko māṇavo atthi Satadhammo nāma[21] aḍḍeccabrāhmaṇamahāsālakule[22] nibbatto, so pi kenacid eva karaṇīyena taṇḍule vā bhattaputaṃ[23] vā agahetvā maggaṃ paṭipajji. Te ubho pi mahāmagge samāgacchiṃsu. Māṇavo Bodhisattaṃ „kiṃjātiko sīti" pucchi. So „ahaṃ[24] caṇḍālo" ti vatvā „tvaṃ kiṃjātiko" ti māṇavaṃ[25]

---

[1] so B[b]; K ekavīsati, B[a] ekaṃvīsatevithaṃ. [2] B[a] vajja-. [3] B[a] pahena-, B[b] pahiṇakammena. [4] K -pesaṇikena. [5] B[a] -pindakenā, B[b] -paṭipiṇḍenā. [6] both MSS. jīvitaṃ. [7] K kappeti. [8] both MSS. dhūra-. [9] B[a] adds va. [10] B[a] B[b] -bhāṇaṃ. [11] K uppanna. [12] B[a] paṭikuṭṭhā. [13] K uppanna. [14] B[a] tāso. [15] B[a] caṇḍapassa. [16] K ucciṭṭha-, B[a] ucchiṭhabhojanasadiso va. [17] K sataddhamma-. [18] B[a] caṇḍāla ucchiṭṭatuṭṭhaparibhogo, K caṇḍālucciṭṭha- [19] B[a] -mūtaṃ. [20] B[a] adds hi. [21] B[a] adds nāmena. [22] B[a] aḍḍicca-. [23] B[a] bhattapabhutaṃ corr. to bhattabhutaṃ. [24] K haṃ. [25] K māṇavaṃ, B[a] omits māṇavaṃ.

pucchi. So „ahaṁ udiccabrāhmaṇo[1]“ ti vatvā „sādhu gacchāmā“ 'ti ubho pi[2] maggaṁ agamaṁsu[3]. Bodhisatto pātarāsavelāya udakaphāsukaṭṭhāne nisīditvā hatthe[4] dhovitvā bhattaputaṁ mocetvā māṇavaṁ[5] „bhattaṁ bhuñjāhīti“ āha. „N' atthi re[6] caṇḍāla mama bhattena attho“ ti. Bodhisatto „sādhū“ 'ti putakabhattaṁ[7] ucchiṭṭhaṁ akatvā va attano[8] yāpanamattaṁ aññasmiṁ paṇṇe pakkhipitvā putakaṁ[9] bandhitvā ekamante[10] ṭhapetvā bhuñjitvā pāniyaṁ[11] pivitvā dhotahatthapādo taṇḍule ca sesabhattañ ca ādāya „gacchāma māṇavā“ 'ti maggaṁ paṭipajji. Te sakaladivasaṁ gantvā sāyaṁ ubho pi ekasmiṁ udakaphāsukaṭṭhāne[12] nahātvā paccuttariṁsu. Bodhisatto phāsukaṭṭhāne nisīditvā bhattaputaṁ[13] mocetvā māṇavaṁ anāpucchitvā[14] bhuñjituṁ ārabhi. Māṇavo sakaladivasaṁ maggagamanena kilanto chātajjhatto[15] „sace me bhattaṁ dassati bhuñjissāmīti“ olokento aṭṭhāsi. Itaro kiñci avatvā bhuñjat' eva[16]. Māṇavo cintesi: „ayaṁ caṇḍālo mayhaṁ avatvā va sabbaṁ bhuñjati, nippīḷetvā[17] piṇḍaṁ gahetvā upariucchiṭṭhabhattaṁ[18] chaḍḍetvā sesaṁ bhuñjituṁ vaṭṭatīti[19]“. So tathā katvā ucchiṭṭhabhattaṁ[20] bhuñji. Ath' assa bhuttamatte[21] „mayā attano jātigottakulapadesānaṁ ananucchavikaṁ[22] kataṁ, caṇḍālassa nāma me ucchiṭṭhabhattaṁ[23] bhuttan“ ti[24] balavavippaṭisāro[25] uppajji, tāvad ev' assa salohitabhattaṁ mukhato uggacchi. So „appamattakassa[26] vata me kāraṇā ananucchavikaṁ kammaṁ katan“ ti uppannabalavasokatāya paridevamāno paṭhamaṁ gāthaṁ āha:

---

[1] K has instead of so ahaṁ udiccabrāhmaṇo only brāhmaṇo ahaṁ. [2] B[1] omits ubho pi. [3] B[1] āgamiṁsu. [4] B[1] hatthaṁ. [5] B[1] māṇava. [6] B[1] kare. [7] B[1] pu-. [8] B[1] attanā. [9] B[1] nikamantaṁ. [10] B[1] pāniyaṁ. [11] B[1] udakaṭṭhāne. [12] B[1] -pūtaṁ. [13] B[1] addā va. [14] K jātajjhatto, B[1] chātajhatto, B[2] chātattā. [15] K bhuñjaneva, B[1] bhuñjato. [16] K nippīletvā, B[1] nippīlitvā. [17] K -ucciṭṭha-, B[1] -ucchiṭṭha-. [18] B[1] vaṭṭatīti. [19] B[1] ucchiṭa-. [20] K bhuttamatte. [21] B[1] -ka. [22] K ucciṭṭha-. [23] B[1] bhuttantiti. [24] B[1] omits balava. [25] B[1] appamattassa.

1. Taṃ ca appaṃ ca[1] ucchiṭṭhaṃ[2] taṃ ca kicchena no[3] adā,
so 'haṃ brāhmaṇajātiko, yaṃ bhuttaṃ[4] tam pi[5] uggatan
ti. 55.

Tatrāyaṃ saṃkhepattho: yaṃ mayā bhuttaṃ[6] taṃ appaṃ ca ucchiṭṭhaṃ[7] ca, taṃ ca no so caṇḍālo na attano ruciyā adāsi[8], atha kho nippīḷiyamāno[9] kicchena kasirena adāsi, so 'haṃ parisuddhabrāhmaṇajātiko ten' eva me[10] yaṃ bhuttaṃ[11] taṃ pi[12] saddhiṃ lohitena uggatan ti.

Evaṃ mānavo paridevitvā „kiṃ[13] dāni me evarūpaṃ ananucchavikaṃ kammaṃ katvā jīvitenā" 'ti araññaṃ pavisitvā kassaci attānaṃ adassetvā[14] anāthamaraṇaṃ patto[15].

Satthā imaṃ atītaṃ dassetvā „sayyathāpi bhikkhave Satadhammamāṇavassa taṃ caṇḍālucchiṭṭhakaṃ[16] bhuñjitvā[17] attano ayuttabhojanabhuttattā[18] eva[19] n' eva hāso na somanassaṃ uppajji evaṃ evaṃ[20] yo imasmiṃ sāsane pabbajito anesanāya jīvikaṃ kappento yathāladdhapaccayaṃ[21] paribhuñjati[22] tassa buddhapaṭikuṭṭhāya[23] garahitajīvikāya[24] jīvitabhāvato n' eva hāso na somanassaṃ uppajjatīti[25] vatvā abhisambuddho hutvā dutiyaṃ gāthaṃ āha:

2. Evaṃ dhammaṃ niraṅkatvā yo adhammena[26] jīvati
Satadhammo va lābhena laddhena pi na nandatīti. 56.

Tattha dhammaṃ ti ājīvapārisuddhisīladhammaṃ[27], niraṅkatvā ti nīharitvā[28] chaḍḍetvā[29], adhammenā 'ti ekavīsatiyā anesanāsaṅkhātena micchājīvena[30], Satadhammo ti tassa nāmaṃ, Santadhammo ti[31] pi pāṭho, na nandatīti yathā Satadhammo māṇavo caṇḍālucchiṭṭhakaṃ[32] me laddhan ti tena lābhena na nandati evaṃ imasmiṃ pi sāsane pabbajito kulaputto anesanāya laddhaṃ[33] lābhaṃ paribhuñjanto na nandati na tussati, garahitajīvikāya[34] jīvāmīti domanassappatto va hoti, tasmā anesanāya jīvikaṃ kappentassa Satadhammamāṇavass' eva araññaṃ pavisitvā anāthamaraṇaṃ maritum[35] sataṃ ti.

---

[1] K appaṃtaṃ ca. [2] K ucciṭṭhaṃ. [3] Bᵈ neva. [4] Bᵈ bhattaṃ. [5] Bᵈ taṃ taṃ. [6] Bᵈ mahābhattaṃ. [7] K ucchiccitta corr. to ucciṭṭha. [8] K omits adāsi. [9] K -iyamāno, Bᵈ nippiḷiyamāno. [10] Bᵈ mayā. [11] Bᵈ bhattaṃ. [12] Bᵈ vāpi. [13] Bᵈ adda nu. [14] Bᵈ adda vi. [15] K anāthamaraṇamato. [16] K -lucci-. [17] Bᵈ bhiñjitvā. [18] Bᵈ -bhojanassa-. [19] Bᵈ omits eva. [20] Bᵈ evameva. [21] K tathāladdha-. [22] K -bhuñjiti. [23] Bᵈ -paṭi-, K -paṭikuṭṭhāya. [24] Bᵈ garahita. [25] K adhamma, Bᵈ dhammena. [26] K -sīlaṃ-. [27] Bᵈ omits tiṇḍharitvā. [28] Bᵈ chaḍḍetvā. [29] K adda pana. [30] Bᵈ omits ti. [31] K -lucciṭṭha-. [32] Bᵈ laddha. [33] Bᵈ buddhagarahita-. [34] Bᵈ vadan.

Evaṁ Satthā imaṁ[1] dhammadesanaṁ desetvā[2] catṭāri saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne bahū bhikkhū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsu) „Tadā ahaṁ eva caṇḍālaputto ahosiṁ“ ti. Satadhammajātakaṁ[3].

10. Duddadajātaka.

Duddadaṁ dadamānānan ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto gaṇadānaṁ ārabbha kathesi. Sāvatthiyaṁ kira dve sahāyakā kuṭumbiyaputtā[4] chandakaṁ saṁharitvā[5] sabbaparikkhāradānaṁ sajjetvā buddhapamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ[6] nimantetvā sattāhaṁ mahādānaṁ pavattetvā sattame divase sabbaparikkhāre adaṁsu. Tesu gaṇajeṭṭhako Satthāraṁ vanditvā[7] ekamantaṁ nisīditvā „bhante imasmiṁ dāne bahudāyakāpi atthi appadāyakāpi, tesaṁ sabbesaṁ pi idaṁ dānaṁ mahapphalaṁ hotū“ 'ti dānaṁ niyyādesi. Satthā „tumhehi kho upāsakā buddhapamukhassa saṁghassa dānaṁ datvā evaṁ niyyādentehi mahākammaṁ kataṁ, porāṇakapaṇḍitāpi dānaṁ datvā evaṁ evaṁ[8] niyyādesuṁ“ ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto Kāsiraṭṭhe[9] brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto Takkasilaṁ[10] gantvā sabbasippāni uggaṇhitvā gharāvāsaṁ pahāya isipabbajjaṁ pabbajitvā gaṇasatthā hutvā Himavantapadese[11] ciraṁ vasitvā loṇambilasevanatthāya janapadacārikaṁ[12] caramāno Bārāṇasiṁ patvā rājuyyāne vasitvā punadivase dvāragāme sapariso[13] bhikkhācāraṁ cari. Manussā bhikkhaṁ adaṁsu. Punadivase Bārāṇasiyaṁ cari. Manussā sampiyāyamānā bhikkhaṁ datvā gaṇabandhanena chandakaṁ saṁkaḍḍhitvā[14] dānaṁ sajjetvā isigaṇassa mahādānaṁ pavattayiṁsu. Dānapariyosāne gaṇajeṭṭhako evaṁ eva vatvā iminā va niyāmena dānaṁ niyyādesi. Bodhisatto „āvuso cittappasāde sati appakaṁ nāma dānaṁ n' atthī“ ti vatvā anumodanaṁ karonto imā gāthā avoca:

---

[1] B[c] idaṁ. [2] B[c] dassetvā. [3] B[c] adds navamaṁ. [4] B[c] kuṭumpissamitta. [5] so B[c]; K B[e] saṁgharitvā. [6] K omits bhikkhu. [7] B[c] parivanditvā. [8] B[c] evameva. [9] B[c] kāsirathe. [10] K -sīlāya, B[e] -silaṁ, B[c] takkasīlāyaṁ. [11] B[c] himavantappa-. [12] B[c] -ñaṁ. [13] B[c] sapariyo. [14] B[c] B[e] saṁharitvā.

1. Duddadaṁ dadamānānaṁ dukkaraṁ kamma[1] kubbataṁ
asanto nānukubbanti, sataṁ dhammo durannayo. 57.

2. Tasmā sataṁ ca asataṁ ca ñāṇā hoti itogati,
asanto nirayaṁ yanti, santo saggaparāyaṇā ti. 58.

Tattha duddadan ti dānaṁ nāma lobhādidosavasikehi apaṇḍitehi dātuṁ na sakkā, tasmā duddadan ti vuccati, taṁ dadamānānaṁ kubbatanti tad eva dānakammaṁ sabbehi kātuṁ na sakkā ti dukkaraṁ taṁ kurumānānaṁ, asanto ti apaṇḍitā bālā. nānukubbantīti taṁ kammaṁ nānukaronti, sataṁ dhammo ti paṇḍitānaṁ sabhāvo, dānaṁ sandhāy' etaṁ vuttaṁ, durannayo ti phalasambandhavasena dujjāno, evarūpassa dānassa evarūpo phalavipāko hotīti[2] durambodho api[3] ca durannayo ti durabhigamo[4], apaṇḍitehi dānaṁ datvā dānaphalaṁ nāma laddhuṁ na sakkā[5] ti pi attho. ñāṇā hoti itogatīti ito cavitvā paralokaṁ gacchantānaṁ paṭisandhigahaṇaṁ[6] ñāṇā hoti, asanto nirayaṁ yantīti apaṇḍitā dussīlā dānaṁ adatvā sīlaṁ arakkhitvā nirayaṁ gacchanti. santo saggaparāyaṇā ti paṇḍitā pana dānaṁ datvā sīlaṁ rakkhitvā uposathakammaṁ katvā[7] tiṇṇi sucaritāni pūretvā saggaparāyaṇā honti, mahantaṁ saggasukhasampattiṁ anubhavantīti.

Evaṁ Bodhisatto anumodanaṁ katvā cattāro vassike māse tatth' eva vasitvā vassātikkame Himavantaṁ gantvā jhānāni[8] nibbattetvā aparihīnajjhāno brahmalokūpago[9] ahosi.

Satthā imaṁ desanaṁ[10] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā saṅgaṇo[11] Buddhapariso ahosi[12], gaṇasatthā pana aham evā[13]" 'ti. Duddadajātakaṁ[14]. Kalyāṇadhammavaggo tatiyo.

---

4. ASADISAVAGGA.

1. Asadisajātaka.

Dhanuggahe Asadise ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto mahānekkhammaṁ[15] ārabbha kathesi. Satthā „na bhikkhave Tathāgato idān' eva mahābhinikkhamanaṁ nikkhanto, pubbe pi setacchattaṁ pahāya nikkhanto yevā" 'ti vatvā atītaṁ āhari:

---

[1] B[1] kammaṁ. [2] B[1] adds durannayo. [3] B[1] pi. [4] B[1] durādhigamo. [5] B[1] sakko. [6] B[1] -gaṇhanaṁ? [7] B[1] karitvā. [8] B[1] jhānaṁ. [9] B[1] -ku-. [10] B[1] dhammadesanaṁ. [11] B[1] -ṇā. [12] B[1] ahesuṁ. [13] K duddajātakaṁ, B[1] dudadajātakaṁ dasamaṁ. [14] B[1] mahābhinikkhamanaṁ.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchismiṁ[1] paṭisandhiṁ gaṇhi. Tassa sotthinā jātassa[2] nāmagahaṇadivase Asadisakumāro ti nāmaṁ akaṁsu. Ath' assa[3] ādhāvitvā[4] paridhāvitvā vicaraṇakāle[5] añño puññavā satto deviyā kucchimhi paṭisandhiṁ gaṇhi. Tassa sotthinā jātassa[6] nāmagahaṇadivase Brahmadattakumāro ti[7] nāmaṁ akaṁsu. Tesu Bodhisatto solasavassakāle Takkasilaṁ[8] gantvā disāpāmokkhassa ācariyassa santike tayo vede[9] aṭṭhārasa sippāni ca uggaṇhitvā issāsasippe asadiso hutvā Bārāṇasiṁ paccāgami. Rājā kālaṁ[10] kurumāno „Asadisakumārassa rajjaṁ datvā Brahmadattassa oparajjaṁ[11] dethā" 'ti vatvā kālam akāsi. Tasmiṁ kālakate[12] Bodhisatto attano[13] rajje diyyamāne[14] „mayhaṁ rajjen' attho n' atthîti"[15] paṭikkhipi. Brahmadattaṁ rajjena abhisiñciṁsu. Bodhisatto „mayhaṁ yasena[16] attho n' atthîti" kiñci[17] pi na icchi. Kaniṭṭhe rajjaṁ kārente pakatiyā va[18] rājākāren' eva[19] vasi[20]. Rājapādamūlikā „Asadisakumāro rajjaṁ patthetîti" vatvā rañño santike Bodhisattaṁ paribhindiṁsu. So pi tesaṁ vacanaṁ gahetvā paribhinnacitto „bhātaraṁ[21] me gaṇhathā" 'ti manusse payojesi. Ath' eko Bodhisattassa atthacarako[22] taṁ kāraṇaṁ[23] Bodhisattassa ārocesi. Bodhisatto kaniṭṭhabhātikassa kujjhitvā aññaṁ raṭṭhaṁ gantvā „eko dhanuggaho āgantvā rājadvāre ṭhito" ti rañño ārocāpesi. Rājā „kittakaṁ bhogaṁ icchatîti[24]" pucchi. „Ekasatasahassaccharena satasahassan'[25]" ti. „Sādhu, āgacchatū" 'ti. Atha naṁ āgantvā samīpe ṭhitaṁ pucchi: „tvaṁ dhanuggaho[26]" ti. „Ama devā" 'ti. „Sādhu, maṁ upaṭṭhahassū" 'ti. So[27] tato paṭṭhāya rājānaṁ upaṭṭhahati[28]. Tassa paribhayaṁ

---

[1] B[1] kucchimhi. [2] B[1] ratta sotthinā jātatā tassa. [3] B[1] tassa instead of athassa. [4] B[1] adhāvitvā. [5] B[1] vicarana-. [6] B[1] ittisa. [7] B[1] takkasilāyam. [8] B[1] bodhe. [9] B[1] rājakulam. [10] B[1] oparajjam. [11] B[1] kālaṅkate. [12] B[1] no. [13] K diyyamāne, B[1] diyamānena. [14] B[1] rajjenattho ti. [15] B[1] rajjena. [16] B[1] kiñcā. [17] B[1] B[2] va. [18] K sanākāreneva. [19] B[1] B[2] vasati. [20] B[1] -ram. [21] B[1] atthacariyako. [22] K omits bodhisattassa. [23] B[1] kittakaṁ sakaṁ icchasîti. [24] B[1] omits sata. [25] B[1] adds si. [26] B[1] rañña. [27] B[1] upaṭṭhahi.

diyyamānaṁ disvā „atibahulaṁ[1] labhatīti“ porāṇakadhanuggahā ujjhāyiṁsu. Ath' ekadivasaṁ rājā uyyānaṁ gantvā maṅgalasilāpaṭṭasamīpe sāṇipākāraṁ parikkhipāpetvā ambarukkhamūle mahāsayane nipanno uddhaṁ olokento rukkhagge ekaṁ ambapiṇḍiṁ disvā „imaṁ na sakkā abhirūhitvā gaṇhitun“ ti dhanuggahe pakkosāpetvā „imaṁ ambapiṇḍiṁ sarena chinditvā pātetuṁ sakkhissathā“ 'ti āha. „Na etaṁ[2] deva amhākaṁ garu[3], devena pana[4] amhākaṁ[5] bahuvāre[6] kammaṁ diṭṭhapubbaṁ, adhunā āgato[7] dhanuggaho amhehi bahukataraṁ[8] labhati, taṁ pātāpethā“ 'ti. Rājā Bodhisattaṁ pakkosāpetvā „sakkhissasi tāta etaṁ pātetun“ ti pucchi. „Ama mahārāja, ekaṁ okāsaṁ labhamāno sakkhissāmīti“. „Katarokāsan“ ti. „Tumhākaṁ sayanassa antokāsan[9]“ ti. Rājā sayanaṁ harāpetvā[10] okāsaṁ kāresi. Bodhisattassa hatthe dhanuṁ n' atthi, nivāsanantare[11] sannayhitvā vicarati[12], tasmā[13] „sāṇiṁ laddhuṁ vaṭṭatīti“ āha. Rājā „sādhū“ 'ti[14] sāṇiṁ āharāpetvā parikkhipāpesi. Bodhisatto antosāṇiyaṁ pavisitvā uparinivatthasetavatthaṁ haritvā[15] ekaṁ rattapaṭaṁ nivāsetvā kacchaṁ bandhitvā ekaṁ rattapaṭaṁ udare bandhitvā pasibbhakato sandhiyuttaṁ khaggaṁ niharitvā vāmapasse[16] sannayhitvā suvaṇṇakañcukaṁ[17] paṭimuñcitvā cāpanāḷi[18] piṭṭhiyaṁ sannayhitvā sandhiyuttaṁ[19] meṇḍakamahādhanuṁ[20] ādāya pavāḷavaṇṇaṁ jiyaṁ[21] āropetvā umhīsaṁ sise paṭimuñcitvā tikhiṇakhurappaṁ[22] nakhehi parivattayamāno sāniṁ[23] dvidhā katvā pathaviṁ phāletva[24] alaṁkatanāgakumāro viya nikkhamitvā saraṁ khipanaṭṭhānaṁ gantvā khurappaṁ sannayhitvā rājānaṁ āha: „Kiṁ mahārāja etaṁ ambapiṇḍaṁ[25] uddhaṁ ārohanakaṇḍena pātemi udāhu adho

---

[1] B⁶ -bahuṁ. [2] B₁ taṁ. [3] B⁶ guru. [4] B⁶ omits pana. [5] B⁶ amhe. [6] K bahuṁ vāre. [7] B⁶ adhunāgato. [8] B⁶ B₂ bahutaraṁ. [9] so B⁶ B₂; K atthatokāsaṁ. [10] B⁶ paharāpetvā. [11] B⁶ nivāsantare thanuṁ. [12] B⁶ vicaritā. [13] so B₂; K tasmiṁ, B⁶ sā. [14] K omits rājā sādhu ti. [15] B⁶ uparinivatthaṁ niharitvā. [16] B⁶ vāmasena. [17] K -kaṇḍukaṁ. [18] so B⁶; B₂ cāpanāḷi, K āvāpanāḷiyaṁ. [19] B⁶ yuttaṁ. [20] B⁶ meṇḍika-. [21] B⁶ vaṇṇaṁ jiyaṁ. [22] B⁶ -rappaṁ. [23] B⁶ sāṇiṁ. [24] K phāletvā. [25] so all three MSS.

orohanakaṇḍena" 'ti. „Tāta, bahū mayā ārohanakaṇḍena pātentā diṭṭhapubbā, orohanakaṇḍena pana pātentā mayā na diṭṭhapubbā, orohanakaṇḍena pātehīti". „Mahārāja, idaṁ kaṇḍaṁ dūraṁ ārohissati, yāva Cātummahārājikabhavanā[1] tāva gantvā sayaṁ orohissati, yāv' assa[2] orohanaṁ tāva[3] tumhehi adhivāsetuṁ vaṭṭatīti". Rājā „sādhū" 'ti sampaṭicchi. Atha naṁ puna āha: „Mahārāja, idaṁ kaṇḍaṁ pana[4] ārohamānaṁ ambapiṇḍivaṇṭaṁ yāvamajjhaṁ kaṇṭamānaṁ ārohissati[5], orohamānaṁ kesaggamattaṁ pi ito vā etto vā agantvā[6] odhiyaṁ ñeva patitvā ambapiṇḍiṁ gahetvā otarissati, passa mahārājā" 'ti vegaṁ janetvā kaṇḍaṁ khipi. Taṁ kaṇḍaṁ ambapiṇḍivaṇṭaṁ yāvamajjhaṁ kaṇṭamānaṁ abhirūhi[7]. Bodhisatto „idāni naṁ[8] kaṇḍaṁ yāva Cātummahārājikabhavanaṁ gataṁ bhavissatīti" ñatvā paṭhamaṁ khittakaṇḍato adhikataraṁ[9] vegaṁ janetvā aññaṁ kaṇḍaṁ khipi. Taṁ gantvā purimakaṇḍapuṇṇkhe paharitvā nivattitvā sayaṁ Tāvatiṁsabhavanaṁ abhirūhi[10]. Tattha naṁ devatā aggahesuṁ. Nivattanakaṇḍassa[11] vātaṁ[12] chindanasaddo[13] asaniśaddo viya ahosi. Mahājanena „kiṁsaddo eso" ti vutte Bodhisatto „nivattanakaṇḍassa saddo" ti vatvā attano attano sarīre kaṇḍassa patanabhayaṁ[14] ñatvā[15] bhītatasitaṁ mahājanaṁ „mā bhāyathā[16]" 'ti assāsetvā „kaṇḍassa bhūmiyaṁ patituṁ na dassāmīti" āha. Kaṇḍaṁ otaramānaṁ kesaggamattaṁ pi ito vā etto vā agantvā[17] odhiyaṁ[18] ñeva patitvā ambapiṇḍiṁ chindi. Bodhisatto ambapiṇḍiyā ca kaṇḍassa ca bhūmiyaṁ patituṁ adatvā ākāse va[19] sampaṭicchanto ekena hatthena ambapiṇḍiṁ ekena[20] kaṇḍaṁ aggahesi. Mahājano[21] taṁ acchariyaṁ disvā „na no evarūpaṁ diṭṭhapubban" ti mahāpurisaṁ

---

[1] B[1] -naṁ. [2] B[1] tāvassa. [3] B[1] omits tāva. [4] B[1] vaṭṭibhuti. [5] B[1] kaṇḍa dūraṁ. [6] B[1] abhirūyhissati. [7] so B[2]; K B[1] āg-. [8] B[1] abhirūyhi. [9] B[1] omits naṁ. [10] K adhikaraṇaṁ. [11] K -ruhi, B[1] -rūyhi. [12] B[1] nivattakaṇḍassa. [13] B[1] vāti. [14] B[1] chaṇḍana-. [15] K patanabhāyaṁ, B[1] pathanabhayena. [16] B[1] omits ñatvā. [17] B[1] bhāyituṁ. [18] K B[1] āg-. [19] B[1] -yaṁ. [20] B[1] yeva. [21] B[1] adds hatthena. [22] B[1] -jano.

pasaṃsati[1] unnadati[2] appoṭheti[3] aṅguliyo vidhūnati[4], celukkhepasahassāni[5] pavattanti[6]. Rājaparisāya tuṭṭhapahaṭṭhāya[7] Bodhisattassa dinnadhanaṃ koṭimattaṃ ahosi. Rājāpi 'ssa dhanavassaṃ[8] vassanto viya ca[9] bahuṃ[10] dhanaṃ mahantañ ca yasaṃ[11] adāsi. Evaṃ Bodhisatte[12] tena[13] raññā sakkate[14] garukate[15] tattha vasante „Asadisakumāro kira Bārāṇasiyaṃ n' atthīti“ satta rājāno āgantvā Bārāṇasiṃ[16] parivāretvā „rajjaṃ vā detu[17] yuddhaṃ vā“ ti raññe pannaṃ pesesuṃ. Rājā maraṇabhayabhīto „kahaṃ[18] me bhātā vasatīti“ pucchitvā „ekaṃ sāmanta rājānaṃ[19] upaṭṭhahatīti“ sutvā „mama bhātike anāgacchante mayhaṃ jīvitaṃ n' atthi, gacchatha, tassa[20] mama vacanena pāde vanditvā khamāpetvā gaṇhitvā[21] āgacchathā“ 'ti dūte pāhesi. Te gantvā Bodhisattassa taṃ pavattiṃ ārocesuṃ[22]. Bodhisatto taṃ rājānaṃ āpucchitvā Bārāṇasiṃ paccāgantvā rājānaṃ „mā bhāyīti“ samassāsetvā kaṇḍe akkharāni chinditvā „ahaṃ Asadisakumāro āgato, ahañ ca[23] ekaṃ kaṇḍaṃ khipanto sabbesaṃ vo jīvitaṃ harissāmi, jīvitena atthikā[24] palāyantū[25]“ 'ti aṭṭālake ṭhatvā[26] sattannaṃ rājūnaṃ[27] bhuñjantānaṃ kañcanapātimakule[28] yeva kaṇḍaṃ pātesi. Te akkharāni disvā maraṇabhayabhītā sabbe va[29] palāyiṃsu. Evaṃ Mahāsatto khuddakamakkhikāya pivanamattam[30] pi lohitaṃ anuppādetvā satta rājāno palāpetvā kaniṭṭhabhātaraṃ[31] oloketvā[32] kāme pahāya isipabbajjaṃ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā jīvitapariyosāne brahmalokūpago ahosi.

---

[1] B[1] -santi. [2] B[1] -danti. [3] B[1] apāteti. [4] B[1] vidhunanti. [5] K celukkhepa-, B[1] velukkhepa-. [6] B[1] pavattento. [7] B[1] tattha pahaṭṭhāya. [8] B[1] ghanavassaṃ. [9] B[1] omits ca. [10] B[1] bahu. [11] B[1] sayaṃ. [12] both MSS. -tto. [13] K omits tena. [14] K sakkata. [15] B[1] nagaraṃ. [16] B[1] desu. [17] B[1] kuhi. [18] B[1] mahantaṃ rājānaṃ. [19] K gacchathassa. [20] B[1] kaṇṭitvā? [21] B[1] ārocayiṃsu. [22] so B[2]; B[1] ti ahañhi, K aññaṃ. [23] B[1] atthikā. [24] K -tu, B[1] -ta. [25] B[1] ṭhatvā. [26] so B[1] D[2]; K rājunaṃ. [27] so K D[2]; B[1] kañcapātima- [28] K omits va. [29] K pivanamattaṃ, B[1] pivanamattaṃ [30] both MSS. kanittha- [31] K apaloketvā.

Satthā „evaṁ bhikkhave Asadisakumāro satta rājāno palāpetvā vijitasaṅgāmo[1] isipabbajjaṁ pabbajito“ ti abhisambuddho hutvā imā gāthā avoca:

1. Dhanuggaho Asadiso rājaputto mahabbalo
dūrepāti[2] akkhaṇavedhī[3] mahākāyappadālano[4]. 59.

2. Sabbāmitte raṇaṁ katvā na ca kiñci vihetḥayi,
bhātaraṁ setthiṁ katvāna[5] saṅgāmaṁ[6] ajjhupāgamīti. 60.

Tattha Asadiso ti na kevalaṁ nāmen' eva balaviriyapaññāhi pi asadiso va. mahabbalo ti kāyabalena pi ñāṇabalena[7] pi mahabbalo. dūrepātīti yāva Catummahārājikabhavanā Tāvatiṁsabhavanā ca kaṇḍaṁ pesetuṁ samatthatāya dūrepāti[8], akkhaṇavedhīti[9] aviraddhavedhi[10], atha vā akkhaṇaṁ[11] vuccati vijju, yaṁ eke vijju micchanti[12] tāva ten' obhāsena sattaṭṭhavāre kaṇḍāni gahetvā vijjhatīti[13] akkhaṇavedhi[14], mahākāyappadālano[15] ti mahante kāye padāleti, cammakāyo[16] dārukāyo lohakāyo ayokāyo[17] vāḷukakāyo[18] udakakāyo phalakakāyo[19] ti ime satta kāyā nāma, tattha aññe cammakāyapadālane[20] mahāsaṇḍāsaṁ vinivijjhati[21] yeva, aññe aṭṭhaṅgulabahalaṁ[22] udumbarapadaraṁ caturaṅgulabahalaṁ[23] assapadaraṁ vinivijjhati[24], so pana phalakasataṁ[25] pi ekato haddhaṁ vinivijjhati, tathā[26] dvaṅgulabahalaṁ[27] tambalohapattaṁ[28] aṅgulabahalaṁ[29] ayapaṭṭaṁ[30], vāḷukasakaṭassa[31] padaresakaṭassa palālasakaṭassa vā pacchābhāgena[32] kaṇḍaṁ pavesetvā purebhāgena abhipīḷeti pakatiyā udake catunnahatthānaṁ kaṇḍaṁ peseti[33] thale aṭṭhusabhan ti, evaṁ imesaṁ sattannaṁ mahākāyānaṁ padālanato mahākāyappadālano[34], sabbāmitte ti sabbe amitte raṇaṁ[35] katvā[36] palāpesīti[37] attho, na ca kiñci vihetḥayīti[38] ekaṁ pi na vihetheti[39], avihetḥayanto[40] yeva pana tehi saddhiṁ kaṇḍapesaneṇ' eva raṇaṁ[41] katvā, saṅgāmaṁ[42] ajjhupāgamīti sīlasaṁvaraṁ[43] pabbajjaṁ[44] upagato.

---

[1] K vijitasaṁgāmo, B[c] jivitasaṁgāmo. [2] K -pati, B[a] -pāti, B[c] -jāti. [3] K akkhaṇavedhi, B[c] akkhaṇavethi, B[a] akkhaṇavedhi. [4] K -lato, B[c] mahokāyapadālino, B[a] mahākāyappadālino. [5] B[c] katvā. [6] K saṁhāmaṁ, B[c] saṁyāmaṁ. [7] K ñāṇa-, B[c] paññā-. [8] K B[c] B[a] pāti. [9] K akkhaṇa-, B[c] akkhaṇavethīti. [10] K B[a] -vedhi, B[c] aviraddhavethi. [11] K akkhaṇaṁ, B[c] akkhaṇaṁ. [12] K micchanti [13] so B[a]; K B[c] vijjhīti. [14] K akkhaṇavedhi, B[c] akkhaṇavethi. [15] B[c] mahākāyampadālino, B[a] mahākāyappadālino. [16] K camahākāyo. [17] B[c] ayakāyo. [18] K vāḷukākāyo, B[c] -vālikākāyo. [19] B[c] phalālakāyo. [20] K -padālino, B[c] -padāleno. [21] B[c] cammaṁ pi -vijjhati. [22] B[c] -cammānīti. [23] B[c] vinijjhati. [24] B[c] tathaṅgu-. [25] K -lambahalaṁ. [26] B[c] vijjhati. [27] B[c] kaphalakasataṁ. [28] B[c] kathā. [29] B[c] aṭhaṅgulapalaṁ. [30] so B[a]; K na olohapaddhaṁ, B[c] sampalohapattaṁ. [31] B[c] aṭhaṅgula-. [32] K -paddhaṁ. [33] K vāḷu-, B[c] vālukasakassa [34] pacchābhāge. [35] K pesiresi, B[c] pesesi, B[a] pavaseti. [36] B[c] -ypadālino, B[a] -ysppadālino. [37] K raṇaṁ. [38] B[c] adds ti yuddhaṁ katvā. [39] K adds va. [40] K vihetṭha-. [41] K vihetṭhesi. [42] K avihetṭha-. [43] K saṁhāmaṁ, B[c] saṁyāmaṁ. [44] K -saṁha-, B[c] -saṁya-. [45] K paddhajjaṁ.

Evaṁ Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā kaniṭṭhabhātā Ānando ahosi, Asadisakumāro pana aham evā" 'ti. Asadisajātakaṁ[1].

2. Saṁgāmāvacarajātaka.

Saṁgāmāvacaro sūro ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto Nandattheraṁ[2] ārabbha kathesi. Satthari hi paṭhamagamanena Kapilapuraṁ gantvā kaniṭṭhabhātikaṁ Nandaṁ rājakumāraṁ pabbājetvā Kapilapurā nikkhamma anupubbena Sāvatthiṁ gantvā viharante[3] āyasmā Nando[4], Bhagavate[5] pattaṁ ādāya Tathāgatena saddhiṁ gehā nikkhamanakāle „Nandakumāro kira Satthārā saddhiṁ gacchatīti" sutvā aḍḍhullikhitehi[6] kesehi[7] vātapānantarena oloketvā „tuvaṭaṁ kho[8] ayyaputta āgaccheyyāsīti" idaṁ Janapadakalyāṇiyā[9] vuttavacanaṁ[10] anussaranto, ukkaṇṭhito[11] anabhirato uppaṇḍuppaṇḍukajāto dhamanisanthatagatto[12] ahosi. Satthā tassa taṁ pavattiṁ ñatvā „yan[13] nūnāhaṁ Nandaṁ arahatte patiṭṭhapeyyan" ti cintetvā tassa vasanaparivenaṁ[14] gantvā paññattāsane nisinno[15] „kacci Nanda imasmiṁ sāsane abhiramasīti[16]" pucchi. „Bhante Janapadakalyāṇiyā[9] paṭibaddhacitto hutvā nābhiramāmīti". „Himavantacārikaṁ gatapubbo si Nandā" 'ti. „Na gatapubbo bhante" ti. „Tena hi gacchāmā" 'ti. „N' atthi me bhante iddhi, kath' āhaṁ[17] gamissāmīti". Satthā „ahaṁ[18] taṁ Nanda mama iddhibalena nessāmīti" therassa hatthe gahetvā ākāsaṁ pakkhanto antarāmagge ekaṁ[19] jhāmakkhettaṁ dassetvā jhāmakhāṇuke[20] nisinnaṁ chinnanāsanaṅguṭṭhaṁ[21] jhāmalomaṁ[22] chinnachaviṁ[23] tacamattaṁ[24] lohitapalikuṇṭhitaṁ[25] ekaṁ makkaṭiṁ dassesi. „Passasi nu[26] Nanda etaṁ makkaṭin" ti. „Āma bhante" ti. „Suṭṭhu paccakkhaṁ karohīti". Atha naṁ gahetvā saṭṭhiyojanikaṁ[27] Manosilātalaṁ Anotattadahādayo sattamahāsare[28] pañcamahānadiyo Suvaṇṇapabhata-Rajatapabbata-Maṇipabbata-patimaṇḍitaṁ anekasatarāmaṇeyyakaṁ Himavantapabbataṁ ca dassetvā „Tāvatiṁsabhavanaṁ te Nanda diṭṭhapubban" ti pucchitvā

---

[1] B[1] adds paṭhamaṁ. [2] K ānanda-. [3] B[1] -to. [4] B[1] ayasmā Ānando, K āyasmato nandassa. [5] K omits bhagavato. [6] B[1] aḍḍhuli-, B[2] aḍḍhali-. [7] B[1] omits kesehi. [8] K tuvaṭakho. [9] K -niyā, B[1] -nīyā. [10] B[1] -naṁ. [11] K ukkaṇṭhito, B[1] ukkaṭṭito. [12] B[1] vamanisandhatagatto. [13] B[1] yaṁ. [14] B[1] omits vasana. [15] B[1] nisīditvā. [16] B[1] atiramāsīti. [17] B[1] kathāyaṁ. [18] B[1] ahaṁ. [19] B[1] eka. [20] K jhāmakakhāṇuke. [21] B[1] chinnakaṇṇanāsanaṅguṭṭha [22] K jhāmaloca [23] K chaviṁ, B[1] B[2] chinnachavi. [24] K- tacamatta, B[2] cammamattaṁ. [25] K omits lohita, B[1] lohitapatikuṇṭitaṁ, B[2] -paṭikuṇṭitaṁ. [26] B[1] B[2] omit nu. [27] B[1] chaṭṭhi-. [28] B[1] -sara.

..na ditthapubbam bhante" ti vutte „ehi Nanda, Tāvatimsabhavanam te dassessāmiti[1]" tattha netvā Pandukambalasilāsane[2] nisīdi. Sakko devarājā dvīsu devalokesu devasamghena saddhim āgantvā vanditvā ekamantam nisīdi. Addhatiyakotisamkhā tassa[3] paricārikā[4] pañcasatā ca kakutapādā[5] devaccharāpi āgantvā vanditvā ekamantam nisīdimsu. Satthā āyasmantam Nandam tā pañcasatā accharā kilesavasena punappunam olokāpesi. „Passasi Nanda imā kakutapādiniyo[6] accharāyo" ti. „Āma bhante" ti. Kim nu kho[7] etā sobhanti udāhu Janapadakalyānīti[8]". „Seyyathāpi bhante Janapadakalyānim upanidhāya[9] sā paññhamakkati[10] evam eva imā[11] upanidhāya Janapadakalyāniti". „Idāni kim karissasi Nandā" ti. „Kim kammam katvā bhante imā accharā labhantīti". „Samanadhammam katvā ti sace me bhante imāsam[12] patilābhāya[13] Bhagavā pātibhogo hoti aham samanadhammam karissāmiti". „Karohi Nanda, aham te[14] pātibhogo" ti. Evam thero devasamghamajjhe[15] Tathāgatam pātibhogam gahetvā „mā bhante atippapañcam[16] karotha, etha gacchāma, aham samanadhammam karissāmiti" āha. Satthā tam[17] ādāya Jetavanam[18] eva paccāgami. Thero samanadhammam kātum ārabhi. Satthā dhammasenāpatim āmantetvā „Sāriputta, mayham kanitthabhātā Nando Tāvatimsadevaloke devasamghassa majjhe devaccharānam kāranā mam pātibhogam aggahesīti" tassa ācikkhi. Eten[19] upāyena Mahāmoggallānattherassa Mahākassapattherassa Anuruddhattherassa dhammabhandāgārika-Ānandattherassā ti asītiyā mahāsāvakānam yebhuyyena ca[20] sesabhikkhūnam ācikkhi. Dhammasenāpati Sāriputtatthero Nandattheram[21] upasamkamitvā „saccam kira tvam āvuso Nanda Tavatimsadevaloke devasamghassa majjhe devaccharā labhanto 'samanadhammam karissāmiti' Dasabalam pātibhogam gahīti" vatvā „nanu evam sante tava brahmacariyavāso mātugāmasamsisso[22] kilesasamsisso[23], tassa te itthīnam atthāya samanadhammam karontassa[24] bhatiyā[25] kammam karontena kammakārena

[1] B[1] dassayissāmiti. [2] B[1] -kampalamalilāsale. [3] B[1] tāyapariyā. [4] B[1] pariciritti. [5] B[1] kukkatapādiniyo, B[2] kukkutapādamiyo. [6] B[1] kukkapādinayo, B[2] kukkutapādāniyo. [7] B[1] kim kho. [8] K -nāmi. [9] B[1] omits janapada- - -dhāya. [10] B[1] B[2] paluddhamakkati. [11] B[1] imāsam. [12] B[1] imāsam. [13] B[1] patilabhattāya. [14] B[1] nandassamahante. [15] B[1] -sanghassamajjhe. [16] B[1] atirapapañcam. [17] K nam. [18] K -nam. [19] B[1] teneva. [20] B[1] omits ca. [21] B[1] nandam. [22] K -sanmisho, B[1] sanisita. [23] B[1] kilesiko. [24] so B[2]; K B[1] omit samana- - - karontassa. [25] B[1] gatiya.

saddhiṁ kiṁ nānākaraṇan" ti theraṁ lajjāpesi nittejaṁ akāsi. Eten' upāyena sabbe pi asītimahāsāvakā avasesabhikkhū ca taṁ āyasmantaṁ lajjāpayiṁsu. So „ayuttaṁ vata me kataṁ" ti hiriyā ca[1] ottappena ca viriyaṁ daḷhaṁ paggaṇhitvā vipassanaṁ vaḍḍhento arahattaṁ patvā Satthāraṁ[2] upasaṁkamitvā „ahaṁ[3] bhante Bhagavato paṭissavaṁ muñcāmīti" āha. Satthāpi „yadā tvaṁ Nanda arahattaṁ patto tadā yevāhaṁ paṭissavā mutto" ti āha. Etaṁ atthaṁ viditvā dhammasabhāyaṁ bhikkhū kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ: „yāva ovādakkhamo vāyaṁ āvuso Nandatthero ekovāden' eva hirottappaṁ paccupaṭṭhāpetvā samaṇadhammaṁ katvā[4] arahattaṁ patto" ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva, pubbe pi Nando ovādakkhamo yevā" 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto hatthācariyakule nibbattitvā vayappatto hatthācariyasippe nipphattiṁ patto ekaṁ Bārāṇasirañño sapattarājānaṁ upaṭṭhāsi. So tassa maṅgalahatthiṁ susikkhitaṁ katvā sikkhāpesi. Rājā[5] „Bārāṇasirajjaṁ gaṇhissāmīti" Bodhisattaṁ gahetvā maṅgalahatthiṁ āruyha mahatiyā senāya Bārāṇasiṁ gantvā parivāretvā „rajjaṁ vā detu[6] yuddhaṁ vā" ti rañño paṇṇaṁ[7] pesesi. Brahmadatto „yuddhaṁ dassāmiti" pākāradvārāṭṭālakagopuresu[8] balakāyaṁ āropetvā[9] yuddhaṁ adāsi. Sapattarājā maṅgalahatthiṁ vammetvā[10] sayaṁ pi vammaṁ[11] paṭimuñcitvā hatthikkhandhagato tikhiṇaṁkusaṁ ādāya „nagaraṁ bhinditvā[12] paccāmittaṁ jīvitakkhayaṁ[13] pāpetvā rajjaṁ hatthagataṁ[14] karissāmīti" hatthiṁ nagarābhimukhaṁ pesesi. So mahākalalāni[15] c' eva yantapāsāṇe[16] ca nānappakārāni ca paharaṇāni vissajjente[17] disvā maraṇabhayabhīto upasaṁkamituṁ[18] asakkonto paṭikkami. Atha naṁ hatthācariyo upasaṁkamitvā „tāta tvaṁ sūro saṅgāmāvacaro, evarūpe[19] ṭhāne

[1] B[1] omits ca. [2] K omits satthāraṁ. [3] B[1] ayāhaṁ. [4] K katvā? [5] B[1] so rājā. [6] B[1] dentu. [7] K paṇṇaṁ, B[1] omits paṇṇaṁ. [8] K -puresi, B[1] -pūresu. [9] B[1] āharāpetvā. [10] B[1] dhammena chādetvā, B[2] cammena chādetvā. [11] B[1] cammaṁ. [12] B[1] bhanditvā. [13] B[1] -ye. [14] B[1] tatthagataṁ. [15] so B[1] B[2]; K -lādini. [16] K sattapāsāṇe. [17] B[1] vissajjante. [18] K -mitvā. [19] K -po nāma.

paṭikkamanaṁ nāma tuyhaṁ nānucchavikan" ti vatvā hatthiṁ ovadanto[1] imā gāthā avoca:

1. Saṅgāmāvacaro sūro balavā iti vissuto
kin[2] nu toraṇam āsajja paṭikkamasi[3] kuñjara. 61.

2. Omadda khippaṁ palighaṁ esikāni ca abbaha[4],
toraṇāni pamadditvā khippaṁ pavisa kuñjarā 'ti. 62.

Tattha iti vissuto ti iti tvaṁ pavattasampahāraṁ[5] saṅgāmaṁ[6] madditvā avacaracato saṅgāmāvacaro thirahadayatāya sūro thāmasampattiyā balavā ti evaṁ vissuto paññāto[7] pākaṭo, toraṇam āsajjā 'ti nagaradvārasaṅghāṭaṁ[8] patvā[9], paṭikkamasīti kiṁ[10] nu kho osakkasi[11], kena kāraṇena nivattasīti, omaddā ti avamadda adho pātaya[12], esikāni ca abbahā ti nagaradvāre aṭṭhasatānaṁ aṭṭharatanam[13] bhūmiyaṁ pavesetvā niccalaṁ katvā nikhātā esikatthambhā honti, te khippaṁ nīdharatha[14] eā 'ti āṇāpeti[15], toraṇāni madditvā nagaradvārassa piṭṭhasaṅghāṭe madditvā khippaṁ pavisā ti sīghaṁ nagaraṁ pavisa, kuñjarā ti nāgaṁ ālapati.

Taṁ sutvā nāgo Bodhisattassa ekovādan' eva nivattitvā esikatthambhe sopāṇāya[16] palivethetvā ahicchattakāni viya luñcitvā toraṇaṁ madditvā palighaṁ osādetvā[17] nagaradvāraṁ bhinditvā nagaraṁ pavisitvā rajjaṁ gahetvā adāsi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā hatthi Nando ahosi, rājā Ānando[18], hatthācariyo pana aham evā" 'ti. Saṅgāmāvacarajātakaṁ[19].

3. Vāḷodakajātaka.

Vāḷodakaṁ apparasaṁ nihīnan ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto pañcasate vighāsāde ārabbha kathesi. Sāvatthiyaṁ kira pañcasatā upāsakā gharapalibodhaṁ[20] puttadārassa niyyādetvā

---

[1] B[1] ovadento. [2] B[1] kiṁ. [3] B[1] -māsi. [4] B[1] appuha. [5] B[1] -pakāra. [6] K saṅgamaṁ. [7] B[1] omits paññāto. [8] B[1] -saṁghaṭṭatoraṇaṁ. [9] K pavatvā. [10] B[1] kiṁ. [11] B[1] opakkamasi. [12] B[1] atthopāṭiya. [13] B[1] omits aṭṭharatanaṁ, B[2] aṭṭhārasaratanaṁ. [14] K uddharanthaā, B[1] ndaraṇaṁ. [15] K āṇāpeti, B[1] āṇāpesi. [16] K sopāṇā. [17] B[1] osāretvā. [18] B[1] adds ahosi. [19] B[1] adds dutiyaṁ. [20] B[1] gharāvāsabalibodhaṁ, gharāvāsapalibodhaṁ.

Satthu dhammadesanam sunantā ekato va vicaranti. Tesu keci sotāpannā keci sakadāgāmino keci anāgāmino, eko pi puthujjano n' atthi. Satthāram nimantentāpi te upāsake antokaritvā va nimanteuti. Tesam pana dantakatthamukhodakagandhamāladāyakā pañcasatā cullupatthākā[1] vighāsādā hutvā vasanti. Te bhuttapātarāsā niddāyitvā utthāya Aciravatim gantvā naditīre unnadantā Mallayuddham yujjhanti. Te pana[2] pañcasatā upāsakā appasaddā appanigghosā[3] patisallānam anuyuñjanti. Satthā tesam vighāsādānam uccāsaddam sutvā „kinnaddo esa Ānandā[4]" 'ti therain[5] pucchitvā „vighāsādasaddo bhante" ti vutte „na kho Ananda ime vighāsādā idān' eva vighāsam khāditvā unnadanti yeva, pubbe pi unnadanti yeva[6], ime cāpi[7] upāsakā na idān' eva sannisinnā[8] pubbe pi sannisinnā yevā" 'ti vatvā therena yācito atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto rañño atthadhammānusāsako ahosi. Ath' ekasmim kāle so rājā „paccanto kupito" ti sutvā pañcasate sindhave kappāpetvā caturaṅginiyā senāya gantvā paccantam vūpasametvā Bārāṇasim yeva[9] paccāgantvā „sindhavā[10] kilantā[11], allarasam eva nesam muddikapānam dethā" 'ti āṇāpesi[12]. Sindhavā gandhapānam[13] pivitvā assasālam patvā attano attano thānesu atthamsu. Tesam pana dinnāvasitthakam[14] apparasam[15] bahukasatam[16] ahosi. Manussā „idam kim karomā" 'ti rājānam pucchimsu. Rājā „udakena madditvā makkhipilotikāhi[17] parissāvetvā ye gadrabhā[18] sindhavānam nivāpam[19] vahimsu tesam dāpethā" 'ti dāpesi. Gadrabhā kasatam[20] udakam pivitvā mattā[21] viravamānā[22] rājangane vicarimsu[23]. Rājā mahāvātapānam vivaritvā rājangaṇam olokayamāno samīpe thitam Bodhisattam āmantetvā va[24] „passa,

---

[1] B[1] culupatthākā, K cullapatthākā. [2] B[1] omits pana. [3] B[1] -nighosā, B[2] appatisaddā appatighosā. [4] B[1] ki eko ānanda saddo. [5] B[1] omits therain. [6] K omits pubbe pi unnadanti yeva. [7] B[1] pi. [8] K -si yeva, B[2] sīmeva. [9] B[1] -vānam. [10] B[1] -tānam. [11] K ānāpesi. [12] so B[2]; B[1] kindam-, K gandha-. [13] B[1] ninnāvatthakam, B[2] dinnāvatthatthakam. [14] so B[1] B[2]; K sarasam. [15] so B[1] B[2]; K bahusakatam. [16] B[1] B[2] makacipi-. [17] K gadābhā. [18] K nivāsam. [19] K sakatam, B[2] sakatam, B[1] kasada. [20] B[1] adds hutvā. [21] B[1] viravantā eleramānā. [22] B[1] picarisu. [23] B[1] omits va.

ime gadrabhā kasaṭodakaṁ[1] pivitvā mattā hutvā viravantā[2] uppatantā vicaranti[3], sindhavakule jātasindhavā pana gandhapānaṁ[4] pivitvā nissaddā sannisinnā na uppilavanti, kiṁ[5] nu kho kāraṇan[6]" ti pucchanto paṭhamaṁ gāthaṁ āha:

1. Vāḷodakaṁ apparasaṁ nihīnaṁ
pitvā mado jāyati gadrabhānaṁ,
imañ ca pītvāna rasaṁ panītaṁ[7]
mado na saṁjāyati sindhavānan ti. 63.

Tattha vāḷodakan ti makkhivāḷehi[8] parisaṁvitatodakaṁ[9], vāḷodakan[10] ti pi pāṭho, nihīnan ti nihīnarasabhāvena[11] nihīnaṁ, na saṁjāyatīti sindhavānaṁ mado na jāyati[12], kiṁ[13] nu kho kāraṇan ti pucchi.

Ath' assa kāraṇaṁ ācikkhanto Bodhisatto dutiyaṁ gāthaṁ āha:

2. Appaṁ pivitvāna nihīnajacco
so majjatī tena janinda puṭṭho,
dhorayhasīlī[14] ca kulamhi jāto
na majjati aggarasaṁ pivitvā ti. 64.

Tattha tena janinda puṭṭho ti janinda uttamarāja yo[15] nihīnajacco tena nihīnena jaccabhāvena puṭṭho majjati[16] pamajjati[17], dhorayhasīlī ti[18] dhorayhasīlo dhuravahanakasīlena sampanno jātisindhavo, aggarasaṁ ti sabbapaṭhamaṁ gahitaṁ[19] muddikārasaṁ[20] pivitvā na majjatīti.

Rājā Bodhisattassa vacanaṁ sutvā gadrabhe rājaṅgaṇā nīharāpetvā tass' eva ovāde ṭhito dānādīni puññāni katvā yathākammaṁ gato.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā pañcasatā gadrabhā ime vighāsādā ahesuṁ, pañcasatā sindhavā ime upāsakā, rājā Ānando, amaccapaṇḍito pana aham evā[21]" ti. Vāḷodakajātakaṁ[22].

---

[1] K kasaṭo-, B[2] sakaṭo-. [2] K viravanta, B[2] vivaranto. [3] B[2] vivaranti. [4] K B[1] gandhapānaṁ, B[2] rasagandhapānaṁ. [5] B[2] kiṁ. [6] K panītaṁ, B[2] panītaṁ. [7] B[1] B[2] makaṭivā-. [8] B[2] parisaṁvitaṁ-. [9] B[2] vāḷodakaṁ. [10] B[2] omits nihīnaṁ. [11] B[2] saṁcayati. [12] B[2] kiṁ. [13] B[2] dodayhasīle. [14] K so. [15] B[2] majjate. [16] B[2] omits pamajjati. [17] B[2] dayhasīle ti. [18] B[2] gahita. [19] B[2] muddika-. [20] B[2] adds tattiyaṁ.

4. Giridantajātaka.

Dūsito[1] giridantena[2] 'ti. Idaṁ Satthā Veḷuvane viharanto ekaṁ vipakkhasevikaṁ[3] ārabbha kathesi. Vatthuṁ heṭṭhā Mahilāmukhajātake[4] kathitaṁ eva. Satthā pana „na bhikkhave ayaṁ bhikkhu idāni eva vipakkhasevako[5], pubbe p' esa vipakkhasevako yevā" 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Sāmarājā[6] nāma rajjaṁ kāresi. Tadā Bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto tassa atthadhammānusāsako ahosi. Rañño pana Paṇḍavo[7] nāma maṅgalasso, tassa Giridanto[8] nāma assabandho, so khañjo[9] ahosi. Asso mukharajjuke gahetvā taṁ purato purato[10] gacchantaṁ disvā „maṁ esa[11] sikkhāpetīti" saññāya tassa[12] anusikkhanto khañjo ahosi. Tassa khañjabhāvaṁ rañño ārocesuṁ. Rājā vejje pesesi. Te gantvā assassa sarīre rogaṁ apassantā „rogaṁ assa na passāmā" 'ti rañño kathayiṁsu. Rājā Bodhisattaṁ pesesi: „gaccha vayassa[13], ettha kāraṇaṁ jānāhīti". So gantvā khañjaassabandhasaṁsaggena tassa[14] khañjabhūtabhāvaṁ ñatvā rañño taṁ atthaṁ ārocetvā „saṁsaggadosena nāma evaṁ hotīti" dassento paṭhamaṁ gāthaṁ āha:

1. Dūsito[1] Giridantena[15] hayo Sāmassa Paṇḍavo
porāṇaṁ pakatiṁ hitvā tass' eva[16] anuvidhīyatīti[17]. 65.

Tattha hayo Sāmassā 'ti Sāmassa rañño maṅgalasso, porāṇaṁ pakatiṁ hitvā ti attano porāṇapakatiṁ[18] sindhavabhāvaṁ pahāya, anuvidhīyatīti[19] anusikkhati[20].

Atha naṁ rājā „idāni vayassa kiṁ kattabban" ti pucchi. Bodhisatto „sundaraṁ assabandhaṁ[21] labhitvā yathāporāṇo[22] bhavissatīti" vatvā dutiyaṁ gāthaṁ āha:

---

[1] B[1] dusito. [2] B[1] giridavattanā. [3] B[1] -sevibhikkhuṁ. [4] B[1] -jā-, cfr. supra J. 26. [5] K -sevaki, B[1] vipakkhasevi. [6] B[1] sāmantarājā. [7] B[1] paṇḍuro. [8] B[1] giridatto. [9] B[1] khañco. [10] B[1] omitte one purato. [11] B[1] atha. [12] K kassa, B[1] khassa. [13] B[1] passa. [14] so B[1] B[2]; K -saggenassa. [15] B[1] giridattena. [16] B[1] asseva. [17] B[1] -dhiyyatīti. [18] B[1] pubbe pipakati. [19] B[1] -tīti attho. [20] so B[1] B[2]; K -bandhavaṁ. [21] B[1] omitte yatha.

2. Sace va t' anujo[1] poso[2] sikharākārakappito[3]
ānane[4] taṁ gahetvāna[5] maṇḍale parivattaye
khippaṁ eva pahatvāna[6] tass' eva anuvidhīyatīti. 66.

Tattha tanujo ti tassa anuje anurūpajāto ti anujo, tassa anujo t' anujo, idaṁ vuttaṁ hoti: sace hi mahārāja tassa siṅgārassa ākārasampannassa assassa[7] anurūpajāto[8] siṅgārākārasampanno[9] poso, sikharākārakappito[10] ti sikharena[11] sundarena[12] ākārena kappitakesamassu[13], taṁ assaṁ ānane gahetvā[14] assamaṇḍale parivatteyya[15], khippaṁ ev' esa taṁ khañjabhāvaṁ pahāya ayaṁ siṅgāro ākārasampanno assagopako maṁ sikkhāpetīti saññāya khippaṁ ev' etassa[16] anuvidhiyyati[17] attanosikkhāsatti[18] pakatibhāve yeva ṭhassatīti[19].

Rājā tathā kāresi. Asso pakatibhāve patiṭṭhāsi. Rājā „tiracchānānam pi nāma āsayaṁ jānissatīti[20]“ tuṭṭhacitto Bodhisattassa mahantaṁ yasaṁ adāsi.

Satthā imaṁ desanaṁ[21] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā Giridanto[22] Devadatto ahosi, asso vipakkhasevako bhikkhu, rājā Ānando[23], amaccapaṇḍito pana aham evā“ 'ti. Giridantajātakaṁ[24].

5. Anabhiratijātaka.

Yathodake āvile appasanne ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ brāhmaṇakumāraṁ ārabbha kathesi. Sāvatthiyaṁ kir'[25] eko brāhmaṇakumāro tiṇṇaṁ vedānaṁ pāragū bahū[26] khattiyakumāre ca brāhmaṇakumāre ca mante vācesi. So aparabhāge gharāvāsaṁ saṇṭhapetvā vatthālaṁkāradāsadāsikhettavatthugomahiṁsaputtadārādīnaṁ atthāya cintayamāno rāgadosamohavasiko hutvā āvilacitto ahosi, mante paṭipāṭiyā parivattetuṁ nāsakkhi[27], ito c' ito ca mantā na paṭibhaṁsu[28]. So ekadivasaṁ bahuṁ[29] gandhamālādiṁ[30] gahetvā Jetavanaṁ gantvā Satthāraṁ pūjetvā vanditvā ekamantaṁ

---

[1] K va nanujo, B[1] ca tanuke, B[2] ca tanujo. [2] K piso. [3] K -kappino. [4] B[1] ānanesu. [5] B[1] gahetvā. [6] B[1] pahantvāna. [7] B[1] assa. [8] B[1] anurūpajā ayaṁ. [9] B[1] siṅgā ayo ājāyasampanno. [10] B[1] akhayākārakampito. [11] B[1] sikhayena. [12] B[1] omita sundarena. [13] B[1] kappito-. [14] B[1] anena gahetvāna. [15] K -yyaṁ. [16] B[1] evataasa. [17] K -dhīyasati. [18] B[1] anusikkhāyati. [19] B[1] adda atthe. [20] B[1] ayaṁ rājāti, B[2] ajjhāsayaṁ jānāti. [21] B[1] dhammadesanaṁ. [22] B[1] giridatthe. [23] B[1] adda ahosi. [24] B[1] giridatthajātakaṁ catuttharn. [25] B[1] kira. [26] both MSS. bahu. [27] B[1] nāsakki. [28] K ni paṭihaṁsu, B[1] na paṭisaṁsu. [29] B[1] bahu. [30] B[1] -jātiṁ.

nisīdi. Satthā tena saddhiṁ paṭisanthāraṁ katvā "kiṁ māṇava mante vācesi, paguṇā te mantā" ti pucchi. „Pubbe me bhante mantā paguṇā, gharāvāsassa pana gahitakālato paṭṭhāya cittaṁ me āvilaṁ jātaṁ, tena me mantā na paguṇā" ti. Atha nam Satthā „na kho māṇava idān' eva pubbe pi te cittassa anāvilakāle tava mantā paguṇā ahesuṁ, rāgādihi pana āvilakāle tava mantā na paṭibhaṁsū[1]" 'ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto brāhmaṇamahāsālakule nibbattitvā vayappatto Takkasilāyaṁ mante uggaṇhitvā disāpāmokkho ācariyo hutvā Bārāṇasiyaṁ bahū khattiyabrāhmaṇakumāre[2] mante vācesi. Tassa santike eko brāhmaṇamāṇavo tayo vede[3] paguṇe akāsi, ekapade pi nikkaṁkho piṭṭhiācariyo[4] hutvā mante vācesi. So aparena samayena gharāvāsaṁ gahetvā gharāvāsacintāya[5] āvilacitto mante parivattetuṁ nāsakkhi. Atha naṁ ācariyo attano santikaṁ āgataṁ „kiṁ māṇava paguṇā te mantā" ti pucchitvā „gharāvāsaṁ gahitakālato paṭṭhāya me cittaṁ āvilaṁ jātaṁ, mante parivattetuṁ na sakkomīti" vutte „tāta āvile[6] cittamhi[7] paguṇāpi mantā na paṭibhanti[8], anāvile pana appaṭibhānaṁ[9] nāma n' atthīti" vatvā imā gāthā[10] āha:

1. Yathodake āvile appasanne
na passati sippikasambukaṁ[11]
sakkharaṁ[12] vālukaṁ macchagumbaṁ
evaṁ āvilamhi[13] citte
na passati attadatthaṁ paratthaṁ. 67.

2. Yathodake acche vippasanne
so passati sippi[14] ca macchagumbaṁ[15]

---

[1] K paṭihaṁsū. [2] K bahukhattiyabrāh-, B[c] bahukhattiyakumāre bahubrāhmaṇakumāre. [3] B[c] bede. [4] so K B[p]; B[c] ekapade ni nikkaṁkho piṭhi ācariyo. [5] K agharāvāsacittāya. [6] B[c] āvila. [7] K cittaṁhi. [8] K paṭihanti. [9] K apaṭihānaṁ, B[c] apaṭibhānaṁ. [10] B[c] imaṁ gāthādvayaṁ. [11] B[c] sippisappukaṁ, K sippisambuka, B[p] sibbikasambukaṁ ca; read na passati sambukaṁ ca? [12] K omits sakkharaṁ. [13] so B[p]; K āvile, B[c] āvilaṁhi. [14] K sippi. [15] B[c] passati kasampukaṁ sakkharaṁ vālukaṁ macchagumpaṁ.

evaṁ anāvilamhi[1] citte
so passati[2] attadatthaṁ paratthan ti. 68.

Tattha āvile ti kaddamāvilite[3], appasanne ti tāya eva[4] āvilatāya avippasanne[5], sippikasambukan[6] ti sippikañ ca sambukañ ca[7], macchagumban ti macchaghatam, evaṁ āvile[8] ti evaṁ evaṁ[9] rāgādīhi āvile citte, attadatthaṁ paratthan ti na[10] attatthaṁ na paratthaṁ[11] passatīti attho, so passatī ti evaṁ evaṁ āvile citte so puriso attatthañ ca paratthañ ca passatīti[12].

Satthā imaṁ atītaṁ[13] āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne brāhmaṇakumāro sotāpattiphale patiṭṭhahi) „Tadā ayaṁ eva māṇavo ahosi, ācariyo pana ahaṁ evā" 'ti. Anabhiratijātakaṁ[14].

6. Dadhivāhanajātaka.

Vaṇṇagandharasopeto ti. Idaṁ Satthā Veḷuvane viharanto vipakkhasevim ārabbha kathesi. Vatthuṁ heṭṭhākathitasadisam eva. Satthā pana: „bhikkhave asādhusaṁvāso nāma pāpo anatthakaro, tattha manussabhūtānaṁ tāva pāpasaṁvāsassa anatthakaraṇāya kiṁ vattabbaṁ, pubbe pana asātena amadhurena nimbarukkhena saddhiṁ[15] saṁvāsaṁ āgamma madhurarase dibbaambapatibhāgo acetano ambarukkho pi amadhuro tittako jāto" ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Kāsiraṭṭhe[16] cattāro bhātaro brāhmaṇā isipabbajjaṁ pabbajitvā Himavantapadese[17] paṭipāṭiyā paṇṇasālā[18] katvā vāsaṁ kappesuṁ. Tesaṁ[19] jeṭṭhabhātā kālaṁ katvā Sakkattaṁ pāpuṇi. So taṁ kāraṇaṁ ñatvā antarantarā sattaṭṭhadivasaccayena tesaṁ upaṭṭhānaṁ gacchanto ekadivasaṁ jeṭṭhakatāpasaṁ vanditvā ekamantaṁ

---

[1] K -lambhi. [2] B[1] apassati. [3] K -lulite, B[1] -lulite. [4] B[1] thāya yeva. [5] B[1] appasanne. [6] K sippisambukan. [7] B[1] sippañ ca kasaṁmukañ ca. [8] B[1] āvilamhi. [9] B[1] evameva. [10] B[1] neva. [11] B[1] attadatthaparatthaṁ. [12] B[1] puriso passati atta attaṁ parattaṁ ti attho. [13] B[1] dhammadesanaṁ. [14] B[1] adds paṭhamanitthitaṁ. 6. Cfr. Five Jât. by V. Fausbøll 1861 p. 1. [15] B[1] omits saddhiṁ. [16] B[1] kāsikaraṭṭhe. [17] B[1] himavantappadese. [18] B[1] paṇṇasālaṁ. [19] K tesaṁ.

nisīditvā „bhante kena te attho" ti pucchi. Paṇḍurogatāpaso „agginā me attho" ti āha. So tassa vāsipharasukaṃ[1] adāsi. (Vāsipharasuko[2] nāma daṇḍe pavesanavasena[3] vāsi pi hoti pharasu pi.) Tāpaso „ko me imaṃ ādāya dārūni āharissatīti" āha. Atha naṃ Sakko evam āha: „yadā[4] te bhante dārūhi attho imaṃ pharasuṃ hatthena[5] paharitvā[6] 'dārūni me āharitvā aggiṃ kareyyāsīti" vadeyyāsi, dārūni āharitvā aggiṃ katvā dassatīti'. Tassa vāsipharasukaṃ datvā dutiyam pi upasaṅkamitvā „bhante kena te attho" ti pucchi. Tassa paṇṇasālāya hatthimaggo hoti. So hatthīhi upadduto „hatthīnaṃ me vasena dukkhaṃ uppajjati[7], te palāpehīti" āha. Sakko tassa ekaṃ bheriṃ upanāmetvā „bhante imasmiṃ tale pahate tumhākaṃ paccāmittā palāyissanti, imasmiṃ pahate mettacittā hutvā caturaṅginiyā senāya[8] parivāressantīti" vatvā taṃ bheriṃ datvā kaniṭṭhassa santikaṃ gantvā „bhante kena te attho" ti pucchi. So pi paṇḍurogadhātuko va, tasmā „dadhinā me attho" ti āha. Sakko tassa ekaṃ dadhighaṭaṃ datvā „sace tumhe icchamānā imaṃ āvajjessatha[10] mahānadī hutvā mahoghaṃ pavattetvā tumhākaṃ rajjaṃ gahetvā dātuṃ samattho pi bhavissatīti" vatvā pakkāmi. Tato paṭṭhāya vāsipharasuko[11] jeṭṭhabhātikassa aggiṃ karoti, itarena[12] bheritale pahate hatthī palāyanti[13], kaniṭṭho dadhiṃ paribhuñjati. Tasmiṃ kāle eko sūkaro ekasmiṃ purāṇagāmaṭṭhāne caranto[14] ānubhāvasampannaṃ ekaṃ maṇikkhandhaṃ[15] addasa. So taṃ maṇikkhandhaṃ mukhena ḍasitvā[16] tassānubhāvena ākāse uppatitvā samuddamajjhe ekaṃ dīpakaṃ gantvā „ettha dāni mayā vasituṃ vaṭṭatīti"[17] otaritvā phāsukaṭṭhāne[18] udumbararukkhassa

---

[1] B[1] vasiparasum. [2] B[1] vāsiparsuko. [3] K pavesanāvasena, B[1] omits vasena. [4] B[1] yadi. [5] B[1] hattena, K hattha. [6] B[1] paharitvā. [7] B[1] kārāhiti. [8] B[1] hatthinaṃ ayyena me dukkhaṃ uppajjiti. [9] B[1] caturaṅginī senā. [10] B[1] āsiñceyyātha. [11] B[1] vāsipharasuṃ. [12] B[1] itaro. [13] B[1] hatthī palāyati. [14] B[1] vicarantu. [15] B[1] anubhāvasampannamaṇikhandhaṃ. [16] B[1] ḍasitvā. [17] B[1] vaṭṭatīti. [18] B[1] adds ekasse

heṭṭhā vāsaṁ kappesi. So ekadivasaṁ tasmiṁ rukkhamūle maṇikkhandhaṁ purato ṭhapetvā niddaṁ okkami. Ath' eko Kāsiraṭṭhavāsimanusso[1] „nirūpakāro[2] esa amhākan“ ti mātāpitūhi gehā nikkaḍḍhito ekaṁ paṭṭanagāmaṁ[3] gantvā nāvikānaṁ kammakaro[4] hutvā nāvaṁ āruyha[5] samuddamajjhe bhinnāya nāvāya phalake nipanno taṁ dīpaṁ patvā phalāphalāni pariyesanto taṁ sūkaraṁ niddāyantaṁ disvā saṇikaṁ[6] gantvā maṇikkhandhaṁ gaṇhitvā tassa ānubhāvena ākāse uppatitvā udumbararukkhe nisīditvā cintesi: „ayaṁ sūkaro imassa maṇikkhandhassa ānubhāvena ākāsacāriko[7] hutvā idha vasati maññe, mayā pana[8] paṭhamaṁ eva imaṁ māretvā maṁsaṁ khāditvā pacchā gantuṁ vaṭṭatīti“. So ekaṁ daṇḍakaṁ bhañjitvā tassa sīse pātesi. Sūkaro pabujjhitvā maṇiṁ apassanto ito c' ito ca kampamāno vidhāvati. Rukkhe nisinnapuriso[10] hasi. Sūkaro olokento taṁ disvā rukkhaṁ sīsena paharitvā tatth' eva mato. So puriso otaritvā aggiṁ katvā tassa maṁsaṁ pacitvā khāditvā ākāse uppatitvā Himavantamatthakena gacchanto assamapadaṁ disvā jeṭṭhatāpasassa[11] assame[12] otaritvā dvīhatīhaṁ vasitvā tāpasassa vattapaṭivattaṁ akāsi vāsipharasukassa ānubhāvañ ca passi. So „imaṁ mayā gahetuṁ vaṭṭatīti“ maṇikkhandhassa ānubhāvaṁ[13] tāpasassa dassetvā „bhante imaṁ me gahetvā vāsipharasukaṁ[14] dethā“ 'ti āha. Tāpaso ākāsena caritukāmo taṁ gahetvā vāsipharasukaṁ adāsi. So taṁ gahetvā thokaṁ gantvā vāsipharasukaṁ pahaṁsitvā[15] „vāsipharasuka“ tāpasassa sīsaṁ chinditvā[17] maṇikkhandhaṁ me āharā“ 'ti āha. So gantvā tāpasassa sīsaṁ chinditvā maṇikkhandhaṁ āhari. So vāsipharasukaṁ[18] paṭicchannaṭṭhāne ṭhapetvā majjhimatāpasassa[19]

---

[1] B[1] kāsikaraṭṭha-, K kāsiraṭṭhe. [2] so both MSS. [3] K paddhanagāmaṁ. [4] B[1] kammakāro. [5] B[1] abhiruyha. [6] B[1] saṇikaṁ. [7] B[1] sākassavāro. [8] B[1] omits pana. [9] B[1] vaddhatīti. [10] B[1] nisinno-. [11] B[1] jeṭṭhabhātikassa tāpasa. [12] B[1] assamaṁ. [13] B[1] anubhāvaṁ. [14] K vāsipharasuṁ. [15] B[1] vāsipharasuṁ pharahitvā. [16] B[1] omits this word. [17] B[1] sīse bhinditvā. [18] K vāsipharasuṁ. [19] B[1] majjhimatāpasa.

santikaṁ gantvā katipāhaṁ vasitvā bheriyā ānubhāvaṁ disvā maṇikkhandhaṁ datvā bheriṁ gaṇhitvā[1] purimanayen' eva tassa pi sīsaṁ chindāpetvā kaniṭṭhaṁ upasaṁkamitvā dadhighaṭassānubhāvaṁ disvā maṇikkhandhaṁ datvā dadhighaṭaṁ gahetvā purimanayen' eva tassa sīsaṁ chindāpetvā[2] maṇikkhandhañ ca vāsipharasukañ ca bheriñ ca dadhighaṭañ ca gahetvā ākāse uppatitvā Bārāṇasiyā avidūre ṭhatvā Bārāṇasirañño „yuddhaṁ vā me[3] detu rajjaṁ vā" ti ekassa purisassa hatthe paṇṇaṁ pāhesi. Rājā sāsanaṁ sutvā va „coraṁ gaṇhissāmā" 'ti nikkhami. So ekaṁ bheritalaṁ pahari, caturāṅginī[4] senā parivāresi. Rañño avattharaṇabhāvaṁ[5] ñatvā dadhighaṭaṁ vissajjesi[6], mahānadī pavatti[7], mahājano dadhimhi osīditvā nikkhamituṁ[8] nāsakkhi. Vāsipharasukaṁ pahaṁsitvā[9] „rañño sīsaṁ āharā" 'ti[10] āha, vāsipharasuko gantvā sīsaṁ āharitvā pādamūle nikkhipi, eko pi āvudhaṁ ukkhipituṁ nāsakkhi[11]. So mahantena balena parivuto nagaraṁ pavisitvā abhisekaṁ kāretvā Dadhivāhano nāma rājā hutvā dhammena rajjaṁ kāresi. Tass' ekadivasaṁ mahānadiyaṁ jālakaraṇḍake[12] kilantassa Kaṇṇamuṇḍadahato devatāparibhogaṁ ekaṁ ambapakkaṁ āgantvā jāle laggi. Jālaṁ ukkhipantā taṁ disvā rañño adaṁsu. Taṁ mahantaṁ ghaṭappamāṇaṁ parimaṇḍalaṁ[13] suvaṇṇavaṇṇaṁ ahosi. Rājā „kissa phalaṁ nām' etan" ti vanacārake pucchitvā „ambaphalan" ti sutvā paribhuñjitvā tassa aṭṭhiṁ attano uyyāne ropāpetvā khīrodakena siñcāpesi. Rukkho nibbattitvā tatiye saṁvacchare phalaṁ adāsi. Ambassa sakkāro[14] mahā ahosi: khīrodakena siñcanti, gandhapañcaṅgulikaṁ denti, mālādāmāni parikkhipanti, gandhatelena dīpaṁ jālenti, parikkhepo pan' assa pattasāṇiyā[15] ahosi. Phalāni madhurāni suvaṇṇavaṇṇāni ahesuṁ. Dadhivāhanarājā aññesaṁ rājūnaṁ ambaphalaṁ pesento aṭṭhito

---

[1] B[1] gahetvā. [2] B[1] chindāpetvā. [3] B[1] omits me. [4] B[1] caturaṅgini. [5] B[1] āvattaraṇa-. [6] B[1] visajjesi. [7] B[1] pavattati. [8] B[1] nisīdituṁ. [9] B[1] paharitvā. [10] B[1] āharāhīti. [11] B[1] na sakkhi. [12] B[1] jālakaḍaṇḍake, K jālakaraḍake. [13] K parimaṇḍalaṁ. [14] B[1] pakāro. [15] B[1] pattasāṇiyā, K paddhasāṇiya.

rukkhanibbattanabhayena aṅkuranibbattanaṭṭhānaṁ maṇḍukaṇṭakena vijjhitvā pesesi. Tesaṁ ambaṁ khāditvā aṭṭhi ropitaṁ na sampajjati[1]. Te „kiṁ nu kho ettha kāraṇan“ ti pucchantā taṁ kāraṇaṁ jāniṁsu. Ath' eko rājā uyyānapālaṁ pakkositvā „Dadhivāhanassa ambaphalānaṁ rasaṁ nāsetvā tittakabhāvaṁ kātuṁ sakkhissasīti“[2] pucchitvā „āma devā“ 'ti vutte „tena hi gacchā“ 'ti[3] sahassaṁ datvā pesesi. So Bārāṇasiṁ gantvā „eko uyyānapālo āgato“ ti rañño ārocāpetvā tena pakkosāpito pavisitvā rājānaṁ vanditvā „tvaṁ uyyānapālo“ ti puṭṭho „āma devā“ 'ti vatvā attano ānubhāvaṁ vaṇṇesi. Rājā „gaccha, amhākaṁ uyyānapālassa santike hohī“[4] āha. Te tato paṭṭhāya dve janā uyyānaṁ paṭijagganti. Adhunāgato uyyānapālo akālapupphāni pupphāpento akālaphalāni gaṇhāpento uyyānaṁ ramaṇīyaṁ[5] akāsi. Rājā tassa pasīditvā porāṇakauyyānapālaṁ niharitvā tass' eva uyyānaṁ adāsi. So uyyānassa attano hatthagatabhāvaṁ ñatvā ambarukkhaṁ parivāretvā nimbe ca paggavavalliyo[6] ca ropesi. Anupubbena nimbā vaḍḍhiṁsu. Mūlehi mūlāni sākhāhi ca sākhā[7] saṁsaṭṭhā onaddhā vinaddhā ahesuṁ. Tena[8] asātamadhurasaṁsaggena tāva madhuraphalo ambo tittako jāto nimbapaṇṇasadisaraso. Ambaphalānaṁ tittakabhāvaṁ ñatvā uyyānapālo palāyi. Dadhivāhano[9] uyyānaṁ gantvā ambaphalaṁ[10] khādanto mukhe pavitthaṁ ambayūsaṁ nimbakasaṭaṁ[11] viya[12] ajjhoharituṁ asakkonto kakkāretvā[13] nuṭṭhubhi[14]. Tadā Bodhisatto tassa atthadhammānusāsako ahosi. Rājā Bodhisattaṁ āmantetvā „paṇḍita, imassa rukkhassa porāṇakaparihārato[15] parihīnaṁ n' atthi, evaṁ sante pi 'ssa phalaṁ tittakaṁ jātaṁ, kiṁ[16] nu kāraṇan“ ti pucchanto paṭhamaṁ gāthaṁ āha:

---

[1] K sampajjatīti. [2] K sakkhissatīti, B[1] sakkhissasi. [3] B[1] acchahīti. [4] both MSS. hoti. [5] B[1] rammaṇiyaṁ. K ramaṇiyaṁ. [6] B[1] aggavalliyo. [7] K sākhāhi ca sakhāhi, B[1] sākhehi sākhāni. [8] B[1] adds gandhaphalānaṁ rukkhānaṁ [9] B[1] adds pakkiyantaṁ uyyānapālaṁ (read -pālaṁ) sutvā. [10] B[1] ampaphalo. [11] B[1] nimbakasaṭaṁ, B[2] nimbarasaṁ. [12] B[1] adds ahosi. [13] B[1] takkhādetvā. [14] B[1] nuṭṭhaka. [15] B[1] porāṇaparihārato. [16] B[1] kiṁ

1. Vaṇṇagandharasūpeto[1] amb' āyaṃ ahuvā pure,
tam eva pūjaṃ labhamāno keu' ambo kaṭukapphalo ti. 69.

Ath' assa kāraṇaṃ ācikkhanto Bodhisatto dutiyaṃ gāthaṃ āha:

2. Pucimandaparivāro ambo te Dadhivāhana,
mūlaṃ mūlena saṃsaṭṭhaṃ, sākhā sākhā nisevare[2],
asataṃ sannivāsena ten' ambo kaṭukapphalo ti. 70.

Tattha pucimandaparivāro ti nimbarukkhaparivāro[3], sākhā sakhā nisevare[4] ti pucimandassa sākhā ambarukkhassa sākhāyo nisevanti, asataṃ sannivāsenā 'ti amadhurehi pucimandehi[5] saddhiṃ sannivāsena, tenā 'ti tena kāraṇena ayaṃ ambo kaṭukaphalo asātaphalo tittakaphalo jāto ti.

Rājā tassa vacanaṃ sutvā sabbe pi pucimande ca paggave ca[6] chindāpetvā mūlāni uddharāpetvā samantā amadhuraṃ paṃsuṃ harāpetvā madhuraṃ[7] paṃsuṃ pakkhipāpetvā khīrodakasakkharodakagandhodakehi ambaṃ paṭijaggāpesi. So madhurarasasaṃsaggena[8] puna madhuro va ahosi. Rājā pakatiuyyānapālakass' eva uyyānaṃ niyyādetvā yāvatāyukaṃ ṭhatvā yathākammaṃ[9] gato.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā aham eva paṇḍitāmacco ahosin" ti. Dadhivāhanajātakaṃ[10].

7. Catumattajātaka.

Ucce viṭabhim āruyhā 'ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto aññataraṃ mahallakabhikkhuṃ[11] ārabbha kathesi. Ekadivasaṃ kira dvīsu aggasāvakesu aññamaññaṃ pañhaṃ pucchanavissajjanakathāya nisinnesu eko mahallako[12] tesaṃ santikaṃ gantvā tatiyo hutvā

---

[1] B[1] -rasupeto. [2] B[1] sākhā sākhaṃ nisevare. [3] so both MSS. [4] B[1] nisevare. [5] B[1] pucimandehi, K pucimandena. [6] B[1] pucimandena ca aggivalliyo ceva. [7] B[1] madhura. [8] B[1] madhurasaṃsaggena. [9] B[1] yathākkamaṃ. [10] B[1] adds chaṭṭhaṃ. [11] B[1] mahallakaṃ-, K -ka. [12] B[1] adds bhikkhu.

nisīditvā „bhante mayam pi tumhe pañhaṁ pucchissāma, tumhe pi attano kaṅkhaṁ amhe pi[1] pucchathā" 'ti āha. Therā taṁ[2] jigucchitvā uṭṭhāya pakkamiṁsu. Therānaṁ dhammaṁ sotuṁ nisinnaparisā samāgamassa bhinnakāle[3] Satthu santikaṁ gantvā „kiṁ akāle āgat' attha" 'ti vutte taṁ kāraṇaṁ ārocayiṁsu. Satthā „na bhikkhave idān' eva Sāriputta-Moggallānā etaṁ jigucchitvā akathetvā pakkamanti, pubbe pi pakkamiṁsū" 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto araññāyatane rukkhadevatā ahosi. Atha dve haṁsapotakā Cittakūṭapabbatā nikkhamitvā tasmiṁ rukkhe nisīditvā gocarāya gantvā nivattantāpi tasmiṁ ñeva vissamitvā Cittakūṭaṁ gacchanti. Gacchante gacchante[4] kāle tesaṁ Bodhisattena saddhiṁ vissāso ahosi, gacchantā ca āgacchantā ca aññamaññaṁ sammoditvā dhammakathaṁ kathetvā pakkamiṁsu. Ath' ekadivasaṁ tesu rukkhagge nisīditvā Bodhisattena saddhiṁ kathentesu eko sigālo tassa rukkhassa heṭṭhā ṭhatvā tehi haṁsapotakehi saddhiṁ mantento paṭhamaṁ gāthaṁ āha:

1. Ucce viṭabhiṁ āruyha mantayavho rahogatā,
nīce oruyha mantavho, migarājāpi sossatīti. 71.

Tattha ucce viṭabhiṁ āruyhā 'ti pakatiyāpi ucce imasmiṁ rukkhe uccataraṁ ekaṁ viṭapaṁ abhiruhitvā[5], mantayavho ti mantetha[6], nīce oruyhā 'ti otaritvā nīce thāne ṭhatvā mantayatha[7], migarājāpi sossatīti attānaṁ migarājānaṁ katvā āha.

Haṁsapotakā[8] jigucchitvā uṭṭhāya Cittakūṭaṁ eva gatā. Tesaṁ gatakāle Bodhisatto sigālassa dutiyaṁ gāthaṁ āha:

2. Yaṁ supaṇṇo supaṇṇena devo devena mantaye
kiṁ tattha catumaṭṭassa, bilaṁ pavisa jambukā 'ti. 72.

Tattha supaṇṇo ti sundarapaṇṇo, supaṇṇenā 'ti dutiyena haṁsapotakena, devo devenā 'ti imesu yeva dve devo[9] katvā kathesi[10], catumaṭṭassā[11] 'ti

---

[1] B[c] omits pi. [2] K nam. [3] B[c] bhinnā-. [4] B[c] only one gacchante, B[e] kāle gacchante atikkante. [5] B[c] -ruyhitvā. [6] B[c] adds kathetha. [7] B[c] mantayatha. [8] B[c] adds tassa, B[e] haṁsapotaka kujjhitvā. [9] K dve [10] B[c] kathesi. [11] K catumaddhā, B[c] catumatthassā.

sarīrena jātiyā sarena guṇena 'ti imehi catuhi[1] maṭṭassa[2] suddhassā[3] ti akkharatthu, asuddham yeva[4] pana tam pasaṃsāvacanena n'ādanto evam āha, catuhi[5] lāmakassa kim ettha sigālassā 'ti ayam ettha adhippāyo, bilam pavisā 'ti idam Bodhisatto bheravārammaṇam dassetvā tam palāpento āha.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā mahallako sigālo ahosi, dve hamsapotakā Sāriputta-Moggallānā, rukkhadevatā pana aham evā" 'ti. Catumaṭṭajātakam[6].

8. Sīhakoṭṭhukajātaka.

Sīhaṅgulī sīhanakho ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Kokālikam ārabbha kathesi. Ekadivasam kira Kokāliko aññesu bahussutesu dhammam kathentesu sayam pi kathetukāmo ahosi 'ti sabbam heṭṭhāvuttanayen' eva vitthāretabbam. Tam pana pavattim sutvā Satthā „na bhikkhave Kokāliko idān' eva attano saddena pākaṭo[7] jāto, pubbe pi pākaṭo ahosī" ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto Himavantapadese[8] sīho hutvā ekāya sigāliyā saddhim saṃvāsam anvāya puttam paṭilabhi. So aṅgulīhi nakhehi kesarena vaṇṇena saṇṭhānenā ti imehi ākārehi pitusadiso ahosi, saddena mātusadiso. Ath' ekadivasam deve vassitvā vigate[9] sīhesu naditvā sīhakīḷam kīḷantesu so pi tesam antare naditukāmo hutvā sigālikam nādam nadi. Ath' assa saddam sutvā sīhā tuṇhī ahesum. Tassa saddam sutvā aparo Bodhisattassa sajātiputto[10] „tāta, ayam sīho vaṇṇādīhi amhehi samāno, saddo pan' assa aññādiso, ko nām' eso" ti pucchanto paṭhamam gātham āha:

1. Sīhaṅgulī sīhanakho sīhapādapatiṭṭhito
so sīho sīhasaṃghamhi eko nadati aññathā ti. 73.

---

[1] K catu. [2] K maddhassa, B[1] matthassā. [3] B[1] omits suddhassā. [4] B[1] asuddho so ca. [5] B[1] adds mattassa. [6] B[1] catumattajātakam sattamam. [7] B[1] -so. [8] B[1] -ppadese. [9] B[1] vikate. [10] B[1] pajātiputte

Tattha sīhapādapatiṭṭhito ti sīhapāden' eva patiṭṭhito. eko nadati aññathā ti eko va avasesehi asadisena sigālasaddena nadanto aññathā nadati.

Taṁ sutvā Bodhisatto „tāta esa tava bhātā sigāliyā putto rūpena mayā sadiso saddena mātarā sadiso" ti vatvā sigāliputtaṁ āmantetvā „tāta, tvaṁ ito paṭṭhāya idha vasanto appasaddo vasa[1], sace puna nadissasi sigālabhāvan[2] te jānissantīti" ovadanto[3] dutiyaṁ gāthaṁ āha:

2. Mā tvaṁ nadi[4] rājaputta, appasaddo vane vasa,
sarena kho taṁ jāneyyuṁ, na hi te[5] pettiko saro ti. 74.

Tattha rājaputtā[6] 'ti sīhassa migarañño putto[7].

Imañ ca pana ovādaṁ sutvā puna so naditun nāma na ussahi.

Satthā imaṁ desanaṁ[8] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā sigāle Kokāliko ahosi, sajātiputto[9] Rāhulo, migarājā pana aham evā" 'ti. Sīhakoṭṭhukajātakaṁ[10].

9. Sīhacammajātaka.

N' etaṁ sīhassa naditan ti. Idaṁ pi Satthā Jetavane viharanto Kokālikaṁ ārabbha kathesi. So imasmiṁ kāle sabbaññuṁ[11] bhaṇitukāmo[12] ahosi. Satthā taṁ pavattiṁ[13] sutvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto kassakakule[14] nibbattitvā vayappatto kasikammena jīvikaṁ kappesi. Tasmiṁ kāle eko vāṇijo gadrabhabhārakena vohāraṁ karonto vicarati. So gatagatatṭhāne gadrabhassa piṭṭhito bhaṇḍikaṁ otāretvā gadrabhaṁ sīhacammena pārupitvā[15]

---

[1] B[1] va assa. [2] B[1] -ran. [3] B[1] ovadento. [4] B[1] nadi. [5] B[1] na pavitthe. [6] K -tto. [7] so B[1] BP; K puna. [8] B[1] dhammadesanaṁ. [9] B[1] sīhassa-. [10] B[1] sīhakojātakaṁ sīhacammaṁ. 6. Cfr. V. Fausbøll, Five Jât. 1861 p. 14. [11] K sabbabhaññuṁ, B[1] sarassaññuṁ. [12] K bhaṇitum-. [13] B[1] omits pavattiṁ. [14] B[1] kasika-. [15] B[1] parupetvā.

sāliyavakhette[1] vissajjeti[2]. Khettarakkhakā[3] taṁ[4] disvā sīho ti saññāya upasaṅkamituṁ na sakkonti. Ath' ekadivasaṁ so vāṇijo ekasmiṁ gāmadvāre nivāsaṁ gahetvā[5] pātarāsaṁ pacāpento tato gadrabhaṁ sīhacammaṁ pārupitvā[6] yavakhettaṁ[7] vissajjesi. Khettarakkhakā sīho ti saññāya taṁ upagantuṁ[8] asakkontā gehaṁ gantvā ārocesuṁ. Sakalagāmavāsino āvudhāni gahetvā saṅkhe dhamentā bheriyo vādentā khettasamīpaṁ gantvā unnadiṁsu. Gadrabho maraṇabhayabhīto gadrabharavaṁ ravi. Ath' assa gadrabhabhāvaṁ ñatvā Bodhisatto paṭhamaṁ gātham āha:

1. N' etaṁ sīhassa naditaṁ na vyagghassa[9] na dīpino,
pāruto sīhacammena jammo nadati gadrabho ti. 75.

Tattha jammo ti lāmako.

Gāmavāsino pi tassa gadrabhabhāvaṁ ñatvā aṭṭhīni bhañjantā pothetvā sīhacammaṁ ādāya agamaṁsu. Atha so[10] vāṇijo āgantvā taṁ vyasanappattaṁ[11] gadrabhaṁ disvā dutiyaṁ gātham āha:

2. Ciraṁ pi kho taṁ[12] khādeyya gadrabho haritaṁ yavaṁ
pāruto sīhacammena, ravamāno ca[13] dūsayîti. 76.

Tattha taṁ[14] ti nipātamattaṁ, ayaṁ gadrabho attano gadrabhabhāvaṁ ajānāpetvā sīhacammena pāruto[15] ciraṁ[16] pi kālaṁ haritaṁ yavaṁ khādeyyā 'ti attho, ravamāno ca[13] dūsayîti attano pana gadrabharavaṁ ravamāno e' eva[17] attānaṁ dūsayi, n' atth' attho sīhacammassa doso ti.

Tasmiṁ evaṁ vadante yeva gadrabho tatth' eva[18] mari. Vāṇijo pi taṁ pahāya pakkāmi[19].

Satthā imaṁ desanaṁ[20] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā gadrabho Kokāliko ahosi, paṇḍitakassako[21] pana aham evā" ti. Sīhacammajātakaṁ[21].

---

[1] B[1] -khettesu. [2] B[1] vissajjesi. [3] K -rakkhanakā, B[1] -rakkhikā. [4] so B[1] B[2]; K nam. [5] B[1] katvā. [6] B[1] pārupitvā. [7] B[1] yavakhette. [8] B[1] upasaṅkamitum. [9] B[1] byagghassa. [10] B[1] atheso. [11] B[1] ta byasana-. [12] so B[1] B[2]; K nam. [13] K va. [14] so B[2]; K nan, B[1] san. [15] K pārupato. [16] B[1] ciraṁ. [17] B[1] ravamānevaceva. [18] B[1] adis nippanno. [19] so B[2]; K pakkami, B[1] pakkamiṁsu. [20] B[1] dhammadesanaṁ. [21] B[1] -kasako. [21] B[1] adds navamaṁ.

10. Sīlānisaṃsajātaka.

Passa saddhāya[1] sīlassā 'ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto ekaṃ saddhaṃ upāsakaṃ ārabbha kathesi. So kira saddho pasanno ariyasāvako ekadivasaṃ Jetavanaṃ gacchanto sāyaṃ Aciravatītīraṃ[2] gantvā nāvike nāvaṃ tīre ṭhapetvā dhammasavanatthāya gate titthe[3] nāvaṃ adisvā buddhārammaṇaṃ pītiṃ gahetvā nadiṃ otari. Pādā udakamhi na osīdiṃsu. So paṭhavītale gacchanto viya vemajjhaṃ[4] gatakāle vīci[5] passi. Ath' assa buddhārammaṇā pīti mandā jātā, pādā osīdituṃ ārabhiṃsu. So puna buddhārammaṇaṃ pītiṃ daḷhaṃ katvā udakapiṭṭhen' eva gantvā Jetavanaṃ pavisitvā Satthāraṃ vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Satthā tena saddhiṃ paṭisanthāraṃ katvā „upāsaka kacci maggaṃ āgacchanto appakilamathena āgato sī?" ti pucchitvā „bhante buddhārammaṇaṃ pītiṃ gahetvā udakapiṭṭhe patiṭṭhaṃ labhitvā paṭhaviṃ maddanto viya āgato 'mhi" ti vutte „na kho upāsaka tvaṃ ajjeva Buddhaguṇe anussaritvā patiṭṭhaṃ laddho, pubbe pi upāsakā[6] samuddamajjhe nāvāya bhinnāya Buddhaguṇe anussarantā patiṭṭhaṃ labhiṃsū" 'ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Kassapasammāsambuddhakāle sotāpanno ariyasāvako ekena nahāpitakuṭumbikena saddhiṃ nāvaṃ abhirūhi[7]. Tassa nahāpitassa bhariyā „ayya imassa sukhadukkhaṃ tava bhāro" ti nahāpitaṃ tassa[8] upāsakassa hatthe nikkhipi. Atha sā[9] nāvā sattame divase samuddamajjhe bhinnā. Te pi dve janā ekasmiṃ phalake nipannā ekaṃ dīpakaṃ pāpuṇiṃsu. Tattha so nahāpito sakuṇe māretvā pacitvā khādanto upāsakassāpi deti. Upāsako „alaṃ mayhaṃ" ti na khādati. So cintesi „imasmiṃ ṭhāne amhākaṃ ṭhapetvā tīṇi saraṇāni aññā patiṭṭhā[10] n' atthīti" so tiṇṇaṃ ratanānaṃ guṇe anussari[11]. Ath' assa anussarantassa anussarantassa tasmiṃ dīpake nibbatto Nāgarājā attano sarīraṃ mahānāvaṃ katvā māpesi.

---

10. Cfr. L. Feer in Journ. Asiat. 1875 VI, 260. [1] B[1] saddāya, K sabbā. [2] B[1] sviravatinadītiraṃ. [3] B[1] titte. [4] B[1] vemajjha. [5] B[1] vigi. [6] B[1] -ka. [7] K -ruhi, B[1] -ruyhi. [8] so B[2]; K nahāpitassa, B[1] nhāpitaṃ. [9] B[1] athassa. [10] B[1] adds nāma. [11] B[1] anussarati.

Samuddadevatā niyāmako[1] ahosi. Nāvā sattahi ratanehi pūrayittha. Tayo kūpakā indanīlamaṇimayā ahesuṃ, sovaṇṇamayo lakāro[2], rajatamayāni yottāni, suvaṇṇamayāni padarāni[3]. Samuddadevatā nāvāya ṭhatvā „atthi Jambudīpagāmikā" ti ghosesi. Upāsako „mayaṃ gamissāmā" 'ti āha. „Tena hi ehi, nāvaṃ abhirūhā[4]" 'ti. So nāvaṃ abhirūhitvā[5] nahāpitaṃ pakkosi. Samuddadevatā[6] „tuyhaṃ yeva[7] labbhati na etassā" ti āha. „Kiṃkāraṇā" ti. „Etassa sīlaguṇācāro n' atthi, taṃ kāraṇaṃ, ahaṃ hi[8] tuyhaṃ nāvaṃ āhariṃ na etassā" ti. „Hotu, ahaṃ attanā[9] dinnadāne[10] rakkhitasīle[11] bhāvitabhāvanāya etassa pattiṃ dammīti". Nahāpito „anumodāmi sāmīti" āha. Devatā „idāni ganhissāmīti" taṃ hi[12] āropetvā ubho pi jane samuddā nikkhametvā[13] nadiyā Bārāṇasiṃ gantvā attano ānubhāvena dvinnaṃ pi tesaṃ gehe dhanaṃ patiṭṭhāpetvā „paṇḍiteh' eva nāma[14] saddhiṃ saṃsaggo nāma kātabbo ti, sace hi imassa[15] nahāpitassa iminā upāsakena saddhiṃ saṃsaggo na[16] bhavissa samuddamajjhe yeva nassissatīti[17]" paṇḍitasaṃsaggassa[18] guṇaṃ kathayamānā imā gāthā[19] avoca:

1. Passa saddhāya sīlassa cāgassa ca ayaṃ phalaṃ:
nāgo nāvāya vaṇṇena saddhaṃ vahati upāsakaṃ. 77.

2. Sabbhir eva samāsetha, sabbhi kubbetha santhavaṃ,
sataṃ hi sannivāsena sotthiṃ gacchati nahāpito ti. 78.

Tattha passā 'ti kañci[20] aniyāmetvā[21] passathā 'ti ālapati, saddhāyā 'ti lokiyalokuttarāya sīle, pi ca' eva nayo, cāgassā 'ti deyyadhammapariccāgassa c' eva kilesapariccāgassa ca, ayaṃ phalan ti idaṃ phalaguṇaṃ ānisaṃsan ti attho, atha vā cāgassa ca phalaṃ passa: ayaṃ nāgo nāvāya vaṇṇenā 'ti evaṃ p' etiha attho daṭṭhabbo, nāvāya vaṇṇenā ti nāvāya saṇṭhānena, saddhaṃ ti tisu ratanesu[22] patiṭṭhitasaddhaṃ[23], sabbhir evā 'ti paṇḍitehi

---

[1] B[c] niyyāmako manavo. [2] B[c] sovaṇṇamayā lañkāro. [3] B[c] piyanipiyani. [4] K. -ruha, B[c] -rūyhā. [5] K -ruhitvā, B[c] -rūyhitvā. [6] K -tāya. [7] B[c] tuyhaññeva. [8] B[c] omits hi. [9] B[c] attano. [10] B[c] B[r] -nena. [11] B[c] B[r] -lena. [12] B[c] pi. [13] B[c] -mitvā. [14] B[c] omits nāma. [15] K vassa. [16] B[c] nā. [17] both MSS. -ssati. [18] B[c] paṇḍitassa-. [19] B[c] gāthāyo. [20] B[c] kiñci. [21] B[c] aniyametvā. [22] B[c] saranesu. [23] B[c] patiṭhatasaddhaṃ.

yasa, samāsetha ti ekato āsayya upāsayya[1] vasayyā[2] 'ti attho, kubbetha 'ti kareyya. santhavan ti mittasanthavam, tañhāsanthavo pana kenaci saddhim na kātabbo, nahāpito ti nahāpitakuṭumbiko, nahāpito[3] ti pi pāṭho.

Evaṁ samuddadevatā ākāse ṭhatvā dhammaṁ desetvā ovaditvā Nāgarājānaṁ gaṇhitvā attano vimānam eva agamāsi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne upāsako sakadāgāmiphale patiṭṭhahi) „Tadā sotāpannupāsako parinibbāyi, Nāgarājā Sāriputto ahosi[4], samuddadevatā aham evā" 'ti. Sīlānisaṁsajātakaṁ[5]. Asadisavaggo catuttho.

5. RUHAKAVAGGA.

1. Ruhakajātaka.

Api ruhakasachinnāpiti[6]. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto purāṇadutiyikapalobhanaṁ ārabbha kathesi. Vatthuṁ Aṭṭhanipāte Indriyajātake āvibhavissati. Satthā pana taṁ bhikkhuṁ „ayaṁ te bhikkhu itthī[7] anatthakārikā, pubbe pi te esā sarājikāya[8] parisāya majjhe lajjāpetvā gehā[9] nikkhamanākāraṁ[10] kāresi[11]" vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchimhi nibbattitvā vayappatto pitu accayena rajje patiṭṭhāya dhammena rajjaṁ kāresi. Tassa Ruhako[12] nāma purohito ahosi, Ruhakassa purāṇī brāhmaṇī bhariyā. Rājā brāhmaṇassa assabhaṇḍakena alaṅkaritvā assaṁ adāsi. So taṁ assaṁ āruyha rañño upaṭṭhānaṁ gacchati. Atha naṁ alaṅkatassa assassa piṭṭhe nisīditvā gacchantaṁ disvā tahaṁ tahaṁ ṭhitā manussā „aho[13] assassa[14] rūpaṁ, aho asso sobhatīti" assaṁ eva pasaṁsanti. So gehaṁ āgantvā pāsādaṁ āruyha bhariyaṁ āmantesi:

[1] B[1] āsayya upāsayya. [2] B[1] omits vasayyā. [3] so K; B[1] nhā-, [4] K omits ahosi. [5] B[1] adds dasamaṁ. [6] B[1] ambhe duhakasachannāpiti. [7] B[1] itī. [8] both MSS. -kāyaṁ. [9] B[1] gehe. [10] K saṁkkha-. [11] B[2] rūha-, B[1] duha-. [12] B[1] ambho. [13] B[1] assa-

„bhadde amhākaṁ asso ativiya sobhati, ubhosu passesu ṭhitā manussā amhākaṁ assaṁ eva vaṇṇentīti". Sā pana brāhmaṇī thokaṁ chinnikā[1] dhuttikadhātukā, tena naṁ evaṁ āha: „ayya tvaṁ assassa sobhanakāraṇaṁ na jānāsi, ayaṁ asso attano alaṁkataṁ assabhaṇḍakaṁ nissāya sobhati, sace tvaṁ pi asso viya sobhitukāmo assabhaṇḍakaṁ pīḷandhitvā[2] antaravīthiṁ oruyha asso viya pāde koṭṭayamāno[3] gantvā rājānaṁ passasi[4] rājāpi taṁ vaṇṇayissati manussāpi taṁ ñeva vaṇṇayissantīti". So ummattakajātiko[5] brāhmaṇo tassā vacanaṁ sutvā „iminā nāma kāraṇen' esā[6] vadatīti" ajānitvā tathāsaññī[7] hutvā tathā akāsi. Ye ye passanti te te parihāsaṁ karontā „sobhati ācariyo" ti vadiṁsu. Rājā pana naṁ „kiṁ[8] ācariya pittaṁ te kupitaṁ[9], ummattiko si jāto" ti ādīni vatvā lajjāpesi. Tasmiṁ kāle brāhmaṇo „ayuttakaṁ mayā katan" ti lajjito[10] brāhmaṇiyā kujjhitvā „tāy' amhi sarājikāya senāya antare lajjāpito ti[11], pothetvā taṁ nikkaḍḍhissāmīti" gehaṁ agamāsi. Dhuttibrāhmaṇī tassa kujjhitvā āgamanabhāvaṁ ñatvā puretaraṁ ñeva culladvārena nikkhamitvā rājanivesanaṁ gantvā catuhapañcāhaṁ tatth' eva ahosi. Rājā taṁ kāraṇaṁ ñatvā purohitaṁ pakkosāpetvā „ācariya mātugāmassa nāma doso hoti yeva, brāhmaṇiyā khamituṁ vaṭṭatīti" khamāpanatthāya paṭhamaṁ gāthaṁ āha:

1. Api[12] Ruhaka-cchinnāpi[13] jiyā[14] sandhiyyate[15] puna,
sandhiyyassu[16] purāṇiyā[17], mā kodhassa vasaṁ gamīti. 79.

Tatthāyaṁ saṁkhepattho: bho Ruhaka nanu chinnāpi[18] dhanujiyā puna sandhiyyati[19] ghaṭiyati[20], evaṁ tvaṁ pi purāṇiyā saddhiṁ[21] sandhiyyassu[22], kodhassa vasaṁ mā gamīti[23]

---

[1] B[1] chindikā chindihitatabbā, B[2] chindikā. [2] B[1] pīḷ-. [3] K koṭṭeyamāno, B[1] koṭṭiyamāno, B[2] koṭiyamāno. [4] both MSS. passa. [5] K ummatti-. [6] B[1] kāraṇenasā. [7] K tathasaññī, B[1] tathāsaññī. [8] B[1] kiñci. [9] B[1] kuppitaṁ. [10] B[1] adds so. [11] so both MSS. [12] B[1] ambho, B[2] abbi. [13] K B[2] ruhakacchinnāpi, B[1] duhakicchannāsi. [14] B[1] jiyā. [15] B[2] sandhiyate, B[1] saddhiyāte. [16] K B[2] sandhiyassu, B[1] saddhiyassu. [17] so B[2]; K B[1] -niya. [18] B[1] nunacchannāsi. [19] K B[2] sandhiyati, B[1] saddhiyati. [20] B[1] ghaṭiyati. [21] B[1] sandhi. [22] K B[1] sandhiyassu, B[2] ramassu. [23] B[1] adds attho.

Taṁ sutvā Ruhako[1] dutiyaṁ[2] gātham āha:

9. Vijjamānāsu marūdvāsu[3] vijjamānesu kāsisu
aññaṁ jiyaṁ karissāma[4], alaṁ ñeva purāṇiyā ti. 80.

Tass' attho: mahārāja maruvāsesu[5] ca jiyakāresu[6] ca manussesu vijjamānesu aññaṁ jiyaṁ karissāma[4], imāya jiṇṇāya[7] purāṇiyā jiyāya alaṁ, n' atthi me koci attho ti.

Evañ ca pana vatvā taṁ niharitvā aññaṁ brāhmaṇiṁ ānesi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi) „Tadā purāṇī purāṇadutiyakā ahosi, Ruhako ukkaṇṭhitabhikkhu, Bārāṇasirājā pana aham evā" 'ti. Ruhakajātakaṁ[8].

2. Sirikāḷakaṇṇijātaka.

Itthī siyā rūpavatīti. Idaṁ Sirikāḷakaṇṇijātakaṁ Mahāummaggajātake āvibhavissatīti[9]. Sirikāḷakaṇṇijātakaṁ[10].

3. Cullapadumajātaka.

Ayam eva sā uhaṁ pi so anaññe ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto ukkaṇṭhitabhikkhuṁ ārabbha kathesi. Vatthuṁ[11] Ummadantijātake āvibhavissati. So pana bhikkhu Satthārā „saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu ukkaṇṭhito" ti vutte „saccaṁ Bhagavā" 'ti vatvā „ko pana taṁ[12] ukkaṇṭhāpetī" vutte „alaṁ bhante ekaṁ alaṅkatapaṭiyattaṁ mātugāmaṁ disvā kilesānuvattako hutvā ukkaṇṭhito" ti āha. Atha naṁ Satthā „bhikkhu, mātugāmo nāma akataññū mitadūbhī[13], thaddhahadayā porāṇakapaṇḍitāpi attano dakkhiṇajaṇṇukehi[14] pāyetvā[15] yāvajīvitaṁ[16] dānaṁ pi datvā mātugāmassa cittaṁ na labhiṁsū" 'ti vatvā atītaṁ āhari:

---

[1] B[1] nahato, B[2] ruhako. [2] B[1] natiyam. [3] B[2] muduvāsesu, B[1] vijjamānesu muduṁ. [4] B[1] -mi. [5] B[2] muduvāsesu, B[1] dhanukāramuduke su [6] B[1] jiyākārāsesu. [7] B[1] chinnāya, K jinnāya [8] B[1] duhakajātakaṁ pathamaṁ [9] K -essati. [10] K omits Sirikāḷakaṇṇijātakaṁ, B[1] Sirikāḷakaṇṇijātakaṁ dutiyaṁ [11] B[2] vatthu. [12] B[1] tvaṁ. [13] K dubhi, B[1] -dubbhī. [14] B[1] -jaṇṇu-. [15] B[2] pāyetvā [16] both K and B[1] -vita.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto tasmiṃ aggamahesiyā kucchimhi nibbatti, nāmagahaṇadivase c' assa[1] Padumakumāro ti nāmaṃ akaṃsu. Tassa aparena[2] cha kaniṭṭhabhātikā ahesuṃ. Te satta pi janā anupubbena vuddhippattā gharāvāsaṃ gahetvā rañño sahāyā viya vicaranti. Ath' ekadivasaṃ rājā[3] rājaṅganaṃ olokento ṭhito te mahāparivārena rājūpaṭṭhānaṃ[4] āgacchante[5] disvā „ime maṃ vadhitvā rajjaṃ pi gaṇheyyun" ti āsaṅkaṃ uppādetvā te pakkosāpetvā „tātā[6], tumhe imasmiṃ nagare vasituṃ na labhatha, aññattha[7] gantvā mam' accayena āgantvā kulasantakaṃ rajjaṃ gaṇhathā[8]" 'ti āha. Te pitu vacanaṃ sampaṭicchitvā roditvā kanditvā[9] attano gharāni gantvā pajāpatiyo ādāya „yattha vā tattha vā gantvā jīvissāmā" 'ti nagarā nikkhamitvā maggaṃ gacchantā ekaṃ kantāraṃ patvā annapānaṃ alabhamānā khudaṃ adhivāsetuṃ asakkontā „mayaṃ jīvamānā itthiyo labhissāmā" 'ti kaniṭṭhassa[10] bhariyaṃ māretvā terasa koṭṭhāse[11] katvā maṃsaṃ khādiṃsu. Bodhisatto ca[12] attano bhariyā ca laddhakoṭṭhāsesu ekaṃ ṭhapetvā ekaṃ dve pi khādiṃsu. Evaṃ cha divase cha itthiyo māretvā maṃsaṃ khādiṃsu. Bodhisatto punadivase ekekaṃ ṭhapetvā cha koṭṭhāse ṭhapesi. Sattame divase „Bodhisattassa bhariyaṃ māressāmā" 'ti vutte Bodhisatto te cha koṭṭhāse tesaṃ datvā[13] „ime cha koṭṭhāse[14] khādatha, sve jānissāmīti[15]" vatvā tesaṃ maṃsaṃ khāditvā niddāyanakāle bhariyaṃ gahetvā palāyi. Sā thokaṃ gantvā „gantuṃ na sakkomi sāmīti[16]" āha. Atha naṃ Bodhisatto khandhenādāya aruṇuggamanavelāya kantārā nikkhami. Sā suriye uggate „pipāsitāmhi[17] sāmīti" āha. Bodhisatto „bhadde udakaṃ n' atthīti" vatvā punappunaṃ[18] kathite khaggena dakkhiṇajaṇṇuṃ[19]

---

[1] K vassa. [2] B[1] apare. [3] B[1] omits rājā. [4] K rājū-. [5] B[1] gacchanta. [6] B[1] tāta. [7] B[1] aññatra. [8] B[1] gaṇhāthā. [9] B[1] omits kanditvā. [10] B[1] kaniṭṭha. [11] B[1] koṭṭhāsaṃ. [12] B[1] omits ca. [13] B[1] adds sajjatāya. [14] B[1] adds ye. [15] B[1] -mīti. [16] B[1] omits sāmi. [17] K pipāsitā. [18] K -na. [19] K dakkhiṇajaṇṇuṃ, B[1] padakkhaṇajaṇṇuṃ.

paharitvā[1] „bhadde pānīyaṁ n' atthi, idaṁ pana me dakkhiṇa-jannukohitaṁ[2] pivamānā nisīdā" 'ti āha. Sā tathā akāsi. Te anupubbena Mahāgaṅgaṁ patvā pivitvā[3] ca nahātvā ca phalā-phalaṁ khāditvā phāsukaṭṭhāne[4] vissamitvā ekasmiṁ Gaṅgāni-vattane assamapadaṁ māpetvā vāsaṁ kappesuṁ. Ath' ekadi-vasaṁ[5] upari Gaṅgāya rājāparādhikaṁ[6] coraṁ hatthapāde ca kaṇṇanāsañ ca chinditvā[7] ekasmiṁ ammaṇake[8] nipajjāpetvā[9] Mahāgaṅgāya pavāhesuṁ. So mahantaṁ aṭṭassaraṁ[10] karonto taṁ ṭhānaṁ pāpuṇi. Bodhisatto tassa karuṇaṁ paridevita-saddaṁ sutvā „dukkhappatto satto mayi ṭhite mā nassī" ti Gaṅgātīraṁ gantvā taṁ uttāretvā assamapadaṁ ānetvā kāsā-vadhopanalepanādīhi[11] vaṇapaṭikammaṁ akāsi. Bhariyā pan' assa „evarūpaṁ nāma koṇṭhaṁ[12] Gaṅgāya āvāhetvā[13] paṭi-jagganto[14] vicaratī'ti[15]" vatvā taṁ[16] koṇṭhaṁ[17] jigucchamānā nuṭṭhubhantī[18] vicarati. Bodhisatto tassa vaṇesu saṁvi-rūḷhesu[19] bhariyāya saddhiṁ taṁ assamapade katvā ṭhavito phalāphalāni āharitvā taṁ ca bhariyañ ca poseti[20]. Etesu evaṁ vasantesu sā itthī[21] tasmiṁ koṇṭhe[22] paṭibaddhacittā hutvā tena saddhiṁ anācāraṁ caritvā eten' upāyena Bodhisattaṁ māretu-kāmā hutvā evaṁ āha: „sāmi, ahaṁ tumhākaṁ aṁse nisīditvā kantārā nikkhamamānā etaṁ pabbataṁ oloketvā 'ayye pabbate[23] nibbattadevate sace ahaṁ sāmikena saddhiṁ ārogā jīvitaṁ la-bhissāmi balikammaṁ[24] te karissāmī'ti āyāciṁ[25], sā maṁ idāni uttāseti[26], karom' assā balikamman" ti. Bodhisatto taṁ māyaṁ ajānanto sādhū 'ti sampaṭicchitvā balikammaṁ sajjetvā tāya[27] balibhājanaṁ gāhāpetvā pabbatamatthakaṁ abhirūhi[28]. Atha

---

[1] B[1] pasāretvā. [2] K -jantu-, B[1] -jaṇṇu-. [3] K pitvā. [4] B[1] -kaṭṭhānesu. [5] K athekaṁ. [6] K rājapatāḷhikaṁ, B[1] rājiparājjhikaṁ. [7] B[1] bhinditvā. [8] B[1] aṁpaṇake. [9] B[1] nissajjāpetvā. [10] B[1] aṭṭassaraṁ. [11] B[1] tasāvasorahale-. [12] K koṇṭhaṁ corr. to koṇṭaṁ, B[1] koṇṭha, B[2] kuṇṭhaṁ. [13] K ādāte chaṭṭitaṁ, B[1] pa-vāhetvā. [14] B[2] parijag-. [15] K vicarantīti. [16] K naṁ. [17] B[1] koṇṭhaṁ, K koṇ-ṭhaṁ corr. to koṇṭaṁ. [18] K -ṭiti, B[1] nuṭhatantīti. [19] B[1] vaṇesu virūḷhesu. [20] B[1] posesi. [21] K itthi. [22] so K B[2]; B[1] kuṇṭha. [23] B[1] pabbatamhi. [24] B[1] -kuṁ-paṁte. [25] B[1] -si. [26] B[1] uttāpeti. [27] K -ruhi, B[1] -rūyhi.

nam sā evam āha: „sāmi, devatā no pi tvam ñeva uttamadevatā, paṭhamam tāva tam[1] vanapupphehi pūjetvā padakkhiṇam katvā vanditvā pacchā devatāya balikammam karissāmîti[2]“ sā Bodhisattam papātābhimukham ṭhapetvā vanapupphehi pūjetvā padakkhiṇam katvā vanditukāmā viya hutvā piṭṭhipasse ṭhatvā piṭṭhiyam paharitvā papāte pātetvā „diṭṭhā me va[3] paccāmittassa piṭṭhîti“ tuṭṭhamānasā pabbatā orohitvā koṇṭhassa[4] santikam agamāsi. Bodhisatto pi papātānusārena[5] pabbatā patanto[6] udumbararukkhamatthake ekasmiṁ akaṇṭake[7] pattasañchanne gumbe laggi, heṭṭhāpabbatam pana orohituṁ na sakkā, so udumbarāni khāditvā sākhantare nisīdi. Ath' eko mahāsarīro godharājā heṭṭhāpabbatapādato abhirūhitvā[8] tasmiṁ udumbare phalāni khādati. So tam divasam Bodhisattam disvā palāyi. Punadivase āgantvā ekasmiṁ passe phalāni khāditvā pakkāmi. Evam punappunam[9] āgacchanto Bodhisattena saddhiṁ vissāsam āpajjitvā „tvam[10] imam ṭhānam katham āgato sîti“ pucchitvā „iminā nāma kāraṇenā“ 'ti vutte „tena hi mā bhāyîti“ vatvā Bodhisattam attano piṭṭhiyam nipajjāpetvā otāretvā araññato nikkhamitvā mahāmagge[11] ṭhapetvā „iminā maggena gacchathā[12]“ 'ti uyyojetvā araññam eva pāvisi. Bodhisatto ekam gāmakam gantvā tattha vasanto pitu kālakatabhāvam[13] sutvā Bārāṇasim gantvā kulasantake rajje patiṭṭhāya Padumarājā nāma hutvā dasarājadhamme akopetvā dhammena rajjam kāreṇto catusu nagaradvāresu nagaramajjhe nivesanadvāre ti cha dānasālāyo kāretvā devasikam cha satasahassāni vissajjetvā dānam adāsi. Sāpi kho pāpitthi tam koṇṭham[14] khandhe nisīdāpetvā araññā nikkhamitvā manussapathe bhikkham caramānā yāgubhattam saṁharitvā[15] tam koṇṭham[16] posesi[17]. „Ayam[17] te kim

[1] B[1] tvam. [2] B[1] -ssāmā ti. [3] B[1] B[2] omit va. [4] B[2] kuṇṭhassa, B[1] koṇṭhaṁkassa, K koṭṭassa. [5] K papātatațâmu-, B[2] pabbatânu-. [6] K papatanto. [7] B[1] atandake. [8] B[1] -rūyhitvā. [9] K -na. [10] K omits tvam. [11] B[1] -maggena. [12] B[1] gacchāhi. [13] B[1] kālaṅkata-. [14] B[2] kuṇṭham, K koṭṭaṁ. [15] so B[2]; K saṁgharitvā, B[1] saṅgharitvā. [16] so K B[2]; B[1] posetî. [17] B[1] manussāyan, B[2] mannasā ayam.

hotīti" pucchiyamānā „ahaṁ etassa[1] mātuladhītā[2], pitucchāputto me esa, etass' eva maṁ adaṁsu, sāhaṁ vajjhappattam[3] pi attano sāmikaṁ ukkhipitvā pariharantī[4] bhikkhaṁ caritvā posemīti" āha[5]. Manussā „ayaṁ patibbatā" ti tato paṭṭhāya bahutaraṁ yāgubhattaṁ adaṁsu. Apare naṁ[6] evam āhaṁsu: „tvaṁ mā evaṁ vicari, Padumarājā Bārāṇasiyaṁ rajjaṁ kāreti[7], sakala-Jambudīpaṁ saṁkhobhetvā dānaṁ deti, so taṁ disvā tussissati, tuṭṭho te[8] bahuṁ dhanaṁ dassati, tava sāmikaṁ idha nisīdāpetvā gacchathā[9]" 'ti thiraṁ katvā vettapacchiṁ adaṁsu. Sā anācārā taṁ[10] koṭṭhaṁ[11] vettapacchiyaṁ nisīdāpetvā pacchiṁ ukkhipitvā Bārāṇasiṁ gantvā dānasālāsu bhuñjamānā vicarati. Bodhisatto alaṁkatahatthikkhandhavaragato dānaggaṁ gantvā aṭṭhannaṁ vā dasannaṁ vā sahatthā dānaṁ datvā puna gehaṁ gacchati. Sā anācārā taṁ[12] koṭṭhaṁ[11] pacchiyaṁ nisīdāpetvā pacchiṁ[13] ukkhipitvā tassa gamanamagge aṭṭhāsi. Rājā disvā „kiṁ etan" ti pucchi. „Ekā deva patibbatā" ti. Atha naṁ pakkosāpetvā saññānitvā[14] koṭṭhaṁ[15] pacchito nīharāpetvā[16] „ayaṁ te kiṁ hotīti" pucchi. Sā[17] „pitucchāputto me deva kuladattiyo[18] sāmiko" ti āha. Manussā taṁ[19] antaraṁ ajānantā „aho patidevatā" ti ādīni vatvā taṁ anācāriṭṭhiṁ vaṇṇayiṁsu. Puna rājā taṁ[19] „ayaṁ[20] te koṭṭho[21] kuladattiko[22] sāmiyo[23]" ti pucchi. Sā rājānaṁ asaññānantī „āma devā" 'ti sūrā hutvā kathesi. Atha naṁ rājā „kiṁ esa Bārāṇasirañño putto, nanu tvaṁ Padumakumārassa bhariyā asukarañño dhītā, asukā nāma mama jannulohitaṁ[24] pivitvā[25] imasmiṁ koṭṭhe[26] paṭibaddhacittā maṁ papāte pātesi, sā dāni tvaṁ nalāṭena maccuṁ gahetvā maṁ[27] mato ti maññamānā imaṁ ṭhānaṁ āgatā, nanu ahaṁ

[1] B[1] tassa [2] B[1] mātulassadhītā, K mātuladhītā ti. [3] B[1] vayappattā. [4] B[1] pariharanti, K pariharitvā. [5] K omits āha. [6] B[1] janā. [7] B[1] kāresi. [8] K omits te. [9] B[1] gaccha [10] K nam. [11] so B[1]; K koṭṭam, B[2] kuṭṭhaṁ. [12] B[1] omits pacchiṁ. [13] B[1] saṁjā-. [14] so B[2]; K koṭṭam, B[1] koṭṭha. [15] both MSS ni-. [16] B[1] sāmi. [17] B[1] kuladatthiko. [18] K omits taṁ. [19] B[1] ayaṁ. [20] so B[2], K koṭṭo, B[1] koṭṭha. [21] B[1] sāmiko. [22] K jannu-, B[1] jaṇṇu-. [23] B[1] -tvāna. [24] so B[2] B[1]; K koṭṭe. [25] B[1] maṁ.

jīvāmīti[a] vatvā amacce āmantetvā „bho amaccā, nanu ahaṁ' tumhehi puttho evaṁ kathesi[1]: 'mama cha kaniṭṭhabhātikā cha itthiyo māretvā maṁsaṁ khādiṁsu, ahaṁ pana mayhaṁ bhariyaṁ ārogaṁ katvā Gaṅgātīraṁ netvā[2] assamapade vasanto ekaṁ vajjhappattaṁ koṇṭhaṁ[3] uttāretvā paṭijaggiṁ, sā itthi paribaddhacittā maṁ pabbatapāde papātesi[4], ahaṁ attano mettacittatāya[5] jīvitaṁ labhiṁ[6]" ti, yāya ahaṁ pabbatā pātito na sā[7] aññā esā[8] dussīlā[9], so pi vajjhappatto[10] koṇṭho[11] na añño ayaṁ evā" 'ti vatvā imā gāthā avoca:

1. Ayaṁ eva sā[12] ahaṁ pi so anaññō,
ayaṁ eva so[13] hatthacchinno anañño
yaṁ āha[14] 'komārapatī[15] maman' ti,
vajjh' itthiyo[16], n' atthi itthīsu saccaṁ. 81.

2. Imañ ca jammaṁ musalena hantvā
luddaṁ[17] chavaṁ paradārūpasevīṁ
imissā ca naṁ pāpapatibbatāya
jīvantiyā chindatha kaṇṇanāsan ti. 82.

Tattha yaṁ āha[14] komārapatī[15] maman ti yaṁ ca sā[20] ayaṁ me[21] komārapatī[22] kuladattiyo[23] sāmiko ti āha[24] ayaṁ eva so anaññō[25]. yaṁ āhu komārapatīti pi pāṭho, ayaṁ eva[26] hi potthakesu likhito, tasmīpi[27] ayaṁ ev' attho, vacanatipallāso pan' ettha veditabbo, yaṁ[28] hi[29] rañño vuttaṁ tad eva idha āgataṁ, vajjhitthiyo ti itthiyo nāma vajjhā vadhitabbā, evaṁ n' atthi itthīsu saccan ti etāsu sabhāvo nām' eko n' atthi, imaṁ jammaṁ ti ādi ubhinnam pi tesaṁ dandāropanavasena[30] vuttaṁ. tattha jamman ti lāmakaṁ, musalena hantvā ti musalena hanitvā[31] pothetvā aṭṭhīni bhañjantī[32] cuṇṇavicuṇṇaṁ katvā, luddan ti dāruṇaṁ, chavan ti gunabhāvena ajjīvaṁ matasadisaṁ,

---

[1] B[c] ayaṁ. [2] so all three MSS. [3] B[c] gantvā. [4] so B[c] B[i]; K koṇṭaṁ. [5] B[c] pātesi. [6] K ittiya. [7] B[i] labhaṁ. [8] B[c] hi. [9] B[c] sāsā. [10] B[c] adda ti. [11] B[i] pajjhappatto. [12] so B[c]; K koṇṭo, B[r] kuṇṭho. [13] B[i] assamevasā. [14] B[i] assamevaso. [15] B[i] yamāha. [16] B[i] komārupati. [17] B[i] vijhitthiyo. [18] B[i] luddhaṁ. [19] B[i] komāripati. [20] B[i] yaṁ sā. [21] B[i] ayameva. [22] B[i] kuladatthiko. [23] B[i] āha. [24] B[i] na añño. [25] B[i] sayameva. [26] so B[c]; K tasmā pi, B[r] so pi. [27] K omits yaṁ. [28] B[i] adda tena. [29] so B[r]; K dandāpanavasena, B[i] dumārupana-. [30] B[i] paharitvā. [31] B[i] aṭṭhisi bhañjanto.

imissā ca nan ti attha nan ti nipātamattam imissā ca pāpapatibbatāya anācārāya dussīlāya jīvantiyā va kammaniyam chindathā 'ti attho.

Bodhisatto kodhaṁ adhivāsetuṁ asakkonto evaṁ tesaṁ daṇḍaṁ āṇāpetvāpi na tathā kāresi, kopaṁ[1] pana mandaṁ katvā yathā sā pacchiṁ sīsato oropetuṁ[2] na sakkoti evaṁ gāḷhaṁ bandhāpetvā koṇṭhaṁ[3] tattha pakkhipāpetvā attano vijitā[4] nīharāpesi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi) „Tadā cha bhātaro aññatarā[5] therā ahesuṁ[6], bhariyā Ciñcamāṇavikā[7], koṇṭho[8] Devadatto[9], godhārājā Ānando[10], Padumarājā pana ahaṁ evā[11]" 'ti. Cullapadumajātakaṁ[12].

4. Maṇicorajātaka.

Na santi devā pavassanti nūnā 'ti. Idaṁ Satthā Veḷuvane viharanto parisakkanaṁ Devadattaṁ ārabbha kathesi. Devadatto vadhāya parisakkatīti sutvā „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Devadatto mayhaṁ vadhāya parisakkati yeva, parisakkanto pi panā maṁ vadhituṁ na sakkhīti" vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto Bārāṇasito avidūre gāmake gahapatikule nibbatti. Ath' assa vayappattassa Bārāṇasito kuladhītaraṁ ānesuṁ. Sā piyā[13] ahosi abhirūpā dassanīyā devaccharā viya pupphalatā viya lalamānā[14] mattakiṁnarī viya ca Sujātā[15] ti nāmena patibbatā sīlācārasampannā vattasampannā, niccakālaṁ pi 'ssā pativattaṁ[16] sassuvattaṁ[17] sasuravattañ ca katam eva[18] hoti, sā Bodhisattassa piyā ahosi manāpā[19]. Iti te ubho

---

[1] B¹ B² kodhaṁ. [2] K oropitum. [3] so B² B³; K koṭaṁ. [4] B³ jīvitā. [5] B³ aññatara. [6] B³ ahesuṁ. [7] B¹ ciñcimāṇavikā, K ciñcamāṇavikā. [8] K koṭo. [9] B³ adds ahosi. [10] B³ adds tatiyaṁ. [11] B³ suvaṇṇavaṇṇā. [12] B³ sīlāsaṁkhā. [13] B³ vatu jātakāni. [14] B³ piyāpatiyyatā, K piyāpanivattā, B² sā patibbatā. [15] B³ sasu. [16] B³ katamo. [17] B³ piyā manāpā ahosi.

pi pamodamānā ekacittā samaggavāsaṁ vasiṁsu. Ath' ekadivasaṁ Sujātā[1] „mātāpitaro datthukām' mhīti"[2] Bodhisattassa ārocesi. So „sādhu bhadde, maggapātheyyaṁ[3] pahonakaṁ[4] patiyādehīti" khajjakavikatiṁ pacāpetvā khajjakādīni yānake thapetvā yānakaṁ pājento[5] yānakassa purato ahosi, itarā pacchato. Te nagarasamīpaṁ gantvā yānakaṁ mocetvā nahātvā[6] bhuñjiṁsu. Puna Bodhisatto yānakaṁ yojetvā purato nisīdi, Sujātā[7] vatthāni parivattetvā alaṁkaritvā pacchato nisīdi. Yānakassa antonagaraṁ pavitthakāle Bārāṇasirājā hatthikkandhavaragato nagaraṁ padakkhiṇaṁ karonto[8] taṁ padesaṁ[9] agamāsi. Sujātā[7] otaritvā yānakassa pacchato padasā[10] pāyāsi. Rājā taṁ[11] disvā tassā rūpasampattiyā ākaḍḍhiyamānalocano paṭibaddhacitto hutvā ekaṁ amaccaṁ[12] „gaccha[13] etissā sassāmikabhāvaṁ vā assāmikabhāvaṁ vā[14] jānāhīti" pesesi[15]. So gantvā tassā sassāmikabhāvaṁ[16] ñatvā „sassāmikā[17] kira" deva[18], yānake nisinno puriso etissā sāmiko" ti āha. Rājā paṭibaddhacittataṁ[19] vinodetuṁ asakkonto kilesāturo hutvā „ekena naṁ upāyena mārāpetvā itthiṁ gahessāmīti" cintetvā ekaṁ purisaṁ āmantetvā „gaccha bho, imaṁ cūḷāmaṇiṁ vithiṁ gacchanto viya hutvā etassa purisassa yānake pakkhipitvā ehīti[20]" cūḷāmaṇiṁ datvā uyyojesi. So „sādhū" 'ti taṁ gahetvā gantvā[21] yānake thapetvā „thapito me devā" 'ti āgantvā ārocesi[22]. Rājā „cūḷāmaṇi[23] me naṭṭho[24]" ti āha. Manussā ekakolāhalaṁ akaṁsu. Rājā „sabbadvārāni pidahitvā sañcāraṁ chinditvā coraṁ pariyesathā" 'ti āha. Rājapurisā tathā akaṁsu. Nagaraṁ ekaṁ[25] saṁkhobhaṁ ahosi. Itaro puriso manusse gahetvā Bodhisattassa santikaṁ gantvā „bho, yānakaṁ thapehi, rañño

---

[1] B[b] sujātāpi, K sujā. [2] K -kāmomhīti, B[b] datthukāmamhīti. [3] K omits bhadde maggapātheyyaṁ. [4] K pahonakaṁ. [5] B[b] pācanto. [6] B[b] omits nahātvā. [7] B[b] sujā. [8] B[b] katvā. [9] B[b] nagarasampadesaṁ. [10] B[b] adds va. [11] K naṁ. [12] B[b] adds āṇāpesi. [13] B[b] adds tvaṁ. [14] B[b] omits vā. [15] B[b] pesesi. [16] K sassāmi-, B[b] asāmi-. [17] B[b] asāmikā. [18] B[b] omits kira. [19] B[b] devāti. [20] B[b] paṭibandhacittaṁ. [21] B[b] adds vatvā. [22] B[b] omits gantvā. [23] B[b] devāti āha. [24] K -maṇi. [25] B[b] naṭṭhā. [26] B[b] eka.

cūḷāmaṇi naṭṭho[1], yānakaṁ sodhessāmā[2]“ ’ti so yānakaṁ sodhento attanā[3] thapitamaṇiṁ gahetvā Bodhisattaṁ gahetvā „maṇicoro[4]“ ti hatthehi ca pādehi ca pothetvā pacchābāhaṁ bandhitvā netvā[5] „ayaṁ maṇicoro“ ti rañño dassesuṁ[6]. Rājā[7] „sīsaṁ assa chindathā“ ’ti āṇāpesi. Atha naṁ rājapurisā[8] catukke[9] kasāhi tāḷentā dakkhiṇadvārena nagarā nikkhamāpesuṁ[10]. Sujātāpi yānakaṁ pahāya bāhā paggayha paridevamānā „sāmi[11]“, maṁ nissāya imaṁ dukkhaṁ patto sī[12]ti“ paridevamānā pacchato pacchato[13] agamāsi. Rājapurisā „sīsaṁ assa chindissāmā“ ’ti Bodhisattaṁ uttānaṁ nipajjāpesuṁ[14]. Taṁ disvā Sujātā attano sīlaguṇaṁ āvajjitvā[15] „n’ atthi vata[16] maññe imasmiṁ loke sīlavantānaṁ vihe[17]ṭhanake[18] pāpasāhasikamanusse nisedhetuṁ samatthā devatā[19] nāmā“ ’ti ādīni paridevamānā paṭhamaṁ gāthaṁ āha:

1. Na santi devā, pavasanti[20] nūna,
na hi[21] nūna santi idha lokapālā,
sahasā karontānaṁ asaññatānaṁ[22]
na hi[23] nūna santi paṭisedhitāro ti. 83.

Tattha na santi devā ti imasmiṁ loke sīlavantānaṁ olokanakā pāpānaṁ ca nisedhanakā na santi nūna devā ti, pavasanti nūnā’ti evarūpesu vā kiccesu uppannesu nūna pavasanti[24] pavāsaṁ gacchanti, idha lokapālā ti imasmiṁ loke lokapālasammatā samaṇabrāhmaṇāpi[25] sīlavantānaṁ anuggahakā[26] na hi[27] nūna santi, sahasā karontānaṁ asaññatānaṁ[28] ti sahasā avīmaṁsitvā[29] sāhasikaṁ kammaṁ karontānaṁ dussīlānaṁ, paṭisedhitāro ti „evarūpaṁ kammaṁ mā karittha, na labbhā etaṁ kātun“ ti[30] paṭisedhentā[31] ti[32].

Evaṁ tāya sīlasampannāya paridevamānāya Sakkassa devarañño nisinnāsanaṁ uṇhākāraṁ dassesi. Sakko „ko nu kho

---

[1] B[1] naṭṭhāti. [2] B[1] sodhessanti. [3] B[1] attano. [4] so K B[2]; B[1] adds sī. [5] B[1] omits netvā. [6] B[1] dassesi. [7] B[1] rājāpi. [8] K -so. [9] K repeats catukke. [10] B[1] nikkhamitvā. [11] B[1] sāmiko. [12] B[1] only one pacchato. [13] B[1] nisajjā-. [14] B[1] B[2] āvajjetvā. [15] B[1] tava. [16] B[1] vihethanake, B[2] vihetthake. [17] B[1] devā. [18] B[1] pajasanti. [19] so K B[2]; B[1] ha. [20] B[1] asaññitānaṁ. [21] K pasavanti. [22] K brahmuno. [23] B[1] anuggāhakā. [24] so B[2]; K B[1] ha. [25] B[1] asaññitānaṁ. [26] B[2] ari-, K avamaṁsitvā, B[1] āmasitvā. [27] B[1] ta. [28] B[1] paṭisedhento, K paṭisedhantā. [29] B[1] adds attho.

maṁ Sakkattato cāvetukāmo" ti āvajjanto imaṁ kāraṇaṁ ñatvā „Bārāṇasirājā atipharusaṁ kammaṁ karoti, sīlasampannaṁ Sujātaṁ kilameti[1], gantuṁ dāni me[2] vaṭṭatīti[3]" devalokā oruyha attano ānubhāvena hatthipiṭṭhe nisīditvā gacchantaṁ[4] pāparājānaṁ hatthito[5] otāretvā dhammagaṇḍikāya[6] uttānaṁ[7] nipajjāpetvā[8] Bodhisattaṁ ukkhipitvā sabbālaṁkārehi alaṁkaritvā rājavesaṁ gāhāpetvā hatthikhandhe nisīdāpesi. Pharasuṁ ukkhipitvā sīsaṁ chindantā *rañño* sīsaṁ chindiṁsu, chinnakāle[9] yeva c' assa *rañño* sīsabhāvaṁ jāniṁsu. Sakko devarājā dissamānakasarīren' eva Bodhisattassa santikaṁ gantvā Bodhisattassa rājābhisekaṁ katvā[10] Sujātāya ca[11] aggamahesiṭṭhānaṁ[12] dāpesi. Amaccā c' eva brāhmaṇagahapatikādayo ca Sakkaṁ[13] devarājānaṁ disvā „adhammikarājā mārito, idāni amhehi sakkadattiko dhammikarājā laddho" ti somanassappattā ahesuṁ. Sakko pi ākāse ṭhatvā „ayaṁ vo sakkadattiko rājā" ito paṭṭhāya dhammena rajjaṁ kāressati[14], sace hi rājā adhammiko hoti devo akāle vassati kāle na vassati, chātakabhayaṁ rogabhayaṁ satthabhayan ti imāni tīṇi bhayāni upagatān' eva[15] hontīti[16]" ovadanto dutiyaṁ gāthaṁ āha:

9. Akāle vassatī tassa, kāle tassa na vassati,
saggā ca cavatī ṭhānā, nanu so tāvatā hato ti. 84.

Tattha akāle ti adhammikassa rañño rajje ayutte kāle sassānaṁ pakkakāle vā lāyanamaddanādikāle vā devo vassati, kāle ti yuttapayuttakāle[17] vapanakāle taruṇasassakāle gabbhagahaṇakāle ca na vassati. saggā cavati ṭhānā ti saggasaṁkhātā ṭhānā devalokā ti attho, adhammikarājā hi appaṭiladdhavasena devalokā cavati nāma, sagge pi vā[18] rajjaṁ karonto[19] adhammikarājā tato cavatīti pi attho, nanu so tāvatā hato ti nanu so adhammikarājā ettakena[20] hato hotīti.

---

[1] B[c] kilamāpeti. [2] B[c] me dāni. [3] B[c] vaṭṭatīti. [4] B[c] tañ. [5] B[c] hatthikhandhato. [6] so K Br.; B[c] dhammabhaṇḍi-. [7] B[c] uttānaṁ. [8] B[c] uppajjāpetvā. [9] K chindakāle. [10] K omits katvā [11] B[c] sujātāyeva, B[e] sujātaṁ yeva. [12] B[c] -ṭṭhāne. [13] B[c] sakka. [14] B[c] adds laddho ti parisāsaṁ ārocesi mahārāja tumhe pi. [15] pi kāretha. [16] K anupagatāneva, B[c] anuvassāne. [17] B[c] adds pana. [18] B[c] B[e] omit vā. [19] B[c] kāremto. [20] B[c] ettha-.

atha vā ekamsavācī[1] attha nipāto: so[2] eso[3] ekamsena atthavatī hoto, atthesu pana mahānirayesu solasasu[4] ussadanirayesu dīgharattam so bahūnissaitī ayam ettha attho.

Evam Sakko mahājanassa ovādam datvā attano devatthānam eva agamāsi. Bodhisatto pi dhammena rajjam kāretvā saggapadam[5] pūresi.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā adhammikarājā Devadatto ahosi. Sakko Anuruddho. Sujātā Rāhulamātā, sakkadattiyarājā[6] pana aham evā 'ti. Mahicorajātakam[7].

5. Pabbatūpattharajātaka.

Pabbatūpatthare ramme ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Kosalarājānam ārabbha kathesi. Kosalarañño kira eko amacco antepure[1] padussi[2]. Rājā parivīmamsamāno tam tattato[3] ñatvā „Satthu ārocessāmīti" Jetavanam gantvā Satthāram vanditvā „bhante, amhākam antepure eko amacco padussi[4], tassa kim kātum vattatīti[5]" pucchi. Atha nam Satthā „upakārako[6] te mahārāja so ca amacco[7] sā ca itthi piyā" ti vatvā „āma bhante, ativiya[8] upakārako, amhākam rājakulam samdhāreti, sāpi me[9] itthī[10] piyā" ti vutte „mahārāja, 'attano upakāresu[11] sevakesu piyāsu ca itthīsu[12] dubbhitum na sakkā' ti pubbe pi rājāno[13] panditānam katham sutvā majjhattā[14] va ahesum[15]" ti vatvā tena yācito atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto tassa atthadhammānusāsako ahosi. Ath' assa rañño eko amacco antepure padussi[1]. Rājā tam tattato[2] ñatvā[3] „amacco pi me bahūpakāro[4]", ayam itthī[5] pi[6] piyā, dve pi ime nāsetum na

---

[1] B[1] -ni, [2] B[1] na so [3] K solasesu. [4] B[1] B[2] saggapūram. [5] B[1] sakkadatthissarājā. [6] B[1] adds catuttham [7] K -pura, B[1] -pūre. [8] both MSS. padussī. [9] B[1] B[2] tathato. [10] B[1] -sī. [11] B[1] sattati. [12] B[1] upakāre. [13] K omits so ca amacco. [14] B[1] atipiya. [15] B[1] omits me. [16] B[1] itthi. [17] B[1] upakarantesu. [18] K itthī, B[1] itthīsu. [19] K omits rājāno. [20] so B[1]; K majjhantā, B[1] amajhattā. [21] B[1] -sī. [22] K tatthato corr. to tattato, B[1] tatthato, B[2] tathato. [23] B[1] jānitvā. [24] B[1] B[2] bahupakāro. [25] B[1] omits pi.

sakkā, panditāmaccam pañhaṁ[1] pucchitvā sace sahitabbaṁ bhavissati sahissāmi, noce na sahissāmīti" Bodhisattaṁ pakkosāpetvā āsanaṁ datvā „pandita, pañhaṁ pucchissāmīti" vatvā „puccha mahārāja, vissajjissāmīti" vutte pañhaṁ pucchanto paṭhamaṁ gāthaṁ āha:

1. Pabbatūpatthare[2] ramme jātā pokkharaṇī sivā,
taṁ sigālo[3] apāpāsi[4] jānaṁ sīhena rakkhitan ti. 85.

Tattha pabbatūpatthare[5] ti Himavantapabbatapāde[6] pattharitvā[7] ṭhita[8] aṅganaṭṭhāne ti attho, jātā pokkharaṇī sivā ti sītalā madhurodakapokkharaṇī nibbattā, api ca pokkharasañchannā nadī pi pokkharaṇi yeva, apāpāsīti[9] apa iti upasaggo apāsīti[10] attho, jānaṁ sīhena rakkhitan ti sā pokkharaṇī sīhaparibhogā sīhena rakkhitā, so pi taṁ sigālo[11] sīhena rakkhitā ayan ti jānanto ca[12] apāsi, tvaṁ kiṁ maññasi sigālo sīhassa abhāyitvā piveyya evarūpaṁ pokkharaṇiṁ[13] ti ayam ettha adhippāyo.

Bodhisatto „addhā etassa[14] antepure eko amacco paduṭṭho bhavissatīti" ñatvā dutiyaṁ gāthaṁ āha:

2. Pivanti va[15] mahārāja sāpadāni mahānadiṁ,
na tena anadī hoti, khamassu yadi te piyā ti. 86.

Tattha sāpadānīti na kevalaṁ sigālo va avasesāni[16] pi[17] sunakhasasabilālamigādīni[18] sabbasāpadāni taṁ[19] pokkharasañchannattā pokkharaṇīti laddhanāmaṁ nadiṁ pivant' eva, na tena anadī hotīti nadiyaṁ pi[20] dipadacatuppadāpi[21] ahimacchāpi sabbe pipāsitā pāniyaṁ[22] pivanti, na sā tena kāraṇena anadī nāma hoti, nāpi[23] ucchiṭṭhanadī[24], kasmā: sabbesaṁ sādhāraṇattā, yathā ca[25] nadī yena kenaci pītā na dussati evaṁ itthī[26] pi kilesavasena sāmikaṁ atikkamitvā aññena saddhiṁ saṁvāsaṁ gatā n' eva aniṭṭhī[27] hoti, kasmā: sabbesaṁ sādhāraṇabhāvena, nāpi ucchiṭṭhitthī[28], kasmā: sakantikatāya[29] suddhabhāvena, khamassu yadi te piyā ti yadi pana te sā itthī[30] piyā so ca amacco bahūpakāro[31] tesaṁ ubhinnaṁ pi khamattha, majjhattabhāve[32] ṭhātabbā 'ti.

---

[1] B[1] paññaṁ. [2] B[1] pappatupattare. [3] B[1] singālo. [4] B[1] apapāpi, B[2] apapāyi. [5] B[1] pappatupattare ramme. [6] K -do. [7] B[1] pattaretvā. [8] K ṭhito, B[1] ṭite. [9] B[1] apapāpiti. [10] B[1] pāpiti, B[2] papāyi. [11] B[1] siṅgālo pi. [12] B[1] ca. [13] B[1] -ṇiṁ. [14] B[1] hitassa. [15] B[1] B[2] ca. [16] K avasesādi. [17] B[1] omits pi. [18] B[1] sukhapasadasilāla-. [19] K nadiṁ. [20] K hi. [21] B[1] dvipada- [22] K pāṇīyaṁ, B[2] pāniyaṁ. [23] K na pi. [24] K ucciṭṭha-. [25] B[1] omits ca. [26] B[1] itthi. [27] B[1] anaṭṭhī. [28] K ucciṭṭhiṭṭhī, B[1] ucchiṭhiṭṭhī. [29] B[1] -kathāya. [30] B[1] bahu- [31] K majjhattha-, B[1] majhatta-.

Evaṃ Mahāsatto rañño ovādaṃ adāsi. Rājā tassa ovāde ṭhatvā „puna evarūpaṃ pāpakammaṃ mā karitthā" 'ti vatvā ubhinnaṃ pi khami. Tato paṭṭhāya te oramiṃsu. Rājāpi dānādīni puññāni katvā jīvitapariyosāne saggapadaṃ[1] pūresi.

Kosalarājāpi imaṃ dhammadesanaṃ sutvā tesaṃ ubhinnaṃ pi khamitvā majjhatto ahosi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā rājā Ānando ahosi, paṇḍitāmacco pana ahaṃ evā" 'ti. Pabbatūpattharajātakaṃ[2].

6. Valāhassajātaka.

Ye na kāhanti ovādan ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto ekaṃ ukkaṇṭhitabhikkhuṃ ārabbha kathesi. So hi bhikkhu Satthārā „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito" ti puṭṭho „saccaṃ" ti vatvā[3] „kiṃkāraṇā" ti vutto „ekaṃ alaṃkatamātugāmaṃ disvā kilesavasenā" 'ti āha. Atha naṃ Satthā „itthiyo nāma[4] etā bhikkhu attano rūpasaddagandharasaphoṭṭhabbehi c' eva itthikuttavilāsehi ca purise[5] palobhetvā[6] attano vase katvā[7] vasaṃ upagatabhāvaṃ ñatvā sīlavināsañ c' eva dhanavināsañ[8] ca pāpaṭṭhena[9] yakkhiniyo ti vuccanti, pubbe pi[10] hi yakkhiniyo itthikuttena ekaṃ[11] purisaṭṭhaṃ upasaṃkamitvā vāṇijake[12] upalobhetvā[13] attano vase katvā puna aññe purise disvā te sabbe pi[14] jīvitakkhayaṃ pāpetvā ubhohi hanukapassehi lohitena paggharantena[15] murumurāpetvā khādiṃsū" ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Tambapaṇṇidīpe Sirisavatthun[16] nāma yakkhānagaraṃ ahosi. Tattha yakkhiniyo vasiṃsu. Tā bhinnanāvānaṃ[17] āgatakāle alaṃkatapaṭiyattā[18] khādaniyaṃ[19] bhojaniyaṃ gāhāpetvā dāsigaṇaparivutā dārake aṃkenādāya vāṇije[20] upasaṃkamanti[21].

---

[1] B[1] saggapuraṃ, B[2] -puraṃ. [2] B[1] adds pañcamaṃ. [3] B[1] vutte. [4] B[1] vāṇijjaka. [5] K upalāpetvā, B[2] upalobhetvā. [6] K omits attano vase katvā. [7] B[1] dhanakkhayañ. [8] B[1] papuṇaṭṭhena, B[2] pāpuṇaṭṭhena. [9] B[2] omits pi. [10] B[1] eka. [11] K vāṇi-. [12] K upajāletvā. [13] B[1] byagghā-. [14] B[1] sirisavatthu, B[2] sirivatthu, sirisavatthu. [15] B[1] B[2] add vāṇijānaṃ. [16] sa B[2]; B[1] -yatta, K -yattaṃ. [17] B[1] B[2] -aṃ. [18] K vāṇi-, B[1] vāṇijaka. [19] B[1] -kaṃ[ittvā].

Tesaṁ[1] „manussavāsaṁ[2] āgat' amhā" 'ti sañjānanatthaṁ[3] tattha tattha[4] kasigorakkhādīni karonte[5] manusse gogaṇe sunakhe ti[6] evaṁ ādīni dassenti, vāṇijānaṁ santikaṁ[7] gantvā „imaṁ yāguṁ pivatha[8], bhattaṁ bhuñjatha[9], khādanīyaṁ khādathā" 'ti vadanti. Vāṇijā ajānantā tāhi[10] dinnaṁ paribhuñjanti. Atha tesaṁ khāditvā bhuñjitvā[11] vissamitakāle[12] paṭisanthāraṁ karonti. „Tumhe katthavāsikā, kuto āgatā, kahaṁ gacchissatha, kena kammena idhāgat' atthā" 'ti pucchanti, „bhinnanāvā hutvā idhāgat' amhā" 'ti vutte ca „sādhu ayyā, amhākam pi sāmikānaṁ nāvaṁ[13] abhirūhitvā[14] gatānaṁ tiṇi saṁvaccharāni atikkantāni[15], te matā bhavissanti, tumhe pi vāṇijā yeva, mayaṁ tumhākaṁ pādaparicārikā bhavissāmā" 'ti vatvā te vāṇije itthikuttabhāvavilāsehi[16] palobhetvā yakkhanagaraṁ netvā sace paṭhamagahitā manussā atthi te devasaṁkhalikāya bandhitvā kāraṇaghare[17] pakkhipanti. Attano vasanaṭṭhāne bhinnanāvamanusse[18] alabhantiyo pana parato Kalyāṇiṁ orato Nāgadīpan ti evaṁ samuddatīraṁ anuvicaranti, ayaṁ tāsaṁ dhammatā. Ath' ekadivasaṁ pañcasatā bhinnanāvā vāṇijā tāsaṁ nagarasamīpe uttariṁsu. Tā tesaṁ santikaṁ gantvā palobhetvā yakkhanagaraṁ ānetvā paṭhamagahitamanusse devasaṁkhalikāya bandhitvā kāraṇaghare pakkhipitvā jeṭṭhakayakkhiniṁ[19] jeṭṭhakavāṇijaṁ[20] sesā sese ti tā pañcasatā yakkhiniyo te pañcasate vāṇije attano sāmike akaṁsu. Atha sā jeṭṭhayakkhinī rattibhāge vāṇije niddaṁ gate uṭṭhāya gantvā kāraṇaghare manusse māretvā maṁsaṁ khāditvā āgacchati. Sesāpi tath' eva karonti. Jeṭṭhayakkhiniyā manussamaṁsaṁ khāditvā āgatakāle sarīraṁ sītalaṁ hoti. Jeṭṭhavāṇijo pariggaṇhanto tassā yakkhinibhāvaṁ ñatvā „imā pañcasatāpi

---

[1] B[1] te. [2] K manussa-. [3] K saṁñāṇanatthaṁ, B[1] saṁsānanatthaṁ. [4] B[1] only one tattha. [5] B[1] karonte. [6] B[1] gonesurukkhantesu ti. [7] B[1] -ko. [8] B[1] adds imaṁ. [9] K nāhi. [10] B[1] adds pivitvā. [11] B[1] vis-. [12] B[1] nāvā. [13] K -ruhitvā, B[1] -rūyhitvā. [14] K atikantāni, B[1] abhikkantāni. [15] K -kuttabhāvabhāva-, B[1] -kuttavāsavilā-, B[2] itthikuttabhāsavilāsehi. [16] B[1] kāraṇaṁ-. [17] both MSS. -nāva-. [18] B[1] jetthayakkhiniṁ. [19] B[1] jetthavā.

yakkhiniyo bhavissanti, ambehi palāyituṁ vaṭṭatīti[1] punadivase pāto va mukhadhovanatthāya[2] gantvā sesavāṇijānaṁ ārocesi: „imā yakkhiniyo na mānusiyo[3], aññesaṁ bhinnanāvānaṁ āgatakāle te sāmike katvā amhe khādissanti, etha[4] amhe palāyāmā[5]“ 'ti tesu aḍḍhateyyasatā „mayaṁ etā vijahituṁ na sakkhissāma, tumhe gacchatha, mayaṁ na palāyissāmā[6]“ 'ti āhaṁsu. Jeṭṭhavāṇijo attano vacanakare aḍḍhateyyasate gahetvā tāsaṁ bhīto palāyi. Tasmiṁ pana[7] kāle Bodhisatto valāhassayoniyaṁ[8] nibbatti, sabbaseto kākasīso muñjakeso iddhimā vehāsaṁgamo ahosi. So Himavantato ākāse uppatitvā Tambapaṇṇidīpaṁ gantvā tattha Tambapaṇṇisare pallale sayaṁjātasālīni khāditvā gacchati, evaṁ gacchanto va[9] „janapadaṁ gantukāmā[10] atthi, janapadaṁ gantukāmā[10] atthīti[11] tikkhattuṁ karuṇāya[12] paribhāvitaṁ[13] mānusivācaṁ bhāsati. Te tassa vacanaṁ sutvā upasaṁkamitvā añjaliṁ paggayha „sāmi mayaṁ janapadaṁ gamissāmā“ 'ti āhaṁsu. „Tena hi mayhaṁ piṭṭhiṁ abhirūhathā“ 'ti. Atthi ekacce[14] abhirūhiṁsu ekacce vāladhiṁ gaṇhiṁsu ekacce añjaliṁ paggahetvā aṭṭhaṁsu yeva. Bodhisatto antamaso[15] añjaliṁ paggahetvā ṭhite sabbe pi[16] te aḍḍhateyyasate vāṇije attano ānubhāvena janapadaṁ netvā sakasakaṭṭhānesu[17] patiṭṭhāpetvā attano vasanaṭṭhānaṁ agamāsi. Tāpi kho yakkhiniyo aññesaṁ āgatakāle te tattha ohīnake aḍḍhateyyasate manusse vadhitvā khādiṁsu.

Satthā bhikkhū āmantetvā „bhikkhave, yathā te yakkhiniyo vasaṁ gatā vāṇijā jīvitakkhayaṁ pattā vāḷāhassarājassa[18] vacanakarā sakasakaṭṭhānesu[17] patiṭṭhitā evaṁ evaṁ Buddhāṇaṁ ovādaṁ akarontā[19] bhikkhū[20] pi bhikkhuniyo[21] pi upāsakāpi[22] upāsikāye[23] pi ettāva

[1] K vaddhatīti. [2] K mukhadh-. [3] Bᵉ Bᵍ manussatthiyo. [4] K omits etha. [5] Bᵉ palāyissāma. [6] Bᵉ omits punadivase-mayaṁ na palāyissāmā. [7] Bᵉ valāhakasse-, Bᵍ valāhakassa-. [8] Bᵉ ca so, Bᵍ so. [9] Bᵉ gantukāmo. [10] Bᵉ omits atthi janapadaṁ gantukāmā. [11] K karuṇa. [12] Bᵉ -ya. [13] Bᵉ tatthekacce. [14] Bᵉ addā pi. [15] Bᵉ addā ta. [16] Bᵉ only sakasaka. [17] Bᵉ Bᵍ valāhakasse. [18] K -ova. [19] Bᵉ -ta. [20] Bᵉ bhikkhu. [21] Bᵉ bhikkhūni.

apāyesu pañcavidhabandhanakammakaraṇaṭṭhānādīsu[1] mahādukkhaṁ pāpuṇanti, ovādakarā pana tisso kulasampattiyo ca[2] kāmagagge[3] vīsati brahmaloke ti imāni[4] eva ṭhānāni patvā Amatamahānibbānaṁ sacchikatvā mahantaṁ sukhaṁ anubhavantīti[5] vatvā abhisambuddho hutvā imā gāthā avoca:

1. Ye na kāhanti ovādaṁ narā Buddhena desitaṁ
vyasanaṁ[6] te gamissanti rakkhasīhi va[7] vāṇijā. 87.

2. Ye ca kāhanti ovādaṁ narā Buddhena desitaṁ
sotthiṁ[8] pāraṁ gamissanti vālāheneva[9] vāṇijā ti. 88.

Tattha ye na kāhantīti ye na karissanti, vyasanaṁ[10] te gamissantīti te mahāvināsaṁ pāpuṇissantīti, rakkhasīhi va[11] vāṇijā ti rakkhasīhi paribhuttavāṇijā[12] viya, sotthiṁ[13] pāraṁ gamissantīti sabbantarāyena nibbānaṁ pāpuṇissanti, vālāheneva[14] vāṇijā ti vālāhaṁ eva[15] āgacchathā 'ti vutti[16] tassa vacanakarā[17] vāṇijā viya, yathā hi te samuddapāraṁ gantvā sakatthānāni āgamissaṁ[18] evaṁ Buddhānaṁ ovādakarā saṁsārapāraṁ nibbānaṁ gacchantīti Amatamahānibbānena dhammadesanāya kūṭaṁ gaṇhi.

Iti Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne nikkaṅkhitabhikkhū sotāpattiphale patiṭṭhahi, aññe pi bahū sotāpattisakadāgāmianāgāmiarahattaphalāni pāpuṇiṁsu) „Tadā vālāhassarājassa[19] vacanakarā addhateyyasatā vāṇijā Buddhaparisā ahesuṁ, vālāhassarājā[20] pana ahaṁ evā" 'ti. Vālāhassajātakaṁ[21].

7. Mittāmittajātaka.

Na naṁ umhayate disvā ti. Idaṁ Satthā Sāvatthiyaṁ viharanto aññataraṁ bhikkhuṁ ārabbha kathesi. Aññataro bhikkhu „mayā[22] gahite mayhaṁ upajjhāyo na kujjhissatī[23]" upajjhāyassa thapitaṁ vissāsena ekaṁ vatthakhaṇḍaṁ[24] gahetvā upāhanatthavikaṁ[25] katvā pacchā[26] upajjhāyaṁ āpucchi. Atha naṁ upajjhāyo „kiṁkāraṇā

---

[1] K pañcavidhan---dīsu. [2] B[1] ca. [3] B[1] khīṇāsavagge, B[2] kāmasaggesu. [4] B[1] byasanaṁ. [5] both MSS. ca [6] B[1] sotthi. [7] B[1] B[2] vāli-. [8] B[1] ca. [9] B[1] lobhitā-. [10] both MSS sotthi. [11] B[1] B[2] vāli-. [12] B[1] vatta. [13] -kārā. [14] B[1] āgamissa. [15] B[1] vālāhaka, B[2] vālāhakassa. [16] B[1] vālāhakassa, B[2] vālāhakassa. [17] B[1] vālahakassa-, B[2] vālāhaka-, B[1] adds chatthaṁ. [18] B[1] mayaṁ. [19] B[1] vatta-, [20] B[1] upāhanatthavikaṁ. [21] B[1] omits pacchā.

gaṇhiti" vatvā „mayā gahite na kujjhissatīti[1] tumhākaṃ vissāsenā" 'ti vutte „ko mayā saddhiṃ tuyhaṃ vissāso nāmā" 'ti vatvā kuddho uṭṭhahitvā pahari. Tassa sā kiriyā bhikkhūsu pākaṭā jātā. Ath' ekadivasaṃ bhikkhū dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso asuko kira daharako upajjhāyassa vissāsena vatthakhaṇḍaṃ[2] gahetvā upāhanatthavikaṃ[3] akāsi, atha naṃ upajjhāyo 'ko mayā saddhiṃ tuyhaṃ vissāso nāmā' 'ti vatvā kuddho uṭṭhahitvā paharī[4]". Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutte „na bhikkhave idān' ev' esa[5] bhikkhu[6] attano saddhivihārikena[7] saddhiṃ avissāsiko, pubbe pi avissāsiko yevā" 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto Kāsiraṭṭhe[8] brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto isipabbajjaṃ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā[9] gaṇasatthā hutvā Himavantapadese[10] vāsaṃ kappesi. Tasmiṃ isigaṇe eko tāpaso Bodhisattassa vacanaṃ akatvā ekaṃ matamātikaṃ hatthipotakaṃ paṭijaggi. Atha naṃ so vuddhippatto[11] māretvā araññaṃ pāvisi. Tassa sarīrakiccaṃ katvā isigaṇo[12] Bodhisattaṃ parivāretvā „bhante kena nu kho kāraṇena mittabhāvo vā amittabhāvo vā sakkā jānitun" ti pucchi[13]. Bodhisatto „iminā va[14] kāraṇenā[15]" 'ti ācikkhanto imā gāthā avoca:

1. Na naṃ ummhayate disvā na ca naṃ[16] paṭinandati
cakkhūni c' assa na dadāti paṭilomañ ca vattati. 89.

2. Ete bhavanti ākārā amittasmiṃ patiṭṭhitā
yehi amittaṃ jāneyya disvā ca sutvā ca paṇḍito ti. 90.

Tattha na naṃ ummhayate disvā ti yo hi[17] yassa amitto hoti so[18] taṃ puggalaṃ disvā na ummhayate[19] hasitaṃ[20] na karoti pahaṭṭhākāraṃ na dasseti,

---

[1] B[e] kujjhissasi. [2] B[e] vatta-. [3] B[e] upāhanatthavikaṃ. [4] B[e] evaṃ. [5] both MSS. bhikkhū. [6] B[e] vihārikena. [7] B[e] kāsikaraṭṭhe. [8] B[e] -ppadese. [9] B[e] sabbā sa- [10] B[e] -nā. [11] B[e] pucchiṃsu. [12] K ca, B[e] vā. [13] B[e] omits kāraṇenā. [14] B[e] va. ca naṃ. [15] B[e] ha. [16] K omits so. [17] K undate. [18] B[e] sāpitaṃ.

na ca nam paṭinandatīti tassa[1] vacanam sutvāpi tam[2] puggalam na paṭinandati sādhu subhāsitan[3] ti[4] nābbhanumodati[5], rakkhuni rakkhuṁ ādiyitvā pamukhe[6] hutvā na oloketi, aññato rakkhiṁ harati, paṭilomañ ca vattatīti tassa kāyakammampi vacīkammampi na roceti[7] paṭilomaṁ[8] gāhaṁ gaṇhati paccanīkaṁ[9] gāhaṁ, ākāraṁ ti kāraṇaṁ, yehi amittā ti yehi kāraṇehi, tāni kāraṇāni disvā ca sutvā ca paṇḍito puggalo ayaṁ me[10] amitto ti jāneyya, tato viparītehi pana mittabhāve[11] jānitabbo ti.

Evaṁ Bodhisatto mittāmittabhāvakāraṇāni ācikkhitvā Brahmavihāre[12] bhāvetvā brahmalokūpago ahosi[13].

Satthā imaṁ desanaṁ[14] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā hatthiposakatāpaso saddhivihāriko ahosi, hatthi[15] upajjhāyo, issano Buddhaparisā, guṇasatthā pana ahaṁ evā[16] 'ti. Mittāmitta-jātakaṁ[17].

8. Rādhajātaka.

Pavāsā[18] āgato tātā 'ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ ukkaṇṭhitabhikkhuṁ ārabbha kathesi. So kira Satthārā „saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu ukkaṇṭhito" ti puṭṭho „saccaṁ bhante" ti vatvā „kiṁkāraṇā" ti vutto „ekaṁ alaṅkataitthiṁ[19] disvā kilesavasenā" 'ti āha. Atho naṁ Satthā „mātugāmo nāma bhikkhu[20] na sakkā rakkhituṁ, pubbe[21] devārike ṭhapetvā[22] rakkhantāpi rakkhituṁ na sakkhiṁsu, kiṁ te itthiyā[23], laddhāpi rakkhituṁ na sakkā" ti[24] vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto sukayoniyaṁ nibbatti, Rādho ti 'ssa nāmaṁ, kaniṭṭhabhātā pan' assa Potthapādo nāma. Te ubho pi taruṇakāle yeva eko luddako gahetvā Bārāṇasiyaṁ aññatarassa brāhmaṇassa adāsi. Brāhmaṇo te puttaṭṭhāne ṭhapetvā[25] paṭijaggi.

---

[1] B[1] pati. [2] K nam. [3] B[1] -tam. [4] B[1] amitā ti. [5] B[1] nu ekaṁsenā. [6] B[1] paṭimukho. [7] B[1] rocati. [8] B[1] -ma. [9] K paccanikam, B[1] paṭicanika. [10] B[1] amitā me. [11] K mittāmitte-. [12] B[1] brahmaṇa-. [13] K ahosiṁ. [14] B[1] dhammadesanam. [15] so both MSS. [16] B[1] adds sattamaṁ nidhitaṁ. 5. Cfr. supra Vol. I p. 485. [17] B[1] savisaṁ. [18] B[1] alaṅkatam-. [19] K bhikkhū. [20] B[1] adds pi. [21] B[1] thapetvā. [22] B[1] B[2] -yo. [23] B[1] sakkotīti.

Brāhmaṇassa pana brāhmaṇī arakkhitā[1] dussīlā. So[2] vohāra-karaṇatthāya[3] gacchanto te sukapotake āmantetvā „tāta, ahaṁ vohāratthāya gacchāmī, kāle vikāle vā tumhākaṁ mātu karaṇakammaṁ olokeyyāthā ti, aññassa purisassa[4] gamana-bhāvaṁ vā āgamanabhāvaṁ[5] vā jāneyyāthā“ ti brāhmaṇiṁ sukapotake[6] paṭicchāpetvā[7] agamāsi. Sā tassa[8] nikkhanta-kālato paṭṭhāya anācāraṁ cari, rattiṁ pi divāpi āgacchantānañ ca gacchantānañ ca pamāṇaṁ n' atthi. Taṁ disvā Potthapādo Rādhaṁ pucchi: „brāhmaṇo imaṁ brāhmaṇiṁ amhākaṁ niyyā-detvā gato, ayañ ca pāpakammaṁ karoti, vadāmi nan“ ti. Rādho „mā vadi[9]“ āha. So tassa vacanaṁ agahetvā „amma kiṁkāraṇā pāpakammaṁ karosī“ āha. Sā taṁ māretukāmā hutvā „tāta, tvaṁ nāma mayhaṁ putto, ito paṭṭhāya na karissā-mīti, ehi tāta tāvā[10]“ 'ti piyāyamānā viya naṁ[11] pakkositvā āgataṁ gahetvā „tvaṁ maṁ ovadasi[12]“, attano pamāṇaṁ na jānāsī“ tī vaṁ gahetvā māretvā[13] uddhanantaresu pakkhipi. Brāhmaṇo āgantvā vissamitvā Bodhisattaṁ „kiṁ tāta Rādha mātā vo[14] anācāraṁ karoti na[15] karotī“ pucchanto paṭhamaṁ gāthaṁ āha:

1. Pavāsā[16] āgato tāta idāni na cirāgato,
kaccin nu tāta te mātā[17] na aññaṁ upasevatī. 91.

Tass' attho: ahaṁ tāta[18] pavāsā āgato mi[19] 'mhi[20] idān' eva āgato na cirāgato, tena pavattiṁ ajānanto taṁ pucchāmi: kaccin[21] nu[22] tāta te[23] mātā aññaṁ[24] purisaṁ na upasevatī.

Rādho „tāta paṇḍitā“ nāma bhūtaṁ vā abhūtaṁ vā aniy-yānikaṁ nāma na[25] kathentī“ ñāpento dutiyaṁ gāthaṁ āha:

---

[1] B[1] arakkhikā. [2] K omits so. [3] B[1] -kāra-. [4] so B[2]; B[3] aññapurisā, K aññaṁ purisantaraṁ. [5] K āga-, B[1] āmana-, B[2] āgamanabhāvaṁ anāgamanabhāvaṁ vā. [6] B[1] -kāṁ. [7] B[1] paṭicchādetvā. [8] B[1] vāsā. [9] K vadīti, B[2] carīti. [10] B[1] tava tāta. [11] K omits naṁ. [12] B[1] vadasi. [13] B[1] sīsaṁ parivattetvā. [14] B[1] te mātā. [15] B[1] omits karoti na. [16] B[1] sevāsā. [17] B[1] kiccu nu kho tāta mātā. [18] B[1] adho vādha. [19] B[1] sodhamhi. [20] B[1] khoti. [21] B[1] adho kho [22] B[1] omits te. [23] K aññā. [24] B[1] -to. [25] B[1] omits na.

v. Na kho pan' etaṁ subhaṇaṁ[1] giraṁ saccupasaṁhitaṁ, sayetha Poṭṭhapādo va mummure[2] upakūsito[3]. 02.

Tattha giran ti vacanaṁ, vacanaṁ[4] hi yathā idāni giñ evaṁ tādi giran ti vuccati, so hi[5] sukapotako iṅgaṁ anādiyitvā[6] evaṁ āha, ayaṁ pan' ettha attho: tāta paṇḍitena[7] nāma saccupasaṁhitaṁ[8] yathābhūtaṁ atthayuttaṁ[9] sabhāvavācaṁ[10] pi aniyyānikaṁ[11] na subhāsitaṁ[12], aniyyānikañ ca saccaṁ bhaṇanto sayetha Poṭṭhapādo va mummure[13] upakūsito[14] ti[15] yathā Poṭṭhapādo kukkule[16] jhāmo[17] sayati evaṁ sayeyyā ti, upakūjito[18] ti pi pāṭho, ayam ev' attho.

Evaṁ Bodhisatto brāhmaṇassa dhammaṁ desetvā „mayâpi imasmiṁ ṭhāne vasituṁ na sakkā" ti brāhmaṇaṁ āpucchitvā araññaṁ eva pāvisi.

Satthā imaṁ desanaṁ[19] āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi) „Tadā Poṭṭhapādo Ānando ahosi, Rādho pana aham evā" 'ti. Rādhajātakaṁ[20].

9. Gahapatijātaka.

Ubhayaṁ me na khamatîti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto ukkaṇṭhitaṁ eva[21] ārabbha kathesi[22], kathento[23] ca[24] „mātugāmo nāma arakkhiyo[25], pāpaṁ[26] katvā yena ten'[27] upāyena sāmikaṁ vañceti[28] yevā" 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atîte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto Kāsiraṭṭhe[29] gahapatikule nibbattitvā vayappatto gharāvāsaṁ gaṇhi. Tassa bhariyā dussīlā gāmabhojanakena saddhiṁ anācāraṁ carati. Bodhisatto ñatvā pariganhanto

---

[1] K subhaṇaṁ, B[c] purāṇaṁ. [2] so B[p], K paccū-, B[c] paccu-. [3] B[c] summena. [4] B[c] upakūpito. [5] B[c] nacaṇaṁ. [6] B[c] omits hi. [7] B[c] anāda-. [8] B[c] paṇḍito. [9] K yathābhūtaṁ tatthayuttaṁ, B[c] yathābhūtattayutta, B[p] atthayutta. [10] B[c] B[p] sabhāvavacaṇaṁ. [11] B[c] ane-. [12] B[c] poraṇaṁ. [13] B[c] suppaṇṇe. [14] B[c] upakumatto. [15] K omits ti. [16] B[c] -je. [17] B[c] cahhaṇe. [18] B[c] upakuṭhito. [19] B[c] dhammadesanaṁ. [20] B[c] adds atthamaṁ niṭṭhitaṁ. [21] B[c] ukkaṇṭhitabhāvabhikkhuṁ. [22] K omits kathesi. [23] K kathaṇto. [24] B[c] va. [25] B[c] -ko. [26] B[c] pākammaṁ. [27] B[c] yenakenaci. [28] B[c] sāmikeñceti, K vañceti. [29] B[c] Kāsikaraṭṭhe.

carati. Tadā pana antovasse bījesu nīhaṭesu[1] chātakaṁ ahosi, sassānaṁ gabbhagahaṇakālo[2] jāto, sakalagāmavāsino „ito māsadvayena[3] sassāni uddharitvā vihiṁ dassāmā“ 'ti ekato hutvā gāmabhojakassa hatthato ekaṁ jaragoṇaṁ gahetvā maṁsaṁ khādiṁsu. Ath' ekadivasaṁ gāmabhojako khaṇaṁ oloketvā Bodhisattassa bahigatavelāya[4] gehaṁ pāvisi. Tesaṁ sukhanipannakkhaṇe[5] yeva Bodhisatto gāmadvārena pavisitvā gehābhimukho pāyāsi[6]. Sā itthī[7] gāmadvārābhimukhī[8] taṁ disvā „ko nu kho“ ti ummāre ṭhatvā[9] olokentī[10] „so yevā“ 'ti ñatvā gāmabhojakassa ācikkhi. Gāmabhojako bhīto pakampi. Atha naṁ sā „mā bhāyi, atth' eko upāyo, amhehi tava hatthato gomaṁsaṁ khāditaṁ, tvaṁ maṁsamūlaṁ sodhento viya hohi, ahaṁ koṭṭhaṁ āruyha koṭṭhadvāre ṭhatvā 'vihi n' atthī' vakkhāmi, tvaṁ gehamajjhe ṭhatvā 'amhākaṁ ghare dārakā jātā, maṁsamūlaṁ[11] dehī' punappuna[12] codeyyāsī“ vatvā koṭṭhaṁ āruyha koṭṭhadvāre nisīdi[13]. Itaro gehamajjhe ṭhatvā „maṁsamūlaṁ dehī“ vadati, sā koṭṭhadvāre nisinnā „koṭṭhe vīhi n' atthi, sasse uddhaṭe dassāmi, gacchā“ 'ti āha. Bodhisatto gehaṁ pavisitvā tesaṁ kiriyaṁ disvā[14] „imāya pāpāya kataupāyo[15] esa bhavissatī“ ñatvā gāmabhojakaṁ[16] āmantetvā „bho gāmabhojaka[17] amhe hi[18] tava jaragoṇassa[19] maṁsaṁ khādantā 'ito māsadvayena[20] vihiṁ[21] dassāmā' 'ti khādimha[22], tvaṁ addhamāsam[23] pi anatikkamitvā idān' eva kasmā āharāpesi, na tvaṁ iminā kāraṇenāgato[24], aññena kāraṇena āgato bhavissasi[25], mayhaṁ tava kiriyā[26] na ruccati, ayam pi anācārā pāpadhammā koṭṭhe vīhīnaṁ abhāvaṁ jānāti, sā dāni koṭṭhaṁ āruyha 'vihi'

---

[1] B[c] hanikesu. [2] both MSS. -gahana-. [3] B[c] dvayacayena. [4] B[c] -gatakālavelāya. [5] B[c] sukhanidāna-. [6] B[c] ahosi. [7] B[c] itthi. [8] B[c] -khaṁ. [9] B[c] ṭhatvā. [10] K oloketi, B[c] oloketi. [11] maṁsamūlaṁ - - - maṁsamūlaṁ wanting in B[c]. [12] B[c] punappunaṁ. [13] B[c] nisiditvā. [14] itaro - - - disvā wanting in B[c]. [15] B[c] kattha-. [16] B[c] -bhojanakaṁ. [17] B[c] -bhojanaka-. [18] B[c] B[c] omit hi [19] K jaragoṇassa, B[c] jaragoṇassa. [20] B[c] -dvayacayena. [21] B[c] vihi. [22] B[c] -hā. [23] K adha-, B[c] aḍha-. [24] B[c] -ṇena āgato. [25] B[c] omits bhavissasi. [26] B[c] -yaṁ. [27] B[c] vihī.

n' atthīti' vadati' tvam pi 'dehīti'' ubhinnam pi vo kāraṇam mayham na ruccatīti" etam atthaṁ pakāsento imā gāthā avoca:

1. Ubhayaṁ me na khamati, ubhayaṁ me na ruccati:
yā cāyaṁ koṭṭhaṁ otiṇṇā 'na dassan' iti bhāsati, 93.

2. Taṁ taṁ gāmapati brūmi: kadare appasmiṁ jīvite
dve māse kāraṁ[2] katvāna[3] maṁsaṁ jaraggavaṁ kisaṁ
appattakāle[4] codesi, tam pi mayham na ruccatīti. 94.

Tattha tam tam gāmapati brūmīti ambho[5] gāmajeṭṭhaka tuṁ kāraṇena tam vadāmi, kadare appasmiṁ jīvite ti amhākaṁ jīvitaṁ nāma kadarañ[7] c' eva thaddhaṁ nikkaṁ kasiraṁ[8] appañ ca mandaṁ parittaṁ, tasmiṁ no evarūpe jīvite vattamāne dve māse kāraṁ[9] katvāna maṁsaṁ jaraggavaṁ kisaṁ ti amhākaṁ maṁsaṁ[11] gahetvā jaraggavaṁ kisaṁ dubbalaṁ jarāgahaṇaṁ dadamāno tuṁ ekaṁ māsaṁ mūlaṁ dātabban ti evaṁ dve māse kāraṁ[12] saṁgaraparicchedaṁ[13] katvā appattakāle codesīti tasmiṁ kāle sampatte antarā va codesi, tam pi mayham na ruccatīti yā cāyaṁ pāpadhammā dussīlā anācārā vihiṁsā atthābhāvaṁ jānamānā va ajānantī[14] viya hutvā koṭṭhaṁ otiṇṇa koṭṭhadvārena[15] thatvā[16] na dassan ti bhāsati tvam pi yañ ca[17] akāle codesi tam tam pīti kiṁ ubhayaṁ mama n' eva khamati na ruccatīti.

Evaṁ so kathento va[18] gāmabhojakaṁ cūḷāya gahetvā kaḍḍhitvā[19] gehamajjhe pātetvā[20] „gāmabhojako 'mhīti[21]'" „parassa rakkhitagopitabhaṇḍe[22] aparajjhasīti[23]" ādīhi paribhāsitvā[24] pothetvā dubbalaṁ katvā gīvāya[25] gahetvā gehā nikkaḍḍhitvā[26] taṁ duṭṭhaṭṭhāniṁ[27] kesesu gahetvā koṭṭhā otāretvā nippothetvā[28] „ajja puna evarūpaṁ karosi jānissasīti[29]" santajjesi. Tato paṭṭhāya gāmabhojako[30] taṁ gehaṁ oloketuṁ pi[31] na visahi, sāpi pāpā puna[32] manasāpi aticarituṁ nāsakkhi.

---

[1] K vadati. [2] B[1] omits tvam pi dehīti. [3] B[1] saṅkaraṁ. [4] B[1] katvā. [5] K -taṁ. [6] K ambo. [7] K kadaṁ. [8] both MSS. kasiraṁ. [9] B[1] saṅkaraṁ. [10] B[1] katvā. [11] B[1] omits maṁsaṁ. [12] B[1] omits kāraṁ. [13] B[1] saṅkaraṁ-, K saṁgaraṁ-, B[2] saṅkaraṁ. [14] B[1] sañjānantī. [15] B[1] koṭṭhadvāre. [16] B[1] ṭhatvā. [17] B[1] appiyaṁ va tvaṁ. [18] B[1] va. [19] B[1] kaḍḍhetvā. [20] B[1] pothetvā. [21] B[1] gāmabhojakamhīti. [22] B[1] -gopitaṭṭhaṭṭhaṇḍe. [23] B[1] aparajjasīti. [24] B[1] parisayitvā. [25] B[1] -paṁ. [26] K nikkhaḍḍhitvā corr. to nikka-, B[1] nikaḍḍhetvā. [27] B[1] duṭṭhaṭṭhāniṁ. [28] B[1] nippothetvā. [29] K jānissasīti, B[1] jānissatīti. [30] B[1] -janako. [31] B[1] omits pi. [32] so B[2]; K sāpi pā puna, B[1] puna pāpā.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsesi: (Sacca-pariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi) „Tadā gāmabhojakassa niggahakārako gahapati aham eva ahosiṁ“ ti[1]. Gahapatijātakaṁ[2].

10. Sādhusīlajātaka.

Sarirādavyan[3] ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ[4] brāhmaṇaṁ ārabbha kathesi. Tassa kira cattāro dhītaro ahesuṁ. Tā cattāro janā patthenti, tesu eko abhirūpo sarirasampanno, eko vayappatto mahallako, eko jātisampanno, eko sīlavā ti. Brāhmaṇo cintesi: „dhītaro nivesentena[5] patiṭṭhāpentena[6] kassa nu[7] kho dātabbā[8], kiṁ rūpasampannassa udāhu vayappattassa, jātisampannassīlavantānaṁ[9] aññatarassā“ ti so cintento pi ajānitvā[10] „imaṁ kāraṇaṁ Sammāsambuddho jānissati, taṁ pucchitvā etesaṁ antare anucchavikassa dassāmī“[11]ti gandhamālādīni gāhāpetvā vihāraṁ gantvā Satthāraṁ vanditvā ekamantaṁ nisinno ādito paṭṭhāya taṁ atthaṁ ārocetvā „bhante imesu catusu[12] janesu kassa dātuṁ vaṭṭatī[13]“ pucchi. Satthā „pubbe pi[14] paṇḍitā etaṁ pañhaṁ kathayiṁsu, bhavasaṅkhepagatattā pana sallakkhetuṁ na sakkotī“ ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto Takkasīlāyaṁ sippaṁ gaṇhitvā āgantvā Bārāṇasiyaṁ disāpāmokkho ācariyo ahosi. Ath' ekassa brāhmaṇassa catasso dhītaro ahesuṁ. Tā evaṁ eva cattāro janā patthayiṁsu. Brāhmaṇo „kassa nu kho dātabbā[15]“ ti ajānanto „ācariyaṁ pucchitvā dātabbayuttakassa dassāmīti“ tassa santikaṁ gantvā taṁ atthaṁ pucchanto paṭhamaṁ gāthaṁ āha:

1. Sarirādavyaṁ vaddhāvyaṁ[16] sojaccaṁ sādhusīliyaṁ,
brāhmaṇaṁ te va[17] pucchāma: kaṁ[18] nu tesaṁ vanimhase[19]
ti. 95.

---

[1] B[1] ahaṁ eva ti. [2] B[1] adds navamaṁ niṭṭhitaṁ. [3] B[1] sarirādapparūḷhabyan. [4] B[1] aññatara. [5] B[1] nivesante. [6] B[1] patiṭṭhap-. [7] B[1] omits nu. [8] K -bbo, B[1] dātappe. [9] K -sampannassa sīla-. [10] B[1] ajānetvā. [11] B[1] -mi. [12] K catu. [13] K vaddhatti. [14] K adds te. [15] K -bbo. [16] B[1] vaṭṭhapyaṁ. [17] B[1] na. [18] B[1] kiṁ. [19] B[1] vanikmase.

Tattha sarīradavyan[1] ti hitthi tesaṁ ratanānaṁ vijjamāne guṇe pakāseti[2], ayaṁ h' ettha[3] adhippāyo: dhītaro me cattāro janā patiṭṭhanti, tesu ekassa sarīradavyaṁ atthi sarīrasampadāya[4] abhirūpabhāvo saṁvijjati, ekassa vaddhavyaṁ[5] vaddhabhāvo[6] mahallakatā atthi, ekassa[7] sujaccaṁ sujātisampadā[8] atthi, sucaritaṁ[9] ti pi pāṭho, ekassa sīlakusaliyaṁ[10] sundarasīlabhāvo sīlasampadā atthi, brāhmaṇan te va[11] vacchāmā 'ti tesu anukassa nāmaṁ gahetvā dātabbā ti ajānantā[12] mayaṁ bhavantaṁ brāhmaṇaṁ devaṁ[13] pucchāma, kaṁ[14] nu tesaṁ vanimhase[15] ti tesaṁ ratanānaṁ jānanatthaṁ kaṁ[16] vanimhase kiṁ icchāma kassa tā kumārikā dadāmā 'ti pucchati[17].

Taṁ sutvā ācariyo „rūpasampadādīsu vijjamānāsu pi vipannasīlo gārayho, tasmā taṁ[18] na-ppamāṇaṁ, amhākaṁ[19] sīlavantabhāvo ruccatīti"[20] imaṁ atthaṁ pakāsento dutiyaṁ gāthaṁ āha:

2. Attho atthi sarīrasmiṁ, vaddhavyassa[21] namo kare,
attho atthi sujātasmiṁ, sīlaṁ asmāka[22] ruccatīti. 96.

Tattha attho atthi sarīrasmiṁ ti rūpasampanne pi sarire[23] attho viseso vijjhi[24] atthi yeva, n' atthīti na vadati. vaddhavyassa[25] namo kare ti vuddhabhāvassa[26] pana namakkāraṁ eva karoti, vuddhabhāvo[27] hi sammānanaṁ[28] labhati, attho atthi sujātasmiṁ ti sujāte pi puriso[29] vijjhi[30] atthi, jātisampatti[31] hi pi[32] icchitabbā yeva, sīlaṁ asmāka ruccatīti[33] amhākaṁ[34] pana[35] sīlaṁ eva ruccati[36], sīlavā hi ācārasampanno sarīradavyavirahito[37] pi[38] pujjo pāsaṁso[39] ti.

Brāhmaṇo tassa vacanaṁ sutvā silavantass' eva dhītaro adāsi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā sa-ccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: [Saccapariyosāne brāhmaṇo sotāpattiphale patiṭṭhahi] „Tadā ayaṁ eva brāhmaṇo ahosi, disāpāmokkhācariyo[40] pana ahaṁ evā" 'ti. Sādhusīlajātakaṁ[41]. Ruhakavaggo[42] pañcamo.

---

[1] B[1] sarirabhyan. [2] K -tu. [3] B[1] ayaṁ ettha. [4] K -padā. [5] B[1] vuḍḍhabyaṁ. [6] B[1] vuḍḍhatāyo. [7] B[1] khassa. [8] K sujattisampadā. B[1] sujātijātisampadā. [9] K sujan. [10] B[1] -sīlassa. [11] B[1] tvevva. [12] K etaṁ. [13] B[1] jānantā. [14] K -naṁ eva. [15] B[1] kiṁ. [16] B[1] gaṇhimatthaṁ. [17] B[1] pucchatīti attho. [18] B[1] ta. [19] K amākaṁ. [20] B[1] vuḍḍhibyaṁ. [21] K asvāka, B[1] amhākaṁ. [22] B[1] sarire pi. [23] vuḍḍhi. [24] B[1] vuḍḍhabyaṁ. [25] B[1] vuḍḍhabhāvassa. [26] B[1] vuḍḍhabhāvo. [27] B[1] vantamānānaṁ. [28] B[1] sujāte paripūrito. [29] B[1] vuḍḍhiyā. [30] K -sampatti. [31] B[1] pi hi. [32] B[1] amhākaṁ rujjatīti. [33] K omits pana. [34] B[1] rujjati. [35] B[1] sarirabya-. [36] B[1] omita pi. [37] B[1] pāsaṁso. [38] B[1] -mokkho ācariyo. [39] B[1] adds dasamaṁ. [40] B[1] duhasavaggo.

6. NAṬAMDAḶHAVAGGA.

1. Bandhanāgārajātaka.

Na taṁ daḷhaṁ bandhanam āhu dhīrā ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto bandhanāgāraṁ ārabbha kathesi. Tasmiṁ kira kāle bahū[1] sandhicchedakapanthaghātakamanussaghātakacore[2] ānetvā Kosalarāñño dassesuṁ. Te rājā andubandhanarajjubandharasaṁkhalikabandhanehi bandhāpesi. Tiṇasantatā jānapadā[3] bhikkhū Satthāraṁ daṭṭhukāmā āgantvā disvā vanditvā punadivase piṇḍāya caritvā bandhanāgāraṁ gantvā[4] te core disvā piṇḍapātapaṭikkantā sāyanhasamaye Tathāgataṁ upasaṁkamitvā „bhante ajja[5] amhehi piṇḍāya caritvā bandhanāgāre bahū corā andubandhanādīhi baddhā mahādukkhaṁ anubhavantā diṭṭhā, te tāni bandhanāni[6] chinditvā palāyituṁ na sakkonti, atthi nu kho tehi bandhanehi thirataraṁ nāma aññaṁ bandhanan“ ti pucchiṁsu. Satthā „bhikkhave[7] bandhanāni nāma[8] etāni, yaṁ pan' etaṁ dhanadhaññaputtadārādīsu[9] taṇhāsaṅkhātaṁ kilesabandhanaṁ etaṁ ettehi[10] bandhanehi[10] sataguṇena sahassaguṇena thirataraṁ, evaṁ[11] mahantam pi pan' etaṁ[12] ducchindiyaṁ bandhanaṁ porāṇakapaṇḍitā chinditvā Himavantaṁ pavisitvā pabbajiṁsū“ ti vatvā[13] atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto ekasmiṁ duggatagahapatikule nibbatti. Tassa vayappattassa pitā kālam akāsi. So bhatiṁ katvā mātaraṁ posesi. Ath' assa mātā[14] anicchamānass' eva ekaṁ kuladhītaraṁ gehe katvā[15] aparabhāge kālam akāsi. Bhariyāya pi 'ssa kucchiyaṁ gabbho patiṭṭhāsi[16]. So gabbhassa patiṭṭhitabhāvaṁ ajānanto „bhadde tvaṁ bhatiṁ[17] katvā jīva, ahaṁ pabbajissāmīti[18] āha. Sāpi[19] „gabbho me patiṭṭhito“,

---

[1] B[1] bahu. [2] B[1] -mannasā-. [3] B[1] ja-. [4] B[1] gatvā. [5] B[1] ajjava. [6] B[1] bandhāni. [7] B[1] adds kho. [8] K -āma. [9] B[1] -sādi. [10] K omits pandhanehi. [11] so all three instead of evarūpaṁ. [12] B[1] omits pi panetaṁ. [13] K omits vatvā. [14] B[1] adds pi. [15] B[1] -dhītaraṁ gahetvā. [16] B[1] patiṭṭhasi. [17] K adds vā vatiṁ vā. [18] B[1] sāmi. [19] K me nam gabbho patiṭṭhito.

mayi vijātāya dārakaṃ disvā pabbajissasīti'" āha[1]. So „sādhū" 'ti sampaṭicchitvā tassā vijātakāle „bhadde, tvaṃ sotthinā vijātā[2], idān' āhaṃ[3] pabbajissāmīti'" pucchi. Atha naṃ sā „puttassa[4] tāva thanapānato[5] apagamanakāle āgamehīti" vatvā puna gabbhaṃ gaṇhi. So cintesi: „imaṃ sampaṭicchāpetvā gantuṃ na sakkā[6], imissā anācikkhitvā va palāyitvā pabbajissāmīti" so tassā anācikkhitvā[7] rattibhāge uṭṭhāya palāyi. Atha naṃ[8] nagaraguttikā aggahesuṃ. So „ahaṃ sāmi mātuposako nāma, vissajjetha man" ti tehi attānaṃ vissajjāpetvā ekasmiṃ ṭhāne vasitvā āggadvāren' eva[9] nikkhamitvā[10] Himavantaṃ pavisitvā isipabbajjaṃ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā jhānakīḷāya kīḷanto vihāsi. So tattha vasanto[11] „evarūpaṃ pi nāma me[12] ducchindiyaṃ[13] puttadārabandhanaṃ kilesabandhanaṃ chindin'" ti udānaṃ udānento imā gāthā avoca:

1. Na taṃ daḷhaṃ bandhanam āhu dhīrā[14] (Dhp. v. 345-46.)
yad āyasaṃ dārujaṃ pabbajañ ca,
sārattaratā maṇikuṇḍalesu
puttesu dāresu ca yā apekhā[15]. 97.

2. Etaṃ daḷhaṃ bandhanaṃ āhu dhīrā
ohārinaṃ sithilaṃ duppamuñcaṃ,
etam pi[16] chetvāna[17] vajanti dhīrā[18]
anapekhino kāmasukhaṃ pahāya 'ti. 98.

Tattha dhīrā[19] ti dhitimā ti dhīrā dhikkitapāpā ti dhīrā[20], athavā dhi[21] vuccati paññā, tāya paññāya[22] samannāgatā ti dhīrā. Buddhā Paccekabuddhā[23]

---

[1] B[1] pabbajissatīti. [2] B[1] omits āha. [3] B[1] pajātā. [4] B[1] idāni ahaṃ. [5] B[1] pappajissāmā ti apucchi. [6] B[1] puttakassa. [7] B[1] thanatova. [8] B[1] sakkomi. [9] B[1] anāroceṭvāva. [10] K omits naṃ. [11] B[1] -dvāre. [12] B[1] nikkamitvā. [13] B[1] omits vihāsi so tattha vasanto. [14] B[1] omits pi nāma me. [15] B[1] ducchandiyaṃ. [16] B[1] chindituṃ. [17] B[1] tiro. [18] B[1] apekkha. [19] B[1] ekaṃ pi. [20] K jetvāna. [21] B[1] dhīrā. [22] K omits dhīrā, B[1] dhīra. [23] B[1] dhitimā vikkhittapāpā ti va dhīrā. [24] both MSS. dhi. [25] B[1] omits paññāya. [26] B[1] omits paccekabuddhā.

Buddhasāvakā Bodhisattā[1] ca hoti va[2] dhīrā nāma, yadiyassa ti ādīsu[3] yam sakkhalikasaṅkhātaṃ āyasaṃ nibbattaṃ[4] āyasaṃ[5] yaṃ, andubandhanasaṅkhātaṃ[6] dārujaṃ yaṃ va pabbajjatthaṃ[7] vā aññaṃ vā sikkāṭṭhi rajjukaṃ[8] katvā kataraṭṭhabandhanaṃ taṃ dhīrā daḷhaṃ dhiraṃ[9] ti ñāṇaṃ na kathenti, sārattaratto ti sāratto hutvā ratto[10] bahalarāgatto[11] ti attho, maṇikuṇḍalesū ti maṇisu ca kuṇḍalesu ca[12] maṇiyuttesu[13] vā kuṇḍalesu[14], etaṃ daḷhaṃ ti ye[15] maṇikuṇḍalesu sāratarattā tesaṃ pi ca[16] rāgo[17] pi ca tesaṃ[18] puttadāresu apekkhā[19] taṇhā etaṃ[20] kilesamayaṃ bandhanaṃ daḷhaṃ dhiraṃ[21] ti dhīrā āha, ohārinaṃ ti ākaḍḍhitvā vatthuṃ apāyesu pātetato[22] asāraṃ hetthā[23] harantī ti ohārinaṃ, sithilaṃ ti bandhanaṭṭhāne chavicammamaṃsanhāruṃ na chindati bahitaṃ na nīharati bandhanabhāvaṃ pi na jānāpeti[24] sithilaṃ, duppamuñcaṃ ti tañhāsibbanena hi ekavāraṃ pi uppannaṃ kilesabandhanaṃ daṭṭhaṭṭhānato kacchapo viya dummocayaṃ hutvā duppamuñcaṃ, etaṃ pi[25] chetvāna ti etaṃ evaṃ[26] daḷhaṃ pi kilesabandhanaṃ[27] ñāṇakhaggena chinditvā apaḍḍhāni[28] chetvā muttaravaravarā[29] viya pañjare bhinditvā[30] sīhapotakā[31] viya va[32] dhīrā va vattha-kāmakilesakāme akkharabhāṇiyaṃ[33] jigucchamānā anapekkhino[34] hutvā kāmasukhaṃ pahāya vajanti pakkamanti, pakkamitvā ca pana Himavantaṃ pavisitvā isipabbajjaṃ[35] pabbajitvā jhānasukhena[36] vītināmenti[37].

Evaṃ Bodhisatto imaṃ udānaṃ udānetvā aparihīnajjhāno Brahmaloka-parāyano ahosi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsesi[38]. (Saccapariyosāne keci sotāpannā keci sakadāgāmino keci anāgāmino keci arahantā ahesuṃ) „Tadā mātā Mahāmāyā ahosi, pitā Suddhodanamahārājā, bhariyā Rāhulamātā, putto Rāhulo, puttadāraṃ pahāya nikkhamitvā pabbajitapuriso[39] pana ahaṃ eva ti. Bandhanāgārajātakaṃ[40].

---

[1] B¹ -tto. [2] B¹ omits va. [3] K ādisu. [4] K nibbattitaṃ. B¹ niyyattaṃ. [5] B¹ ayasaṃ. [6] K omits yaṃ. [7] B¹ andubandhanasa-. [8] K babbaja-. B¹ pappaja-. [9] B¹ rajjaṃ. [10] B¹ -dhanaṃ ayaṃ sādhiṃ chinditvā sakkuneyyabhāvena thiradaḷhaṃ ādiyaṃ. [11] B¹ omits ratto. [12] K bahalavāga-, B¹ balavarāgataṃ. [13] B¹ omits maṇisu ca kuṇḍalesu ca. [14] K maṇisukhesu. [15] B¹ adds ca. [16] K ye [17] B¹ ye va. [18] B¹ sāraṃ. [19] B¹ yā va tesu. [20] B¹ apekkhā. [21] K evaṃ. [22] B¹ dhīraṃ. [23] B¹ pātanato. [24] K vupasaṃ hetthā. [25] B¹ adds thalapaḍipaḷasādiṃ kammāni kiñci na deti. [26] K evaṃ taṃ pi, B¹ etaṃ pi [27] B¹ omits evaṃ. [28] B¹ -dhaṃ. [29] B¹ asaṅkhāraṃ. [30] K chinditvā [31] B¹ -ko. [32] B¹ omits va. [33] B¹ ottaro bhaṇi viya. [34] B¹ anapekkhino. [35] K omits isipabbajjaṃ. [36] K ñāṇasukhena. [37] B¹ adds attho [38] B¹ -sesuṃ. [39] B¹ -tapuriso. [40] B¹ adds paṭhamaṃ.

2. Kelisīlajātaka.

Hamsā koñcā mayūrā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto āyasmantam Lakuṇṭakabhaddikam[1] ārabbha kathesi. So kirāyasmā Buddhasāsane pākaṭo ahosi paññāto[2] madhurassaro madhuradhammakathiko paṭisambhidāppatto mahākhīṇāsavo asītiyā [3]therānam[4] abbhantare pamāṇena[5] eva[6] Lakuṇṭako sāmaṇero[7] viya khuddako[8] kiļanatthāya kato[9] viya. Tasmiṁ ekadivasaṁ[10] Tathāgataṁ vanditvā Jetavanakoṭṭhakaṁ[11] gate jānapadā timsamattā bhikkhū „Dasabalaṁ vandissāmā" ti Jetavanaṁ pavisantā vihārakoṭṭhake[12] therāṁ disvā „sāmaṇero eso" ti saññāya[13] theraṁ cīvarakaṇṇe gaṇhantā hatthe gaṇhantā sīse[14] gaṇhantā nāsāya[15] parāmasantā kaṇṇesu gahetvā cāletvā[16] hatthakukkuccaṁ[17] katvā pattacīvaraṁ paṭisāmetvā Satthāraṁ upasaṅkamitvā vanditvā nisīditvā Satthārā madhurapaṭisanthāre kate pucchiṁsu: „bhante Lakuṇṭakabhaddiyatthero kira nām' eko tumhākaṁ sāvako madhuradhammakathiko atthi, kahaṁ so idānīti". „Kiṁ pana bhikkhave daṭṭhukām' atthā" ti. „Āma bhante" ti[18]. „Yaṁ bhikkhave tumhe dvārakoṭṭhake disvā cīvarakaṇṇādisu[19] gaṇhantā hatthakukkuccaṁ katvā āgatā esa so" ti. „Bhante evarūpo pattalitapatthaṁ abhinīhārasampanno sāvako kiṁkāraṇā appesakkho jāto" ti. Satthā „attanā[20] katapāpaṁ[21] nissāyā" 'ti vatvā tehi yācito atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto Sakko devarājā ahosi. Tadā Brahmadattassa jiṇṇaṁ jarāppattaṁ[22] hatthiṁ vā assaṁ vā goṇaṁ vā dassetuṁ na sakkā, kelisīlo hutvā tathārūpaṁ disvā va[23] anubandhāpeti, jarasakaṭaṁ[24] pi disvā bhindāpeti, jiṇṇamātugāme disvā pakkosāpetvā udare pahārāpetvā[25] pātāpetvā puna uṭṭhāpetvā bhāyāpeti, jiṇṇapurise disvā laṅghake viya bhūmiyaṁ samparivattakādikiḷaṁ kiḷāpeti, apassanto „asukagharo kira mahallako atthīti"

---

[1] B[1] lakuṇḍakabhaddiyaṁ. [2] B[1] saññato. [3] B[1] mahātherānaṁ. [4] B[1] adds pana. [5] B[1] brahmako. [6] K lakuṇṭasamaneru, B[1] lakuṇḍaka-, B[2] lakuṇḍaleso-. [7] B[1] bandhako. [8] B[1] gato. [9] K ekaṁ-. [10] K -koddhakaṁ, B[1] -koṭhakaṁ. [11] K -koṇḍake, B[1] -koṭhake. [12] B[1] maññāya. [13] K B[2] sīsaṁ. [14] B[1] -yaṁ. [15] B[1] jālentā. [16] B[1] hatthaṁ-. [17] B[1] omits ūma bhante ti. [18] B[1] -disu. [19] B[1] assaṁ. [20] B[1] kattupāpakammaṁ. [21] B[1] jarāpuṭṭhaṁ. [22] B[1] esa and adds manusse. [23] B[1] jiṇṇasakaṭaṁ. [24] B[1] dahāpetvā.

attvāpi pakkosāpetvā kīļati. Manussā lajjantā attano mātāpitaro tiro ratthāni pesenti. Mātupaṭṭhānadhammo pitupaṭṭhānadhammo pacchijji. Rājasevakā keḷisīlā va ahesuṃ[1], matamatā[2] cattāro apāye pūrenti, devaparisā parihāyati[3]. Sakko abhinavadevaputte apassanto „kiṃ nu kho kāraṇan“ ti āvajjanto[4] ñatvā[5] „damessāmi nan“ ti mahallakavaṇṇaṃ abhinimminitvā jiṇṇayānake dve takkacāṭiyo āropetvā dve jaraggave[6] yojetvā ekasmiṃ chaṇadivase[7] alaṃkatahatthiṃ abhirūhitvā[8] Brahmadatto alaṃkatanagaraṃ padakkhiṇaṃ karonte pilotikaṃvatthe taṃ[9] yānakaṃ pājento[10] rañño abhimukho agamāsi. Rājā jiṇṇayānakaṃ disvā „etaṃ yānakaṃ apanethā“[11] 'ti vadati. Manussā „kahaṃ deva, na passāmā“ 'ti āhaṃsu, Sakko attano ānubhāvena rañño yeva dassesi. Atha naṃ bahusampatte tasmiṃ tassa uparibhāgena pājento rañño matthake ekaṃ cāṭiṃ[12] bhinditvā nivattāpento dutiyaṃ bhindi. Ath' assa sīsato paṭṭhāya[13] ito c' ito ca takkaṃ paggharati. So tena aṭṭiyati[14] harāyati[15] jigucchati. Ath' assa taṃ upaddutabhāvaṃ ñatvā Sakko yānakaṃ antaradhāpetvā Sakkattabhāvaṃ māpetvā vajirahattho ākāse ṭhatvā „pāpa adhammikarāja, kiṃ tvaṃ mahallako na bhavissasi tava sarīraṃ jarā na[16] paharissati, keḷisīlo[17] hutvā[18] vaddhe[19] vibeṭhanakammaṃ karosi, taṃ ekakaṃ[20] nissāya etaṃ[21] kammaṃ katvā matamatā[22] apāye paripūrenti, manussā mātāpitaro paṭijaggituṃ na labhanti, sace imamhā kammā na viramissasi vajirena te sīsaṃ padālessāmi, mā ito paṭṭhāy' etaṃ[23] kammaṃ akattha“[24] 'ti santajjetvā mātāpitunnaṃ guṇaṃ kathetvā vaddhāpacāyikakammassa[25] ānisaṃsaṃ pakāsetvā ovaditvā sakaṭṭhānaṃ eva agamāsi. Rājā tato paṭṭhāya tathārūpaṃ[26] kammaṃ kātuṃ cittaṃ pi na uppādesi.

---

[1] B[b] assesuṃ. [2] B[b] mātamatā. [3] B[b] -hāyiṃsu. [4] K āvajjento. [5] B[b] taṃ kāraṇaṃ ñatvā. [6] B[b] jaraggave. [7] K chaṇadivase, B[b] chaṇavadive. [8] K -rū-. [9] B[b] omits taṃ. [10] B[b] pājento. [11] B[b] apanethā. [12] B[b] jiṇṇ. [13] K omits paṭṭhāya [14] K aṭṭiyati, B[b] aṭṭhiyati, B[c] aṭṭiyati. [15] B[b] hirāti. [16] B[b] omits na. [17] K kīḷisīlo. [18] K adds bahu. [19] B[b] vuḍḍha. [20] B[b] ekaṃ. [21] B[b] taṃ [22] B[b] mātamatā. [23] B[b] paṭṭhāyetaṃ. [24] B[b] akasi. [25] B[b] buddhāpajāy-, B[c] vuḍḍha-. [26] K -rūpa.

Satthā imaṃ atītaṃ āharitvā abhisambuddho hutvā imā gāthā avoca:

1. Haṃsā koñcā mayūrā ca hatthiyo pasadā migā
sabbe sīhassa bhāyanti, n' atthi kāyasmi tulyatā. 99.

2. Evaṃ evaṃ[1] manussesu dahare ce pi paṇḍitā,
su hi tattha mahā hoti, n' eva lālo sarīravā ti. 100.

Tattha pasadā migā ti pasadasaṅkhātā[2] migā, pasadā ca[3] avasesā[4] migā ca ti pi attho yeva[5], pasadāmigā[6] ti pi pāṭho, pasadā[7] migā ti[8] attho, n' atthi kāyasmiṃ tulyatā ti sarīre[9] pamāṇaṃ nāma[10] n' atthi, yadi bhaveyya mahāsarīro hatthīnaṃ c' eva pasadāmigā ca sīhaṃ māreyyuṃ[11], atho hatthidāyo khuddakasarīro yeva mareyya[12], khuddakā yeva sīhassa bhāyeyyuṃ[13] na mahantā, yasmā pan' etaṃ n' atthi tasmā sabbe pi te sīhassa bhāyanti. sarīravā ti lālo mahāsarīro pi maho nāma na hoti, tasmā Lakuṇṭakabhaddiko sarīrena khuddako ti[14] mā taṃ ñāṇena[15] pi khuddako ti maññittha ti attho[16].

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā[17] saccāni pakāsetvā[18] jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne tesu bhikkhūsu keci sotāpannā keci sakadāgāmino keci arahantā[19] ahesuṃ) „Tadā rājā Lakuṇṭakabhaddiko ahosi, so[20] tāya keḷisīlatāya parivāro keḷinissayo jāto. Sakko pana ahaṃ evā ti. Keḷisīlajātakaṃ[21].

3. Khandhavattajātaka.

Virūpakkhehi me mettaṃ ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto aññataraṃ bhikkhuṃ ārabbha kathesi. Taṃ kira jantāgharadvāre kaṭṭhāni[22] phālentaṃ[23] pūtirukkhatacā nikkhamitvā eko sappo pādaṅguliyaṃ ḍasi[24], so tattha' eva mato. Tassa tathāmatabhāvo sakalavihāre pākaṭo[25] ahosi. Dhammasabhāyaṃ bhikkhū kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso asuko kira bhikkhu jantāgharadvāre kaṭṭhāni[26] phālento[27] sappena daṭṭho tattha' eva mato" ti[28]. Satthā āgantvā

---

[1] B[1] B[2] eva. [2] K pasasaṅkhātā, B[1] pasadasaṅkhātā. [3] so B[1] B[2], K tā. [4] B[1] avasesa. [5] B[1] omits yeva. [6] B[1] pasada-. [7] B[1] pasada. [8] B[1] adds pi. [9] B[1] sariram. [10] B[1] omits nāma, K nāva. [11] K māreyya. [12] B[1] adds ti evaṃ. [13] B[1] bhāreyyuṃ. [14] B[1] hoti. [15] K ñāṇena. [16] K vatvā. [17] K dassetvā. [18] B[1] omits saccāni pakāsetvā. [19] K -to. [20] K omits so. [21] B[1] adds dutiyaṃ niṭṭhitaṃ. [22] B[1] -naṃ. [23] K phāletaṃ. [24] B[1] ḍasi. [25] B[1] -to. [26] B[1] kaṭṭhāni. [27] K phāleto, B[1] kaleto. [28] B[1] adds kathāyiṃsu

„kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutte „sace so bhikkhave bhikkhu cattāri ahirājakulāni ārabbha mettam abhāvayissa[1] na nam[2] sappo daseyya[3], purāṇakatāpasāpi[4] hi anuppanne Buddhe[5] catusu ahirājakulesu mettam bhāvetvā tāni ahirājakulāni nissāya uppajjanakabhayato[6] muccimsū[7]" 'ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto Kāsiratthe[8] brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto kāme pahāya isipabbajjam pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā Himavantapadese[9] ekasmim Gaṅgānivattane assamapadam māpetvā jhānakiḷam kīḷanto isigaṇaparivuto vihāsi. Tadā tam Gaṅgātīre nānappakārā dīghajātikā isinam[10] paripantham[11] karonti, yebhuyyena isayo jīvitakkhayam pāpuṇanti. Tāpasā tam attham Bodhisattassa ārocesum. Bodhisatto sabbe tāpase sannipātetvā „sace tumhe catūsu ahirājakulesu mettam bhāveyyātha na vo sappā daseyyum, tasmā ito paṭṭhāya catūsu[12] ahirājakulesu evam mettam bhāvethā" 'ti vatvā imam gātham āha:

1. Virūpakkhehi me mettam, mettam erāpathehi me,
chabbyāputtehi[13] me mettam, [mettam[14]] kaṇhāgotamakehi
cā 'ti. 101.

Tattha virūpakkhehi me mettan ti virūpakkhanāgarājakulehi saddhiṁ mayham mettam, erāpathādīsu[15] pi es' eva nayo, etāni pi hi[16] erāpathanāgarājakulam chabbyāputtanāgarājakulam[17] kaṇhāgotamakanāgarājakulan[18] ti nāgarājakulān' eva[19].

Evam cattāri nāgarājakulāni dassetvā „sace tumhe etesu mettam bhāvetum sakkhissatha dīghajātikā vo na dasissanti na viheṭhessantīti" vatvā dutiyam gātham āha:

---

[1] B[c] abhāvissa. [2] B[c] nam na. [3] B[c] daseyya. [4] B[c] purāṇakapaṇḍitāpaso pi. [5] B[c] adds pi. [6] B[c] uppajjanabhayato. [7] B[c] pucchisū. [8] B[c] kāsikaratthe. [9] B[c] -ppadese. [10] B[c] isigaṇam. [11] B[c] parimantesi. [12] K catusu. [13] B[c] chappyā-. [14] so all three MSS. [15] K -disu. [16] B[c] omits hi. [17] B[c] chabbyā-. [18] K -nakan-, B[c] ma nāga-. [19] B[c] -tāni ti attho.

1. Apādakehi me mettaṁ, mettaṁ dipādakehi[1] me,
catuppadehi me mettaṁ, mettaṁ bahuppadehi me ti. 102.

Tattha paṭhamapadena odissakaṁ katvā sabbesu[2] apādakesu[3] dīghajātikesu n' eva maccheṣu ca[4] mettābhāvanā dassitā, dutiyapadena manusesu c' eva pakkhijātesu[5] ca, tatiyapadena[6] hatthisassādīsu[7] ca[8] sabbacatuppadesu[9], catutthapadena vicchikasatapadiuccālingapāṇikasahassakādīsu[10].

Evaṁ sarūpena mettābhāvanaṁ dassetvā idāni āyācanavasena dassento imaṁ gāthaṁ āha:

2. Mā maṁ apādako hiṁsi, mā maṁ hiṁsi dipādako[11],
mā maṁ catuppado hiṁsi, mā maṁ hiṁsi bahuppado ti. 103.

Tattha mā maṁ ti evaṁ ca tesu[12] apādakādīsu[13] koci eko pi mā vihiṁsatu mā viheṭhetū 'ti evaṁ āyācanti[14] mettaṁ bhāvethā[15] 'ti attho.

Idāni anodissakavasena bhāvanaṁ dassento imaṁ gāthaṁ āha:

4. Sabbe sattā sabbe pāṇā sabbe bhūtā ca kevalā
sabbe bhadrāni passantu, mā kañci[16] pāpam āgamā ti. 104.

Tattha catuvīdhatthavasena vatthu[17] pañcasu khandhesu āvattā visattā laggā-laggitā[18] ti sattā asaṁsayasaṁsapavattanamuccchātena pāṇanavasena[19] pāṇā ti bhūtā bhāvitā nibbattanavasena[20] bhūtā ti evaṁ[21] vacanamattavisese veditabbo, avisesena pana sabbāni p' etāni padāni sabbasattaggāhikāni eva[22], kevalā ti sakalā, idaṁ sabbasattāna' eva[23] pariyāyavacanaṁ. bhadrāni passantū 'ti sabbe p' ete sattā bhadrāni sādhūni kalyāṇāni' eva passantu, mā kañci[24] pāpam āgamā 'ti etesu[25] kañci[26] ekaṁ[27] sattaṁ pi pāpaṁ lāmakaṁ dukkhaṁ mā āgamā[28] mā agacchatu mā pāpuṇātu, sabbe ete abyāpajjhā[29] sukhī niddukkhā hontū 'ti[30].

---

[1] B[1] dvipatakehi. [2] B[1] sappesu. [3] B[1] adde ca. [4] B[1] omits maccheṣu ca. [5] B[1] sesapakkhi-, K pakkhijātesu corr. to -tisu. [6] K tatiyena. [7] K -disu. [8] B[1] omits ca. [9] B[1] sabbesu catuppadesu. [10] K -dīsu, B[1] -kasahapadi- - - pāṇaka-, B[2] -pāṇaka-. [11] B[1] dvipā-. [12] B[1] ti etesu. [13] K -disu. [14] B[1] -to. [15] B[1] bhāveyyā. [16] B[1] kiñci. [17] K vuddhe. [18] K laggālagitā, B[1] vilaggā-. [19] B[1] pāṇanaṁ vasena. [20] B[1] omits vasena. [21] B[1] etaṁ. [22] B[1] sappasattiggahakāneva. [23] K sabbasaddasseva. [24] B[1] evaṁ tesu. [25] K eka. [26] so B[2]; K agamma, B[1] omits āgamā. [27] B[1] abyāpajho, K abbyāpajjhā. [28] B[1] omits ti.

Evaṁ „sabbasatteṣu anodissakamettaṁ bhāvethā" 'ti vatvā puna tiṇṇaṁ ratanānaṁ guṇe anussaräpetuṁ „appamāṇo Buddho appamāṇo Dhammo appamāṇo Saṁgho" ti āha.

Tattha pamāṇakarānaṁ[1] kilesānaṁ abhāvena guṇānañ ca pamāṇabhāvena Buddharatanaṁ[2] appamāṇaṁ, dhammo ti navavidho lokuttaro[3] dhammo, tasmiṁ[4] pamāṇaṁ nāma kātuṁ na sakkā[5] ti appamāṇo, tena appamāṇena dhammena samannāgatattā saṁgho pi appamāṇo.

Iti Bodhisatto „imesaṁ tiṇṇaṁ ratanānaṁ guṇe anussarathā" 'ti vatvā tiṇṇaṁ ratanānaṁ appamāṇaguṇataṁ[6] dassetvā sappamāṇe[7] satte dassetuṁ „pamāṇavantāni sirimsapāni[8] ahi vicchikā[9] satapadī[10] uṇṇānābhi sarabū[11] mūsikā" ti āha.

Tattha sirimsapānīti[12] sabbadisāpakkamanaṁ[13] nāmaṁ, te hi sarantā gacchanti sīghaṁ[14] vā sappantīti[15] sirimsapā[16], ahīti[17] ādi tesaṁ sarūpato uddesanaṁ, tattha uṇṇānābhīti[18] makkaṭako, tassa hi nābhito nissaddisaṁ[19] suttaṁ nikkhamati, tasmā uṇṇānābhīti[19] vuccati, sarabū[20] ti gharagoḷikā.

Iti Bodhisatto „yasmā etesaṁ antorāgādayo pamāṇakarā dhammā atthi tasmā etāni[21] sirimsapāni[22] pamāṇavantānīti[23] dassetvā „appamāṇānaṁ tiṇṇaṁ ratanānaṁ[24] ānubhāvena ime no[25] pamāṇavantā[26] rattindivaṁ[27] parittakammaṁ[28] karontū[29] 'ti evaṁ „tiṇṇaṁ ratanānaṁ guṇānī[30] anussarathā" 'ti vatvā tato uttariṁ[31] kattabbaṁ dassetuṁ imaṁ gāthaṁ āha:

5. Katā me rakkhā, katā me parittā,
paṭikkamantu bhūtāni,
so 'haṁ namo Bhagavato
namo sattannaṁ Sammāsambuddhānan ti. 105.

---

[1] B[1] pamāṇakaraṇaṁ, K B[2] pamāṇakarānaṁ. [2] B[1] -ratanānaṁ. [3] B[1] lokuttara. [4] so B[2]; K tasmiṁ, B[1] tassa. [5] B[1] sakko. [6] B[1] appamāṇataṁ. [7] B[1] appamāṇe. [8] B[2] sarisapāni. [9] B[1] -khā. [10] B[1] -dī. [11] B[1] B[2] -sarabhū. [12] B[1] sarisapāni ti. [13] B[1] -jānitvānaṁ. [14] B[1] sarena. [15] B[2] palentīti. [16] B[1] sarisapā. [17] B[1] ahinti. [18] B[1] B[2] uṇṇanābhīti. [19] B[1] B[2] unna-. [20] B[1] sabhūsabhū. [21] B[1] imā. [22] B[1] sarisapāni. [23] B[1] omits tiṇṇaṁ ratanānaṁ. [24] K no, B[1] nā. [25] B[1] adds pathā. [26] B[1] rattidivaṁ. [27] B[1] parittaṁ-. [28] B[1] tiṇṇaratanaṁ guṇaṁ. [29] B[1] uttari. [30] B[1] omits ime.

Tattha katā me rakkhā ti mayā ratanattayaguṇaṃ anussarantena attano rakkhā gutti katā, katā me pāṭiṭṭhā ti paṭiṭṭhānaṃ pi me[1] attano kataṃ, paṭikkamanto bhūtānīti mayi ahitajjhāsayāni[2] bhūtāni paṭikkamanto apagacchanto, so haṃ namo Bhagavato ti so ahaṃ evaṃ katapaṭiṭṭho atītasse paṭisiddhatasse sabbaññūpi Buddhasse bhagavato namo karomi, namo sattannaṃ Sammāsambuddhānan ti vacanena pana anāgate paṭipāṭiyā[3] parinibbutānaṃ sattannaṃ Sammāsambuddhānaṃ namo karomīti.

Evaṃ „namakkāraṃ karontāpi[4] satta buddhe anussarathā" 'ti[5] Bodhisatto isigaṇassa imaṃ parittaṃ bandhitvā adāsi.

Ādito pana paṭṭhāya[6] dvihi gāthāhi caturo ahirājakulesu[7] mettāya dīpitattā odissakānodissakavasena vā devatānaṃ mettābhāvanānaṃ dīpitattā idaṃ parittaṃ idha vuttan ti veditabbaṃ, ajjhenaṃ vā kāraṇaṃ pariyesitabbaṃ.

Tato paṭṭhāya isigaṇo Bodhisattassa[8] ovāde ṭhatvā mettaṃ bhāvesi, Buddhaguṇe anussari. Evaṃ tesu Buddhaguṇe anussarantesu yeva sabbe dighajātikā paṭikkamiṃsu. Bodhisatto pi Brahmavihāre bhāvetvā Brahmaloka-parāyaṇo ahosi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā isigaṇo Buddhaparisā ahosi, guṇasaṭṭhā pana ahaṃ evā" 'ti, Khandhavattajātakaṃ[9].

4. Vīrakajātaka.

Api Vīraka passesīti[10]. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto Sugatālayaṃ ārabbha kathesi. Devadattassa[11] parisaṃ gahetvā āgatesu hi[12] theresu Satthā „Sāriputta, Devadatto tumhe disvā kiṃ akāsīti" pucchitvā „Sugatālayaṃ dassesīti" vutte „na kho Sāriputta idān' eva Devadatto mama anukiriyaṃ karonto vināsaṃ[13] patto, pubbe pi pāpuṇīti" vatvā therena yācito atītaṃ āhari:

---

[1] B[1] omits me. [2] B[1] ahitajjhāsayesūni. [3] B[1] -ye. [4] B[1] B[2] -to pi. [5] B[1] adds atthe. [6] K omits paṭṭhāya. [7] K ahikulesu. [8] B[1] omits odissaka- - - - bodhisattassa. B[1] B[2] khandhajātakaṃ. B[1] adds tatiyaṃ. [10] so B[1] B[2]; K passesīti. [11] K devadattaṃ. [12] B[1] omits hi. [13] B[1] -sa.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto Himavantapadese udakakākayoniyaṃ nibbattitvā[1] ekaṃ saraṃ upanissāya vasi[2]. Vīrako ti 'ssa nāmaṃ ahosi. Tadā Kāsiraṭṭhe[3] dubbhikkhaṃ ahosi. Manussā kākabhattaṃ vā dātuṃ[4] yakkhamāgabalikammaṃ vā kātuṃ nāsakkhiṃsu[5]. Chātakaraṭṭhato kākā yebhuyyena araññaṃ pavisiṃsu. Tattha[6] eko[7] Bārāṇasivāsī[8] Savitthako[9] nāma kāko kākiṃ ādāya Vīrakassa vasanaṭṭhānaṃ gantvā taṃ saraṃ nissāya ekamante[10] vāsaṃ kappesi. So ekadivasaṃ tasmiṃ sare gocaraṃ gaṇhanto Vīrakaṃ saraṃ otaritvā macche khāditvā paccuttaritvā sarīraṃ sukkhāpentaṃ[11] disvā „imaṃ kākaṃ[12] nissāya sakkā bahū[13] macche laddhuṃ, imaṃ upaṭṭhahissāmī'ti[14] taṃ upasaṅkamitvā „kiṃ sammā" ti vutte „icchāmi taṃ sāmi upaṭṭhātuṃ" ti vatvā „sadhū" 'ti tena[15] sampaṭicchite tato paṭṭhāya upaṭṭhāsi. Vīrako pi tato paṭṭhāya attano yāpanamattaṃ khāditvā macche uddharitvā Savitthakassa[16] deti. So pi attano yāpanamattaṃ khāditvā sesaṃ kākiyā deti. Tassa aparabhāge māno uppajji: „ayaṃ pi udakakāko kālako, ahaṃ pi kāḷako, akkhituṇḍapādehi pi etassa ca mayhaṃ ca[17] nānattaṃ n' atthi[18], ito paṭṭhāya iminā gahitamacchehi[19] mayhaṃ kammaṃ n' atthi, ahaṃ eva gaṇhissāmī'ti" so Vīrakaṃ upasaṅkamitvā „samma ito paṭṭhāya ahaṃ eva saraṃ otaritvā macche gaṇhissāmī'ti" vatvā „na tvaṃ samma udakaṃ otaritvā macche gaṇhanakākakule[20] nibbatto, mā nassī'ti" tena vāriyamāno pi vacanaṃ anādiyitvā saraṃ oruyha[21] udakaṃ pavisitvā ummujjanto[22] sevālaṃ chinditvā[23] nikkhamituṃ nāsakkhi[24], sevālantare laggi, aggatuṇḍam eva paññāyi, so nirussāso[25] anto udake[26]

---

[1] K nibbattetvā. [2] K vasi. [3] B[c] kāsikaraṭṭhe. [4] B[c] kātuṃ. [5] B[c] nāsakkhiṃsu. [6] B[c] tatrekā. [7] K bārāṇasivāsī. B[c] bārāṇasivāsī. [8] B[c] paṭiṭṭhako. [9] so K B[2]; B[c] ekasammantako. [10] B[c] sakkhāp-. [11] B[c] udakakākaṃ. [12] B[c] B[2] bahū. [13] B[c] omits tena. [14] B[2] paṭiṭṭhakassa. [15] B[c] etassa mayhaṃ. [16] B[c] nānākaraṇaṭṭhi. [17] K-macche. [18] K gaṇhanakākule. [19] B[c] otaritvā. [20] B[c] ummajjanto, B[2] ummojjamāno. [21] so K B[2]; B[c] khāditvā. [22] B[c] na sakkhi. [23] so B[2]; B[c] nirussāho, K nirassāso. [24] K udakaṃ corr. to udake.

yeva jīvitakkhayaṁ pāpuṇi. Ath' assa bhariyā āgamanaṁ[1] apassamānā[2] pavattiṁ jānanatthaṁ Vīrakassa santikaṁ gantvā „sāmi Savitthako[3] na paññāyati[4], kahaṁ nu kho“ ti pucchamānā paṭhamaṁ gāthaṁ āha:

1. Api Vīraka passesi[5] sakuṇaṁ mañjubhāṇakaṁ[6] (Dhp. p. 180.)
mayūragīvasaṅkāsaṁ patiṁ mayhaṁ Savitthakaṁ[7] ti. 106.

Tattha api Vīraka passesīti[8] sāmi Vīraka api passesi[9], mañjubhāṇakaṁ ti[10] mañjubhāṇinaṁ, so hi rāgavasena madhurassaro me patīti maññati, tasmā evaṁ āha, mayūragīvasaṅkāsaṁ ti mayūragīvasaṅkāsavaṇṇaṁ[11].

Taṁ sutvā Vīrako „āma jānāmi te sāmikassa gatatthānan“ ti vatvā dutiyaṁ gāthaṁ āha:

2. Udakathalacarassa pakkhino
niccaṁ āmakamacchakabhojino
tassānukaraṇaṁ Savitthako
sevāle paliguṇṭhito[12] mato ti. 107.

Tattha udakathalacarassā 'ti udake ca[13] thale ca caritum samatthassa, pakkhino ti attānaṁ sandhāya vadati, tassānukaraṇo ti tassa anukaronto[14], paliguṇṭhito[15] mato ti udakaṁ pavisitvā sevālaṁ vilodetvā nikkhamitvā sakkonto sevālapariyonaddho[16] anto udake yeva mato, passa etassa[17] tuyhaṁ dissatīti[17].

Taṁ sutvā kāki[18] paridevitvā Bārāṇasiṁ eva agamāsi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā Savitthako[19] Devadatto ahosi, Vīrako pana ahaṁ evā“ 'ti. Vīrakajātakaṁ[20].

---

[1] so B[1] B[2]; K āgataṁ. [2] B[1] adds taṁ. [3] B[1] pavitthako. [4] B[1] paññāyitī. K paññāyati. [5] so B[1] B[2]; K passesi. [6] B[1] mañjubhāṇinaṁ. [7] B[1] sataṁmamhaṁ pavitthaṁ. [8] K passesīti. [9] K passesi, B[1] passasi. [10] K omits mañjubhāṇakaṁti, B[1] mañjubhāyikaṁti. [11] K -samānavaṇṇaṁ, B[1] -samānavaṇṇi attho. [12] B[1] paliguṇṭito? B[2] paṭiguṇṭito. [13] B[1] omits ca. [14] B[1] tassānuk-. [15] K -naddho corr. to -naṭṭho. [16] B[1] ekassa. [17] B[1] dassatīti attho. [18] B[1] kākiṁ. [19] B[1] pavitthako. [20] B[1] adds catutthaṁ.

5. Gaṅgeyyajātaka.

Sobhati macchā gaṅgeyyā[1] ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto dve daharabhikkhū[2] ārabbha kathesi. Te kira dve[3] Sāvatthi-vāsino kulaputtā sāsane pabbajitvā asubhabhāvanaṁ[4] anuyuñjitvā[5] rūpapasaṁsakā[6] hutvā rūpaṁ upalāḷentā[7] vicariṁsu. Te ekadivasaṁ „Avaṁ sobhasi, ahaṁ sobhāmīti“ rūpaṁ nissāya uppannavivādā avidūre nisinnaṁ ekaṁ mahallakattheraṁ disvā „eso amhākaṁ sobhanabhāvaṁ[8] vā asobhanabhāvaṁ[9] vā jānissatīti“ taṁ[10] upasaṁkamitvā „bhante ko amhesu sobhatu[11]“ ti pucchiṁsu. „Āvuso tumhehi ahaṁ eva sobhanataro[12]“ ti āha. Daharā „ayaṁ mahallako umbehi pucchitaṁ akathetvā apucchitaṁ kathesīti“ taṁ paribhāsitvā[13] pakkamiṁsu. Sā[14] tesaṁ kiriyā bhikkhusaṁghe pākaṭā jātā. Athaⁿ ekadivasaṁ dhammasabhāyaṁ kathā samuṭṭhāpesuṁ „āvuso mahallakathero kira te rūpamissitake dahare lajjāpesīti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave ime daharā idāṇ' eva rūpapasaṁsakā[15], pubbe p' ete[16] rūpaṁ eva upalāḷentā[17] vicariṁsū“ 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto Gaṅgātīre rukkhadevatā[18] ahosi. Tadā Gaṅgā-Yamunānaṁ samāgamanaṭṭhāne[19] gaṅgeyyo ca yāmuneyyo ca dve macchā „ahaṁ sobhāmi, tvaṁ sobhasīti“ rūpaṁ nissāya vivadamānā[20] avidūre Gaṅgāya taṭe[21] kacchapaṁ nipannaṁ disvā „eso amhākaṁ sobhanabhāvaṁ[8] vā asobhanabhāvaṁ vā jānissatīti“ taṁ upasaṁkamitvā „kin[22] nu kho samma kacchapa gaṅgeyyo sobhati[23] udāhu yāmuneyyo“ ti pucchiṁsu. Kacchapo „gaṅgeyyo pi sobhati yāmuneyyo pi, tumhehi pana dvīhi ahaṁ eva atirekataraṁ sobhāmīti“ imaṁ atthaṁ pakāsento paṭhamaṁ gāthaṁ āha:

---

[1] B[1] sobhati macche gaveyyo. [2] B[1] daharasahāyake bhikkhu. [3] B[1] omits dve. [4] so K B[2]; B[1] asubhabhāvaṁ. [5] K anuyu-, B[1] anuyuñjitvā. [6] K rūpasaṁsakā. [7] B[1] upaṭhālento, B[2] -lāsento. [8] B[1] sobhana-. [9] B[1] asobhana-. [10] K omits taṁ. [11] B[1] sobhatu. [12] B[1] -sattā. [13] B[1] omits sā. [14] K rūpadhpa-, [15] B[1] pi te. [16] K upalāsenti, B[1] upalālenta, B[2] upalālento. [17] B[1] rukkhadevatā. [18] B[1] samāgamaṭṭhāne. [19] all three MSS. vivā-, [20] B[1] gaṅgāthale. [21] B[2] kiṁ. [22] K sobhati, B[1] sobhatu

1. Sobhanti macchā gaṅgeyyā[1], atho sobhanti yāmunā[2],
catuppad[3] āyam[4] puriso nigrodhaparimaṇḍalo
Isakāyatagīvo ca[5] sabbe va atirocatīti. 108.

Tattha catuppadāyan[6] ti catuppado ayaṃ, puriso ti attānaṃ sandhāya vadati, nigrodhaparimaṇḍalo ti sujāto nigrodho viya parimaṇḍalo, isakāyatagīvo[7] ti rathīsā[8] viya āyatagīvo[9], sabbe va atirocatīti evaṃ santhānasampanno kacchapo sabbe[10] atirocati, ahaṃ eva sabbe tumhe atikkamitvā sobhāmīti[11].

Macchā tassa kathaṃ sutvā „ambho[12] pāpakacchapa amhehi pucchitaṃ akathetvā aññaṃ eva kathesīti“ vatvā dutiyaṃ gāthaṃ āhaṃsu:

2. Yaṃ pucchito na taṃ akkhā[13], aññaṃ akkhāti pucchito,
attappasaṃsako poso[14] nāyaṃ amhāka[15] ruccatīti. 109.

Tattha attappasaṃsako[16] ti attānaṃ pasaṃsanasīlo attukkaṃsako[17] poso[18], nāyaṃ amhākaṃ ruccatīti ayaṃ pāpakacchapo amhākaṃ na ruccati na khamatīti kacchapassa upari udakaṃ khipitvā sakaṭṭhānaṃ eva agamiṃsu.

Satthā imaṃ desanaṃ[19] āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā dve macchā dukarabhikkhū ahesuṃ, kacchapo mahallako[20], imassa pana kāraṇassa paccakkhakārikā Gaṅgātīre nibbattarukkhadevatā pana aham evā“ 'ti. Gaṅgeyyajātakaṃ[21].

6. Kuruṅgamigajātaka.

Iṅgha vaḍḍhamayaṃ[22] pāsan ti. Idaṃ Satthā Vejuvane viharanto Devadattaṃ ārabbha kathesi. Tadā hi Satthā „Devadatto vadhāya parisakkatīti“ sutvā „na bhikkhave idān' eva Devadatto mayhaṃ vadhāya parisakkati, pubbe pi parisakki[23] yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

---

[1] B[1] sobhaṭa macchā gaṅgeyyo. [2] B[1] sobhati yamuno. [3] B[1] catuppādāyaṃ. [4] K va. [5] B[1] catuppādāyaṃ puriso. [6] B[1] adds cā. [7] B[1] sīsikā. [8] B[1] adds ca. [9] B[1] adds va. [10] B[1] adds vadati. [11] K amha. [12] B[1] akkho. [13] B[1] amhākaṃ. [14] B[1] atthapasaṃsako. [15] B[1] atthukaṃsako. [16] K pāpo. [17] B[1] dhammadesanaṃ. [18] B[1] adds bhikkhū ahesuṃ. [19] B[1] adds pañcamaṃ. 6. Cfr. Journal R. A. S. 1870 V. p. 8. [20] B[1] vuḍḍha-. [21] B[1] -sakkati.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto kurungamigo hutvā araññe ekassa sarassa avidūre ekasmiṃ gumbe vāsaṃ kappesi. Tass' eva[1] sarassa avidūre ekasmiṃ rukkhagge satapatto nisīdi. Sarasmiṃ pana kacchapo vāsaṃ kappesi. Evaṃ te tayo pi sahāyā aññamaññaṃ piyasaṃvāsaṃ vasiṃsu. Ath' eko migaluddako araññe caranto[2] pāniyatitthe[3] Bodhisattassa padavalañjaṃ[4] disvā lohanigalāsadisaṃ[5] vaddhamayaṃ[6] pāsaṃ oḍḍetvā[7] agamāsi. Bodhisatto pāniyaṃ[8] pātuṃ āgato paṭhamayāme yeva[9] pāse bajjhitvā baddharāvaṃ[10] ravi. Tassa tena saddena rukkhaggato[11] satapatto udakato ca kacchapo āgantvā „kiṃ nu kho kātabban" ti mantayiṃsu. Atha satapatto kacchapaṃ āmantetvā „samma tava dantā atthi, tvaṃ imaṃ pāsaṃ chinda, ahaṃ gantvā yathā so nāgacchati tathā karissāmi, evaṃ amhehi dvīhi pi[12] kataparakkamena sahāyo no jīvitaṃ labhissatīti" imaṃ atthaṃ pakāsento paṭhamaṃ gāthaṃ āha:

1. Iṅgha vaddhamayaṃ pāsaṃ chinda dantehi kacchapa,
ahaṃ tathā karissāmi yathā n' ehiti[13] luddako ti. 110.

Kacchapo cammavarattaṃ khādituṃ ārabhi. Satapatto luddassa vasanagāmaṃ gato[14]. Luddo paccūsakāle yeva sattiṃ gahetvā nikkhami. Sakuṇo tassa nikkhamanabhāvaṃ ñatvā vassitvā pakkhe pappoṭhetvā[15] taṃ puredvārena[16] nikkhamantaṃ mukhe pahari. Luddo[17] „kālakaṇṇisakuṇen' amhi pahato" ti nivattitvā thokaṃ sayitvā puna sattiṃ gahetvā uṭṭhāsi. Sakuṇo „ayaṃ paṭhamaṃ puredvārena[18] nikkhanto, idāni pacchimadvārena nikkhamissatīti" ñatvā gantvā[19] pacchimagehe nisīdi.

---

[1] B[1] tassa. [2] B[1] vicaranto. [3] B[1] pāniyatitto. [4] K -lañcham, B[1] -lañcam. [5] both MSS. -nigala-. [6] B[1] vattasayam. [7] B[1] oṭṭetvā. [8] B[1] pāṭiyam. [9] K ca. [10] B[1] baddharavam. [11] K rukkhato. [12] B[1] omits pi. [13] K nehiti, B[1] nehihi. [14] B[1] adds avidūre rukkhe nisīdi. [15] B[1] pappoṭetvā. [16] B[1] purima- [17] K luddako. [18] B[1] purima-. [19] B[1] omits gantvā.

Luddo[1] pi „puredvārena[2] me nikkhamantena kālakaṇṇisakuṇo diṭṭho, idāni pacchimadvārena nikkhamissāmīti“ pacchimadvārena nikkhami. Sakuṇo puna vassitvā gantvā[3] mukhe pahari. Luddo puna pi kālakaṇṇisakuṇena pahato[4] „na me esa[5] nikkhamituṁ detīti“ nivattitvā yāva aruṇuggamanā sayitvā aruṇavelāya[6] sattiṁ gahetvā nikkhami. Sakuṇo vegena gantvā „luddo āgacchatīti“ Bodhisattassa kathesi. Tasmiṁ khaṇe kacchapena ekaṁ eva vaddhaṁ[7] ṭhapetvā sesavarattā[8] khāditā honti. Dantā pan' assa patanākārappattā jātā, mukhaṁ lohitamakkhitaṁ[9]. Bodhisatto luddaputtaṁ sattiṁ gahetvā asanivegena āgacchantaṁ disvā taṁ vaddhaṁ[10] chinditvā vanaṁ pāvisi. Sakuṇo rukhagge nisīdi. Kacchapo pana dubbalattā[11] tatth' eva nipajji. Luddo kacchapaṁ[12] pasibbake pakkhipitvā ekasmiṁ khāṇuke laggesi. Bodhisatto nivattitvā olokento kacchapassa[13] gahitabhāvaṁ ñatvā „sahāyassa jīvitadānaṁ dassāmīti“ dubbalo viya hutvā luddassa attānaṁ dassesi. So „dubbalo esa bhavissati, māressāmi nan“ ti sattiṁ ādāya anubandhi. Bodhisatto nātidūre nāccāsanne gacchanto taṁ ādāya araññaṁ pāvisi, dūraṁ gatabhāvaṁ ñatvā padaṁ[14] vañcetvā aññena maggena vātavegena gantvā sīghena pasibbakaṁ ukkhipitvā bhūmiyaṁ pātetvā phāletvā[15] kacchapaṁ nīhari. Satapatto pi rukkhā otari. Bodhisatto dvinnaṁ pi ovādaṁ dadamāno „ahaṁ tumhe nissāya jīvitaṁ labhiṁ, tumhehi pi[16] sahāyassa kattabbaṁ mayhaṁ kataṁ, idāni luddo[17] āgantvā tumhe gaṇheyya, tasmā samma satapatta tvaṁ attano puttake gahetvā aññattha yāhi, tvaṁ hi samma kacchapa udakaṁ pavisā[17]“ 'ti āha. Te tathā akaṁsu.

Satthā abhisambuddho hutvā dutiyaṁ gāthaṁ āha:

---

[1] B[1] tuddho. [2] B[1] purima-. [3] B[1] omits gantvā. [4] B[1] pahato. [5] B[1] na dāni mesa. [6] so K B[2]; B[1] aruṇuggamanavelāya. [7] B[1] vattaṁ. [8] B[1] sesa-. [9] B[1] mukhato lohitaṁ paggharati. [10] K baddhaṁ, B[1] bandhanaṁ, B[2] bandhaṁ. [11] B[1] duggalatāya. [12] B[1] B[2] ādāya gahetvā. [13] so B[1] B[2]; K kacchapaṁ. [14] so K B[2]; B[1] pataṁ. [15] B[1] omits phāletvā, K. phaletvā. [16] B[1] omits pi. [17] B[1] pavisāhi.

2. Kacchapo pāvisi vārim, kuruṅgo pāvisi vanaṃ,
satapatto dumaggamhā dūre puṭe apānayi. 111.

Tattha apānayīti apānayi, gahetvā agamāsi[1].

Luddo taṃ ṭhānaṃ āgantvā[2] kañci[3] apassitvā chinnapasibbakaṃ gahetvā domanassappatto attano gehaṃ agamāsi. Te pi tayo sahāyā yāvajīvaṃ vissāsaṃ acchinditvā yathākammaṃ gatā.

Satthā imaṃ desanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā luddo Devadatto ahosi, satapatto Sāriputto, kacchapo Moggallāno, kuruṅgamigo[4] pana aham evā" 'ti. Kuruṅgamigajātakaṃ[5].

7. Assakajātaka.

Ayaṃ assakarājenā 'ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto purāṇadutiyikapalobhanaṃ[6] ārabbha kathesi. So hi bhikkhu Satthārā „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu[7] ukkaṇṭhito" ti puṭṭho „saccaṃ" ti vatvā „kena ukkaṇṭhāpito sīti" vutte „purāṇadutiyikāyā" 'ti āha. Atha naṃ Satthā „na idān[8] eva[9] tassā bhikkhu itthiyā sineho tayi[10] atthi, pubbe pi tvaṃ taṃ nissāya mahādukkhaṃ patto[11]" ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Kāsiraṭṭhe[12] Potalināmanagare[13] Assako nāma rājā rajjaṃ kāresi. Tassa Ubbarī[14] nāma aggamahesī[15] piyā ahosi[16] manāpā abhirūpā dassanīyā[17] atikkantā mānusaṃ[18] vaṇṇaṃ appattā dibbavaṇṇaṃ. Sā kālaṃ akāsi. Tassā kālakiriyāya rājā sokābhibhūto ahosi dukkhī[19] dummano. So tassā sarīraṃ doṇiyaṃ nipajjāpetvā telakalale[20] pakkhipāpetvā heṭṭhāmañce ṭhapāpetvā[21] nirāhāro rodamāno paridevamāno nipajji.

---

[1] Bᵉ agamāsi sīsaṃ gacchatīti attho. [2] so K Bᶠ; Bᵈ patvā. [3] Bᵈ kiñci. [4] Bᵈ kuruṅgarājā. [5] Bᵈ adds chaṭṭhaṃ. [6] Bᵈ -paṃ, K -dō-. [7] K omits bhikkhu. [8] K omits idāneva. [9] K sineho nahī, Bᵈ Bᵉ tayi sineho. [10] Bᵈ -dukkhappatto. [11] Bᵈ kāsikaraṭṭhe. [12] K potale-, Bᵈ Bᵉ pātali-. [13] Bᵈ Bᵉ uparī. [14] so Bᵈ Bᵉ; K -sīyā. [15] Bᵈ omits ahosi. [16] Bᵈ adds ahosī. [17] K -ta. [18] Bᵈ manussika. [19] K Bᵈ dukkhi, [20] Bᵈ Bᵉ -lañ. [21] Bᵈ omits heṭṭhā- - -tvā.

Mātāpitaro avasesañātakā mittāmaccā[1] brāhmaṇagahapatikādayo[2] pi „mā soci mahārāja, aniccā saṃkhārā“ ti ādīni vadantā saññāpetuṃ nāsakkhiṃsu. Tassa vilapantass' eva sattā divasā atikkantā. Tadā Bodhisatto pañcābhiññāaṭṭhasamāpattilābhitāpaso[3] hutvā Himavantapadese viharanto ālokaṃ vaḍḍhetvā dibbena cakkhunā Jambudīpaṃ olokento taṃ rājānaṃ tathā paridevamānaṃ disvā „etassa mayā avassayena bhavitabban“ ti iddhānubhāvena ākāse uppatitvā raññō uyyāne otaritvā maṅgalasilāpaṭṭe kañcanapaṭimā viya nisīdi. Ath' eko Potalinagaravāsī[4] brāhmaṇamāṇavo uyyānaṃ gato Bodhisattaṃ disvā vanditvā nisīdi. Bodhisatto tena saddhiṃ paṭisanthāraṃ katvā „kiṃ māṇava rājā dhammiko“ ti pucchi. „Āma bhante dhammiko rājā, bhariyā pan' assa kālakatā, so tassā sarīraṃ doṇiyaṃ pakkhipāpetvā vippalapamāno nipanno, ajj' assa[5] sattamo divaso, kissa tumhe rājānaṃ evarūpā dukkhā na mocetha, yuttaṃ nu kho tumhādisesu sīlavantesu vijjamānesu raññō evarūpaṃ dukkhaṃ anubhavituṃ“ ti. „Na kho ahaṃ[6] māṇava rājānaṃ jānāmi, sace pana so āgantvā maṃ puccheyya aham ev' assa tassā nibbattaṭṭhānaṃ ācikkhitvā raññō santike yeva[7] taṃ kathāpeyyan“ ti. „Tena hi bhante yāva rājānaṃ ānemi tāva idh' eva nisīdathā“ 'ti[8] māṇavo Bodhisattassa paṭiññaṃ gahetvā raññō santikaṃ gantvā taṃ atthaṃ ārocetvā „tassa dibbacakkhukassa santikaṃ gantuṃ vaṭṭatī“ āha. Rājā „Ubbariṃ[9] kira daṭṭhuṃ labhissāmī“ tuṭṭhamānaso rathaṃ abhirūhitvā[10] tattha gantvā Bodhisattaṃ vanditvā ekamantaṃ nisinno „saccaṃ kira tumhe deviyā nibbattaṭṭhānaṃ jānāthā“ 'ti pucchi. „Āma mahārājā“ 'ti. „Kattha nibbattā“ ti. „Sā kho mahārāja rūpasmiṃ ñeva[11] mattā pamādaṃ āgamma kalyāṇakammaṃ akatvā imasmiṃ ñeva[11] uyyāne gomayapānakayoniyaṃ

---

[1] B[1] mittāmaccassa. [2] B[1] brahmaṇassa-. [3] B[1] pañca abhiññā-. [4] B[1] B[2] pāṭali-. vāsī. [5] B[1] ajja. [6] B[1] kaṃ. [7] B[1] va. [8] B[1] ādīsu va. [9] K. ubhari, B[1] upari. [10] K. -ruhitvā, B[1] -rūyhitvā. [11] K. -smiṃ ñeva, B[1] -smiṃ yeva.

nibbattā“ ti. „Nāhaṁ saddahāmīti“. „Tena hi te dassetvā kathāpemīti“. „Sādhu kathāpethā“ ti. Bodhisatto attano ānubhāvena „ubho pi gomayapiṇḍaṁ[1] vaṭṭayamānā[2] rañño purato[3] āgacchantu“ ti tesaṁ āgamanaṁ akāsi. Te tath' eva āgamiṁsu[4]. Bodhisatto taṁ dassento „ayaṁ te mahārāja Ubbarī devī, taṁ jahitvā[5] gomayapānakassa[6] pacchato āgacchati, passa[7] nan“ ti āha. „Bhante 'Ubbarī nāma gomayapānakayoniyaṁ[8] nibbattissatī'ti[9] na saddahām' ahan“ ti. „Kathāpemi nan mahārājā“ ti. „Kathāpetha bhante“ ti. Bodhisatto attano ānubhāvena taṁ kathāpento „Ubbarīti“ āha. Sā mānusabhāsāya[10] „kiṁ bhante“ ti āha. „Tvaṁ atītattabhāve[11] kā nāma ahosīti“. „Bhante Assakarañño aggamahesī[12] Ubbarī“ nāma ahosin“ ti. „Kiṁ pana te idāni Assakarājā piyo udāhu gomayapānako“ ti. „Bhante sā[13] mayhaṁ purimajāti“, tadā ahaṁ imasmiṁ uyyāne tena saddhiṁ rūpasaddagandharasaphoṭṭhabbe[14] anubhavamānā vicariṁ, idāni pana me bhavasaṁkhepagatakālato[15] paṭṭhāya so kiṁ hoti[16], ahaṁ hi idāni Assakarājānaṁ māretvā tassa galalohitena mayhaṁ sāmikassa gomayapānakassa pāde makkheyyan“ ti vatvā parisamajjhe manussabhāsāya imā gāthā avoca:

1. Ayaṁ Assakarājena deso vicarito mayā
anukāmayānukāmena[17] piyena patinā saha. 112.

2. Navena sukhadukkhena porāṇaṁ apithīyati[18],
tasmā Assakarañña vā[19] kito piyataro maman ti. 113.

Tattha ayaṁ Assakarājena deso vicarito mayā ti ayaṁ ramaṇīyo uyyānapadeso pubbe mayā Assakarājena saddhiṁ vicarito, anukāmayānukāmenā[20] ti anu anu ti nipātamattaṁ, mayā taṁ kāmayamānāya tena tena

[1] B⁶ Bᵉ -peṇḍaṁ. [2] B⁵ -ghaṭṭiya. [3] K. vaddhamānā. Bᵉ vattamānā, B⁵ vaṭṭiyamānā. [4] B⁵ adds gomayapānakena saddhiṁ. [5] B⁵ āgamaṁsu te. [6] B⁵ jahetvā. [7] B⁵ -pānassa. [8] B⁵ passatha. [9] K. -gomayoniyaṁ. [10] B⁵ nippannā [11] B⁵ B⁶ manussa-. [12] B⁵ abhinnabhāvena. [13] B⁵ -si. [14] B⁵ uppaṭi. [15] B⁵ bhamanta so. [16] B⁵ -jātiyā sāmiko. [17] B⁵ -saddasa-. [18] B⁵ -gatattabhā-. [19] B⁵ so kiṁ hotīti. [20] B⁵ anukāmassakāmena. [21] K. -thiyiya, Bᵉ -dhiyati. [22] B⁵ -rañño ca

kāmayamānassā 'ti attho[1], piyenā 'ti tasmiṁ attabhāve piyena, navena sukhadukkhena purāṇaṁ apithīyatīti[2] bhante navena hi sukhena purāṇaṁ sukhaṁ navena ca[3] dukkhena purāṇaṁ dukkhaṁ pithīyati[4] pañcchādīyati[5], esā lokassa[6] dhammatā ti dīpeti, tasmā Assakarañño va[7] kiṭo piyataro mayhaṁ ti yasmā navena purāṇaṁ pithīyati[8] tasmā mama Assakarājato satagunena sahassaguṇena kiṭo va[9] piyataro ti[10].

Taṁ sutvā Assakarājā vippaṭisārī[11] hutvā tattha ṭhito va kuṇapaṁ nīharāpetvā sīsaṁ nahātvā Bodhisattaṁ vanditvā nagaraṁ pavisitvā aññaṁ aggamahesiṁ katvā dhammena rajjaṁ kāresi. Bodhisatto pi rājānaṁ ovaditvā nissokaṁ katvā Himavantaṁ eva agamāsi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhito[12] sotāpattiphale patiṭṭhahi) „Tadā Ubbarī[13] purāṇadutiyikā ahosi, Assakarājā ukkaṇṭhito[14], māṇavo Sāriputto[15], tāpaso pana ahaṁ evā" 'ti. Assakajātakaṁ[16].

8. Suṁsumārajātaka.

Alaṁ etehi ambehīti. Idaṁ Satthā Jetavane[17] viharanto Devadattassa vadhāya parisakkanaṁ ārabbha kathesi. Tadā hi Satthā „Devadatto vadhāya parisakkatī" 'ti sutvā „na bhikkhave idān' eva Devadatto mayhaṁ vadhāya parisakkati, pubbe pi parisakkati yeva, santāsamattaṁ pi pana kātuṁ na sakkhī" 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Himavantapadese Bodhisatto kapiyoniyaṁ nibbattitvā nāgabalo thāmasampanno mahāsarīro sobhaggappatto hutvā Gaṅgānivattane[18] araññāyatane vāsaṁ kappesi. Tadā Gaṅgāya eko suṁsumāro[19] vasi. Ath' assa bhariyā Bodhisattassa sarīraṁ

---

[1] K -nena attho, B[1] -nena pahāni attho. [2] B[1] apidhīyatīti. [3] B[1] omits ca. [4] K pithīyati, B[1] pithīyati. [5] K -diyati, B[2] -diyyati. [6] B[1] lokassa. [7] B[1] ca. [8] K piyathīyati, B[1] pithiyyati. [9] B[1] omits va. [10] B[1] adds attho. [11] so all three MSS. [12] B[1] adds bhikkhū. [13] K ubbarī, B[1] uparī. [14] B[1] ukkaṇṭhitabhikkhu ahosi. [15] B[1] adds ahosi. [16] B[2] sattamaṁ. [17] B[1] veḷu. [18] B[1] gaṅgāya ni-. [19] B[1] suṁsu-.

disvā tassa[1] hadayamaṃse[2] dohaḷaṃ[3] uppādetvā suṃsumāraṃ[4] āha: „ahaṃ sāmi etassa kapirājassa hadayamaṃsaṃ[5] khāditukāmā“ ti. „Bhadde, mayaṃ jalagocarā, esa thalagocaro, kiṃ ti taṃ[6] gaṇhituṃ[7] sakkhissāmā“[8]“ 'ti. „Yena tena[9] upāyena gaṇha, sace na labhissāmi marissāmīti“. „Tena hi mā bhāyi[10]“, atth' eko upāyo ti khādāpessāmi taṃ[11] tassa hadayamaṃsaṃ[12]“ ti suṃsumāriṃ[13] samassāsetvā Bodhisattassa Gaṅgāya pānīyaṃ[14] pivitvā Gaṅgātīre nisinnakāle santikaṃ gantvā evaṃ āha[15]: „vānarinda imasmiṃ padese kasaṭaphalāni[16] khādanto kiṃ tvaṃ cinnatthāne[17] yeva carasi, pāragaṅgāya ambalabujjādīnaṃ[18] madhuraphalānaṃ anto n' atthi, kiṃ te tattha gantvā phalāphalaṃ khādituṃ na vaṭṭatīti[19]“. „Kumbhīlarāja Gaṅgā mahodikā[20] vitthiṇṇā[21], kathaṃ tattha gamissāmīti“, „Sace gacchasi ahaṃ taṃ mama piṭṭhiṃ āropetvā nessāmiti“. So taṃ[22] saddahitvā „sādhu“ 'ti sampaṭicchitvā[23] „tena hi ehi, piṭṭhiṃ me abhirūhā“ 'ti ca vutte taṃ[24] abhirūhi. Suṃsumāro[25] thokaṃ netvā udake osīdāpesi. Bodhisatto „samma udake maṃ osīdāpesi, kiṃ[26] nu kho etan“ ti āha. „Nāhaṃ taṃ dhammena dhammatāya gahetvā gacchāmi, bhariyāya pana me[27] tava hadayamaṃse dohaḷo uppanno, taṃ ahaṃ tava hadayaṃ khādāpetukāmo“ ti. „Samma, kathentena te sundaraṃ kataṃ, sace hi amhākaṃ udare hadayaṃ bhaveyya sākhaggesu carantānaṃ cuṇṇavicuṇṇaṃ bhaveyyā“ 'ti. „Kahaṃ pana tumhe ṭhapethā[28]“ 'ti. Bodhisatto avidūre ekaṃ udumbaraṃ[29] pakkaphalapiṇḍisampannaṃ[30] disvānto „pass' etāni amhākaṃ hadayāni ekasmiṃ udumbare[31] olambantīti[32]“. „Sace me

---

[1] K omits tassa. [2] B[1] hadayaṃ maṃse. [3] B[1] dohaḷaṃ. [4] B[1] suṃsu-. [5] B[1] hadayaṃ. [6] so B[2]; K kittakaṃ, B[3] kathaṃ. [7] B[1] gahituṃ. [8] B[1] -ssāmi. [9] B[1] kenaci. [10] B[1] so-ssatha. [11] K omits taṃ. [12] B[1] hadayaṃ. [13] B[1] suṃsumāri. [14] B[1] pāniya. [15] B[1] ahaṃ. [16] B[1] kaḷaḷiphaḷāni. [17] so K B[2]; B[1] saṃpannaṭṭhāne. [18] B[1] aṃpampaḷapaṇṇa-. [19] K saddhātiti. [20] B[1] -dakā. [21] K vitthiṇṇa, B[1] vittāsinnā. [22] B[1] omits taṃ. [23] K -cchi. [24] so B[1] B[2]; K omits taṃ. [25] B[1] kiṃ. [26] K omits me. [27] B[1] thapethā. [28] B[1] udumpara. [29] B[1] pakkaphalaṃpiṇḍakaṃsaṃvaṇṇaṃ, B[2] phalapiṇḍasaṃsobhaṃ ekaṃ udumbarapakkaṃ. [30] B[1] udumparukkha. [31] B[1] olaṃpenti, K olaṃbantīti.

hadayaṁ dassasi ahaṁ taṁ na māressāmīti". „Tena hi ettha nehi maṁ, ahaṁ te rukkhe olambantaṁ dassāmīti". So taṁ ādāya tattha agamāsi[1]. Bodhisatto tassa piṭṭhito uppatitvā udumbararukkhe nisīditvā „samma hālasuṁsumāra[2] imesaṁ sattānaṁ hadayaṁ nāma rukkhagge hoti saññī[3] ahosi, bālo si[4], ahaṁ taṁ vañcesiṁ[5], tava phalāphalaṁ taṁ eva[6] hotu, sarīraṁ eva pana te[7] mahantaṁ, paññā pana[8] n' atthīti" vatvā imaṁ atthaṁ pakāsento imā gāthā avoca:

1. Alaṁ etehi ambehi jambūhi panasehi ca
yāni pāraṁ samuddassa, varaṁ[9] mayhaṁ udumbaro. 114.

2. Mahatī vata te[10] bondi, na ca[11] paññā tadūpikā,
suṁsumāra[12] vañcito me si[13], gaccha dāni yathāsukhaṁ ti. 115.

Tattha alaṁ etehīti yāni tayā dīpake diṭṭhāni etehi[14] mayhaṁ alaṁ, varaṁ mayhaṁ udumbaro ti mayhaṁ[15] ayaṁ eva udumbararukkho varaṁ, bondīti sarīraṁ, tadūpikā ti paññā pana te tadūpikā tassa sarīrassa anurūpikā n' atthi, gaccha dāni yathāsukhaṁ ti idāni yathāsukhaṁ gaccha[16], n' atthi te hadayaṁ[17] ti[18].

Suṁsumāro[19] sahassaṁ[20] parājito viya[21] dukkhī dummano pajjhāyanto[22] attano nivesanaṭṭhānaṁ[23] eva gato.

Satthā imaṁ desanaṁ[24] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā suṁsumāro[25] Devadatto ahosi, suṁsumārī[26] Ciñcamāṇavikā[27], kapirājā pana ahaṁ evā" 'ti. Suṁsumārajātakaṁ[28].

9. Kakkarajātaka.

Diṭṭhā mayā vane rukkhā ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto dhammasenāpati-Sāriputtattherassa saddhivihārikadahara-bhikkhuṁ ārabbha kathesi. So kira attano sarīrassa guttikamme

---

[1] B[1] āg-. [2] B[1] -suṁ-. [3] so B[2]; K saññā, B[1] sañi. [4] B[1] pi. [5] B[1] vañcemi. [6] K taveva? B[2] tavameva. [7] omit pana? K B[2] omit te. [8] B[1] mahanta. [9] K ma. [10] B[1] va. [11] B[1] suṁ-. [12] K sīha. [13] K vañcehi. [14] B[1] omits mayhaṁ. [15] B[1] gacchāhi. [16] B[1] hadayamaṁsagahanupāyo. [17] B[1] adds attho. [18] B[1] suṁsumāra. [19] B[1] sahassa. [20] K omits viya. [21] so K B[2]; B[1] pavhāyanto. [22] B[1] vāsanaṭṭhānaṁ. [23] B[1] dhammadesanaṁ. [24] B[1] suṁsumāri. [25] B[1] adds ahosi. [26] B[1] suṁsumārajātakaṁ ethamaṁ

eko ahosi, „sarīrassa me' na sukhaṃ bhaveyyā" 'ti bhayena atittaṃ asaṇṭhaṃ paribhogaṃ na karoti, „vitujjehi sarīraṃ kilameyyā" 'ti bhayena bahi na nikkhamati, atikilamanatthaṃ[1] na khādati. Tassa sarīraguttikusalatā[2] saṃghamajjhe pākaṭā jātā. Dhammasabhāyaṃ bhikkhū[3] kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso asuko[4] daharo kira sarīraguttikamme eko" ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutte „na bhikkhave ayaṃ daharo idāni' eva sarīraguttikamme[5] eko, pubbe pi eko ahosī'[6]" ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto aññāyatane rukkhadevatā ahosi. Ath' eko sakuṇaluddako ekaṃ dīpakakakkaraṃ[7] ādāya vālarajjuṃ[8] ca yaṭṭhiṃ ca gahetvā araññe kakkaro[9] bandhanto ekaṃ palāyitvā araññaṃ paviṭṭhaṃ purāṇakakkaraṃ[10] bandhituṃ ārabhi. So vālapāse[11] kusalatāya attānaṃ bandhituṃ na deti, uṭṭhāy' uṭṭhāya nilīyati[12]. Luddako attānaṃ sākhāpallavehi paṭicchādetvā punappunaṃ[13] yaṭṭhiṃ ca pāsañ ca oḍḍeti[14]. Kakkaro[15] taṃ lajjāpetukāmo mānusiṃ[16] vācaṃ nicchāretvā paṭhamaṃ gāthaṃ āha:

1. Diṭṭhā mayā vane rukkhā assakaṇṇavibhīṭakā[17],
na tāni evaṃ sakkanti[18] yathā tvaṃ rukkha[19] sakkasīti[20]. 110.

Tass' attho: samma luddaka, mayā imasmiṃ vane jātā bahū[21] assakaṇṇā ca vibhīṭakā[22] ca rukkhā[23] diṭṭhapubbā, tāni pana rukkhāni yathā tvaṃ sakkasi[24] samkamasi[25] ito c' ito ca vicarasi evaṃ na sakkonti[26] na saṅkamanti[27] na vicaranti[28].

Evaṃ vatvā puna so kakkaro[29] palāyitvā aññattha agamāsi. Tassa palāyitvā gatakāle[30] luddako dutiyaṃ gāthaṃ āha:

---

[1] B[1] oca [2] B[1] -kilāsaṃ anuyuñjissāmi. Ito -lissanatañ juñjissāmi. [3] B[1] -ṭṭaya [4] B[1] bhikkhu dhammasabhāyaṃ. [5] B[1] ka [6] B[1] -guttikammena [7] B[1] omits pubbe pi eko ahosi. [8] B[1] -kukkuraṃ, B[2] -kukkuṭaṃ [9] B[1] vālarajjuṃ [10] K kakkaro, B[1] kakkure, B[2] -kukkuṭe [11] B[1] purāṇaṃ kakkaraṃ [12] B[1] vāla- [13] B[1] nilīyati, B[2] nilīyati. [14] B[1] puna. [15] B[1] oḍḍeti [16] B[1] kakkaro [17] K. -ṇi, B[1] -ṇa [18] K -vibhītakā, B[1] assakaṇṇa-vibhelaka. [19] B[1] sakkonti [20] B[1] rukkhaṃ. [21] K sakkhasi, B[1] pakkasi [22] both MSS. bahu. [23] B[1] B[2] vibhelakā [24] K -māna rukkha. [25] B[1] sakkhasi. [26] B[1] saṅkhasi [27] B[1] sakkonti [28] K sakkamanti [29] B[1] omits na saṅkamanti na vicaranti [30] B[1] -kāla

2. Purānakakkaro[1] ayaṁ bhetvā[2] pañjaram[3] āgato,
kusalo[4] vālapāsānaṁ[5] apakkamati bhāsatīti. 117.

Tattha kusalo vālapāsānan[5] ti vālamayesu[6] pāsesu kusalo attānaṁ bandhitvā adatvā pakkamati ‘‘eva bhāsati ca bhāsitvā ca pana palāte[7]’’ ti.

Evaṁ vatvā luddako araññe caritvā[8] yathāladdhaṁ ādāya gehaṁ eva gato.

Satthā imaṁ desanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: ‚Tadā luddako Devadatto ahosi, kukkaro kāyagutthikusalo dahararahikkhu, tassa pana kāraṇassa paccakkhato[9] ditthadhammikadevatā[10] ahaṁ evā‘‘ ’ti. Kakkarajātakaṁ[11].

10. Kaṇḍagalakajātaka.

Ambho ko nāmayaṁ rukkho ti. Idaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Sugatālayaṁ ārabbha kathesi. Tadā hi Satthā ‚Devadatto Sugatālayaṁ akāsiti‘‘ sutvā[12] ‚‚na bhikkhave idāni eva Devadatto mayhaṁ sāsanaṁ karonto[13] vināsaṁ patto[14], pubbe pi pāpuni yevā‘‘ ’ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto Himavantapadese[15] rukkhakotthasakuṇayoniyaṁ[16] nibbatti. Khadiravane va gocaraṁ gaṇhi, Khadiravaniyo ti ’ssa nāmaṁ ahosi[17]. Tass’ eko Kaṇḍagalako[18] nāma sahāyo ahosi, so phālibhaddakavane[19] gocaraṁ gaṇhati. So ekadivasaṁ Khadiravaniyassa santikaṁ agamāsi. Khadiravaniyo ‚‚sahāyo āgato‘‘ ti Kaṇḍagalakaṁ[20] gahetvā khadiravanaṁ paviṭṭhvā khadirakhandhañ ca[21] tuṇḍena paharitvā rukkhato pāṇake uddharitvā adāsi. Kaṇḍagalo[22] dinne[23] dinne madhurapūve viya chinditvā[24] khādi. Tassa khādantass’ eva māno uppajji: ‚‚ayaṁ

---

[1] B⁶ -kukkuro. [2] B⁶ bhetvā. [3] B⁶ saṅkaraṁ. [4] B⁶ suṭṭho. [5] B⁶ vāla-. [6] B⁶ vālapāsānaṁ. [7] K palāyato. [8] B⁶ vicaritvā. [9] B⁶ paccakkhabhūtā. [10] B⁶ omits ditthadhammika. [11] B⁶ kukkura-, B⁶ kukkurajātakaṁ navamaṁ. [12] B⁶ vatvā. [13] B⁶ sāsanakiriyaṁ karonto. [14] B⁶ vināsappatto. [15] B⁶ -ppadese. [16] B⁶ -kotthakasakuṇayoniyaṁ. [17] B⁶ nibbatti khadiravaniyo tissa nāmaṁ ahosi khadiravane yeva gocaraṁ gaṇhi. [18] B⁶ kaṇḍarālako. [19] B⁶ palālibhaddaka-, B⁶ sippalipāli- and sippalipāṭali-. [20] B⁶ kaṇḍarālakaṁ. [21] B⁶ -dhañ. [22] B⁶ kaṇḍarālako. [23] K dinna. [24] B⁶ cchinditvā, K chinditvā chinditvā.

pi[1] rukkhakoṭṭhakayoniyaṁ[2] nibbatto, ahaṁ pi, kiṁ me etena dinnagocarena[3], sayaṁ eva khadiravane gocaraṁ gaṇhissāmīti" so Khadiravaniyaṁ āha: „samma, mā tvaṁ dukkhaṁ anubhavi, ahaṁ eva khadiravane gocaraṁ gaṇhissāmīti". Atha naṁ so āha: „tvaṁ samma simbaliphālibhaddakādivane[4] nissāre[5] gocaragahanakule[6] samuṭṭhito[7], khadirā nāma jātasārā[8] thaddhā" ti vatvā[9] „mā te evaṁ[10] ruccatīti". Kaṇḍagalako[11] „kiṁ dān' āhaṁ[12] na rukkhakoṭṭhakayoniyaṁ[13] nibbatto" ti tassa vacanaṁ anādiyitvā vegena gantvā khadirarukkhaṁ tuṇḍena pahari. Tāvad ev' assa[14] tuṇḍaṁ[15] bhijji, akkhīni nikkhamanākārappattāni[16] jātāni, sīsaṁ phalitaṁ. So khamitvā[17] patiṭṭhātuṁ asakkonto bhūmiyaṁ patitvā paṭhamaṁ gāthaṁ āha:

1. Ambho ko nām' ayaṁ[18] rukkho sītappatto[19] sakaṇṭako
yattha ekappahārena uttamaṅgaṁ visāṭitaṁ[20] ti. 118.

Tattha ambho ko nāmayaṁ[21] rukkho ti kho Khadiravaniyaṁ ko nāma ayaṁ rukkho ti[22], kotūhalena[23] so ti pi pañho, sītappatto[24] ti sukhumappatto, yattha ekappahārenā ti yasmiṁ rukkhe ekena[25] eva pahārena, uttamaṅgaṁ visāṭitaṁ[26] ti sīsaṁ bhinnaṁ, na kevalaṁ ca[27] sīsaṁ tuṇḍaṁ pi chinnaṁ[28], so[29] vedanāpattatāya[30] khadirarukkhaṁ[31] kiṁrukkho nām' eso ti jānituṁ asakkonto vedanāpatto[32] kuṭṭā imāya gāthāya vippalapi[33].

Taṁ[34] sutvā Khadiravaniyo dutiyaṁ gāthaṁ āha:

2. Acār' utāyaṁ[35] vitudaṁ vanāni (Dhp. p. 146.)
kaṭṭhaṅgarukkhesu asārakesu,
athāsadā khadiraṁ[36] jātasāraṁ
yatth' abbhidā garuḷo uttamaṅgaṁ ti. 119.

---

[1] B[b] ayaṁ. [2] B[b] -koṭṭaka-. [3] B[b] dinnena gocarena. [4] B[b] pimpaliphālibhaddaka-. [5] B[b] nissayena. [6] so B[r]; K -gahanaṁ, B[b] gocaragahaṇe. [7] K samucito, B[b] samuṭṭhito, B[r] jāto. [8] B[r] jātisārā, B[b] jātaka. [9] B[b] aṭṭha thaddhā ti vatvā. [10] B[r] mā vo etaṁ. [11] B[b] kaṇḍavalako. [12] B[b] kiṁmāhaṁ. [13] B[b] koṭṭaka-. [14] B[b] eva assa. [15] K tuṇḍo. [16] B[b] nikkhamana-. [17] B[b] rukkhakhandhe. [18] B[b] nāmayaṁ. [19] B[b] sīkhappatto, B[r] sīmapatto. [20] B[b] vināsitaṁ. [21] K ayaṁ-ti. [22] B[b] kiṁsaṁ. [23] B[r] vipkālitaṁ, B[b] vibhijjitaṁ. [24] B[b] sukhaṁ. [25] B[r] B[b] bhinnaṁ. [26] B[r] ya. [27] K vedanāmattāya. [28] B[b] -rukkho. [29] B[b] vedanā-patto, K vedanāmatto. [30] B[r] vilapasi. [31] B[b] tassa vanassā. [32] B[b] sañcitabbayaṁ? B[r] sañcitatayaṁ. [33] K athāsadaṁ--, B[b] athāsadā khadira jātisāraṁ.

Tattha sārāruyan[1] ti sārāt vata[2] ayaṁ, vitudaṁ[3] vanañti nissaraṇasimhaliphālibhaddakavanañhi[4] vindanto vijjhanto, katthaiggarukkhesu sāravakesu 'ti nissāresu phālibhaddakesuñkalliāsu[5], athāsadā khadiraṁ jātasāraṁ ti[6] atha potakakālato[7] paṭṭhāya[8] jātasāraṁ[9] khadiraṁ āsadā[10] samajāpuni. yatthabbhidā[11] garuko uttamaṅgan ti yatthabbhidā[12] ti yasmiṁ khadire abbhidi pahāsi, garuko ti sakuṇassa[13] sabhāvakathanaṁ h' etaṁ[14] sagāravasappatissavacanaṁ[15].

Iti Khadiravaniyo vatvā „bho Kaṇḍagalaka[16] yattha tvaṁ uttamaṅgaṁ abbhidā[17] khadiro nām' eso[18] sāravukkho[19] ti āha. So tatth' eva jīvitakkhayaṁ pāpuṇi.

Satthā imaṁ desanaṁ[20] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā Kaṇḍagalako[21] Devadatto ahosi, Khadiravaniyo pana[22] ahaṁ evā'' ti. Kaṇḍagalakajātakaṁ[1]. Nalamdaḷhavaggo chaṭṭho.

7. BIRAÑATTHAMBHAKAVAGGA.

1. Somadattajātaka.

Akāsi yoggan ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto Lāḷudāyitheraṁ[23] ārabbha kathesi. So hi devasikaṁ[24] tiṇṇaṁ janānaṁ antare ekavacanaṁ pi sampādetvā kathetuṁ na sakkoti, sāmaṇerakāle „aññaṁ kathessāmīti'' aññaṁ eva kathesi. Tassa taṁ[25] pavattiṁ bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathentā nisīdiṁsu. Satthā āgantvā „kāya

---

[1] B[b] sārāvatāyaṁ, B[c] sārāvatāyaṁ. [2] so B[c]; B[b] tā, K tāva. [3] K vitudati. [4] B[b] nissāyaṁ sippali pātalibhaddaka-. [5] K -dīsu, B[b] pātalibhaddakesumpi. [6] K omits athā - - - ti, B[b] athasadākhadirajātisāraṁ. [7] B[b] potthaka-, K potthaka corr. to potaka-. [8] B[b] pajāya. [9] B[b] jātasāraṁ, B[c] jātisāraṁ. [10] K āsadāsi, B[c] omits āsadā, B[b] sāraṁ. [11] B[b] yattagīdā. [12] so B[c]; K yattha bhidā, B[b] yattagīdā. [13] B[b] sakuṇa. [14] B[b] sutaṁ. [15] so K B[c]; B[b] sagārasappatissa vādhivacanaṁ. [16] B[b] kaṇḍarūlaka. [17] B[b] abbhidi. [18] B[b] nāma so, K nāmesi. [19] B[b] dhammadesanaṁ. [20] B[b] kaṇḍarūlako. [21] K omits pana. [22] K kaṇḍagalajātakaṁ. B[b] kaṇḍarūlakajātakaṁ dasamaṁ. [1] Cfr. Dhp. p. 317 & Five Jat. p. 6. [23] K lāḷu-. [24] K dinnaṁ. [25] K vaṁ.

nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" ti vutte „na bhikkhave Lāḷuhāyi' idān' eva sārajjabahulo pubbe pi sārajjabahulo yevā" ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto Kāsiraṭṭhe aññatarasmiṃ brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto hutvā Takkasilāyaṃ sippaṃ[1] uggaṇhitvā puna gehaṃ āgantvā mātāpitunnaṃ duggatabhāvaṃ ñatvā „parihīnaṃ kulaṃ patiṭṭhapessāmīti" mātāpitaro āpucchitvā Bārāṇasiṃ gantvā rājānaṃ upaṭṭhāsi. So rañño piyo ahosi manāpo. Ath' assa pitu[2] dvīhi yeva gonehi kasiṃ katvā jīvikaṃ kappeti. tassa eko goṇo mato. So Bodhisattaṃ upasaṅkāmitvā „tāta eko goṇo mato, kasikammaṃ na-ppavattati[3], rājānaṃ ekaṃ goṇaṃ yācāhīti" āha. „Tāta nacirass' eva me rājā diṭṭho, idān' eva goṇe[4] yācituṃ na yuttaṃ, tumhe yācathā" 'ti. „Tāta tvaṃ mayhaṃ sārajjabahulatañ[5] na jānāsi, ahaṃ hi dvinnaṃ tiṇṇaṃ sammukhe[6] kathaṃ sampādetuṃ na sakkomi[7], sace ahaṃ rañño santikaṃ goṇaṃ yācituṃ gamissāmi imaṃ pi datvā āgamissāmīti". „Tāta, yaṃ hoti taṃ hotu, na sakkā mayā rājānaṃ yācituṃ, api[8] kho panāhaṃ tumhe yoggaṃ kāressāmīti". „Tena hi sādhu[9] maṃ yoggaṃ kārehīti"[10]. Bodhisatto pitaraṃ ādāya biraṇatthambhakaṃ[11] susānaṃ gantvā tattha tattha tiṇakalāpe bandhitvā „ayaṃ rājā ayaṃ uparājā ayaṃ senāpatīti" nāmāni katvā paṭipāṭiyā pitu dassetvā „tāta tvaṃ rañño santikaṃ gantvā 'jayatu mahārājā' 'ti[12] vatvā[13] evaṃ imaṃ gāthaṃ vatvā goṇaṃ yāceyyāthā[14]" 'ti gāthaṃ uggaṇhāpesi:

Dve me goṇā mahārāja yehi khettaṃ kasāmase,
tesu eko mato deva, dutiyaṃ dehi khattiyā 'ti.

---

[1] all three MSS. -ji. [2] Bᵇ takkasilāyaṃ gantvā sippaṃ [3] Bᵇ pituno. [4] Bᵇ na pavattati. [5] Bᵇ goṇaṃ. [6] Bᵇ sirajjabahulabhāvaṃ [7] Bᵇ mukhe [8] Bᵇ sakkomi. [9] Bᵇ addā ca. [10] Bᵇ sādhukaṃ. [11] Bᵇ karuhiti. [12] Bᵇ -ṭṭhambhakaṃ, K -ṭṭhaṃbhakaṃ. [13] K omits ti [14] Bᵇ omits vatvā [15] K yāceyyathā

Brāhmaṇo ekena saṁvaccharena imaṁ gāthaṁ paguṇaṁ katvā Bodhisattaṁ āha: „tāta Somadatta, gāthā me paguṇā jātā[1], idāni taṁ ahaṁ yassa kassaci santike vattuṁ sakkomi, rāñño maṁ[2] santikaṁ nehīti". So „sādhu tātā" 'ti tathārūpaṁ paṇṇākāraṁ gāhāpetvā[3] pitaraṁ rāñño santikaṁ nesi[4]. Brāhmaṇo „jayatu mahārājā" 'ti vatvā paṇṇākāraṁ adāsi. Rājā „ayaṁ[5] te Somadatta brāhmaṇo kiṁ hotīti" āha. „Pitā me mahārājā" 'ti. „Kena[6] atthenāgato" ti. Tasmiṁ khaṇe brāhmaṇo gonaṁ[7] yācanatthāya gāthaṁ vadanto:

Dve me gonā mahārāja yehi khettaṁ kasāmase,
tesu eko mato deva, dutiyaṁ gaṇha khattiyā 'ti

āha. Rājā brāhmaṇena virajjhitvā kathitabhāvaṁ ñatvā sitaṁ[8] katvā „Somadatta tumhākaṁ gehe bahū maññe[9] gonā" ti āha. „Tumhehi dinnā bhavissanti mahārājā" 'ti. Rājā Bodhisattassa tussitvā brāhmaṇassa soḷasa[10] gone alaṁkārahaṁjake nivāsanagāmaṁ c' assa brahmadeyyaṁ[11] datvā mahantena yasena brāhmaṇaṁ uyyojesi. Brāhmaṇo sabbasetasindhavayuttaṁ rathaṁ āruyha[12] mahantena parivārena gāmaṁ agamāsi. Bodhisatto pitarā saddhiṁ rathe nisīditvā gacchanto „tāta, ahaṁ tumhe sakalasaṁvaccharaṁ yoggaṁ kāresiṁ[13], sannitthānakāle pana tumhākaṁ gonaṁ rāñño adatthā" 'ti vatvā paṭhamaṁ gāthaṁ āha:

1. Akāsi yoggaṁ dhuvaṁ appamatto
saṁvaccharaṁ hiraṇatthambhakasmiṁ,
vyākāsi saññaṁ[14] parisaṁ vigayha,
na niyyamo[15] tāyati appapaññaṁ ti. 120.

Tattha akāsi yoggaṁ dhuvaṁ appamatto saṁvaccharaṁ hiraṇatthambhakasmiṁ ti[16] tvaṁ sīsaṁ: appamatto hiraṇatthambhake samāne yoggaṁ

---

[1] B[b] omits jātā. [2] B[b] omits maṁ. [3] so B[a] B[c]; K gahāpetvā. [4] B[b] nesi. [5] K ayaṁ. [6] B[b] kena. [7] B[b] gonā. [8] B[b] sitaṁ. [9] K maññati. [10] B[b] soḷasa. [11] B[b] brahmaṇadeyyaṁ. [12] B[b] abhiruyha. [13] all three MSS. kāresi. [14] K yaṁsi saññaṁ, B[a] byākāsi saññaṁ. [15] B[b] niyyāmo, K nissamo. [16] B[b] adds tāta.

akāsi, vyākāsi[1] saññaṃ paṭisaṃ vijjayhā ti atha ca[2] pana paṭisaṃ vijjhitvā tam saññaṃ vikāsi[3] vikāsetuṃ akāsi[4] parivattayiti[5] attho, na niyyamo[6] tāyati appapaññaṃ ti appapaññaṃ[7] samaṃ puggalaṃ niyyamo[8] yogga[9] ciṇṇacaraṇaṃ[10] na tāyati na rakkhatīti.

Ath' assa vacanaṃ sutvā brāhmaṇo dutiyaṃ gāthaṃ āha: 5

2. Dvayaṃ yācanako tāta Somadatta nigacchati:
alābhañ dhanalābhañ ca[11], evamidhammā hi yācanā ti. 121.

Tattha evamidhammā hi yācanā ti yācanā hi[12] evamsabhāvā ti.

Satthā „na bhikkhave Lāḷudāyi[13] idān' eva sāmiajahalule pubbe pi sāmiajahalule" ti imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: 10 „Tadā Somadattassa pitā Lāḷudāyi[14] ahosi, Somadatto pana aham evā" ti. Somadattajātakaṃ[15].

2. Ucchiṭṭhabhattajātaka.

Añño uparimo vaṇṇo ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto purāṇadutiyikapalobhaṃ ārabbha kathesi. So hi bhikkhu Satthāraṃ „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito" ti puṭṭho „saccan" ti vatvā „ko taṃ ukkaṇṭhāpesī" vutte „purāṇadutiyikā" ti āha. Atha naṃ Satthā „bhikkhu[16], ayaṃ[17] te itthi anatthakārikā pubbe pi attanā jārassa[18] ucchiṭṭhakaṃ[19] bhojesīti" vatvā atītaṃ āhari: 15

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente 20 Bodhisatto ekasmiṃ bhikkhaṃ caritvā jīvikakappake[20] kapaṇe nataṭakule[21] nibbattitvā vayappatto duggato durūpako[22] hutvā bhikkhaṃ caritvā jīvikaṃ kappesi. Tadā Kāsiraṭṭhe[23] ekasmiṃ gāmake ekassa brāhmaṇassa brāhmaṇī dussīlā pāpadhammā atitacāraṃ[24] carati. Ath' ekadivasaṃ kenacid eva 25

---

[1] B[1] byākāsi. [2] B[1] omits ca. [3] B[1] piākāsi. [4] K apādesi. [5] B[1] parivatteseti. [6] B[1] niyāmo, K niyāmo. [7] B[1] appapaññā, K appapaññā. [8] B[1] niyāmo, K niyāsiya. [9] B[1] yogo. [10] K ciṇṇacaraṇaṃ. [11] B[1] -lābhañ ca. [12] B[1] omits yācanā hi. [13] so B[2]; K B[1] -yi. [14] B[1] adds pathamaṃ. [15] both MSS. bhikkhu. [16] K ayaṃ. [17] B[1] rājassa. [18] K ucchiṭṭhakaṃ. [19] B[1] omits bhikkhaṃ - - -kappake, K jīvikaṃ-. [20] B[1] kapaṇaṭṭhakule, K kapaṇa naṭakakule. [21] K durupeto, B[2] durūpato, B[1] durupako. [22] B[2] kāsikaraṭṭhe. [23] B[1] abhicāraṃ.

karaṇīyena brāhmaṇe bahigate tassā jāro taṃ khaṇaṃ oloketvā taṃ gehaṃ pāvisi. Sā tena saddhiṃ caritvā „muhuttaṃ bhuñjitvā va gamissāmī'ti“ bhattaṃ sampādetvā supabyañjanasampannaṃ uḷārabhattaṃ vaḍḍhetvā „tvaṃ bhuñjā“ 'ti tassa datvā sayaṃ brāhmaṇassa āgamanaṃ olokayamānā dvāre aṭṭhāsi. Bodhisatto brāhmaṇiyā jārassa bhuñjanaṭṭhāne piṇḍaṃ paccāsiṃsanto aṭṭhāsi. Tasmiṃ khaṇe brāhmaṇo gehābhimukho āgacchati. Brāhmaṇī taṃ āgacchantaṃ disvā vegena pavisitvā „aṭṭhehi, brāhmaṇo āgacchatī'ti“ jāraṃ[1] koṭṭhe otāretvā brāhmaṇassa pavisitvā nisinnakāle phalakaṃ upanetvā hatthadhovanaṃ datvā itarena bhuttāvasiṭṭhassa sītabhattassa upari uḷāraṃ bhattaṃ vaḍḍhetvā brāhmaṇassa adāsi. So bhatte hatthaṃ otāretvā upari uḷāraṃ heṭṭhā bhattaṃ sītalaṃ disvā cintesi „iminā aññassa[2] bhuttādhikena acchiṭṭhabhattena bhavitabban“ ti so brāhmaṇiṃ pucchanto paṭhamaṃ gāthaṃ āha:

1. Añño uparimo[3] vaṇṇo añño vaṇṇo ca heṭṭhimo[4],
brāhmaṇi tv-eva pucchāmi: kiṃ heṭṭhā kiṃ ca upariti[5]. 122.

Tattha „vaṇṇo ti ākāro, ayaṃ hi uparimassa uḷārabhāvaṃ heṭṭhimassa ca sītalabhāvaṃ pucchanto evaṃ āha, kiṃ heṭṭhā kiṃ ca upariti vaḍḍhitabhattena nāma upari sītalena heṭṭhā uḷārena bhavitabbaṃ, idaṃ ca na tādisaṃ, tena taṃ pucchāmī'ti kena kāraṇena uparibhāgaṃ uḷāraṃ heṭṭhimaṃ sītalaṃ ti.

Brāhmaṇī attano katakammassa uttānabhāvalāhayena brāhmaṇe punappunaṃ kathente pi tuṇhī yeva ahosi. Tasmiṃ khaṇe naṭaputtassa etad ahosi: „koṭṭhe nisīdāpitapurisena jārena bhavitabbaṃ, iminā gehasāmikena, brāhmaṇī pana attanā katakammassa pākaṭabhāvabhayena kiñci na kathesi, handāhaṃ[6] imissā kammaṃ pakāsetvā jārassa koṭṭhake nisīdāpitabhāvaṃ brāhmaṇassa kathessāmī'ti“ so brāhmaṇassa gehā

[1] add vutte? [2] B[2] bhi [3] B[2] rājaṃ. [4] so B[2]; B[1] imissā aññissa bhattāvisena [5] B[2] uparisso. [6] B[2] aheṭṭhimo, B[3] aṭṭhe(ṭṭhito. [7] B[2] upariti. [8] so B[2]; B[1] sāhantāhaṃ

nikkhantakālato paṭṭhāya itarassa gehapavesanaṃ aticarannaṃ[1] aggabhattabhuñjanaṃ brāhmaṇiyā dvāre ṭhatvā maggaṃ olokanaṃ itarassa koṭṭhe otāritabhāvan' ti sabbaṃ taṃ pavattiṃ ācikkhitvā dutiyaṃ gāthaṃ āha:

7. Ahaṃ naṭo[2] 'smi bhaddante, bhikkhako 'smi idhāgato,
ayaṃ hi koṭṭhaṃ otiṇṇo ayaṃ so yaṃ gavesasi[3]'. 123.

Tattha ahaṃ naṭo smi bhaddante ti sāmi ahaṃ naṭajātiko, bhikkhako smi idhāgato ti evāhaṃ imaṃ ṭhānaṃ bhikkhako bhikkhaṃ pariyesanto āgato smi. ayaṃ hi koṭṭhaṃ otiṇṇo ti ayaṃ pana mātā jāro imaṃ bhattaṃ bhuñjanto bhayena koṭṭhaṃ otiṇṇo, ayaṃ so yaṃ gavesasi[4] yaṃ tvaṃ kāsa nu[5] kho imiṃ vacchitthakena[6] bhavitabban ti gavesasi ayaṃ so.

Cūḷāya naṃ gahetvā koṭṭhā niharitvā yathā ca[7] na puna[8] evarūpaṃ pāpaṃ karoti tathā assa satiṃ janehiti[9] vatvā pakkāmi. Brāhmaṇo ubho pi te yathā na puna[8] evarūpaṃ pāpaṃ karonti[9] tajjanapothanehi tathā sikkhāpetvā yathākammaṃ gato.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: (Sacca pariyosāne akkaṇṭhito[10] sotāpattiphale patiṭṭhahi) „Tadā brāhmaṇī purāṇadutiyikā[11] ahosi, brāhmaṇo akkaṇṭhito, mātāputto pana aham evā" 'ti. Ucchiṭṭhabhattajātakaṃ[12].

3. Bharujātakaṃ.

Isīnaṃ antaraṃ katvā ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto Kosalarājānaṃ ārabbha kathesi. Bhagavato hi[13] bhikkhusaṅghassa ca lābhasakkāro mahā ahosi, yathāha: Tena kho pana samayena Bhagavā sakkato hoti garukato mānito pūjito apacito lābhī[14] civarapiṇḍapātasenāsanagilānapaccayabhesajjaparikkhārānaṃ, bhikkhusaṅgho pi kho sakkato hoti -pe- parikkhārānaṃ, aññatitthiyā pana[15] paribbājakā na sakkatā honti -pe- parikkhārānaṃ ti. Te evaṃ parihīnalābhasakkārā aharattaṃ guḷhasannipātaṃ[16] katvā mantayanti: „samaṇassa Gotamassa uppannakālato paṭṭhāya mayaṃ hatalābhasakkārā

[1] so BP; B[1] abhiharanaṃ. [2] both B[1] and B[2] otariṭa-. [3] B[1] nāsa. [4] B[1] bhavesalīti. [5] khaṇaṃ (p. 168, l. 11 — kassa nu wanting in K. [6] K vacchitha-. [7] B[1] omits ca. [8] B[1] tathā tajjanapothanehi ti. [9] B[1] karoti. [10] B[1] adds bhikkhu. [11] K -dutiyikā. [12] K ucchiṭṭha-, B[1] akkaṇṭhitabhattajātakaṃ dutiyaṃ. [13] K omits hi. [14] both MSS. lābhī. [15] B[1] ca. [16] K gaḷha-, B[1] vuḷha-.

jātā[1], sammāsambuddho ca Gotamo lābhaggayasaggappatto[2] jāto, kena nu kho kāraṇena' assa esā sampatti'ti". Tatth' eko[3] evam āha[4]: „sammāsambuddho Gotamo sakala-Jambudīpassa uttamaṭṭhāne bhāmicāre vasati, ten' assa lābhasakkāro uppajjatī'ti", apare: „atth' etaṃ kāraṇaṃ, mayaṃ pi Jetavanapiṭṭhe titthiyārāmaṃ kārema, evaṃ lābhino bhavissāmā" 'ti āhaṃsu. Te sabbe pi „evaṃ etaṃ" ti sampaṭicchitvā „mayaṃ pana mayaṃ rañño anārocetvā ārāmaṃ kāressāma bhikkhū vāressanti, lābhañ' labhitvā abhijjanako[5] nāma n' atthi, tasmā rañño ārocetvā ārāmaṭṭhānaṃ gaṇhissāmā" 'ti sammantetvā upaṭṭhāke pāhetvā rañño sāsanaṃ pesetvā „mahārāja mayaṃ Jetavanapiṭṭhiyaṃ titthiyārāmaṃ kārāpema, sace bhikkhū 'kātuṃ na dassāmā' 'ti tumhākaṃ ārocenti[6] tesaṃ paṭivacanaṃ na dātabban" ti āhaṃsu. Rājā laṃcalobhena „sādhū" 'ti sampaṭicchi. Titthiyā rājānaṃ saṅgaṇhitvā vaḍḍhakiṃ pakkosāpetvā kammaṃ paṭṭhapesuṃ. Mahāsaddo ahosi. Satthā „ke nu kho' ete Ānanda uccāsaddā mahāsaddā" ti pucchi „aññatitthiyā bhante Jetavanapiṭṭhiyaṃ titthiyārāmaṃ kāventi, tatth' eso saddo" ti „Ānanda na tesaṃ ṭhānaṃ titthiyārāmassa anurakkhiṃsu, titthiyā uccāsaddakāmā, na sakkā tehi saddhiṃ vasitun" ti vatvā bhikkhusaṅghaṃ sannipātetvā „gacchatha bhikkhave rañño ārocetvā titthiyārāmakaraṇaṃ nivāretha" 'ti āha. Bhikkhusaṅgho gantvā rañño nivesanadvāre aṭṭhāsi. Rājā saṃghassa āgatabhāvaṃ sutvāpi[7] „titthiyārāmaṃ nissāya āgatā bhavissantī'ti[8]" laṃcassa gahitattā „rājā gehe n' atthī'ti" vadāpesi. Bhikkhū gantvā Satthu ārocesuṃ. Satthā „laṃcaṃ nissāya evaṃ karotī'ti" dve aggasāvake pesesi. Rājā tesaṃ pi āgatabhāvaṃ sutvā tath' eva vadāpesi. Te pi āgantvā Satthu ārocesuṃ. Satthā „na kho Sāriputta rājā gehe nisīditaṃ labhissati, bahi nikkhamissatī'ti" pamādiraṃ pubbanhasamayaṃ nivāsetvā pattacīvaraṃ[10] ādāya pāṇahi bhikkhusatehi saddhiṃ rañño nivesanadvāraṃ agamāsi[11]. Rājā sutvā[12] pāsādā otaritvā pattaṃ gahetvā Satthāraṃ[13] pavesetvā Buddha-pamukhassa saṃghassa yāgukhajjakaṃ datvā Satthāraṃ vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Satthā rañño dhammiyā kathāya sandassanasamādapanāni[14] ārabhante[15] „mahārāja porāṇakarājāno laṃcaṃ gahetvā aḍḍhatte sāmikānaṃ[16] kalahaṃ kāretvā attano ratthassa nikkaṇṇe[17] katvā mahāvināsaṃ pāpuṇiṃsū" 'ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

---

[1] B¹ adds ti. [2] B¹ -patto. [3] B¹ eko. [4] B¹ ahaṃsu. [5] B¹ Da laṃcaṃ. [6] so all three MSS. [7] so K. Da; B¹ -ssanti. [8] B¹ ñatvāpi. [9] Da āgatassa bhavissatīti. [10] B¹ -vaṃ. [11] B¹ āgamāsi. [12] B¹ adds va. [13] K -vā. [14] B¹ -kha. [15] B¹ ārāmante. [16] K aḍḍhavasāsaṃ, B¹ aḍḍasamukhaṃ. [17] K nik-.

Atīte Bhāraraṭṭhe Bhārurājā[1] nāma rajjaṃ kāresi. Tadā Bodhisatto pañcābhiññāaṭṭhasamāpattilābhī[2] gaṇasatthā tāpaso hutvā Himavantapadese[3] ciraṃ vasitvā lonambilasevanatthāya pañcasatatāpasaparivuto Himavantā[4] otaritvā anupubbena Bhārunagaraṃ[5] patvā tattha piṇḍāya caritvā nagarā nikkhamitvā uttaradvāre sākhāvitapasampannassa vaṭarukkhassa mūle nisīditvā bhattakiccaṃ katvā tatth' eva rukkhamūle vāsaṃ kappesi. Evaṃ tasmiṃ isigaṇe tatth' eva[6] vasante addhamāsaccayena aññe gaṇasatthā pañcasataparivāro āgantvā nagare bhikkhāya caritvā nagarā nikkhamitvā dakkhiṇadvāre[7] tādisass' eva vaṭarukkhassa[8] mūle nisīditvā bhattakiccaṃ[9] katvā tatth' eva[10] vāsaṃ kappesi. Iti te[11] dve pi isigaṇā tattha yathābhirantaṃ viharitvā Himavantaṃ eva agamaṃsu[12]. Tesaṃ gatakāle dakkhiṇadvāre vaṭarukkho sukkhi. Puna[13]vāre tesu āgacchantesu[14] dakkhiṇadvāre vaṭarukkhavāsino paṭhamataraṃ āgantvā attano vaṭarukkhassa[15] sukkhabhāvaṃ ñatvā bhikkhāya caritvā[16] nagarā nikkhamitvā uttaradvāre vaṭarukkhamūlaṃ gantvā bhattakiccaṃ katvā tattha vāsaṃ kappesuṃ. Itare pana isayo pacchā[17] āgantvā nagare bhikkhāya caritvā attano rukkhamūlaṃ eva gantvā bhattakiccaṃ katvā vāsaṃ kappesuṃ. Te „na so[18] tumhākaṃ rukkho, amhākaṃ rukkho[19]“ ti rukkhaṃ nissāya aññamaññaṃ kalahaṃ karimsu. Kalaho mahā ahosi: eke „amhākaṃ paṭhamavasitaṭṭhānaṃ tumhe na labhissathā“ 'ti vadanti, eke „mayaṃ imasmiṃ vāre[20] paṭhamataraṃ idhāgatā, tumhe na labhissathā“ 'ti vadanti. Iti te „mayaṃ sāmino, mayaṃ sāmino[21]“ ti kalahaṃ karontā rukkhamūlass' atthāya rājakulaṃ agamaṃsu[22]. Rājā pathamaṃ[23] vatthaisigaṇañ[24] ñeva sāmikaṃ

---

[1] Bᵇ kumaraṭṭha kumarājā. Bᵉ kumaraṭṭha kumarājā. [2] Bᵇ pañcābhiññāaṭṭhasamāpattilābhino. [3] Bᵇ -ppadese. [4] Bᵇ himavati. [5] Bᵇ Bᵉ kurunagaraṃ. [6] Bᵇ tattha. [7] Bᵇ atīte thatvā, Bᵉ thatvā. [8] Bᵇ pariṭṭhikkhasa. [9] Bᵇ sattakiccaṃ. [10] Bᵇ tathava. [11] K om. [12] Bᵇ āgamiṃsu. [13] K punavāraṃ āg-. [14] Bᵇ gaṇā vasa. [15] Bᵇ bhikkhācariyā. [16] Bᵇ pacca. [17] K Bᵉ omit na so. [18] Bᵇ repeats amhākaṃ rukkho. [19] Bᵇ Bᵉ thāne. [20] Bᵇ does not repeat mayaṃ sāmino. [21] Bᵇ āgamiṃsu. [22] Bᵇ pathama. [23] Bᵇ vatthaisigaṇañ

akāsi. Itare „na 'idāni mayaṃ imehi parājitā' ti attānaṃ vadāpessāmā" ti dibbacakkhunā oloketvā[1] ekaṃ[2] cakkavattiparibhogaṃ rathapañjaraṃ[3] disvā āharitvā[4] rañño lañcaṃ datvā „mahārāja amhe pi sāmike karohiti" āhaṃsu. Rājā lañcaṃ gahetvā „dve pi gaṇā vasantū" 'ti dve pi sāmike akāsi. Itare issayo tassa rathapañjarassa ratanacakkāni āharitvā[5] lañcaṃ datvā „mahārāja amhe yeva[6] sāmike karohiti" āhaṃsu. Rājā tathā akāsi. Isiganā „amhehi vatthukāme ca kilesakāme ca pahāya pabbajitehi rukkhamūlassa kāraṇā kalahaṃ karontehi lañcaṃ dadantehi ayuttaṃ katan" ti vippaṭisārino hutvā vegena palāyitvā Himavantaṃ eva agamaṃsu[7]. Sakala-Bhārurattha-vāsiniyo[8] devatā ekato hutvā „silavante kalahaṃ karontena rañña ayuttaṃ katan" ti Bhārurañño[9] kujjhitvā tiyojanasatikaṃ Bhāraratthaṃ[10] samuddaṃ ubbattetvā aratthaṃ[11] akaṃsu. Iti ekaṃ Bhārurājānaṃ[12] nissāya sakalaratthavāsino vināsaṃ[13] pattā ti.

Satthā idaṃ[14] atītaṃ āharitvā abhisambuddho hutvā imā gāthā avoca:

1. Isīnaṃ antaraṃ katvā Bhārurājā[15] ti me sutaṃ
   ucchinno, saha raṭṭhena[16] sa rājā vibhavaṃ gato. 124.

2. Tasmā hi chandāgamanaṃ na-ppasaṃsanti paṇḍitā,
   aduṭṭhacitto bhāseyya giraṃ saccūpasaṃhitaṃ ti. 125.

Tattha antaraṃ[17] katvā ti chandāgatiṃ vivaraṃ[18] katvā, Bhārurājā[19] ti Bhāraratthe[20] rājā, iti me sutaṃ ti iti mayā pubbe evaṃ sutaṃ, tasmā hi chandāgamanaṃ ti yasmā hi[21] chandāgamanaṃ gantvā[22] Bhārurājā[23] saha raṭṭhena ucchinno tasmā chandāgamanaṃ paṇḍitā na-ppasaṃsanti, aduṭṭhacitto ti kilesehi aduṭṭhacitto hutvā bhāseyya[24], saccūpasaṃhitaṃ ti

---

[1] B[2] oloketvā. [2] K evaṃ. [3] K -ratha-, B[2] -gaṇa rathapañcaraṃ, B[1] cakkavatti-paribhogaṃ rathapañcaraṃ. [4] B[1] upaṭṭhitvā. [5] K tassa ratanapañjarassa cakka-ṃ āharitvā, B[2] tassa rathapañcarassa ratanacakkāni āharitvā. [6] so B[1] B[2]; K heva. [7] B[1] agamaṃsu. [8] B[1] -kururaṭṭha-, B[2] kururaṭṭhavāsino. [9] B[1] kururañño, B[2] kuru-rañño. [10] B[2] kuru-, B[1] kururaṭṭhaṃ. [11] so K B[2]; B[1] anaṭṭhaṃ. [12] B[1] B[2] kuru-. [13] B[1] vināsaṃ. [14] B[1] imaṃ. [15] B[1] gururājā. [16] B[1] raṭṭhehi. [17] B[1] taṃsamantaraṃ. [18] K vivaraṃ, B[2] vivāda. [19] B[2] kuru-. [20] B[1] sesito hi [21] katvā. [22] B[1] bhāseyya.

sabbāvasiṭṭhaṃ atthaniddesaṃ[1] kāraṇaniddesaṃ[2] eva gīvaṃ bhāseyya[3], yo hi tattha Bharuraññe[4] lañcaṃ gaṇhantassa ajjhattaṃ eva ti paṭikkhepaṃ dassento [5]gīvaṃ bhāsitvā tesaṃ thitaṭṭhānaṃ Nālikaradīpe ajjāpi[6] dīpakasahassāni[7] paññāyantī.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā „mahārāja, chandavasikena nāma na bhavitabbaṃ, dve pabbajitagaṇe kalahaṃ kāretvā na vaṭṭatī[8]“ vatvā jātakaṃ samodhānesi: „Ahaṃ tena samayena jeṭṭhakaṇḍi[9]“ ahosiṃ“ ti. Rājā Tathāgatassa bhattakiccaṃ katvā gatakāle nānāmase pesetvā titthiyānaṃ vidhamanāpesi, titthiyā apaṭiṭṭhā ahesuṃ. Bharujātakaṃ[10].

4. Puṇṇanadījātaka.

Puṇṇaṃ nadiṃ ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto paññāpāramiṃ ārabbha kathesi. Ekasmiṃ hi [11]samaye“ dhammasabhāyaṃ bhikkhū Tathāgatassa paññaṃ ārabbha kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso Sammāsambuddho mahāpañño puthupañño hāsupañño[12] javanapañño tikkhapañño nibbedhikapañño[13] upāyapaññāya samannāgato“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu ’ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ’ti vutte „na bhikkhave idāni[14] eva pubbe pi Tathāgato paññāvā upāyakusalo yevā“ ’ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto purohitakule nibbattitvā vayappatto Takkasilāyaṃ sabbasippāni uggaṇhitvā pitu accayena purohitaṭṭhānaṃ labhitvā Bārāṇasirāññe atthadhammānusāsako ahosi. Aparabhāge rājā paribbedakānaṃ kathaṃ gahetvā[15] kuddho „mā mama santike[16]“ vasī“ Bodhisattaṃ Bārāṇasito pabbājesi. Bodhisatto pattadāraṃ gahetvā ekasmiṃ Kāsigāmake[17] vāsaṃ kappesi. Aparabhāge rājā tassa guṇaṃ saritvā „mayhaṃ kuhiṃ[18]“ pesetvā ācariyaṃ pakkositvā na yuttaṃ, ekaṃ pana gāthaṃ bandhitvā

---

[1] [β] sesāvasiṭṭhaṃ atthaniddesaṃ. [2] [β] kāraṇaṃ. [3] [β] bhāyeyya. [4] [β] tattha kāraṇaṃ rañño. [5] [K] paccāpa-, [β] paccupa-. [6] [β] ajja. [7] [β] dīpakasahassa. [8] [β] atthasiddhi. [9] [β] aruṇajātakaṃ vitthāraṃ. [10] [β] vaṭṭa hi. [11] [β] divasaṃ. [12] [β] hāsapañño. [13] [β] nippatthika-. [14] [β] addā bodhisattassa. [15] [β] santikaṃ. [16] [β] kāsikagā-. [17] [β] kiṃsī.

paṇṇaṃ likhitvā kākamaṃsaṃ pacāpetvā paṇṇañ ca maṃsañ ca sotavatthena[1] palivethetvā rājamuddikāya lañchetvā[2] pesessāmi, yadi paṇḍito bhavissati paṇṇaṃ vācetvā kākamaṃsabhāvaṃ ñatvā āgamissati, noce nāgamissatiti" so „paṇṇaṃ[3] nadiṃ" ti imaṃ gāthaṃ paṇṇe likhi:

1. Paṇṇaṃ nadiṃ yena ca peyyam āhu
jātaṃ yavaṃ yena ca guyhaṃ āhu
dūraṃ gataṃ yena ca avhayanti
so ty-āgato haṇḍa ca bhuñja[4] brāhmaṇā 'ti. 126.

Tattha paṇṇaṃ nadiṃ yena ca peyyamāhu ti kākapeyyā nadiṃ vadanto yena paṇṇaṃ nadiṃ peyyaṃ āhu[5], na hi apaṇṇā nadī[6] kākapeyyā ti vuccati, yadāpi nadī tiṇe[7] thatvā gīvaṃ pasāretvā kākena pātuṃ sakkā hoti tadā naṃ kākapeyyā ti[8] vadanti[9]. jātaṃ yavaṃ yena ca guyhamāhu ti yavaṃ[10] ti dessanāsīsamattaṃ[11], idha pana sabbaṃ pi jātaṃ uggataṃ[12] sampannaṃ saruppaṃ sāsapaṃ sāhippetaṃ, taṃ[13] hi yadā antopaviṭṭhakāle[14] paṭicchādetuṃ[15] sakkoti tadā guyhaṃ guyhaṃ, kiṃ gūthaṃ[16] kākassa hi kākassa guyhaṃ kākaguyhan ti taṃ vadantena kākena guyhaṭṭhānassa karaṇabhūtena guyhaṃ ti vadanti, tena vuttaṃ: yena ca guyhaṃ āhu ti, dūraṃ gataṃ yena ca avhayantī ti dūraṃ gataṃ vippavuṭṭhaṃ[17] piyaputtakalatādiṃ yaṃ āgantuṃ nimantaṃ[18] dūrato eva itthannāmo[19] āgacchatī vassa kākā ti vā vassantaṃ iṭṭha[20] vā antaṃ yathā kāko[21] vassati itthannāmo āgamissatīti evaṃ vadanto yena ca avhayanti kathenti manteti ālāharaṇatthī attho, so tyāgato ti so te āgato[22], haṇḍa ca bhuñja[23] brāhmaṇā ti gaṇha brāhmaṇa bhuñjassu[24] naṃ khādā[25] kākamaṃsaṃ[26] ti attho.

Iti rājā imaṃ gāthaṃ paṇṇe likhitvā Bodhisattassa pesesi. So paṇṇaṃ vācetvā „rājā maṃ datthukāmo" ti ñatvā[27] dutiyaṃ gāthaṃ āha:

---

[1] B[c] setavettena. [2] B[c] vaṭaṭicitvā. [3] K puṇṇa. [4] B[c] bhuñca ca. [5] B[c] kākapeyyamāhu. [6] K apuṇṇaṃ nadiṃ, B[c] apuṇṇanadī, B[c] apuṇṇanadī. [7] K yadāpi naṃ tiṇe, B[c] yadāpi naditiṇe. [8] K omits ti. [9] B[c] vadanti. [10] B[c] vadaṃ. [11] B[c] desanāsīsamattaṃ, K B[c] desanāmattaṃ. [12] B[c] omits uggataṃ. [13] B[c] taṃ. [14] K -kāraṃ. [15] B[c] paṭicchāpetuṃ. [16] B[c] B[c] guyhaṃ. [17] B[c] vippavuttaṃ. [18] K nimantaṃ, B[c] nimantaṃ. [19] B[c] itthannāmo. [20] K -taṃ iṭṭha, B[c] vassantassa. [21] B[c] adds ca. [22] K atto, B[c] anto. [23] B[c] bhuñjassa. [24] B[c] bhuñcassa. [25] B[c] khādassu. [26] K maṃsaṃ. [27] B[c] omits ñatvā.

8. Yato mam sarati[1] rājā vāyasam pi pahetave
hamsā koñcā mayūrā ca nati[2] yeva pāpiyā ti. 127.

Tattha yato mam saratī[3] rājā vāyasam pi pahetave ti yadā rājā vāyasamattampi[4] labhitvā tam pahetum[5] mam sarati, hamsā koñcā mayūrā ca 'ti yadā pan' assa ete hamsādayo upamā bhavissanti atha[6] 5 tacchati rañño mam kismi ne sañjānāti[7], ajjhakkhāyam pana hamsakoñcamayūrānam ti[8] vutto, so vaṇṇasatāya, hamsā hamsādīnañ[9] mañcam labhitvā kasmā mam na sarissatīti? ev' assa attho[10], nati[11] yeva pāpiyā ti yato so tam evā labhitvā sarissati[12] nandissati, tikkhattum pana nati[13] yeva pāpiyā nattheva[14] yeva kiñcā[15] hamsam, sā ca sobhāsaṅkhātena rañño n' atthi, sarati mam rājā, 10 agamanam me pucchissati[16], tasmā gamissāmīti

yānam yojāpetvā gantvā rājānam passi. Rājā tussitvā purohitaṭṭhāne yeva patiṭṭhāpesi[17].

Satthā imam desanam[18] āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā rājā Ānando ahosi, purohito pana[19] aham evā[20] 'ti. Pañcapaṇḍi- 15
jātakam[21].

5. Kacchapajātaka.

Avadhī rata attānan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Kokālikam ārabbha kathesi. Vatthum Mahākakkārijātake āvibhavissati[1]. Tadā pana Satthā „na bhikkhave Kokāliko idān' eva 20
vācāya hato pubbe pi hato yevā" 'ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto tassa atthadhammānusāsako ahosi. So pana rājā bahulicchā[2] ahosi, tasmim kathente aññesam vacanassa okāso nāma n' atthi, 25

---

[1] B[1] sarati. [2] B[2] sati, B[3] asthi. [3] B[1] sarati. [4] B[1] vāyasam-. [5] B[1] amisa pāhetum. [6] so B[2]; K hamsādīnañ, B[1] hamsamamsādīni. [7] B[1] adda attho. [8] so B[2]; K B[1] hamsa koñca-, B[2] adda pi. [9] B[1] sañjānāti ti attho. [10] B[1] B[2] sati. [11] B[1] adda nāma. [12] so both MSS. [13] K nattikkhattuṃ. [14] B[1] kiṃmaṃsaṃeva pasāsati. [15] B[1] purohita (kāpesi). [16] B[1] dhammadesanam. [17] B[1] amisa pana. [18] B[1] pañcanam tadijātikānam samodhānam. 5. Cf. Five Jāt. p. 10, Dhp. p. 418. [19] B[1] ācā-. [20] B[1] -ddhāsi.

Bodhisatto tassa taṁ bahubhāṇitaṁ hāretukāmo[1] ekaṁ upāyaṁ upadhārento vicarati. Tasmiṁ ca kāle Himavantapadese[2] ekasmiṁ sare kacchapo vasati. Dve haṁsapotakā gocarāya carantā tena saddhiṁ vissāsaṁ akaṁsu. Te dalhavissāsikā hutvā ekadivasaṁ kacchapaṁ[3] āhaṁsu: „samma kacchapa, amhākaṁ Himavante[4] Cittakūṭapabbhatatale Kañcanaguhāya[5] vasanaṭṭhānaṁ ramaṇīyo[6] padeso, gacchasi amhākaṁ saddhiṁ“ ti. „Ahaṁ kiṁ ti katvā gamissāmīti“. „Mayaṁ taṁ[7] gahetvā gamissāma, sace tvaṁ mukhaṁ rakkhituṁ sakkhissasi[8] kassaci kiñci na kathessasīti[9]“. „Rakkhissāmi[10]“, gahetvā maṁ gacchathā“ ’ti. Te[11] „sādhū“ ’ti vatvā ekaṁ daṇḍakaṁ kacchapena ḍasāpetvā[12] sayaṁ[13] tassa ubho koṭiyo ḍasitvā[14] ākāsaṁ pakkhandiṁsu. Taṁ tathā haṁsehi nīyamānaṁ gāmadārakā disvā „dve haṁsā kacchapaṁ daṇḍakena harantīti[15]“ āhaṁsu. Kacchapo „yadi maṁ sahāyakā nenti tumhākaṁ ettha kiṁ dutthaceṭakā“ ti vattukāmo haṁsānaṁ saṁghavegatāya Bārāṇasinagare[16] rājanivesanassa uparibhāgaṁ sampattakāle daṭṭhaṭṭhānato daṇḍakaṁ vissajjetvā ākāsaṅgaṇe patitvā dvebhāgo ahosi. „Kacchapo ākāsaṅgaṇe[17] patitvā dvedhā bhinno“ ti ekakolāhalaṁ ahosi. Rājā Bodhisattaṁ ādāya amaccaparivuto[18] taṁ[19] ṭhānaṁ gantvā kacchapaṁ disvā Bodhisattaṁ pucchi: „paṇḍita kiṁ ti katvā esa patito“ ti. Bodhisatto „cirapaṭikaṅkho[20] ’haṁ[21] rājānaṁ ovadituṅkāmo[22] upāyaṁ upadhārento carāmi, iminā kacchapena haṁsehi saddhiṁ vissāso kato bhavissati, tehi ’imaṁ Himavantaṁ nessāmā’ ’ti daṇḍakaṁ ḍasāpetvā[23] ākāse[24] pakkhantehi bhavitabbaṁ, atha iminā kassaci vacanaṁ sutvā arakkhitamukhatāya kiñci vattukāmena daṇḍako vissaṭṭho bhavissati.

---

[1] B[1] vāretukāmo. [2] B[1] himavantapadesatittakuṭapabbhatatale. [3] B[1] omits kacchapaṁ, K kacchapa. [4] B[1] himavante. [5] B[1] -guhāyaṁ. [6] K ramaṇīyo, B[1] ramaṇīyo. [7] K te. [8] K, rakkhissasi, B[1] sikkhissasi. [9] B[1] kathessasi ti. [10] K rakkhissāmī sāmi. [11] K te. [12] B[1] ḍasāpetvā. [13] B[1] sayaṁ. [14] B[1] ḍasitvā. [15] B[1] pa haranti. [16] K bārāṇasi- [17] B[1] ākāsatale. [18] B[1] amaccagaṇaparivuto. [19] B[1] omits taṁ. [20] B[1] cirena paṭikaṅkhamāno. [21] B[1] taṁ. [22] K odito-, B[1] ovādito- [23] B[1] ākāsaṁ

evaṁ ākāsato patitvā jīvitakkhayaṁ patto[1] etena[2] bhavitabban[3] ti cintetvā „āma mahārāja atimukharā nāma apariyantavacanā evarūpaṁ dukkhaṁ pāpuṇanti yevā[4]" 'ti vatvā imā gāthā avoca:

1. Avadhī vata attānaṁ
kacchapo vyāharaṁ[5] giraṁ[6],
suggahītasmiṁ kaṭṭhasmiṁ
vācāya sakiyā vadhi[7]. 128.

2. Etaṁ pi disvā naraviriyasettha
vācaṁ pamuñce kusalaṁ nātivelaṁ,
passasi bahubhāṇena
kacchapaṁ vyasanaṁ[8] gatan ti. 129.

Tattha avadhī vatā 'ti ghātesi[9] vata[10], vyāharaṁ[11] ti vyāharanto[12], suggahītasmiṁ[13] kaṭṭhasmiṁ ti mukhena sutthu[14] daḷhaṁ[15] gahite daṇḍake, vācāya sakiyā vadhīti mukharatāya[16] akāle vāraṁ nicchārento daṭṭhabbānaṁ[17] visaṁvādetvā tāya sakiyā vācāya[18] attānaṁ vadhiṁ ghātesi[19], evaṁ esa jīvitakkhayaṁ patto na aññathā[20], etaṁ pi disvā ti etaṁ pi[21] kāraṇaṁ disvā, naraviriyasetthā 'ti naresu viriyena settha uttamaviriya rājavara[22], vācaṁ pamuñce[23] kusalaṁ nātivelan ti sammāpaṭisaṁyuttaṁ[24] kusalaṁ eva paṇḍito puriso muñceyya nicchāreyya, tam pi hitaṁ kāyuttaṁ na ativelaṁ atikkantakāle aparipantavasaṁ na bhaveyya, passasīti taṁ paccakkhato passasi, bahubhāṇenā 'ti bahubhāṇena, kacchapaṁ vyasanaṁ gataṁ ti etaṁ kacchapaṁ jīvitakkhayaṁ pattan ti.

Rājā „maṁ sandhāya[25] bhāsatīti" ñatvā „amhe sandhāya kathesi paṇḍitā" 'ti āha. Bodhisatto „mahārāja, tvaṁ vā hoti[26] añño vā yo koci, pamāṇātikkantaṁ bhāsanto evarūpaṁ vyasanaṁ[27] pāpuṇātīti" pākaṭaṁ katvā kathesi. Rājā tato paṭṭhāya viramitvā mandakhāṇī ahosi.

---

[1] B[b] omits etena. [2] B[b] kacchapo yo pabyāharaṁ. [3] B[b] omits giraṁ. [4] K vadhiṁ. [5] B[b] byasanaṁ. [6] B[b] ghātesi. [7] B[b] tā. [8] K pavyāharaṁ, B[b] sabyāharaṁ. [9] B[b] sabyāharanto. [10] B[b] suggahitasmiṁ, K suggahitasmiṁ. [11] B[b] sutthuṁ. [12] B[b] mukharatāya. [13] B[b] daḷhaṁ ṭhānaṁ. [14] B[b] sakāraṁ. [15] B[b] ādāya ti. [16] B[b] omits pi. [17] B[b] rājapavara. [18] K pamuñca. [19] B[b] -paṭisaṁyutta. [20] In my transcript of B[b] one line (from na ativelaṁ to sandhāya) is wanting. [21] B[b] hoti, B[b] hom. [22] B[b] byasanaṁ.

Satthā imaṃ desanaṃ[1] āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā kacchapo Kokāliko ahosi, dve haṃsapotakā dve mahātherā, rājā Ānando, amaccapaṇḍito pana ahaṃ evā" 'ti. Kacchapajātakaṃ[2].

6. Macchajātaka.

Na māyaṃ aggi tapatīti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto purāṇadutiyikapalobhanaṃ ārabbha kathesi. Taṃ hi bhikkhuṃ Satthā „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito" ti pucchi[3], „saccaṃ bhante" ti vutte „kena ukkaṇṭhāpito sī" ti puṭṭho „purāṇadutiyikāyā" 'ti āha. Atha naṃ Satthā „ayaṃ te bhikkhu itthi anatthakārikā, pubbe pi tvaṃ etaṃ nissāya sūlena vijjhitvā aṅgāresu pacitvā khāditabbataṃ patto paṇḍite nissāya jīvitaṃ alatthā" 'ti[4] vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto tassa purohito ahosi. Ath' ekadivasaṃ kevaṭṭā jāle laggaṃ macchaṃ uddharitvā[5] muhavālikāpiṭṭhe[6] ṭhapetvā[7] „aṅgāresu naṃ pacitvā khādissāmā" 'ti sūlaṃ tacchesuṃ[8]. Maccho macchiṃ ārabbha paridevamāno imā gāthā avoca:

1. Na m' āyaṃ aggi tapati na sūlo sādhu tacchito,
yañ ca maṃ maññati[9] macchī 'aññaṃ so ratiyā gato' 130.

2. So maṃ dahati rāgaggi cittaṃ c' ūpatapeti[10] maṃ,
jālino muñcath' ayirā maṃ, na kāme haññate kvaciti. 131.

Tattha na māyamaggi tapatīti na maṃ ayaṃ aggi tapati na tāpaṃ janeti, na soseyyātī[11] attho, na sūlo ti ayaṃ sūlo pi sādhu tacchito maṃ na tapati, na me sukhaṃ uppādeti, yañ ca maṃ maññatī[12] yaṃ pana macchī[13] evaṃ[14] maññati[15]: aññaṃ macchiṃ so[16] pañcakāmaguṇaratiyā gato ti bhaṇati[17]

---

[1] B[1] dhammadesanaṃ. [2] In B[1] the subscription is wanting; in Dhp. p. 419 the title is Bahubhāṇijātakaṃ. [3] so B[2]; K B[1] pucchitvā. [4] B[1] labhatīti. [5] B[1] uttaritvā. [6] B[1] -vāḷu-. [7] B[1] omits ṭhapetvā. [8] K nacchesuṃ, B[1] tacchīsu? [9] B[1] maññasi, K maṃñati. [10] K vūpatapeti, B[1] upatāpeti. [11] K soratīti. [12] K maṃñatīti, B[1] maññateti. [13] K B[1] macchī. [14] K eva. [15] K maṃñati, B[1] phaññati. [16] B[1] so. [17] B[1] omits bhaṇati, K bhaṇati.

tad eva mam tapati socayati[1], so mam dahati jhapeti, cittam upatapeti[2] man ti rāgasampayuttakam[3] mama cittam eva mam ca[4] upatapeti ādahati vihethati, jālino ti kevaṭṭe[5] āha, te hi jālassa atthāya jālino ti vuccanti, muñcatha ayirā[6] man ti muñcatha[7] mātā[8] sāmino ti yācati, na kāme jānāte kvacīti kāme ti[9] kāme patiṭṭhite kāmena niyamāno satto na kvaci jānāti, na hi tam tumhādisā bahussutā[10] anuvattakā ti paridevati, athavā kāme ti hetuvacane bhummaṃ[11], kāmahetu macchiṃ anubandhamāno nāma na[12] kvaci tumhādisehi jānātabbo paridevati.

Tasmiṃ khaṇe Bodhisatto nadītīraṃ gato tassa macchassa paridevitaṃ sutvā kevaṭṭe upasaṅkamitvā taṃ macchaṃ mocesi.

Satthā imaṃ desanaṃ[13] āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi. (Saccapariyosāne akkaṇṭhito[14] sotāpattiphale patiṭṭhahi) „Tadā macchī[15] purāṇadutiyikā ahosi[16], akkaṇṭhitabhikkhu maccho[17], purohito pana aham evā"ti. Macchajātakaṃ[18].

7. Seggujātaka.

Sabbo loko ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto ekaṃ pañcikaupāsakaṃ[19] ārabbha kathesi. Vatthuṃ[20] Ekanipāte vitthāritam eva. Idha pana[21] Satthā taṃ[22] upāsakaṃ[23] „kiṃ upāsaka cirassaṃ āgato sī"ti pucchi[24], „dhītā me bhante miccapahaṭamukhī[25], taṃ ahaṃ vīmaṃsitvā ekassa kuladārakassa adāsiṃ, tattha ūhakattabhatāya tumhākaṃ dassanāya āgantuṃ okāsaṃ na labhiṃ"ti āha. Atha nāṃ Satthā „na kho upāsaka idān' ev' esā sīlavatī pubbe pi sīlavatī, tvañ ca pana naṃ[26] idān' ev' etaṃ[27] vīmaṃsasi pubbe pi vīmaṃsasi yevā"ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kāreute Bodhisatto rukkhadevatā ahosi. Tadā ayaṃ eva pañcikaupāsako „dhītaraṃ vīmaṃsissāmī"ti araññaṃ netvā kilesavasena

---

[1] B[1] parisoceti. [2] K vūpatapeti, B[1] rupatāpeti. [3] K rāgasa-, B[1] rāgasampayuttaṃ. [4] B[1] omits ca. [5] K kevaddha. [6] B[1] muñcathāyirā, B[2] muñcathāyyirā. [7] B[1] muñcatha. [8] K B[2] me. [9] B[2] omits kāme ti. [10] B[2] mādisā bahussutā. [11] B[2] bhummaṃ. [12] B[2] omits na. [13] B[2] dhammadesanaṃ. [14] B[2] B[3] akkaṇṭhitabhikkhu. [15] so B[2]; K macchī, B[3] majhi. [16] K omits ahosi. [17] B[2] maccho akkaṇṭhitabhikkhū. [18] B[2] adds ekaṭṭhaṃ. 7. Cfr. vol. I. p. 411. [19] B[2] pañcikaṃ-. [20] B[2] vatthu. [21] B[2] idhapi. [22] K naṃ. [23] B[2] omits upāsakaṃ. [24] both MSS. pucchiṃsu. [25] B[2] -pahaṭamukhī. [26] K omits ca, B[2] omits pana. [27] B[2] idāneyataṃ.

icchanto viya hatthe gaṇhi. Atha naṃ paridevamānaṃ[1] paṭhamagāthāya ajjhabhāsi:

1. Sabbo loko attamano ahosi,
akovidā gāmadhammassa Seggu[2],
komāriko nāma tav' ajja dhammo
yaṃ tvaṃ gahitā pavane parodasīti[3]. 132.

Tattha sabbo loko attamano ahosīti amma sakalo sassatalokaṃ[4] ettāvatā kāmasevanāya attamano jāto, akovidā gāmadhammassa Seggū ti[5] tasmā nāmaṃ, tena tvaṃ pana amme Seggu[6] akovidā gāmadhammassa imasmiṃ gāmadhamme vasalidhamme akusalāsīti vuttaṃ hoti, komāriko nāma tavajja dhammo ti amma kumāriko nāma esa tava ajja sabhāvo, yaṃ tvaṃ gahitā pavane[7] parodasīti[8] tvaṃ mayā imasmiṃ pavane santhavavasena hattho gahito parodasi na saṃsaṭṭhosi, ko esa tava sabhāvo, kiṃ kumārikā[9] yeva[10] tvaṃ ti pucchati.

Taṃ sutvā kumārikā „āma[11] tāta, kumārikā yevāhaṃ, nāhaṃ methunadhammaṃ nāma jānāmī[12]" vatvā paridevamānā dutiyaṃ gāthaṃ āha:

2. Yo dakkhaphuṭṭhāya[13] bhaveyya tāṇaṃ[14]
so me pitā dūbhi[15] vane karoti,
sā kassa kandāmi vanassa majjhe,
yo tāyitā[16] so sahasā karotīti. 133.

Sā heṭṭhā kathitā yeva.

Iti[17] so paṇṇiko tadā dhītaraṃ vimaṃsitvā gehaṃ netvā kuladārakassa datvā yathākammaṃ gato.

Satthā imaṃ desanaṃ[18] āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne paṇṇikaupāsako sotāpattiphale patiṭṭhahi) „Tadā dhītā dhītā yeva pitā pitā yeva ahosi, tassa pana kāraṇassa paccakkhakārikā[19] rukkhadevatā aham evā" 'ti. Seggujātakaṃ[20].

---

[1] K B[c] -nā, B[r] -nāya. [2] so K B[r]; B[c] peggu. [3] B[c] sarodasīti. [4] B[c] sakale pi loke. [5] B[c] pe (for peggu) iti. [6] B[c] savane. [7] K rodasī, B[c] sarodasīti. [8] so B[c] B[r]; K kumārī. [9] so K B[r]; B[c] yevāsi. [10] B[c] aṃpa [11] so B[r]; K -puṭṭhāya, B[c] dukkhamuṭṭhāya. [12] B[c] kāmaṃ. [13] K dūbha, B[c] dubbhi, B[r] dubbhiṃ. [14] B[c] tāyato. [15] B[c] yevā ti. [16] B[c] dhammadevatāsi. [17] so B[c] B[r]; K -kāri. [18] B[c] adds sattamaṃ.

8. Kūṭavāṇijajātaka.

Saṭhassa sāṭheyyamidan ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto ekaṃ kūṭavāṇijaṃ ārabbha kathesi. Sāvatthivāsino hi kūṭavāṇijo ca[1] panditavāṇijo ca dve jaṇā pattikā hutvā pañcasakaṭasatāni bhaṇḍassa pūretvā[2] pubbantato aparantaṃ vicaramānā vohāraṃ katvā bahulābhaṃ labhitvā Sāvatthiṃ paccāgamiṃsu[3]. Panditavāṇijo kūṭavāṇijaṃ āha: „Amha bhaṇḍaṃ bhājemā[4]“ ti. Kūṭavāṇijo „ayaṃ dīgharattaṃ dukkhaseyyāya dahḍhujanena kilanto attano ghare nānaggarasaṃ[5] bhattaṃ bhuñjitvā ajirakena marissati, atha saḍḍaṃ p' etaṃ[6] bhaṇḍaṃ mayhaṃ[7] bhavissatī[8]“ cintetvā „sakkhattaṃ na manāpaṃ divasaṃ na manāpo. sve jānissāmi punadivase jānissāmī[9]“ kālaṃ khepesi. Atha naṃ panditavāṇijo nippīletvā bhājetvā[10] gandhamālaṃ[11] ādāya Satthu santikaṃ gantvā Satthāraṃ[12] pūjetvā vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Satthā „kadā āgato sī[13]“ pucchi[14]. „addhamāsamatto[15] me bhante āgatassā“ ti vatvā atha „kasmā evaṃ papañcetvā[16] Buddhupaṭṭhānaṃ āgato sī[17]“ puṭṭho taṃ[18] pavattiṃ ārocesi. Satthā „na kho upāsaka idān' eva pubbe p' eso[19] kūṭavāṇijo yevā“ ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto vinicchayāmacco[20] ahosi. Tadā gāmavāsī ca nagaravāsī cā 'ti dve vāṇijā mittā ahesuṃ. Gāmavāsī[21] nagaravāsissa santike pañca phālasatāni ṭhapesi. So te phāle vikkiṇitvā mūlaṃ gahetvā phālānaṃ ṭhapitaṭṭhāne mūsikavaccaṃ[22] ākiritvā ṭhapesi. Aparabhāge gāmavāsī[23] āgantvā „phālaṃ me[24] dehī[25]“ āha. Kūṭavāṇijo „phālā te mūsikāhi khāditā“ ti mūsikavaccaṃ[26] dassesi. Itaro „khāditā va hontu, mūsikehi khādite kiṃ sakkā kātuṃ“ ti nahānatthāya[27] tassa puttaṃ ādāya gacchanto ekassa sahāyakassa gehe „imassa[28] katthaci gantuṃ mā datthā“ 'ti vatvā

---

a. Cfr. supra Vol. I p. 401. [1] B[1] omits ca. [2] B[1] purāpetvā. [3] B[1] paccāgamiṃsu. [4] B[1] bhājehi. [5] B[1] -rasa. [6] B[1] setaṃ. [7] B[1] gayhamevā. [8] B[1] bhājāpetvā. [9] B[1] -ti. [10] K omits satthāraṃ. [11] both MSS. pucchitvā. [12] B[1] adha-. [13] B[1] pañca. [14] B[1] omits taṃ. [15] B[1] pi so [16] B[1] nivicchayo. [17] both MSS. -si. [18] B[1] -kavāṇijo. [19] K omits me. [20] B[1] vāṇijassa. [21] B[1] addis dārakassa.

antogabbhe[1] nisīdāpetvā sayaṁ nahāyitvā[2] kūṭavāṇijassa gehaṁ agamāsi. So „putto me kahan“ ti āha. „Samma, tava puttaṁ tīre ṭhapetvā[3] mama udake nimuggakāle eko kulalo[4] āgantvā tava puttaṁ nakhapañjarena gahetvā ākāse pakkhanto, ahaṁ pāṇiṁ[5] paharitvā viravitvā[6] vāyamanto pi mocetuṁ nāsakkhiṁ“ ti. „Tvaṁ musā bhaṇasi[7], kulalo dārake gāhetvā gantuṁ samattho nāma n' atthīti“. „Samma hotu, ayutte pi honte ahaṁ kiṁ[8] karomi, kulalen' eva[9] te[10] putto nīto[11]“ ti[12]. So taṁ santajjetvā[13] „are duṭṭhacora manussamāraka, idāni taṁ vinicchayaṁ gantvā kaḍḍhāpessāmīti[14]“ nikkhami. So „tava ruccanakam eva karositi[15]“ ten' eva saddhiṁ vinicchayaṭṭhānaṁ agamāsi[16]. Kūṭavāṇijo Bodhisattaṁ āha: „ayaṁ sāmi mama puttaṁ gahetvā nahāyituṁ[17] gato[18], 'kahaṁ me putto' ti vutte 'kulalena haṭo[19]' ti āha, vinicchinatha[20] me aṭṭan“ ti. Bodhisatto „saccaṁ bhaṇe[21]“ ti itaraṁ pucchi. So[22] „āma sāmi, ahaṁ taṁ ādāya gato, senena palatabhāvo[23] saccaṁ eva sāmīti“. „Kiṁ pana loke kulalā[24] nāma dārake harantīti“. „Sāmi, ahaṁ pi tumhe pucchāmi: kulalā dārake gahetvā ākāsena gantuṁ na sakkonti, mūsikā pana ayaphāle[25] khādantīti“. „Idaṁ kiṁ nāmā“ 'ti „Sāmi, mayā etassa ghare pañca phālakasatāni[26] ṭhapitāni[27], sv-āyaṁ 'phālā te[28] mūsikāhi khāditā' ti vatvā 'idaṁ te phāle khāditamūsikānaṁ vaccan' ti dasseti[29], sāmi mūsikā ce[30] phāle khādanti kulalāpi dārake harissanti, sace na[31] khādanti senāpi taṁ[32] na harissanti, eso pana 'phālā te mūsikāhi khāditā' ti vadeti[33], tesaṁ[34] khāditabhāvaṁ vā akhāditabhāvaṁ vā jānātha,

---

[1] K antogabbhe. [2] Bᵇ nhāyitvā. [3] Bᵇ ṭhapetvā. [4] Bᵇ khīlo. [5] Bᵇ vāni. [6] Bᵇ omits viravitvā. [7] K -ṇāsi. [8] Bᵇ sampayutti hotuṁ ayuttāpi hontu ahaṁ. [9] Bᵇ kulalena. [10] K omits te. [11] Bᵇ nīkaṁ. [12] K omits ti. [13] Bᵇ tajjetvā. [14] Bᵇ kaḍḍhāpessāmiti. [15] Bᵇ so mama ruccanakam eva kathesiti, Bᵇ so mama ruccaṁ eva karoti. [16] Bᵇ ag-. [17] Bᵇ nhā-. [18] K gato, Bᵇ kato. [19] Bᵇ haṭā. [20] Bᵇ vinicchayaṁ. [21] K bhaṇo. [22] K omits so. [23] Bᵇ sena pana abhāvā. [24] Bᵇ sasaphāle. [25] Bᵇ phālasatāni. [26] Bᵇ ṭhap-. [27] Bᵇ dassesi. [28] Bᵇ sace. [29] Bᵇ sace mūsikā. [30] K taṁ. [31] Bᵇ vadati. [32] Bᵇ tesa, K seṁ.

aṭṭaṁ[1] me vinicchinathā" 'ti. Bodhisatto „'saṭhassa paṭisāṭheyyaṁ' katvā jinissāmīti' iminā cintitaṁ bhavissatīti" ñatvā „suṭṭhu te cintitaṁ" ti vatvā imā gāthā avoca:

1. Saṭhassa sāṭheyyam idaṁ sucintitaṁ,
paccoḍḍitaṁ[2] paṭikūṭassa kūṭaṁ[3]:
phālañ ce adeyyuṁ[4] mūsikā
kasmā kumāraṁ kulalā no hareyyuṁ. 134.

2. Kūṭassa hi santi kūṭakūṭā,
bhavati cāpi nikatino nikatyā,
dehi puttamaṭṭha phālanaṭṭhassa phālaṁ,
mā te puttaṁ ahāsi phālanaṭṭho ti. 135.

Tattha saṭhassā 'ti saṭhabhāvena kerāṭikena ekaṁ upāyaṁ katvā parasantakaṁ khāditukāmaṁ vattatīti saṭhassa. sāṭheyyaṁ idaṁ sucintitaṁ ti idaṁ paṭisāṭheyyaṁ cintentena tayā suṭṭhu cintitaṁ, paccoḍḍitaṁ[2] paṭikūṭassa kūṭaṁ ti kūṭassa[3] puggalassa tayā paṭikūṭaṁ suṭṭhu paccoḍḍitaṁ[2], paṭibhāvaṁ[7] katvā oḍḍitasadisaṁ eva katan ti attho. phālañ ce adeyyuṁ[8] mūsikā ti yadi mūsikā phālaṁ khādeyyuṁ. kasmā kumāraṁ no kulālā[10] hareyyuṁ[11] ti mūsikaṁ phāle khādantesu kulālā[12] kiṁkāraṇā kumāraka[13]ṁ no hareyyuṁ[14], kūṭassa hi santi kūṭakūṭā ti tvañ ahaṁ mūsikā[15] phāle[16] khādāpetapurisā kūṭo ti maññasi, tādisassa pana kūṭassa tasmiṁ loke bahukūṭā[17] santi, kūṭassa kūṭa, kūṭapaṭikūṭānaṁ[18] ayaṁ nāmaṁ. kūṭassa paṭikūṭa nāma santīti vuttaṁ hoti. bhavati cāpi nikatino nikatyā ti nikaraṇo[19] nekatikassa[20] vañcanakassa[21] puggalassa nikatyā aparo nikatikārako vañcanakapuriso[22] bhavati yeva. dehi puttamaṭṭha phālanaṭṭhassa phālaṁ ti amhākaṁ naṭṭhaputtapuriso etassa naṭṭhaphālassa[23] phālaṁ dehi. mā te puttaṁ ahāsi phālanaṭṭho ti sace hi ayaṁ phālaṁ na dassati puttaṁ te harissati, tan te[24] esa mā haratu[25] phālaṁ assa dehīti, dinnā sace me puttaṁ[26] datvā, dinnā sāmī[27] sace me phāle detī

---

[1] K addhaṁ. [2] Bᵉ saṭhayapaṭisāṭheyyaṁ. [3] Bᵉ paccoṭṭitaṁ. [4] K kūṭa. [5] Bᵉ khāteyyaṁ, Bᵒ khādeyyuṁ. [6] Bᵉ kuṭa. [7] Bᵉ paṭiṭṭhāgaṁ. [8] Bᵉ oṭṭita-. [9] Bᵉ khāde-yyuṁ. [10] Bᵉ omits kulalā. [11] K hareyyā, Bᵉ hareyyuṁ. [12] K kulalu. [13] Bᵉ -kaṁ. [14] K hareyya, Bᵉ māreyyuṁ. [15] Bᵉ phālaṁ. [16] K -ja. [17] Bᵉ kuṭassa kuṭapaṭikuṭānaṁ. [18] so BPᵗ; K Bᵉ nikatino. [19] Bᵉ nekati-. [20] K vacanaka. [21] K vacanaka-. [22] K omits phālassa. [23] K tacc. [24] so K BPᵗ, Bᵉ aharatu. [25] K puttaṁ. [26] Bᵉ omits sāmī.

Evaṃ naṭṭhaputto puttaṃ naṭṭhaphalo ca[1] phalaṃ[2] paṭilabhitvā ubho pi yathākammaṃ gatā.

Satthā imaṃ dhammaṃ[3] āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā kūṭavāṇijo idāni kūṭavāṇijo, paṇḍitavāṇijo yeva[4] paṇḍitavāṇijo, vinicchayāmacco[5] pana aham evā" 'ti. Kūṭavāṇijajātakaṃ[6].

9. Garahitajātaka.

Hiraññaṃ[7] me suvaṇṇaṃ[8] me ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto ekaṃ anabhiratiyā ukkaṇṭhitabhikkhuṃ ārabbha kathesi. Etassa[9] hi paccekaṃ[10] gahitaṃ ārammaṇaṃ nāma n' atthi, anabhirativūsamaṃ[11] vasantaṃ pana taṃ[12] Satthu santikaṃ āhesuṃ. So Satthārā „saccaṃ kira ukkaṇṭhito sīti" puṭṭho „saccan" ti vatvā „kiṃkāraṇā" ti vutte „kilesavasenā" 'ti āha. Atha naṃ Satthā „ayaṃ bhikkhu kileso nāma pubbe[13] tiracchānehi pi garahito, tvaṃ evarūpe sāsane pabbaji[14]to kasmā tiracchānehi pi[15] garahitakilesavasena ukkaṇṭhito" ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto Himavantapadese[16] vānarayoniyaṃ nibbatti. Tam enaṃ eko vanacarako gahetvā āṇetvā rañño adāsi. So cirasaṃ rājagehe vasamāno vattasampanno ahosi, manussaloke vattamānaṃ kiriyaṃ yebhuyyena aññāsi. Rājā tassa vatte pasīditvā vanacarakaṃ[17] pakkosāpetvā „imaṃ vānaraṃ gahitaṭṭhāne yeva vissajjehī" āṇāpesi. So tathā akāsi. Vānaragaṇo Bodhisattassa āgatabhāvaṃ ñatvā tassa dassanatthāya mahante pāsāṇapitthe sannipatitvā Bodhisattena saddhiṃ sammodaniyaṃ kathaṃ[18] katvā „samma kahaṃ ettakaṃ kālaṃ vuttho sīti" āha. „Bārāṇasiyaṃ rājanivesane" ti. „Atha kathaṃ mutto sīti". „Rājā maṃ kīḷāmakkaṭaṃ katvā mama vatte pasanno maṃ vissajjesīti". Atha naṃ te vānarā „manussaloke vattanakiriyaṃ nāma tumhe

---

[1] B[b] omits ca. [2] both MSS. phalaṃ. [3] B[b] dhammadesanaṃ. [4] B[b] adds idāni. [5] B[b] -vāṇijamacco. [6] B[b] adds atthamaṃ. [7] B[b] -ñaṃ. [8] B[b] -naṃ. [9] so B[b]; K ekassa. [10] B[b] -ka. [11] B[b] yāsaṃ. [12] K naṃ. [13] B[b] adds pi. [14] B[b] omits pi. [15] B[b] -ppabbaja. [16] B[b] -vāsikā. [17] K omits kathaṃ.

jānissatha, amhākam pi tāva kathetha, sotukām' amhā[a] 'ti'. „Mā mam manussānam kiriyam pucchathā[b] 'ti'. „Kathetha, sotukām' amhā[c]' 'ti. Bodhisatto „manussā' nāma khattiyāpi brāhmaṇāpi 'mayham mayham' ti vadanti, hutvā abhāvaṭṭhena aniccatam na jānanti, sunātha' dāni tesam andhabālānam kāraṇan[d]' ti vatvā imā gāthā avoca:

1. 'Hiraññam[e] me suvaṇṇam' me' esā rattindivā[f] kathā
dummedhānam manussānam ariyadhammam apassatam. 136.

2. Dve dve gahapatayo gehe: eko tattha amassuko[g]
lambatthano[h] veṇikato[i] atho aṅkitakaṇṇako
kīto[k] dhanena bahunā so tam vitudate janan ti. 137.

Tattha hiraññam me suvaṇṇam me ti desanāsīsamattam etam, iminā padadvayena dasavidham pi ratanam sabbam[l] pubbaṇṇaparaṇṇam[m] khettavatthum[n] dvipadam catuppadañ ca sabbam dasseti[o] idam me idam me ti āha, esā rattindivā[p] kathā ti esā manussānam rattiñ ca divā ca uppajjanakathā, aññam pana te[q] pañcakkhandhā aniccādito[r] vā hutvā na bhavantīti vā na jānantīti[s] evam eva[t] paridevantā vicarantā, dummedhānan ti aññānānam[u], ariyadhammam apassatan ti ariyānam Buddhādīnam dhammam ariyam vā atthasam navavidham lokuttaradhammam apassantānam esa va kathā, aññā pana anicca vā dukkha vā ti tesam kathā nāma n' atthi, gahapatayo ti gahe ādhipatibhūte, eko tattha ti yam dvinnam gharasāmikānam eko ti mātugāmam sandhāya vadati tattha, veṇikato[v] ti kataveṇi nānappakārena sañcāpittakesahatāpo ti attho, atho aṅkitakaṇṇako ti atha[w] viddhakaṇṇo chiddakaṇṇo[x] ti[y] lambakaṇṇatam[z] sandhaya āha, kīto[aa] dhanena bahunā ti so pan' esa amassuko lambatthano[b] veṇikato[c] aṅkitakaṇṇo mātāpitunnam bahum dhanam datvā kīto[d] mancetvā pasādhetvā yānam[e] āropetvā[f] mahantena parivārena gharam ānito, so tam vitudate janan ti so gahapati āgantukāno

---

[a] B[1] adds ahamsu. [b] K -tha. [c] K omits ti. [d] B[1] manussānam. [e] so B[1] B[2]; K suṇātha. [f] B[1] -nam. [g] B[1] -nam. [h] B[1] rattidivā. [i] B[1] apassako, K amassuko. [k] K lambha-, B[1] lampatthano. [l] K veni-. [m] K kito? B[1] kito. [n] B[1] aggha. [o] B[1] puppaṇṇāparaṇṇā. [p] B[1] parannakhettam vatthuni. [q] B[1] dasseti. [r] B[1] rattidivā. [s] B[1] omits te. [t] K -nitvā, B[1] -ti. [u] B[1] jānanti. [v] K eva ti āgantvā. [w] K aññānam, B[1] aggapaññānam. [x] B[1] adds evam. [y] K ahikakaṇṇo. [z] K omits ti, B[1] adds lampaṇṇo ti. [aa] K lambakaṇṇatam, B[1] lamanaṇṇatam, B[2] lambakaṇṇakam. [b] B[1] kīto. [c] B[1] lampatthano. [d] B[1] yānakam. [e] B[1] ārūḷhetvā.

paṭṭhāya tasmiṃ gehe dāsakammakaraṇādibhedaṃ[1] janaṃ ara[2] diṭṭhadāsa diṭṭhadāsi[3] idaṃ na karosi[4] idaṃ na karosīti mukhasattiṃ[5] vitudati sāmiko viya hutvā mahājanaṃ vināseti, evaṃ tāva manussaloke atiriya ayuttaṃ ti manussalokaṃ garahi.

Taṃ sutvā sabbe vānarā „mā kathetha mā kathetha, asotabbayuttakaṃ assumhā" 'ti ubhohi pi[6] hatthehi kaṇṇe[7] daḷhaṃ pidahiṃsu. „imasmiṃ ṭhāne amhehi idaṃ ayuttaṃ sutan" ti taṃ ṭhānaṃ pi garahitvā aññattha agamaṃsu[8]. So piṭṭhipāsāṇo Garahitapiṭṭhipāsāṇo yeva kira nāma jāto.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne so bhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi) „Tadā vānaragaṇo Buddhaparisā ahosi, vānariṇdo pana aham evā" 'ti. Garahitajātakaṃ[9].

10. Dhammaddhajajātaka.

Sukhaṃ jīvitarūpo sīti. Idaṃ Satthā Veḷuvane viharanto vadhāya parisakkanaṃ ārabbha kathesi. Tadā hi Satthā „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Devadatto mayhaṃ vadhāya parisakkat' eva[10], na tāsamattaṃ pi kātuṃ sakkhiti[11]" vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Yasapāṇi[12] nāma rājā rajjaṃ kāresi[13]. Kāḷako nām' assa senāpati ahosi. Tadā Bodhisatto tass' eva purohito ahosi nāmena Dhammaddhajo nāma. Rañño pana[14] sīsapasādhanakappako Chattapāṇi nāma. Rājā dhammena rajjaṃ kāreti[15]. Senāpati pan' assa vinicchayaṃ karonto lañcaṃ khādati parapiṭṭhimaṃsiko, lañcaṃ gahetvā asāmike sāmike karoti[16]. Ath' ekadivasaṃ vinicchaye parājito manusso bāhā paggayha kandamāno vinicchayā nikkhanto rājupaṭṭhānaṃ

[1] B[b] dāsakammakaraṇādibhedaṃ, K omits janaṃ. [2] B[b] kare. [3] K diṭṭhadāsi corr. to -dāsa diṭṭhadāsi, B[b] diṭṭhadāsaṃ or -si and omits diṭṭhadāsa. [4] B[b] omits idaṃ na karosi. [5] B[b] manassatthiṃ. [6] B[b] omits pi. [7] K kaṇṇaṃ. [8] K agamāsi, B[b] agamaṃsu. [9] B[b] adds nāvanaṃ. [10] B[b] -ti yeva. [11] K eva tāsikāramattakaṃ pi na kātuṃ nāsakkhiti. [12] so B[a], B[b] yasa-, K jayasapāṇi. [13] K karesi. [14] B[b] janassa. [15] B[b] kāresi. [16] B[b] adds sāmike asāmike karoti.

gacchantaṁ Bodhisattaṁ disvā tassa pādesu patitvā „tumhādisesu nāma sāmi rañño atthañ ca dhammañ ca[1] anusāsantesu Kāḷakasenāpati[2] lañcaṁ gahetvā asāmike sāmike karotīti“ attano parājitabhāvaṁ[3] kathesi. Bodhisatto kāruññaṁ uppādetvā „ehi bhaṇe, attaṁ[4] te vinicchinissāmīti“ taṁ gahetvā vinicchayaṭṭhānaṁ agamāsi[5]. Mahājano sannipati. Bodhisatto taṁ attaṁ[6] paṭivinicchinitvā[7] sāmikañ[8] ñeva sāmikaṁ akāsi. Mahājano sādhukāraṁ adāsi. So saddo mahā ahosi. Rājā taṁ[9] sutvā „kiṁsaddo nām' eso“ ti pucchi. „Deva Dhammaddhajapaṇḍitena dubbinicchitaṭṭho[10] vinicchito[11], tatr' esa sādhukārasaddo“ ti. Rājā tuṭṭho Bodhisattaṁ pakkosāpetvā „aṭṭho[12] kira te ācariya vinicchito“ ti pucchitvā[13] „āma mahārāja Kāḷakena[14] dubbinicchitaṭṭaṁ[15] vinicchitan“ ti vutte „ito dāni paṭṭhāya tumhe va attaṁ[16] vinicchinatha, mayhañ ca kaṇṇasukhaṁ bhavissati lokassa ca vaḍḍhiti[17]“ vatvā anicchantaṁ pi naṁ[18] „sattānuddayāya[19] vinicchaye nisīdathā“ 'ti yācitvā sampaṭicchāpesi. Tato paṭṭhāya Bodhisatto vinicchaye nisīdati, sāmike yeva[20] sāmike karoti. Kāḷako[21] tato paṭṭhāya lañcaṁ alabhanto lābhato parihāyitvā[22] „mahārāja Dhammaddhajapaṇḍito te rajjaṁ patthetīti“ Bodhisattaṁ rañño antare paribhindi. Rājā asaddahanto „mā evaṁ avacā“ 'ti paṭikkhipitvā puna tena[23] „sace me na saddahatha tassāgamanakāle vātapāṇena oloketha, athānena[24] sakalanagarassa attano hatthe katabhāvaṁ[25] passissathā“ 'ti vutte[26] rājā tassa aṭṭhakāraka-parisaṁ[27] disvā „etass' eva parisā[28]“ ti saññāya[29] bhijjitvā[30] „kiṁ karoma senāpatīti[31]“ pucchi. „Deva etaṁ māretuṁ

---

[1] B[1] omits dhammañ ca. [2] B[1] Kāḷako nāma senāpati. [3] B[1] addi bodhisattassa. [4] K addhaṁ, B[1] attaṁ. [5] B[1] āg-. [6] K addhaṁ. [7] B[1] -nicchitvā. [8] K -kaṁ. [9] K omits taṁ. [10] K -addho. [11] B[1] suvinicchito. [12] K addho. [13] B[1] pucchi. [14] B[1] Kāḷakena. [15] K -taddhaṁ, B[1] -cchitaṁ aṭṭaṁ. [16] B[1] vaḍḍhiti. [17] B[1] taṁ, B[1] omits pi naṁ. [18] B[1] saddānudda-. [19] B[1] va. [20] B[1] Kāḷako. [21] B[1] addi bodhisattassa aṭṭhitaṁ bandhi. [22] B[1] ta. [23] K -nena, B[1] athanena. [24] B[1] kaṭṭhaṁ. [25] K omits ve'ti. [26] K addhakāra-, B[1] attakāraṇaparivā. [27] B[1] sadhā. [28] B[1] paññāya. [29] L[1] bhajjitvā. [30] K -pati.

vaṭṭatīti[1]. „Oḷārikadosaṃ[2] apassantā kathaṃ māressāmā" 'ti. „Atth' eko upāyo" ti. „Kataṛūpāyo[3]" 'ti. „Assuhaṃ assa kammaṃ ārocetvā[4] taṃ[5] kātuṃ asakkontaṃ[6] tena dosena māressāmā" 'ti. „Kiṃ pan' assa[7] assuhakamman" ti. „Mahārāja, uyyānaṃ nāma sārabhūmiyaṃ[8] ropitaṃ[9] paṭijaggiyamānaṃ dvīhi[10] catuhi[11] saṃvaccharehi phalaṃ deti, tumhe taṃ pakkositvā[12] 'sve va[13] uyyānaṃ kiḷissāma, uyyānaṃ me māpehī'[14] vadetha[15], so māpetuṃ na sakkhissati, atha naṃ[16] tasmiṃ dose māressāmā" 'ti. Rājā Bodhisattaṃ āmantetvā „paṇḍita mayaṃ purāṇauyyāne ciraṃ kiḷimha, idāni navauyyāne kiḷitukām' amha[17], sve kiḷissāma uyyānaṃ no māpehi, sace māpetuṃ na sakkhissasi jīvitaṃ te n' atthīti". Bodhisatto „Kāḷakena[18] lañcaṃ alabhamānena rājā[19] paribhinno bhavissatīti" ñatvā „sakkonto jānissāma[20] mahārājā" 'ti vatvā gehaṃ gantvā subhojanaṃ bhuñjitvā cintayamāno[21] sayane nipajji. Sakkabhavanaṃ uṇhākāraṃ dassesi. Sakko āvajjanto[22] Bodhisattassa pīḷaṃ[23] ñatvā vegenāgantvā[24] sirigabbhaṃ pavisitvā ākāse ṭhatvā „kiṃ cintesi paṇḍitā" 'ti pucchi. „Ko si tvan" ti. „Sakko ham asmīti". „Rājā maṃ 'uyyānaṃ māpehī'ti[25]" āha, taṃ cintemīti"". „Paṇḍita, mā cintayi, ahan te Nandanavana-Cittalatāvana-sadisaṃ uyyānaṃ māpessāmi, katarasmiṃ ṭhāne māpemīti". „Asukaṭṭhāne māpehīti". Sakko māpetvā devapuraṃ eva gato. Punadivase Bodhisatto uyyānaṃ paccakkhato[26] disvā gantvā rañño ārocesi: „niṭṭhitaṃ[27] te mahārāja uyyānaṃ, kīḷassū" 'ti. Rājā gantvā aṭṭhārasahatthena manosilāvaṇṇena pākārena parikkhittaṃ dvāraṭṭālakasampannaṃ[28]

---

[1] K saddahatu. [2] B[1] kaṃ dosaṃ. [3] B[1] kataro upāyo. [4] B[1] arocetvā. [5] K omits taṃ. [6] B[1] adda taṃ. [7] K pana. [8] B[1] haṭṭhū-. [9] B[1] -ta. [10] B[1] ti. [11] so both MSS. [12] B[1] pakkosāpetvā [13] B[1] B[2] omit va. [14] B[1] māpehi. [15] B[1] vadatha. [16] B[1] adda ca. [17] B[1] amhā. [18] B[1] kālakena. [19] B[1] rājinaṃ antare. [20] B[1] māpessāmi. [21] K cintamāno. [22] K āvajjento [23] B[1] ciraṃ. [24] B[1] vegena gantvā. [25] B[1] mapehiti, K māpetuṃ. [26] B[1] ñāṇi katvā māpessāmīti in the place of āha taṃ cintemīti. [27] B[1] paccako [28] K -taṃ. [29] B[1] -mā.

pupphaphalabhārabharitaṁ[1] nānārukkhapaṭimaṇḍitaṁ uyyānaṁ disvā Kāḷakaṁ[2] pucchi: „paṇḍitena amhākaṁ varanaṁ kataṁ, idāni kiṁ karomā“ 'ti. „Mahārāja sakarattena uyyānaṁ māpetuṁ sakkonto[3] rajjaṁ gahetuṁ kiṁ[4] na sakkotīti“. „Kiṁ dāni karomā“ 'ti. „Aparaṁ pi naṁ[5] asayhakammaṁ kāremā[6]“ 'ti. „Kiṁ kammaṁ nāmā“ 'ti. „Sattaratanamayaṁ pokkharaṇiṁ māpemā[7]“ 'ti. Rājā „sādhū“ 'ti Bodhisattaṁ āmantetvā „ācariya uyyānaṁ tāva te māpitaṁ, otassa pana anucchavikaṁ sattaratanamayaṁ pokkharaṇiṁ māpehi[8], sace māpetuṁ na[9] sakkhissasi jīvitaṁ te n' atthīti“ āha. Bodhisatto „sādhu mahārāja, sakkonto māpessāmīti“. Ath' assa Sakko pokkharaṇiṁ māpesi sobhaggappattaṁ[10] satatitthaṁ[11] sahassavaṇṇaṁ[12] pañcavaṇṇapadumasañchannaṁ Nandanapokkharaṇī-sadisaṁ[13]. Punadivase Bodhisatto taṁ pi[14] paccakkhaṁ katvā rañño ārocesi: „māpitā te[15] deva pokkharaṇīti“. Rājā taṁ pi disvā „idāni kiṁ karomā“ 'ti Kāḷakaṁ pucchi. „Uyyānassa anucchavikaṁ gehaṁ māpetuṁ āṇāpehi devā“ 'ti. Rājā Bodhisattaṁ āmantetvā[16] „idāni ācariya imassa uyyānassa c' eva pokkharaṇiyā ca anucchavikaṁ sabbadantamayaṁ[17] gehaṁ māpehi, no ce māpessasi jīvitaṁ[18] te n' atthīti“ āha. Ath' assa Sakko gehaṁ pi māpesi. Bodhisatto punadivase taṁ pi paccakkhaṁ katvā rañño ārocesi. Rājā taṁ pi disvā „idāni kiṁ karomā“ 'ti Kāḷakaṁ pucchi. „Gehassa anucchavikaṁ maṇiṁ māpetuṁ āṇāpehi mahārājā“ 'ti āha. Rājā Bodhisattaṁ āmantetvā „paṇḍita, imassa dantamayassa[19] gehassa anucchavikaṁ[20] maṇiṁ māpehi, maṇiālokena vicarissāma[21], sace māpetuṁ na sakkosi jīvitaṁ[18] te n' atthīti“ āha. Ath' assa Sakko maṇiṁ pi māpesi. Bodhisatto punadivase taṁ paccakkhaṁ katvā rañño

---

[1] B[1] puppaphala-. [2] B[1] Kāḷakaṁ. [3] B[1] avak-. [4] K sakkoti. [5] K na. [6] B[1] karehi. [7] B[1] māpethā. [8] B[1] māpetiti. [9] both MSS. nā. [10] B[1] -tta. [11] B[1] satittaṁ. [12] B[1] -vaṇṇaṁ. [13] B[1] adds māpesi. [14] B[1] omits pi. [15] K omits te. [16] B[1] omits bodhisattaṁ āmantetvā. [17] B[1] sapparatanamayaṁ. [18] B[1] -taṁ. [19] K dantatuyagehassa, B[1] dantamassa. [20] K -ka. [21] B[1] -sāmā ti.

ārocesi. Rājā tam pi[1] disvā „idāni kiṁ karissāmā“ ‘ti Kāḷakaṁ[2] pucchi. „Mahārāja, ‘Dhammaddhajabrāhmaṇassa icchiticchitadāyikā devatā atthi’ maññe, idāni yaṁ devatāpi māpetuṁ na sakkonti[3] taṁ āṇāpehi, caturaṅgasamannāgataṁ nāma manussaṁ devatāpi[4] māpetuṁ na sakkonti, tasmā ‘caturaṅgasamannāgataṁ me uyyānapālaṁ māpehi’ taṁ[5] vadā[6]“ ‘ti. Rājā Bodhisattaṁ āmantetvā „ācariya, tayā amhākaṁ uyyānaṁ pokkharaṇi dantamayapāsādo[7] tassa ālokakaraṇatthāya[8] maniratanañ ca māpitaṁ, idāni me uyyānarakkhanakaṁ caturaṅgasamannāgataṁ uyyānapālaṁ māpehi, no ce māpessasi jīvitan te n’ atthi[9]“ āha. Bodhisatto „hotu labhamāno[10] jānissāmi[11]“ ti gehaṁ gantvā subhojanaṁ bhuñjitvā nipanno paccūsakāle pabujjhitvā sayanapiṭṭhe nisinno cintesi: „Sakko devarājā yaṁ attanā sakkā māpetuṁ taṁ māpesi, caturaṅgasamannāgataṁ pana uyyānapālaṁ na sakkā māpetuṁ, evaṁ sante paresaṁ hatthe maraṇato araññe anāthamaraṇam eva varataran“ ti so kassaci anārocetvā pāsādā otaritvā aggadvāren’ eva nagarā nikkhamitvā araññaṁ pavisitvā aññatarasmiṁ rukkhamūle sataṁ dhammaṁ āvajjamāno nisīdi. Sakko taṁ kāraṇaṁ ñatvā vanacarako viya hutvā Bodhisattaṁ upasaṅkamitvā „brāhmaṇa, tvaṁ sukhumālo, aditthapubbadukkho[12] viya imaṁ araññaṁ pavisitvā kiṁ karonto nisinno sīti“ imaṁ atthaṁ pucchanto paṭhamaṁ gāthaṁ āha:

1. Sukhaṁ jīvitarūpo si raṭṭhā vivanam āgato,
so ekako [araññasmiṁ] rukkhamūle kapaṇo viya jhāyasīti. 138.

Tattha sukhaṁ jīvitarūpo sīti tvaṁ sukhena jīvitasadiso sukhe ṭhito sukhaparihato[13] viya, raṭṭhā ti ākiṇṇamanussaṭṭhānā, vivanaṁ āgato ti nirālokaṭṭhānaṁ[14] araññaṁ paviṭṭho, rukkhamūle ti rukkhasamīpe, kapaṇo

---

[1] K omits taṁ pi. [2] K omits Kāḷakaṁ. [3] K sakkoti. [4] K devati. [5] B[1] omits taṁ. [6] B[1] vadāhi. [7] B[1] dantamayapāsādo. [8] B[1] tassāloka-. [9] B[1] n’-na. [10] B[1] jānissāmāti. [11] B[1] kadaci aditthapubbo. [12] B[1] -parihato. [13] B[1] rukkhaṭṭhānaṁ.

viya jhāyasiṁ kapaṇo viya ekako nisinno jhāyasi pajjhāyasi. kiṁ[1] nāma etaṁ cintesīti pucchi.

Taṁ sutvā Bodhisatto dutiyaṁ gāthaṁ āha:

2. Sukhaṁ jīvitarūpo 'smi
raṭṭhā vivanam āgato,
so ekako [araññasmiṁ] rukkhamūle
kapaṇo viya jhāyāmi
sataṁ dhammaṁ[2] anussaraṁ ti. 139.

Tattha sataṁ dhammaṁ anussaraṁ ti samma sacesu etaṁ: ahaṁ sukhaṁ jīvitarūpo raṭṭhaṁ va[3] vivanaṁ āgato, so 'haṁ[4] ekako va imasmiṁ araññe rukkhamūle nisiditvā kapaṇo viya jhāyāmi. yaṁ pana vadesi kiṁ[5] nāma etaṁ cintesīti taṁ[6] te pavedemi, sataṁ dhammaṁ ti[7] ahaṁ hi sataṁ dhammaṁ anussaranto idha nisinno, sataṁ dhamman ti Buddha-Paccekabuddha-Buddhasāvakānaṁ[8] sataṁ sappurisānaṁ paṇḍitānaṁ dhammaṁ: lābho alābho yaso ayaṁ nindā pasaṁsā sukhaṁ[9] dukkhaṁ ti ayaṁ hi aṭṭhavidho lokadhammo, imesu pana abbhāhatā santo na kampanti na vedhanti[10], ayaṁ ettha akampana-saṇṭhito sataṁ dhammo, iti imaṁ sataṁ dhammaṁ anussaranto nisinno 'mhīti dīpeti.

Atha naṁ Sakko „evaṁ sante brāhmaṇa imasmiṁ ṭhāne kasmā nisinno sīti". „Rājā caturaṅgasamannāgataṁ uyyāna-pālaṁ āharāpeti, tādisaṁ na sakkā[11] laddhuṁ, so 'haṁ 'kiṁ me parassa hatthe maraṇena, araññaṁ pavisitvā anāthamaraṇaṁ marissāmīti' cintetvā idhāgantvā nisinno" ti. „Brāhmaṇa, ahaṁ Sakko devarājā, mayā te uyyānādīni māpitāni, caturaṅgasam-annāgataṁ uyyānapālaṁ māpetuṁ na sakkā[12], tumhākaṁ rañño sīsapasādhanakappako Chattapāṇi nāma caturaṅgasamannāgato[13], uyyānapālena atthe sati etaṁ[14] kappakaṁ uyyānapālaṁ kātuṁ vadehīti". Iti Sakko Bodhisattassa ovādaṁ datvā „mā bhāyīti" samassāsetvā attano devapuraṁ eva gato. Bodhisatto

---

[1] K kiṁ. [2] B[1] dhammaṁ. [3] K va, B[1] omits va. [4] B[1] omits haṁ. [5] K taṁ. [6] K omits sataṁ dhammaṁ ti. [7] B[1] omits buddhapaccekabuddha. [8] K sukha-. [9] B[1] pavedhenti, B[2] pavedhenti. [10] B[1] sakkomi. [11] B[1] sakkomi. [12] K -tena? B[1] -tena. [13] B[1] ekaṁ.

gehaṁ gantvā bhuttapātarāso rājadvāraṁ gantvā Chattapāṇiṁ pi hi[1] tatth' eva disvā hatthe gahetvā „tvaṁ kira samma Chattapāṇi caturaṅgasamannāgato[2]“ ti pucchi, „ko te mayhaṁ caturaṅgasamannāgatabhāvaṁ ācikkhīti“ vutte „Sakko devarājā“ ti vatvā „kiṁkāraṇā ācikkhīti“ puṭṭho „iminā nāma kāraṇenā“ 'ti sabbaṁ ācikkhi. So „āma ahaṁ caturaṅgasamannāgato“ ti āha. Atha naṁ Bodhisatto hatthe gahetvā va rañño santikaṁ gantvā „ayaṁ mahārāja Chattapāṇi caturaṅgasamannāgato, uyyānapālena atthe sati imaṁ uyyānapālaṁ karothā“ 'ti āha[3]. Atha naṁ rājā „tvaṁ kira caturaṅgasamannāgato“ ti pucchi. „Āma mahārājā“ ti. „Katamehi caturaṅgehi samannāgato sīti“.

Anusuyyako[4] ahaṁ deva sīlajjapāyako[5] ahaṁ
nissnehako[6] ahaṁ deva akkodhanaṁ adhiṭṭhito ti.

Mayhaṁ hi[7] mahārāja anusuyyā[8] nāma n' atthi, majjaṁ me na pītapubbaṁ[9], paresu me sneho vā[10] kodho vā na bhūtapubbo, imehi catūhi[11] aṅgehi[12] samannāgato 'mhi.

Atha naṁ[13] rājā „bho Chattapāṇi 'anusuyyako 'smīti' vadesīti“. „Āma deva, anusuyyako 'smīti[14]“. „Kiṁ ārammaṇaṁ disvā anusuyyako[15] jāto sīti“. „Sopāhi[16] devā“ 'ti attano anusuyyakakāraṇaṁ[17] kathento imaṁ gāthaṁ āha:

Itthiyā kāraṇā rāja[18] bandhāpesiṁ purohitaṁ,
so maṁ atthe nivesesi, tasmāhaṁ anusuyyako[19] ti.

Tass' attho: ahaṁ[20] deva pubbe imasmiṁ deva Bārāṇasinagare[21] tādiso va rājā hutvā itthiyā kāraṇa purohitaṁ bandhāpesiṁ.

Abaddhā yattha hajjhanti yattha bālā pabhāsare, (*Cf.* vol. I p. 440.)
baddhāpi[22] tattha muccanti[23] yattha dhīrā pabhāsare ti

---

[1] B[1] omits pi hi. [2] B[1] adds sī. [3] B[1] -gataṁ vāraṁ. [4] B[1] omits bodhisatto - - āha. [5] K anas-. [6] K avajja-? B[1] anacca-. [7] B[1] nisnehako. [8] B[1] omits hi. [9] B[1] anusuyya. [10] B[1] pisitapuppoh. [11] K omits vā. [12] so both MSS. [13] B[1] omits aṅgehi. [14] B[1] omits naṁ. [15] B[1] anusuyyakomhīti. [16] B[1] anusuya-. [17] so K Bᵉ; B[1] sunohi. [18] K rājā corr. to rāja, B[1] rāja. [19] B[1] adds pi. [20] K -si-. [21] both MSS. bandhapi. [22] B[1] muñcanti.

imasmiṁ[1] hi jātake āgatanayen' eva ekasmiṁ kāle ayaṁ Chattapāṇi rājā kuru-raṭṭhiyā pāsāṇilakkhi saddhiṁ sampaṭipajjitvā Bodhisattaṁ attano manoratham apūretuṁ nāsakkhāmāya devīyā paṭibhijjamāno bandhāpesi, tadā naṁ[2] bandhitvā antepure Bodhisatto yathābhūtaṁ devīyā dosaṁ ārocetvā mayaṁ amutra rañño bandhāpitā sabbe pi te pāsāṇilikā mocāpetvā ettakaṁ va devīyā va aparādhaṁ khamatha mahārājā'ti āvudi, sabbaṁ heṭṭhāruttanayen' eva vitthārato veditabbaṁ, taṁ sandhāyāha:

Itthiyā kāraṇā rājā[3] bandhāpesiṁ purohitaṁ,
so maṁ attho nivesesi, tasmāhaṁ anunayyako[4] ti.

Tadā pana so haṁ cintesiṁ[5]: ahaṁ solasasahassā[6] itthiyo pahāya ekaṁ eva kilesavasena saṁpaṭipajjanto pi santappetuṁ nāsakkhiṁ, evaṁ duppūrayāmi[7] imāsaṁ kujjhanaṁ nāma, nivatthavatthe[8] kilesaṭṭhe kasmā kilesavatthiṁ kujjhanasadisaṁ hoti, bhuttabhatte guṭhabhāvaṁ āpajjante kasmā ataṁ sabhāvaṁ āpajjatiṁ kujjhanasadisaṁ viya[9] hoti, ito dāni paṭṭhāya yāva arahattaṁ na pāpuṇāmi tāva kilesaṁ nissāya mayhaṁ uṭṭhāya[10] mā uppajjatū'ti adhiṭṭhahiṁ[11], tato paṭṭhāya anunayyako va jāto. Idaṁ sandhāya tasmāhaṁ anunayyako[12] ti āha.

Atha naṁ rājā „samma Chattapāṇi, kiṁ āramman̄aṁ disvā amajjapo jāto siti“ pucchi. So taṁ kāraṇaṁ ācikkhanto imaṁ gāthaṁ āha:

Matto ahaṁ mahārāja puttamaṁsāni khādayiṁ,
tassa soken' ahaṁ puṭṭho majjapānaṁ vivajjayiṁ ti.

Ahaṁ mahārāja pubbe tādiso va Rāsīnaṁ rājā[13] hutvā majjena vinā vattituṁ nāsakkhiṁ, amanussabhattaṁ[14] pi bhuñjituṁ nāsakkhiṁ, nagare uposathadivasesu[15] mā ghāto[16] hotū'ti bhattakāro pakkhassa terasiyā yeva mamsaṁ gahetvā ṭhapesi[17], taṁ dunnikkhittaṁ sunakhā khādiṁsu, bhattakāro uposathadivase mamsaṁ alabhitvā rañño nāsaggarasabhojanaṁ pacitvā pāsādaṁ āropetvā upanāmetuṁ asakkonto devīṁ upasaṅkamitvā 'devi ajja me mamsaṁ na laddhaṁ amanussabhojanaṁ[18] upanāmetuṁ na sakkomi kiṁ ti karomi?' āha, 'tāta mayhaṁ puttā rañño piyā manāpā, puttaṁ me dehi rājā taṁ eva cunḍakaṁ parisesjanto

[1] B[1] -iṁ. [2] so B[1] B[2]; K omits naṁ. [3] B[2] raja. [4] B[1] anuyyo-. [5] K so haṁ cintesi, B[2] so cintesi. [6] B[1] -ssa. [7] both MSS. -pi-. [8] B[2] nivatthavatthe. [9] B[2] adds va. [10] B[1] uṭṭhayya. [11] K B[1] -hi, B[2] adhiṭṭhāmi. [12] K -si-. [13] B[1] rasaṁ bhattaṁ. [14] B[1] -vase. [15] B[2] ghāpito [16] B[2] dhajesi. [17] B[2] amanussakaṁ bhojanaṁ.

attano atthibhāvam pi na jānāti, aham puttam mārāpetvā rañño ūrumhi nisīdāpeyyan[1], tassa puttena saddhim kīḷanakāle tvam bhattam upanāmeyyāsi[2]', sā evam vatvā attano puttam lalitadārakam[3] māretvā rañño ūrumhi nisīdāpesi, rañño puttena saddhim kīḷanakāle bhattakāreko bhattam upanesi, rājā suvāmisamatto pātiyam mamsam adisvā 'mamsam kahan' ti pucchitvā 'ajja deva uposathe māghātatāya[4] mamsam na laddhan' ti vutte 'mayham mamsam nāma dullabhan' ti vatvā ūrumhi nisinnasse piyaputtassa giram viletvā[5] jīvitakkhayam pāpetvā bhattakārakassa purato khipitvā 'vegena sampādetvā ehi[6]' ti āha. bhattakāreko tathā akāsi, rājā puttamamsena bhattam bhuñji, rañño bhuyena eko pi kanditum vā roditum vā kathetum vā[7] samattho nāma nāhosi. rājā bhuñjitvā sayanapitthe niddam upagantvā paccūsakāle pabujjhitvā vigatamado 'puttam[8] me ānethā' ti āha, tasmim kāle devī kandamānā pādamule pati 'kim bhadde' ti ca vutte 'deva hiyyo te puttam māretvā puttamamsena bhattam bhuttan' ti āha. rājā puttasokena roditvā kanditvā 'idam[9] me dukkham suvāpānam nissāya uppannan' ti suvāpāne dosam disvā 'ito paṭṭhāya yava arahattam na pāpuṇāmi tava evarūpam vināsakārakasuran[10] nāma na pivissāmī' pāṇinā gahetvā mukham puñchitvā[11] adhiṭṭhāsi[12], tato paṭṭhāya majjam nāma na pivi, imam attham sandhāya matto aham mahārājā 'ti imam gātham āha.

Atha nam rājā „kim pana samma ārammaṇam disvā nisneho jāto sīti“ pucchi. So tam kāraṇam ācikkhanto imam gātham āha:

Kitavāso nām' aham rājā putto paccekabodhi me
pattam bhinditvā cavito[13] nisneho tassa kāraṇā.

Mahārāja pubbe aham Bārāṇasiyam Kitavāso nāma rājā, tassa me putto vijāyi, lakkhaṇapāṭhakā tam[14] disvā 'mahārāja ayam kumāro pāṇiyam[15] alabhitvā[16] marissatī' ahamsu. Duṭṭhakumāro ti 'assa nāmam ahosi, so viññūtam[17] patto oparajjam kāresi; rājā[18] kumāram pacchato vā purato vā katvā vicarati, pāṇiyam[19] alabhitvā maraṇabhayena c' assa catusu dvāresu antonagaresu[20] ca tattha tattha pokkharaṇiyo kāresi, catukkādisu maṇḍape kāretvā pāṇiyaghaṭiyo[21] ṭhapāpesi[22], so khaḍivasam alamhasapaṭiyatto sayam eva uyyānam gacchanto antarāmagge Paccekabuddham passi, mahājano pi Paccekabuddham disvā tam eva

---

[1] B[1] -pesāmi. [2] K lalita-, B[1] pilantana- [3] B[1] -ghātatāya [4] B[1] vattetvā. [5] K omits vā. [6] B[1] puttam. [7] B[1] imam. [8] so both MSS. [9] B[1] nāsakārakam-, B[2] -kāranam-. [10] B[1] muñcitvā. [11] all three MSS. -vi. [12] B[1] vidhito. [13] so B[1] B[2], K nam. [14] K pāniyam, B[1] pāniyam. [15] B[2] adda na [16] B[1] -itam. [17] so B[2]; K B[1] rāja. [18] K attanonagaresu. [19] K pāniya-, B[1] pāniyapātiyo. [20] B[1] thapesi.

vandati[1] pasaṃsati añjaliṃ c' assa paggaṇhāti[2], kumāro cintesi: 'mādisena saddhiṃ pacchantā imaṃ muṇḍakaṃ vandanti pasaṃsanti añjaliṃ c' assa[3] paggaṇhantīti' so kuppito[4] hatthito otaritvā Paccekabuddhaṃ upasaṅkamitvā 'laddhaṃ[5] te samaṇa bhattan' ti vatvā 'idaṃ kumārā' 'ti vutte tassa hatthato pattaṃ gahetvā bhūmiyaṃ pātetvā[6] saddhiṃ bhattena muddhāya pādappahārena ummaṅgamaṇḍaṃ akāsi. Paccekabuddho 'natthi vatāyaṃ satto' ti tassa mukhaṃ olokesi, kumāro 'ahaṃ samaṇa Kitavāsarañño putto nāmena Duṭṭhakumāro nāma, tvaṃ me kuddho akkhīni ummīletvā olokento kiṃ karissasī' āha, Paccekabuddho ohīnabhatto hutvā vehāsaṃ abbhuggantvā Uttarahimavante[7] Nandamūlapabbhāraṃ[8] eva gato; kumārassāpi tasmiṃ khaṇaṃ[9] yeva pāpakammassa paripāci, so 'dayhāmi[10] dayhāmī' samuggatasarīradāho[11] tattha' eva pati[12], tattha tattha' eva puttakaṃ pāṇiyaṃ[13] tattakaṃ pāṇiyaṃ sabbaṃ chijji, māṭikā ussiñcitvā, tattha' eva jīvitakkhayaṃ patvā avīcimhi nibbatti, rājā tasmiṃ pavattiṃ sutvā puttasokena abhibhūto cintesi: 'ayaṃ me soko pīyavatthuto uppajji, sace me aññesaṃ nābhavissa[14] soko na uppajjissa, ito dāni me paṭṭhāya sattesu vā aviññāṇake vā kismiṃci[15] vatthusmiṃ alobho nāma mā uppajjitu[16] adhiṭṭhāsi, tato paṭṭhāy' assa[17] alobho nāma n' atthi, taṃ saṃdhāya Kitavāso nāma' ahan[18] ti gāthaṃ āha. tattha putto paccekabodhiṃ me paṭṭhaṃ bhinditvā gavito ti mama putto paccekabodhipattiṃ bhinditvā[19] gavito ti attho, visaṅkho tassa kāraṇā ti tadā uppannassa anekavyañjanassa kāraṇā visaṅkho jāto ti attho.

Atha naṃ rājā „kiṃ pana samma āraṇṇakaṃ disvā nikkodho jāto sī'ti" pucchi. So taṃ kāraṇaṃ[20] ācikkhanto[21] imaṃ gāthaṃ āha:

Arako hutvā mettacittaṃ satta vassāni bhāvayiṃ[22],
satta kappe Brahmaloke, tasmā akkodhano ahan ti.

Tass' attho: ahaṃ mahārāja Arako nāma tāpaso hutvā satta vassāni mettacittaṃ bhāvetvā satta saṃvaṭṭavivaṭṭakappe[23] Brahmaloke vasiṃ, tasmā ahaṃ dīgharattaṃ mettābhāvanāya acciṇṇapariciṇṇattā akkodhano jāto ti.

Evaṃ Chattapāṇinā attano catusu aṅgesu kathitesu rājā parisāya iṅgitasaññaṃ adāsi. Taṃ khaṇaṃ[24] yeva amaccā ca

---

[1] K vandati. [2] B[1] paggayhati. [3] K omits assa. [4] B[1] B[2] kuppito. [5] B[1] laddhaṃ. [6] B[1] pathetvā. [7] K -ta. [8] B[1] -pāsādapa-. [9] K khaṇaṃ [10] B[1] omits dayhāmi. [11] B[1] -dāho. [12] B[1] pati. [13] K omits tattha - - pāṇiyaṃ. [14] K nābhi- corr. to nabh-. [15] B[1] kismiñci. [16] B[1] uppajjatuti. [17] B[1] paṭṭhāya. [18] B[1] nāmāhan. [19] B[1] vyaṃ. [20] B[1] omits kāraṇaṃ. [21] K pucchanto. [22] K bhāvayi, B[1] bhāvesi. [23] K saṃvaddhavivaddhakappe, B[1] saṃvattavivaṭṭakappe [24] K khaṇaṃ.

brāhmaṇagahapatikādayo ca uṭṭhahitvā „are lañcakhādaka[1] duṭṭhacora, tvaṃ lañcaṃ alabhitvā panditaṃ upavaditvā māretukāmo[2] jāto“ ti Kāḷakaṃ hatthapādesu gahetvā rājanivesanā otāretvā gahitagahiteh' eva pāsāṇamuggarehi sīsaṃ bhinditvā jīvitakkhayaṃ pāpetvā pādesu[3] gahetvā kaḍḍhantā saṃkāraṭṭhāne chaḍḍesuṃ[4]. Tato paṭṭhāya rājā dhammena rajjaṃ kāretvā[5] yathākammaṃ gato.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā Kāḷakasenāpati[6] Devadatto ahosi, Chattapāṇikappako Sāriputto, Dhammaddhajo pana aham evā“ 'ti. Dhammaddhajajātakaṃ[7]. Biraṇatthambhakavaggo sattamo.

8. KĀSĀVAVAGGA.

1. Kāsāvajātaka.

Anikkasāvo kāsāvan ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto Devadattaṃ ārabbha kathesi. Vatthuṃ[8] pana Rājagahe samuṭṭhitaṃ. Ekasmiṃ samaye dhammasenāpati pañcahi bhikkhusatehi saddhiṃ Veḷuvane viharati. Devadatto pi attano anurūpāya dussīlaparisāya parivuto Gayāsīse viharati. Tasmiṃ samaye Rājagahavāsino chandakaṃ saṃharitvā[9] dānaṃ sajjayiṃsu. Ath' eko vohāratthāya āgatavāṇijo „idaṃ[10] sāṭakaṃ vissajjetvā maṃ pi pattikaṃ[11] karothā“ 'ti mahagghaṃ gandhakāsāvaṃ adāsi. Nāgarā mahādānaṃ pavattayiṃsu. Sabbaṃ chandakena saṃkaḍḍhitaṃ kahāpaneh' eva uṭṭhāsi. So sāṭako atireko ahosi. Mahājano sannipatitvā „ayaṃ gandhakāsāvasāṭako atireko, kassa naṃ[12] demā, kiṃ[13] Sāriputtattherassa[14] udāhu Devadattassā“ 'ti mantayiṃsu. Tattha eke[15] „Sāriputtattherassā“ 'ti āhaṃsu, apare „Sāriputtatthero katipāhaṃ vasitvā yathārucim

[1] K lañcaṃ-. [2] B[c] mārapetukāmo. [3] so B[c] B[e]; K pāde. [4] B[c] chattesuṃ, K chaḍḍhesuṃ. [5] B[c] kāresuṃ. [6] B[c] kāḷa-. [7] B[c] dhammaddhajajātakaṃ dasamaṃ. [8] B[c] vatthu. [9] so B[c] B[e]; C[s] saṅgharitvā, C[e] saṃsaritvā. [10] B[c] imaṃ. [11] so C[c] B[e], C[s] B[c] sattikaṃ. [12] C[s] C[e] naṃ. [13] B[c] adds tayaṃ. [14] B[c] adds dassāma. [15] B[c] tatthe

pakkamissati, Devadattatthero[1] pana nibaddhañ[2] amhākaṁ nagaraṁ eva upanissāya viharati, maṅgalāvamaṅgalesu[3] ayaṁ eva amhākaṁ avassayo, Devadattassa dassāmā" 'ti āhaṁsu. Sambahulikaṁ[4] karontesu[5] pi „Devadattassa dassāmā" 'ti vuttāro bahū[6] ahesuṁ. Atha naṁ Devadattassa adaṁsu. Devadatto tassa dasā[7] chindāpetvā ovaṭṭikaṁ[8] sibbāpetvā[9] rajāpetvā suvaṇṇapaṭṭavaṇṇaṁ[10] katvā pārupi. Tasmiṁ kāle timaṇamattā bhikkhū[11] Rājagahā Sāvatthiṁ gantvā Satthāraṁ vanditvā katapaṭisanthārā taṁ pavattiṁ ārocetvā „evaṁ bhante Devadatto attano[12] anucchavikaṁ arahaddhajaṁ[13] pārupitvā" ārocesuṁ. Satthā „na bhikkhave Devadatto idān' eva attano anurūpaṁ arahaddhajaṁ[14] paridahati, pubbe pi paridahi yevā" 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto Himavantapadese[15] hatthikule nibbattitvā vayappatto asītisahassamattavāraṇaparivāro yūthapati hutvā araññāyatane vasati. Ath' eko duggatamanusso Bārāṇasiyaṁ viharanto dantakāravīthiyaṁ[16] dantakāravalayādīni[17] karonte disvā „hatthidante labhitvā gaṇhissathā" 'ti pucchi. Te „āma gaṇhissāmā" 'ti āhaṁsu. So[18] āvudhaṁ ādāya kāsāyavatthavasano Paccekabuddhavesaṁ[19] gaṇhitvā paṭisīsakaṁ paṭimuñcitvā hatthivīthiyaṁ ṭhatvā[20] āvudhena hatthiṁ māretvā dante ādāya Bārāṇasiyaṁ vikkiṇanto jīvikaṁ kappesi. So aparabhāge Bodhisattassa parivārahatthinaṁ[21] sabbapacchimaṁ hatthiṁ[22] māretuṁ ārabhi. Hatthino devasikaṁ hatthisu[23] parihāyantesu „kena nu kāraṇena hatthino parihāyantīti" Bodhisattassa ārocesuṁ. Bodhisatto pariggaṇhanto „Paccekabuddhavesaṁ gahetvā hatthivīthipariyante eko puriso tiṭṭhati, kacci[24] nu kho so māreti, pariggaṇhissāmi nan" ti ekadivasaṁ hatthī[25] purato katvā

---

[1] B[1] devadatthero, C[2] C[3] devadattathero. [2] B[1] nibandhaṁ. [3] C[2] B[1] maṅgalamaṅgalesu. [4] C[2] -likaṁ. [5] B[1] kathentesu. [6] so B[2]; C[2] omits bahū, B[1] bahu. [7] B[1] vassa dasāni. [8] C[2] C[3] ovaddhikaṁ. [9] so B[2]; B[1] sippāpetvā, C[2] C[3] sīvdhāp-. [10] C[2] -paddhavaṇṇaṁ, C[3] -paddhavaṇṇaṁ?, B[1] -pattavaṇṇaṁ. [11] B[1] bahū. [12] B[1] repeats attano. [13] C[2] arahaṇḍajaṁ, B[1] arahantadhajaṁ. [14] B[1] arahantaṁ dhajaṁ. [15] B[1] -ppadese. [16] C[2] -yā, B[1] -vīthiyaṁ dantakāre. [17] B[1] daṇḍavalayādīni. [18] B[1] adds sādhū ti. [19] B[1] paccekasambuddha-. [20] B[1] ṭhatvā. [21] B[1] parivāraṁ hatthinaṁ. [22] C[2] B[1] hatthi, C[3] hatthinaṁ. [23] so all three MSS. [24] B[1] kiṁsu. [25] all three MSS. hatthi.

sayaṁ pacchato ahosi. So Bodhisattaṁ disvā āvudhaṁ ādāya pakkhandi[1]. Bodhisatto nivattitvā ṭhito „bhūmiyaṁ pothetvā māressāmi nan“ ti soṇḍaṁ pasāretvā tena paridahitāni kāsāyāni disvā „imaṁ arahaddhajaṁ[2] mayā gahetuṁ[3] vaṭṭatīti[4]“ soṇḍaṁ paṭisaṁharitvā[5] „ambho purisa, nanu esa arahaddhajo[6] ananucchaviko tuyhaṁ, kasmā etaṁ paridahasīti“ imā gāthā avoca:

1. Anikkasāvo kāsāvaṁ yo vatthaṁ paridahessati
apeto damasaccena na so kāsāvam arahati. (Dhp. v. 9.) 140.

2. Yo ca vantakasāv' assa sīlesu susamāhito
upeto damasaccena sa ve kāsāvam arahatīti. 141.

Tattha anikkasāvo ti kāsāvo vuccati rāgo doso[7] moho makkho paḷāso issā macchariyaṁ māyā sāṭheyyaṁ thambho sārambho māno atimāno mado pamādo sabbe akusaladhammā sabbe duccaritā sabbaṁ bhavagāmikammaṁ dīyati[8] khīyatīti kasāvo, eso kasāvo nāma, so yassa puggalassa appahīno asamucchinno[9] anissaṭṭho[10] anikkhanto so anikkasāvo nāma, kāsāvaṁ ti kasāyarasapītaṁ[11] arahaddhajabhūtaṁ[12], yo vatthaṁ paridahessatīti yo evarūpo hutvā evarūpaṁ vatthaṁ paridahessati nivāseti ca[13] pārupati ca, apeto damasaccenā 'ti indriyadamasaṅkhātena damena nibbānasaṅkhātena ca paramatthasaccena apeto parivajjito, nissakkatthe[14] vā karaṇavacanaṁ, tasmā damasaccā apeto ti attho, saccaṁ ti c' ettha vacisaccaṁ[15] catusaccam pi vaṭṭati[16] yeva, na so kāsāvaṁ arahatīti so puggalo anikkasāvatāya arahaddhajaṁ[17] kāsāvaṁ na arahati, ananucchaviko so tassa, yo ca vantakasāvassā 'ti yo pana puggalo yathāvuttassa[18] kasāvassa abhāvā[19] vantakasāvo assa, sīlesu suṭṭhu samāhito ti maggasīlesu c' eva phalesu[20] ca sammā ṭhito, anuṭṭhapito viya tesu patiṭṭhito[21], tehi sīlehi samaṅgībhūtassa[22] etaṁ adhivacanaṁ, upeto ti sampanno samannāgato, damasaccenā ti vuttappakārena damena ca[23] saccena ca, sa ve kāsāvaṁ arahatīti so evarūpo puggalo imaṁ arahaddhajaṁ[24] kāsāvaṁ[25] arahati.

---

[1] B[b] pakkhandi, C[a] pakkhaṭṭhe? [2] B[b] arahanti dhajaṁ. [3] B[b] gurun-, C[a] C[c] garu-. [4] C[a] C[c] vaddhatīti. [5] so B[r]; C[a] paṭisaṅgaṇitvā corr. to -gharitvā, C[c] parisaṅgaṇitvā corr. to paṭisaṅgharitvā, B[b] paṭisaṅkhāritvā. [6] B[b] arahattajo. [7] B[b] dosa. [8] B[b] saṁdhānato anupasanto. [9] B[b] omits anissaṭṭho. [10] B[b] kāsāya-. [11] B[b] arahattajahbhutaṁ. [12] B[b] eva. [13] B[b] nissakkatte. [14] B[b] omits vacisaccaṁ. [15] so B[b] B[r]; C[a] cuccati, C[c] vuccati corr. to vaddhati. [16] B[b] arahantaddhaja. [17] B[b] -ttasseva, C[c] -ttassa tassa. [18] B[b] vantattā (read vantatta). [19] B[b] malasīlesu. [20] B[b] saṭṭa viya [21] B[b] -bhūtassa [22] B[b] arahatthasīlajaṁ. [23] K kasāvaṁ.

Evaṁ Bodhisatto tassa purisassa imaṁ kāraṇaṁ kathetvā „ito paṭṭhāya mā idhāgami, āgacchasi ce jīvitaṁ[1] te n' atthīti" tajjetvā palāpesi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā hatthimārakapuriso Devadatto ahosi, yūthapati pana aham evā" 'ti. Kāsāvajātakaṁ[2].

2. Cūḷanandiyajātaka.

Idaṁ tadācariyavaco ti. Idaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Devadattaṁ ārabbha kathesi. Ekadivasaṁ[3] hi bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ: „āvuso Devadatto nāma kakkhaḷo pharuso sāhasiko Sammāsambuddhe abhimāre[4] payojesi sīlaṁ[5] pavijjhi Nāḷāgiriṁ[6] pi[7] payojesi, khantimettānuddayamattam pi 'ssa Tathāgate n' atthīti". Satthā āgantvā „kāya nu 'tthā bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" 'ti pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Devadatto kakkhaḷo pharuso nikkāruṇiko yevā" 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto Himavantapadese[8] Nandiyo[9] nāma vānaro ahosi, kaniṭṭhabhātiko pan' assa Cullanandiyo nāma. Te ubho pi asītisahassavānaraparivārā Himavantapadese[8] andhamātaraṁ paṭijaggantā vāsaṁ kappesuṁ. Te mātaraṁ sayanagumbe ṭhapetvā[10] araññaṁ paviṭṭhā madhurāni phalāphalāni labhitvā mātu[11] pesenti[12], āharaṇakā[13] tassā na denti, sā khudāya[14] pīḷitā aṭṭhicammāvasesā[15] ahosi[16]. Atha naṁ Bodhisatto āha: „mayaṁ amma tumhākaṁ madhuraphalāni[17] pesema, tumhe kasmā milāyathā" 'ti. „Tātāhaṁ na[18] labhāmīti". Bodhisatto

---

[1] B[1] jīvitan. [2] B[1] adds paṭhamaṁ. [3] so C[3] B[1] B[2]; C[4] abhimāle corr. to abhimāre. [4] C[2] B[1] sīlaṁ. [5] C[4] nāḷāgiriṁ. [6] C[4] B[1] omit pi. [7] B[1] -ppadese. [8] B[1] mahānindiyo. [9] B[1] thapetvā. [10] C[3] mātu corr. to mātu, B[1] mātuyā. [11] C[2] C[4] pesenti. [12] C[3] āharaṇakā, B[1] āharavānarā. [13] C[3] C[4] khudāhi. [14] C[4] aṭṭhacammā-, B[1] aṭṭhidhammā-. [15] B[1] hosi. [16] B[1] -phalāphalāni. [17] [18] tāta nāhaṁ.

cintesi: „mayi yūthaṁ pariharante mātā me nassissati, yūthaṁ pahāya mātaraṁ yeva paṭijaggissāmīti" so Cullanandikaṁ[1] pakkositvā[2] „tāta, tvaṁ yūthaṁ parihara, ahaṁ mātaraṁ paṭijaggissāmīti" āha. So pi taṁ „bhātika, mayhaṁ yūthapariharaṇena kammaṁ n' atthi, ahaṁ pi mātaraṁ eva paṭijaggissāmīti" āha. Iti te ubho pi ekacchandā hutvā yūthaṁ pahāya mātaraṁ gahetvā Himavantā oruyha paccante nigrodharukkhe vāsaṁ kappetvā mātaraṁ paṭijaggiṁsu. Ath' eko Bāraṇasi-vāsiko[3] brāhmaṇamāṇavo Takkasilāyaṁ[4] disāpāmokkhassa ācariyassa santike sabbasippāni uggaṇhitvā „gamissāmīti" ācariyaṁ āpucchi. Ācariyo aṅgavijjānubhāvena[5] tassa kakkhaḷapharusasāhasikabhāvaṁ ñatvā „tāta, tvaṁ kakkhaḷo pharuso sāhasiko, evarūpānaṁ[6] pana na[7] sabbakālaṁ ekasadisaṁ eva ijjhati[8], mahāvināsaṁ mahādukkhaṁ passanti[9], tvaṁ mā kakkhaḷo hosi[10], pacchātāpanakammaṁ mā karīti" ovaditvā uyyojesi. So ācariyaṁ vanditvā Bāraṇasiṁ gantvā ghārāvāsaṁ gahetvā aññehi sippehi jīvikaṁ kappetuṁ asakkonto „dhanukoṭiṁ nissāya jīvissāmīti" luddakakammaṁ katvā „jīvikaṁ kappessāmīti" Bāraṇasito nikkhamitvā paccantagāmake vasanto dhanukalāpasannaddho araññaṁ pavisitvā nānāmige māretvā maṁsavikkayena jīvikaṁ kappesi. So ekadivasaṁ araññe kiñci alabhitvā āgacchanto aṅgaṇapariyante[11] ṭhitaṁ nigrodharukkhaṁ disvā „api nām' ettha kiñci bhaveyyā" 'ti nigrodharukkhābhimukho pāyāsi. Tasmiṁ khaṇe ubho pi te bhātaro mātaraṁ phalāni khādāpetvā purato katvā vītapantare nisinnā taṁ[12] āgacchantaṁ disvā „mātaraṁ no disvāpi kiṁ karissatīti" sākhantare nilīyiṁsu. So pi kho sāhasikapuriso rukkhamūlaṁ āgantvā taṁ tesaṁ mātaraṁ jarādubbalaṁ andhaṁ disvā cintesi „kiṁ me tucchahatthagamanena, imaṁ makkaṭiṁ vijjhitvā[13] gamissāmīti"

---

[1] B[1] -nandiyaṁ. [2] B[1] pakkosāpetvā. [3] B[1] -sīvāsi. [4] C[1] -silāya, C[2] B[1] -silāyaṁ. [5] C[1] ānavijjā-, C[2] ānavijjā- corr. to aṅgavijjā-. [6] B[1] evarūpe. [7] C[1] omits na. [8] B[1] icchati. [9] B[1] pāpuṇissakiṁ. [10] C[1] C[2] hoti. [11] so B[2]; B[1] alaṅgaṇa-, C[1] C[2] aṅgaṇa-. [12] C[1] naṁ. [13] B[1] adda gahetvā.

so tassā vijjhanatthāya dhanuṁ gaṇhi[1]. Taṁ disvā Bodhisatto „tāta Cullanandiya, esa me puriso mātaraṁ vijjhitukāmo, ahaṁ assā jīvitadānaṁ dassāmi, tvaṁ maṁ[2] accayena mātaraṁ paṭijaggeyyāsīti“ vatvā sākhantarā nikkhamitvā „bho purisa, mā me mātaraṁ vijjhi, esā andhā jarādubbalā, ahaṁ assā jīvitadānaṁ demi, tvaṁ etaṁ amāretvā maṁ mārehīti“ tassa paṭiññaṁ gahetvā sarassa[3] āsannaṭṭhāne[4] nisīdi. So nikkaruṇo Bodhisattaṁ[5] vijjhitvā pātetvā mātaraṁ pi 'ssa[6] vijjhituṁ puna[7] dhanuṁ sannahi[8]. Taṁ disvā Cullanandiko[9] „ayaṁ[10] me mātaraṁ vijjhitukāmo, ekadivasaṁ pi kho me mātā jīvamānā laddhajīvitā nāma yeva[11] hoti, jīvitadānaṁ assā dassāmīti“ sākhantarā nikkhamitvā[12] „bho purisa, mā me mātaraṁ vijjhi, ahaṁ assā jīvitadānaṁ dammi, tvaṁ maṁ vijjhitvā amhe dve bhātike gahetvā amhākaṁ mātu jīvitadānaṁ dehīti“ tassa paṭiññaṁ gahetvā sarassa[13] āsannaṭṭhāne[14] nisīdi. So taṁ[15] pi[16] vijjhitvā māretvā[17] „ghare dārakānaṁ bhavissatīti“ mātaraṁ pi tesaṁ vijjhitvā pātetvā tayo pi kāceṇādāya[18] gehābhimukho pāyāsi. Ath' assa pāpapurisassa gehe asani patitvā bhariyañ ca dve dārake ca gehen' eva saddhiṁ jhāpesi, pitthivaṁsathūṇamattaṁ avasissi[19]. Atha naṁ gāmadvāre yeva eko puriso disvā taṁ pavattiṁ ārocesi. So puttadārakānaṁ[20] sokena abhibhūto tasmiṁ yeva ṭhāne maṁsakāciṁ[21] ca dhanuñ ca chaḍḍetvā[22] vatthaṁ pahāya naggo bāhā paggayha paridevamāno gantvā gharaṁ pāvisi. Ath' assa sā thūṇā bhijjitvā sīse patitvā sīsaṁ bhindi. Paṭhavi[23] vivaraṁ adāsi, avīcito jālā uṭṭhahi. So paṭhaviyā[24] giliyamāno[25] ācariyassa ovādaṁ saritvā „imaṁ

---

[1] B[1] ākaḍḍhi. [2] B[1] purassa. [3] so ñ[2]; C[b] āsanna, C[c] āsanne, B[1] āsannaṭṭhāne. [4] C[b] C[c] -ṭṭhe. [5] C[b] omits assa. [6] B[1] pana. [7] B[1] sannayhi. [8] B[1] -ndiyo. [9] C[c] ayaṁ. [10] B[1] yeva nāma. [11] C[b] nikkhami, C[c] nikkhami corr. to nikkhamitvā. [12] B[1] sarassāsanne. [13] B[1] āsannaṭṭhāne. [14] B[1] taṁ. [15] B[1] omits pi. [16] B[1] pātetvā. [17] C[c] kājenādāya, B[1] kājena ādāya. [18] C[b] B[1] bhavissati. [19] B[1] puttadāra. [20] C[b] -kāmañca corr. to -kājañca, C[c] -kājañca, B[1] maṁkojañca. [21] C[c] chaḍḍetvā, B[1] chaḍḍetvā. [22] B[1] pathavi. [23] B[1] pathaviyā. [24] C[b] C[c] giliya-, B[1] giliya-.

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL LIBRARY New Delhi

vata kāraṇaṃ disvā[1] Pārāsariyabrāhmaṇo[2] mayhaṃ ovādaṃ adāsīti[3]-ti paridevamāno imaṃ gāthadvayaṃ āha:

1. Idaṃ tad ācariyavaco Pārāsariyo[4] yad abravi:
mā su tvaṃ akarā pāpaṃ yaṃ tvaṃ pacchā kataṃ tape, 142.

2. Yāni karoti puriso tāni attani passati
kalyāṇakārī kalyāṇaṃ pāpakārī ca[5] pāpakaṃ,
yādisaṃ vapate[6] bījaṃ tādisaṃ harate phalaṃ ti. 143.

Tass' attho: yaṃ Pārāsariyo[7] brāhmaṇo abravi[8] tvaṃ pāpaṃ[9] akarā[10] yaṃ katañ[11] pacchā[12] taṃ[13] ñeva tapeyyā 'ti[14] idaṃ tassa ācariyassa vacanaṃ[15], yāni kāyavacīmanodvārehi kammāni puriso karoti tesaṃ vipākaṃ paṭilabhanto tāni yeva attani passati kalyāṇakammakārī kalyāṇaṃ[16] phalaṃ anubhoti pāpakārī ca pāpakaṃ eva kiñcakaṃ[16] aniṭṭhaṃ[17] phalaṃ anubhoti, lokasmiñ pi hi yādisaṃ vapate bījaṃ tādisaṃ harate phalaṃ bījānurūpaṃ bījānucchavikaṃ eva phalaṃ harati gaṇhāti anubhavatīti.

Iti so paridevanto paṭhaviṃ[18] pavisitvā avīcimahāniraye nibbatti.

Satthā „na bhikkhave Devadatto idān' eva kakkhaḷo[19] pharuso pubbe pi kakkhaḷo[20] pharuso nikkāruṇiko yevā" 'ti[21] imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā luddapuriso[22] Devadatto ahosi, disāpāmokkhācariyo[23] Sāriputto[24], Cullanandiko[25] Ānando, mātā Mahāpajāpati Gotamī, Mahānandiko pana aham evā" 'ti. Cullanandiyajātakaṃ[26].

3. Puṭabhattajātaka.

Name samantassā 'ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto ekaṃ kuṭumbikaṃ[27] ārabbha kathesi. Sāvatthinagara-vāsī[28] kir' eko kuṭumbiko[29] ekena jānapadakuṭumbikena[30] saddhiṃ vohāraṃ akāsi.

---

[1] B[1] omits disvā. [2] B[1] parāsariyassabrahmaṇo, B[2] parāsariyabra-. [3] B[1] vadatīti. [4] B[2] parāsariyo, B[3] parāsariyo. [5] C[3] va. [6] C[3] vapato, B[1] pappate. [7] B[1] adds su. [8] C[3] pāpayaṃ. [9] B[1] atarasi. [10] B[1] taṃ. [11] C[3] B[1] pacchā. [12] B[1] tvaṃ. [13] B[1] si. [14] B[1] vacaṃ. [15] B[1] -ṇa. [16] B[1] hitañāmakaṃ. [17] all three MSS. aṭṭhiṭṭha. [18] B[2] paṭhavī. [19] C[3] B[1] -ko. [20] B[1] adds vatvā. [21] B[1] luddakapu-. [22] B[1] -kkho ācariyo. [23] B[1] adds ahesi. [24] B[1] -cilla-. [25] C[3] cullanandijā-, C[3] cūlanandijā-, B[1] adds dutiyam. [26] C[3] kuṭim-. [27] C[3] C[2] -vāsi. [28] C[3] janapada-.

So attano bhariyaṁ ādāya tassa dhāraṇakassa santikaṁ agamāsi. Dhāraṇako „dātuṁ na sakkomîti" na kiñci adāsi. Itaro kujjhitvā bhattaṁ abhuñjitvā nikkhami. Atha naṁ antarāmagge bhātajjhattaṁ disvā maggapaṭipannā purisā „bhariyāya pi datvā bhuñjāhîti" bhattaputaṁ adaṁsu. So taṁ gahetvā tassā ādātukāmo hutvā „bhadde, idaṁ[1] corānaṁ tiṭṭhanaṭṭhānaṁ[2], tvaṁ purato yāhîti" taṁ[3] uyyojetvā sabbaṁ bhattaṁ bhuñjitvā tucchaputaṁ dassetvā „bhadde abhattakaṁ[4] tucchaputaṁ eva adaṁsû" 'ti āha. Sā tam ekaken' eva bhuttabhāvaṁ ñatvā domanassappattā ahosi. Te ubho pi Jetavanapiṭṭhivihārena[5] gacchantā „pāniyaṁ[6] pivissāmā" 'ti Jetavanaṁ pavisiṁsu[7]. Satthāpi tesaṁ[8] ñeva āgamanaṁ olokento maggaṁ[9] gahetvā ṭhitaluddo[10] viya gandhakuṭichāyāya nisidi. Te Satthāraṁ disvā upasaṁkamitvā vanditvā nisîdiṁsu. Satthā tehi saddhiṁ paṭisanthāraṁ katvā „kiṁ upāsike ayaṁ[11] te bhattā hitakāmo sasneho" ti[12] pucchi. „Bhante, ahaṁ etassa sasnehā[13], ayaṁ pana mayhaṁ nisneho. tiṭṭhantu[14] aññe divasā ajj' eva[15] antarāmagge puttaṁ[16] labhitvā mayhaṁ adatvā attanā va bhuñjîti". „Upāsike niccakālaṁ[17] pi tvaṁ etassa hitakāmā sasnehā ayaṁ nisneho va, yadā pana paṇḍite nissāya tava guṇe jānāti tadā te sahassariyaṁ niyyādetîti" vatvā tāya yācito atītaṁ āhari:

Atîte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto tassa atthadhammānusāsako ahosi. Tadā[18] rājā „padubbheyyāpi[19] me ayan[20]" ti attano puttaṁ āsaṁkanto nîhari. So attano bhariyaṁ gahetvā nagarā nikkhamma ekasmiṁ Kāsikagāmake[21] vāsaṁ kappesi. So aparabhāge pitu kālakatabhāvaṁ sutvā „kulasantakaṁ rajjaṁ gaṇhissāmîti" Bārāṇasiṁ[22] paccāgacchanto[23] antarāmagge „bhariyāya pi datvā[24] bhuñjāhîti" bhattaputaṁ labhitvā tassā[25] adatvā sayaṁ etaṁ[26] bhuñji. Sā

---

[1] C[3] imaṁ. [2] B[1] ṭhāna. [3] C[2] C[4] omit taṁ. [4] B[1] abhattaṭṭhika. [5] B[1] -ra. [6] B[1] pāniyaṁ. [7] B[1] pavisitvā. [8] C[2] C[4] tesaṁ. [9] B[1] ñe magaṁ. [10] B[1] vitaluddako. [11] B[1] ayaṁ. [12] C[2] hoti corr. to hotîti. [13] C[2] sasneho, B[1] sineho. [14] B[1] ṭhātu. [15] B[1] ajjevaṁ. [16] B[1] puttabhattaṁ. [17] so all three MSS. [18] B[1] atha naṁ. [19] C[2] padubbeyyapi corr. to padubbheyyāpi, C[4] paṭibbheyyāpi, B[1] padubbeyyāsi, B[2] paṭiseyya. [20] B[1] ayaṁ. [21] B[1] -gāmaṁ. [22] C[2] C[4] -siyaṁ, B[1] -si. [23] C[2] C[4] paccha-. [24] C[4] dahitvā. [25] B[1] tayi. [26] B[1] eva.

„kakkhaḷo[1] vatāyaṃ satto[2]“ ti domanassappattā ahosi. So Bārāṇasiyaṃ rajjaṃ gahetvā taṃ[3] aggamahesiṭṭhāne ṭhapetvā „ettakaṃ[4] eva etissā alaṃ“ ti na aññaṃ sakkāraṃ vā sammānaṃ vā karoti, „kathaṃ yāpesīti“ pi na naṃ[5] pucchati. Bodhisatto cintesi „ayaṃ no[6] devī[7] rañño bahūpakārā sassehā, rājā pan' etaṃ kismiṃci na maññati, sakkārasammānaṃ assā[8] kāressāmīti“ taṃ upasaṅkamitvā upacāraṃ[9] katvā ekamantaṃ ṭhatvā „kin tātā“ 'ti vutte „kathaṃ[10] samuṭṭhāpetuṃ mayaṃ devi tumhe upaṭṭhahāma, kiṃ nāma mahallakānaṃ pitunnaṃ[11] vatthakhaṇḍaṃ vā bhattapiṇḍaṃ vā dātuṃ na vaṭṭatīti[12]“ āha. „Tāta ahaṃ attanā va kiñci na labhāmi, tumhākaṃ kiṃ dassāmi[13], nanu labhanakāle adāsiṃ, idāni pana me rājā na kiñci deti, tiṭṭhatu aññaṃ dānaṃ rajjaṃ gaṇhituṃ āgacchanto antarāmagge bhattaputaṃ labhitvā bhattamattaṃ[14] pi me adatvā attanā va bhuñjīti[15]“. „Kiṃ pana amma rañño santike evaṃ kathetuṃ sakkhissasīti“[16]. „Sakkhissāmi tātā“ 'ti. „Tena hi ajj' eva mama rañño santike ṭhitakāle mayi pucchante evaṃ kathetha, ajj' eva te guṇaṃ jānāpessāmīti“ evaṃ vatvā Bodhisatto purimataraṃ gantvā rañño[17] santike aṭṭhāsi. Sāpi gantvā rañño samīpe aṭṭhāsi. Atha naṃ Bodhisatto „amma tumhe ativiya kakkhaḷā, kiṃ nāma[18] pitunnaṃ[19] vatthakhaṇḍaṃ vā bhattapiṇḍaṃ vā dātuṃ na vaṭṭatīti“. „Tāta, ahaṃ eva rañño santikā kiñci na labhāmi, tumhākaṃ kiṃ dassāmīti[20]“. „Nanu aggamahesiṭṭhānaṃ vo[21] laddhaṃ“ ti. „Tāta kismiṃci[22] sammāne asati aggamahesiṭṭhānaṃ kiṃ kariyasati, idāni me[23] tumhākaṃ rājā kiṃ dassati, so antarāmagge bhattaputaṃ labhitvā tato kiñci

---

[1] all three MSS. -ḷo. [2] B[1] purise. [3] C[5] C[6] omit taṃ. [4] B[1] -ttakaṃ. [5] C[6] omits naṃ. [6] B[1] omits no. [7] C[5] C[6] devi. [8] C[5] C[6] -sammānassā, B[1] sampāmāyā. [9] B[1] upaṭṭhānaṃ. [10] C[6] kataṃ. [11] K -kānaṃ pitunnaṃ, C[6] pitunhaṃ corr. to pitunnaṃ, B[1] pitunaṃ. [12] C[5] C[6] vaḍḍhatīti. [13] C[6] -mā, C[5] omits tumhākaṃ kiṃ dassāmi. [14] B[1] bhattaputaṃ. [15] C[6] bhuñjiti, B[1] bhuñjati. [16] B[1] -ssathāti. [17] C[5] C[6] omit rañño. [18] B[1] adds mahallakānaṃ. [19] B[1] pitunaṃ. [20] C[5] C[6] dassāma. [21] B[1] te. [22] B[1] kismiñci. [23] C[5] C[6] omit me.

adatvā sayam eva bhuñjiti'[1]". Bodhisatto „evaṁ kira mahārājā" 'ti pucchi. Rājā adhivāsesi. Bodhisatto tassa adhivāsanaṁ viditvā „tena hi amma rañño appiyakālato paṭṭhāya kiṁ tumhākaṁ idha vāsena, lokasmiṁ hi appiyasampayogo va dukkho, tumhākaṁ idha vāse sati[2] rañño appiyasampayogo va dukkhaṁ bhavissati, ime sattā nāma bhajantaṁ bhajanti, abhajantaṁ abhajanabhāvaṁ ñatvā aññattha gantabbaṁ, mahanto[3] lokasannivāso" ti vatva imā gāthā avoca:

1. Name namantassa, bhaje bhajantaṁ,
kiccānukubbassa kareyya kiccaṁ,
nānatthakāmassa kareyya atthaṁ,
asambhajantaṁ pi na sambhajeyya. 144.

2. Caje cajantaṁ, vanathaṁ na kayirā,
apetacittena na sambhajeyya,
dijo dumaṁ khīṇaphalaṁ ti ñatvā
aññaṁ samekkheyya, mahā hi loko ti. 145.

Tattha name namantassa bhaje bhajantaṁ ti yo attano namati tass' eva paṭinameyya yo ca bhajati[4] taṁ yeva bhajeyya, kiccānukubbassa kareyya kiccaṁ ti attano uppannakiccaṁ[5] anukubbantass' eva tassāpi uppannakiccaṁ[6] paṭikāreyya, caje cajantaṁ vanathaṁ[7] na kayirā ti attānaṁ jahantaṁ jaheth' eva[8], tasmiṁ taṁhāsaṁkhātaṁ[9] ca[10] vanathaṁ na kareyya, apetacittenā ti vigatacittena vipallatthacittena, na sambhajeyyā ti tathārūpena saddhiṁ na sambhāveyya[11], dijo dumaṁ ti yathā sakuṇo pubbe phalitaṁ pi rukkhaṁ phale khīṇe khīṇaphalo ayaṁ ti ñatvā taṁ chaddetvā[12] aññaṁ samekkhati pariyesati evaṁ aññaṁ samekkheyya, mahā hi esa loko, atha[13] tumhe sataṁ ekaṁ[14] purisaṁ labhissathā 'ti.

Taṁ sutvā Bārāṇasirājā deviyā sabbissariyaṁ adāsi. Tato paṭṭhāya samaggā sammodamānā vasiṁsu.

---

[1] B[c] bhuñjatīti. [2] B[c] vāsena. [3] B[c] adds hi. [4] C[a] C[c] bhajatīti. [5] B[c] uppannakiccaṁ. [6] B[c] panassa. [7] B[c] adds kiñci. [8] B[c] taṁhāsaṁdhavasaṁkhātaṁ. [9] B[c] omits ca. [10] C[a] samābhāveyya, B[c] sammāgaccheyya. [11] B[c] chattetvā, C[a] chaḍḍetvā. [12] B[c] atassaṁ. [13] C[a] C[c] ekaṁ.

Satthā imaṁ desanaṁ[1] āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne dve jayampatikā sotāpattiphale patiṭṭhahiṁsu) Tadā jayampatikā[2] ime dve jayampatikā ahesuṁ, paṇḍitāmacco pana aham evā 'ti. Puṭabhattajātakaṁ[3].

4. Kumbhīlajātaka.

Yassete caturo dhammā ti. Idaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Devadattaṁ ārabbha kathesi.

1. Yass' ete caturo dhammā vānarinda yathā tava[4]
saccaṁ dhammo dhiti cāgo diṭṭhaṁ so ativattati[5]. 146.

2. Yassa te ca na vijjanti guṇā paramabhaddakā[6]
saccaṁ dhammo dhiti cāgo diṭṭhaṁ so nātivattatīti[7]. 147.

Tattha guṇā[8] paramabhaddakā ti yass' ete paramabhaddikā caturo rāsaṭṭhena[9] piṇḍaṭṭhena[10] guṇā na vijjanti so paccamittaṁ atikkamituṁ na sakkotīti[11], sesaṁ uttha sabbaṁ heṭṭhā Kumbhīlajātake[12] vuttanayam eva saddhiṁ samodhānemā[13] 'ti.

Kumbhīlajātakaṁ[14].

5. Khantivaṇṇanajātaka.

Atthi me puriso devā 'ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto Kosalarājānaṁ ārabbha kathesi. Tassa kir' eko bahūpakāro[15] amacco antepure[16] padussi. Rājā „upakārako me" ti ñatvāpi adhivāsetvā Satthu ārocesi. Satthā „porāṇakarājāno pi mahārāja adhivāsesuṁ yevā" 'ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente eko amacco tassa antepure[17] padussi, amaccassāpi sevako tassa gehe padussi. So tassa aparādhaṁ adhivāsetuṁ[18] asakkonto taṁ ādāya rañño santikaṁ gantvā „deva, eko me upaṭṭhāko

---

[1] B[1] dhammadesanaṁ. [2] C[2] C[3] omit jayampatikā. [3] B[1] adds tatiyaṁ 4. Cfr. supra vol. I p. 276: Vānarindajātaka. [4] so B[2]; B[1] guṇā va paramabhaddakā in the place of vānari-. [5] B[1] -ti. [6] B[2] -ka. [7] so B[2]; C[2] C[3] omit both verses, B[1] has only the former. [8] B[1] rāsaṭṭhena, C[2] rāsaddhena. [9] B[1] piṇḍaṭṭhena, C[2] piṇḍaddhena. [10] B[1] sakkoti. [11] so all three MSS. [12] B[1] B[2] add catutthaṁ 5. Cfr. supra vol. II. p. 125. [13] C[2] B[2] bahu-. [14] C[2] C[3] anto-. [15] C[2] ante- corr. to anto-. [16] B[1] vāsetuṁ.

sabbakiccakārako, so mayhaṃ gehe padussi, tassa kiṃ kātuṃ vaṭṭatîti[14] pucchanto paṭhamaṃ gāthaṃ āha:

1. Atthi me puriso deva sabbakiccesu vyāvaṭo[1],
tassa c' eko 'parādh' atthi, tattha tvaṃ kiṃ ti maññasîti. 148.

Tattha tassa eko parādhatthîti tassa ca purisassa eko aparādho atthi, tattha tvaṃ kiṃ ti maññasîti tattha tassa purisassa aparādhe tvaṃ kiṃ kātabban ti maññasi, yathā te cittaṃ uppajjati tadanurūpaṃ assa daṇḍaṃ paṇehîti dîpeti.

Taṃ sutvā rājā dutiyaṃ gāthaṃ āha:

2. Amhākaṃ c' atthi puriso ediso, idha vijjati,
dullabho aṅgasampanno, khantir asmāka ruccatîti. 149.

Tass' attho, amhākaṃ pi rājūnaṃ sataṃ ediso bahūpakāro[2] aggo[3] dussamputeso[4] atthi, so ca kho[5] idha[6] vijjati idāni pi idh' eva[7] saṃvijjati, mayaṃ rājāno pi samānā tassa[8] bahūpakāratañ[9] sandhāya adhivāsema, tuyhaṃ pana aññe pi sate adhivāsanañ[10] bhāro jāto, aṅgasampanno ti[11] sabbehi guṇa-kuṭṭhāsehi[12] samannāgato puriso nāma dullabho, tena kāraṇena amhākaṃ evarūpesu ṭhānesu adhivāsanakhanti yeva ruccatîti.

Amacco attānaṃ sandhāy' eva[13] rañño[14] vuttabhāvaṃ ñatvā tato paṭṭhāya antepure padussituṃ na visahi. So pi 'ssā sevako rañño ārocitabhāvaṃ ñatvā tato paṭṭhāya taṃ kammaṃ kātuṃ na visahi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā aham eva Bārāṇasirājā[15] ahosin[16]" ti. So pi amacco rañño[17] Satthu kathitabhāvaṃ ñatvā tato paṭṭhāya taṃ kammaṃ kātuṃ nâsakkhîti[18]. Khantivaṇṇanajātakaṃ[19].

---

[1] C[2] C[3] saddhatîti. [2] B[1] vāvaṭo. [3] C[2] B[1] bahu-. [4] C[2] agāro, B[1] aṅgāre aṅgāro. [5] B[1] dussamakapūrtso. [6] C[2] so khamo, C[3] so khamo corr. to so ca kho. [7] C[2] idam, C[3] idam corr. to idha. [8] C[2] icesa corr. to idheva, B[1] idheva. [9] C[2] C[3] omit tassa. [10] C[2] bahūpakāratāsaṃ, C[3] bahupakāramatañ corr. to bahupakāratañ, B[1] bahupakārathaṃ. [11] B[1] -na. [12] C[2] -panno hi, C[3] -panno hi. [13] B[1] jakkhanakoṭṭhāsehi. [14] B[1] sandhāya. [15] C[2] rañño. [16] C[2] C[3] -si-. [17] C[3] ramña. [18] C[2] na sakkhiṃ. [19] B[1] khaṇḍhivaṇṇajātakaṃ paṭhamaṃ.

6. Kosiyajātaka.

Kāle nikkhamanā sādhū 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Kosalarājānam ārabbha kathesi. Kosalarājā paccantarūpasamanatthāya[1] akāle nikkhami. Vatthum heṭṭhā vuttanayam eva. Satthā pana atītam āharitvā āha: mahārāja

atīte Bārāṇasīrājā[2] akāle nikkhamitvā uyyāne khandhāvāram nivesesi[3]. Tasmiṃ kāle ulūkasakuṇo[4] veḷugumbam[5] pavisitvā nilīyi. Kākasenā āgantvā „nikkhantam eva taṃ gaṇhissāmā" 'ti parivāresi[6]. So suriyatthagamanam[7] anoloketvā va akālass' eva[8] nikkhamitvā palāyituṃ ārabhi. Atha naṃ kākā parivāretvā tuṇḍehi koṭṭentā[9] paripātesuṃ. Rājā Bodhisattaṃ āmantetvā „kiṃ nu kho paṇḍita ime kākā kosiyaṃ paripātentīti" pucchi. Bodhisatto „akāle mahārāja attano vasanaṭṭhānā nikkhamantā evarūpaṃ dukkhaṃ paṭilabhanti yeva, tasmā akāle attano vasanaṭṭhānā nikkhamituṃ na vaṭṭatīti[10]" imaṃ atthaṃ pakāsento imaṃ gāthadvayam āha:

1. Kāle nikkhamanā sādhu, nākāle sādhu nikkhamo[11],
akālena hi nikkhamma ekakaṃ pi bahūjano[12]
na kiñci atthaṃ joteti[13] dhaṃkasenā va kosiyaṃ. 150.

2. Dhīro ca vidhividhānaññū paresaṃ vivarantagū[14]
sabbāmitte vasīkatvā[15] kosiyo va sukhī siyā ti. 151.

Tattha kāle nikkhamanā sādhū 'ti mahārāja nikkhamanā[16] nāma niggamanaṃ[17] vā[18] parakkamanaṃ[19] vā yuttapayuttakāle[20] sādhu, nākāle sādhu nikkhamo ti akāle yaṃ attano vasanaṭṭhānato aññattha gantuṃ nikkhamanaṃ vā parakkamanaṃ vā na sādhu, akālena hīti ādīsu[21] catusu[22] padesu paṭhamena[23] saddhiṃ tatiyaṃ dutiyena catutthaṃ yojetvā evaṃ attho veditabbo: attano vasanaṭṭhānato[24] puriso akālena[25] nikkhamitvā vā parakkamitvā vā na

---

6. Cfr. supra p. 74. [1] C[5] paccantam-. [2] C[5] C[6] -al-. [3] B[1] nivāsesi. [4] B[1] ulūkha-. [5] B[1] -kumbham. [6] B[1] -vesum. [7] B[1] suriyatthaṅgamanam. [8] so B[2]; C[5] C[6] sakāl-, B[1] sirakāle yeva. [9] C[5] C[6] koddhentā, B[1] koṭṭetvā. [10] C[5] C[6] vaṭṭhatīti, B[1] vaṭṭati. [11] C[5] C[6] nakāle. [12] C[6] B[1] bahu-. [13] C[5] jāneti. [14] B[1] vaṅka-. [15] C[5] -gu, C[6] -rasiṅgu, B[1] vivarasiṅkhu. [16] B[1] vasīkatvā. [17] C[5] B[1] -mam. [18] B[1] omits nāma niggamanaṃ. [19] C[6] omits vā. [20] B[1] parakkamaṃ, C[6] parakkamanaṃ. [21] B[1] yuttamattakāle. [22] C[5] C[6] ādisu. [23] B[1] omits catusu. [24] B[1] pathamapadena. [25] B[1] vasanato hi koci. [26] B[1] akāle.

kiñci atthaṁ jāneti attano appamattakaṁ pi vaḍḍhiṁ[1] pabhāvetuṁ[2] na sakkoti, atha kho ekakā[3] pi bahujano bahuṁ[4] pi so paccatthikajano[5] attano[6] sīle nikkhantaṁ vā parakkamantaṁ vā ekakaṁ sampariveṭvā mahāvināsaṁ pāpeti, tasmāyaṁ[7] upamā: dhaṁkasseva kosiyaṁ yathā ayaṁ dhaṁkasena imaṁ sīle nikkhamantaṁ na parakkamantaṁ na kosiyaṁ tuṇḍehi vitudanti[8] mahāvināsaṁ pāpenti[9] tathā, tasmiṁ[10] tiracchānagate ādīni[11] katvā kenaci sīle attano vasanaṭṭhānā na nikkhamitabbaṁ[12] na parakkamitabbaṁ ti, dutiyagāthāya dhīro ti paṇḍito, vidhiti porāṇakapaṇḍitehi ṭhapitapaveṇī, vidhānan ti koṭṭhāso vā saṁvidahanaṁ vā. vivarantagū[13] ti vivaraṁ[14] anugacchanto jānanto, sabbāmitte ti[15] sabbe amitte, vasīkatvā[16] ti attano vase katvā, kosiyo vā 'ti imasmā balakosiyā aññoyaṁ paṇḍitakosiyo nāma, idaṁ vuttaṁ hoti: yo so kho paṇḍito imasmiṁ kāle nikkhamitabbaṁ parakkamitabbaṁ[17] imasmiṁ pana[18] na[19] nikkhamitabbaṁ na parakkamitabbaṁ ti porāṇakapaṇḍitehi ṭhapitassa paveṇisaṅkhātassa vidhino koṭṭhāsasaṅkhātaṁ vidhānaṁ vā tassa vā vidhino vidhānaṁ saṁvidahanaṁ aṇumattāpi jānāti so vidhividhānaññū, parasmā attano paccamittānaṁ vivaraṁ ñatvā yathā nāma paṇḍito kosiyo nāmasaṅkhātena[20] attano kālena[21] nikkhamitvā na parakkamitvā na tattha tattha sayitānaṁ seva kākānaṁ akāle chinnamūlaṁ[22] te sabbe[23] amitte vasīkatvā sukhī ahaṁ evaṁ dhīro pi kāle nikkhamitvā parakkamitvā attano paccamitte vasīkatvā sukhī niddukkho bhaveyyaṁ 'ti.

Rājā Bodhisattassa vacanaṁ sutvā nivatti.

Satthā imaṁ desanaṁ[24] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā rājā Ānando ahosi, paṇḍitāmacco pana ahaṁ evā" 'ti. Kosiyajātakaṁ[25].

7. Gūthapāṇajātaka.

Sūro sūrena saṁgammā 'ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ bhikkhuṁ ārabbha kathesi. Tasmiṁ[26] kāle Jetavanato gāvutaddhayojanamatte[27] eko nigamagāmo, tattha bahūni salākabhattapakkhikalhaṭṭhāni[28] atthi. Tattha eko[29] pañhapucchako[30] koṭṭo[31] vasati, so salākabhattapakkhikalhaṭṭhānaṁ atthāya gate dahare

---

[1] B[1] vaḍḍhaṁ. [2] C[1] pabhāvetu, C[2] pabhāvetuṁ corr. to -tuṁ, B[2] upādetuṁ. [3] B[1] ekakaṁ. [4] C[1] bahū. [5] B[1] paccatti, C[2] paccatti corr. to paccatthi-. [6] C[2] B[1] ekaṁ. [7] C[2] tattha aya. [8] read -ti? [9] B[1] omits tatthāyaṁ - - -pāpenti [10] B[1] tasmi. [11] B[1] ādi [12] C[2] C[3] nikkha- [13] C[2] vivarantagu, B[1] vivaraṁgha, B[2] vivarantagu. [14] C[2] vivaraṁ. [15] C[1] C[2] -ttehi. [16] B[1] vasaṁ-. [17] B[1] omits parakkamitabbaṁ. [18] C[1] C[2] omits pana. [19] B[1] omits na. [20] B[1] -ta. [21] B[1] -la. [22] B[1] chinnāyamāno. [23] C[2] sabbe pi. [24] B[1] dhammadesanaṁ. [25] B[1] adds <heading>. [26] B[1] adds kira. [27] B[1] -taddhayojanapatte. [28] C[2] -pakkhikhaṭṭhāni. [29] B[1] tattheko. [30] C[2] pañhampu-, B[1] pañhāmaṇḍu-. [31] B[1] kuṭṭo.

ca sāmaṇere ca „ke khādanti ke pivanti ke bhuñjantîti" pañhaṃ pucchitvā kathetuṃ asakkonte[1] bijjāpesi, te tassa bhayena salākabhattapakkhikabhattatthāya taṃ gāmaṃ na gacchanti. Ath' ekadivasaṃ eko bhikkhu salākaggaṃ gantvā „bhante asukagāme salākabhattaṃ vā pakkhikabhattaṃ vā atthîti" pucchitvā „atth' āvuso, tattha pan' eko koṇṭo pañhaṃ pucchati", kathetuṃ asakkonte[2] akkosati paribhāsati. tassa bhayena koci gantuṃ na sakkotîti" vutte „bhante tattha bhattāni mayhaṃ pāpetha[3], ahaṃ[4] taṃ dametvā nibbisevanaṃ katvā tato paṭṭhāya tumhe disvā palāyanakaṃ[5] karissāmîti" āha. Bhikkhū „sādhū" 'ti sampaṭicchitvā tassa[6] tattha bhattāni pāpesuṃ. So tattha gantvā gāmadvāre cīvaraṃ pārupi. Taṃ[7] disvā koṇṭo[8] caṇḍamoṇḍako viya vegena upagantvā „pañhaṃ[9] me samaṇa kathehîti" āha. „Upāsaka gāme caritvā yāguṃ ādāya āsanasālaṃ[10] tāva me āgantuṃ[11] dehîti". So yāguṃ ādāya āsanasālaṃ āgate pi tasmiṃ tath' eva āha. So pi taṃ bhikkhuṃ „yāguṃ tāva me pātuṃ dehi, āsanasālaṃ sammajjituṃ dehi, salākabhattaṃ tāva[12] āharituṃ dehîti" vatvā salākabhattaṃ āharitvā taṃ eva pattaṃ[13] gāhāpetvā[14] „ehi, pañhaṃ te kathessāmîti" bahigāmaṃ[15] netvā cīvaraṃ saṃharitvā[16] aṃse ṭhapetvā tassa hatthato pattaṃ gahetvā aṭṭhāsi. Tatrāpi taṃ so[17] „samaṇa pañhaṃ me kathehîti" āha. Atha naṃ „kathemi te pañhan" ti ekappahāren' eva pātetvā aṭṭhiṃ saṃcuṇṇento[18] pothetvā gūthaṃ mukhe pakkhipitvā „ito dāni paṭṭhāya imaṃ gāmaṃ āgataṃ kañci bhikkhuṃ[19] pañhaṃ pucchitakāle jānissāmî" santajjetvā pakkhāmi. So tato paṭṭhāya bhikkhū[20] disvā va palāyati. Aparabhāge tassa bhikkhuno sā kiriyā bhikkhusaṅghe[21] pākaṭā jātā. Ath' ekadivasaṃ dhammasabhāyaṃ[22] kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso asukabhikkhu kira koṇṭassa mukhe gūthaṃ pakkhipitvā gato" ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutte „na bhikkhave so bhikkhu idāni' eva taṃ mūḷhena[24] āsādesi, pubbe pi āsādesi[25] yevā" 'ti vatvā atītaṃ āhari:

---

[1] C[a] -te. C[b] -te corr. to -ta. [2] B[b] pucchitaṃ. [3] C[a] B[b] -to. [4] B[b] pāyetha. [5] B[b] ahaṃ. [6] B[b] salākassanakaṃ. [7] B[b] tattha. [8] B[b] pārupitaṃ. [9] B[b] koṇḍo ca, C[a] koṇṭho. [10] C[a] pañhaṃ. [11] C[a] -tan. [12] B[b] gantvā. [13] B[b] adds me. [14] B[b] bhattaṃ. [15] B[b] omits gāhāpetvā. [16] B[b] gāmadvāre. [17] C[a] C[b] saṅgharitvā, B[b] gharitvā, B[a] saṅkhaṭṭhetvā. [18] B[b] bho. [19] C[b] -cuṇṇento, B[b] adds viya. [20] B[b] bhikkhuṃ kiñci. [21] B[b] bhikkhuṃ. [22] B[b] -saṅghe. [23] B[b] adds bhikkhu. [24] C[a] mithena, B[b] mithena. [25] B[a] āharesi - - - āharesi, B[b] pakkhipitvā gato puppe pi dhūle pakkhipi in the place of āsādesi - - - āsādesi.

Atīte Aṅga-Magadha-vāsino aññamaññassa[1] raṭṭhaṃ[2] gacchantā ekadivasaṃ dvinnaṃ raṭṭhānaṃ simantare ekaṃ gharaṃ nissāya vasitvā suraṃ[3] pivitvā macchamaṃsaṃ khāditvā pāto va yānāni yojetvā pakkamiṃsu. Tesaṃ gatakāle eko gūthakhādakapūṇako[4] gūthagandhena āgantvā tesaṃ pitaṭṭhāne[5] chaḍḍhitaṃ[6] suraṃ disvā pāṇīyaṃ[7] pipāsāya pivitvā matto hutvā gūthapūjaṃ abhīrūhi[8]. Allagūthaṃ tasmiṃ ārūḷhe thokaṃ onami. So „paṭhavī maṃ dhāretuṃ na sakkotī“ ti viravi. Tasmiṃ ñeva khaṇe eko mattavāraṇo[9] taṃ padesaṃ patvā gūthagandhaṃ ghāyitvā jigucchanto paṭikkami. So taṃ disvā „esa“ bhayena palāyatīti“ saññī hutvā „imināˊ saddhiṃ saṅgāmetuṃ[10] vaṭṭatī“ ti avhayanto[11] paṭhamaṃ gāthaṃ āha:

1. Sūro sūrena saṃgamma vikkantena[12] paharinā[13]
ehi nāga nivattassu, kiṃ nu bhīto palāyasi,
passantu Aṅga-Magadhā mama tuyhañ ca vikkamaṃ ti. 152.

Tass' attho: tvaṃ ajjo mayā sūrena saddhiṃ samāgantvā viriyavikkamena vikkantena paharaṇasaṅgāmatthatāya paharena kiṃkāraṇā saṅgametvā va gacchasi, kiṃ nu nāma ekasmiṃ paharo pi dātabbo siyā, tasmā ehi nāga nivattassu, ettakam' eva maraṇabhayatajjito hutvā kiṃ nu bhīto palāyasi, imaṃ imañ cāhaṃ antaraṃ katvā ṭhitā passantu, Aṅga-Magadha[14] mama tuyhañ ca vikkamaṃ ubhinnaṃ pi amhākaṃ parakkamaṃ passantu ti.

So hatthiṃ kaṇṇaṃ datvā[15] tassa vacanaṃ sutvā nivattitvā tassa santikaṃ gantvā taṃ upasādento[16] dutiyaṃ gāthaṃ āha:

2. Na taṃ pādā vadhissāmi na dantehi na soṇḍiyā,
miḷhena[17] taṃ vadhissāmi, pūti hañ ñātu pūtinā ti. 153.

---

[1] B[1] aññamaññassa. [2] C[2] raṭṭhā, B[1] raṭhā, C[1] raṭṭhā corr. to raṭṭhaṃ. [3] C[2] suraṃ, C[1] B[1] sūraṃ. [4] C[2] -khādita-, C[1] -khāditha- [5] B[1] pariṭṭhāne. [6] B[1] chaṭṭita, B[2] chaṭṭitaṃ. [7] C[2] C[3] pāniya, B[1] pāniyaṃ. [8] C[1] -ruhi. [9] C[1] mattavaraṇa-. [10] B[1] addā mama. [11] B[1] addā ma. [12] B[1] saṅgāmaṃ katvā. [13] B[1] avhayanto [14] B[1] vikkantena. [15] B[1] paṭhitvā. [16] C[2] C[3] aṅga-. [17] B[1] oroḷetvā, B[2] oroḷaṃ datvā. [16] B[1] upasādento, B[2] upatitto [17] all three MSS. miḷhena.

Tass' attho: na tam pādādihi[1] vadhissāmi ruyham pana amucchariksena mūlhena[2] tam vadhissāmīti evañ ca pana vatvā pūtigūthapūnako pūtimā va hoññatū 'ti

tassa matthake mahantam lañdam pātetvā udakam vissajjetvā tatth' eva tam jīvitakkhayam pāpetvā koñcanādam nadanto araññam eva pāvisi.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā gūthapāṇako koṇḍa[3] ahosi, vāraṇo so bhikkhu, tam pana kāruṇam paccakkhato disvā tasmim vanasaṇde ajjhuṭṭhadevatā pana aham evā" 'ti. Gūthapāṇajātakam[4].

8. Kāmanītajātaka.

Tayo giriu ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Kāmanītabrāhmaṇam[5] nāma ārabbha kathesi. Vatthum paccuppannañ ca atītañ ca Dvādasanipāte Kāmajātake āvibhavissati.

Tesu pana dvisu rājaputtesu jeṭṭhako āgantvā Bārāṇasiyam rājā ahosi kaniṭṭho uparājā[6]. Tesu rājā vatthukāmakilesakāmesu atitto dhanalolo[7] ahosi. Tadā Bodhisatto Sakko devarājā hutvā Jambudīpam olokento tassa rañño dvisu pi kāmesu atittabhāvam[8] ñatvā „imam rājānam niggahetvā[9] lajjāpessāmīti" brāhmaṇamāṇavavaṇṇena āgantvā rājānam passi rañña ca „ken' atthena āgato si māṇavā" 'ti vutte „ahaṁ mahārāja tīṇi nagarāni passāmi khemāni subhikkhāni pahūtahatthiassarathapattiyo[10] hiraññasuvaṇṇālaṅkārabharitāni, sakkā ca pana tāni appaken' eva balena gaṇhitum, aham te tāni gahetvā dātum āgato" ti āha, „kadā gacchāma" māṇavā" 'ti vutte „sve mahārājā" 'ti „tena hi gaccha, pāto va āgaccheyyāsīti" „sādhu mahārāja, vegena balam sajjehīti" vatvā Sakko

[1] B[1] pādā. [2] C[2] mūlhena. [3] B[2] koṇṭho or kuṇḍo, B[1] kuṇḍā. [4] B[1] adds sattamam. [5] C[2] kāmanīta-. B[1] kāmanika-. [6] B[1] adds ahosi. [7] B[1] -lobho. [8] B[1] atittam-. [9] B[1] niggaṇhitvā. [10] C[2] -pattini, B[1] -hatthini. [11] B[1] gacchasi.

sakaṭṭhānam eva gato. Rājā punadivase bheriṃ[1] carāpetvā balaṃ sajjaṃ kāretvā amacce pakkositvā[2] „hīyo eko brāhmaṇamāṇavo 'Uttarapañcāle Indapatte Kekake ti imesu tīsu nagaresu rajjaṃ gahetvā dassāmīti' āha[3], taṃ māṇavaṃ ādāya tīsu nagaresu rajjaṃ gaṇhissāma[4], vegena taṃ pakkosathā" 'ti. „Katth' assa deva nivāso dāpito" ti. „Na me tassa nivāsagehaṃ[5] dāpitan" ti. „Nivāsaparibbayo[6] pana dinno" ti. „So pi na[7] dinno". „Atha kahaṃ[8] taṃ[9] passissāmā[10]" 'ti. „Nagaravīthīsu[11] olokethā" 'ti. Te olokento adisvā „na passāma mahārājā" 'ti āhaṃsu. Rañño māṇavaṃ apassantassa „evaṃ mahantā nāma issariyā parihīno 'smīti[12]" mahāsoko udapādi, hadayavatthuṃ uṇhaṃ ahosi, vatthulohitaṃ kuppi, lohitapakkhandikā udapādi, vejjā tikicchituṃ nāsakkhiṃsu[13]. Tato tihacatuhaccayena Sakko āvajjamāno tassa taṃ ābādhaṃ ñatvā „tikicchissāmi nan" ti brāhmaṇavaṇṇena āgantvā dvāre ṭhatvā „vejjabrāhmaṇo tumhākaṃ tikicchanatthāya āgato" ti ārocāpesi. Rājā taṃ sutvā „mahantamahantā[14] rājavejjā maṃ tikicchituṃ nāsakkhiṃsu[15], paribbayaṃ assa dāpetvā uyyojethā" 'ti āha. Sakko taṃ sutvā „mayhaṃ n' eva nivāsanaparibbayena[16] attho vejjalābhaṃ pi na gaṇhissāmi, tikicchissāmī nan, rājā maṃ passatu" 'ti āha. Rājā taṃ sutvā „tena hi āgacchatū" 'ti āha. Sakko pavisitvā jayāpetvā[17] ekamantaṃ aṭṭhāsi. Rājā „tvaṃ maṃ tikicchasīti" āha. „Āma devā" 'ti. „Tena hi tikicchassū" 'ti. „Sādhu mahārāja[18], vyādhino[19] me[20] lakkhaṇaṃ pi[21] kathetha, kena kāraṇena uppanno, kiṃ khāditaṃ vā pītaṃ vā nissāya udāhu diṭṭhaṃ vā sutaṃ vā" ti. „Tāta mayhaṃ vyādhi[22] sutaṃ nissāya uppanno" ti. „Kiṃ[23] te sutan" ti. „Tāta, eko

---

[1] B[1] bheri. [2] B[1] pakkosāpetvā. [3] C[2] āha corr. to āha. [4] B[1] -mi, C[2] -mi corr. to -ma. [5] B[1] nivāsanageham. [6] B[1] nivāsanaparibbayo. [7] B[1] omits na. [8] B[1] katthaṃ. [9] B[1] na. [10] B[1] passāmā. [11] C[2] -thisu. [12] B[1] -hīnomhīti. [13] B[1] nāsakkhiṃsu, C[2] na sakkhiṃsu. [14] so B[2]; B[1] mahantāmahantā, C[2] C[3] mahantamahanta. [15] so B[2]; C[2] nivāpeha-, C[3] nivāpetha-, B[1] nivāsanena-, read: nivāsena na--? [16] C[2] ehāyāpetvā corr. to jayāpetvā. [17] B[1] adds ajja. [18] B[1] byādhino. [19] B[1] omits me. [20] C[2] C[3] omit pi. [21] B[1] byadhi. [22] C[2] kiṃ.

mānavo[1] āgantvā mayhaṁ 'Isu nagaresu rajjaṁ gaṇhitvā dassāmīti' āha, ahaṁ tassa nivāsaṭṭhānaṁ vā nivāsaparibhayaṁ[2] na dāpesiṁ[3], so mayhaṁ kujjhitvā aññassa rañño santikaṁ gato bhavissati', atha me evaṁ 'mahantā nāma issariyā parihīno 'mhīti' cintentassa ayaṁ vyādhi[4] uppanno ti', sace sakkosi taṁ[5] me kāmacittaṁ nissāya uppannaṁ[6] vyādhiṁ[7] tikicchā[8] 'ti etam atthaṁ pakāsento paṭhamaṁ gāthaṁ āha:

1. Tayo girīṁ antaraṁ kāmayāmi:
Pañcālā[9] Kuruyo[10] Kekake[11] ca,
tatuttariṁ brāhmaṇa kāmayāmi,
tikiccha maṁ brāhmaṇa kāmanītan[12] ti. 154.

Tattha tayo girīn ti tayo giri[13], ayam eva vā pāṭho, pathā ca Sudassanassa[14] girino dvāraṁ h' etaṁ[15] pakāsetīti attha Sudassanaṁ[14] devanagaraṁ yujjhitvā duggahaṭṭhāya dūrelanatāya[16] Sudassanagirin[17] cattāro ayam ādāpi tini nagarāni tayo girī ti adhippetāni, tasmā ayaṁ attha attho: tini ca[18] "evañ ca antaraṁ tividhaṁ pi raṭṭhaṁ kāmayāmi. Pañcālā[19] Kuruyo[20] Kekake[21] ca 'ti imāni tesaṁ raṭṭhānaṁ nāmāni. tattha Pañcālā[19] Uttarapañcālā[22] tattha Kampillaṁ[23] nāma nagaraṁ, Kuruyo[24] ti Kururaṭṭhaṁ tattha[25] Indapattaṁ nāma nagaraṁ, Kekake[26] ca 'ti paccatte upayogavacanaṁ tena Kekayaraṭṭhaṁ[27] dasseti tattha Kekayarājadhāni[28] yeva vuttaṁ, tatuttariṁ ti tato aparaṁ (to pañcālādhi Rāmasatejja[29] tatuttariṁ tividhaṁ rajjaṁ kāmayāmi, tikiccha maṁ brāhmaṇa kāmanītan[30] ti[31] iti imehi vatthukāmehi ca kilesakāmehi ca nītaṁ hataṁ[32] pahataṁ[33] sace sakkosi tikiccha maṁ brāhmaṇā 'ti.

Atha naṁ Sakko „mahārāja, tvaṁ mūlosadhādīhi atekicco, ñāṇosadhen' eva tikicchitabbo" ti vatvā dutiyaṁ gāthaṁ āha:

---

[1] C[5] C[6] mānavo. [2] B[1] nivāsaparippayaṁ, C[5] C[6] nivāsa-. [3] C[5] B[1] dāpesi. [4] B[1] -tthi. [5] B[1] kyādhi. [6] so all three MSS. [7] B[1] tvaṁ. [8] B[1] uppannaṁ. [9] B[1] -lo. [10] so B[2] B[3], C[5] C[6] kurayo. [11] B[3] kekke, B[1] keko. [12] C[5] -nītaṁ, B[1] -nītaṁ. [13] C[5] C[6] giri. B[1] B[3] giri. [14] B[1] -na. [15] B[1] setaṁ. [16] C[5] dureṇalantāya, C[6] dureṇalantāya corr. to dūrelanatāya. B[1] durenalatāya. [17] C[5] omits ca. C[6] va. [18] B[1] B[3] -lo. [19] C[5] C[6] kuruyo. [20] B[3] kekke, B[1] kotaka- [21] B[3] kappilaṁ, B[1] kapilaṁ. [22] so C[5] B[1] B[3]; C[6] kurayo. [23] C[5] C[6] omit tattha. [24] B[1] B[3] kotaka [25] B[3] kotakassa raṭṭhaṁ, B[1] kotakavaṭṭhaṁ. [26] B[1] kotakarājadhāni. [27] C[5] C[6] -ratthiṁ, B[1] -rāja. [28] C[5] -nītaṁ, B[1] -nītaṁ. [29] C[5] C[6] omit ti. [30] so C[5] C[6] B[3]; B[1] hataṁ. [31] so C[5] C[6] B[3], B[1] omits pahataṁ

2. Kaṇhāhi[1] diṭṭhassa karonti h' eke[2],
amanussavaddhassa[3] karonti[4] paṇḍitā[5],
na kāmanītassa karoti koci,
okkantasukkassa hi kā tikicchā ti. 155.

Tattha kaṇhāhi[6] diṭṭhassa karonti heke ti[7] akamme hi tikicchakā[8] aberaviseṇa kāḷasappena diṭṭhassa manusse[9] eva osadhehi[10] tikicchanaṃ karonti, amanussavaddhassa[11] karonti paṇḍitā ti apare paṇḍitā bhūtavejjā bhūtayakkhādīhi amanussehi vaḍḍhassa[12] vaḍḍhitassa abhibhūtassa gahitassa balikammaparittakaraṇasosadhajātihāvijjādīhi tikicchanaṃ karonti, na kāmanītassa karoti koci[13] kāmehi pana nītassa kāmavasikassa puggalassa aññatra paṇḍitehi añño koci tikicchanaṃ na karoti, karonte pi kātuṃ samattho nāma n' atthi[14]. khīṇāsavā[15] okkantasukkassa hi kā tikicchā ti[16] okkantasukkassa avakkantasuvaḷādhammassa[17] maṭṭhāsaṅkhātassa sukkasaṅkhātassa paṭiṭṭhitassa[18] puggalassa mantosadhādīhi kā nāma tikicchā, na sakkā osadhehi[19] tikicchituṃ ti.

Iti Mahāsatto imaṃ kāraṇaṃ dassetvā uttariṃ evaṃ āha[20]: „mahārāja, sace tvaṃ tāni tīṇi rajjāni lacchasi[21] api nu kho imesu catūsu[22] nagaresu rajjaṃ kārento ekappahāren' eva cattāri satasahassāni[23] paridahissasi[24] catūsu[25] vā suvaṇṇapātīsu bhuñjissasi catūsu[26] vā sirisayanesu sayissasi[27], mahārāja taṇhāvasikena nāma bhavituṃ na vaṭṭati[28], taṇhā hi nām' esā vipattimūlaṃ[29], sā vaḍḍhamānā yo taṃ[30] vaḍḍheti[31] taṃ puggalaṃ aṭṭhasu mahāniraysesu soḷasaussadaniraysesu nānappakārabhedesu[32] ca apāyesu khipatīti". Evaṃ rājānaṃ nirayādibhayena tajjetvā Mahāsatto dhammaṃ desesi[33]. Rājāpi 'ssa dhammaṃ sutvā vigatasoko hutvā tāvad eva nivyādhitaṃ[34]

---

[1] C[a] B[f] taṇhāhi, C[c] maṇhāhi corr. to kaṇhāhi. [2] B[f] eke. [3] B[a] viddhassa, B[f] omits vaḍḍhassa. [4] C[b] omits heke amanussavaḍḍhassa karonti. [5] B[f] aḍḍe va. [6] B[f] taṇhāhi. [7] B[f] sokeṭi, C[a] koketi corr. to heketi. [8] C[b] B[f] tikicche, C[a] tikicchā corr. to tikicchana. [9] B[f] -viddhassa, B[a] -vaḍḍhassa. [10] B[f] viddhassa. B[a] paviddhassa. [11] C[b] C[c] kvcīti. [12] B[f] natthīti. [13] C[b] C[c] omit ti. [14] C[b] C[c] -dhammā, B[f] avakkantasa sukkasa kusaladhammassa. [15] B[f] omits khīṇāsavā - - - paṭiṭṭhitassa. [16] so B[a]; C[b] osabalehi, C[c] osabālehi, B[f] oṭehi. [17] C[b] C[c] omit mātā. [18] B[f] lajjasi. [19] so B[a]; C[b] C[c] B[f] ratnasu. [20] C[b] satasayaggalini, B[f] sātasayuggāni. [21] B[f] sarire dahissasi. [22] B[f] seyyāsi. [23] C[b] C[c] vaḍḍhasi, B[f] vattati. [24] C[b] C[c] -lā, B[f] vippatimūlā. [25] C[c] ye nesa. B[f] so kaṃ. [26] C[b] B[f] taṭṭhati. [27] C[b] nānappakāre-. [28] B[f] desayi. [29] B[f] B[a] nibbā-.

pāpuṇi. Sakko pi 'ssa ovādaṁ datvā sīlesu patiṭṭhāpetvā devalokaṁ eva gato. So pi tato paṭṭhāya dānādīni puññāni katvā yathākammaṁ gato.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā rājā kāmanītabrāhmaṇo ahosi, Sakko pana aham evā" 'ti. Kāmanītajātakaṁ.

9. Palāyijātaka.

Gajaggameghehīti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto Palāyiparibbājakaṁ ārabbha kathesi. So kira vādatthāya sakala-Jambudīpaṁ vicaritvā kiñci paṭivādiṁ alabhitvā anupubbena Sāvatthiṁ gantvā „atthi nu kho koci mayā saddhiṁ vādaṁ kātuṁ samattho" ti manusse pucchi. Manussā „tādisānaṁ sahassena pi saddhiṁ vādaṁ kātuṁ samattho sabbaññū dipadānaṁ aggo Mahāgotamo dhammissaro paravādappamaddano, sakale Jambudīpe uppanno parappavādo taṁ Bhagavantaṁ atikkamituṁ samattho n' atthi, velantaṁ patvā ūmiyo viya hi sabbavādā tassa pādamūlaṁ patvā cuṇṇavicuṇṇā honti" Buddhaguṇe kathesuṁ. Paribbājako „kahaṁ pana so etarahi" pucchitvā „Jetavane" ti sutvā „idāni 'ssa vādaṁ āropessāmi" mahājanaparivuto Jetavanaṁ gacchanto Jetarājakumārena navakoṭidhanaṁ vissajjetvā kāritaṁ Jetavanadvārakoṭṭhakaṁ disvā „ayaṁ samaṇassa Gotamassa vasanapāsādo" ti pucchitvā „dvārakoṭṭhako ayaṁ" ti sutvā „dvārakoṭṭhako tāva evarūpo vasanagehaṁ kīdisaṁ bhavissatī" ti vatvā „gandhakuṭi" nāma appameyyā" ti vutte „evarūpena samanena saddhiṁ ko vādaṁ karissatī" tato va palāyi. Manussā unnādino hutvā Jetavanaṁ pavisitvā Satthāraṁ „kiṁ akāle āgat' atthā" 'ti vuttā taṁ pavattiṁ kathayiṁsu. Satthā „na kho upāsakā idān' eva pubbe p' esa mama vasanaṭṭhānassa dvārakoṭṭhakaṁ disvā palāyat' evā" 'ti vatvā tehi yācito atītaṁ āhari:

---

[1] B[b] kamanika-, C[b] kāmanīta-. [2] C[b] kamanīta-, B[b] kāmanījātakaṁ atthamaṁ. [3] C[b] C[c] palāsi-, B[b] palāyiparippā-. [4] B[b] vādatthāya. [5] C[b] sahasse, C[c] sahasse corr. to sahassena. [6] B[b] dvip-. [7] B[b] parappavādamaddano. [8] B[b] sakala. [9] B[b] samuddaumpiyo viya. [10] B[b] omits hi. [11] B[b] jetavane pi jetavanaṁ rājakumārena. [12] C[b] C[c] -koṭṭhakaṁ, B[b] -kothakaṁ. [13] B[b] addā ca. [14] C[c] B[b] -kuṭi. [15] C[b] -yyo, C[c] -yyo corr. to -yyā. [16] C[c] unnā-. [17] B[b] vutte. [18] C[b] C[c] taṁ. [19] B[b] palāyi yevā.

Atīte Gandhārarattḥe Takkasilāyaṁ Bodhisatto rajjaṁ kāresi, Bārāṇasiyaṁ Brahmadatto. So „Takkasilaṁ gaṇhissāmīti“ mahantena balakāyena gantvā nagarato avidūre ṭhatvā „iminā niyāmena hatthī[1] pesetha iminā asse iminā rathe iminā pattī[2], evaṁ dhāvitvā āvudhehi paharatha, evaṁ ghanavassaṁ[3] valāhakā viya saravassaṁ[4] vassathā“[5] 'ti senaṁ vicārento imaṁ gāthadvayaṁ āha:

1. Gajaggameghehi[6] hayaggamālihi[7]
rathūmijātehi[8] sarābhivassehi[9]
tharuggahāvaṭṭadaḷhappahārihi[10]
parivāritā[11] Takkasilā samantato. 156.

2. Abhidhāvathā ca patathā ca
vividhavināditā ca[12] dantihi[13],
vattat' ajja tumulo[14] ghoso
yathā vijjutā jalaṭharassa[15] gajjato[16] ti. 157.

Tattha gajaggameghehi[17] aggagajameghehi[18] kuñjarasadisaṁ gajjitaṁ[19] gajjantehi mattavaravāraṇavalāhakehi[20] ettha, hayaggamālihi[21] aggahayamālihi[22] saraindhavasamāyuttehi[23] assānīkehi[24] ettha, rathūmijātehi[25] sañjātaūmiyogehi[26] sāgaravaṇṇehi[27] viya sañjātarathūmihi[28] rathānīkehi ettha, sarābhivassehi[29] tehi yeva rathānīkehi ghanavassamegho viya saravassaṁ

---

[1] B[2] hatthiṁ, C[3] C[4] B[1] hatthi. [2] B[2] pattiṁ, C[3] C[4] B[1] patti. [3] C[3] C[4] -vassa, B[1] -vassaṁ vassāpetvā. [4] so C[4] B[2]; C[3] saravassa, B[1] saravāsa. [5] B[2] passatha, B[1] ṭhānaṁ. [6] B[1] gajjaggameghopi. [7] B[1] sāyaggamālihi; C[4] hayaggamālihi. [8] B[1] rathabhummijātehi. B[2] rathaummijātehi [9] B[2] -vassehi, C[3] C[4] sarābhivassehi, B[1] sarātivassati. [10] C[3] taruggahāvaṭṭa-, C[4] tharuggahāvaddhaḷaḷhappahārihi, B[1] dhanuggavaṭṭaḷaḷhapahārihi [11] B[1] paripāritā, C[4] pavāritā [12] C[4] - - patthā ca - - -, B[1] abhidhāvatā uppatadhāvatā ca vividhavinaditā ca, B[2] abhidhāvatha upahavatha ca vividhavinaditā va, but further on: abhidhāvatha ca upapadhāvatha ca - - -. [13] B[1] rautihi, B[2] dantihi. [14] B[1] tumulo. [15] B[1] vijjalatāsharassa, B[2] vijjulatājaladharassa. [16] B[1] jaggato. [17] C[3] gajjameghehi, B[1] gajjaggameghehi. [18] B[1] aggajaggameghehi. [19] B[1] jaggitaṁ. [20] B[1] -vaṭṭhakehi. [21] C[3] -lihiti, B[1] sāyaggamālihiloi. [22] B[1] aggasāyamālihi. [23] B[2] -dhavavaṭṭhakehi. [24] B[1] assānikehi. [25] B[1] rathumpijātehi [26] C[3] sataūmi-, C[4] saṭhjāta-, B[1] saṭe-ātaumpi-. [27] B[1] sāgaravaṭṭehi. [28] C[3] saṭjātam-, C[4] saṭhjāta-, B[1] saṭjāta, omits rathūmihi. [29] C[3] sārabhivassehiti, C[4] -vassihiti corr. to -vassehiti, B[2] -vassehiti B[1] sarātivassatiti.

vasantehi, tharuggahāvattadalhappahārihi[1] tharuggahehi[2] āvattadalhappahārihi[3] iti c' ito ca āvattitvā[4] parivattitvā[5] dalhaṃ paharantehi gahitakhaggaratanotharmdandehi[6] pattiyodhehi ca 'ti attho, parivāritā Takkasilā samantato ti yathā ayaṃ Takkasilā parivāritā hoti sigham tathā karotha 'ti attho, abhidhāvathā[7] ca patthā ca[8] ti vuttaṃ dhāvatha[9] c' eva uppatathā[10] ca, vividhavividhā ca dantihi[11] varavāraṇehi saddhiṃ vividhavividhā bhavatha[12] sattisajjitasattihi[13] sūrāvīrā hothā ti attho, vattatajja[14] tumulo[15] ghoso ti vattati[16] ajja[17] tumulo[18] mahanto[19] asaddādisadiso ghoso, yathā vijjuta[20] jaladharassa gajjato[21] ti yathā gajjantassa jaladharassa mahanto niggato[22] vijjutā[23] caranti evaṃ virantā nagaraṃ parivāretvā rajjaṃ gaṇhathā 'ti vadati.

Iti so rājā gajjitvā senaṃ vicāretvā nagaradvārasamīpaṃ gantvā dvārakoṭṭhakaṃ[24] disvā „idaṃ rañño vasanagehan" ti pucchitvā „ayaṃ nagaradvārakoṭṭhako'"[25] ti vutte „nagaradvārakoṭṭhako[26] tāva evarūpo rañño nivesanaṃ kīdisaṃ bhavissatīti" vatvā „Vejayantapāsādasadisan" ti sutvā „evaṃ yasasampannena rañña saddhiṃ yujjhituṃ na sakkhissāmā" 'ti dvārakoṭṭhakaṃ[27] disvā va nivattitvā palāyitvā Bārāṇasiṃ eva āgamāsi.

Satthā imaṃ desanaṃ[28] āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā Bārāṇasirājā Palāyiparibbājako[29] ahosi. Takkasilārājā aham evā" 'ti. **Palāyijātakaṃ**[30].

---

[1] C[s] tharuggahāvavaddhadalhappahārihi. C[a] tharuggahāvavaddhadalhappahārihīti corr. to tharuggahavaddha-, B[1] dharuggahāvattadalhappaharihīti. [2] B[1] dharuggahehi. [3] B[1] -rihhi, C[s] C[a] avaddha--hhi. [4] B[1] avattitvā. [5] B[1] parivattetvā. [6] C[b] t[s] -tharuddandehi, B[1] -dharudandehi. [7] B[1] asiddhāvatha, C[a] abhidhāvatha corr. to -thā. [8] C[a] ca patthā ca corr. to ca, B[1] cuppatadhāvatā ca. [9] C[a] dhāvati corr. to dhāvatha. [10] C[a] upajjantā corr. to upatathā, B[1] uppatadhāvatā. [11] C[s] dantihiti, B[1] -ta va dantihihi, B[1] rantisti. [12] B[1] vividha. [13] C[1] sellina-, C[a] sellina- corr. to sellita-, B[1] asijhilla-, B[1] sattavajjitavārihi. [14] C[s] vattatajja, C[a] vatthavajja corr. to vattatajja. [15] B[1] tumojo. [16] C[s] B[1] vatta, C[a] vatta corr. to vattatu. [17] C[s] B[1] omit ajja. [18] C[s] mahantā, C[a] mahanta corr. to mahanto. [19] C[s] C[a] vijjumā B[1] vijjudatā. [20] C[a] gajjanto corr. to gajjato, B[1] gacchato. [21] C[s] niggañjunā, C[a] niganjuna corr. to niggatā. [22] C[a] vijjunā corr. to vijjura, B[1] vijjulatā. [23] C[s] -koddhakaṃ, B[1] -koṭhakaṃ. [24] C[s] C[a] -koddhako, B[1] -dvārakoṭhako. [25] C[s] C[a] -koddhako, B[1] -koṭhako. [26] C[s] C[a] -koddhakaṃ, B[1] -koṭhakaṃ. [27] B[1] dhammadesanaṃ. [28] C[s] palāsa-, C[a] palāsi-, B[1] palāyi-. [29] C[s] palāsa-, C[a] palāsi-, B[1] palāyitajā-navamaṃ

10. Dutiyapalāyijātaka.

Dhajamaparimitan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekam Palāyiparibbājakam[1] eva ārabbha kathesi. Imasmim pana vatthusmim so paribbājako Jetavanam pāvisi. Tasmim khaṇe Satthā mahājanaparivuto alaṅkatadhammāsane nisinno manosilātale sīhāsanam madanto sīhapoto viya dhammam deseti[2]. Paribbājako Dasabalassa brahmasarirupatibhāgam[3] rūpam puṇṇacandasassirikam[4] mukhañ suvaṇṇapaṭṭasadisam[5] nalāṭañ ca disvā „ko evarūpam purisam[6] jinitum sakkhissatīti[7] nivattitvā parisantaram pavisitvā palāyi. Mahājano taṁ anubandhitvā nivattitvā Satthu taṁ pavattim ārocesi. Satthā „na ca[8] paribbājako idān' eva pubbe pi mama suvaṇṇavaṇṇaṁ[9] mukhaṁ disvā palāto[10] yevā" 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bodhisatto Bārāṇasiyaṁ rajjaṁ kāresi, Takkasīlāyaṁ eko Gandhārarājā. So „Bārāṇasiṁ gahessāmīti" caturaṅginiyā senāya āgantvā nagaraṁ[11] parivāretvā nagaradvāre ṭhito attano balavāhanaṁ oloketvā[12] „ko ettakaṁ[13] balavāhanaṁ jinitum sakkhissatīti" attano senaṁ vaṇṇetvā paṭhamaṁ gāthaṁ āha:

1. Dhajam aparimitaṁ anantapāraṁ
duppasahaṁ, dhaṅkehi[14] sāgaraṁ iva
giri-m-iva anilena duppasaho
duppasaho ahaṁ ajja tādisenā 'ti. 158.

Tattha dhajamaparimitan ti idaṁ vuttaṁ hoti: yathā me rathesu murapāde[15] thapetvā[16] ussāpitaṁ dhajaṁ eva aparimittaṁ bahuṁ anekasatasahassaṁ[17], anantapāraṁ ti balavāhanaṁ pi me ettakā[18] hatthī[19] ettakā[18] asā ti gaṇanapariccheda-darahitaṁ[21] anantapāraṁ. duppasahan ti na sakkā paṭisattūhi[22] sahituṁ

[1] C[b] palāya-, C[c] pallāi-, B[b] palayiparibbājakam. [2] B[b] -yatthe. [3] B[b] deseti, C[c] deseti corr. to deseti. [4] B[b] brahmapasiribhāg-. [5] B[b] -vaṇṇasadisam. [6] C[b] C[c] -paṭiṭṭha-, B[b] -paṭi-. [7] B[b] nāsāra. [8] B[b] purisuttamam. [9] B[b] addā kho. [10] B[b] suvaṇṇavaṇṇa-. [11] C[b] palāyato, B[b] palāyaye corr. to palāto. [12] C[b] C[c] -ram. [13] B[b] olokento. [14] B[b] ettakam. [15] B[b] -kehi. [16] B[b] -pādam. [17] B[b] thapetvā. [18] B[b] -sahassiyaṁ. [19] B[b] etthakā. C[c] etthakā corr. to ettakā. [20] all three MSS hatthi. [21] B[b] gaṇapari-, C[c] gaṇanapariccheda-, corr. to gaṇanapariccheda-. [22] B[b] -satthuhi.

abhibhavituṁ, yathā kiṁ: dhaṁkehi sāgaraṁ iva[1] ti[2] yathā sāgaro bahūhi[3] pi kāhehi vegavikkhambhanavasena[4] vā atikkamanavasena vā[5] duppasaho evaṁ duppasahaṁ, girimiva suṭṭhena duppasaho ti api ca me ayaṁ balakāyo yathā pabbato vātena akampatiyato[6] duppasaho tathā aññena balakāyena duppasaho. duppasaho ahamajja tādisena ti sv-āhaṁ imiṇā balena samannāgato ajja tādisena duppasaho ti attālake[7] thitaṁ Bodhisattaṁ sandhāya vadati.

Atha[8] assa so puṇṇacandasassirikaṁ attano mukhaṁ dassetvā „bāla mā vippalapa[9], idāni te balavāhanaṁ mattavaravāraṇo viya nalavanaṁ[10] viddhaṁsessāmīti" santajjetvā dutiyaṁ gātham āha:

> 5. Mā bāliyaṁ vippalapi[11], na hi 'ssa[12] tādisaṁ,
> vijayhase[13], na hi labhase[14] nisedhakaṁ,
> āsajjasi[15] gajaṁ iva ekacārinaṁ
> yo taṁ[16] padā nalaṁ[17] iva pothayissatīti. 159.

Tattha mā bāliyaṁ vippalapīti[18] mā attano bālatāvasā vilapa[19], na hissa tādisaṁ ti na hi'ssa tādisaṁ, ayaṁ eva vā pāṭho, tādisaṁ anantapāramo me[20] balavāhanaṁ ti evarūpaṁ takkento rajjaṁ na[21] gahetuṁ samattho nāma na hi assa[22] na hotīti attho. vijayhase[23] ti tvaṁ hi kevalaṁ rāgadosamohamānapariḷāhena[24] vijayhasi[25] yuva, na hi labhase nisedhakaṁ ti mādisaṁ paṇḍitaṁ abhibhavitvā nisedhakaṁ[26] tāva na[27] labhasi, ajja tava āgatamaggeṇ' eva palāpessāmi. āsajjasīti[28] upagacchasi, gajaṁ iva ekacārinaṁ ti ekacārinaṁ[29] mattavaravāraṇaṁ viya, yo taṁ[30] padā nalaṁ[31] iva pothayissatīti yo taṁ yathā nāma mattavaravāraṇo padā nalaṁ[32] pothetī ādiko[33] vuttanayo[34] evaṁ pothayissati, tvaṁ taṁ āsajjasīti attānaṁ samudhāyāha.

Evaṁ tajjentassa pan' assa kathaṁ[35] sutvā Gandhārarājā

---

[1] C[5] C[6] iva. [2] C[5] C[6] omit ti. [3] C[5] B[1] bahuhi, C[6] bahūhi? [4] C[6] -vikkhambhavasena. [5] B[1] omits vā. [6] C[5] C[6] akampani-, B[1] akammani-, B[2] akampaniyako. [7] C[5] C[6] addhālake. [8] B[1] tipalapasi. [9] B[1] nathānaṁ. [10] B[1] vilapasi. [11] C[6] nabhissa, B[1] nahisaṁ. [12] C[6] vijayhase, B[1] vidayhase. [13] C[5] lase, C[6] lase corr. to labhase. [14] B[1] āpajjasi. [15] B[1] tvaṁ. [16] C[5] B[1] pādā-, B[2] pāda nalaṁ. C[6] pādānalena. [17] B[1] vilapasā. [18] B[1] vilapasi. [19] B[1] anantapāramevaṁ. [20] B[1] rajjaṁ. [21] B[1] asaṁ. [22] C[5] C[6] vijayhase, B[1] vidayhase. [23] C[5] -mānamhapariḷāhena, C[6] -mānamhapariḷābhena. [24] C[6] vijayhasi, B[1] vidayhasi. [25] C[5] C[6] -kaṁ. [26] B[1] na tāva. [27] B[1] āpajjasīti. [28] B[1] omits ekacārinaṁ. [29] C[5] B[2] -nalaṁ. [30] C[5] na. [31] C[5] vuttanti. [32] B[1] omits pādānalaṁiva---kathaṁ.

allokento[1] kañcanapattasadisaṃ[2] mahānalāṭaṃ[3] disvā attano gahaṇabhīto[4] nivattitvā palāyanto[5] sakanagaraṃ eva agamāsi.

Satthā imaṃ desanaṃ[6] āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā Gandhārarājā Palāyiparibbājako[7] ahosi, Bārāṇasirājā pana ahaṃ evā" 'ti. Dutiyapalāyijātakaṃ[8]. Kāsāvavaggo aṭṭhamo. 5

9. UPĀHANAVAGGA

1. Upāhanajātaka.

Yathāpi kiṭā ti. Idaṃ Satthā Veḷuvane[9] viharanto Devadattaṃ ārabbha kathesi. Dhammasabhāyaṃ hi[10] bhikkhū kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso Devadatto ācariyaṃ paccakkhāya Tathāgatassa paṭipakkho paṭisattu hutvā mahāvināsaṃ pāpuṇi". Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutte „na bhikkhave Devadatto idāni' eva ācariyaṃ paccakkhāya paṭipakkho hutvā mahāvināsaṃ patto[11], pubbe pi patto yevā" 'ti vatvā atītaṃ āhari: 10 15

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto hatthācariyakule nibbattitvā vayappatto hatthisippe nipphattiṃ pāpuṇi. Ath' eko kāsigāmako[12] māṇavako[13] āgantvā tassa santike sippaṃ uggaṇhi. Bodhisattā nāma sippaṃ vācentā[14] ācariyamuṭṭhiṃ na karonti, attano jānanayāmena[15] niravasesaṃ[16] sikkhāpenti, tasmā so māṇavo Bodhisattassa jānanasippaṃ niravasesaṃ[17] gaṇhitvā Bodhisattaṃ āha: 20

---

[1] B[1] olokento. [2] C[2] C[3] -paṭṭha-. [3] C[2] -naḷāṭaṃ. [4] B[1] gahaṇaṃ upasaṃharitvā bhīto, B[2] gahaṇabhīto [5] C[2] omits palāyanto. [6] B[1] dhammadesanaṃ. [7] C[2] palāsi-, C[3] palāsi-, B[1] omits palāyi. [8] C[2] -palāsi-, C[3] palāsi-, B[1] adds dasamaṃ. [9] B[1] jetavane. [10] C[2] C[3] omit hi. [11] B[1] pāpuṇi. [12] B[1] kāsigāmavāsiko. [13] B[1] māṇavo. [14] C[2] B[1] bodhisatto - - - -to, C[3] -tto - - - -to corr. to -ttā - - - -ti. [15] C[3] jānaniyāmeva. [16] C[3] niravaseaṃ.

„ācariya ahaṃ rājānaṃ upaṭṭhahissāmīti". Bodhisatto „sādhu tātā" 'ti gantvā[1] ārocesi: „mahārāja mama antevāsiko tumhe upaṭṭhātuṃ[2] icchatīti". „Sādhu, upaṭṭhātū[3]" 'ti. „Tena hi 'ssa paribbayaṃ jānāthā" 'ti. „Tumhākaṃ antevāsiko tumhehi samakaṃ[4] na lacchati, tumhesu sataṃ[5] labhantesu pañcasataṃ lacchati, dve labhantesu ekaṃ lacchatīti". So gehaṃ gantvā taṃ pavattiṃ antevāsikassa ārocesi. Antevāsiko „ahaṃ ācariya tumhehi samasamasippaṃ[6] jānāmi, sace samakaṃ yeva paribbayaṃ labhissāmi upaṭṭhahissāmi, noce' na upaṭṭhahissāmīti" āha. Bodhisatto taṃ pavattiṃ rañño ārocesi. Rājā „sace so tumhehi samappakāraṃ[7] karotu[8] tumhehi samakaṃ yeva sippaṃ dassetuṃ sakkonto samakaṃ labhissatīti" āha[9]. Bodhisatto taṃ pavattiṃ tassa ārocetvā tena[10] „sādhu, dassessāmīti" vutto rañño ārocesi. Rājā „tena hi sve sippaṃ dassethā" 'ti. „Sādhu, dassessāma[11], nagare bheriṃ carāpethā" 'ti āha[12]. Rājā „sve kira ācariyo ca[13] antevāsiko ca ubho hatthisippaṃ dassenti[14], sve[15] rājaṅgaṇe sannipatitvā daṭṭhukāmā passantū" 'ti bheriṃ carāpesi. Ācariyo „na me antevāsiko upāyakosallaṃ jānātīti" ekaṃ hatthiṃ gahetvā ekaratten' eva vilomaṃ sikkhāpesi. So taṃ „gacchā" 'ti vutte osakkituṃ „osakkā" 'ti vutte gantuṃ „tiṭṭhā" 'ti vutte nipajjituṃ[16] „nipajjā" 'ti vutte ṭhātuṃ „gaṇhā" 'ti vutte ṭhapetuṃ „thapehīti" vutte gaṇhituṃ sikkhāpetvā punadivase taṃ hatthiṃ abhirūhitvā[17] rājaṅgaṇaṃ agamāsi[18]. Antevāsiko pi ekaṃ manāpahatthiṃ[19] abhirūhi[20], Mahājano sannipati. Ubho pi samakaṃ sippaṃ dassesuṃ. Puna Bodhisatto attano hatthiṃ vilomaṃ kāresi, so „gacchā",

---

[1] B[1] ā vatvā rañño. [2] C[1] C[2] upaṭṭhānaṃ, B[1] upaṭṭhātu. [3] B[1] upaṭṭhahatu. [4] C[2] samaṃ. [5] B[2] samakaṃ. [6] B[1] samaṃ sippaṃ. [7] B[2] adds labhissāmī. [8] B[1] samappakha, C[2] samappākā corr. to samappakāraṃ. [9] B[2] rotu, C[2] retu corr. to karotu. [10] B[2] omits āha. [11] B[1] adds hi. [12] B[2] -mi. [13] B[2] omits ca. [14] B[2] for dassenti. [15] B[1] omits sve. [16] C[2] ācariyayo. [17] C[1] B[2] nipajjituṃ. [18] B[1] abhirūhitvā. [19] B[2] -ne āga- [20] B[1] manāpadi- [21] B[1] abhiṭṭhi, C[2] abhiruhi.

'ti vutte osakki, „osakkā" 'ti vutte purato dhāvi, „tiṭṭhā" 'ti vutte nipajji, „nipajjā" 'ti vutte tiṭṭhati, „ganhā" 'ti vutte nikkhipi, „nikkhipā" 'ti vutte ganhi. Mahājano[1] „mā[2] are[3] duṭṭhantevāsika[4] tvaṁ ācariyena saddhiṁ sārambhaṁ karohi[5], attano pamāṇaṁ na[6] jānāsi, 'ācariyena saddhiṁ samakaṁ jānāmiti' saññī hositi'" leḍḍudaṇḍādīhi paharitvā tatth' eva jīvitakkhayaṁ pāpesi. Bodhisatto hatthimhā oruyha rājānaṁ upasaṁkamitvā „mahārāja sippaṁ nāma attano sukhatthāya gaṇhanti, ekaccassa[7] pana gahitasippaṁ dukkaṭā[8] upāhanā viya vināsam eva āvahatīti[9]" vatvā idaṁ[10] gāthadvayam āha:

1. Yathāpi kītā purisass' upāhanā
sukhassa atthāya dukhaṁ udabbahe
ghammābhitattā talasā papīḷitā
pāde tass' eva purisassa khādare 160.

2. Evam eva yo dukkulino[11] anariyo
tumhāka[12] vijjañ ca sutañ ca-m-ādiya
tam eva so tattha sutena[13] khādati
anariyo vuccati pānadūpamo[14]" ti. 161.

Tattha udabbahe ti udabbaheyya[15], ghammābhitattā talasā papīḷitā ti ghammena[16] abhitattā pādatalena ca papīḷitā, tasmā 'ti yena ti sukhatthāya kiliṭṭhā pādena paṭhamakkhi dukkhampāhanā[17] tass' eva khādare ti vadati ti[18] karoti pāde khādanti. dukkulino[19] ti duggatiko akulaputto, anariyo[20] ti ahirottappavajjito asappuriso, tumhāka[21] vijjañ ca sutañ ca mādiya[22] 'ti attha tam[23] sabbaṁ maññati[24]', tumhākaṁ[25] ti vattabbe tumhāka iti vuttaṁ, tumhākaṁ[26] tan[27] tam sippaṁ issarā pariyatteṭṭhi attho, ācariyass' etaṁ vacanaṁ, tasmā tumhāka 'ti[28]

---

[1] C[2] omits mahājano. [2] B[1] omits mā. [3] B[1] hare. [4] B[1] duṭṭhantevā-. [5] B[1] sārabbhaṁ karosi. [6] C[2] omits na, C[3] has added na. [7] B[1] akositi. [8] C[2] akassa, C[3] akaccassa corr. to ekaccassa. [9] C[2] C[3] dukkaṭaṁ, B[1] dukkaṭaṁ, B[2] duggata. [10] B[1] imaṁ. [11] so all four MSS. [12] so B[2]; C[2] C[3] tamhāka, B[1] tumhākaṁ. [13] B[2] suttena. [14] C[2] pānadūpamo, C[3] pānadupamo, B[2] dupāhanūpamo, B[1] vuccatupāhanūpamo. [15] B[1] appabeyya. [16] so B[1] B[2]; C[2] C[3] ghammo. [17] B[1] -ha-. [18] B[1] omits vā. [19] C[2] -kulino. [20] B[1] anatthiyo. [21] B[1] sāliyā. [22] C[2] na? [23] so B[1] B[2]; C[2] maṁtiṭi, C[3] maṁtiti. [24] C[2] tamhāko, C[3] tamāno corr. to tamhāko. [25] so B[2]; C[2] C[3] tamhāko, B[1] tumhāko, all three omit iti vuttaṁ tumhākaṁ. [26] B[1] kaṁ. [27] C[2] C[3] tamhāka, B[1] tumhākā so, all three omit ti.

gāthābandhanasukhattham pan' assa rassabhāvo kato, vijjan ti atthārasasu vijjatthānesu, yam kiñci sutam[1] ti yam kiñci sutapariyattim[2], ādiyā ti ādiyitvā, tam eva so tattha sutena[3] khādatīti tam eva[4] 'ti[5] attānam eva, yo ti[6] yo dukkatino[7] anariyo ācariyamhā vijjañ ca sutañ ca ādiyati[8] so tattha sutena khādatīti tassa[9] santike sutena so attānam eva khādatīti attho, Atthakathāyam pana ten' eva so tattha sutena khādatīti pi pātho, tasmā pi so tena[10] tattha sutena[11] attānam eva[12] khādatīti ayam eva[13] attho, anariyo vuccati pāpadhammo[14] ti iti anariyo dupāhanūpamo[15] dukkatupāhanūpamo[16] vuccati, yathā hi[17] dukkatūpāhanā[18] pariyeti khādanti[19] evam eva[20] sutena khādanto attanā va[21] attānam khādati, atharā pāpiya ditto[22] ti pāpadu, upāhanūpāhanā[23] tassa[24] upāhanāya khāditapādass' evam[25] nāmam, tasmā yo so[26] attānam sutena khādati so tena sutena[27] khāditatti anariyo ti vuccati, pāpadūpamo[28] upāhanūpatāpitassādiso[29] ti vuccatīti[30] ayam attha attho.

Rājā tuṭṭho Bodhisattassa mahantaṃ yasaṃ adāsi.

Satthā imaṃ desanaṃ[31] āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā antevāsiko Devadatto ahosi, ācariyo pana ahaṃ evā 'ti. Upāhanajātakaṃ[32].

2. Viṇāthūṇajātaka.

Ekacintito va ayam attho ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto aññataraṃ kumārikaṃ ārabbha kathesi. Sā kir' ekā Sāvatthiyaṃ seṭṭhidhītā attano[33] gehe usabharājassa[34] sakkāraṃ kayiramānaṃ[35] disvā dhātiṃ pucchi „amma ko nāmʼ esa evaṃ sakkāraṃ labhatīti[36]. „Usabharājā nāma ammā" 'ti. Puna sā ekadivasaṃ pāsāde[37] ṭhatvā[37] antaravīthiṃ olokentī[38] ekaṃ khujjaṃ disvā cintesi,

---

[1] B[b] subham. [2] B[b] subhapariyatti. [3] B[b] subhena. [4] C[a] eva. [5] C[a] C[c] omit ti. [6] C[a] yā ti, C[c] yā ni corr. to yo ti, B[b] so ti. [7] C[c] B[b] -kuṭino, C[a] -kuṭino. [8] C[a] ādiyati, C[c] ādiyati corr. to ādiyati. [9] C[a] nassa. [10] B[b] omits tena. [11] B[b] sutesu. [12] C[a] attanāneva, C[c] attanāmeva corr. to atthāmeva. [13] C[a] ayamattho, C[c] ayamattho corr. to ayam eva attho. [14] B[b] dupāhanūpamo, B[b] vuccatupāhanūpamo. [15] B[b] dupāhanūpamo, B[b] napāhanūpamo. [16] B[b] omits dukka-, B[b] dunpāhanūpamo ti. [17] C[a] C[c] pi. [18] C[c] -to-. [19] B[b] khādati. [20] B[b] eva. [21] B[b] omits attanāva. [22] C[a] ditto, B[b] pāhanā dukkhā. [23] C[a] upahānū-, C[c] upāhānū- corr. to upāhanū-. [24] B[b] has only pādu in the place of pādu - - - tassa. [25] B[b] khāditapādassetaṃ. [26] C[a] C[c] so yo. [27] B[b] omits sutena. [28] B[b] upāhanūpamo. [29] B[b] upāhanaṭṭhāpitaṃ. [30] B[b] vuccati. [31] B[b] dhammadesanaṃ. [32] B[b] adds paṭhamaṃ. [33] B[b] atta. [34] B[b] uparājassa. [35] B[b] kariyamānaṃ. [36] B[b] adds vātapāne. [37] B[b] ṭhatvā. [38] C[a] B[b] -ti.

„gunnaṃ[1] antare jeṭṭhakassa piṭṭhiyaṃ kakudhaṃ hoti, manussajeṭṭhakassāpi tena bhavitabbaṃ, ayaṃ manussesu purisasabho bhavissati, etassa mayā pādaparicārikāya bhavitaṃ vaṭṭatī'ti" sā dāsiṃ pesetvā „seṭṭhidhītā tayā[2] saddhiṃ gantukāmā, sankaṭṭhānaṃ kira gantvā[3] tiṭṭhathā" 'ti tassa ārocetvā sārabhaṇḍakaṃ ādāya aññātakavesena pāsādā otaritvā tena saddhiṃ palāyi. Aparabhāge taṃ kammaṃ[4] nagare ca bhikkhusaṅghe ca pākaṭaṃ jātaṃ. Dhammasabhāyaṃ bhikkhū kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso asukā kira seṭṭhidhītā khujjena saddhiṃ palātū'ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" ti vutte „na bhikkhave idāni' ev' esā[5] khujjaṃ kāmeti, pubbe pi kāmesi yevā" 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto ekasmiṃ nigamagāme seṭṭhikule nibbattitvā vayappatto gharāvāsaṃ vasanto puttadhītāhi vaḍḍhamāno attano puttassa Bārāṇasīseṭṭhissa[6] dhītaraṃ vāretvā divasaṃ thapesi. Seṭṭhidhītā attano gehe usabhassa sakkārasammānaṃ disvā „ko nām'eso" ti dhātiṃ pucchitvā „usabho" ti sutvā antaravīthiyā gacchantaṃ ekaṃ khujjaṃ disvā „ayaṃ purisasabho bhavissatīti" sārabhaṇḍaṃ[7] gahetvā tena saddhiṃ palāyi. Bodhisatto pi kho „seṭṭhidhītaraṃ gehaṃ ānessāmīti'" mahantena parivārena Bārāṇasiṃ gacchanto taṃ eva maggaṃ paṭipajji. Te ubho pi sabbarattiṃ maggaṃ agamaṃsu[8]. Atha khujjassa sabbarattiṃ sītābhihatassa[9] aruṇodaye sarīre vāto kuppi, mahantā vedanā vattanti, so maggā ukkamma[10] vedanāmatto[11] hutvā vīṇādaṇḍako[12] viya saṃkuṭito[13] nipajji, seṭṭhidhītāpi 'ssa pādamūle nisīdi. Bodhisatto seṭṭhidhītaraṃ khujjassa pādamūle nisinnaṃ disvā saṃjānitvā[14] upasaṅkamitvā seṭṭhidhītāya saddhiṃ sallapanto paṭhamaṃ gāthaṃ āha:

---

[1] so C[1] B[1] B[2]; C[2] guṇaṃ corr. to guṇaṃ. [2] C[1] C[2] vaḍḍhatī, B[1] vattatīti. [3] B[1] tayā. [4] B[1] gatvā. [5] B[1] tathā tassā kiriyaṃ. [6] B[1] jānevasī. [7] C[1] -sī-. [8] C[1] sā sārabhaṇḍaṃ, B[1] sārabhaṇḍakaṃ. [9] C[2] sneyhmiti [10] B[1] sa-. [11] B[1] ṭhitthitāsassa. [12] C[1] ukkama, B[1] okkama. [13] B[1] -nā; atto; B[2] -nuppatto. [14] C[2] vīṇā- corr. to vīṇā-, B[1] vīṇā-. [15] B[1] sakuṭiko. [16] B[1] omitta saṃjānitvā.

1. Ekacintito va ayam attho, bālo aparināyako[1],
na hi khujjena vāmena bhoti saṃgantum arahasīti. 162.

Tattha ekacintito va ayam attho ti amma yaṃ tvaṃ[2] cintetvā iminā khujjena saddhiṃ jīvitā ayaṃ tuyā ekikāya evaṃ cintito bhavissati[3], bālo aparināyako[4] ti[5] ayaṃ hi khujjo bālo, duppaññabhāvena mahallako pi bālo va; aññasmiṃ gahetvā gacchante asati gantuṃ asamatthatāya aparināyako[6], na hi khujjena vāmena bhoti saṃgantuṃ arahasīti iminā hi[7] khujjena vāmanattā[8] vāmena bhoti tvaṃ mahākule jātā abhirūpā dassanīya saṃgantuṃ samāgantuṃ[9] nārahasīti.

Ath' assa taṃ vacanaṃ sutvā setṭhidhītā dutiyaṃ gātham āha:

2. Purisūsabhaṃ maññamānā ahaṃ khujjam akāmayiṃ,
so 'yaṃ[10] saṃkuṭito[11] seti chinnatanti[12] yathā viṇā[13] ti. 163.

Tass' attho: ahaṃ ayya[14] ekaṃ usabhaṃ disvā gunnaṃ jeṭṭhakassa piṭṭhiyaṃ kakudhaṃ hoti, imasmiṃ pi taṃ atthi iminā purisūsabhena bhavitabban ti evaṃ ahaṃ khujjaṃ purisūsabhaṃ ti maññamānā akāmayiṃ, so 'yaṃ yathā nāma chinnatanti sadoniko vīṇādaṇḍako evaṃ saṃkuṭito[15] seti.

Bodhisatto tassā aññātakavesena[16] nikkhantabhāvamattaṃ[17] eva ñatvā nahāpetvā[18] alaṃkaritvā rathaṃ āropetvā gehaṃ[19] eva agamāsi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā ayaṃ eva seṭṭhidhītā ahosi, Bārāṇasiseṭṭhi[20] pana aham evā" ti. Viṇāthūṇajātakaṃ[21].

---

[1] C^{s} -nā-. [2] B^{s} tan attan. [3] B^{s} -ssati. [4] B^{s} -nā-. [5] C^{s} omits ti. [6] C^{s} B^{s} -pā-. [7] B^{s} omits hi. [8] C^{s} vāmanāvā, C^{e} vāmanaṇā corr. to vāmanatāvā, B^{p} vāmamattā. [9] C^{s} samāgantuṃ added. [10] B^{s} svāyaṃ. [11] B^{s} B^{p} -ko. [12] B^{s} -santi. [13] C^{s} puṇā, C^{e} thūṇā, B^{s} viṇā. [14] C^{s} ayyo corr. to ayya, B^{s} ayyo. [15] C^{s} saṃkāvasena, C^{e} saṃkāvasena. [16] C^{s} nikkhamanta-, B^{s} nikkhandha-. [17] B^{s} tan adāya. [18] B^{s} attano geham. [19] C^{s} -sī-. [20] C^{s} -thūna-, B^{s} viṇāvaṭṭakaṃ dutiyaṃ.

3. Vikaṇṇakajātaka.

Kāmaṁ yahiṁ icchasi tena gacchā 'ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ ukkaṇṭhitabhikkhuṁ ārabbha kathesi. So hi dhammasabhaṁ āṇito[1] „saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti Satthārā puṭṭho „saccaṁ“ ti vatvā „kasmā ukkaṇṭhito sī“ti“ vutte „kāmaguṇakāraṇā“ ti āha. Atha naṁ Satthā „kāmaguṇā nām' ete bhikkhu vikaṇṇakāsallasadisā[2] sakiṁ hadaye patiṭṭhaṁ labhamānā, vikaṇṇakaṁ[3] viya paviṭṭhaṁ[4] sukhumāraṁ maṁsaṁ eva pāpenti[5], vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bodhisatto Bārāṇasiyaṁ dhammena rajjaṁ kāreṁto ekadivasaṁ uyyānaṁ gantvā pokkharaṇitīraṁ[6] sampāpuṇi. Naccagītādisu kusalā naccagītāni payojesuṁ. Pokkharaṇiyaṁ macchakacchapā gītasaddalolatāya[7] sannipatitvā rañño va saddhiṁ gacchanti. Rājā tālakkhaṇḍhappamāṇaṁ macchaghaṭaṁ disvā „kiṁ nu kho ime macchā mayā saddhiṁ neva carantīti“ amacce pucchi. Amaccā „ete devaṁ upaṭṭhahantīti“ āhaṁsu. Rājā „ete kira maṁ upaṭṭhahantīti“ tussitvā tesaṁ niccabhattaṁ paṭṭhapesi, devasikaṁ taṇḍulammaṇaṁ paccati. Macchā bhattavelāya[8] ekacce āgacchanti ekacce nāgacchanti, bhattaṁ nassati. Rañño taṁ atthaṁ ārocesuṁ. Rājā „ito paṭṭhāya bhattavelāya bheriṁ paharitvā bherisaññāya[9] macchesu[10] sannipatitesu bhattaṁ dethā“ 'ti āha. Tato paṭṭhāya bhattakammiko bheriṁ paharāpetvā[11] sannipatitānaṁ[12] macchānaṁ bhattaṁ deti. Te pi bherisaññāya[13] sannipatitvā bhuñjanti. Tesu evaṁ sannipatitvā bhuñjantesu eko suṁsumāro[14] āgantvā macche khādi. Bhattakammiko[15] rañño ārocesi. Rājā taṁ sutvā „suṁsumāraṁ[16] macchānaṁ khādanakāle vikaṇṇakena vijjhitvā gaṇhā“

---

[1] C[a] āṇiko, B[b] āṇiko. [2] C[a] vikiṇṇaka-, B[b] vikaṇṇasallo-. [3] B[b] vikaṇṇaka, C[b] vikaṇṇakaṁ. [4] C[a] paviṭṭhaṁ corr. to paṭiṭṭhaṁ, B[b] viddha. [5] B[b] pāpenti, B[a] pāpesi. [6] C[b] -ṭi-. [7] B[b] -saddasmiṁ lokatāya. [8] B[b] -yaṁ. [9] C[a] bherimissaññāya. [10] C[b] C[a] macche. [11] C[a] pahāra-, C[b] pahāpetvā. [12] C[b] C[a] -tte. [13] B[b] omits bheri. [14] B[b] susu- [15] B[b] bhattaṁ-. [16] B[b] suṁsumāri.

'ti āha. So „sādhū" 'ti gantvā nāvāya ṭhatvā[1] macche khāditum āgataṁ sumsumāraṁ[2] vikaṇṇakena pahari. Taṁ tassa[3] antopiṭṭhiṁ pāvisi. So vedanāmatto[4] hutvā taṁ gahetvā va palāyi. Bhattakammiko tassa viddhabhāvaṁ ñatvā taṁ ālapanto paṭhamaṁ gāthaṁ āha:

1. Kāmaṁ yahiṁ icchasi tena gaccha,
viddho si[5] mammamhi[6] vikaṇṇakena,
hato si bhattena savāditena
lolo ca macche anubandhamāno ti. 164.

Tattha kāman ti ekaṁsena, yahiṁ icchasi tena gacchā 'ti yasmiṁ icchasi tatthagaccha, mammasmiṁ[7] ti mammaṭṭhāne[8], vikaṇṇakenā ti[9] vikaṇṇakasallena, hato si bhattena savāditena lolo ca macche anubandhamāno ti tvaṁ bhariyāditassaññāya bhatto diyyamāne[10] lolo hutvā khādanatthāya macche anubandhamāno tena savāditena bhattena hato, gatatthāne pi te jīvitaṁ n' atthīti.

So attano vasanaṭṭhānaṁ patvā jīvitakkhayaṁ patto.

Satthā imaṁ kāraṇaṁ dassetvā abhisambuddho hutvā dutiyaṁ gāthaṁ āha:

2. Evaṁ pi lokāmisaṁ opatanto
vihaññati[11] cittavasānuvatti,
so haññati ñātisakhāna majjhe
macchāmugo so-r-iva sumsumāro[12] ti. 165.

Tattha lokāmisan ti pañca kāmaguṇā, te hi loko iṭṭhato kantato manāpato gaṇhāti tasmā lokāmisan ti vuccati, taṁ lokāmisaṁ anupatanto kilesavasena cittavasānuvatti[13] puggalo vihaññati kilamati, so haññatīti so evarūpo[14] puggalo ñātīnaṁ[15] ca sakhānaṁ ca majjhe pi so vikaṇṇakena viddho macchāmugo sumsumāro[12] viya pañca kāmaguṇe manāpā ti gahetvā haññati kilamati mahāvināsaṁ pāpuṇāti yevā 'ti.

---

[1] B[1] thatvā. [2] B[1] susu-. [3] B[1] tassā. [4] B[1] -patto, B[2] -nuppatto. [5] C[1] smi, C[2] smi corr. to si. [6] C[2] mammamhi, C[3] cammamhi corr. to mammamhi, B[1] mamasmi. [7] B[1] mamasmin, C[2] cammasmin corr. to mammasmin. [8] C[2] mammaṭṭhāne. [9] C[1] omits vikaṇṇakenā ti, C[2] has added this. [10] C[2] diyya-. [11] C[2] vihaññati, B[1] vihaññati. [12] C[2] -vatti B[1] vattati. [13] B[1] evaṁ-. [14] C[2] B[1] ñātinaṁ.

Evaṃ Satthā imaṃ desanaṃ[1] āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhito[2] bhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi) „Tadā Bārāṇasīrājā[3] ahaṃ eva ahosiṃ“ ti. Vikaṇṇakajātakaṃ[4].

4. Asitābhujātaka.

Tvaṃ eva dānim akarā ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto aññataraṃ kumārikaṃ ārabbha kathesi. Sāvatthiyaṃ kir' ekasmiṃ dvinnaṃ aggasāvakānaṃ upaṭṭhākakule ekā kumārikā abhirūpā sobhaggappattā. Sā vayappattā samānajātikaṃ[5] kulaṃ agamāsi[6]. Sāmiko taṃ kismici amaññamāno aññattha cittavasena carati. Sā tassa taṃ attani anādaratāṃ ñatvā dve aggasāvake nimantetvā mahādānaṃ[7] datvā dhammaṃ sunanti[8] sotāpattiphale patiṭṭhahi. Sā tato paṭṭhāya maggasukhena phalasukhena vītināmayamānā „sāmiko[9] maṃ na icchati, gharāvāsena pi[10] me kammaṃ n' atthi, pabbajissāmī“ ti cintetvā mātāpitunnaṃ ācikkhitvā pabbajitvā arahattaṃ pāpuṇi. Tassā[11] sā kiriyā bhikkhūsu[12] pākaṭā jātā. Ath' ekadivasaṃ bhikkhū dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso asukakulassa dhītā atthagavesikā, sāmikassa anicchanabhāvaṃ ñatvā aggasāvakānaṃ dhammaṃ sutvā sotāpattiphale patiṭṭhāya puna mātāpitaro āpucchitvā pabbajitvā arahattaṃ pattā[13], evaṃ atthagavesikā āvuso sā kumārikā“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ti vutte „na bhikkhave idān' ev' esā kuladhītā atthagavesikā, pubbe pi atthagavesikā yevā“ ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto isipabbajjaṃ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca[14] nibbattetvā Himavantapadese[15] vāsaṃ kappesi. Tadā Bārāṇasīrājā[16] attano puttassa Brahmadattakumārassa parivārasampattiṃ disvā uppannāsaṅko puttaṃ raṭṭhā pabbājesi[17].

---

[1] B[1] dhammade-. [2] B[1] ukkaṇṭhita. [3] C[3] C[5] -si-. [4] C[5] B[1] vikaṇṇajātakaṃ, B[1] adds tatiyaṃ. [5] B[1] samaja-. [6] B[1] āg-. [7] C[3] B[1] -ṇ. [8] C[3] -ko, C[5] -ko ti corr. to -ko pi. [9] B[1] omits pi [11] B[1] tassāpi. [12] C[5] B[1] bhikkhusu. [13] B[1] arahappattā. [14] B[1] omits ca. [15] B[1] -ppadesa. [16] C[3] C[5] -si-. [17] C[3] pabbajesi, C[5] pabbajjāpesi, B[1] pappājesi

So Asitābhum[1] nāma attano devim ādāya Himavantam pavisitvā macchamaṃsaphalāphalani khādanto paṇṇasālāya nivāsam[2] kappesi. So ekam kinnarim disvā patibaddhacitto „imam pajāpatim karissāmīti" Asitābhum[3] aganetvā[4] tassā anupadam agamāsi. Sā tam kinnarim anubandhamānam disvā „ayam mam aganetvā kinnarim[5] anubandhati, kim[6] iminā" ti virattacittā hutvā Bodhisattam upasaṅkamitvā vanditvā attano kasiṇaparikammam kathāpetvā kasiṇam olokenti abhiññā ca samapattiyo ca nibbattetvā Bodhisattam vanditvā āgantvā attano paṇṇasālādvāre aṭṭhāsi. Brahmadatto pi kinnarim anubandhanto vicaritvā tassā gatamaggam pi adisvā[7] chinnāso[8] hutvā paṇṇasālābhimukho va jāto. Asitābhū[9] tam āgacchantam disvā vehāsam abbhuggantvā manivaṇṇe gaganatale[10] ṭhitā „ayyaputta tam nissāya mayham[11] idam[12] jhānasukham laddhan" ti vatvā paṭhamam gātham āha:

1. Tvam eva dānim akara[13] yam kāmo vyapagamā tayi[14],
so 'yam appaṭisandhiko kharā chinnam va rerukau ti. 166.

Tattha tvam eva dānim akara[15] ti ayyaputta mam pahāya kinnarim anubandhanto tvam eva dāni idam akara[16], yam kāmo vyapagamā[17] tayi[18] yam mama tayi kāmo rāgo vikkhambhanappahānena[19] pahino yassa pahīnattā[20] aham imam vasam patto ti dīpeti, so yam appaṭisandhiko ti so panā kāmo idāni appaṭisandhiko na sakkā paṭisandhetum[21], kharā chinnam va rerukau ti kharo vuccati kakaco rerukam vuccati hatthidanto; yathā kakacehi chinno[22] va hatthidanto appaṭisandhiko hoti na puna purimanayena alliyati[23] evam puna mayham tayā saddhim cittassa ghaṭanam[24] nāma n' atthīti.

vatvā tassa passantass' eva uppatitvā aññattha agamāsi. So tassā[25] gatakāle paridevamāno dutiyam gātham āha:

---

[1] B[1] asitābhabhūtā. [2] B[1] vāsam. [3] B[1] asitābhum, C[2] asitābbum corr. to asitā-. [4] C[2] aganetvā, C[3] aganetvā corr. to -ne-, B[1] agahetvā. [5] B[1] -ri. [6] B[1] adds me. [7] B[1] mayam adisvā. [8] C[2] chinnāso. [9] C[2] asitabhū. [10] C[2] gagana- [11] C[2] has added mayā. C[3] omits mayham. [12] B[1] imam. [13] B[1] -ri. [14] B[1] byagata mayi [15] B[1] byagama. [16] C[2] vikkhamabbappahānena. [17] C[2] pahinanti corr. to pahīnanta. [18] B[1] B[2] -dhimm. [19] B[1] kakacchinno. [20] C[2] C[3] alliyatti, B[1] alliyati. [21] C[2] C[3] -nam. [22] B[1] tassa, C[2] tassa corr. to tassā.

2. Atricchātilobhena atilobhamadena ca
evam hāyati atthamhā aham va Asitābhuyā ti. 167.

Tattha atricchātilobhenā 'ti atricchā vuccati atra atra icchā sabbhāti[1] sparīyatatanhā, atilobho vuccati atikkamitvā pavattanalobho. atilobhamadena cā 'ti purisamadam uppādetvā atilobhamado nāma jāyati[2], idam vuttam hoti: atricchāsaṅkhena atricchamānapuggalo atilobhena ca atilobhamadena ca yathā aham Asitābhuyā[3] rājadhītāya parihīno evam attho hāyatīti.

Iti so imāya gāthāya paridevitvā araññe ekako va vasitvā pitu accayena gantvā rajjam gaṇhi.

Satthā imam desanam[4] āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā rājaputto ca rājadhītā ca ime janā ahesum, tāpaso pana aham evā" 'ti. Asitābhūjātakam[5].

5. Vacchanakhajātaka.

Sukhā gharā vacchanakhā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Roja-Mallam ārabbha kathesi. So kirāyasmato Ānandassa gihisahāyo[6] ekadivasam[7] āgamanatthāya therassa sāsanam pāhesi. Thero Satthāram āpucchitvā agamāsi. So theram sānaggarasabhojanam bhojetvā ekamantam nisinno therena saddhim paṭisanthāram katvā theram gihibhogena[8] pañcakāmaguṇehi nimantento „bhante Ānanda, mama gehe pahūtam saviññāṇakaaviññāṇakaratanam, idam majjhe bhinditvā tuyham dammi, ehi ohīno agāram ajjhāvasāmā[9]" 'ti. Thero tassa kāmesu ādīnavam kathetvā uṭṭhāyāsanā vihāram gantvā „diṭṭho te Ānanda Rojo" ti Satthārā pucchito „āma bhante" ti vatvā „kim assa kathesī" vutte „bhante mam Rojo gharāvāsena nimantesi, ath' assāham gharāvāse c' eva kāmaguṇesu ca ādīnavam kathesin" ti. Satthā „na kho Ānanda Rojo Mallo idān' eva pabbajite gharāvāsena nimantesi[10], pubbe pi nimantesi[10] yevā" 'ti vatvā tena yācito atītam āhari:

---

[1] C[a] C[c] -ro. [2] B[c] B[e] jāto. [3] so B[c]; C[a] C[c] aham va asitābhuyā ti, B[c] ahaṃ asitābhu [4] B[c] dhammade-. [5] B[c] asitābhūjātakaṃ catutthaṃ. [6] C[a] ahi-. [7] B[c] adda tassa. [8] C[a] C[c] gihi-. [9] B[c] ajjhāvasissāmā. [10] B[c] -teti.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto aññatarasmiṃ nigamagāme[1] brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto isipabbajjaṃ pabbajitvā Himavantapadese[2] ciraṃ vasitvā loṇambilasevanatthāya[3] Bārāṇasiṃ patvā rājuyyāne vasitvā punadivase Bārāṇasiṃ pāvisi. Ath' assa Bārāṇasiseṭṭhi[4] cāravihāre[5] pasīditvā gehaṃ netvā bhojetvā uyyāne vasanatthāya paṭiññaṃ gahetvā taṃ paṭijagganto[6] uyyāne vasāpesi. Te aññamaññaṃ uppannasinehā ahesuṃ. Ath' ekadivasaṃ Bārāṇasiseṭṭhi[7] Bodhisatte pemavissāsavasena evaṃ cintesi: „pabbajjā nāma dukkhā, mama sahāyaṃ[8] Vacchanakhaṃ paribbājakaṃ uppabbājetvā sabbaṃ vibhavaṃ majjhe bhinditvā tassa datvā dve pi samaggavāsaṃ vasissāmā" 'ti so ekadivasaṃ bhattakiccapariyosāne[9] tena saddhiṃ madhurapaṭisanthāraṃ katvā „bhante Vacchanakha, pabbajjā nāma dukkhā, sukho gharāvāso, ehi ubho samaggā kāme paribhuñjamānā vasāmā" 'ti vatvā paṭhamaṃ gāthaṃ āha:

1. Sukhā gharā Vacchanakha sahiraññā sabhojanā
yattha bhutvā ca pītvā ca sayeyyātha anussuko[10] ti. 168.

Tattha sahiraññā ti sattaratanasampannā, sabhojanā ti bahukhādaniyabhojaniyā[11], yattha bhutvā ca pītvā cā 'ti yesu sahiraññasabhojanesu gharesu nānaggarasāni bhojanāni paribhuñjitvā nānāpānāni ca pivitvā[12], sayeyyātha anussuko[10] ti yesu alaṅkate[13] siriseyyapiṭṭhe anussuko[10] hutvā sayeyyāsi, tena[14] gharā nāma ativiya sukhā ti.

Ath' assa[15] sutvā Bodhisatto „mahāseṭṭhi, tvaṃ aññānatāya kāmagiddho hutvā gharāvāsassa guṇaṃ[16] pabbajjāya ca aguṇaṃ kathesi, gharāvāsassa te aguṇaṃ kathessāmi, suṇāhi dānīti" vatvā dutiyaṃ gāthaṃ āha:

---

[1] B[c] omits nigama. [2] B[c] -ppadese. [3] B[c] loṇampilapaṭiveṇatthāya. [4] C[a] C[c] -si-. [5] B[c] ārāma-, B[e] iriyāpathe. [6] C[b] -ggento. [7] C[b] -ya, C[c] -ya corr. to -yaṃ. [8] B[c] -sukho. [9] C[b] B[c] -niyabhojaniyā, C[c] -niyabhojaniyā corr. to -niyabhojaniyā. [10] C[b] pītvā. [11] B[c] -tesu, C[c] adds sirisayane. [12] B[c] tenassa. [13] B[c] adds vasanaṃ. [14] B[c] adds kathesi.

7. Gharā nānīhamānassa[1] gharā nābbhanato musā
gharā nādinnadaṇḍassa paresaṃ anikubbato,
evaṃ chiddaṃ durabhibhavaṃ ko gharaṃ paṭipajjatīti. 169.

Tattha gharā nānīhamānassā[2] ti niccakālaṃ kasigorakkhādikaraṇena[3] anīhamānassa ārāyamantassa gharā nāma n' atthi, gharāvāso[4] na[5] patiṭṭhā[6] ti attho. gharā nābbhanato musā ti khettavatthuhiraññasuvaṇṇādīnaṃ[7] atthāya ammā bhanato pi gharā nāma n' atthi, gharā nādinnadaṇḍassa paresaṃ anikubbato ti nādinnadaṇḍassāpi[8] agahitadaṇḍassa nikkhittadaṇḍassa paresaṃ anikubbato gharā nāma n atthi. yo pana ādinnadaṇḍo[9] hutvā paresaṃ dāsakammakaraṇādīnaṃ tesaṃyeva tesaṃyeva aparādhe aparādhānurūpaṃ vadhabandhanacchedanatajjanādīnaṃ karoti tass' eva gharāvāso saṇṭhahatīti attho. evaṃ chiddaṃ durabhibhavaṃ ko gharaṃ paṭipajjatīti taṃ dāni evaṃ paresaṃ kuhanādīnaṃ[10] akaraṇe sati taṃ tāya[11] paṭihāriyā chiddaṃ[12] karaṇe pi sati niccaṃ eva kātabbato durabhisambhavaṃ durāsādanīyaṃ[13] niccaṃ karontassāpi vā[14] durabhisambhavaṃ eva[15] duppūraṃ gharāvāsaṃ alaṃ nippariyāyo[16] hutvā ajjhāvasissāmīti ko gharaṃ paṭipajjatīti[17].

Evaṃ Mahāsatto gharāvāsassa dosaṃ kathetvā uyyānaṃ eva agamāsi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā Bārāṇasiseṭṭhi[18] Rojo Mallo ahosi, Vacchanakhaparibbājako pana aham evā" 'ti. Vacchanakhajātakaṃ[19].

6. Bakajātaka.

Bhaddako vatayaṃ[20] pakkhīti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto ekaṃ kuhakaṃ ārabbha kathesi. Taṃ hi Satthā āṇetvā dassitaṃ[21] disvā „na bhikkhave idān' eva pubbe p' esa kuhako yevā" 'ti vatvā atītaṃ āhari:

---

[1] all three MSS. nānīha-. [2] C^{a} B^{1} nānīha. [3] B^{1} -kāsena. [4] C^{b} -vāsa. [5] B^{1} pana. [6] C^{a} patiṭṭhāsi, C^{c} paṭiṭṭhāsi corr. to paṭiṭṭhasi. [7] C^{b} -suvaṇṇādīnaṃ, C^{c} -suvaṇṇādīnaṃ corr. to -suvaṇṇādinaṃ, B^{1} -suvaṇṇadīni. [8] so B^{2}; C^{a} nadi-, C^{c} nadi- corr. to nadi-, B^{1} nadiṃnaṃsāpi. [9] C^{a} C^{c} ādinna-. [10] C^{c} kuhanā- corr. to kuhanā-, B^{1} lhanā-, B^{2} katahanādīnaṃ. [11] C^{a} B^{1} only one tāya. [12] C^{a} C^{c} chidda, B^{1} chinna, B^{2} chinnaṃ. [13] C^{a} -niyaṃ, B^{1} durabhavaniyaṃ, B^{2} durābhavaniyā. [14] B^{2} omits vā, B^{1} taṃ. [15] B^{1} adds evaṃ. [16] B^{1} B^{2} nippuritavāso. [17] C^{a} C^{c} -[j]jissatīti. [18] C^{a} C^{c} -si. [19] B^{1} adds pañcamaṃ. [20] B^{1} toyaṃ. [21] B^{1} dassi-.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto Himavantapadese[1] ekasmiṃ sare macche hutvā mahāparivāro vasi[2]. Ath' eko bako „macche khādissāmīti" sarassa āsannaṭṭhāne sīsaṃ pātetvā pakkhe pasāretvā maṇḍaṃ maṇḍaṃ[3] macche olokento aṭṭhāsi tesaṃ pamādaṃ āgamayamāno. Tasmiṃ khaṇe Bodhisatto macchagaṇaparivuto gocaraṃ gaṇhanto taṃ ṭhānaṃ pāpuṇi. Macchagaṇo taṃ bakaṃ passitvā paṭhamaṃ gāthaṃ āha:

1. Bhaddako vat' ayaṃ[4] pakkhī dijo kumudasannibho,
vūpasantehi pakkhehi maṇḍamaṇḍo va jhāyatīti. 170.

Tattha maṇḍamaṇḍo va jhāyatīti abalabalo[5] viya hutvā kiñci ajānanto viya ekako va jhāyatīti.

Athā naṃ Bodhisatto oloketvā dutiyaṃ gāthaṃ āha:

2. Ñassa sīlaṃ vijānātha, anaññāya pasaṃsatha,
amhe dijo na pāleti, tena pakkhī na phandatīti. 171.

Tattha anaññāyā ti ajānitvā, amhe dijo na pāletīti eva dijo amhe na rakkhati na gopeyati, kataraṃ nu kho etena kabalaṃ karissāmīti upadhāreti, tena pakkhī na phandatīti ten' eva kāraṇena na calatīti.

Evaṃ vutte macchagaṇo udakaṃ khobhetvā[6] bakaṃ palāpesi.

Satthā imaṃ desanaṃ[7] āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā bako kuhako ahosi, macchurājā pana aham evā" 'ti. Bakajātakaṃ[8].

7. Sāketajātaka.

Ko nu kho bhagavā hetū 'ti. Idaṃ Satthā Sāketaṃ upanissāya viharante Sāketaṃ brāhmaṇaṃ ārabbha kathesi. Vatthuṃ[9] pan' ettha atītaṃ pi paccuppannaṃ pi heṭṭhā Ekanipāte kathitaṃ eva.

---

[1] B[1] -ppadesa. [2] C[1] vasi. [3] B[1] maṇḍamaṇḍo. [4] B[1] vatāyaṃ. [5] B[1] aphalaphalo. [6] C[1] khobhetvā, B[1] khotetvā. [7] B[1] ahammadesanaṃ. [8] B[1] akajātakaṃ chaṭṭhaṃ. 7. Cfr. supra vol. I p. 308. [9] B[1] vatthu.

Tathāgatassa pana vihāraṁ gatakāle bhikkhu „sineho nām' esa bhante kathaṁ patiṭṭhātīti“ pucchanto paṭhamaṁ gāthaṁ āha:

1. Ko nu kho bhagavā hetu ekacce idha puggale
atīva hadayaṁ nibbāti[1] cittaṁ cāpi[2] pasīdatīti. 172.

Tass' attho: ko nu kho hetu yena idh' ekacce puggale diṭṭhamatte yeva hadayaṁ atisiya nibbāyati[4] suvisuddhassa[5] udakassa[6] ghaṭasahassena parisittaṁ viya ativiya hoti, ekacce na nibbāti[7], ekacce[8] diṭṭhamatte yeva cittaṁ[9] pasīdati mudukaṁ[10] hoti pemarasena allīyati, ekacce na allīyantīti.

Atha nesaṁ Satthā pemakāraṇaṁ dassento dutiyaṁ gāthaṁ āha:

2. Pubbe va[11] sanivāsena paccuppannahitena vā
evaṁ[12] taṁ jāyate pemaṁ uppalaṁ va yathodake ti. 173.

Tass' attho: bhikkhave pemaṁ nāma' etaṁ dvīhi kāraṇehi jāyati purimabhave mātā vā pitā vā dhītā vā putto vā[13] bhātā[14] vā bhaginī[15] vā pati vā[16] bhariyā vā sahāyo vā mitto vā hutvā so yena saddhiṁ ekaṭṭhāne vuṭṭhapubbo[17] tassa iminā pubbena[18] sanivāsena va[19] bharantare anubandhanto so[20] sineho na vijahati, imasmiṁ attabhāve katena paccuppannahitena vā evaṁ[21] taṁ jāyate pemaṁ, imehi dvīhi[22] taṁ[23] pemaṁ nāma[24] jāyati, yathā kiṁ: uppalaṁ va yathodake ti vakāreṇa vacanattaṁ kataṁ.[25] samuccayaṭṭhe c' ettha[26] vuttaṁ, tasmā uppalaṁ ca evaṁ va[27] jalajapupphaṁ yathā udake jayamānaṁ dve kāraṇāni[28] anāgantvā jāyati nīlakaṁ c' eva kalalaṁ ca tathā etehi dvīhi[29] kāraṇehi pemaṁ jāyatīti[30] evam ettha attho daṭṭhabbo.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā brāhmaṇo ca brāhmaṇī ca ime va[31] dve janā ahesuṁ, puttā pana ahaṁ evā“ ti. Sāketajātakaṁ[32].

---

[1] B[1] paṭiṭṭhahati. [3] C[3] nibbāni, B[1] nippāti. [5] C[2] cittaṁ vāpi, B[1] vuttaṁ cāpi. [4] B[1] nibbāti, B[2] nibbāti. [5] so B[2]; C[2] C[3] sukhasitassa, B[1] suvāsitassa. [6] C[2] udassa. [7] B[1] nibbāni, B[2] nippāti. [8] C[2] addā va. [9] B[1] vittaṁ. [10] B[1] mudukaṁ. [11] so B[1] B[2]; C[2] pubbassa, C[3] pubbena corr. to pubbe va. [12] C[2] evaṁ. [13] B[1] puttā vā dhītā vā. [14] B[1] bhāraro. [15] C[2] B[1] bhaginī, C[3] bhaginī. [16] C[3] omits patī vā, B[1] patinī vā. [17] C[3] B[1] vuṭṭa-, C[2] vuṭṭa- corr. to vuṭṭha. [18] B[1] puppena, B[2] puppa. [19] C[2] -senava. [20] B[1] pi. [21] B[1] evaṁ. [22] C[2] dvīhi, B[1] dīhi. [23] B[1] omits taṁ. [24] B[1] omits nāma. [25] B[1] kathaṁ, C[2] kathaṁ corr. to kataṁ. [26] C[3] evaṁ, C[2] vevaṁ corr. to vevaṁ. [27] B[1] yeva ca, C[2] eva. [28] B[1] kāraṇe. [29] C[2] dvīhi. [30] B[1] jāyati. [31] B[1] omits va. [32] B[1] adds aṭṭhamaṁ.

8. Ekapadajātaka.

Iṅgha[1] ekapadaṁ tātā 'ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ kuṭumbikaṁ ārabbha kathesi. Sāvatthi-vāsiko kir' esa kuṭumbiko. Ath' assa ekadivasaṁ aṁke nisinno putto atthassa[2] dvāraṁ gaṁtvā pañhaṁ pucchi. So „buddhavisayo esa pañho, na naṁ añño kathetuṁ sakkhissatīti" puttaṁ gahetvā Jetavanaṁ gaṁtvā Satthāraṁ vandāvā „bhante, ayaṁ me[3] dārako ūrumhi nisinno atthassa dvāraṁ[4] pañhaṁ pucchi, ahaṁ[5] taṁ ajānanto idhāgato, kathetha bhante imaṁ pañhaṁ" ti. Satthā „na kho upāsaka ayaṁ dārako idāṁ' eva atthagavesako pubbe pi atthagavesako va hutvā imaṁ pañhaṁ paṁḍite pucchi, porāṇakapaṁḍitāpi 'ssa kathesuṁ, bhavasaṁkhepagatattā pana na sallakkhesīti" vatvā tena yācito atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto seṭṭhikule nibbattitvā vayappatto pitu accayena seṭṭhiṭṭhānaṁ labhi. Ath' assa putto daharo[6] kumāro ūrumhi nisīditvā „tāta mayhaṁ ekapadaṁ anekatthanissitaṁ ekaṁ[7] kāraṇaṁ kathethā" 'ti pucchanto paṭhamaṁ gāthaṁ āha:

1. Iṅgha ekapadaṁ tāta anekatthapadanissitaṁ
kiṁci saṁgāhikaṁ brūsi[8] yen' atthe sādhayemase ti. 174.

[1] Tattha iṅghā 'ti yācanatthe codanatthe vā nipāto, ekapadaṁ ti ekaṁ kāraṇapadaṁ ekaṁ kāraṇūpasaṁhitaṁ vā vyañjanapadaṁ[9], anekatthapadanissitaṁ ti anekāni atthapadāni kāraṇapadāni nissitaṁ, kiṁci saṁgāhikaṁ brūsīti[10] kiṁci ekaṁ bahunnaṁ padānaṁ saṁgāhikaṁ brūhi[11], ayaṁ eva vā pāṭho, yenatthe sādhayemase ti yena kena padena anekatthanissitena mayaṁ[12] attano vaḍḍhiṁ[13] sādheyyāma taṁ me[14] kathehīti pucchi[15].

Ath' assa pitā kathento dutiyaṁ gāthaṁ āha:

2. Dakkheyyekapadaṁ[16] tāta anekatthapadanissitaṁ
taṁ[17] ca sīlena saṁyuttaṁ khantiyā upapāditaṁ
alaṁ mitte sukhāpetuṁ amittānaṁ dukhāya cā 'ti. 175.

---

[1] Bj iṁgha. [2] so C^{a} B^{p}; C^{r} B^{l} atthassa [3] B^{l} ayaṁmaṁ, C^{r} ayameva. [4] so B^{p}; C^{b} atthamassa dvāraṁ, C^{s} atthassa dvāraṁ, B^{l} atthassa dvāre. [5] C^{s} B^{l} ahaṁ. [6] B^{l} -ro [7] B^{l} etaṁ. [8] C^{s} B^{l} B^{p} brūhi. [9] B^{l} byañjana- [10] B^{l} brohīti, B^{p} brūhīti, C^{s} brūsīti. [11] C^{b} brūsi. [12] B^{l} mayhaṁ. [13] B^{l} vaḍḍhi. [14] B^{l} omits taṁ me [15] B^{l} pucchati [16] C^{b} C^{s} -daṁ [17] C^{b} naṁ.

Tattha dakkheyyekapadan ti dakkheyyakapadam, dakkheyyam nāma lābhuppādakassa jeṭṭhakassa[1] kusalassa ñāṇasampayuttam[2] viriyam, anekatthapadanissitan ti evam vuttappakāram viriyam anekehi atthapadehi nissitam, katarehīti sīlādīhi. Ten' eva taṁ ca sīlena saṁyuttan[3] ti ādim āha. Tass' attho: taṁ ca pan' etam viriyam ārakkasampayuttam adhivāsanakhantiyā upetam mitte sukhāpetum amittānañ ca dukkhāya alam samatthan, ko hi nāma lābhuppādañāṇasampayuttakusalaviriyasamaṅgīnāgato[4] ārakkhasampanno mitte sukhāpetum amitte vā dukkhāpetum na sakkoti[5].

Evaṁ Bodhisatto puttassa pañhaṁ kathesi. So pi pitu kathitanayen' eva attano atthaṁ sādhetvā yathākammaṁ gato.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne pitāputtā sotāpattiphale patiṭṭhitā) „Tadā putto ayam eva ahosi, Bārāṇasiseṭṭhi[6] pana aham evā" 'ti. Ekapadajātakaṁ[7].

9. Haritamātajātaka.

Āsīvisaṁ mamaṁ[8] santan ti. Idaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Ajātasattuṁ ārabbha kathesi. Kosalarājassa hi[9] pitā Mahākosalo Bimbisārarañño dhītaraṁ dadamāno dhītu nahānamūlaṁ Kāsigāmakaṁ[10] nāma adāsi. Sā Ajātasattunā pitughātakamme kate rañño sinehena nacirass' eva[11] kālam akāsi. Ajātasattumātari kālakatāya[12] pi taṁ gāmaṁ bhuñjat' eva Kosalarājā. „Pitughātakassa corassa mama kulasantakaṁ gāmaṁ na dassāmīti" tena saddhiṁ yujjhati. Kadāci mātulassa jayo hoti kadāci bhāgineyyassa. Yadā pana Ajātasattu jināti tadā[13] ratho dhajaṁ ussāpetvā mahantena yasena nagaraṁ pavisati, yadā pana parājīyati tadā domanassappatto kañci[14] ajānāpetvā va pavisati. Ath' ekadivasaṁ bhikkhū[15] dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ[16]: „āvuso Ajātasattu mātulaṁ jinitvā tussati, parājito domanassappatto hotīti[17]". Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave

---

[1] B[1] B[2] ekassa. [2] C[2] -yutta. [3] C[2] C[3] sampayuttan [4] C[2] -yuttañ-, B[1] dakañāṇasampayuttan- [5] C[2] sakkonti, C[3] sakkonti corr. to sakkoti. [6] C[2] C[3] -si. [7] B[1] adds atthamaṁ. [8] C[2] C[3] mama, B[1] mam si, B[2] pi mam. [9] B[1] omits hi [10] B[1] kāsakagā-. [11] B[1] cirasseva, C[3] cirasseva corr. to nacirasseva [12] B[2] kālaṅkatāya. [13] B[1] adds sapannassapatto (for soma-). [14] B[2] kiñci, C[3] kiñci corr. to kañci. [15] B[1] bhikkhu, C[2] C[3] omit bhikkhū. [16] B[1] samuṭṭhasuṁ. [17] B[1] omits hoti.

etarahi kathāya sannisinnā" 'ti pucchitvā „imāya nānā 'ti vutte „na bhikkhave idāni pubbe p' esa jinitvā tussati, parājito domanassappatto hotī'" vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto nīlamaṇḍukayoniyaṁ nibbatti. Tadā manussā nadīkandarādīsu[2] tattha[3] tattha macchagaṇhanatthāya[4] kuminānī oḍḍesuṁ. Ekasmiṁ kumine bahū[5] macchā pavisiṁsu. Athā eko udakāsīviso[6] macche khādanto taṁ kuminaṁ pāvisi. Bahumacchā ekato hutvā taṁ khādantā ekalohitaṁ[7] akaṁsu. So paṭisaraṇaṁ apassanto maraṇabhayatajjito kuminamukhena nikkhamitvā vedanāmatto[8] udakapariyante nipajji. Nīlamaṇḍuko pi tasmiṁ khaṇe uppatitvā kuminamūlamatthake nipanno hoti. Āsīviso[9] vinicchayaṭṭhānaṁ alabhanto tattha[10] nipannaṁ[11] disvā „samma[12] nīlamaṇḍuka imesaṁ macchānaṁ[13] kiriyā ruccati tuyhan" ti pucchanto paṭhamaṁ gāthaṁ āha:

1. Āsīvisaṁ[14] mamaṁ[15] santaṁ[16] paviṭṭhaṁ kumināmukhaṁ
ruccate haritāmātā[17] yaṁ maṁ khādanti macchakā ti. 176.

Tattha āsīvisaṁ mama[18] santaṁ ti maṁ āgatavisaṁ[19] samānaṁ, ruccate haritāmātā yaṁ maṁ khādanti macchakā ti[20] etaṁ[21] tava[22] ruccati haritamaṇḍukaputtā 'ti vadati.

Atha naṁ haritamaṇḍuko „āma samma ruccati, kiṁkāraṇā: sace tvaṁ hi tava padesaṁ āgate macche khādasi[23] macchāpi

---

[1] C[3] hoti, C[4] hoti corr. to hotīti. [2] C[3] nadikandarādisu, C[4] nadikandarādisu, B[5] nadīkandantādisu. [3] B[5] vatthu. [4] C[3] macchā-, C[4] macchaṁ gaṇhanatthāya corr. to macchagaṇhanatthāya, B[5] macchagaṇattāya. [5] C[4] bahuṁ corr. to bahu, B[5] babu. [6] C[4] B[5] -si-. [7] B[5] ekam-. [8] C[3] vedanāmatto corr. to- mahanto, B[5] vedanāpatto, B[6] -mappatto. [9] C[3] āsīviso, B[5] āsīvinesā. [10] B[5] omits tattha. [11] B[5] nipannakā. [12] B[5] ampa. [13] B[5] maccānaṁ, C[4] maccānaṁ corr. to macchānaṁ. [14] C[3] -sa, C[4] āsīvisa corr. to āsīvisaṁ, B[5] āsīvisaṁ. [15] C[3] mmaṁ corr. to mamaṁ, B[5] yaṁ, B[6] pimaṁ. [16] B[5] santī. [17] B[5] paharitā-, C[4] haritā-. [18] B[5] pisī, C[4] mamaṁ. [19] B[5] -sa. [20] C[3] C[4] omit ti. [21] B[5] omits etaṁ. [22] so B[5] B[6]; C[3] tāva, C[4] tava corr. to tāva. [23] B[5] khōdati, C[4] khādati corr. to -si.

attano padesaṁ āgataṁ taṁ khādanti, attano attano[1] visaye padese gocarabhūmiyaṁ[2] abalavā nāma n' atthi[3]" vatvā dutiyaṁ gāthaṁ āha:

8. Vilumpat' eva puriso yāv' assa upakappati,
yadā c' aññe vilumpanti[4] so viluttho vilumpatīti. 177.

Tattha vilumpateva yāvassa upakappatīti yāva[5] purisassa issariyaṁ upakappati ijjhati[6] pavattati tāva so aññaṁ vilumpati yeva, yāva so upakappatīti pi pāṭho, yattakaṁ kālaṁ so puriso sakkoti vilumpituṁ ti attho. yadā c' aññe vilumpantīti yadā ca[7] aññe issariṁ katvā vilumpanti[8], so viluttho vilumpatīti atha so vilumpako aññehi[9] vilumpaṭi vilumpato ti pi pāṭho, ayam ev' attho[10], vilumpanasīlo[11] pathanti, tass' attho na[12] sameti, evaṁ vilumpako puna vilumpaṁ pāpuṇātīti.

Bodhisattena atthe vinicchite udakāsīvisassa dubbalabhāvaṁ ñatvā „paccāmittaṁ gaṇhissāmā[13]" 'ti macchagaṇā kumina-mukhā nikkhamitvā tatth' eva jīvitakkhayaṁ pāpetvā pakkāmuṁ[14].

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā udakāsīviso[15] Ajātasattu ahosi, nīlamaṇḍuko pana aham evā" 'ti. Haritamātajātakaṁ[16].

10. Mahāpiṅgalajātaka.

Sabbe jane ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto Devadattaṁ ārabbha kathesi. Devadatte[17] Satthari āghātaṁ[18] bandhitvā navamāsaccayena Jetavanadvārakoṭṭhake[19] paṭhaviyaṁ[20] nimugge Jetavanavāsino ca sakalaraṭṭhavāsino ca „Buddhapaṭikaṇṭako[21] Devadatto paṭhaviyā[22] gilito, nihatapaccāmitto dāni[23] Sammāsambuddho jāto" ti

[1] B[1] only one attano. [2] C[b] C[e] gocarabhumim, B[1] gocarabhumiyam. [3] C[b] -panti, C[e] vilumpenti, B[1] vilampanti, B[e] vilappanti. [4] B[1] adds assa. [5] B[1] icchati. [6] C[b] C[e] omit ca. [7] C[b] -titi, C[e] vilumpantiti. [8] B[1] attena hi. [9] B[1] ayam atta attho. [10] C[b] vilumpanam titi, C[e] vilumpanasiititi pi, B[1] vilumpatiti, B[e] vilapputi twice. [11] C[b] va, C[e] va corr. to na. [12] B[1] -mi. [13] B[1] pakkamuṁ. [14] C[e] B[1] -si-. [15] B[1] -mitu- and adds navamam, B[e] haritamaṇḍukaja-. [16] C[b] C[e] -tto. [17] B[1] -jam. [18] C[b] C[e] -k' ādhaka. [19] B[1] pathaviyam. [20] B[1] -kaṇḍako. [21] B[1] pathaviyā. [22] B[1] idāni.

tuṭṭhapahaṭṭhā ahesuṃ. Tesaṃ sutvā paraṃparāgatena[1] sakala-Jambudīpa-vāsino yakkhabhūtadevagaṇā ca tuṭṭhapahaṭṭhā evaṃ eva ahesuṃ. Athʼ ekadivasaṃ bhikkhū dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ[2]: „āvuso, Devadatte paṭhaviyaṃ nimuggo[3] 'Buddhapaṭikaṇṭako[4] Devadatto[5] paṭhaviyā[6] gilito[7]" tiʼ mahājano attamano jāto" ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutte „na bhikkhave idāṇ' eva Devadatte[8] mate mahājano[9] tussati c' eva hasati ca, pubbe pi tussati c' eva hasati cā" 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Mahāpiṅgalo nāma rājā adhammena visamena rajjaṃ kāresi, chandādivasena pāpakammāni karonto daṇḍabalijaṃghakuhāpaṇādigahaṇena ucchuyante ucchuṃ viya janaṃ[10] pīḷesi kakkhaḷo[11] pharuso sāhasiko, paresu anuddayamattam pi nāmʼ assa nʼatthi, gehe itthīnam pi puttadhītānaṃ pi amaccabrāhmaṇagahapatiādīnam[12] pi appiyo amanāpo, akkhimhi patitarajaṃ[13] viya bhattapiṇḍe sakkharā viya paṇhiṃ vijjhitvā pavitthakaṇṭako[14] viya ca ahosi. Tadā Bodhisatto Mahāpiṅgalassa putto hutvā nibbatti. Mahāpiṅgalo dīgharattaṃ rajjaṃ kāretvā kālam akāsi. Tasmiṃ kālakate[15] sakala-Bārāṇasī-vāsino[16] haṭṭhatuṭṭhā mahāhasitaṃ hasitvā dārūnaṃ[17] sakaṭasahassena Mahāpiṅgalaṃ jhāpetvā anekehi ghaṭasahassehi āḷāhanaṃ[18] nibbāpetvā Bodhisattaṃ rajje abhisiñcitvā „dhammiko no rājā laddho" ti haṭṭhatuṭṭhā nagare ussavaṃ[19] heriñ[20] carāpetvā samussitadhajapaṭākaṃ[21] naṃ[22] nagaraṃ alaṅkaritvā dvāre dvāre[23] maṇḍapaṃ kāretvā vippakiṇṇalājakusumamaṇḍitatalesu alaṅkatamaṇḍapesu nisīditvā khādiṃsu c' eva piviṃsu[24] ca. Bodhisatto pi alaṅkatamahātale samussitasetacchattassa

---

[1] B[b] paraṃpara-. [2] B[b] samuṭṭha-. [3] so B[p]; C[s] C[e] B[b] devadatto - - -ggo. [4] C[s] C[e] -kaṇṭako. B[b] -kaṇḍako. [5] C[s] C[e] -tto. [6] B[b] paṭhavīyā. [7] C[s] C[e] -to. [8] C[s] C[e] omit ti. [9] B[b] -tto. [10] C[s] -no, C[e] -ne corr. to -no. [11] B[b] mahājanaṃ. [12] C[e] B[b] -lo, B[b] adds dīrako. [13] C[e] -kiṇṇaṃ, B[b] -paṭikkhīṇaṃ. [14] C[s] C[e] paṭiṭṭha-. [15] B[b] pavitthakaṇḍako. [16] B[b] kālakate. [17] C[s] C[e] -ri-. [18] C[e] dārūnaṃ corr. to dārūnaṃ. [19] C[s] C[e] ūs-. [20] B[b] ussavabheriṃ. [21] so B[b] B[p]; C[s] C[e] -paṭākā. [22] B[b] B[p] omit naṃ. [23] B[b] only one dvāre. [24] so B[p]; C[s] piviṃsu, C[e] pivisuṃ, B[b] pivisu

pallaṅkavarassa majjhe mahāyasaṁ anubhavanto nisīdi, amaccā ca brāhmaṇagahapatiraṭṭhikadovārikādayo ca rājānaṁ parivāretvā aṭṭhaṁsu. Ath' eko dovāriko nāma avidūre[1] ṭhatvā assasanto passasanto parodi. Bodhisatto taṁ disvā „samma dovārika, mama pitari kālakate[2] sabbe tuṭṭhapahaṭṭhā ussavaṁ kīḷantā vicaranti, tvaṁ parodamāno ṭhito, kin nu kho mama pitā tav' eva piyo ahosi manāpo" ti pucchanto paṭhamaṁ gāthaṁ āha:

1. Sabbo jano hiṁsito Piṅgalena, (Cfr. Dhp. p. 140.)
tasmiṁ mate paccayaṁ[3] vedayanti,
piyo nu te āsi akaṇhanetto[4],
kasmā nu tvaṁ rodasi dvārapāla 'ti. 178.

Tattha hiṁsito ti nānappakārehi daṇḍatāḷanādīhi pīḷito. Piṅgalenā 'ti piṅgalakkhena. tassa kira dve pi akkhīni nibbiṭṭhapiṅgalāni[5] hiraññavaṇṇāni[6] ahesuṁ, ten' ev' assa Piṅgalo ti nāmaṁ akaṁsu. paccayaṁ[7] vedayantīti pīṭiyo pavedayanti. akaṇhanetto[8] ti piṅgalanetto. kasmā nu tvan ti kena nu[9] kāraṇena tvaṁ rodasi. Aṭṭhakathāyaṁ[10] pana kasmā tuvan[11] ti pāṭho.

So tassa vacanaṁ sutvā „nāhaṁ 'Mahāpiṅgalo mato' ti sokena[12] rodāmi, sīsaṁ āsa me sukhaṁ[13] jātaṁ, Piṅgalarājā hi pāsādā orohanto[14] cārohanto[15] ca kammāramuṭṭhikāya hananto[16] viya mayhaṁ sīse aṭṭhaṭṭha[17] khaṭake deti, so paralokaṁ gantvāpi[18] mama sīse dadamāno viya nirayapālānaṁ pi Yamassa[19] sīse khaṭake dassati, atha naṁ[20] te 'tiviya amhe bādhatīti' puna idh' eva ānetvā vissajjeyyuṁ, atha me so puna pi[21] sīse khaṭake dadeyyā 'ti bhayenāhaṁ rodāmīti" imaṁ atthaṁ pakāsento dutiyaṁ gāthaṁ āha:

---

[1] B[b] nātidūre. [2] B[b] kalaṅkate. [3] C[a] B[b] paccayā. [4] so B[b]; C[b] akaṇṇa-, C[a] akaṇṇa- corr. to akaṇha-, B[b] aṇḍanetto. [5] B[b] nibbiddha-. [6] C[a] hiḷila-, B[b] piḷila-. [7] B[b] paccayā. [8] so B[b] B[c]; C[b] C[a] akaṇha-. [9] B[b] adds kho. [10] C[b] C[a] -yaṁ, B[b] -ja. [11] C[a] tuvaṁ, C[b] tuṁ. [12] B[b] omits sokena. [13] B[b] sīsaṁsa me sukha. [14] B[b] otaranto. [15] B[b] ārohanto, C[a] has sādeḍ cāro-. [16] C[b] haranto, B[b] paharanto. [17] C[b] aṭṭha aṭṭha. [18] B[b] omits pi. [19] B[b] yamassāpi. [20] C[b] naṁ, C[a] saṁ corr. to naṁ. [21] B[b] omits pi.

„Na me piyo āsi akaṇhanetto,
bhāyāmi paccāgamanāya tassa,
ito gato hiṃseyya maccurājā,
so hiṃsito āneyya punā idhā 'ti. 179.

Atha naṃ Bodhisatto „so rājā dārūnaṃ vāhasahassena[1] daḍḍho, udakaghaṭasatehi sittā sāpi 'ssa āḷāhanabhūmi[2] samantato khatā[3], pakatiyā ca paralokaṃ gatā nāma aññatragativasā[4] puna ten' eva sarīrena na[5] āgacchanti[6], mā tvaṃ bhāyī"ti taṃ samassāsento imaṃ gāthaṃ āha:

Daḍḍho vāhasahassehi sitto ghaṭasatehi so,
parikkhatā ca[7] sā bhūmi, mā bhāyi nāgamissatīti.

Tato paṭṭhāya dovāriko assāsaṃ paṭilabhi. Bodhisatto dhammena rajjaṃ kāretvā dānādīni puññāni katvā yathākammaṃ gato.

Satthā imaṃ desanaṃ[8] āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā Piṅgalo[9] Devadatto ahosi, putto pana ahaṃ evā[10]"'ti. Mahāpiṅgalajātakaṃ[11]. Upāhanavaggo navamo.

10. SIGĀLAVAGGA.

1. Sabbadāṭhajātaka.

Sigālo māṇutthaddho ti. Idaṃ Satthā Veḷuvane viharanto Devadattaṃ ārabbha kathesi. Devadatto Ajātasattuṃ pasādetvā[12] uppāditalābhasakkāraṃ ciraṭṭhitikaṃ kātuṃ nāsakkhi. Nāgiripayojane[13] paṭihāriyasse diṭṭhakālato paṭṭhāya tassa so lābhasak-

[1] so BP; CS CC akaraṃ, BI akuṇhanto. [2] BI vāhasakaṭasahassena. [3] CS āḷāhanabhūmi, CC āḷāhanasoceyo. [4] so CS CC; BI sañjhati, BC khanati. [5] BI aññattaga. [6] CS omits na. [7] CC āgacchati corr. to nāgacchaṃ ti. [8] so BP; CS CC parikkhitā ca, BI sarikkhitāva. [9] BI dhammato. [10] BI Mahāpiṅgalo. [11] JU adda desanaṃ. [12] BI paharetvā. [13] BI BC nāḷāgiri.

kāro antaradhāyi. Ath' ekadivasaṃ bhikkhū[1] dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso Devadatto lābhasakkāraṃ uppādetvā cirapaṭiṭṭhitikaṃ kātuṃ nāsakkhī"ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā"ti pucchitvā „imāya nāmā"ti vutte „na bhikkhave Devadatto idāni' eva attano uppannaṃ[2] lābhasakkāraṃ antaradhāpesi,[3] pubbe pi antaradhāpesi[4] yevā"ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto tassa purohito ahosi tiṇṇaṃ vedānaṃ aṭṭhārasannaṃ[5] sippānaṃ[6] pāraṃ[7] gato. So paṭhavijayamantaṃ[8] nāma jānāti, paṭhavijayamanto[9] ti āvajjanamanto[10] vuccati. Ath' ekadivasaṃ Bodhisatto „taṃ mantaṃ sajjhāyissāmīti" ekasmiṃ aṅganaṭṭhāne piṭṭhipāsāṇe nisīditvā sajjhāyaṃ akāsi. Taṃ kira mantaṃ aññaṃ[11] vidhirahitaṃ sāvetuṃ[12] na sakkā, tasmā naṃ[13] so tathārūpe ṭhāne sajjhāyati. Ath' assa sajjhāyakaraṇakāle eko sigālo ekasmiṃ bile nipanno taṃ mantaṃ sutvā va paguṇaṃ akāsi, so kira antarātīte attabhāve paguṇapaṭhavijayamanto[14] eko brāhmaṇo ahosi. Bodhisatto[15] sajjhāyaṃ katvā uṭṭhāya „paguṇo vata me ayaṃ manto" ti āha. Sigālo bilā nikkhamitvā „amoho brāhmaṇa, ayaṃ manto tayāpi mam' eva paguṇataro[16]"ti vatvā palāyi. Bodhisatto „ayaṃ sigālo mahantaṃ akusalaṃ karissatīti, gaṇhatha gaṇhathā[17]"ti thokaṃ anubandhi. Sigālo palāyitvā araññaṃ pāvisi. So gantvā ekaṃ sigāliṃ thokaṃ sarīre ḍasi[18] „kiṃ sāmīti" ca vutte „mayhaṃ jānāsi na jānāsīti" āha. Sā „ajānāmīti[19]" sampaṭicchi. So paṭhavijayamantaṃ[20] parivattetvā anekāni sigālasatāni āṇāpetvā[21] sabbe pi hatthiassasīhavyagghasūkaramigādayo[22] catuppade attano san-

---

[1] C[5] C[6] omit bhikkhū. B[6] bhikkho [2] B[6] -onaṃ [3] B[6] antarathāpeti [4] B[6] omits yevā. [5] C[5] C[6] -rasaṅga. [6] B[6] sippāni [7] B[6] pāraṃ. [8] C[5] C[6] pathavi-, B[6] pathavi- [9] B[6] āvattana-. [10] B[6] aññaṃ. [11] B[6] sādhetuṃ. [12] C[5] C[6] B[6] na, B[6] omits naṃ. [13] B[6] so bodhi-. [14] C[5] C[6] paguṇakaro [15] B[6] gaṇha gaṇhā. [16] B[6] dāni. [17] B[6] āma jānāmīti [18] C[6] āṇā- corr. to āṇā-. [19] B[6] -sīha-dīpiḍyaggha-.

tiko akāsi, katvā ca pana Sabbadāṭho nāma rājā hutvā ekaṁ sigāliṁ aggamahesiṁ akāsi. Dvinnaṁ hatthīnaṁ[1] piṭṭhe siho tiṭṭhati, sīhapiṭṭhe Sabbadāṭho sigālo[2] rājā sigāliyā aggamahesiyā saddhiṁ nisīdati, mahanto yaso ahosi. So yasamahantena pamajjitvā mānaṁ uppādetvā „Bārāṇasirajjaṁ[3] gaṇhissāmīti" sabbacatuppadaparivuto Bārāṇasiyā avidūraṭṭhānaṁ sampāpuṇi. Parisā dvādasayojanā ahosi. So avidūre ṭhito yeva „rajjaṁ vā detu yuddhaṁ vā" ti rañño pesesi. Bārāṇasīvāsino[4] bhītatasitā nagaradvārāni pidahitvā aṭṭhaṁsu. Bodhisatto rājānaṁ upasaṁkamitvā „mā bhāyi mahārāja, Sabbadāṭhasigālena saddhiṁ yuddhaṁ mama bhāro, ṭhapetvāpi maṁ añño tena saddhiṁ yojjhituṁ samattho nāma n' atthīti" so rājānañ ca nāgare ca samassāsetvā „kiṁ ti katvā[5] Sabbadāṭho etaṁ rajjaṁ gahessati, pucchissāmi tāva nan" ti dvāraṭṭālakaṁ[6] abhirūhitvā[7] „Sabbadāṭha kiṁ ti katvā imaṁ rajjaṁ gaṇhissasīti" pucchi. „Sīhanādaṁ nadāpetvā mahājanaṁ saddena santāsetvā gaṇhissāmīti". Bodhisatto „aṭṭh' etaṁ" ti ñatvā aṭṭālakā[8] orcyha „sakaladvādasayojaniya-Bārāṇasinagara-vāsino[9] kaṇṇacchiddāni māsapiṭṭhena limpantū[10]" 'ti bheriṁ carāpesi. Mahājano bheriyā ñaṇaṁ sutvā antamaso biḷāle upādāya sabbacatuppadānañ c' eva attano ca kaṇṇacchiddāni yathā parassa saddaṁ sotuṁ na sakkā evaṁ māsapiṭṭhena limpi[11]. Atha naṁ Bodhisatto puna aṭṭālakaṁ[12] abhirūhitvā[13] „Sabbadāṭhā" 'ti āha. „Kiṁ brāhmaṇā" 'ti. „Imaṁ rajjaṁ kiṁ ti katvā gaṇhissasīti". „Sīhanādaṁ nadāpetvā manusse tāsetvā[14] jīvitakkhayaṁ pāpetvā gaṇhissāmiti[15]". „Sīhanādaṁ nadāpetuṁ na sakkhissasi[16], jātisampannā hi surattahatthapādā kesarasīharājāno tādisassa[17] jarasigālassa ñaṇaṁ na karissantīti". Sigālo mānatthaddho

[1] B[b] hatthinaṁ. [2] B[b] singāla. [3] C[a] C[e] -si- [4] B[b] add na kho. [5] C[a] C[e] dvāraddhā-. [6] B[b] -rūyhitvā. [7] C[a] C[e] gaṇhissati, B[b] gaṇhissāmīti. [8] C[a] C[e] addhā-. [9] C[a] C[e] -yojaniya-sīhanādasīnagara-, B[b] dvārayojaniyasīhanādasīnagara-. [10] B[b] lañcanta [11] B[b] lañcaṁ. [12] B[b] -rūyhitvā [13] C[a] tāsetvā? C[b] nāsetvā, B[b] omits manusse tāsetvā. [14] B[b] nāsakkhissasīti. [16] C[a] tādisassa corr. to tādisa

hutvā „aññe tāva sīhā[1] tiṭṭhantu, yassāham[2] piṭṭhe nisinno taṁ[3] ñeva nadāpessāmīti“ āha. „Tena hi nadāpehi yadi sakkosīti“. So yasmiṁ sīho nisinno tassa „nadāhīti“ pādena saññaṁ adāsi. Sīho hatthikumbhe mukhaṁ upaṭṭhetvā tikkhattuṁ appativattiyaṁ[4] sīhanādaṁ nadi. Hatthī[5] santāsappattā[6] hutvā sigālaṁ pādamūle pātetvā pādena[7] assa sīsaṁ akkamitvā cuṇṇavicuṇṇaṁ akaṁsu. Sabbadāṭho tattha[8] eva jīvitakkhayaṁ patto. Te pi hatthī[9] sīhanādaṁ sutvā maraṇabhayatajjitā aññamaññaṁ avijjhitvā tattha[10] eva jīvitakkhayaṁ pāpuṇiṁsu. Thapetvā sīhe avasāpi[11] migasūkarādayo sasabhīlāpariyosānā sabbe catuppadā tattha[12] eva jīvitakkhayaṁ pāpuṇiṁsu. Sīhā palāyitvā araññaṁ pavisiṁsu. Dvādasayojaniko[13] maṁsarāsi[14] ahosi. Bodhisatto aṭṭālakā[15] otaritvā nagaradvārāni vivarāpetvā „sabbe attano[16] kaṇṇesu māsapiṭṭhaṁ[17] apanetvā maṁsatthikā[18] maṁsaṁ haranta[19]“ 'ti nagare bheriṁ carāpesi. Manussā allamaṁsaṁ khāditvā sesaṁ sukkhāpetvā vallūraṁ akaṁsu. Tasmiṁ kira kāle vallūrakaraṇaṁ[20] udapādīti vadanti.

Satthā imaṁ desanaṁ[21] āharitvā imā abhisambuddhagāthā vatvā jātakaṁ samodhānesi:

1. Sigāle mānatthaddho va[22] parivārena atthiko pāpuṇi[23] mahatiṁ bhūmiṁ rājā[24] sabbadāṭhinaṁ. 180.

2. Evaṁ evaṁ[25] manussesu yo hoti parivāratā so hi tattha mahā hoti sigālo viya dāṭhinaṁ ti. 181.

Tattha mānatthaddho ti parivāraṁ nissāya uppannena mānena thaddho parivārena atthiko[26] ti uttariṁ pi parivārena atthiko hutvā. mahatiṁ bhūmiṁ ti mahantaṁ sampattiṁ, rājā[27] sabbadāṭhinaṁ[28] ti sabbesaṁ

---

[1] B[1] omits sīhā. [2] B[1] tiṭṭhantesu hatthi. [3] C[5] C[6] tattha. [4] B[1] appa-. [5] all three MSS. hatthi. [6] B[1] -nno. [7] B[1] avasesā. [8] C[5] -ko corr. to -ka. [9] B[1] -ttisā, C[5] C[6] -ttisyo. [10] C[5] C[6] addhā-. [11] B[1] -piṭṭhi. [12] B[1] maṁsathikā. [13] B[1] āharanti. [14] [15] B[1] vallurakāraṇaṁ. [16] B[1] dhammade-. [17] C[5] C[6] omit va. [18] C[5] -ṇṇi. [19] B[1] rajjaṁ. [20] C[6] evameva, B[1] eva. [21] B[1] aṭṭhiko. [22] C[5] C[6] sabbadāṭhiṁ, B[1] sabbadāṭṭhinaṁ.

dāṭhinaṁ[1] rājā āsi", so hi tattha mahā hoti[2] so parivārasampanno[3] puriso tesu parivāresu mahā nāma hoti, sigālo viya dāṭhinaṁ[4] yathā sigālo dāṭhinesu[5] mahā ahosi evaṁ mahā hoti, atha so sigālo viya gambhīraṁ ñāṇacāraṁ[6] tassa parivārassa pitusaya vinītaṁ upanāmetvā

„Tadā sigālo Devadatto ahosi rājā Sāriputto, purohito pana ahaṁ evā" 'ti. Sahhadāṭhajātakaṁ[7].

2. Sunakhajātaka.

Bāla vatāyaṁ sunakho ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto ambalakaṭṭhakāsannasālāya[8] bhattabhuñjanasunakhaṁ[9] ārabbha kathesi. Taṁ kira jātakālato paṭṭhāya pānīyahārakā[10] gahetvā tattha taṁ[11] posesuṁ. So aparabhāge tattha bhattaṁ bhuñjanto thullasarīro[12] ahosi. Ath' ekadivasaṁ eko gāmavāsī[13] puriso taṁ ṭhānaṁ patto sunakhaṁ disvā pānīyahārakānaṁ[14] uttarisāṭakañ ca kahāpaṇañ ca datvā gaddūlena[15] bandhitvā taṁ ādāya pakkāmi. So[16] gahetvā nīyamāno na vassi, dinnaṁ[17] khādanto pacchato pacchato agamāsi. Atha so puriso „ayaṁ dāni[18] maṁ piyāyatī" gaddūlā[19] mocesi. So vissaṭṭhamatto ekavegena āsanasālaṁ eva gato. Bhikkhū taṁ disvā katakāraṇaṁ jānitvā sāyanhasamaye dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ: „āvuso āsanasālaṁ[20] sunakho bandhanā[21] mokkhakusalo vissaṭṭhamatto va puna āgato" ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'tthā bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutte „na bhikkhave so sunakho idān' eva bandhanā[22] mokkhakusalo, pubbe pi kusalo yevā" 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto Kāsiraṭṭhe[23] ekasmiṁ mahābhogakule nibbattitvā vayappatto gharāvāsaṁ gaṇhi[24]. Tadā Bārāṇasiyaṁ ekassa manussassa sunakho ahosi, so[25] piṇḍabhattaṁ labhanto thūla-

---

[1] B[1] dāṭhinaṁ. [2] B[1] āsi. [3] B[1] parivāresu sampanno. [4] B[1] dāṭhina. [5] B[1] adds ahosi. [6] B[1] adds pathamaṁ. [7] B[1] -jāyaṁ. [8] B[1] -bhuñjana-, C[3] C[4] bhattabh-. [9] B[1] pūpuṭhaharakā. [10] B[1] omits taṁ. [11] C[3] thūllasarīro, B[1] thūlasarīyo. [12] C[3] -si. [13] B[1] pānīyahārakānaṁ. [14] B[1] gaddalena. [15] so C[3] C[4]; B[1] B[2] add taṁ. [16] C[4] repeats dinnaṁ. [17] B[1] idāni. [18] C[3] gaddūla, B[1] gaddūlaṁ; C[4] maddūlā. [19] C[3] C[4] -ā, B[1] -āyaṁ. [20] B[1] -na. [21] B[1] kusalakaraṇe. [22] C[3] sannisinnā, B[1] aggahesi. [23] B[1] nasa.

sariro jāto. Ath' eko gāmavāsī[1] Bārāṇasiṁ āgato taṁ sunakhaṁ disvā tassa manussassa uttarasāṭakañ[2] ca kahāpaṇañ ca datvā sunakhaṁ gahetvā cammayottena[3] bandhitvā yottakoṭiyaṁ[4] gahetvā gacchanto aṭavimukhe[5] ekaṁ sālaṁ pavisitvā sunakhaṁ bandhitvā phalake nipajjitvā niddaṁ okkami. Tasmiṁ kāle Bodhisatto kenacid eva[6] karaṇīyena aṭavim[7] pavisanto[8] taṁ sunakhaṁ yottena bandhitvā ṭhapitaṁ[9] disvā paṭhamaṁ gāthaṁ āha:

1. Bālo vatāyaṁ sunakho yo varattaṁ na khādati
bandhanā ca pamuñceyya[10] asito[11] ca gharaṁ vaje ti. 182.

Tattha pamuñceyyā ti pamoceyya[12], ayaṁ eva vā pāṭho, asito[13] ca gharaṁ vaje ti asito[14] ti[15] dhāto[16] suhito hutvā attano vasanaṭṭhānaṁ gaccheyya.

Taṁ sutvā sunakho dutiyaṁ gāthaṁ āha:

2. Aṭṭhitaṁ me manasmiṁ me atho me hadaye kataṁ
kālañ ca patikaṅkhāmi[17] yāva passupatī[18] jano[19] ti. 183.

Tattha aṭṭhitaṁ me manasmiṁ me ti yaṁ tumhe kathetha taṁ mayā adhiṭṭhitaṁ eva, manasmiṁ[20] yeva[21] ca[22] me etaṁ ti, atho[23] me hadaye kataṁ ti atha[24] pana me tumhākaṁ pi ramaṇaṁ hadaye kataṁ eva, kālañ ca patikaṅkhāmīti[25] kālaṁ paṭimānemi[26], yāva passupatī[27] jano[28] ti yāvāyaṁ[29] mahājano passupatu niddaṁ okkamatu tāvāhaṁ kālaṁ paṭimānemi[30], itarathā hi[31] ayaṁ sunakho palāyitvā tavo uppaṇḍeyya, tasmā ratticchāge[32] sabbesaṁ suttakāle cammayottāni khāditvā palāyissāmīti.

So evaṁ vatvā mahājane niddaṁ okkante yottāni khāditvā suhito[33] hutvā[34] palāyitvā attano sāmikānaṁ gharaṁ eva gato.

---

[1] C[a] Ḅ[i] -si. [2] Ḅ[i] uttari-. [3] Ḅ[i] cammam-. [4] Ḅ[i] yotta-. [5] Ḅ[i] āṭavi-. [6] Ḅ[i] kenaci. [7] Ḅ[i] aṭavi. [8] Ḅ[i] paṭipanto. [9] Ḅ[i] paṭhavitaṁ. [10] C[b] pamuñceyya. [11] Ḅ[i] asito, B[a] āsito and asito. [12] C[a] C[c] pamuñceyya. [13] C[a] ti. [14] Ḅ[i] tato, B[a] omitta ti dhāto. [15] Ḅ[i] paṭikaṅkhāmi. [16] C[c] passupatu, Ḅ[i] pasuppatu. [17] Ḅ[i] jjano. [18] C[c] adhiṭṭhitaṁ me va tasmiṁ. [19] Ḅ[i] yena. [20] Ḅ[i] omitta va. [21] Ḅ[i] atho. [22] Ḅ[i] adda ca. [23] Ḅ[i] patikaṅkhāmi. [24] Ḅ[i] paṭi-. [25] C[c] passupatu, Ḅ[i] pasuppatu. [26] Ḅ[i] jjano, C[a] jano corr. to jjano. [27] C[a] C[c] avāyaṁ. [28] Ḅ[i] ti. [29] C[c] ratticchāge, Ḅ[i] adda va. [30] Ḅ[i] omitta hutvā.

Satthā imaṃ desanaṃ[1] āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā sumukho etarahi sumukho paṇḍitapuriso panāhaṃ evā“ 'ti. Sumukhajātakaṃ[2].

3. Guttilajātaka.

Sattatantiṃ sumadhuran ti. Idaṃ Satthā Veḷuvane viharanto Devadattaṃ ārabbha kathesi. Tasmiṃ hi kāle bhikkhū Devadattaṃ āhaṃsu: „āvuso Devadatta, Sammāsambuddho tuyhaṃ ācariyo, tvaṃ Sammāsambuddhaṃ nissāya tiṇi piṭakāni uggaṇhi[3] cattāri jhānāni uppādesi, ācariyassa nāma paṭisattumā bhavituṃ na yuttan“ ti. Devadatto „kiṃ pana me ā uso Samaṇo Gotamo ācariyo, nanu mayā attano balen' eva tiṇi piṭakāni uggahitāni cattāri jhānāni uppāditānīti“ ācariyaṃ paccakkhāsi. Bhikkhū dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ[4]: āvuso Devadatto ācariyaṃ paccakkhāya Sammāsambuddhassa paṭisattu hutvā mahāvināsaṃ patto“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave Devadatto idān' eva ācariyaṃ paccakkhāya mama paṭisattu hutvā vināsaṃ[5] pāpuṇāti[6], pubbe pi patto yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto gandhabbakule nibbatti[7]. Guttilakumāro ti 'ssa nāmaṃ akaṃsu. So vayappatto gandhabbasippe nipphattiṃ patvā Guttilagandhabbo nāma sakala-Jambudīpe aggagandhabbo[8] ahosi. So dārābharaṇaṃ[9] akatvā andhe mātāpitaro poseti[10]. Tadā Bārāṇasi-vāsino vāṇijā vaṇijjāya Ujjeniṃ gantvā ussave ghuṭṭhe[11] chandakaṃ saṃharitvā[12] bahuṃ[13] mālāgandhavilepanañ ca khajjabhojjādiṃ[14] ca ādāya kiḷanaṭṭhāne[15] sannipatitā[16] „vetanaṃ[17] datvā ekaṃ gandhabbaṃ ānethā“ 'ti āhaṃsu. Tena samayena Ujjeniyaṃ Mūsilo[18] nāma

---

[1] B⁶ dhammade-. [2] B⁶ adds dutiyaṃ. [3] B⁶ uggahi. [4] B⁶ samuṭṭhapesuṃ. [5] B⁶ idānesa devadatto. [6] C⁶ -sam. [7] B⁶ pāpuṇi. [8] B⁶ nipphattiyā. [9] B⁶ adds va. [10] B⁶ dāra-. [11] B⁶ posesi. [12] B⁶ saṅgutha. [13] so B²; C⁶ saṃgharitvā, C⁶ saṭharitvā, B⁶ saṃgaharitvā. [14] B⁶ bahu. [15] B⁶ -bhojanādini. [16] B⁶ kiḷanaṭṭhāyakiḷamaṇḍale. [17] B⁶ -ttiyā. [18] B⁶ vettanaṃ. [19] C⁶ musilo, B⁶ musilo.

jeṭṭhagandhabbo hoti. Te taṁ[1] pakkosāpetvā attano gandhabbaṁ kāresuṁ. Mūsilaviṇāvādako[2] pi vīṇaṁ uttamamucchanāya mucchetvā vādesi. Tesaṁ Guttilagandhabbassa gandhabbe jātaparicayānaṁ[3] tassa gandhabbaṁ kilañjakandāvanaṁ[4] viya hutvā upaṭṭhāsi, eko pi pahaṭṭhākāraṁ na dassesi. Mūsilo[5] tesu tuṭṭhākāraṁ adassantesu „atikharaṁ katvā vādemi, maññe“ ti majjhimamucchanāya mucchetvā majjhimasarena vādesi. Te[6] tattha pi majjhattā va ahesuṁ. Atha so „ime na kiñci[7] jānanti, maññe“ ti sayaṁ pi ajānanako viya hutvā tantiyo sithile vādesi[8]. Te tattha pi na kiñci āhaṁsu. Atha ne[9] Mūsilo[10] „ambho vāṇijā kiṁ nu kho mayi vīṇaṁ vādente tumhe na tussathā“ 'ti. „Kiṁ[11] pana tvaṁ vīṇaṁ vādesi, mayaṁ hi 'ayaṁ vīṇaṁ mucchetīti' saññaṁ akarimhā“ ti. „Kiṁ pana tumhe mayā uttaritaraṁ ācariyaṁ jānātha, sādhu attano ajānanabhāvena na[12] tussathā“ 'ti. Vāṇijā „Bārāṇasiyaṁ Guttilagandhabbassa[13] vīṇāsaddaṁ sutapubbānaṁ tava vīṇāsaddo[14] itthiṇaṁ[15] dārake[16] tosāpanasaddo viya hotīti“ āhaṁsu. „Tena hi tumhehi handa dinnaparibbayaṁ[17] paṭiganhatha, na mayhaṁ eten' attho, api[18] kho pana Bārāṇasiṁ gacchantā maṁ gaṇhitvā gaccheyyāthā“[19] 'ti. Te „sādhū“ ti sampaṭicchitvā gamanakāle taṁ ādāya Bārāṇasiṁ gantvā tassa „etaṁ[20] Guttilassa vasanaṭṭhānan“ ti ācikkhitvā sakanivesanaṁ agamaṁsu[21]. Mūsilo[22] Bodhisattassa gehaṁ pavisitvā laggetvā ṭhapitaṁ Bodhisattassa jātivīṇaṁ disvā gahetvā vādesi. Atha Bodhisattassa mātāpitaro andhabhāvena taṁ

---

[1] C[a] B[b] pan. C[a] sam corr to tam. [2] C[a] musila-, B[b] musilo vīṇaṁ vādento. [3] B[b] adds vasena. [4] C[a] kilañjakandavanam, B[b] kilañakandavinam. [5] C[a] B[b] musilo. [6] C[a] B[b] omit te. [7] B[b] imo kiñci na. [8] C[a] vādesi. [9] C[a] te. [10] C[a] musilo. [11] C[a] kam. [12] B[b] omits na. [13] B[b] guttilassa gandhappassa. [14] B[b] vīnamsaddam sutvā musilagandhappassa vīnāsaddo. [15] C[a] B[b] itthinam. [16] C[a] dārake corr to dāraka, B[b] dārakeka. [17] B[b] dinnam pi parippayam. [18] B[b] adds ca. [19] B[b] -yyāthā. [20] C[a] B[b] ekam. [21] B[b] āgamisu. [22] C[a] musilo, B[b] musile.

apassantā „mūsikā maññe vilaṃ khādantīti, susu[1] undurā vilaṃ khādantīti“ āharisu. Tasmiṃ kāle Mūsilo[2] vilaṃ thapetvā[3] Bodhisattassa mātāpitaro vanditvā „kuto āgato sīti“ vutte „ācariyassa santike sippaṃ uggaṇhituṃ Ujjenito āgato 'mhīti“ āha. So „sādhū“ 'ti vutte „kahaṃ ācariyo“ ti pucchitvā „vippavuttho[4] tāta, ajja āgamissatīti“ sutvā tattha' eva nisiditvā Bodhisattaṃ āgataṃ disvā tena katapaṭisanthāro attano āgatakāraṇaṃ ārocesi. Bodhisatto aṅgavijjāpāṭhako, so tassa asappurisabhāvaṃ[5] ñatvā „gaccha tāta, n' atthi tava[6] sippaṃ“ ti paṭikkhipi. So Bodhisattassa mātāpitunnaṃ pāde gahetvā upakāraṃ[7] karonto te ārādhetvā „sippaṃ me dāpethā“ 'ti yāci. Bodhisatto mātāpitūhi[8] punappuna[9] vuccamāno te atikkamituṃ asakkonto sippaṃ adāsi. So[10] Bodhisatten' eva[11] saddhiṃ rājanivesanaṃ gacchati. Rājā taṃ disvā „ko esa ācariyā“ 'ti pucchati[12]. „Mayhaṃ antevāsiko mahārājā“ 'ti. So anukkamena raññō vissāsako[13] ahosi. Bodhisatto ācariyamuṭṭhiṃ akatvā attano jānananiyāmena sabbaṃ sippaṃ sikkhāpetvā „niṭṭhitaṃ[14] te tāta sippaṃ“ ti āha. So cintesi: „mayhaṃ sippaṃ paguṇaṃ, idañ ca Bārāṇasinagaraṃ[15] sakala-Jambudīpe agganagaraṃ, ācariyo pi[16] mahallako, idh' eva mayā vasituṃ vaṭṭatīti“ so ācariyaṃ āha: „ācariya ahaṃ rājānaṃ upaṭṭhahissāmīti“. Ācariyo „sādhu tāta, raññō ārocessāmīti“ vatvā[17] gantvā „amhākaṃ antevāsiko devaṃ upaṭṭhātuṃ[18] icchati, deyyadhammaṃ assa[19] jānāthā“ 'ti raññō ārocetvā raññā „tumhākaṃ deyyadhammato upaḍḍhaṃ labhissatīti“ vutte taṃ pavattiṃ Mūsilassa[20] ārocesi. Mūsilo[21] „ahaṃ tumhehi samakaṃ ñeva labhanto upaṭṭhahissāmi, alabhanto na

---

[1] C[b] omits susu, B[c] maññāyasusu. [2] C[a] musilo, B[b] musilo. [3] B[c] tha- [4] C[a] vippayutto corr. to -vuttho, B[c] vippavutto. [5] B[c] asappūrissa- [6] B[c] tāva. [7] B[c] -khāraṃ [8] so all three MSS., B[a] -pitūhi. [9] B[c] -naṃ. [10] B[b] omits so [11] C[a] satteneva. [12] B[b] pucchi. [13] C[a] -sike, B[b] visāsako, B[a] vissasiko [14] B[c] niṭṭhitaṃ. [15] C[a] C[b] -si-. [16] C[a] C[b] omit pi. [17] B[c] omits vatvā. [18] C[a] C[b] upaṭṭhātuṃ. B[c] upaṭṭhātaṃ. [19] B[b] -dhammassa. C[a] -dhammassa corr. to -dhammaṃ assa. [20] C[a] B[c] mu-.

„patthahissāmīti" āha. „Kiṅkāraṇā" ti. „Nanu ahaṁ tumhākaṁ jānanasippaṁ sabbaṁ jānāmīti". „Ama jānāsīti". „Evaṁ sante kasmā mayhaṁ upaḍḍhaṁ detīti". Bodhisatto rañño ārocesi. Rājā „yadi evaṁ tumhehi samakaṁ sippaṁ dassetuṁ sakkonto samakaṁ labhissatīti" āha. Bodhisatto rañño vacanaṁ[1] tassa ārocetvā tena „sādhu dassessāmīti"[2] vutte rañño taṁ pavattiṁ ārocetvā „sādhu dassetu, kataradivasaṁ sākacchā hotīti"[3] vutte „ito[4] sattame[5] divase hotu mahārājā" 'ti āha. Rājā Mūsilaṁ[6] pakkosāpetvā „saccaṁ kira tvaṁ ācariyena saddhiṁ sākacchaṁ karissasīti"[7] pucchitvā „saccaṁ devā" 'ti vutte „ācariyena saddhiṁ viggaho nāma na[8] vaṭṭati", mā karīti[9] vāriyamāno pi „alaṁ mahārāja, hotu yeva me ācariyena saddhiṁ sattame divase sākacchā, kataraṁ[10] jānanabhāvaṁ jānissāmā"[11] ti āha. Rājā „sādhū" 'ti sampaṭicchitvā „ito kira sattame divase ācariya-Guttilo ca[12] antevāsika-Mūsilo[13] ca rājadvāre aññamaññaṁ sākacchaṁ katvā[14] sippaṁ dassessanti, nāgarā sannipatitvā sippaṁ passantū"[15] ti bheriṁ carāpesi. Bodhisatto cintesi „ayaṁ Mūsilo[16] daharo taruṇo, ahaṁ mahallako parihīnaṭṭhāmo, mahallakassa kiriyā nāma na sampajjati, antevāsikena nāma jinitē[17] pi viseso n' atthi, antevāsikassa pana jaye sati[18] pattabbalajjato[19] araññaṁ pavisitvā maraṇaṁ[20] varaṁ" ti so araññaṁ pavisitvā maraṇabhayena nivattati lajjābhayena gacchati. Evaṁ assa gamanāgamanaṁ karontass' eva cha divasā atikkantā. Tiṇāni maṭāni, jaṁghamaggo nibbatti. Tasmiṁ khaṇe Sakkassa āsanaṁ[21] uṇhākāraṁ dassesi. Sakko āvajjamāno taṁ kāraṇaṁ ñatvā „Guttilagandhabbo antevāsikassa vasena" araññe mahādukkhaṁ

---

[1] B[2] adds sutvā. [2] C[3] C[4] dassessāmīti. [3] B[2] hotu ti. [4] B[2] amita ito. [5] B[2] satta. [6] C[4] mu-, B[2] musilaṁ. [7] all three MSS. -tīti. [8] C[3] B[2] omit na. [9] C[3] C[4] vaḍḍhati. B[2] vaṭṭati. [10] so B[2]; C[3] C[4] etarassa, B[2] katassa. [11] B[2] jaṇha- jānāpessāma. [12] B[2] omits ca. [13] C[3] -mu-, B[2] -musilo. [14] C[3] C[4] sākacchaṁ katvā. B[2] sākacchaṁ katvā. [15] B[2] ma-. [16] B[2] parājito. B[2] antevāsikena nāma jito. [17] B[2] assati. [18] C[3] -lajjato, C[4] -lajito, B[2] vajjapaṭibalajito. B[2] pattajjapalajjato. [19] B[2] maraṇaṁ. [20] B[2] sakkassabbhavanaṁ. [21] B[2] bhayena.

anubhoti[1], etassa mayā avassayena bhavitum vaṭṭatīti[2] vegena gantvā Bodhisattassa purato ṭhatvā[3] „ācariya kasmā araññaṃ paviṭṭho sīti“ pucchitvā „ko si tvan“ ti vutte „Sakko 'ham asmīti“[4] āha. Atha naṃ Bodhisatto „ahaṃ kho devarāja antevāsikato parājayabhayena araññaṃ paviṭṭho“ ti vatvā paṭhamaṃ gāthaṃ āha:

1. Sattatantiṃ sumadhuraṃ rāmaneyyaṃ avācayiṃ,
so maṃ raṅgamhi avheti[5], saraṇaṃ[6] me hohi[7] Kosiyā 'ti. 184.

Tass' attho: ahaṃ devarāja Mūsilaṃ[8] nāma antevāsikaṃ sattatantiṃ sumadhuraṃ rāmaṇeyyaṃ[9] vīṇaṃ attano jānanaṭṭhānena sikkhāpesiṃ, so maṃ idāni raṅgamaṇḍale pakkosati, tassa me tvaṃ Kosiyagotta saraṇaṃ hohīti.

Sakko tassa vacanaṃ sutvā „mā bhāyi, ahan te tāṇañ ca leṇañ cā“ 'ti vatvā dutiyaṃ gāthaṃ āha:

2. Ahaṃ[10] taṃsaraṇaṃ samma, aham ācariyapūjako,
na taṃ jayissati sisso, sissaṃ ācariya jessasīti. 185.

Tattha ahaṃ taṃsaraṇan ti ahaṃ evarūpaṃ avassayo paṭiṭṭhā hutvā taṃ[11] rāyissāmi, samma 'ti piyavacanaṃ etaṃ[12]. sissaṃ ācariya jessasīti ācariya tvaṃ vīṇaṃ vādayamāno sissaṃ jinissasi.

„Api ca tvaṃ vīṇaṃ vādento ekaṃ tantiṃ chinditvā chaṃ vādeyyāsi, vīṇāya te pakatisaddo bhavissati, Mūsilo[13] pi tantiṃ chindissati, ath' assa vīṇāya saddo na bhavissati, tasmiṃ khaṇe so[14] parājayaṃ pāpuṇissati. Ath' assa parājayabhāvaṃ ñatvā dutiyaṃ pi tatiyaṃ pi catutthaṃ pi pañcamaṃ pi chaṭṭhaṃ pi sattamaṃ pi tantiṃ chinditvā suddhadaṇḍakaṃ eva vādeyyāsi, chinnatantikoṭṭhi[15] saro nikkhamitvā sakalaṃ dvādasayojanikaṃ[16]

---

[1] C[a] anubhoti. [2] C[a] vaddhatīti. [3] B[b] thatvā. [4] C[b] C[c] asmīti, B[b] asmīti. [5] C[b] amheti. [6] B[b] -naṃ. [7] C[b] B[b] hoti, C[c] hoti corr. to hohi. [8] C[c] musilaṃ, B[b] musilaṃ. [9] B[b] ramaṇiyaṃ. [10] C[c] ahaṃ. [11] C[b] ran, C[c] rai corr. to taṃ. [12] C[b] C[c] -vacanaṃ metaṃ. [13] C[c] B[b] mu-. [14] C[b] C[c] omit so [15] C[b] -tanta-, C[c] -koṭṭhi, B[b] -tantidekāṭṭhi. [16] B[b] sakalaṃ dvādasayojanikaṃ

Bārāṇasinagaraṃ[1] chādetvā ṭhassati". Evaṃ vatvā Sakko Bodhisattassa tisso pāsaghaṭikā[2] datvā evam āha: „vīṇāsadden[3] eva[4] sakalanagare chādite ito[5] ekaṃ pāsaghaṭikaṃ ākāse khipeyyāsi, atha te purato otaritvā tiṇi accharāsatāni naccissanti, tesaṃ naccanakāle dutiyaṃ khipeyyāsi, athāparāni tiṇi satāni otaritvā tava vīnādhure naccissanti, tato tatiyam pi[6] khipeyyāsi, athāparāni tiṇi satāni otaritvā raṅgamaṇḍale naccissanti, aham pi tesaṃ santikaṃ āgamissāmi, gaccha mā bhāyīti"". Bodhisatto puṇṇamāsamaye gehaṃ agamāsi. Rājadvāre pi maṇḍapaṃ[7] katvā rañño āsanaṃ paññāpesuṃ. Rājā pāsādā otaritvā[8] alaṃkatamaṇḍape pallaṅkamajjhe nisīdi. Dasasahassā[9] alaṃkatitthiyo amaccabrāhmaṇagaraṭṭhikādayo[10] ca[11] rājānaṃ parivārayiṃsu. Sabbe nāgarā sannipatiṃsu. Rājaṅgaṇe cakkātikakke maṇḍātimañce bandhiṃsu. Bodhisatto pi mahātāmulitto nānaggarasabhojanaṃ bhuñjitvā vīṇaṃ gāhāpetvā attano paññattāsane nisīdi. Sakko adissamānakāyenāgantvā[12] ākāse aṭṭhāsi. Bodhisatto yeva naṃ passati. Mūsilo[13] pi āgantvā attano āsane nisīdi. Mahājano parivāresi. Ādito ca dve pi samasamaṃ[14] vādayiṃsu. Mahājano dvinnaṃ pi vāditena tuṭṭho ukkuṭṭhisahassāni pavattesi. Sakko ākāse ṭhatvā Bodhisattaṃ ñeva sāvento[15] „ekaṃ tantiṃ chindā" 'ti āha. Bodhisatto bhaṇḍatantiṃ chindi, sā chinnāpi[16] chinnakoṭiyā[17] saraṃ[18] muñcat' eva, devagandhabbaṃ viya vattati. Mūsilo[19] pi tantiṃ chindi, tato saddo na nikkhami. Ācariyo[20] dutiyaṃ pi - pe - sattamaṃ pi chindi, suddhadaṇḍakaṃ vādentassa saddo nagaraṃ chādetvā aṭṭhāsi, celukkhepasahassāni[21] c' eva ukkuṭ-

---

[1] C⁵ C⁶ -sī-. [2] B⁵ tisso pāsakaghaṭikāyo. [3] C⁵ C⁶ -saddena ca. [4] B⁵ omits tva. [5] B⁵ omits pi. [6] B⁵ adds bodhisattassa santikaṃ. [7] B⁵ maṇḍalaṃ. [8] B⁵ adds pāsādatale. [9] B⁵ dasasahassitthiyo. [10] B⁵ samacca-brāhmaṇa-seṭṭhi-. [11] B⁵ omits ca. [12] B⁵ -kāyena āgantvā. [13] B⁵ mū-. [14] B⁵ sampaṇ asamaṃ. [15] B⁵ sāvajjo. [16] C⁵ chinnāpi evassā aṅgaṃ. [17] C⁶ chinnakoṭiyā corr. to chinnā-. [18] B⁵ paraṃ. [19] B⁵ mū-. [20] B⁵ adds pi. [21] C⁶ celo-.

ṭhisahassāni[1] ca[2] pavattayiṃsu. Bodhisatto ekaṃ pāsakaṃ ākāse khipi[3], tīṇi accharāsatāni otaritvā nacciṃsu, evaṃ dutiye ca tatiye ca khitte nava[4] accharāsatāni otaritvā vuttanayena nacciṃsu. Tasmiṃ khaṇe rājā mahājanassa iṅgitasaññaṃ adāsi, mahājano uṭṭhāya „tvaṃ ācariyena saddhiṃ virajjhitvā[5] 'samakāraṃ[6] karomīti' vāyamasi, attano pamāṇaṃ na jānāsīti“ Māsilaṃ[7] tajjetvā gahitagahiteh'[8] eva[9] pāsānadaṇḍādīhi saṃcunnetvā jīvitakkhayaṃ pāpetvā pāde gahetvā saṅkāraṭṭhāne chaḍḍesi[10]. Rājā taṭṭhacitto ghanavassaṃ vassanto viya Bodhisattassa bahuṃ[11] dhanaṃ adāsi, tathā nāgarā. Sakko pi tena saddhiṃ paṭisanthāraṃ katvā „ahaṃ te paṇḍita sahassayuttaṃ ājaññarathaṃ gāhāpetvā[12] pacchā[13] Mātaliṃ pesessāmi, tvaṃ sahassayuttaṃ Vejayantarathavaraṃ[14] abhiruyha[15] devalokaṃ āgaccheyyāsīti[16] vatvā pakkāmi. Atha naṃ[17] gantvā paṇḍukambalasilāya[18] nisinnaṃ „kahaṃ gat' attha mahārāja“ 'ti devadhītaro pucchiṃsu. Sakko tāsaṃ taṃ kāraṇaṃ vitthārena kathetvā Bodhisattassa sīlañ ca[19] guṇañ ca vaṇṇesi. Devadhītaro „mahārāja, mayaṃ hi ācariyaṃ daṭṭhukāmā, idha naṃ āneh'īti“ āhaṃsu. Sakko Mātaliṃ āmantetvā „tāta, devaccharā Guttilagandhabbaṃ[20] daṭṭhukāmā, gaccha naṃ Vejayantarathe nisīdāpetvā ā:ehīti“. So „sādhū“ 'ti vatvā[21] gantvā Bodhisattaṃ āṇesi. Sakko Bodhisattena saddhiṃ sammoditvā „devakaññā kira te ācariya gandhabbaṃ sotukāmā“ ti āha. „Mayaṃ mahārāja gandhabbā nāma sippaṃ nissāya jīvāma, mūlaṃ labhantā vādeyyāmā“ 'ti. „Vādehi“, ahaṃ te[22] mūlaṃ dassāmīti“. „Na me aññena[23] mūlen' attho, imā pana me devadhītaro attano[24] kalyāṇakammaṃ kathentu, ev' āha.

---

[1] B[1] ukkaṭṭhitasa-. [2] C[2] ca, C[3] va. [3] B[1] adda tadā. [4] C[3] nava, B[1] tiṃsa. [5] B[1] virujjhitvā. [6] B[1] samākāraṃ. [7] C[2] B[1] ma-. [8] C[2] gahitega-. [9] B[1] chaṭṭesi. [10] B[1] bahu. [11] B[1] gahetvā. [12] B[1] gacchati. [13] B[1] vejayarathaṃ. [14] B[1] -ruyha. [15] B[1] omits naṃ. [16] B[1] -yaṃ. [17] so B[1] (B[2]); C[2] C[3] sīlañpañ. [18] C[2] C[3] guttilassa gaṇṭhabbaṃ. B[2] guttilagandhappa. [19] B[1] omits vatvā. [20] B[1] vāreti. [21] B[1] yaṃ. [22] C[2] C[3] mamamūlena. [23] B[1] repeats attano

vādessāmīti". Atha nam devadhītaro āhaṃsu: „amhehi kata-kalyāṇakammaṃ pacchā tuṭṭhā[1] kathessāma, gandhabbaṃ karohi ācariyā" 'ti. Bodhisatto sattāhaṃ devatānaṃ gandhabbaṃ akāsi, tam dibbagandhabbaṃ abhibhavitvā pavatti[2], sattame divase ādito paṭṭhāya devadhītānaṃ kalyāṇakammaṃ pucchi. Ekaṃ Kassapabuddhakāle ekassa bhikkhuno uttamavatthaṃ datvā Sakkassa paricārikā hutvā nibbattaṃ accharāsahassa parivāraṃ uttamadevakaññaṃ „tvaṃ purimabbave kiṃ kammaṃ katvā nibbattā" ti pucchi. Tassā pucchanākāro ca vissajjanañ ca Vimānavatthumhi āgatam eva, vuttaṃ hi tattha:

Abhikkantena vaṇṇena yaṃ tvaṃ tiṭṭhasi devate
obhāsentī[3] disā sabbā osadhī[4] viya tārakā,

Kena te[5] tādiso vaṇṇo, kena te idha-m-ijjhati
uppajjanti ca te bhogā ye keci manaso piyā.

Pucchāmi taṃ devi[6] mahānubhāve
manussabhūtā kiṃ akāsi puññaṃ,
kenāsi evaṃ jalitānubhāvā
vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsati.

Vatthuttamadāyikā nārī[7]
pavarā hoti naresu[8] nārisu
evaṃ piyarūpadāyikā[9]
manāpaṃ dibbaṃ[10] sā labhate upecca ṭhānaṃ.

Tassā me passa vimānaṃ, accharā kāmavaṇṇinī 'ham asmi"
accharāsahassassāhaṃ pavarā, passa puññānaṃ vipākaṃ.

Tena me tādiso vaṇṇo, tena me idha-m-ijjhati,
uppajjanti ca me bhogā ye keci manaso piyā.

Ten' amhi evaṃ jalitānubhāvā
vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsatīti.

---

[1] B[1] ruyhaṃ. [2] B[1] pavattati. [3] C[2] C[3] -ti, B[1] obhāsenti. [4] C[3] B[1] -dhi. [5] B[1] me. [6] C[2] C[3] deva, B[1] B[2] devi. [7] C[3] B[1] nāri. [8] B[1] nare. [9] C[2] C[3] piyarūpaṃ-, B[1] piyarūpa-. [10] B[1] khippaṃ. [11] B[1] ahamasmi.

Aparā piṇḍāya caramānassa bhikkhuno pūjanatthāya pupphāni adāsi. Aparāpi[1] „cetiye gandhapañcaṅgulikaṃ dethā" 'ti gandhe adāsi. Aparā madhurāni phalāphalāni[2] adāsi. Aparā uttamarasaṃ adāsi. Aparā Kassapadasabalassa cetiye gandhapañcaṅgulikaṃ adāsi. Aparā maggapaṭipannānaṃ bhikkhūnaṃ[3] bhikkhunīnaṃ ca kulagehe[4] vāsaṃ upagatānaṃ santike dhammaṃ assosi[5]. Aparā nāvāya[6] bhuttassa[7] bhikkhuno udake[8] ṭhatvā[9] udakaṃ adāsi[10]. Aparā[11] agāramajjhe vasamānā akkodhanā[12] hutvā sassusasuravattaṃ[13] akāsi. Aparā attano laddhakoṭṭhāsato[14] pi saṃvibhāgaṃ katvā va paribhuñji sīlavatī ca ahosi. Aparā paragehe[15] dāsī[16] hutvā nikkodhā[17] nimmānā attano laddhakoṭṭhāsato saṃvibhāgaṃ katvā devarañño paricārikā hutvā nibbattā. Evaṃ sabbāpi Guttilavimānavatthumhi āgatā sattatiṃsā devadhītā yaṃ yaṃ kammaṃ katvā tattha nibbattā sabbaṃ[18] Bodhisatto[19] pucchi, tāpi 'ssa attano katakammaṃ gāthāhi eva[20] kathesuṃ. Taṃ sutvā Bodhisatto „lābhā vata[21] me, suladdhaṃ vata[22] me, su-āhaṃ idhāgantvā appamattakena[23] pi kammena paṭiladdhā sampattiyo assosiṃ[24], ito dāni paṭṭhāya manussalokaṃ gantvā dānādīni[25] kusalakammān' eva[26] karissāmīti[27] vatvā[28] imaṃ udānaṃ udānesi:

Svāgataṃ vata me ajja suppabhātaṃ suvuṭṭhitaṃ[29],
yaṃ addasāsiṃ[30] devatāyo accharā kāmavaṇṇiyo[31]

---

[1] B[1] omits pi. [2] B[1] phalāni. [3] B[1] bhikkhunañca. [4] B[1] -ka. [5] B[1] ahosi. [6] B[1] apara upathakaṭṭhāya velāya, C[2] bhunnassa, C[3] bhunnassa corr. to bhuttassa. [7] B[1] udakaṃ. [8] B[1] labhitvā. [10] C[2] C[3] udakamadāsi. [11] B[1] tasmā. [12] B[1] omits akkodhanā. [13] C[2] sassura- corr. to sasura-, B[1] sassura- [14] B[1] -sako. [15] B[1] paraṃgeha, C[2] paragehe corr. to paragehe. [16] C[2] B[1] dāsi. [17] B[1] nikkodhanā. [18] B[1] yaṃ sappaṃ. [19] B[1] -sattena. [20] B[1] yeva. [21] B[1] thā. [22] B[1] -nā. [23] B[1] ahosi. [24] B[1] adds puññāni katvā. [25] C[2] -kammameva, C[3] -kammamova corr. to -kammāneva, B[2] -kammāni eva, B[1] -kammeneva. [26] B[1] omits vatvā [27] B[1] omits suvuṭṭhitaṃ. [28] B[1] adāsiṃ, B[2] addasiṃ [29] so B[2]; C[2] -vaṇṇiyo, C[3] -vaṇṇiye, B[1] sabbakāmasamiddhino.

Imās' āhaṃ dhammaṃ sutvā[1] kāhāmi[2] kusalaṃ bahuṃ
dānena samacariyāya saṃyamena[3] damena ca,
so 'haṃ tattha gamissāmi yattha gantvā na socare ti.

Atha naṃ sattāhaccayena devarājā Mātalisaṅgāhakaṃ[4] āṇāpetvā rathe nisīdāpetvā Bārāṇasiṃ eva pesesi. So Bārāṇasiṃ gantvā devaloke attanā[5] diṭṭhakāraṇaṃ manussānaṃ ācikkhi. Tato paṭṭhāya[6] manussā saussāhā[7] puññāni kātuṃ maññiṃsu.

Satthā imaṃ desanaṃ[8] āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā Māṇavo[9] Devadatto ahosi, Sakko Anuruddho, rājā Ānando[10], Guttilagandhabbo pana aham eva" 'ti. Guttilajātakaṃ[11].

4. Vitiṭṭhajātaka.

Yaṃ passati na taṃ icchatīti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto ekaṃ palāyikaṃ[12] paribbājakaṃ ārabbha kathesi. So kira sakala-Jambudīpe paṭirādaṃ[13] alabhitvā Sāvatthiṃ āgantvā „ko mayā saddhiṃ vādaṃ kātuṃ samattho" ti pucchitvā „Samaṇasambuddho" ti sutvā mahājanaparivuto Jetavanaṃ gantvā Bhagavantaṃ catuparisamajjhe dhammaṃ desentaṃ pañhaṃ pucchi. Athā[14] assa Satthā taṃ[15] vissajjetvā ekaṃ nāma kiṃ ti pañhaṃ pucchi. So kathetuṃ asakkonto uṭṭhāya[16] palāyi. Nisinnaparisā „ekapadeṃ eva[17] bhante[17] paribbājako niggahito[18]" ti āhaṃsu. Satthā „nāhaṃ upāsakā[19] idāṃ eva taṃ ekapadeṃ eva niggaṇhāmi, pubbe pi niggahiṃ yevā" 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto Kāsiraṭṭhe[20] brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto kāme pahāya isipabbajjaṃ pabbajitvā dighārattaṃ

---

[1] C[1] C[2] sutvāna. [2] C[2] kahāmi. [3] B[1] sayamena. [4] B[1] mātalisaṅgāhakaṃ. [5] B[1] attanā. [6] B[1] ādiṃ katvā. [7] so C[2] B[2]; C[1] saussāhā, B[1] saussāhā. [8] B[1] dhammade-. [9] C[2] B[1] māṇāvo. [10] B[1] adds ahosi. [11] B[1] adds tatiyaṃ. [12] C[2] paḷāsikaṃ, C[1] paḷāsikaṃ, B[1] paḷāsi. [13] so C[2] C[1] B[2]; B[1] paṭivāri. [14] C[2] nanu. [15] B[1] uttaṃ. [16] B[1] kho. [17] B[1] bhaṇite, C[2] bhaṇte corr. to khaṇe. [18] so all three MSS. [19] B[1] -ka. [20] B[1] kāsikaraṭṭhe.

Himavante[1] vasi. So pabbatā oruyha[2] ekaṁ gāmanigamaṁ[3] nissāya Gaṅgānivattane paṇṇasālāya vāsaṁ kappesi. Ath' eko paribbājako sakala-Jambudīpe paṭivādaṁ[4] alabhitvā taṁ nigamaṁ patvā „atthi nu kho koci mayā saddhiṁ vādaṁ kātuṁ samattho" ti pucchitvā „atthīti" Bodhisattassa ānubhāvaṁ sutvā mahājanaparivuto tassa vasanaṭṭhānaṁ[5] gantvā paṭisanthāraṁ katvā nisīdi. Atha naṁ Bodhisatto „vanagandhaparibhāvitaṁ[6] Gaṅgāpāṇīyaṁ[7] pivissasīti" pucchi. Paribbājako vādena ottharanto[8] „kā[9] Gaṅgā, vālukā[10] Gaṅgā, udakaṁ Gaṅgā, orimatīraṁ Gaṅgā, pārimatīraṁ Gaṅgā" ti āha. Bodhisatto taṁ pana paribbājakaṁ „thapetvā udakaṁ vālukaṁ orimatīraṁ[11] pārimatīraṁ[12] ca kahaṁ Gaṅgaṁ labhissasīti[13]" āha. Paribbājako appaṭibhāno[14] hutvā uṭṭhāya palāyi. Tasmiṁ palāte[15] Bodhisatto nisinnaparisāya dhammaṁ desento imā gāthā avoca:

1. Yaṁ passati na taṁ icchati, yañ ca na passati taṁ kira icchati,
maññāmi ciraṁ carissati, na hi taṁ lacchati yaṁ so icchati. 186.

2. Yaṁ labhati na tena tussati, yaṁ pattheti laddhaṁ hīḷeti,
icchā hi anantagocarā, viticcheyyaṁ[16] namo karomase ti. 187.

Tattha yaṁ passatīti yaṁ udakādiṁ passati taṁ Gaṅgā ti na icchati, yañ ca na passatīti yañ ca udakādivinimmuttaṁ Gaṅgaṁ na passati taṁ kira icchatī[17], maññāmi ciraṁ carissatīti ahaṁ evaṁ maññāmi ayaṁ paribbājako sarūpaṁ Gaṅgaṁ pariyesanto ciraṁ carissati, yathā ca udakādivinimmuttaṁ Gaṅgaṁ evaṁ[18] rūpādivinimmuttaṁ attānaṁ pi pariyesanto samsāre

---

[1] C[5] -vantaṁ, C[6] -vantaṁ corr. to -vante. [2] B[6] oruyhaṁ. [3] B[6] nigamagāmaṁ [4] so C[5] B[6]; C[6] -vādaṁ corr. to -vādiṁ, B[5] -vādi. [5] C[6] vasanaṭṭhānaṁ. [6] B[6] vasita-. [7] B[6] -pāniyaṁ. [8] B[6] ottaranto. [9] B[6] omits kā. [10] C[6] vāluka. [11] C[5] C[6] orimaṁ-. [12] C[5] C[6] pārimatīraṁ. [13] so C[5] B[6]; B[5] labhissasīti, C[6] labhissāsīti corr. to labhissasīti? [14] C[5] -bhāno, B[5] -pāno. [15] B[5] palāyante. [16] C[6] vitthareyyaṁ, B[5] vigaṇeyyaṁ. [17] C[5] C[6] icchati. [18] C[5] C[6] B[5] eva.

ciraṃ carissati. na hi taṃ labhatīti ciraṃ caraṃto pi yaṃ[1] taṃ sabhāvaṃ Gaṅgaṃ vā attānaṃ vā icchati taṃ na lacchati: yaṃ labhatīti yaṃ udakaṃ vā rūpādiṃ[2] vā labhati tena na tussati, yaṃ paṭṭheti laddhaṃ hīḷetīti evaṃ laddhaṃ amaññanto yaṃ yaṃ sampattiṃ paṭṭheti taṃ taṃ labhitvā kiṃ etāya ti hīḷeti avamaññati, icchā hi anantagocarā ti[4] laddhaṃ laddhaṃ[5] hīḷetvā aññamaññaṃ atikkamanaṃ icchanato[6] ayaṃ icchā nāma taṇhā anantagocari, vitichāsaṃ[7] nāma karomāse ti tassā ye vigatiechā Buddhādāyo tesaṃ mayaṃ namakkāraṃ karomā 'ti.

Satthā imaṃ desanaṃ[8] āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā paribbājako va etarahi paribbājako ahosi", tāpaso pana ahaṃ evā" 'ti. Vitichajātakaṃ[9].

5. Mūlapariyāyajātaka.

Kālo ghasati[10] bhūtānīti. Idaṃ Satthā Ukkaṭṭhaṃ nissāya Subhagavane viharanto Mūlapariyāyasuttantaṃ ārabbha kathesi: Tadā kira pañcasatā brāhmaṇā tiṇṇaṃ vedānaṃ pāragū sāvane pakkhajitvā tīṇi piṭakāni uggaṇhitvā māṇavakānaṃ datvā „Sammāsambuddho pi tīṇ' eva[11] piṭakāni jānāti, mayaṃ pi tāni[12] jānāma. evaṃ sante kiṃ tassa santike nānākaraṇan[13]" ti Buddhupaṭṭhānaṃ na gacchanti[14], samasaṭṭhā[15] hutvā caranti. Ath' ekadivasaṃ Satthā tesu āgantvā attano santike nisinnesu aṭṭhahi bhūmihi paṭimaṇḍetvā[16] Mūlapariyāyasuttantaṃ kathesi. Te na[17] kiñci sallakkhesuṃ. Atha nesaṃ etad āhesi: „mayaṃ 'mhehi sadisā paṇḍitā[18] n' atthīti[19] mānaṃ karoma, idāni pana na kiñci jānāma. Buddhehi sadiso paṇḍito n' atthi, aho[20] Buddhaguṇā nāmā" 'ti, te tato paṭṭhāya nihatamānā hutvā uddhaṭadāṭhā viya sappā[21] nibbisevanā jātā. Satthā Ukkaṭṭhāyaṃ yathābhirantaṃ viharitvā Vesāliṃ gantvā Gotamakacetiye Gotamakasuttantaṃ nāma kathesi. Sabbasallakattanaṃ[22] ahosi[23]. Taṃ[24] sutvā te bhikkhū arahattaṃ pāpuṇiṃsu. Mūlapariyāyasuttantapariyosāne pana Satthari Ukkaṭṭhāya viharante yeva

---

[1] B[b] yaṃ. [2] C[a] B[b] rūpādi, C[b] -di corr. to dīni. [4] B[b] adds yaṃ. [4] C[a] laddhaladdhaṃ. [5] C[a] C[c] icchante, B[b] icchati. [6] B[b] vigatiechānaṃ. [7] B[b] dhammade-. [8] C[a] C[c] omit ahosi. [9] C[a] vitichajātakaṃ, B[b] B[c] vigatiechajātakaṃ. [10] C[a] ghapati [11] B[b] tiṇi. [12] B[b] tiṇi piṭakāni. [13] C[a] -kāraṇaṃ. [14] B[b] omits buddhu-—na gacchanti. [15] B[b] B[c] paripakkhā. [16] B[b] paṭi-. [17] B[b] adds hi. [18] B[b] adds nāma. [19] B[c] mañño. [20] B[b] sabbā. [21] B[b] dasasahassalokadhātukāmesu. [22] B[b] omits ahosi. [23] B[b] mūlapariyāyasuttantaṃ pana

bhikkhū dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso aho[1] Buddhānaṃ ānubhāvo, te nāma brāhmaṇapabbajitā[2] tathā mānamadanimmadanā Bhagavatā[3] Mūlapariyāyadesanāya nihatamānā katā“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutto „na bhikkhave idān[4] eva, pubbe p' āhaṃ ime[5] mānapaggahitasire[6] vicarante nihatamāne akāsiṃ yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brāhmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto tiṇṇaṃ vedānaṃ pāragū[7] disāpāmokkho ācariyo hutvā pañca māṇavakasatāni[8] mante vācesi. Te pañcasatāpi niṭṭhitasippā sippe anuyogaṃ datvā „yattakaṃ amhe jānāma ācariyo pi tattakaṃ eva, viseso n' atthīti“ mānatthaddhā ācariyassa santikaṃ na gacchanti, vattapaṭivattaṃ[9] na karonti. Te ekadivasaṃ ācariye badarirukkhamūle nisinne taṃ vañcetukāmā badarirukkhaṃ nakhena ākoṭetvā „nissāro vāyaṃ[10] rukkho“ ti āhaṃsu. Bodhisatto attano vañcanabhāvaṃ ñatvā „antevāsikā ekaṃ vo pañhaṃ pucchisāmīti“ āha. Te haṭṭhatuṭṭhā „vadetha, kathessāmā“ 'ti. Ācariyo pañhaṃ pucchanto paṭhamaṃ gāthaṃ āha:

1. Kālo ghasati[11] bhūtāni sabbān' eva sah' attanā,
yo ca kālaghaso[12] bhūto sa bhūtapacanim[13] paciti[14]. 188.

Tattha kālo ti purebhattakālo pi pacchābhattakālo pīti sāmāti, bhūtānīti sattādhivacanaṃ etaṃ, na kālo bhūtānaṃ sammasanādīni[15] ñāṇāni khādati api ca kho tesaṃ āyusaṅkhārāni khepento yobbaññaṃ[16] maṇḍanaṃ ārogyaṃ vināsento ghasati[17] khādatīti vuccati, evaṃ ghasanto ca[18] na jīrati vijjati, sabbān' eva ghasati, na kevalaṃ ca bhūtān' eva api ca kho sahatthena[19] attānam pi ghasati, purebhattakālo[20] pacchābhattakālaṃ na pāpuṇāti, esa nayo pacchābhattakālādīsu[21], yo ca kālaghaso bhūto ti khīṇāsavassa etaṃ adhiva-

---

[1] C[a] B[c] omit aho. [2] B[c] brahmaṇā pabbajitvā. [3] B[c] āgatā. [4] B[c] addā evaṃ. [5] B[b] -hitamaṇikkhire, B[c] -hitasīse. [6] C[a] -gga. [7] C[a] C[c] pañcasattamaṇavakasatāni. [8] B[c] vattaṃ. [9] C[a] C[c] vāyaṃ. [10] B[c] yapati. [11] C[a] C[c] kālaghaso. [12] C[a] -gacattiṃ, B[c] bhūtapacani. [13] B[c] saciti. [14] C[a] bhūtānañ ca sammasādīni, C[c] bhūtānañ ca mamasādīni ca. [15] B[c] yoppanaṃ. [16] B[c] ghasatīti. [17] B[c] omits ca. [18] B[c] sahatthenā. [19] C[a] -ja. [20] C[a] -dīsu.

nam; so hi ariyamaggena syatim paṭisandhikālam khepetvā khāditvā thitatā kālaghaso[1] bhūto[2] ti vuccati, sa bhūtapacanīm[3] paṭiṭṭhāpeti[4] yāyam taṇhā apāyesu bhūte pacati tam. Ñāṇaggiṃ pana dahi[5] bhasmam akāsi, tena bhūtapacanīm[6] pacitī[7] vuccati, pajahiṃsu[8] ti pi pāṭho, jahiṃsū[9] ubbattiṃsu[10] ti attho.

Imaṃ paṇhaṃ sutvā mānavesu eko pi jānituṃ samattho nāhosi. Atha ne Bodhisatto „mā kho tumhe 'ayaṃ paṇho tīsu vedesu atthī'[11] saññaṃ akattha, tumhe yaṃ ahaṃ jānāmi taṃ sabbaṃ jānāmā[12] 'ti maññamānā badarirukkhasadisaṃ karotha, mama tumhehi aññātassa[13] bahuno[14] jānanabhāvaṃ na jānātha, gacchatha, sattame divase kālaṃ dammi, ettakena kālena[15] imaṃ paṇhaṃ cintethā[16]' 'ti. Te Bodhisattaṃ vanditvā attano attano vasanaṭṭhānaṃ gantvā sattāhaṃ cintetvāpi paṇhassa n' eva antaṃ na koṭiṃ passiṃsu. Te sattame divase ācariyassa santikaṃ gantvā vanditvā nisīditvā „kiṃ[17] bhadramukhā[18] jānittha paṇhan[19]' ti vutte[20] „na jānāmā[21]' 'ti vadiṃsu. Puna Bodhisatto te garahamāno dutiyaṃ gāthaṃ āha:

3. Bahūni narasīsāni lomasāni brahāni ca
gīvāsu paṭimukkāni, kocid ev' ettha kaṇṇavā ti. 189.

Tass' attho: bahūni narānaṃ sīsāni dissanti, sabbāni ca tāni lomasāni, sabbāni mahantāni, gīvāsu yeva ṭhapitāni, na hi lāphalaṃ viya hatthena gahitāni, n' atthi tesaṃ imasmiṃ dhammasabhāvānaṃ, atthi pana kocid eva kaṇṇavā ti atthaṃ[22] sandhāyāha. kaṇṇavā ti paṇḍitā. kaṇṇachiddaṃ[23] pana na kassaci n' atthi.

Iti te mānavake „kaṇṇachiddamattaṃ eva tumhākaṃ bālānaṃ atthi, na paññā" ti garahitvā paṇhaṃ vissajjesi. Te

---

[1] B[1] kālaṅghaso. [2] B[1] omits bhūto. [3] C[2] -pacitiṃ, C[3] bhutapacitiṃ? B[2] bhutapacanaṃ. [4] B[1] sasiti. [5] B[1] pacati dahati. [6] B[1] bhūtapacanaṃ, C[1] bhūtapaciṭiṃ corr. to -pacaniṃ, C[2] -paciṭiṃ. [7] C[2] paciṭi, B[1] sati. [8] B[1] pasaṇaṃ, B[2] pajaṇiṃ ti. [9] C[2] jāṇiṃsū, B[1] jaṇiṃsu, B[2] jaṇiṭaṃ. [10] B[1] nippattaṃsu, B[2] nippattitaṃ. [11] B[1] atthi pi ti. [12] B[1] jānāti. [13] B[1] aññātarassa. [14] C[2] C[3] bahuṃ. [15] B[1] omits kiṃ. [16] C[1] bhadda- corr. to bhaddra, B[1] bhadramukhatumhe. [17] C[2] C[3] tato, B[1] vutte te, B[2] āha. [18] C[2] attāni, C[3] attāni corr. to attānaṃ. [19] C[2] paṇhakaṇha-, C[3] paṭhamakaṇhachiddaṃ corr. to paṇṇavā kaṇha-, B[1] paṇṇākaṇṇachiddaṃ.

sutvā „aho ācariyā nāma mahantā" ti khamāpetvā nihatamāna Bodhisattam upaṭṭhahiṃsu.

Satthā imaṃ desanaṃ[1] āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā pañcasatā māṇavakā ime bhikkhū ahesuṃ, ācariyo pana ahaṃ evā" 'ti. **Mūlapariyāyajātakaṃ**[2].

6. Telovādajātaka.

Hantvā jhatvā vadhitvā cā 'ti. Idaṃ Satthā Vesāliṃ upanissāya kūṭāgārasālāyaṃ viharanto Sīhasenāpatiṃ ārabbha kathesi. So hi Bhagavantaṃ saraṇaṃ gantvā nimantetvā punadivase samaṇasahassaṃ[3] bhattaṃ adāsi. Nigaṇṭhā taṃ sutvā kupitā[4] anattamanā Tathāgataṃ vihethetukāmā „samaṇo Gotamo jānaṃ uddissakataṃ[5] maṃsaṃ bhuñjatīti[6]" akkosiṃsu. Bhikkhū dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso Nigaṇṭha-Nāthaputto[7] 'samaṇo Gotamo jānaṃ uddissa-kataṃ[8] maṃsaṃ bhuñjatīti' saddhiṃ parisāya akkosanto āhiṇḍatīti". Taṃ sutvā Satthā „na bhikkhave Nigaṇṭho Nāthaputto[9] idāni eva imaṃ uddissa-kataṃ maṃsaṃ khādanena garahati[10], pubbe pi garahi yevā" 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto isipabbajjaṃ pabbajitvā loṇambilasevanatthāya Himavantato Bārāṇasiṃ[11] āgantvā punadivase nagaraṃ bhikkhāya pāvisi. Ath' eko kuṭumbiyo[12] „tāpasaṃ vihethessāmīti" gharaṃ pavesetvā paññattāsane nisīdāpetvā macchamaṃsena parivisitvā bhattakiccāvasāne ekamantaṃ nisiditvā „idaṃ maṃsaṃ tumhe yeva uddissa pāṇe māretvā kataṃ[13], idaṃ akusalaṃ mā amhākaṃ eva tumhākaṃ pi hotū" 'ti vatvā paṭhamaṃ gāthaṃ āha:

1. Hantvā jhatvā[14] vadhitvā ca deti dānaṃ asaññato,
   ediso bhattaṃ bhuñjamāno so pāpena upalippatī[15]'. 190.

---

[1] B[b] dhammade-. [2] B[b] adds pañcamaṃ. [3] C[a] C[b] sattamaṃ-. [4] B[b] kuppitā [5] B[b] -kataṃ. [6] B[b] -jatīti. [7] C[a] -nāthaputto, B[b] nigaṇṭho nātaputto. [8] C[a] nātaputto, B[b] nāpūre. [9] B[b] garahatīti. [10] C[a] C[b] -sīyati, B[b] -ti. [11] B[b] kuṭumpiko [12] B[b] kaṭhaṃ. [13] B[b] B[p] chetvā. [14] B[b] so pāpamūlapaṭisaṃsatīti, B[p] so pāpamupalimpatīti.

Tattha hantvā ti hanitvā[1] paharitvā jhatvā[2] ti kilametvā vadhitvā ti[3] māretvā, deti dānaṃ asaññato ti asaññato dussilo evaṃ katvā dānaṃ deti, odissaṃ bhattaṃ bhuñjamāno,sa pāpenamupalippatīti[4] sīlavā uddissakaṃ bhuñjamāno so samaṇo[5] pi pāpena upalippati saṃyujjati[6] yevā 'ti.

Taṃ sutvā Bodhisatto dutiyaṃ gāthaṃ āha:

1. Puttadāraṃ pi ce hantvā deti dānaṃ a-saññato
bhuñjamāno pi sappaññō na pāpena upalippatī[7]. 191.

Tattha bhuñjamāno pi sappaññō ti diṭṭhato aññaṃ manussaṃ puttadāraṃ vadhitvāpi dussīlena ditṭhaṃ sappaññō khaṇamattādiguṇasampanno taṃ bhuñjamāno pi pāpena na upalippatīti[8].

Evaṃ assa Bodhisatto dhammaṃ kathetvā uṭṭhāyāsanā pakkāmi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā kuṭumbiko Nigaṇṭha-Nāthaputto[9] ahosi, tāpaso pana ahaṃ evā" 'ti. Telovādajātakaṃ[10].

7. Pādañjalijātaka.

Addhā Pādañjali[11] sabbe ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto Lāḷudāyitheraṃ ārabbha kathesi. Ekasmiṃ hi[12] divase dve mahāsāvakā pañhaṃ vinicchinanti. Bhikkhū pañhaṃ suṇantā there pasaṃsanti. Lāḷudāyitthero parisantare[13] nisinno „ete ambehi samaṇā kiṃ jānantīti" oṭṭhaṃ bhañji[14]. Taṃ disvā therā uṭṭhāya[15] pakkamiṃsu. Parisā bhijji. Dhammasabhāyaṃ bhikkhū kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso Lāḷudāyi[16] dve aggasāvake garuhitvā oṭṭhaṃ bhañjitī". Taṃ sutvā Satthā „na bhikkhave idāni' eva pubbe pi Lāḷudāyī[17] ṭhapetvā oṭṭhabhañjanaṃ tato uttariṃ aññaṃ na jānātīti" vatvā atītaṃ āhari:

---

[1] B[1] omits hanitvā. [2] B[1] chetva. [3] C[a] C[b] omitti. [4] B[1] sad. upamupalimpatīti, B[2] sa pāpamupalimpatīti. [5] C[b] samaṇo, B[1] omits so samaṇo pi. [6] C[a] C[b] samyujjati. [7] B[1] pāpaṃ upalimpatīti. [8] C[a] B[1] upalimpatīti. [9] B[1] nigaṇṭho nāṭaputtako. [10] B[1] B[2] telovādajātakaṃ chaṭṭhaṃ. [11] B[1] pādañcali. [12] B[1] omits hi. [13] B[1] parisaṃsu. [14] C[a] bhuñji corr. to bhañja, B[1] bhañci. [15] B[1] uṭṭhāyāsanā. [16] B[1] lāḷudāyithero. [17] C[a] -yi, C[b] -yiṃ.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto tassa atthadhammānusāsako amacco ahosi. Raññō pana Pādañjali[1] nāma putto lālo[2] dandhaparisakkano[3] ahosi. Aparabhāge rājā kālaṃ akāsi. Amaccā raññō matakiccāni katvā „taṃ rajje abhisiñcissāmā“ 'ti mantayamānā rājaputtaṃ Pādañjalikaṃ[4] āhaṃsu. Bodhisatto pana „ayaṃ kumāro lālo[5] dandhaparisakkano, pariggahetvā taṃ abhisiñcissāmā[6]“ 'ti āha. Amaccā vinicchayaṃ sajjetvā kumāraṃ samīpe nisīdāpetvā aṭṭhaṃ vinicchinantā na sammā vinicchinimsu, te sāmikaṃ sāmikaṃ katvā kumāraṃ pucchiṃsu: „kīdisaṃ kumāra suṭṭhu vinicchinimhā“ 'ti. So oṭṭhaṃ bhaṇji. Bodhisatto „paṇḍito maññe kumāro, asammāvinicchitabhāvo tena ñāto bhavissatī“ maññamāno paṭhamaṃ gāthaṃ āha:

1. Addhā Pādañjali[7] sabbe paññāya atirocati,
tathā hi oṭṭhaṃ bhaṇjati, uttariṃ[8] nūna passatīti. 192.

Tass' attho: ekaṃsena Pādañjali[9] kumāro sabbe amhe paññāya atirocati, tathā hi oṭṭhaṃ bhaṇjati, nūna uttariṃ aññaṃ kāraṇaṃ passatīti.

Te aparasmiṃ[10] pi[11] divase vinicchayaṃ sajjetvā aññaṃ aṭṭhaṃ suṭṭhu[12] vinicchinitvā „kīdisaṃ te deva suṭṭhu vinicchitan“ ti pucchiṃsu. So puna pi oṭṭhaṃ eva bhaṇji. Athassa andhabālabhāvaṃ ñatvā Bodhisatto dutiyaṃ gāthaṃ āha:

2. Nāyaṃ dhammaṃ adhammaṃ vā atthānatthañ ca bujjhati[13],
aññatra oṭṭhabhoggā nāyaṃ jānāti kiñcanan ti. 193.

Amaccā Pādañjalikumārassa[14] lālabhāvaṃ[15] ñatvā Bodhisattaṃ rajje abhisiñciṃsu.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā Pādañjali[16] Lāḷudāyī[17] ahosi, paṇḍitāmacco[18] pana ahaṃ evā“ 'ti. Pādañjalijātakaṃ[19].

---

[1] B[1] pādañcali. [2] B[1] lālo. [3] C[5] -ro, B[1] dantaparisakkano. [4] B[1] pādañcalinti. [5] B[1] lālo-. [6] C[5] pañcis-. [7] C[5] pañcali, B[1] pādañcali. [8] C[5] uttari, C[6] uttariṃ, B[1] uttari. [9] B[1] pādañcalīti. [10] C[5] parasamiṃ, C[6] parasmiṃ corr. to apa-. [11] B[1] omits pi. [12] C[5] C[6] su. [13] B[1] bhaṇjati. [14] B[1] pādañcali-. [15] B[1] lāla-. [16] B[1] pādañcali. [17] C[5] -yi. [18] B[1] paṇḍitāmacco. [19] B[1] pādañcali - - sattamaṃ.

8. Kiṃsukopamajātakaṃ.

Sabbehi kiṃsuko diṭṭho ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto Kiṃsukopamasuttantaṃ ārabbha kathesi. Cattāro hi bhikkhū Tathāgataṃ upasaṅkamitvā kammaṭṭhānaṃ yāciṃsu. Satthā tesaṃ kammaṭṭhānaṃ kathesi. Te kammaṭṭhānaṃ gahetvā attano attano rattiṭṭhānadivāṭṭhānāni agamaṃsu. Tesu eko cha phassāyatanāni pariggahetvā arahattaṃ pāpuṇi, eko pañcakkhandhe eko cattāro mahābhūte eko aṭṭhārasa dhātuyo. Te attano attano adhigatabhāvaṃ Satthu ārocesuṃ. Tattha ekassa bhikkhuno parivitakko udapādi: „imesaṃ kammaṭṭhānānaṃ nibbānaṃ ekakaṃ, katharn nu kho bhikkhū arahattaṃ pattā" ti so Satthāraṃ pucchi. Satthā „kiṃ te bhikkhu kiṃsakaṭṭhatthāṭikehi nānattan" ti vatvā „idaṃ no bhante kāraṇaṃ kathethā" ti bhikkhūhi yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente tassa cattāro puttā ahesuṃ. Te ekadivasaṃ sārathiṃ pakkositvā „mayaṃ sabbe kiṃsukaṃ daṭṭhukāmā, kiṃsukarukkhaṃ no dassehī" ahaṃsu. Sārathi „sādhu, dassessāmīti" vatvā catunnaṃ pi ekato adassetvā jeṭṭhaputtaṃ tāva rathe nisīdāpetvā araññaṃ netvā „ayaṃ kiṃsuko" ti khāṇukorakāle kiṃsukaṃ dassesi, aparassa bālapalāsakāle aparassa pupphitakāle aparassa phalitakāle. Aparabhāge cattāro pi bhātaro ekato nisinnā „kiṃsuko nāma kīdiso" ti kathaṃ samuṭṭhāpetvā eko „seyyathāpi jhāmathūṇo" ti āha, dutiyo „seyyathāpi nigrodharukkho" ti, tatiyo „seyyathāpi maṅsapesī", catuttho „seyyathāpi sīriso" ti te aññamaññassa kathāya aparitutthā pitu santikaṃ gantvā „deva kiṃsuko nāma kīdiso" ti pucchitvā „tumhehi kiṃ kathitan" ti vutte attanā kathitanīhāraṃ rañño kathesuṃ. Rājā „catuhi pi tumhehi kiṃsuko diṭṭho, kevalaṃ vo kiṃsukassa dassento sārathi 'imasmiṃ kāle kiṃsuko

---

[1] C[b] C[c] omit hi. [2] B[b] adds bhikkhū tam. [3] B[b] only atto attano. [4] B[b] ag-. [5] C[b] B[b] pas-, C[c] pass- corr. to phas-. [6] B[b] adds ti. [7] B[b] pana ekaṃ. [8] B[b] ñattikaṃ diṭṭhaṃ catuhi kaṭṭhatthāṭikehi. [9] C[b] nānatthan. [10] B[b] khāṇukakāle [11] B[b] -ro. [12] so all three MSS. [13] B[b] omits pi.

kīdiso' ti 'imasmiṃ kāle kīdiso' ti vibhajitvā na pucchito, tena vo kaṅkhā uppannā" ti vatvā paṭhamaṃ gāthaṃ āha:

„Sabbehi kiṃsuko diṭṭho, kiṃ n' etthā[1] vicikicchatha,
na hi sabbesu ṭhānesu sārathī[2] paripucchito ti. 194.

Yathā na hi sabbesu ṭhānesu sārathi[3] paripucchito ti sabbehi vo kiṃsuko diṭṭho ti kiṃ nu tumhe ettha vicikicchatha[4], sabbesu ṭhānesu kiṃsuko p'eso, tumhehi pana na hi sabbesu sārathi paripucchito[5], tena vo kaṅkhā uppannā ti.

Satthā imaṃ kāraṇaṃ dassetvā „yathā bhikkhave[6] cattāro bhāṭikā vibhāgaṃ katvā apucchitattā[7] kiṃsuke kaṅkhaṃ uppādesuṃ evaṃ tvaṃ pi imasmiṃ dhamme kaṅkhaṃ uppādesi[8]" ti vatvā abhisambuddho hutvā dutiyaṃ gāthaṃ āha:

„Evaṃ sabbehi ñāṇehi yvāyaṃ dhammā ajānitā
te vo dhammesu kaṅkhanti kiṃsukasmiṃ va bhāṭare ti. 195.

Tass' attho: yathā te bhāṭare sabbesu ṭhānesu kiṃsukassa adiṭṭhattā kaṅkhāsu evaṃ sabbehi vipassanāñāṇehi yvāyaṃ sabbe pi hi[9] khandhāyatanadhātuppabhedā dhammā ajānitā[10] aviditattā asallakkhaṇatāya appaṭividdhā te vo[11] tesu dhammesu kaṅkhanti yathā ekasmiṃ ṭhāne[12] kiṃsukasmiṃ cattāro bhāṭare ti.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā Bārāṇasirājā ahaṃ eva 'ahosiṃ" ti. Kiṃsukopamajātakaṃ[13].

9 Sāṭakajātaka.

Ekaputtako bhavissasī ti[14]. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto aññataraṃ mahātheraṃ ārabbha kathesi. So kir' ekaṃ kumārakaṃ pabbājetvā pi[ṇ]ḍāya caranto tattha viharati. Sāmaṇero piṇḍaṃ sahitaṃ asakkonto upajjhāyaṃ. Thero gantvā upaṭṭhāpesi. „kumāraka tava

---

[1] C[b] C[c] kiṃsuttha, B[b] ettattha? B[c] kiṃsuttha. [2] C[b] -thi, B[b] sarathiṃ. [3] C[b] C[c] -thi. [4] so B[b]; C[b] C[c] vicikicchatha. [5] B[b] omits ti sabbehi - - - paripucchito. [6] B[b] bikkhu te. [7] C[b] -tatta corr to -ttattha; B[b] -tatthā. [8] C[b] -desiti, B[b] -desiṭṭ. [9] B[b] omits yvāyaṃ sabbe pi hi. [10] B[b] ajānanto. [11] all three MSS. te nevo. [12] B[b] ekasmi yeva. [13] B[b] adds atthamaṃ. [14] C[b] C[c] -thi, B[b] -thiṭṭ.

cīvaraṁ tav' eva' bhavissati patto pi. mama santakaṁ pattacīvaraṁ pi tav' eva' bhavissati, ehi pabbajāhīti". So „nāhaṁ pabbajissāmīti" vatvāpi punappunaṁ vuccamāno pabbaji. Atha naṁ pabbajitadivasato paṭṭhāya puna thero vibeṭhesi. So pi[ṭ]haṁ asahanto puna uppabbajitvā aṭṭhakavāraṁ[2] yācanto[3] pi tasmiṁ „tvaṁ n'eva' mayā saha[4] na vinā vattituṁ sakkosi, gaccha na pabbajissāmīti" na pabbaji. Bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ: „āvuso suhadayo vata so dārako, mahātherassa āsayaṁ ñatvā na pabbajīti". Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā"ti pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutte „na bhikkhave idāni' ev' esa suhadayo pubbe pi suhadayo, ekavāraṁ etassa dosaṁ disvā na puna gaṇhīti"[5] vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto kuṭumbikakule nibbattitvā vayappatto dhaññavikkayena jīvikaṁ kappesi. Aññataro pi ahiguṇṭhiko[6] ekaṁ makkaṭaṁ sikkhāpetvā osadhaṁ gāhāpetvā tena sappaṁ kīḷāpento jīvikaṁ kappesi. So Bārāṇasiyaṁ ussave ghuṭṭhe[7] ussavaṁ kīḷitukāmo „imaṁ mā pamajjīti" taṁ makkaṭaṁ tassa vāṇijakassa[8] hatthe ṭhapetvā ussavaṁ kīḷetvā sattame divase tassa santikaṁ gantvā „kahaṁ makkato" 'ti pucchi. Makkato sāmikassa saddaṁ sutvā va dhaññāpanato[9] vegena nikkhami. Atha naṁ so veḷupesikāya piṭṭhiyaṁ pothetvā ādāya ayyānaṁ gantvā ekamante bandhitvā niddaṁ okkami. Makkaṭo tassa niddāyanabhāvaṁ ñatvā attano bandhanaṁ mocetvā palāyitvā ambarukkhaṁ āruyha ambapakkaṁ khāditvā aṭṭhiṁ[10] ahiguṇṭhikassa[11] sarīre pātesi. So pabujjhitvā ullokento taṁ disvā „madhuravācāya taṁ[12] vañcetvā rukkhā otāretvā gaṇhissāmīti" taṁ upalāḷento[13] paṭhamaṁ gāthaṁ āha:

1. Ekaputtako bhavissasi
tvañ ca no hessasi issaro kule,

---

[1] so BP; C[a] C[c] tam eva, B[b] tatheva. [2] B[b] punappunaṁ. [3] C[a] C[c] aṭṭhakavāraṁ. [4] B[b] yojento. [5] B[b] saha vasituṁ. [6] B[b] ayaṁ pabbajitā. [7] C[a]-guṇṭhiko B[b]-kuṇḍiko. [8] B[b] saṅghuṭṭho. [9] C[a] C[c] -vāṇi-, B[b] dhaññavāṇi-. [10] B[b] dhaññāpa-. [11] B[b] aṭṭhiṁ. [12] B[b] kuṇḍikassa. [13] B[b] taṁ. [14] C[a] B[b]-lento

oroha dumasmā Sālaka,
ehi dāni gharaṁ vajemase ti. 196.

Tass' attho: tvaṁ mayhaṁ[1] ekaputtako bhavissasi kule va[2] me bhogānaṁ issaro, etasmā[3] rukkhā otara, ehi amhākaṁ gharaṁ gamissāma, Sālaka[4] 'ti [5] nāmena ālapanto[5] āha

Taṁ sutvā makkhato dutiyaṁ gāthaṁ āha:

2. Nanu maṁ hadaye 'timaññasi
yañ ca hanasi[6] maṁ[7] veḷuyaṭṭhiyā,
pakkambavane ramāmase,
gaccha tvaṁ gharakaṁ yathāsukhaṁ ti. 197.

Tattha nanu maṁ hadaye timaññasīti nanu tvaṁ maṁ hadaye atimaññasi, suhadaye ayaṁ ti maññasīti attho. yañ ca maṁ hanasi[8] veḷuyaṭṭhiyā[9] ti yaṁ evaṁ atimaññasi yañ ca veḷupesikāya hanasi, tesāhaṁ nāgacchāmīti dīpeti. Atha naṁ mayaṁ imasmiṁ vane pakkambavane ramāmase, gaccha tvaṁ gharakaṁ yathāsukhaṁ ti

vatvā uppatitvā vanaṁ pāvisi, ahiguṇṭhiko[10] pi anattamano attano[11] gehaṁ agamāsi.

Satthā imaṁ desanaṁ[12] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā makkaṭo sāmaṇero ahosi, ahiguṇṭhiko mahāthero, dhaññavāṇijo pana ahaṁ evā" 'ti. Sālakajātakaṁ[13].

10. Kapijātaka.

Ayaṁ isī[14] upasamasaṁyamenā[15] ti. Idaṁ Satthā Jetavane vihārato ekaṁ kuhakaṁ[16] bhikkhuṁ ārabbha kathesi. Tassa hi kuhakabhāvo bhikkhūsu pākaṭo jāto. Dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ: „āvuso asuko bhikkhu niyyānike Buddhāsane pabbajitvā kuhakavattaṁ pūretī[ti]". Satthā āgantvā „kāya nu 'tthā

---

[1] B[1] omits mayhaṁ. [2] C[2] C[3] ca. [3] B[1] etamhā. [4] B[1] mahalakā. [5] B[1] -pento. [6] C[2] hanasi, C[3] hanasi corr. to hanasi. [7] J[2] yañ ca maṁ hanasi. [8] C[2] yañ ca ma hanasi corr. to yañ ca hanasi. [9] C[2] C[3] setuṭṭhiyā. [10] B[1] -kuṇḍike. [11] B[1] omits gehaṁ. [12] B[1] dhammadese- [13] B[1] adds navamaṁ. [14] C[2] J[2] isi. [15] B[1] saṁyama. [16] B[1] -ka

bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutte „na bhikkhave esa bhikkhu idāni' eva kuhako, pubbe pi kuhako va[1] aggimattassa[2] kāraṇā makkaṭo hutvā kuhanāmaṁ akāsi" tvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto Kāsiraṭṭhe[3] brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto puttassa ādhāvitvā paridhāvitvā vicaraṇakāle brāhmaṇiyā[4] matāya[5] puttaṁ aṅkenādāya Himavantaṁ pavisitvā isipabbajjaṁ pabbajitvā taṁ pi puttaṁ tāpasakumārakaṁ[6] katvā paṇṇasālāya vāsaṁ kappesi. Vassārattasamaye acchinnadhāre[7] deve vassante makkaṭo sītapīḷito dante khādanto kampento vicarati. Bodhisatto mahante dārukkhandhe āharitvā aggiṁ katvā mañcake nipajji. Puttako pi 'ssa pāde parimajjamāno nisīdi. So makkaṭo ekassa matatāpasassa[8] santakāni vakkalāni nivāsetvā ca pārupitvā[9] ca ajinacammaṁ ekaṁsaṁ[10] katvā kāsakamaṇḍalaṁ[11] ādāya isivesena gantvā paṇṇasāladvāre aggissa[12] kāraṇā kuhanakammaṁ katvā aṭṭhāsi. Tāpasakumārako[13] taṁ disvā „tāta tāpaso eko sītapīḷito kampamāno tiṭṭhati, idha naṁ pakkosatha, visīvessatīti[14]" pitaraṁ āyācanto[15] paṭhamaṁ gāthaṁ āha:

1. Ayaṁ isī upasamasaṁyame rato
santiṭṭhati sisirabhayena[16] aṭṭito,
handa ayaṁ pavisatu 'mam agārakaṁ,
vinetu sītaṁ darathañ ca kevalaṁ ti. 108.

Tattha upasamasaṁyame rato ti rāgādikilesūpasame[17] ca sīlasaṁyame[18] ca rato, santiṭṭhatīti so tiṭṭhati, sisirabhayenā[19] ti vātavuṭṭhijanitassa sisirassa[20] bhayena, aṭṭito ti pīḷito, pavisatu mam ti pavisatu imaṁ, kevalaṁ ti sakalaṁ anavasesaṁ.

Bodhisatto puttassa[21] vacanaṁ sutvā uṭṭhāya olokento makkaṭabhāvaṁ ñatvā dutiyaṁ gāthaṁ āha:

---

[1] B[1] yeva. [2] C[1] -mantassa. [3] B[1] kāsiraṭṭhe. [4] C[1] mātiyā. [5] B[1] -raṇa. [6] C[1] -dhāre, B[1] acchinadhāra. [7] C[1] matakatāp-. [8] B[1] pārumpetvā. [9] B[1] ekaṁsa. [10] C[1] kājakamaṇḍalaṁ corr. to kāsakamaṇḍalaṁ, B[1] kākemaṇḍala, B[2] kājakamaṇḍalaṁ. [11] B[1] aggi. [12] B[1] tāpasakumāro. [13] C[1] vi-, B[1] visippissatīti. [14] B[1] yācento. [15] B[1] sītabhayena. [16] B[1] -mena. [17] B[1] sītakilesena. [18] B[1] sītassa. [19] B[1] putta.

9. Nāyaṁ isi[1] upasamasaṁyame rato,
kapī ayaṁ dumavarasākhagocaro,
so dūsako rosako cāpi jammo,
sace vaje imaṁ pi dūsaye[2] gharaṁ ti. 199.

Tatha dumavarasākhagocaro ti dumavarānaṁ sākhagocaro, so dūsako rosako cāpi jammo ti so esa[3] gatagatatthānasa dūsanato dūsako, ghaṭṭanatāya rosako, tiracchānabhāvena jammo, sace vaje ti yādisaṁ pannasīlaṁ va vaje[4] paviseyya sabbaṁ uccārapassāvakaraṇena[5] ca aggidānena ca dūseyyā 'ti[6].

Evañ ca[7] vatvā Bodhisatto ummukaṁ[8] gahetvā taṁ[9] santāsetvā[10] palāpesi. So uppatitvā vanaṁ paccakkhanto[11] va tathā pakkhanto va[12] ahosi, na puna taṁ ṭhānaṁ agamāsi. Bodhisatto abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā tāpasakumārakassa[13] kasiṇaparikammaṁ ācikkhi, so ca[14] abhiññā ca samāpattiyo ca uppādesi. Te ubho pi aparihīnajjhānā Brahmalokaparāyaṇā ahesuṁ.

Satthā „na bhikkhave idān' eva" porāṇako paṭṭhāya p' esa kuhako yevā" 'ti imaṁ desanaṁ[15] āharitvā sacchāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne keci sotāpannā keci sakadāgāmino keci anāgāmino ahesuṁ) „Tadā makkaṭo kuhako bhikkhu ahosi, putto Rāhulo, pitā aham evā" 'ti. Kapijātakaṁ[16]. Sigālavaggo dasamo. Dukanipātavaṇṇanā niṭṭhitā.

---

[1] C[a] Jaṭā, B[b] isi. [2] B[b] dūsaye. [3] C[a] ye eka, B[b] Br se evaṁ. [4] C[a] C[c] avaje in the place of savaje, B[b] evaṁ. [5] B[b] -kā-. [6] B[b] adds atho. [7] B[b] adds pana. [8] C[a] C[c] ummukkaṁ, B[b] umpakkaṁ. [9] C[a] B[b] omit taṁ. [10] B[b] santāpetvā. [11] C[a] pakkhanto. [12] B[b] vanaṁ pakkhanto va ahosi in the place of vanaṁ paccakkhanto va tatha pakkhanto va. [13] B[b] -rassa. [14] B[b] se pi. [15] C[a] C[c] omit idāneva. [16] B[b] dhammaṁ-. [17] B[b] adds dasamaṁ.

III. TIKANIPĀTA.

1. SAṂKAPPAVAGGA.

1. Saṃkappajātaka.

Saṃkapparāgahetunā 'ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto ukkaṇṭhitabhikkhuṃ[1] ārabbha kathesi. Sāvatthiṃnagaravāsi[2] kir' esa[3] kulaputto ratanasāsane[4] uraṃ datvā pabbajito[5] ekadivasaṃ Sāvatthiyaṃ piṇḍāya caranto ekaṃ alaṃkatapaṭiyattaṃ itthiṃ disvā uppannakāmarāgo anabhirato cari[6]. Taṃ enaṃ[7] ācariyupajjhāyādayo[8] disvā[9] anabhiratikāraṇaṃ pucchitvā vibbhamitukāmabhāvaṃ assa ñatvā „āvuso, Satthā nāma rāgādikilesapilitānaṃ[10] kilese hāretvā[11] saccāni pakāsetvā sotāpattiphalādīni deti, ehi taṃ Satthu santikaṃ nessāmā" 'ti ādāya agamaṃsu Satthārā ca[12] „kiṃ nu kho bhikkhave aniccha-māmakaṃ ñeva bhikkhuṃ gahetvā āgat' atthā" 'ti vutte taṃ atthaṃ ārocesuṃ. Satthā „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito" ti pucchitvā „saccaṃ[13]" ti vutte „kiṃkāraṇā" ti pucchi. So taṃ atthaṃ ārocesi. Atha naṃ Satthā „itthiyo nām' etā bhikkhu pubbe jhāna-balena[14] vikkhambhitakilesānaṃ visuddhasattānaṃ pi saṃkilesaṃ[15] uppādesuṃ, tādisā[16] tucchapuggalā[17] kiṃkāraṇā na saṃkilissanti. visuddhāpi[18] sattā saṃkilissanti, attanayasāsanaṅgino pi āyasakyaṃ pāpuṇanti pag eva aparisuddhā, Sineru-kampanavāto[19] purāṇapaṇṇasāṭaṃ[20] va

[1] B[b] ukkaṇṭhitabhāvaṃ. [2] C[a] B[b] B[c] -ka. [3] B[c] kira eko, B[d] kira ko. [4] B[b] omits ratana, B[d] tena alaṃsa. [5] B[b] pabbajitvā. [6] B[b] B[d] vicari. [7] C[a] C[c] etaṃ. [8] C[a] -jjhāḍayo, C[c] -ccheḍayo, C[c] dupl. -jjhāḍayo, B[b] -bhāvayajhāyādayo. [9] B[b] omits disvā. [10] B[c] kāmarāgādi-. [11] B[b] palāretvā, B[d] kilesaṃ hāniṃ. [12] B[b] omits ca. [13] B[b] B[d] adā bhante. [14] B[c] B[d] phalena. [15] B[b] B[d] -va. [16] all four MSS. -ani. [17] B[b] -kampavāto, B[d] -kampanakato. [18] B[b] -puggachattaṃ.

kin nu kampessati[1], buddhatale nisiditvā abhisambujjhanakasattam[2] ayam kileso āluļesi, tādisam kin na āloļessatīti" vatvā tehi yācito atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto asītikoṭivibhave brāhmaṇamahāsālakule nibbattitvā vayappatto Takkasilāyam sabbasippāni uggaṇhitvā Bārāṇasim paccāgantvā katadāraparigaho[3] mātāpitunnam accayena tesam petakiccāni[4] katvā hiraññolokanakammam karonto „idam dhanam paññāyati, yehi pan' etam sambhūtam[5] te na paññāyantīti" āvajjanto[6] samvegappatto ahosi, sarīrā sedā muccimsu. So gharāvāse ciram vasanto mahādānam datvā kāme pahāya assumukham ñātisangham paricajitvā Himavantam pavisitvā[7] ramaṇiye padese paṇṇasālam māpetvā uñchācariyāya[8] vanamūlaphalāphalādīhi[9] yāpento nacirass' eva abhiññā ca samāpattiyo ca uppādetvā jhānakīlam kīlanto ciram vasitvā cintesi: „manussapatham gantvā lonambilam upasevissāmi, evam me sarīram c' eva thiram bhavissati jaṅghāvihāro[10] ca[11] kato bhavissati, ye ca[12] mādisassa silavantassa[13] bhikkham vā dassanti abhivādanādīni vā karissanti te saggapadam[14] pūressantīti" so Himavantā otaritvā anupubbena cārikam[15] caramāno Bārāṇasim[16] patvā suriyatthagamanavelāya[17] vasanaṭṭhānam olokento rājuyyānam[18] disvā „idam paṭisallānasāruppam, ettha vasissāmīti" uyyānam pavisitvā aññatarasmim rukkhamūle nisinno jhānasukhena rattim khepetvā punadivase katasarīrapaṭijaggano pubbaṇhasamaye[19] jaṭājinavakkalāni saṇṭhapetvā bhikkhābhājanam ādāya santindriyo santamānaso iriyāpathasampanno yugamattadaso[20] hutvā sabbākārasampannāya attano rūpasiriyā

[1] B[c] kammeyyāti, B[f] ki nu kampeyyāti. [2] B[c] abhibujhanakasaddaṃ. [3] B[c] kataputtādāra-, B[f] tattha puttā-. [4] B[c] matam kiccāni, B[f] matakic- [5] B[c] sambhūtam, B[f] sambhatam. [6] C[a] C[c] āvajjento. [7] B[c] B[f] add isipabbajjam pabbajitvā. [8] C[a] uñchā- corr. to uñja-, C[c] uñjā-, B[f] uncha-. [9] C[c] -mūlaphalādīhi, B[c] B[f] vanamūlaphalāhārādīhi [10] B[c] jaṅgha-, B[f] jaṅga [11] B[c] B[f] add me. [12] C[a] C[c] va. [13] B[c] B[f] silasampannassa. [14] B[c] saggam, B[f] sakkapūram. [15] B[c] carikaṃ, B[f] carikāya. [16] C[a] -sim, B[c] B[f] -si. [17] B[c] suriyatthagga-. [18] B[c] nāma raj. [19] B[c] puppaṭhasamaniyam yeva. [20] C[a] -mattādaso, B[c] B[f] yuggamattadassano.

lokassa vilocanāni ākaḍḍhento[1] nagaraṁ[2] pavisitvā bhikkhāya caranto rañño nivesanadvāraṁ pāpuṇi. Rājā mahātale caṅkamanto vātapānantarena Bodhisattaṁ disvā iriyāpathasmiṁ yeva[3] pasīditvā „sace santadhammo nām' atthi[4] imassa tena abbhantare[5] bhavitabban" ti cintetvā „gaccha taṁ[6] tāpasaṁ ānehīti" ekaṁ amaccaṁ ānāpesi. So gantvā vanditvā bhikkhābhājanaṁ gahetvā „rājā bhante taṁ pakkosatīti[7]" āha. Bodhisatto „mahāpuññā[8], amhe rājā na jānātīti" āha. „Tena hi bhante yāvāhaṁ āgacchāmi tāva idh' eva hothā" 'ti vatvā rañño ārocesi. Rājā „amhākaṁ kulūpakatāpaso[9] n' atthi, gaccha[10] taṁ ānehīti" sayaṁ pi vātapānena hatthaṁ pasāretvā vadanto „ito etha bhante" ti āha. Bodhisatto amaccassa hatthe bhikkhābhājanaṁ datvā mahātalaṁ abhirūhi[11]. Atha naṁ rājā vanditvā rājapallaṅke nisīdāpetvā attano sampāditehi yāgukhajjakabhattehi parivisitvā katabhattakiccaṁ pañhaṁ pucchi, pañhavyākaraṇena[12] bhiyosomattāya[13] pasīditvā vanditvā[14] „bhante tumhe katthavāsikā, kuto āgat' atthā" 'ti pucchitvā „Himavantavāsikā[15] mayaṁ mahārāja, Himavantā[16] āgatā" ti vutte puna „kiṁkāraṇā" ti pucchitvā „vassārattakāle[17] mahārāja nibaddhavāso[18] nāma laddhuṁ vaṭṭatīti" vutte „tena hi bhante rājuyyāne vasatha, tumhe ca[19] catupaccayehi[20] na kilamissatha, ahañ ca saggasaṁvattanikaṁ puññaṁ pāpunissāmīti[21]" paṭiññaṁ gahetvā bhuttapātarāso Bodhisatten' eva[22] saddhiṁ uyyānaṁ gantvā paṇṇasālaṁ kāretvā caṅkamaṁ māpetvā sesāni pi rattiṭṭhānadivāṭṭhānādīni sampādetvā pabbajitaparikkhāre paṭiyādetvā „sukhena vasatha bhante" ti uyyānapālaṁ sampaṭicchāpesi. Bodhisatto tato paṭṭhāya

[1] B° -ākappento, B[d] -ḍḍhanto. [2] C° C° -ram. [3] B° B[d] deva. [4] C° B° nāma atthi, B° nāma satti. [5] C° imassanto abbhantare, B° imassa tena abbhantarena. [6] B° omits taṁ, C° gacchantaṁ, B[d] gaccha tvaṁ. [7] C° pakkosati, B° pakkosahīti. [8] B° -paññā, B° -puññaṁ. [9] C° kulūpaga-, B° kuḷupake-. [10] C° gacchaṁ corr. to gaccha. [11] C° -ruhi. [12] B° pañhabyāka-. [13] C° bhiyyo-, B° khiyyo-. [14] B° omits vanditvā. [15] B° -ta-. [16] B° B[d] -tato. [17] B° vassāvutta-. [18] B° B[d] nibandha-. [19] B° B[d] omit ca. [20] B° B[d] catūhi paccayehi, C° catuppa-. [21] B° B[d] saṁvattāpuññaṁ. [22] B° B[d] -tena.

dvādasa saṃvaccharāni tatth' eva vasi. Ath' ekadivasaṃ rañño paccanto kupito[1]. So[2] tassa vūpasamanatthāya gantukāmo devim āmantetvā „bhadde tayā vā mayā vā nagare ohīyitum[3] vaṭṭatīti" āha. „Kiṃ nissāya kathetha devā" 'ti. „Silavantatāpasaṃ[4] bhadde" 'ti. „Deva nāhaṃ tasmiṃ pamajjissāmi[5], amhākaṃ ayyassa[6] paṭijagganaṃ mama bhāro, tumhe nirāsaṅkā gacchathā" 'ti. Rājā nikkhamitvā gato, devī pi kho[7] Bodhisattaṃ tath' eva sakkaccaṃ upaṭṭhahi[8]. Bodhisatto pana rañño gatakāle nibaddhavelāya[9] āgantvā attano rucitāya[10] velāya rājanivesanaṃ gantvā bhattakiccaṃ karoti[11]. Ath' ekadivasaṃ Bodhisatte[12] aticirāyante devī sabbaṃ khādanīyabhojanīyaṃ[13] paṭiyādetvā nahātvā[14] alaṃkaritvā[15] nīcamañcakaṃ[16] paññāpetvā Bodhisattassa āgamanaṃ olokayamānā maṭṭhasāṭakaṃ[17] sithilaṃ katvā nivāsetvā[18] nipajji. Bodhisatto pi velaṃ sallakkhetvā bhikkhābhājanaṃ ādāya ākāsena gantvā mahāvātapānadvāraṃ pāpuṇi[19]. Tassa vakkalisaddaṃ sutvā sahasā uṭṭhahamānāya deviyā pītakamaṭṭhasāṭako bhassittha[20]. Bodhisatto visabhāgārammaṇaṃ[21] indriyāni bhinditvā subhavasena olokesi. Ath' assa jhānabalena saṇṭhitā pi kileso karaṇḍake pakkhittāsiviso viya phaṇaṃ katvā uṭṭhahi, khīrarukkhassa vāsiyā ākoṭitakālo[22] viya ahosi, kilesuppādanena[23] sah' eva jhānāni parihāyiṃsu, indriyāni aparisuddhāni[24] ahesuṃ, sayaṃ pakkhacchinnakāko[25] viya ahosi. So pubbe viya nisīditvā[26] bhattakiccaṃ hi[27] kātuṃ nāsakkhi[28], nisīdāpiyamāno[29] pi na nisīdi. Ath' assa devī sabbaṃ khādaniyaṃ[30] bhojaniyaṃ[31] bhikkhā-

[1] B[1] kuppito. [2] C[2] obhiyyitum. C[3] ohiyyitum, B[1] B[2] ohiyitum [3] B[1] B[2] sīlavantaṃ-. [4] C[2] pavaj-, B[1] pappajjissaṃ, B[2] pamajjeyaṃ. [5] B[1] ayya, B[2] ayyakassa [6] B[1] omits kho. [7] B[1] upaṭṭhāsi, B[2] upaṭṭhāhi. [8] B[1] nibandhaṃ-, B[2] nibandha [9] B[1] rucikāya [10] B[1] asāsi [11] C[1] C[2] B[1] -sattu. [12] C[1] B[2] -niyabhojaniyaṃ, C[2] -niyabhojaniyaṃ corr to -niyabhojaniyaṃ, B[1] -niyaṃbhojaniyaṃ [13] B[1] B[2] nhatvā. [14] C[2] omits nahātvā alaṃkaritvā. [15] B[1] omits nīca. [16] B[1] B[2] naṭṭha- [17] C[2] B[1] B[2] omit nivāsetvā [18] B[1] B[2] saṃpāpuṇi [19] B[1] deviyā santiṃ maṭṭhasāṭakaṃ bhassi, B[2] deviyā dahiritamaṭṭhasāṭako [20] B[1] B[2] ādā disvā. [21] C[1] ākoṭikālo, B[1] ākoṭṭakālo. [22] C[1] C[2] ādi ceva. [23] B[1] B[2] aparipuṇṇāni. [24] B[1] pattacchinna-, B[2] pakkhacchanda- [25] B[1] anisi- [26] B[1] B[2] omit hi [27] B[1] na sakkhi. [28] B[1] nisīdā ti vuccamāno, B[2] nisīdāhi ti paccheyamāno. [29] so all four MSS.

bhājane[1] yeva pakkhipi, yathā ca pubbe bhattakiccaṁ katvā sīhapañjarena[2] nikkhamitvā ākāsen[3] eva[4] gacchati evaṁ[5] taṁ divasaṁ[6] gantuṁ nāsakkhi, bhattaṁ pana[7] gahetvā mahānisseṇiyā[8] otaritvā uyyānaṁ agamāsi. Devī pi[9] tassa attani patibaddhacittataṁ[10] aññāsi. So uyyānaṁ gantvā bhattaṁ abhuñjitvā va haṭṭhāmañce nikkhipitvā „deviyā evarūpā hatthasobhā pādasobhā evarūpaṁ kaṭipariyosānaṁ evarūpaṁ ūrulakkhaṇan“ ti ādīni vippalapanto sattāhaṁ nipajji. Bhattaṁ pūtikaṁ[11] ahosi nīlamakkhikāparikiṇṇaṁ[12]. Atha rājā paccantaṁ vūpasametvā paccāgato. Alaṅkatapaṭiyattaṁ nagaraṁ paṭisaṅkhiṇaṁ katvā rājanivesanaṁ āgantvā[13] va „Bodhisattaṁ passissāmīti“ uyyānaṁ gantvā ukkalāpaṁ[14] assamapadaṁ disvā „pakkanto bhavissatīti“ paṇṇasālāya dvāraṁ vivaritvā antopaviṭṭho. Taṁ[15] nipannakaṁ disvā „kenaci aphāsukena bhavitabban“ ti pūtibhattaṁ chaḍḍāpetvā[16] paṇṇasālaṁ paṭijaggitvā[17] „bhante kiṁ te aphāsukan“ ti pucchi. „Viddho smi mahārājā“ 'ti. Rājā „mama paccāmittehi mayi okāsaṁ alabhantehi 'piyaṭṭhānaṁ nassa dubbalaṁ karissāmā' 'ti āgantvā esa viddho bhavissati maññe“ ti sarīraṁ parivattetvā viddhaṭṭhānaṁ olokento vedhaṁ[18] adisvā „kattha viddho si bhante“ ti pucchi. Bodhisatto „nāhaṁ mahārāja aññena viddho, ahaṁ pana attanā va attānaṁ hadaye vijjhiṁ“ ti vatvā uṭṭhāya āsane[19] nisīditvā[20] imā gāthā avoca:

1. Saṅkapparāgadhotena[21] vitakkanisitena ca
nālamkatena[22] bhaddena[23] na usukārakatena[24] ca 1.

2. Na kaṇṇāyatamuttena[25] nāpi[26] morūpasevinā
tena[27] amhi hadaye viddho sabbaṅgaparidāhinā[28]. 2

[1] B[6] omits bhājane. [2] B[6] -pañ-ara, B[d] -pañcatena. [3] B[d] ākāse yeva. [4] C[a] evaṁ. [5] B[6] ti disvā. [6] B[6] bhattakiccaṁ. [7] C[a] C[c] -niyā, B[6] mahāniseṇiyā. [8] B[6] B[d] paṭibaddhacittataṁ. [9] C[a] -cittatāti, C[c] -cittatāti corr. to -cittatā, B[6] B[d] paṭibaddhacittataṁ. [10] B[6] -pūtikaṁ. [11] C[a] C[c] -parivuṇṇaṁ, B[d] -kāhiparittiṇṇaṁ. [12] B[6] B[d] āgantvā. [13] C[a] ukkāpaṁ, B[6] B[d] nīlāpaṁ. [14] C[a] tan. [15] C[a] B[6] -bhajja-. [16] B[6] paṭijaggāpetvā. [17] B[6] B[d] -viddhaṭṭhānaṁ. [18] B[6] B[d] omit āsane. [19] B[6] nisīdāpetvā. [20] B[6] -rāgavedhena. [21] C[a] C[c] nālaṅkata, B[d] navāluṅka-. [22] B[6] B[d] bhadrena. [23] C[a] yusuki-. B[6] usuṅkā-, C[b] susuki- corr. to su yusuka-. [24] B[6] nakaṇṇāyatamuttena. [25] C[a] omits na, C[c] B[d] na pi. [26] B[6] -parijāhinā.

2. Avedhañ[1] ca na passāmi yato ruhiram assave[2],
yāva ayonisocittaṁ, sayaṁ me[3] dukkham ābhatan ti. 3.

Tattha saṁkapparāgadhotenā[4] 'ti kāmavitakkasampayuttarāgadhotena[5], vitakkuṭṭhitena[6] cā 'ti tesu eva rāgaṭṭhānena vitakkapākāre[7] ṭhitena nīlaṁkatena[8] bhaddena[9] 'ti n' eva alaṁkatena bhaddena[10], anulaṁkatena[11] bībhacchenā[12] 'ti attho, na nakhākatena[13] cā[14] 'ti nakhehi pi akatena. na kaṇṇāyatamuttenā[15] ti yāva[16] dukkhitakammacūḷikaṁ[17] ākaḍḍhitvā[17] amuttakena, nāpi[18] morūpasevinā[19] ti morapattagiñjhapattādīhi[20] akatūpasevanena, tenamhi hadaye viddho ti tena kilesakaṇḍenāham[21] hadaye viddho, sabbaṅgaparidāhinā[22] ti sabbāni[23] aṅgāni paridahanasamatthena, mahārāja[24] tena kilesakaṇḍena hadaye[25] viddhakālato paṭṭhāya mama aggipattāni[26] va[27] sabbāni aṅgāni dayhantīti dassesi. avedhañ[28] ca na passāmīti viddhaṭṭhāne vaṇaṁ ca[29] na passāmi[30], yato ruhiramassave[31] ti yato me avedhato[32] lohitaṁ pagghareyya[33] tañ ca passāmīti attho, yāva ayonisocittaṁ ti ettha yāvā 'ti daḷhatthe nipāto, attano daḷhaṁ katvā ayonisocittaṁ vajjhittan ti attho, sayaṁ me[34] dukkhamābhatan ti attanā va mayā attano dukkhaṁ ñatan ti.

Evaṁ Bodhisatto imāhi tihi gāthāhi rañño dhammaṁ desetvā rājānaṁ pannasālato bahikatvā kasiṇaparikammaṁ katvā naṭṭhaṁ[35] jhānaṁ uppādetvā pannasālāya nikkhamitvā ākāse nisinno rājānaṁ ovaditvā[36] „mahārāja ahaṁ Himavantaṁ eva gamissāmīti[37]“ vatvā „na sakkā bhante gantun“ ti vuccamāno pi „mahārāja mayā idha vasantena evarūpo vippakāro patto[38], idāni na sakkā idha vasitun“ ti rañño[39] yācantass' eva ākāse uppatitvā Himavantaṁ gantvā[40] yāvatāyukaṁ ṭhatvā Brahmaloka-ūpago ahosi.

---

[1] B[b] avaddhañ. C[a] C[c] B[d] avedhañ. [2] B[b] ruhiraṁ passavo. [3] C[c] sayaṁ me corr. to sayameva, B[b] sayaṁ. [4] B[b] -rāgamuhenā. [5] B[b] B[d] -nisi-. [6] B[d] pākāre, B[b] -pīṭhena. [7] C[b] C[c] nīlaṅkata, B[d] nevālaṅkata. [8] B[b] B[d] bhadrena. [9] B[d] alaṅkatena, C[c] alaṁkatena corr. to anulaṁ-, B[b] alaṅkatena. [10] B[b] vigatena, B[d] vidacchenā. [11] B[d] na nakhākatena, B[b] nakhārāgatena and omits na. [12] C[b] C[c] omit cā. [13] B[b] B[d] kaṇṇāyatasamuttenā. [14] B[d] yā. [15] B[b] takkhaṇakammacuḷlakaṁ. [16] B[b] ākaḍḍhitvā. [17] C[b] C[c] na pi. [18] B[b] morapaseviteṇā. [19] C[b] B[d] -dīhi. [20] B[b] -kaṇḍena, B[d] -kaṇḍakenāhaṁ. [21] C[b] B[b] -jjhinā. [22] B[b] sabba. [23] B[b] omits mahārāja. [24] B[b] adds viddhaddhomhi. [25] B[d] aṅgamattāni, B[d] aggipattāni. [26] B[d] va, B[b] omits va. [27] C[b] B[d] avedhañ, B[b] aveḍḍhañ. [28] B[b] viddhaṭṭhāneyeva uṭṭha. [29] B[b] -nāti. [30] B[b] ruhiraṁpassate. [31] B[b] bhaveyi, B[d] avedhā. [32] B[b] lohitagghareyya. [33] C[b] sayameva, B[b] ayaṁ me. [34] B[b] ratthaṁ. [35] B[b] B[d] ovadetvā. [36] B[b] -māti. [37] B[b] adds hutvā. [38] B[b] omits rañño. C[b] rañña. [39] B[b] adds tatta, B[d] tattha.

Satthā imam desanam[1] āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu arahatte patiṭṭhāsi[2], keci sotāpannā keci sakadāgāmino keci anāgāmino[3] ahesuṃ) „Tadā rājā Ānando ahosi, tāpaso pana ahaṃ evā" ti. **Saṅkappajātakam**[4].

2. Tilamuṭṭhijātaka.

Ajjāpi metaṃ manasī[5]ti. Idaṃ **Satthā Jetavane** viharante **aññataraṃ kodhanaṃ**[6] ārabbha kathesi. Aññataro kira bhikkhu kodhano ahosi upāyāsabahulo, appaṃ pi vuttaṃ samāno kuppi abhisajji, kopañ ca dosañ ca appaccayañ ca pātvākāsi[7]. Dhammasabhāyaṃ bhikkhū[8] kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: āvuso asuko nāma bhikkhu kodhano upāyāsabahulo uddhane pakkhittatelaṃ viya taṭataṭāyanto[9] vicarati, evarupe nikkodhane[10] sāsane pabbajitvā[11] kopamattaṃ[12] pi niggaṇhituṃ na sakkotī[13]ti. Satthā taṃ[14] sutvā ekaṃ bhikkhuṃ pesetvā taṃ bhikkhuṃ pakkosāpetvā „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu kodhano" ti pucchitvā „saccaṃ bhante" ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe p' āyaṃ[15] kodhano va[16] ahosi[16]" vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente tassa putto Brahmadattakumāro nāma ahosi. Porāṇakarājāno[17] ca attano putte „evaṃ[18] ete nihatamānadappā[19] sītuṇhakkhamā lokacārittaññū ca bhavissantī[20]ti" attano nagare disāpāmokkhe ācariye vijjamāne pi sippuggahanatthāya dūre tiro raṭṭhaṃ[21] pesenti. Tasmā so pi rājā soḷasavassapadesikaṃ[22] puttaṃ pakkositvā[23] ekatalikapāsāde[24] ca pañcacchattāni ca kahāpanasahassañ ca datvā „tāta Takkasilaṃ gantvā sippaṃ ug-

---

C[a] B[c] B[d] dhammade- [2] B[d] patiṭṭhahi. [3] B[c] B[d] add kecidevahetuka. [4] B[c] B[d] add paṭhamaṃ. [5] B[c] sarasīti, B[d] panasīti. [6] B[c] B[d] add bhikkhuṃ. [7] C[a] appaccayañca – –, C[c] appañca pātvākāsi corr. to appaccayañca pātvākāsi, B[c] appañca appaccayamāno akāsi, B[d] appaccayamāno pavāhāsi. [8] B[c] B[d] sthokaṃ tvāsaṃ bhikkhu dhammasabhāyaṃ. [9] B[c] kaṭāyanto, B[d] pakaṭabhaṭāyanto. [10] B[c] evarupena kodhena, B[d] evarūpe nikodha. [11] B[c] B[d] pabbajjito samāno. [12] B[c] kodhamattaṃ, B[d] kodhamattaṃ. [13] B[c] B[d] tesaṃ kathaṃ. [14] B[c] pi ayaṃ. [15] C[a] ti crossed out, B[c] B[d] yeva. [16] B[c] B[d] omit ahosi. [17] C[a] purāṇa-. [18] C[a] C[c] evaṃ, B[d] evaṃmete. [19] B[c] nihitamānamadañ, B[d] nihatamānampe. [20] B[c] lokacaritañ ca jānissantīti. [21] B[c] tiro raṭṭhe, B[d] tiro raṭhe. [22] B[d] -vasuddesikaṃ, B[d] -vasuddesikaṃ. [23] B[c] B[d] pakkosāpetvā. [24] B[c] ekapaṭalikaṃ upāsanañca, B[d] ekapaṭalikaṃ upāhanañca.

gaṇhā[1]" 'ti pesesi. So „sādhū" 'ti mātāpitaro vanditvā nikkhamitvā anupubbena Takkasilaṁ patvā[2] ācariyassa gehaṁ pucchitvā ācariye[3] mānavakānaṁ sippaṁ vācetvā uṭṭhāya gharadvāre caṅkamante[4] gehaṁ gantvā yasmiṁ ṭhāne ṭhito ācariyaṁ addasa tatth' eva upāhanā muñcitvā[5] chattaṁ[6] apanāmetvā[7] ācariyaṁ vanditvā aṭṭhāsi. So tassa kilantabhāvaṁ ñatvā āgantukasaṁgahaṁ kāresi. Kumāro bhuttabhojano thokaṁ vissamitvā ācariyaṁ upasaṅkamma[8] vanditvā aṭṭhāsi „kuto āgato si tātā" 'ti ca[9] vutto[10] „Bārāṇasito" ti[11] „kassa putto sīti" „Bārāṇasirañño[12]" ti[13] „ken' atthena āgato[14] sīti" „sippaṁ uggaṇhanatthāyā" 'ti „kiṁ te ācariyabhāgo ābhato udāhu dhammantevāsiko[15] hotukāmo sīti" so „ācariyabhāgo me ābhato" ti vatvā ācariyassa[16] pādamūle sahassatthavikaṁ ṭhapetvā vandi[17]. Dhammantevāsikā divā ācariyassa kammaṁ katvā rattiṁ sippaṁ[18] uggaṇhanti, ācariyabhāgadāyakā gehe jetṭhaputtā viya hutvā sippaṁ eva uggaṇhanti, tasmā so pi ācariyo sallahukena nakkhattena[19] kumārassa sippaṁ paṭṭhapesi. Kumāro[20] sippaṁ uggaṇhanto ekadivasaṁ ācariyena saddhiṁ nahāyitun agamāsi. Ath' ekā mahallikā[21] tile sete[22] katvā[23] pattharitvā[24] rakkhamānā nisīdi. Kumāro setatile disvā khāditukāmo hutvā ekaṁ tilamuṭṭhiṁ gahetvā khādi. Mahallikā „taṇhāluko na kho[25] eso" ti kiñci avatvā tuṇhī[26] ahosi. So punadivase pi tāya velāya tath' eva[27] akāsi. Sāpi naṁ na kiñci āha. Itaro tatiyadivase pi tath' eva akāsi. Tadā mahallikā[28] „dīsāpāmokkhācariyo[29] attano antevāsikehi maṁ vilumpāpetiti[30]" bāhā paggayha kandi[31]. Ācariyo nivattitvā „kiṁ

[1] B¹ B⁴ uggaṇhāhi. [2] B¹ gantvā. [3] B¹ B⁴ ācariyo, C⁴ -yo corr. to -ya. [4] B¹ B⁴ -to, B¹ adds ṭhito tam. [5] B¹ B⁴ muñcitvā. [6] B¹ chattañca. [7] B¹ B⁴ apanetvā. [8] B¹ B⁴ upasaṅkamitvā. [9] B¹ B⁴ omit ca. [10] B¹ B⁴ vutto, C⁴ vutte corr. to vutto. [11] B¹ B⁴ add āha. [12] C⁴ -sirañño, B¹ adds putto. [13] C⁴ C⁵ omit ti. [14] B¹ B⁴ kenatthenāgato. [15] B¹ B⁴ kammanto. [16] B¹ ācariya. [17] B¹ vanditvā. [18] C⁴ C⁵ omit sippaṁ. [19] B¹ B⁴ suṭṭhunakkhatteṇa. [20] B¹ B⁴ add pi. [21] B¹ B⁴ add itthi. [22] B¹ silāyaṁ setaṁ, B⁴ tile nattuse. [23] B¹ adds sedhetvā. [24] B¹ paṭhapetvā, B⁴ paṭṭapetvā. [25] C⁴ omits na kho, B⁴ taṇhasīlako. [26] B¹ B⁴ -hi. [27] B¹ tathā. [28] B¹ B⁴ add disvā āha. [29] B¹ B⁴ -kkho ācariyo. [30] B¹ visaṁvāpetiti, B⁴ -sīti. [31] B¹ B⁴ kandati, B¹ adds vilati, B⁴ vilapati.

etaṁ ammā" 'ti pucchi. „Sāmi, antevāsiko te mayā katānaṁ setatilānaṁ ajj' ekamuṭṭhiṁ[1] khādi hiyyo ekaṁ[2] pare ekaṁ, nanu evaṁ khādanto mama santakaṁ sabbaṁ nāsessatīti". „Amma, mā rodi, mūlaṁ te dāpessāmīti". „Na me sāmi mūlena attho', yathā pan' esa kumāro puna evaṁ[3] na karoti tathā naṁ[4] sikkhāpehīti". Ācariyo „tena hi passa ammā" 'ti dvīhi māṇavehi taṁ kumāraṁ dvīsu hatthesu gāhāpetvā velupesikaṁ gahetvā „puna evarūpaṁ mākāsīti" tikkhattuṁ piṭṭhiyaṁ pahari. Kumāro ācariyassa kujjhitvā rattāni akkhīni katvā pādapiṭṭhito yāva matthakā[5] olokesi. So pi 'ssa kujjhitvā olokitabhāvaṁ aññāsi. Kumāro sippaṁ niṭṭhāpetvā[6] anuyogaṁ datvā „mārāpetabbo esa mayā" ti tena katadosaṁ hadaye ṭhapetvā gamanakāle ācariyaṁ vanditvā „ahaṁ[7] ācariya Bārāṇasiyaṁ rajjaṁ[8] patvā tumhākaṁ santikaṁ pesessāmi, tadā tumhe āgaccheyyāthā[9]" 'ti sasneho viya paṭiññaṁ gahetvā pakkāmi. So Bārāṇasiṁ gantvā[10] mātāpitaro vanditvā sippaṁ dasseṣi. Rājā „jīvamānena me putto diṭṭho, jīvamāno c' assa" rajjasiriṁ passissāmīti" puttaṁ rajje patiṭṭhāpesi. So rajjasiriṁ anubhavamāno ācariyena katadosaṁ saritvā uppannakopo[11] „mārāpessāmi nan" ti pakkosanatthāya dūtaṁ[12] pāhesi. Ācariyo „tarunakāle naṁ saññāpetuṁ na sakkhissāmīti" agantvā[13] tassa rañño majjhimavayakāle „idāni naṁ saññāpetuṁ sakkhissāmīti" gantvā rājadvāre ṭhatvā „Takkasilācariyo āgato" ti ārocāpesi. Rājā tuṭṭho[14] brāhmaṇaṁ pakkosāpetvā taṁ attano santikaṁ āgataṁ disvā va kopaṁ uppādetvā rattāni akkhīni katvā amacce āmantetvā „bho ajjāpi[15] me ācariyena pahaṭaṭṭhānaṁ[16] rujati[17]", ācariyo[18] nalāṭena maccuṁ[19] ādāya

[1] B[2] B[4] ajjekammāsiṁ. [2] B[2] ekaṁ. [3] B[2] B[4] mūlamatthe. [4] B[2] yathā puna esa kumāro evaṁ. [5] B[2] B[4] tato. [6] B[2] B[4] mā akāsīti. [7] C[2] vatthakā, B[2] B[4] tasmattakā. [8] B[2] B[4] ajjappabhūtiṁ katvā. [9] B[2] vandiyamāno yadā ahaṁ, B[4] vandamāno āha yadā ahaṁ. [10] B[2] B[4] Bārāṇasirajjaṁ. [11] B[2] gaccheyyāthā [12] B[2] puriṁ [13] B[2] B[4] tassa. [14] B[2] B[4] -kodho. [15] B[2] B[4] add sakkārena saddhiṁ. [16] all four MSS āgantvā [17] B[2] kuddho. [18] B[2] ajjā, and adds jīvitena me si yeṇāpi brahmaṇā toyaṁ nam bāhā gahetvā tikkhattuṁ anuṭṭhāyiti pi. [19] C[2] pahaddha-, B[2] pahadaṭṭhānaṁ, B[4] pahatatthānaṁ. [20] C[2] rijati, B[2] rucati, B[4] rujjati. [21] B[2] āma ācariyo. [22] C[2] B[2] maccuṁ.

'marissāmīti' āgato, ajj' assa jīvitaṃ n' atthīti" vatvā purimā dve gāthā avoca:

1. Ajjāpi me taṃ manasi[1] yaṃ[2] maṃ tvaṃ tilamuṭṭhiyā[3]
bāhāya maṃ gahetvāna[4] aṭṭhiyā anutāḷayi[5]. 4.

2. Nanu jīvitena ramasi yenāsi brāhmaṇāgato
yaṃ maṃ bāhā gahetvāna tikkhattuṃ anutāḷayiti[6]. 5.

Tattha yaṃ maṃ[7] bāhāya maṃ ti idaṃ padesu[8] upayogavacanaṃ antōlaṅgahaṇāpekkhaṃ yaṃ[9] maṃ tvaṃ tilamuṭṭhiyā kāraṇā anutāḷayi[10] anutāḷento[11] ca maṃ[12] bāhāya[13] gahetvā anutāḷayi[14] taṃ anutāḷanaṃ[15] ajjāpi me manasi ti[16], ayaṃ h' ettha attho. nanu jīvitena ramasi ti nanu tvaṃ attano jīvitasmiṃ nābhiramasi[17], yenāsi brāhmaṇāgato ti yasmā brāhmaṇo idha mama santikaṃ āgato si, yaṃ maṃ bāhā[18] gahetvānā[19] 'ti yaṃ mama bāhaṃ gahetvāna, yaṃ maṃ kāraṇa[20] gahetvā ti[21] pi attho, tikkhattuṃ anutāḷayiti[22] tayo vāre vellaṭṭhiyā tāḷesi[23], ajja dāni tassa phalaṃ vindāhīti[24].

Iti naṃ maraṇena santajjento evaṃ āha. Taṃ sutvā ācariyo tatiyaṃ gāthaṃ āha:

3. Ariyo[25] anariyaṃ kubbānaṃ yo daṇḍena nisedhati
sāsanatthaṃ na taṃ veraṃ, iti naṃ paṇḍitā vidū ti. 6.

Tattha ariyo[26] ti sundarasīlavacanaṃ etaṃ, so pan' esa[27] ariyo[28] catubbidho hoti anariyo dassanariyo liṅgariyo paṭipadāariyo ti, tattha manusso vā hotu tiracchāno vā ariyācāre ṭhito ācārariyo[29] nāma, vuttaṃ pi c' etaṃ[30]:

Ariyaṃ[31] vattati vakkaṅgo yo vaddhaṃ apacāyati,
vajjāmi[32] tv taṃ bhattāraṃ, gacchath' ubho yathāsukhan ti.

rūpena pana iriyāpathena ca pāsādikena dassanīyena samannāgato dassanariyo nāma, vuttaṃ pi c' etaṃ:

---

[1] C[s] B[d] manasi, B[c] sarasi. [2] C[s] C[e] ya. [3] C[s] -muṭṭhiyā, C[e] muṭhiyo corr. to -yā, B[c] -muṭhiyā. [4] C[s] B[c] B[d] -tāḷayi, C[e] -tāḷayī corr. to -tāḷayi. [5] C[s] B[c] -tāḷayīti, C[e] -tāḷayīti corr. to -tāḷayiti. [6] B[c] B[d] omit yaṃ maṃ. [7] B[c] omits padesu. [8] C[s] -tālanagahaṇāpekkhayaṃ, C[e] -tālanagahanapekkhaya corr. to -tālanagahanapekkhāya, B[c] B[d] -tāḷanagahaṇāpekkhaṃ yaṃ. [9] C[e] -layī corr. to -layi, B[c] -layi. [10] B[c] B[d] -iento, C[e] -leuto corr. to -iento. [11] B[c] omits ca maṃ, B[d] maṃ. [12] C[s] C[e] -yaṃ, B[c] B[d] -ya maṃ. [13] C[s] B[c] B[d] -layi, C[e] -layi corr. to -layī. [14] B[c] -lanaṃ, C[e] -lanaṃ corr. to -lanaṃ, B[d] -lanaṃ. [15] B[d] sarasīti, B[d] ma manitaāli [16] C[e] -si, B[c] B[d] -sīti. [17] C[s] bāhaṃ, C[e] B[d] bāhāya. [18] C[s] C[e] gahetvā. [19] C[s] C[e] bāhaṃ. [20] C[e] omits ti. [21] B[c] B[d] -layiti, C[e] -layīti corr. to -layīti. [22] C[e] B[c] B[d] tāḷesi. [23] B[c] vidāhiti. [24] B[c] ācariyo. [25] C[s] C[e] yo paṇḍa, B[c] so paṇa B[d] so paṇḍa. [26] B[d] ācariyo. [27] B[c] vutti pi va taṃ. [28] C[s] C[e] ariya. [29] B[c] jānāsi

Ariyavohāro esi pasannamanaso,
mañño bharam pabbajito kulamhā,
kathaṃ nu vittāni pahāya bhoge
pabbajji[1] nikkhamma ghaṭaṃ sapañño[2] ti,

nissāsapaṭipaṇāmitaṅgahanena[3] samaṇasaddaṃ katvā vicaranto dussīlo pi liṅgariyo nāma, yaṃ sandhāya vuttaṃ:

Chaḷaṅgaṃ katvāna subhaṭṭhitaṃ
yakkhaṃdī[4] kuladūsako pagabbho
māyāvī[5] asaññato pāpo
paṭirūpena[6] varaṃ samaggaḷāsi[7],

Buddhādayo pana paṭivedhasaccā nāma, tena vuttaṃ: ariyā vuccanti buddhā ca paccekabuddhā ca sāvakā[8] ca ti, tesu idha ārādhaṇiyo[9] adhippeto, anariyaṃ[10] ti dussīlaṃ pāpadhammaṃ, kubbānaṃ ti pāṇātipātādikaṃ pāpakammaṃ[11] dussīlyakammaṃ[12] karontaṃ, ekaṃ eva[13] ti[14] etaṃ anatthajanakaṃ[15] anariyaṃ bhayaṃ janakaṃ, pañcaverabhayaṃ kammaṃ karontaṃ puggalaṃ, yo ti khattiyādiesu[16] yo koci. daṇḍena ti yena kenaci pahārakena[17], nisedhatī[18] ti[19] so[20] puna evarūpaṃ kariti vāreti[21], sāsanatthaṃ na taṃ veraṃ ti taṃ mahārāja akattabbaṃ karonte puttadhītaro vā antevāsike vā evaṃ paharitvā nisedhanaṃ nāma lokasmiṃ loke sāsanaṃ anusaṭṭhi[22] avīci[23] na veraṃ, iti taṃ paṇḍita vidū ti evaṃ etaṃ paṇḍitā jānanti.

„Tasmā mahārāja tvaṃ pi evaṃ jāna, na[24] evarūpe ṭhāne veraṃ kātuṃ arahasi[25], sace hi[26] tvaṃ mahārāja mayā evaṃ[27] sikkhāpito nābhavissa[28] gacchante kāle pūvasakkhaḷādīni c'eva phaḷāphaḷādīni ca haranto corakammesu[29] paḷuddho anupubbena sandhicchedapaṃthadūhanagāmaghātādīni[30] katvā rājāparādhiko coro ti sahabhaṇḍaṃ[31] gahetvā rañño dassito 'gacchath' assa[32] dosānurūpaṃ daṇḍaṃ paṭṭhā[33] 'ti[34] rājadaṇḍabhayaṃ pāpuṇissa[35], kuto te evarūpā sampatti abhavissa, nanu mayā[36] nissāya imaṃ issariyaṃ tayā[37] laddhan[38] ti. Evaṃ ācariyo rājānaṃ

---

[1] B[c] pa[illegible]jji, B[d] pappajji. [2] C[b] C[c] sapaññā, B[c] B[d] sapp- [3] B[c] B[d] add pana. [4] C[c] -dī, B[c] B[d] -ti. [5] C[b] C[c] B[d] -vī. [6] B[b] B[d] paṭi- [7] C[b] -dāsiṃ, B[d] samaggarūpiṃ. [8] C[b] B[d] buddhasāvakā. [9] B[c] B[d] add ti. [10] B[c] -ssiyaṃ. [11] B[c] -dha. [12] B[c] B[d] dussīla- [13] B[c] B[d] evamaya, B[d] omits ekaṃ. [14] B[c] B[d] omit eva. [15] C[b] C[c] attha-, B[c] anatthapadaṃ. [16] C[b] -dīsu. [17] B[c] paharaṇena, B[d] paharaṇakena. [18] C[b] C[c] B[d] -dhetīti. [19] B[c] B[d] omit ti. [20] B[c] B[d] paharanto nivāreti. [21] C[c] anusāsati, B[c] B[d] anusiṭṭhaṃ. [22] C[c] -dā, B[d] -dāṃ. [23] B[d] tvaṃ evarūpaṃ jānanaṃ, B[d] tvaṃ pi evarūpaṃ jānanaṃ. [24] B[c] B[d] na arahasi. [25] B[c] B[d] omit hi. [26] B[c] omits mayā evaṃ. [27] C[c] na-, B[c] B[d] add atha. [28] B[c] B[d] -kammaṃ. [29] B[d] sandhicchedanapaṃthadūhanagharāghātādīni, B[d] sandhicchedanapaṃthadūhanagāmaghātakādīni [30] B[c] tadaṃ, B[d] tosaṃ. [31] C[c] -thassa corr. to -tassa, B[c] B[d] gacchatassa [32] C[b] paṭṭhā. [33] B[c] omits daṇḍaṃ paṭṭhā ti. [34] B[c] B[d] apā-, [35] B[c] B[d] garuṃ in the place of mama maṃ. [36] B[c] B[d] te,

saññāpesi. Parivāretvā ṭhitā amaccāpi 'ssa kathaṃ sutvā „saccaṃ deva idaṃ issariyaṃ ācariyass' eva santakan" ti āhaṃsu. Tasmiṃ khaṇe rājā ācariyassa guṇaṃ sallakkhetvā „sabbissariyaṃ te ācariya dammi, rajjaṃ paṭicchā" 'ti āha. Ācariyo „na me mahārāja rajjen' attho" ti paṭikkhipi. Rājā Takkasilaṃ pesetvā ācariyassa puttadāraṃ ānāpetvā mahantaṃ issariyaṃ datvā taṃ eva purohitaṃ katvā pituṭṭhāne thapetvā tass' ovāde ṭhito dānādīni puññāni katvā saggaparāyaṇo ahosi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsesi. Saccapariyosāne kodhano bhikkhu anāgāmiphale patiṭṭhahi, bahū sotāpannasakadāgāmianāgāmino ahesuṃ. „Tadā rājā kodhano bhikkhu ahosi, ācariyo pana aham evā" 'ti. Tilamuṭṭhijātakaṃ.

3. Maṇikaṇṭhajātaka.

Mamannapānan ti. Idaṃ Satthā Ālaviṃ nissāya Aggālave cetiye viharanto Kuṭikārasikkhāpadaṃ ārabbha kathesi. Alavakā hi bhikkhū saṅghikāya kuṭiyo kārayamānā yācanabahulā viññattibahulā viharimsu. „purisaṃ detha, purisatthakaraṃ detha" 'ti ādiṃ vadantā. Manussā upaddutā yācanāya viññattiyā upaddutā bhikkhū disvā ubbijjiṃsu pi uttasiṃsu pi palāyiṃsu pi. Athāyasmā Mahākassapo Ālaviṃ upasaṅkamitvā piṇḍāya pāvisi. Manussā therasa pi disvā tath' eva paṭijaggiṃsu. So pacchābhattaṃ piṇḍapātapaṭikkanto bhikkhū āmantetvā „pubb' āyasmā Āḷavī sulabhapiṇḍā, idāni kasmā dullabhapiṇḍā jātā" ti pucchitvā taṃ kāraṇaṃ sutvā Bhagavati Ālaviyaṃ āgantvā Aggālave cetiye viharante Bhagavantaṃ upasaṅkamitvā etam atthaṃ ārocesi. Satthā etasmiṃ kāraṇe bhikkhusaṅghaṃ sannipātetvā Ālavake bhikkhū

[1] B² B⁴ paṭicchāhesi. [2] C⁵ ānāpetvā, B² B⁴ āharāpetvā. [3] B² yaseṭṭh.. [4] C⁵ patiṭṭhāsi. [5] B⁴ pi paṭisaṅkharitvā jātakaṃ samodhānesi. [6] B² -gāmino anāgāmino [7] C² C⁴ vasesuṃ. [8] B² B⁴ add dutiyaṃ. [9] C⁵ ālaviṃ, B² alavī, C⁴ ālaviyaṃ. [10] C⁵ saññāciyo, B² samyāciyā, B⁴ samyāciyā. [11] B² kuṭiyo [12] C² -no, B² kārayamānā. [13] C² -sa. [14] B² B⁴ kathakāraṃ. [15] B² B⁴ omit upaddutā. [16] C² ubbijjamsu, B² ujjhāyiṃsu, B⁴ ujjhāyiṃsu. [17] B² B⁴ pavisitvā. [18] B² B⁴ mahākassapatthero. [19] B⁴ paṭijaggiṃsu. [20] B² B⁴ puppe vyaṃ. [21] C² C⁴ B⁴ -ti [22] C⁵ bhagavati. [23] C⁴ -to corr. to -ta. [24] C⁴ pakaraṇe, B² omits taṃ kāraṇaṃ - - - kāraṇe. [25] C⁵ pātetvā corr. to -pātāpetvā, B² te bhikkhū saṅghasannipātāpetvā.

paṭipucchi „saccaṃ kira tumhe bhikkhave saññācikāyo[1] kuṭiyo kārethā"ti „saccaṃ bhante"ti ca[2] vutte te bhikkhū garahitvā „bhikkhave yācanā nām' esā sattaratanaparipuṇṇagabbhavane[3] vasantānaṃ[4] nāgānaṃ pi amanāpā pageva manussānaṃ[5] yesaṃ ekaṃ kahāpaṇaṃ[6] uppādentānaṃ pāsāṇato maṃsaṃ uppāṭanakālo viya hotī"ti[7] vatvā[8] atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto mahāvibhave brāhmaṇakule nibbatti. Tassa ādhāvitvā paridhāvitvā vicaraṇakāle aññe pi puññavā satto tassa māta kucchismiṃ nibbatti. Te ubho pi bhātaro vayappattā mātāpitunnaṃ kālakiriyāya saṃviggahadayā isipabbajjaṃ pabbajitvā Gaṅgātīre paṇṇasālaṃ māpetvā vasiṃsu. Tesu jeṭṭhassa Uddhagaṅgāya[9] paṇṇasālā ahosi kaniṭṭhassa Adhogaṅgāya. Ath' ekadivasaṃ 'Manikaṇṭho' nāma nāgarājā bhavanā[10] nikkhamitvā Gaṅgātīre mānavavesena[11] vicaranto kaniṭṭhassa assamaṃ gantvā vanditvā[12] ekamantaṃ nisīdi. Te aññamaññaṃ sammodanakathaṃ katvā[13] vissāsikā ahesuṃ vinā vattituṃ nāsakkhiṃsu. Manikaṇṭho[14] abhiṇhaṃ kaniṭṭhatāpasassa[15] santikaṃ āgantvā kathāsallāpena nisīditvā gamanakāle tāpase[16] sinehena[17] attabhāvaṃ vijahitvā bhogehi tāpasaṃ parikkhipanto pariyāyitvā upari muddhani mahantaṃ phaṇaṃ dhāretvā thokaṃ sayitvā[18] sineham[19] vinodetvā sarīraṃ vinivethetvā tāpasaṃ vanditvā sakabhavanaṃ eva gacchati. Tāpaso tassa bhayena kiso ahosi lūkho dubbaṇṇo uppaṇḍuppaṇḍukajāto dhamanisanthatagatto. So ekadivasaṃ bhāto santikaṃ agamāsi. Atha naṃ so pucchi: „kissa tvaṃ bho kiso lūkho dubbaṇṇo uppaṇḍuppaṇḍukajāto dhamanisanthatagatto"ti. So tassa taṃ pavattiṃ ārocetvā „kiṃ pana tvaṃ bho tassa nāgassa[20] āgama-

[1] C[a] sannācikāya, D[a] samyācikāya, E[a] sayaṃcikāya. [2] C[a] B[b] E[b] omit ca. [3] B[b] -puṇṇa-. [4] B[b] addi sappāsaṃ. [5] C[a] amanussānaṃ. [6] C[a] C[b] -ṇaṃ, B[b] kahāpanaka, E[b] -panakaṃ. [7] B[b] E[b] add tumhi ahosi tehi yācito. [8] B[b] E[b] upariyahāya. [9] B[b] -kaṇṇe. [10] B[b] E[b] nāgabhavanā. [11] D[a] E[b] māṇakavesena. [12] C[a] omits vanditvā. [13] D[a] aññamaññassa sammodaniyakathaṃ sāretvā, E[b] a.-yaṃ k. kathetvā. [14] C[a] B[b] -tapasassa. [15] D[a] E[b] tāpasassa. [16] C[a] sineha. [17] D[a] passitvā, E[b] nisīditvā. [18] D[a] E[b] sam sineha. [19] B[b] E[b] nāgarājassa.

nam' icchasi na icchasīti" puṭṭho „na icchāmīti" āha[1], „so pana nāgarājā tava santikam āgacchanto kiṃ pilandhanaṃ[2] pilandhitvā[3] āgacchatīti" vutte „maniratanan" ti āha. „Tena hi tvaṃ tasmiṃ nāgarāje tava santikaṃ[4] āgantvā anisinne[5] yeva[6] 'maṇiṃ me dehīti' yāca[7], evaṃ so[8] nāgo taṃ bhogehi aparikkhipitvā va gamissati[9], punadivase assamadvāre ṭhatvā āgacchantaṃ eva naṃ[10] yāceyyāsi, tatiyadivase Gaṅgātīre udakā ummujjantaṃ eva naṃ[11] yāceyyāsi, evaṃ te so[12] santikaṃ puna na āgamissatīti[13]". Tāpaso „sādhū" ti paṭisuṇitvā attano paṇṇasālaṃ gantvā punadivase nāgarājānaṃ āgantvā ṭhitamattaṃ eva „etaṃ me[14] attano pilandhanamaṇiṃ[15] dehīti" yāci. So[16] anisīditvā va palāyi. Atha naṃ dutiyadivase assamadvāre[17] ṭhatvā āgacchantaṃ eva „hiyyo pi me maniratanaṃ na adāsi, ajja dāni laddhuṃ vaṭṭatīti" āha[18]. Nāgo assamapadaṃ[19] apavisitvā va palāyi. Tatiyadivase[20] udakato[21] ummujjantaṃ eva taṃ „ajja me tatiyo divaso yācantassa[22], dehi dāni[23] me etaṃ maniratanan" ti āha. Nāgarājā udake ṭhatvā va tāpasaṃ paṭikkhipanto[24] dve gāthā avoca[25].

1. Mam' annapānaṃ vipulaṃ[26] uḷāraṃ
uppajjatīmassa[27] manissa hetu,
tan te na dassaṃ, atiyācako si,
na cāpi te assamaṃ āgamissaṃ. 7.

2. Suṇā yathā sakkharadhotapāṇi
tāses' imaṃ selaṃ yācamāno,
tan te na dassaṃ, atiyācako si,
na cāpi te assamaṃ āgamissan ti[28]. 8.

---

[1] B[1] gamanaṃ. [2] B[1] B[4] vatvā. [3] C[3] C[5] pil-. [4] B[1] -ka. [5] B[1] nisinna. [6] B[1] adds pūrato āgacchanto. [7] B[1] yāci. [8] B[1] B[4] so evaṃ. [9] C[3] C[5] -assati. [10] B[1] ṭhatvā āgantvā āgantvā apavisantikamevanaṃ. B[4] ṭhatvā apavisantassamevanaṃ. [11] C[5] taṃ. [12] B[1] B[4] evaṃ so te. [13] C[3] C[5] -ssanti. [14] B[1] pi. [15] C[3] C[5] pil-. B[4] piladdhanaṃ me. [16] C[3] C[5] omit so. [17] B[1] B[4] assamapadadvāre. [18] B[1] hiyo me maṇi tena nādāsi ajjāpi dehīti āha, B[4] nādāsi ajjāpi dehīti āha. [19] B[1] B[4] assamaṃ. [20] B[1] adds pana. [21] B[1] udake ṭhatvā. [22] B[1] omits yācantassa. [23] B[1] idāni. [24] C[3] pari-, C[5] pari- corr to pati-, B[1] paṭikkhipanto. [25] B[1] B[4] āha. [26] C[3] -ṃ corr to -ṁ, B[1] -ṃ. [27] C[3] -tissaṃ? B[4] -ti assa, B[4] -tī massa. [28] C[3] C[5] -ssaṃ, and omit ti.

Tattha **mamaññapānan** ti mama yāguthaṭṭādidhāraṇojanam atthapānakabhedañ ca dibbapānam, **vipulan** ti bahu[1], **uḷāran** ti setṭhan pavaran, tan te ti tan manin tuyhan, **atiyācako** ti kālañ ca paminañ ca atikkamitvā ajja tini divasāni mayhan piyan manāpan maniratanan yācamāno[2] atikkhamma yācako si, na cāpi te ti tan[3] kevalan na[4] dassāmi, assamam pi te tan āgamissan[5], **suṇu yathā** ti yathā nāma yuvā taruṇamanusso[6], **sakkharadhotapāṇī** ti sakkharāya dhotapāṇi telapāṇino[7] dhotasilhattho viya attho[8], **sāresimanı selan yācamāno** ti imaṁ maṇiṁ yācanto[9] ayaṁ kañcanatthavukkaggaṁ[10] abhihitvā[11] disaṁ te chindāmīti[12] vadanto taruṇapuriso[13] viya tāsesi.

Evaṁ vatvā so nāgarājā udake nimujjitvā attano nāgabhavanam eva gantvā na puna paccāgañchi[14]. Atha so tāpaso tassa dassanīyassa nāgarājassa adassanena bhiyyosomattāya[15] kiso ahosi lūkho dubbanno uppanduppandukajāto dhamanisanthatagatto. Atha jeṭṭhatāpaso „kaniṭṭhassa pavattiṁ jānissāmīti“ tassa santikaṁ āgantvā[16] taṁ bhiyyosomattāya paṇḍurogiṁ[17] disvā „kiṁ nu kho bho tvaṁ bhiyyosomattāya paṇḍurogī[18] jāto“ ti vatvā „tassa dassanīyassa nāgassādassanenā[19]‘ti sutvā „ayaṁ tāpaso nāgarājena[20] vinā vattituṁ na sakkotīti“ sallakkhetvā tatiyaṁ gāthaṁ āha:

2. Na taṁ yāce yassa piyaṁ jigiṁse,
desso hoti atiyācanāya,
nāgo maṇiṁ yācito brāhmaṇena
adassanaṁ yeva tad[21] ajjhagamā ti. 9.

Tattha **na taṁ yāce** ti taṁ bhavantaṁ na yāceyya, **yassa piyaṁ jigiṁse** ti yaṁ bhavantaṁ yassa puggalassa piyaṁ ti jāneyya, **desso hotīti** appiyo hoti, **atiyācanāyā** ti paminaṁ atikkamitvā vārabbhañca yācanto tāya atiyācanāya, **adassanañ ñeva**[22] **tadajjhagamā** ti tato paṭṭhāya adassanaṁ eva gato.

Evaṁ panā nañ[23] vatvā „ito dāni mā socīti“ samassāsetvā jeṭṭhabhātā attano assamam eva gato. Athāparabhāge

---

[1] B[b] bahuguṇaṁ. [2] C[a] C[c] yācato. [3] C[c] B[c] B[d] na. [4] B[c] B[d] omit na. [5] B[d] nāgamissasi. [6] C[b] -ssā. [7] C[a] -ho corr. to -no, B[d] pāṇinā. [8] B[c] omits viya attho. [9] B[c] B[d] yācamāno. [10] B[c] kañcanakkhaggaṁ. [11] B[c] asumāyitvā. [12] B[c] B[d] chindissāmīti. [13] C[c] taruṇa- corr. to -ssa-. [14] C[a] C[b] paccāgañchi corr. to pacchā-, C[c] pacchā-, B[c] B[d] pacchāgamchi. [15] B[c] rājassadassanena abhiyo. [16] B[c] B[d] āgamāsi. [17] B[d] -rogiṁ, B[c] sabhiyoso - - - rogiṁ. [18] B[c] B[d] add va. [19] C[a] nāgassādassanā, C[c] nāgassādanto corr. to -danenā, B[c] B[d] nāgarājassa adassanena. [20] B[c] -rājinā. [21] C[b] -nam ñeva, B[c] B[d] -nañ yeva. [22] B[c] B[d] taṁ

te[1] dve pi bhātaro abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā Brahmaloka-parāyanā ahesum.

Satthā „evam bhikkhave sattaratanaparipunnanāgabhavane[2] vasantānam[3] nāgānam pi yāvanā[4] amanāpā kimanga[5] pana manussānam[6]" ti[7] imam dhammadesanam āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā kanitthe Ānando ahesi, jettho pana aham evā" 'ti. Manikanthajātakam[8].

4. Kundakakucchisindhavajātaka.

Bhutvā tinapurighāsan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Sāriputtattheram ārabbha kathesi. Ekasmim hi samaye Sammāsambuddho Sāvatthiyam vassam vasitvā sārikam caritvā puna paccāgato manussā „āgantukasakkāram karissāmā" 'ti Buddhapamukhassa samghassa[9] dānam[10] dadanti. Vihāre ekam dhammaghosakabhikkhum[11] thapesum, so yo yo āgantvā[12] yattake[13] bhikkhū icchanti tesam tesam[14] bhikkhū vicāretvā deti. Ath' eko duggatamahallikā[15] ekam eva pativisam[16] sajjetvā tesam tesam manussānam bhikkhū[17] vicāretvā dinneyo usūre[18] dhammaghosakassa santikam āgantvā „mayham ekam bhikkhum dethā" 'ti āha. So „mayā sabbe bhikkhū[19] vicāretvā dinnā, Sāriputtatthero[20] pana vihāre yeva[21], tvam tassa[22] bhikkhum[23] dehi" 'ti āha. Sā „sādhū" 'ti tutthacittā Jetavanadvārakotthake[24] thatvā therassa āgatakāle vanditvā hatthato pattam gahetvā gharam netvā nisīdāpesi. „Ekāya[25] kira mahallikāya dhammasenāpati attano ghare nisīdāpito" ti bahūni saddhāni kulāni agamsu. Tesu rājā Pasenadi-Kosalo tam pavattim sutvā tassā sātakena c' eva sahassatthavikāya ca saddhim bhattabhājanāni pahini[26]: „mayham ayyam[27] parivisamānā imam sātakam nivāsetvā ime kahāpane valañjetvā[28] theram parivisatū[29]" 'ti, yathā ca rājā evam Anāthapiṇ-

---

[1] C[a] omits te. [2] B[c] B[d] -puree- [3] B[c] B[d] add sabbesam. [4] B[c] adds nāma. [5] C[a] kimangam, B[c] kim mangam, B[d] kim nāma. [6] B[c] B[d] add sattā. [7] B[c] B[d] add tatiyam. [8] B[c] B[d] bhikkhusamghassa. [9] B[c] B[d] -kam bhikkhum, B[d] -pakam. [10] B[c] āgata. [11] C[a] repeats yattake [12] B[d] only one tesam, C[a] having originally one tesam has later added another. [13] B[c] B[d] add itthi. [14] C[a] -tisam, B[d] pativisam. [15] B[c] -sam. [16] C[a] omits usūre, B[c] usure. [17] B[c] B[d] omit bhikkhū. [18] C[a] C[b] B[c] -thero [19] B[c] B[d] add atthi. [20] B[c] yūrasu. [21] B[c] bhikkhum [22] C[a] B[c] -re-. [23] B[c] sāya. [24] C[a] pahini, C[b] pahini. [25] C[a] omits ayyam, B[c] ayya, B[d] ayyassa. [26] C[a] vai-, B[c] valajjetvā. [27] B[c] parivisathā, B[d] -visathā.

diko culla-Anāthapiṇḍiko[1] Visākhā ca mahāupāsikā pahiṃ[2], aññāni[3] pana kulāni ekasatadvisatādivasena[4] attano[5] balānurūpena kahāpaṇe pahiṇiṃsu, evaṃ ekāheu[6] eva sā mahallikā satasahassamattaṃ labhi. Thero[7] tāya dinnayāgum[8] eva pivitvā tāya katakhajjakam eva pakkabhattaṃ eva ca[9] paribhuñjitvā anumodanaṃ katvā mahallikaṃ sotāpattiphale patiṭṭhāpetvā vihāraṃ eva agamāsi[10]. Dhammasabhāyaṃ bhikkhū therassa guṇakathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso dhammasenāpati mahallikagahapatāniṃ[11] duggatabhāvato[12] mocesi[13] patiṭṭhā ahosi, tāya dinnaṃ āhāraṃ ajjugucchanto paribhuñjatīti"[14]. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutte „na bhikkhave Sāriputto idāni[15] eva etissā mahallikāya avassayo[16] jāto, na ca idāni[17] eva tāya dinnaṃ āhāraṃ ajjugucchanto paribhuñji[18], pubbe pi paribhuñji yevā" 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte[19] Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto Uttarāpathe vāṇijakule[20] nibbatti. Uttarāpathajānapadā[21] pañcasatā assavāṇijā asse Bārāṇasiyaṃ[22] āṇetvā vikkiṇanti. Aññataro pi assavāṇijo pañca assasatāni[23] ādāya Bārāṇasimaggaṃ[24] paṭipajji. Antarāmagge[25] Bārāṇasito avidūre[26] eko[27] nigamo[28] atthi, tattha pubbe mahāvibhavo seṭṭhi ahosi, tassa mahantaṃ nivesanaṃ, taṃ pana kulaṃ anukkamena parikkhayaṃ gataṃ, ekā[29] mahallikā avasesā[30], sā tasmiṃ nivesane vasati. Atha[31] so assavāṇijo taṃ nigamaṃ[32] patvā „vetanaṃ dassāmīti" tasmiṃ[33] nivesane nivāsaṃ gaṇhitvā asse ekamante ṭhapesi. Taṃ divasaṃ ev' assa[34] ekissā ājāniyavaḷavāya[35] gabbhavuṭṭhānaṃ ahosi. So dve tayo divase vasitvā[36] „rājānaṃ passissāmīti" asse ādāya pāyāsi. Atha naṃ mahallikā „gṛhavetanaṃ dehīti" vatvā „sādhu amma

---

[1] C[a] sullanātha-, B[c] B[d] cūḷasanātha-. [2] C[a] pahiṇi, B[c] B[d] pahiṇiṃsu. [3] I[c] B[d] adds pi. [4] B[c] B[d] -divasena-. [5] B[c] B[d] repeat attano. [6] B[c] B[d] add pana. [7] B[c] B[d] dinnayā-. [8] B[c] B[d] omit ca. [9] B[c] B[d] āg-. [10] C[a] D[c] B[d] -āgmi. [11] B[c] B[d] dukkhato, C[a] -bhavato. [12] B[c] adds tassa. [13] C[a] -bhuñjiti, D[c] bhuñasmiṃ. [14] D[c] -kāyāvassayo. [15] B[c] bhuñji. [16] B[c] adds bhikkhave. [17] B[c] ajjeva-, B[d] eteva-. [18] B[c] B[d] -janapadatā. [19] B[c] B[d] -vasī. [20] B[c] B[d] pañcasatassāni. [21] C[a] -si-. [22] B[c] adds ca, B[d] va. [23] B[c] atidūre. [24] C[a] adds ca. [25] D[c] B[d] nigamagāmo. [26] D[c] B[d] add va. [27] C[a] avasiṭṭhā corr to avasiṭṭhā, B[c] avatthā, B[d] avasiṭṭhā. [28] B[c] B[d] add kho. [29] D[c] B[d] nigamagāmaṃ. [30] D[c] tassā, B[d] tassa. [31] B[c] B[d] divase pi. [32] B[c] ājāniyāvaḷavāya, B[d] ājaniyavāḷa- [33] D[c] B[d] add save balaṃ gāhāpetvā.

demîti" vutte „tāta vetanam me dadamāno imam pi assapotakam vetanato[1] khaṇḍetvā dehîti" āha. Vāṇijo tathā katvā pakkāmi. Sā tasmim assapotake puttasinehaṃ paccupaṭṭhāpetvā avassāvanajhāmakabhattaṃ[2] vighāsatiṇāni[3] datvā taṃ patijaggati[4]. Athāparabhāge Bodhisatto pañca assasatāni ādāya āgacchanto[5] tasmim gehe nivāsaṃ ganhi. Kuṇḍakakhādakassa sindhavapotakassa thitaṭṭhānato gandhaṃ ghāyitvā ekasso pi gehaṃ pavisitum nāsakkhi. Bodhisatto[6] mahallikaṃ pucchi: „amma kacci[7] imasmim gehe asso atthîti". „Tāta añño[8] asso nāma n' atthi, ahaṃ pana puttaṃ katvā ekaṃ assapotakaṃ paṭijaggāmi, so ettha atthîti". „Kahaṃ so ammā" 'ti. „Caritum[9] gato tātā" 'ti. „Kāya velāya āgacchissati[10] ammā" 'ti. „Sakālass' eva[11] āgacchissati[12] tātā" 'ti. Bodhisatto tassa āgamanaṃ patimānento asse bahi ṭhapetvā va nisîdi. Sindhavapoto[13] pi caritvā sakālass' eva[14] āgami. Bodhisatto kuṇḍakakucchikasindhavapotakaṃ[15] disvā lakkhaṇāni samānetvā „ayaṃ sindhavo anaggho[16], mahallikāya mūlaṃ datvā gahetuṃ vaṭṭatîti" cintesi[17]. Sindhavo[18] pi gehaṃ pavisitvā attano vasanaṭṭhāne yeva ṭhito. Tasmim khaṇe te assā gehaṃ pavisitum[19] sakkhimsu. Bodhisatto dvihatîhaṃ vasitvā asse santappetvā gacchanto „amma imaṃ[20] assapotakaṃ[21] mūlaṃ gahetvā mayhaṃ dehîti" āha. „Kiṃ vadesi tāta, putto nāma vikkiṇanatā atthîti[22]". „Amma tvaṃ etaṃ kiṃ khādāpetvā paṭijaggasîti". „Odanakañjikajjhāmabhattaṃ[23] vighāsatiṇaṃ khādāpetvā kuṇḍakayāguñ ca pāyetvā[24] paṭijaggāmi tātā" 'ti. „Amma ahaṃ etaṃ labhitvā piṇḍarasabhojanaṃ bhojessāmi,

[1] B⁶ gahavettanato. B⁶ gehavettanato [2] B⁶ athāsaṃ sā odanakuṇḍikaṃkhāmabhattaṃ. B⁶ athāsaṃ sā odanakuṇḍakajhāmakapattañca. [3] B⁶ adds ca. B⁶ -tiṇaṃ. [4] B⁶ B⁶ -jaggi [5] B⁶ B⁶ gacchanto [6] B⁶ B⁶ add taṃ. [7] B⁶ Bᵉ kiñci [8] B⁶ aññe. [9] C⁶ vapitum? corr. to caritum, B⁶ B⁶ khāditum. [10] B⁶ B⁶ āgamissati, C⁶ āgacchati. [11] B⁶ B⁶ sāyanhe [12] B⁶ B⁶ omit āg-. [13] B⁶ B⁶ -potako. [14] B⁶ vicaritvā kāle yeva, B⁶ pāto pacaraṇa caritvā kāle yeva. [15] B⁶ kuṇḍakamchi- [16] B⁶ B⁶ add ti. [17] B⁶ cintetvā. [18] B⁶ B⁶ sindhavapotako. [19] B⁶ adds na. [20] B⁶ pa, B⁶ omits imaṃ. [21] B⁶ ?⁶ -kaṃ. [22] B⁶ puttaṃ vikiṇanatā nāma natthîti [23] B⁶ odakakuṇḍakajhāmatthaṭṭa, B⁶ odanakuṇḍakajhāmakaṭṭhaṃ. [24] C⁶ pāsetvā, E⁶ pāsitvā, B⁶ pāyitvā.

ṭhitaṭṭhāne celavitānaṃ pasāretvā atthārakapitthe[1] ṭhapessāmīti". „Tāta evaṃ sante mama puttō sukhaṃ anubhavatu, gahetvā naṃ gacchā"[2] 'ti. Atha Bodhisatto tassa catunnaṃ pādānaṃ nāgaṭṭhassa ca mukhassa ca mūlaṃ ekekaṃ katvā cha[3] sahassatthavike[4] ṭhapetvā mahallikaṃ ahatavatthaṃ[5] nivāsāpetvā alaṃkaritvā[6] sindhavapotakassa purato ṭhapesi. So akkhīni ummīletvā mātaraṃ oloketvā assūni pavattesi. Sāpi tassa[7] piṭṭhiṃ parimajjitvā „ahaṃ[8] mayā puṭṭhaposāvanikaṃ labhiṃ, tvaṃ[9] gaccha tātā"[10] 'ti āha[11]. Tadā so agamāsi. Bodhisatto punadivase assapotakassa piṇḍarasabhojanaṃ sajjetvā „vīmaṃsāmi[12] tāva naṃ, jānāti nu kho attano balaṃ udāhu na jānātī"[13] dosiyaṃ kuṇḍakayāguṃ ākirāpetvā dāpesi. So „nāhaṃ imaṃ[14] bhojanaṃ bhuñjissāmīti" taṃ[15] yāguṃ pātuṃ[16] na icchi[17]. Bodhisatto taṃ[18] vīmaṃsanavasena paṭhamaṃ gāthaṃ āha:

1. Bhutvā tiṇaparighāsaṃ bhutvā ācāmakuṇḍakaṃ
etaṃ te bhojanaṃ āsi, kasmā dāni na bhuñjasīti. 10.

Tattha bhutvā tiṇaparighāsaṃ ti tvaṃ pubbe mahallikāya dāsiyā tassā tassā[19] khāditāvasesaṃ tiṇaparighāsakhādakaṃ ekāsattakaṃ bhuñjitvā[20] vaḍḍhito, bhutvā ācāmakuṇḍakaṃ ti atha ācāmo nāma sūcakī odanāvasesaṃ[21] kuṇḍakaṃ[22]; kuṇḍakaṃ sesa etaṃ ca bhuñjitvā vaḍḍhito ahosi dīpeti, etaṃ te ti etaṃ tava pubbe bhojanaṃ āsi, kasmā dāni na bhuñjasīti mayāpi te tasmā[23] dinnaṃ taṃ, tvaṃ[24] tassa jānāsi na bhuñjasīti.

Taṃ sutvā sindhavapotako itarā dve gāthā avoca:

2. Yatthā pasaṃsā na jānanti jātiyā vinayena vā
pahūt' attho[25] mahābrahme api ācāmakuṇḍakaṃ. 11.

3. Tvañ ca kho maṃ pajānāsi[26] yādis' āyaṃ hayuttamo,
jānanto jānaṃ āgamma na te bhakkhāmi kuṇḍakaṃ ti. 12.

[1] B[2] atthāraṃ, B[3] attano pi. [2] B[1] putto va bhogavakaṃ labhitvā sukhaṃ tvaṃ gahetvā gaccha, B[2] putto bhoge sukhaṃ anubhavatu gahetvā gaccha. [3] C[2] cu. [4] C[2] -kaṃ, B[1] B[2] -kāyo. [5] C[2] navavatthaṃ, B[1] navavatthaṃ, B[2] -kāya navavatthaṃ. [6] B[2] vatte si-. [7] C[2] sa. [8] B[1] B[2] sa. [9] C[2] vaḍḍhitvaṃ, B[1] puttapo-- vaḍḍhitvaṃ, C[1] labhitvā, B[2] puttapo- - labhitvā tvaṃ. [10] B[1] B[2] tāta gaccha. [11] B[1] ti vatvā. [12] B[1] B[2] vīmaṃsissāmi. [13] B[2] vatte imaṃ. [14] B[1] B[2] vatte taṃ. [15] B[1] vatte pātuṃ, B[2] pāyituṃ. [16] B[1] icchasi. [17] B[1] B[2] tassa. [18] B[1] B[2] adito yāgusaṃ. [19] B[1] tiṇaparighāsaṃ jīrāpetvā. [20] C[2] -vaṭṭasaṃ. B[1] B[2] -vaṭṭasaṃ. [21] B[1] B[2] -kaṃ ti. [22] C[1] C[2] nadeva? B[1] tasmā, B[2] mayāpitameva. [23] C[2] kaṃ tvaṃ, B[1] B[2] tvaṃ taṃ. [24] C[2] pabbatattha, B[1] tahaṃtattha, B[2] ahaṃ tattha. [25] C[1] C[2] jānāsi.

Tattha yathā ti yasmiṁ ṭhāne, purisa ti sattaṁ, jātiyā vināyena vā ti jātisampanno vā esa no[1] vā ācārayutto vā na vā ti evaṁ na jānanti, mahābrahme ti garukāsapanena ālapanto[2] āha, yaññāyan ti yaññe ayaṁ attānaṁ sandhāya vadati, jānanto jānamāgamma ti ahaṁ attānaṁ bahuṁ jānanto jānaṁ eva[3] taṁ āgamma pañhaṁ tava santakaṁ[4] kuppahāniṁ na bhuñjissāmi, na hi tvaṁ kuppahāniṁ bhuñjāpetukāmatāya cha sahassāni dattvā maṁ gaṇhiti.

Taṁ sutvā Bodhisatto „tava[5] vīmaṁsanatthāya taṁ[6] mayā kataṁ, mā kujjhā 'ti[7]" taṁ subhojanaṁ bhojetvā ādāya rājāṅgaṇaṁ[8] gantvā[9] ekasmiṁ passe pañca assasatāni ṭhapetvā[10] ekasmiṁ passe cittasāṇiṁ[11] parikkhipitvā heṭṭhā attharakaṁ[12] santharitvā[13] upari celavitānaṁ[14] bandhitvā sindhavapotakaṁ[15] ṭhapesi. Rājā āgantvā asse olokento „ayaṁ asso[16] kasmā visuṁ ṭhapito[17]" ti pucchitvā „mahārāja ayaṁ sindhavo ime asse visuṁ akato mocessatîti[18]" „sobhaṇo[19]" bho sindhavo" ti pucchi. Bodhisatto „āma mahārājā" 'ti vatvā „tena hi 'ssa[20] javaṁ passāmîti[21]" vatte taṁ assaṁ kappetvā abhirūhitvā[22] „passa[23] mahārājā" ti manusse ussārāpetvā[24] rājaṅgaṇe assaṁ vāhesi[25]. Sabbaṁ rājaṅgaṇaṁ nirantaraṁ assapantîhi[26] parikkhittaṁ iva[27] ahosi[28]. Puna Bodhisatto „passa mahārāja sindhavapotakassa[29] vegaṁ" ti vissajjesi, ekapuriso pi naṁ na addasa[30]. Puna rattapaṭṭaṁ[31] udare parikkhipitvā vissajjesi, rattapaṭṭaṁ[32] eva passiṁsu. Atha naṁ antonagare ekissā uyyānapokkharaṇiyā udakapiṭṭhe vissajjesi, tattha' assa[33] udakapiṭṭhe dhāvato khuraggāni[34] pi na temiṁsu. Punavāraṁ[35] paduminipaṇṇānaṁ[36]

---

[1] C[a] nā, C[e] nā corr. to na. [2] B[f] garukaṁ sallāpanaṁ ālapanto, B[d] garukasallāpena ālapanto. [3] C[ac] B[f] jānantameva. [4] B[f] santika, B[d] santaka. [5] B[fd] taṁ. [6] C[a] ta, C[e] ta corr. to na, B[fd] omits taṁ. [7] B[f] mātukucchitaṁ, B[d] mātukucchiti. [8] B[fd] -ṅge. [9] B[f] omits gantvā. [10] B[fd] karvā. [11] C[a] cittāsaṇiṁ corr. to -sāṇiṁ, B[f] vicitrasāṇiyā, B[d] vicittasāṭiyā. [12] B[fd] attharaṇaṁ. [13] B[fd] pattharitvā. [14] C[a] cela-. [15] C[a] -potaṁ. [16] B[f] so. [17] add vutte; C[ac] ime asse aṭṭhi kato mo-, B[d] imesu asse visuṁ akato mo-, B[f] imesu assesu visuṁ akato mo-. [18] C[a] -ti. [19] B[fd] asso. [20] B[fd] passissāmîti. [21] B[fd] ruyhitvā. [22] B[fd] passatha. [23] B[fd] assapotyā. [24] B[fd] pāhesi. [25] C[ac] āpassanti, B[f] assesahi, B[d] assapantihi. [26] B[f] eva, B[d] evā. [27] B[f] koṭi. [28] C[a] -potassa. [29] C[a] naṁ addasa, B[fd] na naṁ addasa. [30] C[a] -paṭiṭhaṁ, C[e] paṭṭaṁ corr. to -paṭṭhaṁ, B[fd] -paṭaṁ. [31] C[a] -paṭiṭhaṁ, C[e] -paṭṭaṁ corr. to -paṭṭhaṁ, B[fd] -paṭaṁ. [32] B[f] tassa in the place of tatthassa. [33] B[fd] muggarāni. [34] B[fd] punakvāraṁ. [35] C[a] -ni-, C[e] -nipattānaṁ corr. to -nipaṇṇānaṁ, B[fd] nipattānaṁ.

upari dhāvanto ekapannam pi na udake osidāpesi. Evam assa javasampadam dassetvā oruyha pāniṁ[1] paharitvā hatthatalam upanāmesi, asso upagantvā[2] catūsu pāde ekato katvā hatthatale aṭṭhāsi. Atha Mahāsatto rājānam āha: „mahārāja imassa[3] assapotakassa[4] sabbākārena vege dassiyamāne samuddapariyanto[5] na-ppahoti“. Rājā tussitvā[6] Mahāsattassa upaḍḍharajjam adāsi, sindhavapotam[7] pi abhisiñcitvā maṅgalassam[8] akāsi, so rañño piyo ahosi manāpo, sakkāro pi 'ssa mahā ahosi, tassa pi[9] vasanaṭṭhānam rañño alaṁkatapaṭiyatto vāsagharagabbho viya ahosi, catujātigandhehi bhūmilepanam[10] akaṁsu, gandhadāmamāladāmāni[11] osārayiṁsu, upari suvaṇṇatārakakhacitam[12] celavitānam ahosi, samantā[13] cittasāṇi[14] parikkhittā va ahosi, niccam gandhatelapadīpo[15] jhāyi[16], uccārapassāvaṭṭhāne pi 'ssa suvaṇṇakaṭāham[17] ṭhapayiṁsu, niccam rājārahabhojanam[18] eva bhuñji. Tassa pana āgatakālato paṭṭhāya rañño sakala-Jambudīpe rajjam hatthagatam eva ahosi. Rājā Bodhisattassa ovāde ṭhatvā dānādīni puññāni katvā saggaparāyano ahosi.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne[19] bahū[20] sotāpannā sakadāgāmianāgāmino[21] ahesuṁ) „Tadā ayam eva[22] mahallikā mahallikā[23] ahosi, sindhavo Sāriputto. rājā Ānando. assavāṇijo[24] pana aham evā“ 'ti. Kuṇḍakakucchisindhavajātakam[25].

5. Sukajātaka.

Yāvam[26] so mattamaññāsīti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekam atibahum bhuñjitvā ajīrakena kālakatam[27] bhikkhum

[1] C[a] pāṇiṁ corr. to pāṇiṁ. [2] B[cd] āgantvā. [3] B[cd] ayam. [4] B[c] -ko, B[d] assa. [5] B[c] -te, and adds rathe nikkhipante. [6] B[c] tam passitvā, B[d] tu passitvā. [7] B[cd] -potakam. [8] B[cd] maṅgalassam. [9] B[cd] hi. [10] C[a] bhūmim-, B[cd] bhummattilepanam. [11] B[cd] -dāmādīni. [12] B[cd] -tārakavicittam. [13] B[cd] samantato. [14] C[ab] -sāṇiṁ. [15] B[d] -padīpā, B[c] -teladīpā. [16] C[a] jhāyi, B[c] jhāyittha, B[d] jhāyitthaṁ. [17] C[a] -haṁ corr. to kā. [18] C[a] -rahaṁ-, B[cd] rājabhoj-. [19] C[ab] omit sac-. [20] all three MSS. bahu. [21] B[c] sakadāgāmino anāgāmino arahantā ca, B[d] sakadāgāmianāgāmino arahantā. [22] B[c] omits ayameva. [23] C[a] -kāya, C[b] -kiya eva. [24] C[b] C[c] -ṇiya. [25] B[cd] add catutthaṁ. [26] B[cd] yāva. [27] B[cd] kālamkatam.

ārabbha kathesi. Tasmiṁ kira evaṁ kālakate[1] dhammasabhāyaṁ bhikkhū tassaguṇakathaṁ[2] samuṭṭhāpesuṁ: „āvuso asuko nāma[3] bhikkhu attano kucchipamāṇaṁ[4] ajānitvā atibahuṁ bhuñjitvā[5] jīrāpetuṁ[6] asakkonto kālakato“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe p' esa atibhojanapaccayen' eva mato“ ti vatvā[7] atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto Himavantapadese[8] sukayoniyaṁ nibbattitvā anekānaṁ sukasahassānaṁ samuddānugate[9] Himavantapasse[10] vasantānaṁ rājā ahosi. Tass' eko putto ahosi. Tasmiṁ balappatte[11] Bodhisatto dubbalacakkhu[12] ahosi. Sukānaṁ kira sīgho vego hoti[13], tena tesaṁ mahallakakāle paṭhamaṁ cakkhuṁ[14] eva[15] dubbalaṁ hoti[16]. Bodhisattassa putto mātāpitaro kulāvake katvā[17] gocaraṁ āharitvā[18] posesi. So ekadivasaṁ gocarabhūmiṁ gantvā pabbatamatthake ṭhito samuddaṁ olokento ekadīpakaṁ[19] passi, tasmiṁ pana suvaṇṇavaṇṇaṁ madhuraphalaṁ[20] ambavanaṁ atthi. So punadivase gocaravelāya uppatitvā tasmiṁ ambavane otaritvā ambarasaṁ pivitvā ambapakkaṁ ādāya gantvā[21] mātāpitunnaṁ adāsi. Bodhisatto taṁ khādanto rasaṁ jānitvā[22] „tāta nanu imaṁ asukadīpake ambapakkan“ ti vatvā „āma tātā“ 'ti vutte „tāta etaṁ dīpakaṁ gacchantā nāma sukā dighaṁ āyuṁ pālentā[23] nāma n' atthi, mā kho tvaṁ puna taṁ dīpakaṁ[24] agamāsīti“. So tassa vacanaṁ agahetvā agamāsi[25] yeva. Ath' ekadivasaṁ imaṁ ambarasaṁ pivitvā mātāpitunnaṁ[26] ambapakkaṁ ādāya sama-

---

[1] B[b] tasmiṁ kira samaye etasmiṁ kālakate. [2] C[a] tassaguṇa-, C[c] B[b] tassa aguṇa-. [3] B[b] omits nāma. [4] C[b] puṇṇāpamāṇaṁ. [5] B[b] omits ati - - tvā. [6] B[b] jī-. [7] B[b] -pacayena mato yevā. [8] B[b] adā tumhi ahosi tahi jātito. [9] B[b] -tappa-. [10] C[a] samuddāgate. [11] B[b] -tappadese. [12] B[b] balapatte, B[d] vayappatto. [13] C[a] -khū, B[b] -khuko. [14] B[b] ahosi. [15] B[b] cakkhu. [16] B[b] omit eva. [17] B[b] dubbalameva ahosi. [18] B[b] ṭhapetvā, B[d] ṭhapetvā. [19] B[b] sharāpetva. [20] C[a] B[d] sham- [21] B[b] madhurarasaphalaṁ. [22] B[b] āgantvā. [23] B[b] sañjānitvā. [24] B[b] pālentu, C[a] -ntu corr. to -ti. [25] B[b] omits puna taṁ dīpakaṁ. [26] B[b] ag-. [27] B[b] adā atītaṁ

damatthakena āgacchanto[1] atidhātatāya[2] kilantakāyo niddāya abhibhūto[3], so niddāyanto pi āgacchat' eva, tuṇḍena pan' assa gahitaṁ sumbapakkaṁ pati. So anukkamena āgamanavīthiṁ[4] jahitvā osīdanto udakapiṭṭhen[5] evāgacchanto[6] udake[7] pati[8]. Atha nam eko maccho gahetvā khādi. Bodhisatto tasmiṁ āgamanaveläya[9] anāgacchante yeva[10] „samudde patitvā mato" ti[11] ñāsi. Ath' assa mātāpitaro pi[12] āhāraṁ alabhamānā sussitvā marimsu.

Satthā idaṁ[13] atītaṁ āharitvā abhisambuddho hutvā imā gāthā avoca:

1. Yāvañ[14] so mattaṁ ñāṇe bhojanasmiṁ vihaṅgamo
tāva addhānaṁ āpādi mātaruṁ ca aposayi. 13.

2. Yato ca so bahutaraṁ bhojanaṁ ajjhupāhari[15]
tato tattha' eva sañsīdi, amattaññū hi so ahu. 14.

3. Tasmā mattaññutā[16] sādhu bhojanasmiṁ agiddhitā.
amattaññū hi sīdanti, mattaññū ca na sīdare ti. 15.

Tattha yāvam[17] so ti yāva so vihaṅgamo[18] bhojane mattaṁ ñāṇaṁ, tāva addhānaṁ āpādīti tattakaṁ[19] kālaṁ jīvitaddhānaṁ[20] āpādi āyuṁ vindi[21], mātaraṁ cā 'ti dvinnampi ekaṁ mātāpitaro ca aposayiti attho. yato ca kho[22] ti yasmiṁ ca[23] kho kāle bhojanaṁ ajjhupāhari[24] ambarasaṁ ajjhohari, tato ti tasmiṁ kāle, tattheva samsīdi tasmiṁ samudde yeva sīdi nimujji macchabhojanatāya[25]. tasmā mattaññutā[26] sādhū ti yasmā bhojane amattaññusuko[27] samudde sīditvā mato tasmā bhojanasmiṁ agiddhitāsaṅkhātā[28] mattaññutā[29] sādhu, pamāṇajānanaṁ sundaraṁ ti attho, atha vā pattisamkhā yonisa ñāṇaṁ ahāreti[30] n' eva davāya–pe–[31] phāsuvihāro ca[32] hoti.

Ālaṁ sukhāya na bhuñjanto na kāmaṁ[33] sahito siyā,
anudaro[34] mitāhāro sato bhikkhu paribbaje

---

[1] Bᵈ -āgacchanto, Bᵉ kena ga-. [2] Bᵈᵉ atidhāratāya. [3] Bᵈᵉ niddāyabhibhūto. [4] Cᵇ āgamana-, Bᵈ āgamanavitti, Bᵉ -vitiṁ. [5] Bᵈ -piṭṭhe ā-, Bᵉ -piṭṭhamevāgā-, Bᵈ adda osadhento. [6] Bᵈᵉ gilā so udake osīdati. [7] Bᵈᵉ -ūyaṁ eva [8] Bᵈᵉ omīy yeva. [9] Bᵈᵉ mato bhavissatīti [10] Bᵈᵉ omī pi [11] Bᵈᵉ tatam. [12] Bᵈᵉ yāya. [13] Bᵈ -nam ma]]hu- [14] Cᵇ Bᵈ -ñāṇe? [15] Bᵈᵉ yāva. [16] Bᵈ adda vā. [17] Bᵈᵉ tatthakam. [18] Bᵈ jīvitam-, Bᵉ jīvite ā- [19] Bᵈᵉ vindati [20] so all four MSS. [21] Bᵈᵉ omī va. [22] Bᵈ -ññiṁ. [23] Bᵈ samsaṭṭhañcamkho. [24] Cᵇ agiddhitā-, Bᵈᵉ agiddhita- - to [25] Bᵈ mattaññubhāvo, Bᵉ mattaññubhāva. [26] Bᵈ āharati. [27] Bᵈ tassāya na madāya, Bᵉ tassāya ca madāya pa [28] Bᵈᵉ vā ti. [29] Bᵈ phāsu, Bᵉ sīsaṁ [30] Bᵈ anadaro, Bᵉ anudaro.

Cattāro pañca ālope abhutvā nikkhamma pive.
alam[1] phāsuvihārāya pahitattassa bhikkhuno.
Manujassa sadā satimato[2] mattam jānato[3] labdhābhojane[4]
tato tassa[5] bhavanti vedanā, sanikam[6] jīrati, āyu[7] pālayatīti
8. evam vannitā[8] mattaññutāpi sādhu.
Kantāre puttamaṃsam va akkhass' abbhañjanam[9] yathā
evam ihari[10] iharam yāpanatthāya mucchito[11] ti
evam vannitā agiddhitāpi[12] sādhu. Pāliyam[13] pana agiddhinā[14] ti likhitam, tato[15] ayam Atthakathāpāṭho va sundataro, amattaññū hi sīdantīti[16]
10 bhojane pamānam ajānantā hi rasataṇhāvasena pāpakammam katvā catūsu[17] apāyesu sīdanti, mattaññū ca na sīdare ti ye pana bhojane pamānam jānanti te diṭṭhadhamme pi samparāye pi na sīdantīti.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne bahū[18] sotāpannāpi sakadāgāmino pi
15 anāgāmino pi arahantāpi[19] ahesum.) „Tadā[20] bhojane amattaññū bhikkhu[21] sukarājaputto ahosi[22], sukarājā pana aham evā" 'ti. Sukajātakam[23].

6. Jarudapānajātaka.

Jarudapānam[24] khaṇamānā ti. Idam Satthā Jetavane
20 viharanto Sāvatthi-vāsino[25] vāṇije ārabbha kathesi. Te kira Sāvatthiyam bhaṇḍam gahetvā sakaṭāni pūretvā vohāratthāya gamanakāle Tathāgatam upasaṅkamitvā mahādānam datvā saraṇāni gahetvā sīlesu patiṭṭhāya Satthāram vanditvā „mayam bhante vohāratthāya dighamaggam gamissāma, bhaṇḍam vissajjetvā siddhippattā[26] sotthinā pac-
25 cāgantvā puna tumhe vandissāmā" 'ti vatvā maggam paṭipajjimsu. Te kantāramagge purāṇadapānam[27] disvā „imasmim udapāne pāniyam n' atthi, mayañ ca pipāsitā, khaṇissāma nan" ti[28] khaṇantā paṭipātiyā

---

[1] C[b] C[c] alam. [2] B[c] sati-, B[d] sadi-. [3] B[c] B[d] jānato. [4] B[c] B[d] -nam. [5] C[b] C[c] tam. ca tassa. B[c] tato tassa, B[d] tanu kassa. [6] C[c] B[c] B[d] sanikam. [7] C[b] C[c] B[c] āyu, B[d] āyuh. [8] C[b] C[c] -ta. [9] B[d] khañjanam, B[c] pañcanam. [10] C[b] ihari, C[c] iharitva. [11] B[c] mukhajāto, B[d] mujjhito. [12] C[b] C[c] agiddha-. [13] C[c] pāliyam, B[d] pāliyam. [14] B[c] giddhimāha, B[d] agiddhitā. [15] B[d] omits tato, B[c] pāto. [16] C[b] C[c] B[c] sīdanti. [17] C[b] C[c] vatusu. [18] C[b] C[c] B[c] bahu. [19] C[b] C[c] -to pi. [20] B[c] B[d] add sukho rājaputto. [21] B[d] omits bhikkhu, C[b] B[c] B[d] add ahesi. [22] B[c] B[d] omit sukarājaputto ahosi. [23] B[d] sukha-, B[c] B[d] add pañcamam. [24] C[b] C[c] jarū-. [25] B[d] sāvatthi, B[c] sāvatthiyam, both omit vāsino. [26] C[b] C[c] siddhayattā? B[c] sadāhipattā. [27] C[b] C[c] purato-. B[c] B[d] add te.

va[1] bahum[2] ayam[3] -pe-[4] veḷuriyam labhimsu. Te[5] ten[6] eva[7] santuṭṭhā hutvā tesaṃ ratanānaṃ sakaṭāni pūretvā sotthinā Sāvatthiṃ[8] paccāgamiṃsu. Te ābhataṃ[9] dhanaṃ paṭisāmetvā „mayaṃ[10] siddhippattā[11] bhattaṃ dassāmā[12]“ ti Tathāgataṃ nimantetvā dānaṃ datvā vanditvā ekamantaṃ nisinnā attano[13] dhanassa[14] laddhākāraṃ[15] Satthu[16] ārocesuṃ. Satthā „tumhe[17] khu upāsakā tena dhanena santuṭṭhā hutvā paṃsupāṃsukūlatāya[18] dhanañ ca jīvitañ ca labhittha, porāṇakā pana asantuṭṭhā amattaññuno[19] paṇḍitānaṃ vacanaṃ akatvā jīvitakkhayaṃ pattā[20]“ ti vatvā tehi yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto Bārāṇasiyaṃ[21] vāṇijakule nibbattitvā vayappatto satthavāhajeṭṭhako ahosi. So Bārāṇasiyaṃ[22] bhaṇḍaṃ gahetvā sakaṭāni pūretvā bahuvāṇije ādāya tam eva kantāraṃ paṭipanno tam eva udapānaṃ addasa. Tattha te[23] vāṇijā „pānīyaṃ pivissāmā“ ti udapānaṃ khaṇantā paṭipāṭiyā bahuyādīni[24] labhiṃsu. Te[25] bahuṃ pi ratanaṃ labhitvā tena asantuṭṭhā „aññaṃ pi ettha ito sundarataraṃ[26] bhavissatīti“ bhiyyosomattāya nāma[27] khaṇiṃsu yeva. Atha te Bodhisatto[28] āha: „bho vāṇijā, lobho nām' esa vināsamūlaṃ[29], amhehi bahuṃ[30] dhanaṃ laddhaṃ, ettakena[31] santuṭṭhā hotha, mā atikhaṇathā[32]“ ti. Te[33] tena vāriyamānāpi[34] khaṇiṃsu yeva. So ca udapāno nāgapariggahito[35]. Ath' assa heṭṭhā vasanakanāgarājā attano vimāne bhijjante leḍḍusu[36] ca paṃsusu[37] ca patamānesu kuddho thapetvā Bodhisattaṃ avasese pi sabbe[38] nāsikavātena[39] paharitvā

---

[1] C[3] C[4] B[1] ca. [2] B[2] B[4] bahu. [3] B[2] syaṃ, B[1] omits ayaṃ. [4] B[1] tipaṭisaṃ loham, B[2] loham tipaṭisaṃ; cfr. v. l. [5] B[1] B[2] omit te. [6] B[1] adds vuḍḍhattā, B[2] vuddha-. [7] C[3] C[4] -tyeva. [8] B[1] te ca taṃ. [9] C[3] C[4] B[1] omit ābhataṃ. [10] C[3] C[4] siddhāyattā, B[2] siddhippattā. [11] B[2] khāṇuṃ dassāmi, B[1] bhagavantaṃ vandissāmā. [12] C[4] B[1] -nā. [13] B[2] dhana, B[1] omits dhanassa. [14] B[2] laddhakāraṇaṃ, B[1] luddhakāraṇaṃ. [15] C[3] satthā, B[2] satthuno. [16] C[3] C[4] hetu. [17] B[1] B[2] paṃsuṃ ñatvā. [18] B[1] B[2] add hutvā. [19] B[1] B[2] add yeva. [20] B[2] -ti [21] B[2] omits bā-. [22] C[3] te ca. [23] B[1] B[2] bahuṃ veḷuriyādiṃ. [24] C[3] C[4] omit te. [25] B[1] B[2] sundararataṃ nāma. [26] B[1] B[2] taṃ. [27] B[1] B[2] atha kho h, te. [28] B[1] B[2] -māno. [29] B[1] B[2] bahu. [30] B[1] B[2] atthakenera. [31] B[1] omits te. [32] B[1] utthāti-, B[2] uṭṭhāyamānāpi. [33] B[1] B[2] -hito. [34] C[3] te ḍḍu, B[2] leṭṭu. [35] C[3] C[4] paṃsu. [36] B[1] B[2] sabbe pi instead of pi sabbe. [37] C[3] C[4] -kā-

jīvitakkhayaṃ pāpetvā nāgabhavanā nikkhamma sakaṭāni yojāpetvā[1] sabbaratanānaṃ pūretvā Bodhisattaṃ sukhayānake[2] nisīdāpetvā nāgamāṇavakehi[3] sakaṭāni pājāpento[4] Bodhisattaṃ Bārāṇasiṃ netvā gharaṃ[5] pavesetvā[6] dhanaṃ[7] paṭisāmetvā attano nāgabhavanaṃ eva[8] gato. Bodhisatto dhanaṃ[9] vissajjetvā sakala-Jambudīpaṃ[10] unnaṅgalaṃ[11] katvā dānaṃ datvā sīlaṃ samādiyitvā[12] uposathakammaṃ katvā jīvitapariyosāne saggapadaṃ[13] pūresi.

Satthā imaṃ atītaṃ āharitvā abhisambuddho hutvā imā gāthā avoca:

1. Jarudapānaṃ[14] khaṇamānā vāṇijā udakatthikā
sibbagamaṃsu[15] avo[16] lohaṃ[17] tipu sīsañ ca vāṇijā. 16.
2. Rajataṃ jātarūpañ ca muttā veḷuriyā bahū[18];
te ca tena asantuṭṭhā bhiyyo bhiyyo[19] akhāmisuṃ[20]. 17.
3. Te[21] tatthāsīvise[22] ghore tejasī tejasā hani[23],
tasmā khaṇe nātikhaṇe, atikhātaṃ[24] hi pāpakaṃ.
khātena[25] ca[26] dhanaṃ laddhaṃ atikhātena[27] nāsitaṃ ti. 18.

Tattha ayaṃ[28] ñ ātisaṅkhepo, lohaṃ ti tambalohaṃ, muttā ti muttāpi[29], te ca tena asantuṭṭhā ti te ca[30] vāṇijā tena dhanena asantuṭṭhā, te tatthā ti te vāṇijā tasmiṃ udapāne, tejasīti āsīviso[31], tejena samannāgato, tejasā hanīti[32] visatejena ghātesi[33], atikhātena[34] nāsitaṃ ti atikhaṇena[35] taṃ ca dhanaṃ jīvitañ ca nāsitaṃ[36] ti.

Satthā imaṃ desanaṃ[37] āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā nāgarājā Sāriputto ahosi, satthavāhajeṭṭhako pana ahaṃ evā[38]" ti. Jarudapānajātakaṃ[39].

---

[1] B[b] B[d] yojetvā. [2] B[d] sukhi-. [3] B[b] B[d] add saddhiṃ. [4] B[b] B[d] yojāpento. [5] C[b] gharaṃ. [6] B[b] B[d] pavisetvā. [7] B[b] B[d] taṃ dhanaṃ. [8] C[b] omits eva. [9] C[b] B[d] -ṃ. [10] C[b] unnaraṭaṃ, B[b] B[d] unaṭ-. [11] C[b] B[d] -ḍ-. [12] B[b] saggaṃ, B[d] saggapūraṃ. [13] C[b] C[c] jarū. [14] B[b] sibbagamuṃ, B[d] sibbigamuṃ. [15] B[b] B[d] ayaṃsu. [16] C[b] lobhaṃ. [17] B[b] B[d] maṇi. [18] B[b] B[d] only one bhiyyo. [19] B[b] B[d] khaṇiṃsu ca. [20] B[d] omits te. [21] C[c] tatthāsīviso, B[b] tattha sīviso, B[d] tattha sīvisa. [22] C[b] hani, C[c] hani, B[b] hani. [23] C[b] C[c] -khātaṃ, B[b] B[d] -khaṇaṃ. [24] B[b] B[d] khaṇena. [25] C[b] C[c] omit ca. [26] B[b] B[d] -khaṇena. [27] C[c] an, B[b] B[d] ayasaṃ. [28] B[b] B[d] kāla-, C[c] kāla- corr. to ākāla-. [29] B[d] muttā yeva. [30] B[b] B[d] omit ca. [31] B[b] B[d] visa. [32] C[b] haṃti, B[b] B[d] haṃti. [33] B[b] B[d] ghāsesi. [34] C[b] -khaṇatena. [35] B[b] B[d] -taṃ and omit ti. [36] B[b] B[d] dhammaṃ-. [37] C[b] C[c] jarū-, B[b] B[d] add chaṭṭhamaṃ.

7. Gāmaṇicaṇḍajātaka.

Nāyaṃ gharānaṃ kusalo ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto paṭisāpaṭisaṃsanaṃ ārabbha kathesi. Dhammasabhāyaṃ[1] bhikkhū Dasabalassa paññaṃ[2] pasaṃsamānā nisīdiṃsu: „Tathāgato mahāpañño puthupañño hāsapañño[3] javanapañño[4] tikkhapañño nibbedhikapañño, sadevakaṃ lokaṃ paññāya atikkamatī“ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ti vutte „na bhikkhave idāneva pubbe pi Tathāgato paṭisavī yevā“ ti vatvā[5] atītaṃ āhari:

Atīte bhikkhave Bārāṇasiyaṃ Janasandhe nāma rajjaṃ kārente[6] Bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchismiṃ[7] nibbatti. Tassa mukhaṃ suparimajjitaṃ[8] kañcanādāsatalaṃ viya parisuddhaṃ hoti atisobhaggappattaṃ[9]. Ten' assa nāmagahaṇadivase Ādāsamukha-kumāro ti[10] nāmaṃ akaṃsu. Taṃ sattavassabbhantare yeva[11] pitā tayo vede[12] sabbañ ca loke kattabbaṃ[13] sikkhāpetvā tassa sattavassikakāle kāsiṃ akāsi. Amaccā mahantena sakkārena raññe sarīrakiccaṃ katvā matakadānāni[14] datvā[15] sattame divase rājaṅgaṇe sannipatitvā[16] „kumāro atidaharo, na sakkā rajje abhisiñcituṃ[17], vīmaṃsitvā taṃ[18] abhisiñcissāmā“[19]ti ekadivasaṃ nagaraṃ[20] alaṃkārāpetvā[21] vinicchayaṭṭhānaṃ sajjetvā pallaṅkaṃ paññāpetvā kumārassa santikaṃ gantvā „vinicchayaṭṭhānaṃ deva gantuṃ vaṭṭatī“ti „āhaṃsu. Kumāro „sādhū“ ti mahantena parivārena gantvā pallaṅke nisīdi. Tassa nisinnakāle amacce ekaṃ dvipādakaṃ[22] vicaraṇamakkaṭaṃ vatthuvijjācariyavesaṃ[23] gāhāpetvā vinicchayaṭṭhānaṃ netvā „deva ayaṃ puriso pitu mahārājassa kāle vatthuvijjācariyo paguṇavijjo, antobhūmiyaṃ[24]

---

[1] B[c] B[d] add hi. [2] C[b] paṭisāya. C[c] paṭisāya. B[d] omits paññaṃ. [3] B[c] pasaṃsanto, B[d] -saṃsā. [4] B[c] B[d] hāsa-. [5] B[c] omits ja-. [6] B[c] B[d] add ekasmiṃ samaye tena hi (B[d] tehi) pucchi. [7] B[c] B[d] janasandho (B[d] -nto) nāma rājā rajjaṃ kāresi. [8] B[c] B[d] kucchimhi. [9] B[d] -tta. [10] B[c] B[d] atirāja sobh-. [11] B[c] B[d] ikkha. [12] B[c] B[d] add pana. [13] B[c] B[d] kate, B[d] addi- ca. [14] B[c] kattappakatthabbaṃ, B[d] kattabbā. [15] B[c] B[d] -dāddiṃ. [16] B[c] katvā. [17] B[c] B[d] sannipātetvā. [18] B[c] B[d] -saṃsi-. [19] B[c] omits taṃ, B[d] nam. [20] B[c] -saṃsi-. [21] B[c] alaṅkāraṃ-. [22] B[c] dvipādi. [23] B[c] -ṭṭhi pādehi. B[d] -, ṭṭhi. [24] B[c] antobhūmiyā, B[d] antobhūmiyā.

sattaratanaṭṭhāne dosaṁ[1] passati, eten' eva gahitaṁ rājakulānaṁ gehaṭṭhānaṁ hoti, imaṁ devo saṁgaṇhitvā ṭhānantare ṭhapetū" "ti āhaṁsu. Kumāro taṁ heṭṭhā ca upari ca oloketvā „nāyaṁ manusso, makkaṭo eso" ti ñatvā „makkaṭā nāma katuṁ katuṁ viddhaṁsetuṁ jānanti, akataṁ pana kātuṁ vā vicāretuṁ vā na jānantīti" cintetvā amaccānaṁ paṭhamaṁ gāthaṁ āha:

1. Nāyaṁ gharānaṁ kusalo, loḷo ayaṁ vaḷimukho,
kataṁ kataṁ kho dūseyya[2], evaṁdhammaṁ idaṁ kulan ti. 19.

Tattha nāyaṁ gharānaṁ kusalo ti ayaṁ satto na gharānaṁ kusalo, gharāni[3] vicāretuṁ vā kātuṁ vā cheko na hoti. loḷo ti lolajātiko, vaḷimukho ti vaḷiyo[4] mukho assa 'ti vaḷimukho, evaṁdhammaṁ idaṁ kulan ti idaṁ makkaṭakulaṁ[5] nāma katuṁ dūsetabbaṁ[6] vināsetabban ti evamekāraṇaṁ ti.

Amaccā[7] „evaṁ bhaviṁsati devā" 'ti taṁ apanetvā ekāhadvīhaccayena puna taṁ eva alaṁkaritvā vinicchayaṭṭhānaṁ ānetvā „ayaṁ deva pitu mahārājassa kāle vinicchayāmacco vinicchayesu pavatti[8], imaṁ saṁgaṇhitvā vinicchayakammaṁ kāretuṁ vaṭṭatīti" āhaṁsu. Kumāro taṁ oloketvā „cittavato sampannamānasassa[9] lomaṁ nāma[10] evarūpaṁ na hoti, ayaṁ niccittako[11] vānaro vinicchayakammaṁ[12] kātuṁ na sakkhissatīti" ñatvā dutiyaṁ gāthaṁ āha:

2. Na idaṁ[13] cittavato[14] lomaṁ, nāyaṁ assāsiko[15] migo,
sattharī[16] me Jānasandhena[17]: nāyaṁ kiñci vijānatīti[18]. 20.

Tattha na idaṁ[19] cittavato lomaṁ ti yaṁ idaṁ otaraṇa-sarīre[20] phalasamāpattiṁ vicāraṇapaññāya sampayuttacittavato na hoti, pakaticittena[21] pana scittako nāma tiracchānagato 'atthi. nāyaṁ assāsiko[22] ti ayaṁ avassayo na hotvā aññesaṁ vā datvā aññaṁ assāsetuṁ asamatthatāya na assāsiko, migo

---

[1] B[1] B[2] pi guṇe dosaṁ. [2] B[1] B[2] dūsseyya. [3] B[1] B[2] gharānaṁ. [4] C[2] C[3] valayo. [5] C[2] kulaṁ. [6] B[1] dūse-, B[2] dūse-. [7] B[1] B[2] aṭṭhāmaccā. [8] C[2] vinicchayaṭṭhānamāsaṁsuppavatti. C[3] vinicchayaṭṭhānamāsaṁsuppavatti, B[2] vinicchayesu pavattati. [9] B[1] -mānusasa, B[2] -mānusasa. [10] B[1] omits nāma. [11] C[2] niccittako corr. to niccittako, B[1] niccako, B[2] vicittako. [12] B[1] B[2] vinicchayakammaṁ. [13] B[1] B[2] idaṁ. [14] B[2] cittaṁ. [15] B[2] sassāsiko. [16] B[1] B[2] atthaṁ. [17] B[1] -saddena, B[2] -saddena. [18] B[1] B[2] vijānātīti. [19] B[2] addā vijjamānaṁ. [20] B[1] makkaṭa-, B[2] makaṭa-. [21] B[2] sassāsiko.

ti makkaṭam āha. *attham*[1] me Janasandhena[2] 'ti mayham pitarā Janasandhena[3] etam attham[4] kathitam; makkato nāma kāraṇākāraṇam na jānāti[5] evam aññasmim[6] dinne ti dīpeti. *nāyam kiñci vijānātīti* tasmā ayam vānaro[7] kiñci na[8] jānāti; *attham* eva[9] gantabbam[10]. Pāliyam[11] pana *nāyam kiñci na dūsaye*[12] ti likhitam[13], tam Aṭṭhakathāya[14] n' atthi 3

Amaccā imam pi gāthaṁ[15] sutvā „evaṁ bhavissati devā[16]" 'ti taṁ apanetvā puna pi ekadivasaṁ taṁ eva alaṁkaritvā viniccchayaṭṭhānaṁ ānetvā „ayaṁ deva puriso pitu mahārājassa kāle mātupaṭṭhānapitupaṭṭhānapūrako[17] kule jeṭṭhāpacāyikakammakārako, imaṁ saṅgaṇhituṁ vaṭṭatīti[18]" āhaṁsu. Puna[19] 10
kumāro taṁ oloketvā[20] „makkaṭā nāma calacittā, evarūpaṁ kammaṁ kātuṁ na sammatthā[21]" ti cintetvā tatiyaṁ gāthaṁ āha:

3. Na mātaraṁ pitaraṁ vā bhātaraṁ bhaginiṁ sakhaṁ[22]
bhareyya tādiso poso, *sattham*[23] Dasarathena me ti. 21.

Tattha *bhātaraṁ bhaginiṁ sakhaṁ*[24] 'ti attano bhātaraṁ ti bhaginiṁ ca. Pāliyaṁ[25] pana *sakhaṁ* ti vutte sakabhātikabhaginiyo labbhanti *sakhaṁ* ti vutte sahāyako labbhatīti[26] vicāritaṁ eva. *bhareyya* ti poseyya, *tādiso poso* ti yādiso esa dissati tādiso makkaṭajātiko santo[27] na bhareyya, *sattham*[28] Dasarathena me ti evaṁ[29] pitarā aññāyittha, pitā hi 'esa jānaṁ[30] rattiṁ[31] saṅgahavatthūhi[32] sandahanto[33] Janasandho[34] ti vuccati, dasahi rathehi kattabbaṁ[35] attano eken' eva rathena karaṇato Dasaratho ti, tassa santikā evarūpassa ovādassa sutattā evaṁ āha. 20

Amaccā „evaṁ bhavissati devā" 'ti makkaṭaṁ apanetvā „paṇḍito kumāro, sakkhissati rajjaṁ kātuṁ[36]" ti Bodhisattaṁ

---

[1] B[b] aṭṭhaṁ, B[d] aṭṭhaṁ=3 [2] B[b] -saddhena, B[d] -sandan. [3] B[b] -santena [4] B[b] aṭṭhaṁ, B[d] pi aṭṭhaṁ [5] B[bd] jānāti [6] C[b]-ña, C[c] B[bd] -ni [7] B[b] hānaro, [8] B[bd] na kiñci [9] C[c] aṭṭhamatthe, B[b] aṭṭhamatte, B[d] aṭṭhamattikva. [10] B[b] gandhappaṁ, B[d] gandhabbaṁ. [11] C[b] pāliyaṁ, C[c] pāliyā, B[d] pāṭiyaṁ. [12] B[d] dūsaye, B[d] dūsayye [13] B[bd] likhitaṁ [14] B[bd] aṭhakathāyaṁ. [15] B[b] imāhi gāthaṁ pi kathaṁ, B[d] imaṁ pi kathaṁ. [16] B[bd] mātāpittu upaṭṭhānakārako. [17] C[c] B[b] vaḍḍhatīti [18] B[bd] omit puna [19] B[bd] oloketo. [20] B[bd] sakaṁ. [21] B[b] aṭṭhaṁ, B[d] aṭṭhaṁ. [22] B[bd] sakaṁ. [23] C[bc] B[d] pāliyaṁ. [24] B[c] pana saṁkhaṁ. ti likhitaṁ taṁ pi aṭṭhakathāya sakaṁ taṁ sakaṭṭhakatagginiyo labbhanti sakhaṁ ti vutte sahāyako iddho ti. B[b] pana sakhaṁti likhitaṁ taṁ pi Aṭṭhakathāyaṁ sakaṁ ti vutto sakabhātikabhaginiyo labbhanti sakhaṁ ti vutte sahāyako na iddho ti vicāritaṁ eva. [25] B[bd] sutto. [26] Bag aṭṭhaṁ. [27] B[bd] add me. [28] C[b]-chanaṁ, B[d] omit janaṁ. [29] C[c] [b] ratiṁ. [30] B[b] rattiṁ [31] C[c] saṅgahaṁsato, B[d] janasaṁgahaṁsato. [32] B[c] -saddo, B[d] -sando [33] B[b] kattappākattappaṁ, B[d] tattabbākattabbaṁ corr. to tattakattabbaṁ. [34] B[b] karetun, B[d] kāretun.

rajje abhisiñcitvā[1] „Ādāsamukharañño āṇā"[2] ti nagare bheriṃ cārāpesuṃ. Tato paṭṭhāya Bodhisatto dhammena[3] rajjaṃ kāresi. Paṇḍitabhāvo pi 'ssa sakala-Jambudīpe[4] pattharitvā gato. Paṇḍitabhāvadīpanatthaṃ pan' assa imāni cuddasa vatthūni ābharāṇi[5]:

Gone putto hayo c'eva nalakāro gāmabhojako
gaṇikā taruṇī sappo migo tittiradevatā
nāgo tapassino c' eva atho brāhmaṇamāṇavo[6] ti.

Tatrāyaṃ anupubbikathā[7]: Bodhisattasmiṃ hi rajje[8] abhisiñcite[9] eko Janasandharañño pādamūliko nāmena Gāmaṇicaṇḍo[10] nāma evaṃ cintesi: „idaṃ rajjaṃ nāma samānavayehi[11] saddhiṃ sobhati, ahañ ca mahallako[12], daharaṃ[13] kumāraṃ upaṭṭhātuṃ na sakkhissāmi[14], janapade kassakakammaṃ[15] katvā jīvissāmīti[16]" so nagarato tiyojanamattaṃ[17] gantvā ekasmiṃ gāmake vāsaṃ kappesi. Kasīkammatthāya pan' assa gonāpi[18] n' atthi. So deve vatte[19] ekaṃ sahāyakaṃ dve gone yācitvā sabbaṃ divasaṃ kasitvā tiṇaṃ khādāpetvā gone[20] sāmikassa niyyādetvā[21] gehaṃ agamāsi. So tasmiṃ khaṇe bhariyāya saddhiṃ gehamajjhe nisiditvā bhattaṃ bhuñjati, gonāpi paricayena[22] gehaṃ pavisiṃsu, tesu pavisantesu sāmiko thālakaṃ[23] akkhipi, bhariyā thālakaṃ[24] apanesi. Gāmaṇicaṇḍo[25] „bhatte na maṃ nimanteyyuṃ[26]" ti olokento gone aniyyādetvā va gato. Corā rattiṃ vajaṃ chinditvā te yeva gone hariṃsu. Gonasāmiko pāto va vajaṃ pavitṭho te gone adisvā corehi hatabhāvaṃ[27] jānanto pi „Gāmaṇissa[28] gīvaṃ karissāmīti" taṃ[29]

---

[1] B[6] abhisiñcitvā. [2] B[6] nāmā. [2a] B[6] adde samaṇa. [3] B[6] -jambudīpaṃ. [5] B[6] āgatāni. [6] C[5] B[6] -māṇavā. [7] C[5] anupubbakathā. [8] B[6] bodhisatte tasmiṃ rajje, B[6] -satto tasmiṃ rajje. [9] B[6] abhisiñcite. B[6] -siñcitasa. [10] C[5] gāmiṇi-, B[6] gāmiṇi. B[6] gāmaṇi. [11] C[5] samānavayehi, B[6] samānavaddhesahi. [12] B[6] mahallikā. [13] B[6] ñāhantaṃ, B[6] nāmahantaṃ corr. to nāhantaṃ. [14] B[6] upaṭṭhāmaṃ karissāmi. [15] C[5] kassakammaṃ, B[6] kasikkammaṃ, B[6] kasikammaṃ. [16] C[5] B[6] sīyo-. [17] B[6] gonāpi, B[6] gonopi. [18] B[6] vatthe. [19] B[6] gonā. [20] B[6] niyyādituṃ, B[6] niyyādiṃsu. [21] B[6] paricayena. [22] C[5] phāliṃ, C[5] phaliṃ. [23] C[5] phālakaṃ. [24] B[6] gāmaṇi-. [25] C[5] nimanteyyuṃ, B[6] maṃ nimanteyyā. [26] B[6] -bhāvaṃ. [27] B[6] gāmaṇicaṇḍassa. [28] B[6] omits taṃ.

upasaṅkamitvā „bho gone me dehīti" āha. „Nanu gunā gehaṁ[1] pavitthā" ti. „Kiṁ pana te mayhaṁ niyyāditā" ti. „Na niyyāditā" ti[2]. „Tena hi ayaṁ te rājadūto, ehīti"[3] āha. Tesu pi[4] janesu[5] yaṁ kiñci sakkharaṁ vā kapālakhaṇḍaṁ vā ukkhipitvā „ayaṁ te rājadūto, ehīti" vutte yo na gacchati tassa rājāṇaṁ[6] karonti[7], tasmā so „dūto"[8] ti sutvā[9] nikkhami. So tena saddhiṁ rājakulaṁ gacchanto ekaṁ sahāyassa vasanagāmaṁ[10] patvā „bho aticchātо"[11], yāva gāmaṁ pavisitvā āhārakiccaṁ katvā āgacchāmi[12] tāva idh' eva hohīti" vatvā sahāyassa gehaṁ pāvisi. Sahāyo pan' assa gehe n' atthi. Sahāyikā disvā „sāmi, pakkhāhāro n' atthi, muhuttaṁ adhivāsehi, idāṇ' eva pacitvā dassāmīti" nisseṇiyā[13] vegena taṇḍulakotthakaṁ[14] abhiruhantī[15] bhūmiyaṁ pati. Taṁ khaṇaṁ ñev' assā[16] sattamāsiko gabbho patito. Tasmiṁ khaṇe tassā sāmiko āgantvā taṁ disvā „tvaṁ[17] me bhariyaṁ paharitvā gabbhaṁ pātesi[18], ayaṁ te rājadūto[19], ehīti" taṁ gahetvā nikkhami. Tato paṭṭhāya dve janā Gāmaṇiṁ[20] majjhe katvā gacchanti. Ath' ekasmiṁ gāmadvāre eko assagopako[21] assaṁ nivattetuṁ na sakkoti[22], asso pi tesaṁ santikena[23] gacchati. Assagopako Gāmaṇiṁ[24] disvā „mātula Caṇḍagāmaṇi[25], etaṁ[26] tāva assaṁ kenacid eva paharitvā nivattehīti" āha. So ekaṁ pāsāṇaṁ gahetvā khipi. Pāsāṇo assassa pāde paharitvā[27] eraṇḍakaṇḍakaṁ viya bhindi. Atha naṁ assagopako „tayā me assassa pādo bhinno, ayaṁ te rājadūto" ti vatvā gaṇhi. So[28] tehi janehi nīyamāno[29] cintesi: „imo maṁ rañño dassessati[30], ahaṁ

[1] B[bd] gehe. [2] B[b] adds na niyyādita ti, C[a] has added afterwards na niyyādita. [3] B[b] vehīti. [4] B[d] hi, B[d] omits pi. [5] B[bd] janapadesu. [6] C[a] -mañ. B[bd] rājadaṇḍaṁ. [7] B[bd] karoti. [8] B[bd] rājadūto. [9] B[bd] add ti. [10] B[b] vasanagāmaṁ. [11] B[bd] aticchāmahaṁ. [12] B[c] āgami. [13] B[c] nissaṇiyā. C[ac] B[d] nissaṇiyā. [14] B[c] -kaṁ. B[d] -kaṭṭhaṁ. [15] C[b] -ruhanti, C[c] -ruhanti, B[b] -rūhanti. B[d] -ruhasi. [16] B[b] tāvatassā. B[d] -tassa. [17] C[ac] omit tvaṁ. [18] C[ac] B[c] pāsesi. [19] B[bd] rājadūto. [20] B[c] gāmaṇidārakaṁ. [21] C[b] omits assagopako. C[a] has added this word. [22] B[b] sakkhomi. [23] B[bd] -kāni. [24] B[b] gāmaṇidārakaṁ. B[d] gāmaṇi-. [25] C[a] caṇḍagāmaṇi, B[d] caṇḍagāmiṇi. [26] C[b] evaṁ. [27] B[b] paharitvā. [28] B[bd] add pi. [29] B[bd] nīya-. C[a] nayya-, C[b] niyya-. [30] B[b] dassessati. C[a] dassenti vatv. to dassessami, B[d] dassessati.

gonamūlam pi dātum na sakkomi, pag eva gabbhapātanandañ[1], assamūlam[2] pana kuto lacchāmi[3], matam me seyyo[4]" ti gacchanto antarāmagge aṭaviyam maggasamīpe yeva ekam ekatopapātam[5] pabbatam addasa. Tass' eva chāyāya[6] dve pi-
5 tāputtā naḷakārā[7] kilañjam vinanti[8]. Gāmanicando[9] „bho sarīrakiccam kātukāmo 'mhi, thokam idh' eva hotha yāva āgacchāmī[10]" vatvā pabbatam abhiruhitvā[11] papātapasse[12] patamāno pitu naḷakārassa pitthiyam pati. Naḷakāro ekappahāren' eva jīvitakkhayam pāpuni. Gāmani uṭṭhāya aṭṭhāsi. Naḷakāro[13]
10 „tvam me pitughātako coro[14], ayam te rājadūto" ti vatvā[15] hatthe gahetvā gumbato[16] nikkhami[17], „kim etan[18]" ti ca vutte „pitughātakacoro me" ti āha. Tato paṭṭhāya Gāmanim majjhe katvā cattāro janā parivāretvā[19] nayimsu[20]. Athāparasmim gāmadvāre eko gāmabhojako Gāmanicandam[21] disvā „mātula
15 Canda[22] kaham gacchasīti" vatvā „rājānam passitun" ti vutte „addhā tvam rājānam passissasi[23], aham rañño sāsanam dātukāmo, harissasīti[24]" āha. „Ama harissāmīti". „Aham pakatiyā abhirūpo dhanavā yasasampanno[25] arogo[26], idāni pan' amhi duggato c' eva pandurogī[27] ca, tattha kim kāraṇan[28]" ti
20 rājānam puccha[29], rājā kira pandito, so te kathessati, tassa sāsanam puna mayham kathetyyāsīti". So „sādhū" 'ti sampaṭicchi. Atha nam purato[30] aññatarasmim[31] gāmadvāre ekā ganikā disvā „mātula Canda[32] kaham yāsīti[33]" vatvā „rājānam passitum" ti vutte „rājā kira pandito, mama sāsanam harā[34]"

---

[1] B[d] -bhandam. [2] C[b]-lam. [3] B[bd] labhissami. [4] B[c] omits matam me seyyo, B[d] matameva seyyo. [5] B[c] ekakato-, C[c] ekato-, B[d] ekatopapāta. [6] C[b] tassevacchāyāya, B[c] tassa chāyam, B[d] tassa chāyāya. [7] B[d] nala-, C[c] nale- corr. to nala-. [8] C[b] vinanti, C[c] vikkinanti. [9] B[c] gāmanikando, B[d] gāmanicando. [10] B[bd] abhiruyhitvā, C[c] -ruh- [11] B[c] papātapappatapasseva, B[d] papatapassena, C[c] -passeva. [12] B[d] nalakāraputto. [13] B[bd] pitughātakacoro. [14] B[bd] add tam. [15] C[c] kumbato, B[c] gumpato, B[d] gumpako. [16] B[c] nikkhāmāpetvā. [17] B[bd] parivāritvā. [18] B[c] nayimsamu. [19] B[c] -nicandam, B[d] -canda. [20] B[c] mātulanti, B[d] mātula canda. [21] B[bd] -si. [22] C[b] rahassasīti, C[c] harissatīti corr. to -sīti, B[c] harissasīti, B[d] parissatīti. [23] B[c] adds puppe, B[d] pahte. [24] B[c] arogo. [25] B[bd] -roge. [26] B[c] karanan. [27] B[bd] pucchi. [28] B[bd] purato. [29] C[b] adds pi. [30] C[b] omits canda, B[c] candam, B[d] canda. [31] B[bd] gacchasīti. [32] B[bd] harihi.

ti vatvā evam āha: „ahaṁ pubbe[1] bahuṁ[2] labhāmi, idāni pana tambūlamattam pi na labhāmi, koci me santikaṁ āgacchanto[3] nāma n' atthi, tattha kiṁ kāraṇan[4] ti rājānaṁ pucchitvā[5] mayhaṁ katheyyāsīti" āha[6]. Atha naṁ purato[7] aññatarasmiṁ[8] gāmadvāre ekā taruṇitthi disvā[9] tath' eva pucchitvā „ahaṁ n'eva sāmikassa gehe vattituṁ[10] sakkomi[11] na kulagehe, tattha kiṁ kāraṇan ti rājānaṁ pucchitvā[12] mayhaṁ katheyyāsīti" āha. Atha naṁ tatoparabhāge[13] mahāmaggasamīpe ekasmiṁ vammike vasanto sappo disvā „Caṇḍa[14] kahaṁ yāsī[15]" pucchitvā „rājānaṁ passituṁ" ti vutte „rājā kira paṇḍito, sāsanaṁ me hara[16]" ti vatvā „ahaṁ gocarāya gamanakāle ekā-tajjhatto milātasarīro vammikato nikkhanto[17] sarīrena bilaṁ pūretvā sarīraṁ kaḍḍhanto[18] kicchena nikkhamāmi[19], vicaritvā[20] āgato pana suhito[21] thūlasarīro hutvā pavisanto bilapassāni aphusanto[22] sahasā va pavisāmi[23], tattha kiṁ kāraṇan ti rājānaṁ pucchitvā mayhaṁ katheyyāsīti[24]" āha. Atha naṁ parato[25] eko migo disvā tath' eva pucchitvā „ahaṁ aññattha tiṇaṁ khādituṁ na sakkomi, ekasmiṁ ñeva[26] rukkhamūle sakkomi, tattha kiṁ kāraṇan ti rājānaṁ puccheyyāsīti" āha. Atha naṁ tatoparabhāge[27] eko tittiro disvā[28] „ahaṁ ekasmiṁ ñeva[29] vammikapāde nisīditvā vasanto[30] manāpaṁ katvā vasituṁ sakkomi, sesaṭṭhānesu nisinno[31] na sakkomi, tattha kiṁ kāraṇan ti rājānaṁ puccheyyāsīti" āha. Atha naṁ parato[32]

---

[1] B[b] puppe ahaṁ, B[d] pubbe ahaṁ. [2] B[b] adds ati, B[d] bhati. [3] B[cd] āgato. [4] B[b] karaṇaṁ. [5] B[b] adds paccāgantvā, B[d] maccāgantvā. [6] B[b] omits āha. [7] B[cd] purato. [8] C[ce] add pi. [9] B[b] taruṇitthiṁ taṁ disvā. [10] B[b] vasituṁ. [11] C[b] na sakkomi, C[d] nāsakkomi corr. to sakkomi. [12] B[b] adds pucchi gantvā. [13] B[b] pūrato gantvā; aññatarasmiṁ gāmadvāre eka - - - parabhāge wanting in B[d]. [14] B[cd] gāmaṇḍavaṇḍa. [15] B[b] sāsanaṁ iharāhi, B[d] ekaṁ sāsanaṁ iharāhi. [16] B[cd] nikkhamanto. [17] B[c] kaḍḍhento, B[d] kaḍḍhento. [18] B[c] nikkhami, B[d] nikkhami. [19] B[cd] gocaraṁ caritvā. [20] B[c] sukhito. [21] B[cd] aphusanto. [22] B[cd] pavisāmi. [23] B[b] rājānaṁ puccheyyāsi. [24] B[b] pūrato gantvā. [25] C[c] B[d] yeva. [26] B[b] omits eko migo - - - tatoparabhāge, B[d] purato gantvā in the place of tatoparabhāge. [27] B[cd] adds tatheva pucchitvā. [28] B[cd] yeva. [29] C[c] B[cd] vasanto. [30] B[b] sannisinno, B[cd] adds pi. [31] B[b] pūrato gantvā, B[d] pūrato gantvā.

ekā rukkhadevatā disvā „Caṇḍa kahaṃ yāsīti“ pucchitvā „rañño santikan“ ti vutte „rājā kira paṇḍito, aham pubbe sakkārappatto ahosiṃ, idāni pana pallavamuṭṭhimattam pi na labhāmi, tattha kiṃ kāraṇan ti rājānaṃ puccheyyāsīti“ āha. Tatoparabhāge pana aṇṇo eko nāgarājā disvā tath' eva pucchitvā „rājā kira paṇḍito, pubbe imasmiṃ sare udakaṃ pasannaṃ maṇivaṇṇaṃ, idāni āvilaṃ maṇḍakapariyonaddhaṃ, tattha kiṃ kāraṇan ti rājānaṃ puccheyyāsīti“ āha. Atha aṇṇo parato nagarassa āsannaṭṭhāne ekasmiṃ ārāme vasantā tāpasā disvā tath' eva pucchitvā „rājā kira paṇḍito, pubbe imasmiṃ ārāme phalāphalāni madhurāni ahesuṃ, idāni nirojāni kasaṭāni jātāni, tattha kiṃ kāraṇan ti rājānaṃ puccheyyāsīti“ āhaṃsu. Tato aṇṇo parato pana nagaradvārasamīpe ekissā sālāya brāhmaṇamāṇavakā disvā „kahaṃ bho Caṇḍa gacchasīti“ vatvā „rañño santikan“ ti vutte „tena hi no sāsanaṃ gahetvā gaccha, amhākaṃ hi pubbe gahitagahitaṭṭhānaṃ pākaṭaṃ hoti“, idāni pana chiddaghaṭe udakaṃ viya na saṇṭhāti na paññāyati andhakāraṃ hoti“, tattha kiṃ kāraṇan ti rājānaṃ puccheyyāsīti“ āhaṃsu. Gāmaṇiraṇḍo imāni cuddasa sāsanāni gahetvā rañño santikaṃ agamāsi. Rājā vinicchayaṭṭhāne nisinno va sabbaṃ. Gopasāmiko gāmaṇicaṇḍaṃ gahetvā rājānaṃ upasaṃkami. Rājā Gāmaṇicaṇḍaṃ disvā va saññānitvā „ayaṃ amhākaṃ pitu upaṭṭhāko amhe ukkhipitvā parihari, kahaṃ nu kho etakaṃ kālaṃ

---

[1] B[6] caṇḍa. [2] B[6] gaccheyyāsīti. [3] B[6] omit pana. [4] B[6] pannavaṇṇaṃ, B[6] pasannaṃ-. [5] B[6] tato aparabhāge. [6] B[6] omit pana aṇṇo. [7] B[6] sabbe sāla, B[6] sabbe. [8] B[6] pasannasaralapariyonaddhaṃ, B[6] | apaṇṇakasaralapari-. [9] B[6] jātā. [10] B[6] assamapadaṃ. [11] C[6] gāmaṇi. [12] B[6] phalāni. [13] B[6] sabbe nirasāni. [14] B[6] katakāni. [15] B[6] akatakāni. [16] B[6] ahaṃsu. [17] C[6] omit vatvā, B[6] na. [18] B[6] pavate gatva, B[6] pāsato gantvā. [19] B[6] omit pana. [20] B[6] nagarassāsanne. [21] B[6] assayaṃ. [22] B[6] caṇḍa. [23] C[6] nāsetā, C[6] nāsi corr. to na si. [24] B[6] gahaṭṭhānaṃ. [25] B[6] ahosi, B[6] ahosi. [26] B[6] bhinnaghaṭe. [27] antakāle viya ahosi, B[6] andhakāro viya hoti. [28] B[6] gāmaṇicaṇḍo, B[6] gāmaṇiraṇḍo. [29] B[6] disvā, B[6] disvā. [30] B[6] āgantvā. [31] B[6] add ca. [32] B[6] omits va. [33] B[6] pitusa-. [34] B[6] -vaṭṭam. [35] B[6] -vaṭṭaṃ. [36] C[6] B[6] omit ca. [37] B[6] pitaṭṭhāne, B[6] atthāne.

vasîti" cintetvā „ambho Caṇḍa kahaṁ ettakaṁ kālaṁ vasi, cirakālato paṭṭhāya na paññāyasi[1], ken' atthena āgato sîti" āha. „Āma deva amhākaṁ devassa saggagatakālato[2] paṭṭhāya janapadaṁ gantvā[3] kasikammaṁ katvā jîvāmi, tato maṁ ayaṁ puriso goṇaṭṭakāraṇā[4] rājadūtaṁ dassetvā tumhākaṁ santikaṁ[5] ākaḍḍhîti[6]". „Anākaḍḍhiyamāno na āgaccheyyāsi, ākaḍḍhitabhāvo yeva te[7] sobhano, idāni taṁ daṭṭhuṁ labhāmi[8], kahaṁ so puriso" ti. „Ayaṁ devā" 'ti. „Saccaṁ kira bho amhākaṁ Caṇḍassa[9] dūtaṁ dassesîti[10]". „Saccaṁ devā" 'ti. „Kiṁkāraṇā" ti. „Ayaṁ me dve goṇe na detîti". „Saccaṁ kira Caṇḍā[11]" 'ti. „Tena hi deva mayhaṁ pi[12] sunāthā" 'ti sabbaṁ pavattiṁ kathesi. Taṁ sutvā rājā goṇasāmikaṁ pucchi: kiṁ[13] bho tava[14] gehaṁ pavisante goṇe addasā[15]" ti. „Nâddasaṁ[16] devā" 'ti. „Kiṁ[17] bho maṁ 'Adāsamukharājā nāmā' 'ti kathentānaṁ na sutapubbaṁ tayā, vissattho[18] kathehîti". „Addasaṁ[19] devā" 'ti. „Bho Caṇḍa[20] gonānaṁ aniyyāditattā goṇā tava gîvā, ayaṁ pana puriso disvā va[21] 'na passāmîti' sampajānamusāvādaṁ bhaṇi, tasmā tvaṁ ñeva kammiko hutvā imassa purisassa akkhîni uppāṭetvā[22] sayaṁ goṇamūlaṁ catuvîsatikahāpaṇe dehîti" evaṁ[23] vutte goṇasāmikaṁ bahikariṁsu. So „akkhîsu uppāṭitesu[24] kahāpaṇehi[25] kiṁ karissāmîti" Gāmaṇicaṇḍassa[26] pādesu patitvā „sāmi Caṇḍa[27] goṇamūlakahāpaṇā[28] ca tuyh' eva hontu ime ca gaṇhā" ti aññe[29] pi kahāpaṇe datvā palāyi. Tato dutiyo āha: „ayaṁ deva mama pajāpatiṁ paha-

[1] instead of vasîti cintetvā - - - na paññāyasi B[d] has vasi rājupaṭṭhāya pi na paññāyatîti pucchetvā, and B[d] vasi rājupaṭṭhāya pi nam paññayasi. [2] B[d] saggagamanam amanakālato. [3] B[c] gatvā. [4] B[cd] goṇaṭṭa-. [5] B[c] adda mama, B[d] mamaṁ. [6] B[cd] ākaḍḍhatîti. [7] C[s] ne, B[cd] omit te. [8] B[c] labhāmîti, B[d] -mîti. [9] B[cd] caṇḍassa. [10] B[d] dassetîti. [11] B[cd] caṇḍā. [12] B[cd] add vacanaṁ. [13] C[ks] kiṁ. [14] C[k] va, C[s] omits tava. [15] B[c] passi and omits ti. [16] B[c] nupassāmi and omits devā, B[d] na dassa. [17] B[cd] vissatho. [18] B[c] saccaṁ addassa. B[d] saccaṁ addasa. [19] B[cd] caṇḍa. [20] C[k] omits va. [21] C[ks] imassa ca purisassa - -, B[c] imassa pūrisassa ca pacāpatiyāya ca a. uppādetvā, B[d] i. pūrisassa ca pajāpatiyā ca akkhîni uppādetvā. [22] B[c] omits evaṁ. [23] B[cd] -titesu. [24] B[cd] catuvîsati ka-. [25] B[d] -caṇḍassa. [26] B[d] caṇḍa. [27] C[k] -ṇā. [28] B[c] idaṁ me gaṇhāhi, B[d] idameva gaṇhāhi, C[s] ima maṁ na gaṇhatha ti. [29] C[k] aññaṁ, C[s] aññaṁ-.

ritvā gabbhaṁ pātesîti". „Saccaṁ Caṇḍā'" 'ti. „Suṇāhi mahārājā" 'ti Caṇḍo[2] sabbaṁ[3] vitthāretvā kathesi. Atha naṁ rājā „kiṁ pana tvaṁ etassa pajāpatiṁ paharitvā gabbhaṁ pātesîti" pucchi. „Na pātemi devā" 'ti'. „Ambho sakkhissasi tvaṁ iminā gabbhassa pātitabhāvaṁ[4] sādhetun[5]" ti. „Na sakkomi devā" 'ti. „Idāni kiṁ karohîti'". „Puttaṁ[6] me laddhuṁ vaṭṭatîti". „Tena hi ambho Caṇḍa[7]" tvaṁ etassa pajāpatiṁ tava gehe karitvā yadā puttaṁ vijātā hoti tadā naṁ netvā etass' eva dehîti". So pi Gāmaṇicaṇḍassa[11] pādesu patitvā „mā me sāmi gehaṁ bhindîti"" kahāpaṇe[12] datvā palāyi. Atha tatiyo patvā[13] „iminā me deva paharitvā[14] assassa pādo[15] bhinno" ti āha. „Saccaṁ Caṇḍā'" 'ti. „Suṇohi mahārājā" 'ti Caṇḍo[16] taṁ pavattiṁ vitthāretvā[17] kathesi. Taṁ sutvā rājā assagopakaṁ āha: „saccaṁ kira tvaṁ 'assaṁ paharitvā nivattehîti' kathesîti". „Na kathemi devā" 'ti. So punavāre pucchito „āma kathesiṁ[20]" ti āha. Rājā Caṇḍaṁ[21] āmantetvā „ambho Caṇḍa[22] ayaṁ kathetvā[23] 'na kathemîti' musāvādaṁ karî", tvaṁ[24] etassa jivhaṁ chinditvā assamūlaṁ[25] amhākaṁ santikā[26] gahetvā sahassaṁ dehîti" āha. Assagopako[27] aparo pi kahāpaṇe datvā palāyi. Tato naḷakāraputto[28] „ayaṁ me deva pitighātacoro[29]" ti āha. „Saccaṁ kira Caṇḍā[30]" 'ti. „Suṇohi devā" 'ti[31] Caṇḍo[32] tam pi kāraṇaṁ vitthāretvā kathesi. Rājā[33] naḷakāraṁ[34] āmantetvā „idāni kiṁ karosîti"" pucchi.

---

[1] B[f] candā. [2] B[f] cando. [3] B[f] taṁ sabbaṁ. [4] B[f] adā āha. [5] B[f] iminā paharitvā gabbhapātitabhāvaṁ. [6] B[f] deva puttaṁ. [7] C[s] vaddhatîti. [10] B[f] canda. [11] B[f] -candassa. [12] B[f] bhindā ti. [13] B[f] -naṁ. [14] B[f] gantvā. [15] B[f] deva assassa pāde paharitvā. [16] C[s] pāde, C[s] pāde corr. to pādo. [17] B[f] randa. [19] B[f] cando. [19] B[f] vitthārena. [20] B[f] kathemi. [21] B[f] candaṁ. [22] B[f] canda. [23] B[f] adā va. [24] B[f] vadati. [25] B[f] adā pana. [26] B[f] assassa mulaṁ. [27] B[f] -kaṁ. [28] B[f] adda sāmi me jīvā mā bhindehi ti vāmaṇicandassa, B[f] sāmi me jīvā mā chindehîti gāmaṇicandassa. [29] C[s] naḷakāraṇa-. [30] C[s] pitughātaka-, B[f] pitughātaka- [31] C[s] B[f] candā. [32] C[s] adda sunāmi vadehi, C[s] vadehi corrd ti. [33] C[s] omits cando, B[f] cando. [34] B[f] atha rājā. [35] C[s] naḷa-, B[f] naḷakāraka, B[f] naḷakāraputtaṁ. [36] B[f] kartasatîti

„Deva pitaraṁ me[1] laddhuṁ vaṭṭatîti[2]". „Ambho Caṇḍa[3], imassa[4] pitaraṁ laddhuṁ vaṭṭati[5], matakaṁ pana na sakkā āṇetuṁ[6], tvaṁ imassa mātaraṁ āṇetvā tava geho katvā[7] etassa[8] pitā hohîti". Naḷakāraputto „mā me sāmi matassa pitu gehaṁ bhinditi"[9] Gāmaṇicaṇḍassa[10] kahāpaṇe[11] datvā palāyi. Gāmaṇicaṇḍo[12] aṭṭe[13] jayaṁ patvā tuṭṭhacitto rājānaṁ āha: „atthi deva tumhākaṁ[14] kehici kehici[15] sāsanaṁ pahitaṁ, taṁ vo kathemîti". „Kathehi Caṇḍā[16]" 'ti. Caṇḍo[17] brāhmaṇamāṇavakānaṁ sāsanaṁ ādiṁ katvā paṭilomakkamena[18] ekekaṁ[19] kathesi. Rājā paṭipāṭiyā vissajjesi, kathaṁ: Paṭhamaṁ tāva sāsanaṁ sutvā „pubbe tesaṁ vasanaṭṭhāne velaṁ jānitvā[20] vassanakukkuṭo[21] ahosi, tesaṁ tena saddena uṭṭhāya mante gahetvā sajjhāyaṁ karontānaṁ ñeva[22] aruṇo uggacchati, tena tesaṁ gahitagahitaṁ na nassi[23], idāni pana nesaṁ vasanaṭṭhāne avelāya vassanakukkuṭo[24] atthi, so atirattiṁ vā vassati atipabhāte vā, atirattiṁ vassantassa[25] sadden' uṭṭhāya mante gahetvā niddābhibhūtā sajjhāyaṁ akatvā va puna sayanti, atipabhāte vassantassa[26] sadden' uṭṭhāya sajjhāyituṁ na labhanti, tena tesaṁ gahitagahitaṁ[27] na paññāyatîti" āha. Dutiyaṁ sutvā „te pubbe samaṇadhammaṁ[28] karontā[29] kasiṇaparikamme[30] yuttapayuttā ahesuṁ, idāni pana samaṇadhammaṁ vissajjetvā akattabbesu yuttapayuttā[31] ārāme uppannāni phalāphalāni upaṭṭhākānaṁ datvā piṇḍapātapaṭipiṇḍena[32] micchājīvena jīvikaṁ[33] kappenti, tena tesaṁ[34] phalāphalāni na

---

[1] B[d] me pi-. [2] C[be] vaḍḍhatîti. [3] B[d] caṇḍa. [4] B[d] add kira. [5] C[b] vaḍḍhati, C[e] vaḍḍhatîti, B[d] vaṭṭatîti. [6] B[d] kiñcāpi matakaṁ puna sakkā puna āṇetuṁ, B[d] kiñcāpi m. puna na s. puna āṇetuṁ. [7] C[e] omits t. g. k. [8] B[d] ekassa. [9] B[d] bhindîti. [10] C[e] -ṇi-, B[d] -ṇicaṇḍassa, B[d] -ṇicaṇḍassa. [11] B[d] -naṁ, B[d] -ṇaṁ. [12] C[e] -ṇi-, B[d] -ṇicaṇḍo. [13] C[b] aḍḍhe, C[e] omits aṭṭe. [14] B[d] aṭṭhakaṁ santike. [15] B[d] only one kehici. [16] B[d] caṇḍā. [17] B[d] caṇḍo. [18] B[d] -pakkamena, B[d] -kkamena. [19] B[d] add kathaṁ. [20] B[d] jānatvā, B[d] jānetvā. [21] B[d] sakavassana-. [22] C[be] ñeva. [23] C[b] nassa, B[d] nassati, B[d] nassatî. [24] B[d] pavassana-. [25] B[d] add tassa. [26] B[d] vassanti, B[d] vāvassanta. [27] B[d] gahitaṁ. [28] C[e] -dhammaṁ. [29] C[e] omits karontā. [30] B[d] -kammena. [31] B[d] add va. [32] B[d] -piṇḍakena. [33] B[d] -jīvaṁ. [34] B[d] tenesaṁ, B[d] tenatenesaṁ.

madhurāni[1] jātāni, sace pana te pubbe viya samaggā[2] puna[3] samaṇadhammesu[4] yuttapayuttā bhavissanti puna tesaṁ phalāphalāni madhurāni[5] bhavissanti, te tāpasā rājakulānaṁ paṇḍitabhāvaṁ na jānanti, samaṇadhammaṁ tesaṁ kātuṁ vadehīti" āha. Tatiyaṁ sutvā „te nāgarājāno aññamaññaṁ kalahaṁ karonti, tena taṁ[6] udakaṁ āvilaṁ jātaṁ, sace te pubbe viya samaggā bhavissanti puna pasannaṁ[7] bhavissatīti" āha. Catutthaṁ sutvā „sā rukkhadevatā pubbe aṭavipaṭipanne[8] manusse rakkhati, tasmā nānappakāraṁ balikammaṁ labhati, idāni pana ārakkhaṁ na karoti, tasmā balikammaṁ na labhati, sace pubbe viya ārakkhaṁ karissati puna lābhaggappattā bhavissati, rājūnaṁ atthibhāvaṁ[9] na jānāti, tasmā aṭaviārūḷhamanussānaṁ[10] rakkhaṁ[11] kātuṁ vadehīti" āha. Pañcamaṁ sutvā „yasmiṁ vammikapāde nisīditvā so tittiro manāpaṁ vassati tassa heṭṭhā mahantā nidhikumbhī[12] atthi, taṁ uddharitvā gaṇhāhīti" āha. Chaṭṭhaṁ sutvā „yassa rukkhassa mūle so migo tiṇāni khāditum sakkoti tassa rukkhassa upari mahantaṁ bhamaramadhuṁ[13], so madhumakkhikāsu[14] tiṇesu paluddho, aññāni[15] khādituṁ[16] na sakkoti, tvaṁ taṁ madhupaṭalaṁ[17] haritvā aggamadhuṁ amhākaṁ pahiṇa, sesaṁ[18] attanā paribhuñjā" 'ti āha. Sattamaṁ sutvā „yasmiṁ vammike so sappo vasati tassa heṭṭhā mahantā nidhikumbhī[19], so taṁ rakkhamāno vasanto nikkhamanakāle dhanalobhena sarīraṁ[20] lagganto nikkhamati, gocaraṁ gahetvā dhanasinehena alagganto vegena sahasā pavisati, taṁ[21] nidhikumbhiṁ[22] uddharitvā tvaṁ gaṇhāhīti" āha. Aṭṭhamaṁ sutvā „tassā taruṇitthiyā sāmikassa ca mātāpitunnañ[23] ca va-

---

[1] Bd amb-. [2] Bcd omit samaggā. [3] Bd punapunaṁ. [4] B' -dhammena, Bd -dhamme, dhammaṁ karontā - - - - puna samaṇa wanting in C[2]. [5] Bd repeats madhurāni. [6] Bcd nesaṁ. [7] Bcd pasaṁ-. [8] B' aṭaviyaṁ maggapaṭi-, Bd aṭaviyaṁ paṭi- [9] Bcd paṇḍitabhāvaṁ. [10] B' -vipāk-. [11] B' ārakkha, Bd ārakkhaṁ. [12] C[2e] -i, B' -bhiyā, Bd -bhiyo. [13] Bcd amaramadhu atthi. [14] Bd -makkhikesu. [15] Bd adds tiṇāni. [16] sakkoti - - khādituṁ wanting in C[1]. [17] Bcd -paṭalaṁ. [18] Bcd taṁ sesaṁ. [19] all four MSS. -i, Bcd adds atthi. [20] Bcd adā katvā. [21] Bcd ta. [22] C[2e] -bhi, Bcd -bhiye. [23] Bd -pitūnañ, B' -pitunaṁ.

sanagāmānaṁ antare ekasmiṁ gāme[1] jāro atthi, sā taṁ saritvā tasmiṁ sinehena sāmikassa gehe vasituṁ asakkontī[2] 'mātāpitaro passissāmī'ti[3] jārassa gehe katipāhaṁ vasitvā mātāpitunnaṁ gehaṁ gacchati, tattha katipāhaṁ vasitvā puna jārassa saritvā 'sāmikassa gehaṁ gamissāmī'ti' puna jārass' eva gehaṁ gacchati, tassā itthiyā rājūnaṁ atthibhāvaṁ ācikkhitvā 'sāmikass' eva kira gehe vasituṁ sace noce vasatu 'taṁ' rājā gaṇhāpeti jīvitaṁ' te n' atthi appamādaṁ kātuṁ vaṭṭatī'ti tassā kathehī'ti[4] āha. Navamaṁ sutvā „sā gaṇikā pubbe ekassa hatthato bhatiṁ gahetvā taṁ ajjhupetvā[5] aññassa hatthato na' gaṇhāti, ten' assā pubbe bahuṁ[6] uppajji[7] idāni pana attano dhammataṁ vissajjetvā[8] ekassa hatthato gahitaṁ ajjhupetvā[9] va aññassa hatthato[10] gaṇhāti, purimassa okāsaṁ akatvā pacchimassa karoti, ten' assā bhati na uppajjati, na keci[11] naṁ upasaṁkamanti, sace attano dhamme ṭhassati[12] pubbe sadisā va[13] bhavissati, attano dhamme ṭhātuṁ assā[14] kathehī'ti[15] āha. Dasamaṁ sutvā „so gāmabhojako pubbe dhammena samena[16] aṭṭhaṁ vinicchini[17], tena manussānaṁ piyo ahosi manāpo, sampiyāyamānā[18] c' assa manussā bahupaṇṇākāraṁ āhariṁsu, tena abhirūpo dhanavā yasassampanno ahosi, idāni pana lañcavittako hutvā adhammena aṭṭhaṁ vinicchinati, tena duggato[19] kapaṇo paṇḍurogena abhibhūto, sace pubbe viya dhammena aṭṭhaṁ vinicchinissati puna pubbe[20] sadiso bhavissati[21], so rañño atthibhāvaṁ na jānāti, dhammena aṭṭhaṁ vinicchinituṁ assa kathehī'ti[22] āha. Iti so Gāmaṇicaṇḍo[23] imāni ettakāni[24] sāsanāni ārocesi. Rājā attano paññāya sabbāni pi[25] tāni sabbaññu-

---

[1] B[d] gamako. [2] C[b] B[d] -ti, C[c] -to. [3] B[d] add gatā. [4] dele sace? B[f] geha vasatu sace tattha, B[d] g. v. s. tvaṁ. [5] C[bc] -tvaṁ. [6] B[d] ajj-. [7] C[bc] omit na, B[f] hatthito na, B[d] hatthato bhatiṁ na. [8] B[f] cāti bahu, B[d] bhati bahu. [9] B[f] uppajjati, B[d] upajjati. [10] B[f] vissajjeti. B[d] vissajjeti. [11] B[f] ajj-, B[d] ajjh-. [12] B[d] adds bhatiṁ. [13] B[d] add pi. [14] B[f] ṭhitassa. [15] C[bc] ca, B[f] omits va. [16] C[c] ṭhapetuṁ assa, B[d] dhamme ṭhitassa mātugāmassa. [17] C[b] omits samena. [18] C[bc] B[d] -nati. [19] C[bc] -no, B[f] samiyāyamānā ṭha. [20] B[d] dukkato. [21] C[c] B[d] pubba, B[f] puppa. [22] B[f] -tiṁ [23] C[bc] -tuṁ. [24] B[d] -caṇḍo. [25] B[d] sabba-. [25] B[d] omit pi.

Buddho viya vyākaritvā[1] Gāmaṇicaṇḍassa[2] bahuṃ[3] dhanaṃ datvā tassa vasanagāmaṃ brahmadeyyaṃ katvā tass' eva datvā uyyojesi. So nagarā nikkhamitvā Bodhisattena dinnaṃ[4] sāsanaṃ brāhmaṇamāṇavakānañ ca tāpasānañ ca nāgarājassa ca rukkhadevatāya ca ārocetvā tittirassa nisīdanaṭṭhānato[5] nidhiṃ gahetvā migassa[6] tiṇakhādanaṭṭhāne[7] rukkhato bhamaramadhuṃ gahetvā rañño madhuṃ[8] pesetvā sappassa[9] vasanaṭṭhāne[10] vammikaṃ bhindāpetvā[11] nidhiṃ saṅgahetvā[12] taruṇitthiyā[13] ca gaṇikāya ca gāmabhojakassa ca rañño kathitaniyāmena[14] sāsanaṃ ārocetvā mahantena yasena attano gāmaṃ[15] gantvā yāvatāyukaṃ ṭhatvā yathākammaṃ gato. Ādāsamukharājāpi dānādīni puññāni katvā jīvitāvasāne[16] saggapadaṃ[17] pūrento gato.

Satthā „na bhikkhave Tathāgato idān' eva mahāpañño pubbe pi mahāpañño yevā" 'ti imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne bahū[18] sotāpannā[19] sakadāgāmī[20] anāgāmī[21] arahantā[22] ahesuṃ;) „Tadā Gāmaṇicaṇḍo[23] Ānando ahosi, Ādāsamukharājā[24] pana ahaṃ evā" 'ti. Gāmaṇicaṇḍajātakaṃ[25].

8. Mandhātujātaka.

Yāvatā candimasūriyā[26] ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto ekaṃ ukkaṇṭhitabhikkhuṃ ārabbha kathesi. So kira Sāvatthiyaṃ[27] piṇḍāya caramāno ekaṃ alaṃkatapaṭiyattaṃ itthiṃ disvā ukkaṇṭhi. Atha naṃ bhikkhū dhammasabhaṃ[28] āṇetvā „ayaṃ bhante bhikkhu ukkaṇṭhito" ti Satthu dassesuṃ. Satthā „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito" ti pucchitvā „saccaṃ bhante" ti vutte „kadā

---

[1] Bᵈ byā-. [2] Bᵈᵉ -caṇḍassa, Bᵗ adds pana. [3] Bᵈᵉ bahu. [4] Bᵈᵉ dinna. [5] Bᵈ vasanaṭṭhānato, Bᵗ vasanaseva datvā uyyojanato. [6] Bᵈᵉ gamissa. [7] Bᵗ -khādanaṭṭhāne. [8] Bᵗ omits madhuṃ. [9] Bᵈᵉ sabbasa. [10] Bᵗ pavanaṭṭhāne. [11] Bᵗ khanitvā. [12] Bᵈᵉ gahetvā. [13] Bᵗ taruṇaitthiyā. [14] Bᵈᵉ nena. [15] Bᵈᵉ gāmakaṃ. [16] Bᵈᵉ -pariyosāne. [17] Bᵈᵉ saggapūraṇaṃ. [18] Bᵗ adds vatvā satthā, Bᵈᵉ vatvā. [19] all four MSS bahu. [20] Bᵈ -nna. [21] Cᵇᵉ Bᵗ -mi. [22] Cᵇᵉ -to. [23] Bᵈᵉ -caṇḍo. [24] Bᵗ -mahārājā. [25] Bᵈᵉ -caṇḍajātakaṃ sattamaṃ. [26] Cᵇᵉ -su-. [27] Bᵈᵉ -tthi. [28] Bᵗ -bhāyaṃ.

tvaṁ bhikkhu aggaṁ ajjhāsayasamāno taṇhaṁ pūretuṁ sakkhissasi, kāmataṇhā hi nām' esā[1] samuddo viya duppūrā. porāṇā[2] dvisahassadīpaparivāresu[3] catūsu[4] mahādīpesu cakkavattirājaṁ kāretvā tāvatiṁsaparihārem[5] eva Cātummahārājikadevaloke[6] rajjaṁ kārentā[7] Tāvatiṁsadevaloke chattiṁsāya Sakkānañ ca[8] vasanaṭṭhāne devarajjaṁ kāretvāpi attano kāmataṇhaṁ pūretuṁ asakkontā[9] va kālaṁ akaṁsu. tvaṁ pan' etaṁ[10] taṇhaṁ kadā pūretuṁ sakkhissasīti[11]... vatvā atītaṁ āhari:

Atīte pathamakappesu[12] Mahāsammato nāma rājā ahosi, tassa putto Rojo nāma, tassa putto Vararojo nāma[13], tassa putto Kalyāṇo nāma, tassa putto Varakalyāṇo nāma, Varakālyāṇassa[14] putto Uposatho nāma[15], Uposathassa[16] putto[17] Mandhātā[18] nāma ahosi. So sattahi ratanehi catūhi iddhīhi[19] samannāgato cakkavattirajjaṁ kāresi. Tassa vāmahatthaṁ sammiñjetvā[20] dakkhiṇahatthena apphoṭhitakāle[21] ākāsā[22] dibbamegho viya jānuppamāṇaṁ[23] sattaratanavassaṁ[24] vassati[25], evarūpo acchariyamanusso ahosi. So[26] caturāsītivassasahassāni kumārakīḷaṁ[27] kīḷi, caturāsītivassasahassāni oparajjaṁ[28] kāresi, caturāsītivassasahassāni cakkavattirajjaṁ kāresi, āyu pan' assa[29] asaṅkheyyaṁ ahosi. So ekadivasaṁ kāmataṇhaṁ pūretuṁ asakkonto ukkaṇṭhitākāraṁ[30] dassesi. Amaccā[31] „kiṁ nu kho deva ukkaṇṭhito sīti" pucchiṁsu. „Mayhaṁ puññabale[32] olokiyamāne[33] idaṁ rajjaṁ kiṁ karissati, kataraṁ[34] nu kho ṭhānaṁ ramaṇīyan" ti. „Devaloko mahārājā" ti. So cakkaratanaṁ abbhukkiritvā saddhiṁ parisāya Cātummahārā-

---

[1] C^b ti nāmesā, C^c kāmataṇhā panesā. [2] C^c porāṇa, B^d purāṇakarājāno, B^d porāṇakarājāno. [3] B^d dvisahassaparivuttadīpaparivāresu, B^d -parittadīpa-. [4] C^{bc} B^d catusu. [5] B^{dd} cātumaha-. [6] C^c kārento, B^d kārenta, B^d karonto. [7] B^d omits ca. [8] B^{dd} -to. [9] B^d pana. [10] C^b B^d -titi. [11] B^d -ppe. [12] B^d omits tassa putto Vararojo nāma. [13] B^{dd} tassa. [14] C^c omits uposatho nāma uposathassa putto; cfr Weber's Ind. Stud. 5 Bd. p. 418 and Cetiyajātaka below. [15] B^{dd} -tu. [16] B^{dd} catuiddhihi. [17] C^c B^d sammiñjitvā, B^d sampañcitvā. [18] C^c appa-, B^d ampotesitato kāle, B^d appoṭesi tato kāle. [19] B^d -sañ, B^d -su and adds oloketvā. [20] C^{bc} jannu-, B^d jānu-. [21] B^d -ssaṁ, B^{dd} sattaratanañ vasse. [22] C^c vassi, B^d vasseti, B^d vassati. [23] C^b B^d omit su. [24] B^d -ro-. [25] B^{dd} upa-. [26] B^{dd} -āyu pamāṇassa. [27] B^d aggaṭhi-. [28] B^d athāmarā. [29] B^{dd} -lena. [30] su C^b corrected from -ssu, C^b B^{dd} -no. [31] C^b kataṁnu, C^c kathaṁnu, B^{dd} kataraṁ.

jikadevalokaṁ[1] agamāsi[2]. Ath' assa cattāro mahārājāno dibbamālāgandhahatthā[3] devagaṇaparivutā paccuggamanaṁ katvā taṁ ādāya Cātummahārājikadevalokaṁ[4] gantvā devarajjaṁ adaṁsu[5]. Tassa sakaparisāya parivāritass' eva tasmiṁ rajjaṁ kārentassa digho addhā[6] vītivatto. So tatthāpi taṇhaṁ pūretuṁ asakkonto ukkaṇṭhitākāraṁ dassesi. Cattāro mahārājāno „kiṁ nu kho mahārāja[7] ukkaṇṭhito sīti" pucchiṁsu. „Imamhā devalokā kataraṁ ṭhānaṁ ramaṇīyan"[8] ti. „Mayaṁ deva paresaṁ upaṭṭhākamanussasadisā[9], Tāvatiṁsadevaloko ramaṇīyo" ti. Mandhātā cakkaratanaṁ abbhukkiritvā attano parisāya parivuto tāvatiṁsābhimukho pāyāsi. Ath' assa Sakko devarājā dibbamālāgandhahattho devagaṇaparivuto paccuggamanaṁ katvā hatthe gahetvā „ito ehi mahārājā" 'ti āha. Rañño devagaṇaparivutassa gamanakāle pariṇāyakaratanaṁ[10] cakkaratanaṁ ādāya saddhiṁ parisāya manussapathaṁ otaritvā attano nagaraṁ eva pāvisi. Sakko Mandhātuṁ[11] Tāvatiṁsabhavanaṁ netvā devatā dve koṭṭhāse katvā attano rajjaṁ[12] majjhe bhindītvā[13] adāsi. Tato paṭṭhāya dve rājāno rajjaṁ kāresuṁ. Evaṁ kāle gacchante Sakko saṭṭhiñ ca vassasatasahassāni[14] tisso ca vassakoṭiyo āyuṁ khepetvā cavi[15], aññe Sakko nibbatti, so pi devarajjaṁ kāretvā āyukkhayena cavi. Eten' upāyena chattiṁsa Sakkā caviṁsu. Mandhātā[16] pana manussaparihārena[17] devarajjaṁ kāreti[18] yeva. Tassa evaṁ kāle gacchante bhiyyosomattāya kāmataṇhā uppajji: so „kiṁ me upaḍḍharajjena, Sakkaṁ māretvā ekarajjaṁ eva[19] karissāmīti[20]". Sakkaṁ māretuṁ nāma na[21] sakkā. Taṇhā pan' esā[22] vipattimūlaṁ. Ten' assa āyusaṅkhāro parihāyi, jarā sarīraṁ parihari, ma-

---

[1] B[1] catuma- -ka- d., B[2] catuma- -kadevaluka corr. to- -kaṁ. [2] B[1] āg-, B[2] āgamāsi. [3] C[1] -la-. [4] B[1] catuma-, B[2] cātuma-. [5] B[2] -suṁ. [6] B[2] addhāno. [7] B[2] deva. [8] B[2] -ṇiyataran [9] B[2] upaṭṭhakapariso-. [10] C[2] -ṇā-, B[1] paṭiṇāyatanaṁ, B[2] pariṇāyakāṭaṁ. [11] C[2] -tā, B[2] -taṁ [12] B[2] devara-. [13] B[2] paṭṭhi- [14] B[2] saṭṭhivassasatasahassādhikāni. [15] C[2] B[1] omit cavi. [16] B[2] -to [17] B[2] -ssaparihena [18] B[2] -ti. [19] B[2] -rajjaṁ me va. [20] B[2] adds ciṁtesi. [21] B[2] omits na. [22] B[2] nāmesā.

ussassarīrañ ca nāma devaloke na bhijjati'. Atha so[2] deva-loka bhassitvā uyyāne otari. Uyyānapālo tassa āgatabhāvaṁ rājakule[3] nivedesi, rājakulaṁ[4] āgantvā uyyāne yeva sayanaṁ paññāpesi, rājā anuṭṭhānaseyyāya[5] nipajji. Amaccā „deva tumhākaṁ parato kiṁ ti kathemā“ 'ti pucchiṁsu. „Mama parato tumhe imaṁ sāsanaṁ mahājanassa katheyyātha: Mandhātumahārājā dvisahassadīpaparivāresu[6] catusu[7] mahādīpesu cakkavattirajjaṁ kāretvā digharattaṁ Cātummahārājikesu[8] rajjaṁ kāretvā chattiṁsāya Sakkānaṁ āyuparimāṇena[9] devaloke rajjaṁ kāretvā va[10] kālaṁ akāsiṁ[11]. So evaṁ vatvā kālaṁ katvā yathākammaṁ gato.

Satthā imaṁ atītaṁ āharitvā abhisambuddho hutvā imā gāthā avoca:

1. Yāvatā candimasuriyā[12] [pariharanti]
disā bhanti virocamānā
sabbe va dāsā Mandhātu[13]
[ye[14]] pāṇā pathavinissitā[15]. 22.

2. Na kahāpaṇavassena[16] titti kāmesu vijjati, (Dhp. p. 36.)
appassādā[17] dukhā[18] kāmā iti viññāya paṇḍito 23.

3. Api dibbesu kāmesu ratiṁ so nādhigacchati,
taṇhakkhayarato hoti Sammāsambuddhasāvako ti. 24.

Tattha yāvatā ti pariccheda vacanaṁ, pariharantī ti yattakena[19] 'pariccheda-ena Sinerum pariharanti, disā bhantī ti dasasu disāsu[20] bhāsanti[21], virocamānā[22] ti ālokakaraṇatāya virocanasabhāvā, sabbe va dāsā Mandhātu[23] ye[24] pāṇā pathavinissitā[25] ti ettake[26] padese pathavinissitā[27] pāṇā jana-padavāsino manussā sabbe va te dāsā, mayaṁ[28] rañño Mandhātussa ayirako[29] no rājā Mandhātā ti evaṁ upagatattā[30] bhujissāpi[31] samānā dāsā yeva, na kahāpaṇavassena[32] 'ti tesaṁ dāsabhūtānaṁ manussānaṁ saṅgahaṁ katvā Mandhātā

---

[1] B[c] devaloke vijjati, Bd na devaloke vijjati. [2] B[cd] kho. [3] C[s] -laṁ. [4] B[cd] -ā. [5] B[c] anuṭṭhāya seyyāya. [6] B[cd] -sapariyantadīpapari-. [7] so all four MSS. [8] B[c] catuma-, B[d] cātuma-. [9] B[cd] āyuppamāṇena. [10] B[c] aḍḍha taṇhaṁ apuretvā, B[d] taṇhaṁ apuretvā. [11] B[c] -sā-. [12] C[ks] -tā. [13] B[c] aḍḍha ca māga. [14] B[cd] pathavisitā. [15] B[cd] -vāsena. [16] B[cd] appasādā. [17] B[cd] dukkhā. [18] B[cd] yattha-. [19] C[s] omits disāsu, C[s] has added disāsu. [20] B[cd] obhāsanti. [21] C[ks] virocan. [22] B[cd] ye ca. [23] B[cd] ettake. [24] B[cd] pathavi-. [25] B[c] mayhaṁ. [26] B[c] ayyako, B[d] ayyako. [27] B[cd] upasaṅkamanta. [28] C[ks] bhuñjissāmi, B[c] bhujassāpi, B[d] bhuñjissāmi. [29] B[c] -navasena.

appotetvā[1] sattaratanavassaṃ vassāpeti[2], tam idha kahāpanavassaṃ ti vuttaṃ. tittī kāmesū 'ti tesūpi kahāpanavassesu[3] vatthukāmakilesakāmesu[4] tittī nāma n' atthi, evaṃ duppūrā esā taṇhā, appassādā dukkhā kāmā ti supinakūpamattā[5] kāmā[6] appassādā parittasaṭṭhā, dukkhaṃ[7] eva pan' ettha bahutaraṃ. taṃ Dukkhakkhandhasutta-pariyāyena veditabbaṃ[8]. iti viññāya 'ti evaṃ jānitvā[9], dibbesu 'ti devatānaṃ paribhogesu rūpādīsu[10], ratiṃ so ti so vijānako bhikkhu dibbehi kāmehi nīmantiyamāno[11] pi tesu ratiṃ nādhigacchati āyasmā Samiddhi[12] viya, taṇhakkhayarato ti nibbānarato, nibbānaṃ hi āgamma taṇhā khīyati, tasmā taṃ taṇhakkhayan[13] ti vuccati. tattha rato hoti[14] abhirato, sammāsambuddhasāvako ti[15] Buddhassa savanante[16] jāto[17] bahussuto yogāvacarapuggalo[18].

Evaṃ Satthā imaṃ desanaṃ[19] āharitvā desetvā[20] catāri[21] saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi aññe pana bahusotāpattiphalādīni pāpuṇiṃsu) „Tadā Mandhātumahārājā[22] aham eva ahosiṃ" ti[23]. Mandhātujātakaṃ[24].

9. Tiriṭavacchajātaka.

Na yimassā[25] 'ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto āyasmato Ānandassa Kosalarañño mātugāmānaṃ[26] hatthato pañcasatāni rañño hatthato pañcasatānīti dussasahassapaṭilābhavatthuṃ ārabbha kathesi. Vatthuṃ heṭṭhā Dukanipāte Sigālajātake[27] vitthāritaṃ eva.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto Kāsiraṭṭhe[28] brāhmaṇakule nibbattitvā nāmagahaṇadivase Tiriṭavacchakumāro[29] ti katanāmo[30] anupubbena vayappatto Takkasilāya[31] sippāni[32] uggaṇhitvā agāraṃ ajjhāvasanto mātāpitunnaṃ[33] kālakiriyāya[34] saṃviggo[35] nikkhamitvā

---

[1] Bⁱᵈ appeṭetvā. [2] Bⁱᵈ pesi, Bᵈ vassāpesi. [3] Bᵈ vatthukāmesu-. [4] Bᵈ -kupamā. Cᵉ supinakūpamā corr. to -pamattā. [5] Bᵈ add nāma, Cᵉ has afterwards added nāma. [6] Cᵉ dukkhaṃ, Cᵉ dukkhāṃ corr. to dukkhaṃ. [7] Bᵈ dīpetabbaṃ. [8] Bᵈ jānetvā. [9] Cᵉ Bᵈ -dīsu. [10] Bᵈ -tayamāno. [11] Bᵈ samiddhiṃ. [12] Bᵈ tasmā taṇhakkhāye. [13] Bᵈ hotīti. [14] Bᵈ add saṃmā sāmañ ca sacchiṃ buddhattā sammāsaṃbuddho. [15] Cᵉ savanante. [16] Bᵈ jātattā sāvako. [17] Bᵈ -ro-. [18] Bᵈ dhammade-. [19] Bᵈ omit desetvā. [20] Bᵈ omit cattāri. [21] Bᵈ -turāja pana. [22] Bᵈ ahameva ti. [23] Cᵉ -tajā-, Bᵈ add athamaṃ. [24] Bᵈ -sasviṭṭhā. [25] Bᵈ -massa. [26] = Guṇaj., vide supra p. 23. [27] Bᵈ kāsikarathe. [28] Bⁱ titisaccha-, Bᵈ tirivaccha-. [29] Bᵈ nāmaṃ ahosi so. [30] Bᵈ -tāyaṃ. [31] Bᵈ sabbasippāni. [32] Bᵈ -tumaṃ. [33] Bᵈ kālaṃ-. [34] Bᵈ saṃviggahadayo hutvā.

isipabbajjaṃ pabbajitvā araññāyatane vanamūlaphalāphalehi yāpento[1] vāsaṃ kappesi. Tasmiṃ tattha vasante Bārāṇasirañño[2] paccanto kuppi[3]. So tattha gantvā yuddhaparājito maraṇabhayabhīto hatthikkhandhagato[4] ekena passena palāyitvā araññe vicaranto pubbaṇhasamaye Tiritavacche[5] phalāphalatthāya gate[6] tassa assamapadaṃ pāvisi. So „tāpasānaṃ vasanaṭṭhānan“ ti[7] hatthito otaritvā vātātapakilanto[8] pipāsito pānīyaghaṭaṃ olokento katthaci adisvā caṅkamanakoṭiyaṃ udapānaṃ addasa. Udakaṃ ussiñcanatthāya[9] rajjughaṭaṃ[10] adisvā pipāsaṃ sandhāretuṃ asakkonto hatthissa kucchiyaṃ baddhaṃ[11] yottaṃ gahetvā hatthiṃ udapānatate[12] ṭhapetvā[13] tassa pāde yottaṃ bandhitvā[14] yottena[15] udapānaṃ otaritvā yotte apāpuṇante uttarasāṭakaṃ[16] yottakoṭiyaṃ[17] saṅghāṭetvā[18] puna otaritvāpi[19] na-ppahosi yeva. So aggapādehi udakaṃ phusitvā[20] atipipāsito „pipāsaṃ vinodetvā maraṇaṃ pi sumaraṇan“ ti[21] udapāne patitvā yāvadatthaṃ pivitvā paccuttarituṃ asakkonto tattha eva aṭṭhāsi. Hatthī pi susikkhitattā aññattha agantvā rājānaṃ olokento tattha eva ṭhito[22]. Bodhisatto sāyanhasamaye phalāphalaṃ āharitvā hatthiṃ disvā „rājā āgato bhavissati, vammitahatthī[23] yeva pana[24] paññāyati, kiṃ[25] nu kho kāraṇan“ ti so hatthisamīpaṃ upasaṅkami. Hatthi[26] pi tassa upasaṅkamanabhāvaṃ ñatvā ekamantaṃ[27] aṭṭhāsi. Bodhisatto udapānataṭaṃ[28] gantvā rājānaṃ disvā „mā bhāyi mahārāja“ ti assāsetvā[29] nissenim bandhitvā rājānaṃ uttāretvā[30] kāyaṃ assa sambāhitvā telena makkhetvā[31] nahāpetvā phalāphalāni

---

[1] Bⁱᵈ -phalāhāro kutvā. [2] Cᵉ -si-. [3] Bⁱ kuppito, Bᵈ kupito. [4] Bⁱᵈ hatthikhandhavaragato. [5] Bⁱ tiritivacchassa, Bᵈ tirivacchissa. [6] Bⁱ gatagatakāle, Bᵈ gatakāle. [7] Bⁱ -nanti. [8] Cᵇ -kilanto, Cᵉ -kilanto. Bⁱ gaṇhaṃ na kilanto, Bᵈ vātātappena kilanto. [9] Bⁱᵈ add. pana. [10] Bⁱᵈ -ghaṭikaṃ. [11] Bⁱᵈ bandhana. [12] Bⁱᵈ udapānatte. [13] Bⁱ datvā, Bᵈ thapetvā. [14] Bⁱᵈ bandhetvā. [15] Cᵇ yotte. [16] Bᵈ uttari-. [17] Bⁱᵈ -yā. [18] Bⁱᵈ ghaṭetvā. [19] Bⁱ otaritattāpi, Bᵈ otaritattāpi. [20] Bⁱᵈ phusitvā. [21] Bⁱᵈ add. cintetvā. [22] Bⁱᵈ aṭṭhāsi. [23] Bⁱᵈ dhammika-. [24] Cᵇᵉ na, Bⁱ omits pana. [25] Bⁱᵈ kiṃ. [26] so all four MSS. [27] Bᵈ -ta. [28] Bⁱᵈ -tīraṃ. [29] Bⁱ omits assā-. [30] Bⁱᵈ uttaritvā. [31] Bⁱᵈ makkhitvā.

datvā[1] hatthissa sannāhaṁ mocesi. Rājā dvīhatihaṁ vissamitvā Bodhisattassa[2] attano[3] santikaṁ āgamanatthāya paṭiññaṁ gahetvā pakkāmi. Rājabalaṁ[4] nagarassa avidūre khandhāvāraṁ bandhitvā ṭhitaṁ[5] rājānaṁ āgacchantaṁ disvā parivāresi[6]. Bodhisatto pi māsaddhamāsaccayena[7] Bārāṇasiṁ[8] patvā uyyāne vasitvā punadivase[9] bhikkhaṁ caramāno rājadvāraṁ gato. Rājā mahāvātapānaṁ ugghāṭetvā rājaṅganaṁ olokayamāno Bodhisattaṁ disvā saññānitvā[10] pāsādā oruyha vanditvā mahātale[11] āropetvā samussitasetacchatte rājapallaṅke nisīdāpetvā attano paṭiyāditaṁ āhāraṁ bhojetvā[12] sayaṁ pi bhuñjitvā uyyānaṁ netvā tatth' assa caṅkamanādiparivāriṁ[13] vasanaṭṭhānaṁ kāretvā sabbe pabbajitaparikkhāre datvā uyyānapālaṁ paṭicchāpetva[14] vanditvā pakkāmi. Tato paṭṭhāya Bodhisatto rājanivesane bhuñji[15]. Mahāsakkārasammāno ahosi. Taṁ asahamānā[16] amaccā „evarūpaṁ sakkāraṁ eko[17] yodho labhamāno kiṁ nāma kareyyā" 'ti vatvā uparājānaṁ upasaṁkamitvā[18] „deva amhākaṁ rājā ekaṁ tāpasaṁ atimamāyati[19], kiṁ nāma tena tasmiṁ diṭṭhaṁ, tumhe pi tāva rañño saddhiṁ mantethā[20]" 'ti āhaṁsu[21]. So „sādhū" 'ti sampaṭicchitvā amaccehi saddhiṁ rājānaṁ upasaṁkamitvā vanditvā[22] paṭhamaṁ gāthaṁ āha:

1. Na-y-imassa vijjāmayam atthi kiñci
na bandhavo no pana te sahāyo,
atha kena vaṇṇena Tiriṭavaccho[23]
tedaṇḍiko bhuñjati aggapiṇḍan ti. 25.

Tattha nayimassa vijjāmayamatthi kiñcīti imassa tāpasassa vijjāmayaṁ kiñci kammaṁ n'atthi, na bandhavo ti sutabandhavasippabandhava-

[1] B[d] khaṭāpetvā. [2] C[be] -ttaṁ. [3] B[d] omits attano. [4] B[e] rājabalakāyo, B[d] rājaphalakāyo, C[e] rājabalaṁ corr. to rāja-. [5] C[e] taṁ. B[d] ṭhito. [6] B[d] add rājā nagaraṁ pavisitvā ṭhito. [7] B[d] aḍḍhamāsa-. [8] C[be] -alyaṁ, B[d] -si. [9] B[d] -saṁ. [10] B[d] saññāpetvā. [11] B[d] -taṁ. [12] B[e] bhūjetvā. [13] C[e] -raṁ, B[d] omit parivāriṁ, and add ratiṭṭhiṁ. [14] B[d] -ṇhāpetvā, C[e] vasāpetvā corr. to paṭicchāpetvā. [15] B[d] -ne yeva paribuñjati, B[e] -ne yeva paribhuñjiti. [16] C[be] asayha-. [17] B[d] add pi. [18] B[e] upagamitvā. [19] B[d] attiyaṁ ma-. [20] C[be] omit āhaṁsu. [21] B[d] omit vanditvā. [22] B[d] tiṭṭi-.

gottabandhavañātibandhavesu aññataro pi na hoti, no pana te sahāye ti sahapaṁsukīlito[1] sahāyako pi te na hoti, kena vaṇṇena 'ti kena kāraṇena, Tiritavaccho[2] ti tassa nāmaṁ, tadaṇḍiko ti kuṇḍikaṁ[3] ṭhapanatthāya[4] tidaṇḍaṁ gahetvā caranto, aggapiṇḍan ti rasasampannaṁ[5] rājārahaṁ aggabhojanaṁ.

Taṁ sutvā rājā puttaṁ āmantetvā „tāta mama paccantaṁ gantvā yuddhaparājitassa dvīhatīhaṁ anāgatabhāvaṁ sarasīti" vatvā „sarāmīti" vutte „tadā mayā[6] imaṁ nissāya jīvitaṁ laddhaṁ" ti sabbaṁ taṁ[7] pavattiṁ ācikkhitvā „tāta mama[8] jīvitadāyake mama santikaṁ[9] āgate rajjaṁ dadanto pi ahaṁ n' eva etena kataguṇānurūpaṁ[10] kātuṁ[11] sakkomīti" vatvā itarā dve gāthā avoca:

1. Apāsu[12] me yuddhaparājitassa
ekassa katvā vivanasmi[13] ghore
pasārayi[14] kicchagatassa pāṇiṁ[15],
ten' ūdatāriṁ[16] dukhasampareto[17]. 26.

2. Etassa kiccena idhānupatto
Vesāyino[18] visayā jīvaloke,
lābhārahe tāta Tiritavaccho[19],
deth' assa bhogaṁ yajataṁ ca[20] yaññan ti. 27.

Tattha āpāsu[21] 'ti āpadīsu, ekassā 'ti adutiyassa, katvā ti anukampaṁ karitvā pemaṁ uppādetvā, vivanasmiṁ[22] ti pāṇiyarahite[23] araññe, ghore ti dāruṇe, pasārayi kicchagatassa pāṇiṁ ti nissesato bandhitvā kūpaṁ[24] otāretvā dukkhagatassa mayhaṁ uttāraṇatthāya viriyapaṭisaṁyuttaṁ hatthaṁ pasāresi[25], tenūdatāriṁ dukhasampareto ti[26] tena kāraṇen' amhi[27] dukkhaparivārito pi tamhā kūpā[28] uṭṭhāno, etassa kiccena idhānupatto ti ahaṁ etassa tāpasassa kiccena tena katassa kiccassānubhāvena idha sam-

---

[1] C[s] -kiliṭṭo, B[c] kiḷiko, B[d] kiḷiko. [2] B[c] tiriti-, B[d] tiriṭi-. [3] B[c] kuṇḍaka, B[d] kuṇḍika. [4] B[c] ṭhapanatthāya, B[d] tthapanatthāya. [5] C[s] omit rasa. [6] B[d] mayhaṁ. [7] B[d] taṁ sabbaṁ. [8] B[d] -ke. [9] B[d] -guṇaṁ anu-. [10] B[c] -dātuṁ. [11] C[s] avāsu corr. to āpāsu, B[c] avassu, B[d] avāsu. [12] all four MSS. -asmiṁ. [13] B[cd] sahadassi. [14] C[s] pāṇiṁ, C[s] pāṇiṁ corr. to pāṇiṁ, B[cd] pāṇi. [15] C[s] tenudatiriṁ, B[c] tenuttāri, B[d] tenuddhatadi. [16] B[cd] dukkha-. [17] B[cd] veyyasi. [18] B[c] Hiriti-, B[d] tiriṭivecho. [19] C[s] yapitañca, B[d] jayatañca. [20] B[cd] avāsu. [21] C[s] B[d] -asmiṁ, B[c] -asmi. [22] C[s] pāṇiya- corr. to pāṇiya-, B[cd] pāṇiya-. [23] C[s] kūpā. [24] ghore - - - pasāresi wanting in B[c]. [25] C[s] - - sampare, C[s] - - sampare corr. to sampareto ti. [26] C[s] - - nena tamhi. [27] B[d] kupyā, and adds uddhaṭāti

patto[1], Vessāyino visayā[2] ti Vessāyi[3] vuccati Yamo[4] tassa visayā, jīvaloke ti manussaloke, aham hi imasmiṃ jīvaloke ṭhito Yamavisayaṃ maccuvisayaṃ paralokaṃ gato nāma ahosiṃ[5], so 'mhi etassa kiraṇā tato puna idhāgato ti vuttaṃ hoti, lābharaho ti lābhasaho[6], catupaccayalābhassa anucchaviko, dethassa bhogaṃ ti etena parikkhīṇajīvitabhaṃ catupaccayaṃ[7] sabbaṃ[8] samaṇaparikkhārasaṅkhātaṃ bhogaṃ etassa detha, yajatañ[9] ca yaññan ti tvañ[10] ca[11] amacce ca[12] nāgarā ca[13] ti sabbe pi tumhe etassa bhogaṃ[14] detha yaññañ ca yajatha, tassa hi diyyamāno deyyadhammo tena bhuñjitattā[15] bhogo hoti itaresaṃ dānayaññattā[16] yaññaṃ, tenāha: deth' assa bhogaṃ yajatañ ca yaññan ti.

Evaṃ raññā[17] gaganatale candaṃ[18] uṭṭhapentena[19] viya Bodhisattassa guṇe pakāsite[20] tassa guṇo sabbatthakam eva pākaṭo[21] jāto, atirekataro tassa[22] lābhasakkāro udapādi[23]. Tato paṭṭhāya ca[24] uparājā vā amaccā vā[25] aññe vā[26] koci kiñci[27] rājānaṃ vattuṃ[28] na visahi[29]. Rājā Bodhisattassa ovāde ṭhatvā dānādīni puññāni katvā saggapadaṃ[30] pūresi. Bodhisatto[31] abhiññā ca samāpattiyo ca uppādetvā Brahmalokaparāyano ahosi.

Satthā „purāṇakapaṇḍitāpi upakāravasen' eva[32] kariṃsū[33]" 'ti imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā rājā Ānando ahosi, tāpaso pana aham evā[34]" 'ti. Tiriṭavacchajātakaṃ[35].

10. Dūtajātaka.

Yassatthā dūram āyantīti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto ekaṃ lolabhikkhuṃ ārabbha kathesi. Vatthuṃ[36] Navanipāte Kākajātake[37] āvibhavissati. Satthā pana taṃ bhikkhuṃ āman-

---

[1] Bᵈ idhāgatto. [2] Bᵇ veyyāsino, Bᵈ veyyāsino vipassa? [3] Bᵈ seyyā. [4] Bᵇ yaso, Cᵃ yavo. [5] all four MSS ahosi. [6] Cᵃᵉ lābhāraho, Bᵇ alābhā arahho. [7] Cᵃ -paccaṃ, Cᵉ Bᵈ -paccaya. [8] Bᵇ omits sabbaṃ. [9] Cᵉ yajathañ corr. to -tañ, Bᵇ otañ. [10] Bᵈ tvaṃ. [11] Bᵈ omits ca. [12] Cᵃ jā cā, Bᵈ ca. [13] Bᵈ bhogaṃ ca. [14] Bᵈ -sahhattā. [15] Cᵃᵉ -saññatto, Bᵈ -yaññatthā. [16] Bᵈ raññā. [17] Bᵈ puṇṇacando. [18] Bᵈ uthapento. [19] Cᵃ pakāsitena. Cᵉ pakāsesi tena, Bᵇ pakāsito, Bᵈ pakāsite. [20] Bᵈ -to. [21] Bᵇ -taro cassa ahosi, Bᵈ -taro tassa a. [22] Bᵇ omits udapādi. [23] Bᵈ omit ca. [24] Bᵈ amacca vā uparājā vā. [25] Bᵈ omit vā. [26] Bᵈ omit kiñci. [27] Bᵈ vatthuṃ. [28] Bᵈ -hati. [29] Bᵈ saggapuraṃ. [30] Bᵈ add pi. [31] Bᵈ -vasena. [32] Bᵇ dirit-, Bᵈ tiriṭi-, Bᵈ add navamaṃ. [33] Bᵈ vatthu. [34] = Cakkavākajā-?

tetvā „na kho bhikkhu idān' eva pubbe pi[1] lolo. lolyakāraṇeṇ' eva pana asmā sīsacchedanaṃ labhīti[2]" vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto tassa putto hutvā vayappatto Takkasilāyaṃ sippāni[3] uggahetvā[4] pitu accayena rajje patiṭṭhāya bhojanasuddhiko ahosi, ten' assa Bhojanasuddhikarājā[5] tv-eva[6] nāmaṃ jātaṃ. So kira tathārūpena[7] vidhānena[8] bhattaṃ bhuñjati yathāssa[9] ekissā bhattapātiyā[10] satasahassaṃ vayaṃ gacchati[11], bhuñjanto pana attogehe na bhuñjati, attano pana[12] bhojanavidhānaṃ olokentaṃ[13] mahājanaṃ puññaṃ kāretukāmatāya rājadvāre ratanamaṇḍapaṃ kāretvā bhojanavelāya taṃ alaṃkārāpetvā kañcanamaye samussitasetacchatte rājapallaṅke[14] nisiditvā khattiyakaññāhi parivuto satasahassagghanikāya suvaṇṇapātiyā[15] satarasabhojanaṃ[16] bhuñjati. Ath' eko lolamanusso[17] tassa bhojanavidhānaṃ oloketvā taṃ bhojanaṃ bhuñjitukāmo hutvā pipāsaṃ sandhāretuṃ asakkonto „atth' esa[18] upāyo" ti gāḷhaṃ nivāsetvā hatthe ukkhipitvā[19] „bho ahaṃ dūto dūto[20]" ti uccāsaddaṃ karonto rājānaṃ upasaṅkami, tena ca samayena[21] tasmiṃ janapade „dūto sūti"[22] vadantaṃ na vārenti[23], tasmā mahājano dvidhā bhijjitvā[24] okāsaṃ adāsi. So vegena gantvā rañño pātito[25] ekaṃ bhattapiṇḍaṃ gahetvā mukhe pakkhipi. Ath' „assa sīsaṃ[26] chindissāmīti[27]" asigāhe asiṃ abbāhesi[28]. Rājā „mā paharīti" vāreti[29], „mā bhāyi, bhuñjassū" 'ti. Hatthaṃ dhovitvā nisīdi.

---

[1] Bᵈ add tvaṃ. [2] Bᵇ lolakaraṇena samāno pana sa'cchedaṃ labhaatīti. Bᵈ lolakaraṇeneva samāno pi na asmā sīsacchedaṃ labhaatīti. [3] Bᵈ sabbasi-. [4] Bᵈ uggaṇhitvā. [5] Bᵇ -ko-. [6] Cᵏ teva. [7] Bᵈ tathārūpena. [8] Cᵉ Bᵈ vidhāne. [9] Bᵇ yato, Bᵈ yathā. [10] Cᵉ -pacchiyā, Bᵇ -pātiyā, Bᵈ -pattiyā. [11] Bᵇ -hassaṃ yeva hoti tāya, Bᵈ satasahassagghanike yeva hoti. [12] Bᵇ omits pana, Bᵈ adds taṃ. [13] Cᵇᵉ -ketuṃ. [14] Bᵇ rāja pallaṅkena, Bᵈ rājapallaṅkena. [15] Bᵈ -pātiyā. [16] Cᵉ pañitarasa-, Bᵈ sabbarasa-. [17] Bᵈ -purisa. [18] Bᵈ atthako. [19] Bᵇ adāsi nisīdi. [20] Bᵈ dūto only once. [21] Cᵉ tena tena ca samayena, Bᵇ tena tena samayena, Bᵈ tena samayena. [22] Bᵇ dutomhīti. [23] Bᵇ vadantena nivāreti, Bᵈ vadantaṃ na nivārentaṃ. [24] Bᵈ bhinditvā. [25] Bᵈ pātiyā. [26] Bᵇ adda mayaṃ. [27] Bᵇ -mā ti. [28] Bᵇ si aggahesi, Bᵈ asi aggahesi. [29] Cᵉ vāresi, Bᵈ nivāreti.

Bhojanapariyosāne c' assa[1] attano pivanapāniyam eva[2] tambūlañ ca[3] dāpetvā „bho purisa, tvam 'dūto 'mhīti' vadasi[4], kassa dūto sīti" pucchi. „Mahārāja aham taṇhāya[5] dūto udaradūto[6], taṇhā mam āṇāpetvā 'tvam[7] gācchāhīti" dūtam katvā pesesīti" vatvā purimā dve gāthā avoca:

1. Yass' atthā dūram āyanti[8] amittam api yācitum
tass' ūdarass' aham[9] dūto, mā me kujjhi rathesabha. 28.

2. Yassa divā ca ratto ca vasam āyanti mānavā
tass' ūdarass' aham[10] dūto, mā me kujjhi rathesabhā 'ti. 29.

Tattha yassatthā dūramāyantīti yassa atthāya ime sattā taṇhāvasikā hutvā dūram pi gacchanti, rathesabhā ti rathayodhajetthaka.

Rājā tassa vacanam sutvā „saccam etam, ime sattā udaradūtā, taṇhāvasena vicaranti taṇhā ca ime satte vicāreti, yāva manāpañ ca[11] vata iminā kathitan" ti tassa purisassa tussitvā tatiyam gātham āha:

3. Dadāmi te brāhmaṇa rohiṇīnam[12]
gavam sahassam saha puṅgavena,
dūto hi dūtassa katham na dajjā,
mayam pi tass' eva bhavāma dūtā ti. 30.

Tattha brāhmaṇā 'ti ālapanamattam etam, rohiṇīnan[13] ti rattavaṇṇānam, saha puṅgavenā 'ti yūthapariṇāyakena[14] upaddavarakkhakena[15] vasabhena[16] saddhiṁ, mayampīti ahañ ca avasesā ca sabbe sattā tass' eva udarassa dūtā bhavāma, tasmā aham udaradūto samāno udaradūtassa tuyham kasmā na dajjan[17] ti.

Evañ ca pana vatvā „iminā vata mahāpurisena sutacittakatāya[18] apubbam kāranam sāvito[19] ti tuṭṭhacitto tassa mahantam yasam adāsi.

---

[1] C[b] vassa. [2] C[a] -pāniyam ca corr. to -pāniyam ca, B[cd] -pāniyañceva. [3] B[cd] tampulañca, C[b] tandulañca, C[c] tanjulañca corr. to tāmbūlañca. [4] B[c] omits vadasi, B[d] vadati. [5] B[cd] taṇhā. [6] B[c] omits udaradūto. [7] C[a] tam corr. to tvam. [8] C[bc] gacchathā ti, B[cd] gacchahi ti. [9] C[b] dūtamāyanti, B[c] rassattā duramayanti, B[d] yassattā duramāyanti. [10] B[cd] tassudarassāham. [11] B[cd] -pañ. [12] B[cd] -ni-. [13] C[a] B[d] -nāyakena. [14] B[c] -rakkhikena, B[d] -rakkitena. [15] B[c] ubhayena, B[d] usabhena. [16] B[cd] dajjā. [17] C[b] sutavittakatāya. [18] so C[bc], B[d] iminā va tumhādisena tāva sutapuppam kāranam kathitan, B[c] iminā va tumhādisena tāva sutapuppam kāranam kathitan.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne lolabhikkhu sāgāmiphale patiṭṭhahi bahū[1] sotāpannādayo ahesuṃ) „Tadā lolapuriso etarahi lolabhikkhu[2]; Bhojanasuddhirājā pana aham evā" 'ti. Dūtajātakaṃ[3]. Saṃkappavaggo paṭhamo[4].

2. KOSIYAVAGGA.

1. Padumajātaka.

Yathā kesā ca massū cā 'ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto Ānandabodhiṃhi[5] mālāpūjakārake[6] bhikkhū ārabbha kathesi. Vatthuṃ[7] Kāliṅgabodhijātake āvibhavissati. So pana Ānandattherena ropitattā Ānandabodhīti jāto. Therena hi Jetavanadvārakoṭṭhake bodhisse[8] ropitabhāve sakala-Jambudīpaṃ[9] patthari. Athe[10] ekacce janapadavāsino[11] bhikkhū „Ānandabodhiṃhi mālāpūjaṃ karissāmā" 'ti Jetavanaṃ āgantvā[12] Satthāraṃ vanditvā punadivase Sāvatthiṃ[13] pavisitvā[14] uppalavīthiṃ[15] gantvā mālaṃ alabhitvā āgantvā Ānandattherassa[16] ārocesuṃ: „āvuso mayaṃ bodhiṃhi mālāpūjaṃ karissāmā 'ti uppalavīthiṃ[17] gantvā ekamālaṃ pi na labhiṃhā" 'ti. Thero „ahaṃ vo āvuso āharissāmīti" uppalavīthiṃ[18] gantvā bahū[19] nīluppalakalāpe ukkhipāpetvā āgamma tesaṃ dāpesi. Te tāni gahetvā bodhipūjaṃ kariṃsu. Taṃ pavattiṃ ñatvā[20] dhammasabhāyaṃ bhikkhū therassa guṇakathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso jānapadā[21] bhikkhū appapuññā uppalavīthiṃ[22] gantvā mālaṃ na labhiṃsu[23], thero pana[24] gantvā va āharāpesī[25]". Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutte „na bhikkhave

[1] C[ss] bahu, B[1] aññe pi bahu. [2] B[1c] add ahesi. [3] B[1c] add tassuddānaṃ: saṃkappaṃ vitakkaṃ mani ca sudhaṃ sukā jarudapānaṃ gāmaṃ maṇḍhāṃ nāgā dūtaṃ ti. [4] C[s] -ohiṃ hi. [5] B[1c] mālā- [6] B[1c] vatthu. [7] B[1] bodhiṃ. B[1] bodhi. [8] B[1c] -pe [9] C[s] ja- [10] B[1] gantvā [11] C[s] -ṭhi, C[1] -ṭhi; corr. to -sīhiṃ. B[1c] -ṭhipāsu. [12] B[1c] pavisetvā [13] B[1] upalavitti, B[1] upalavitthiṃ. [14] C[ss] B[1] Ānandatha- [15] B[1] upalavitti. B[1] upalavitthiṃ. [16] B[1] upalavitti, B[1] upalavithiṃ. [17] C[s] bahuṃ, C[1] bahūni, B[1] bahi, B[1] baha. [18] B[1] suṭṭe. [19] C[1] janapada, B[1] janappada, B[1] janapadaṃ. [20] B[1] upalajitu, B[1] upavithi [21] B[1] mālaṃ alabhiṃsu, B[1] m. alabhiṃsu. [22] C[1] janapadaṃ.

idān' eva vatthucchekā[1] kathākusalamālaṃ[2] labhanti, pubbe pi labhiṃsū[3]-ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto seṭṭhiputto ahosi. Antonagare va[4] ekasmiṃ sare padumāni pupphanti. Eko chinnanāso puriso[5] saraṃ rakkhati. Ath' ekadivasaṃ Bārāṇasiyaṃ ussave ghuṭṭhe[6] mālaṃ pilandhitvā ussavaṃ kīḷitukāmā tayo seṭṭhiputtā „nāsacchinnassa abhūtena vaṇṇaṃ vatvā māle[7] yācissāmā"-ti tassa padumāni[8] bhuñjanakāle[9] sarantikaṃ[10] gantvā ekamantaṃ aṭṭhaṃsu. Tesu eko taṃ[11] āmantetvā paṭhamaṃ gāthaṃ āha:

1. Yathā kesā ca massu[12] ca chinnaṃ chinnaṃ virūhati
evaṃ rūhati te nāsā, padumaṃ dehi yācito ti. 31.

So tassa kujjhitvā na padumaṃ adāsi[13]. Ath' assa dutiyo dutiyaṃ gāthaṃ āha:

2. Yathā sāradikaṃ bījaṃ khette vuttaṃ virūhati
evaṃ rūhatu[14] te nāsā, padumaṃ dehi yācito ti. 32.

Tattha sāradikaṃ ti saradasamaye[15] gahetvā nikkhittaṃ sārasampannaṃ bījaṃ.

So tassa[16] kujjhitvā na padumaṃ[17] adāsi. Ath' assa tatiyo tatiyaṃ gāthaṃ āha:

3. Ubho pi palapante[18] te[19] 'api padumāni[20] dassati',
vajju[21] vā te na vā vajju[21] n'atthi nāsāya rūhanā,
dehi samma padumāni amhehi pi yācito[22] ti. 33.

Tattha ubho pi palapante[23] ti ete dve pi janā vadanti, api padumānīti[24] api nāma[25] no padumāni dassatīti cintetvā evaṃ vadanti[26], vajju

[1] C[s] vatthucchedakā, B[1] vatthucchekā, B[2] vatthucchekā. [2] B[2] kusalamūlaṃ, C[s] kusalamālā. [3] C[s] B[2] -su yevā. [4] C[s] eva, B[2] na. [5] B[2] adds tato, B[1] ti. [6] B[1] saṅghuṭṭhe, B[2] saṅguṭṭhe. [7] B[1] mālaṃ. [8] B[1] -naṃ. [9] C[s] bhājana-, B[1] bhuñjana-. [10] C[s] sarassa-, B[1] sarassa santike, B[2] sarassa santikaṃ. [11] B[2] omit taṃ. [12] C[s] massū. [13] B[2] so kujjhitvā tasseva padumaṃ nādāsi. [14] B[1] ruhati. [15] B[2] sāra-. [16] B[2] adā pi. [17] B[2] padumaṃ na. [18] C[s] ubho vippalapante, B[1] ubho pi vilabhante, B[2] ubho pi vilapante. [19] C[s] no. [20] B[2] padāni. [21] B[1] vajjuṃ, B[2] vajjaṃ. [22] so C[s]; C[1] dehi samma padumāni yācito, B[1] dehi samma padumāniṃ ahaṃ yāciṃ yācito, B[2] deti samma padumāni mahaṃ yācamā yācito. [23] C[s] vippalapante, B[1] pi vilabhante te, B[2] pi vilapante te. [24] B[2] api padumānīti. B[1] api dānīti. [25] B[1] adds va. [26] B[1] add kevalaṃ yācanti.

vā te na vā rajjā 'ti[1] tava nāsā ruhatū 'ti[2] evam vadeyyam vā na vadeyyam[3] etesam vacanam nāma[4] appamāṇam, sabbatthāpi n' atthi nāsāya virāhanā, aham pana te nāsam[5] paticca na kiñci vadāmi, kevalam yācāmi tassa[6] dehi[7] amma padumāni yācito ti.

Tam sutvā padumasaragopako[8] „imehi dvīhi musāvādo kato[9], tumhehi sabhāvo kathito, tumhākam anucchavikāni padumānīti" mahantam padumakalāpam ādāya tassa[10] datvā attano padumasaram eva gato.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā padumalābhī[11] seṭṭhiputto[12] aham eva ahosin" ti[13]. Paduma-jātakam[14].

2. Mudupāṇijātaka.

Paṇi ce muduko cassā[15] 'ti. Idam Satthā Jetane viharanto ekam ukkaṇṭhitabhikkhum ārabbha kathesi. Tam hi Satthā dhammasabham[16] ānitam „saccam kira tvam[17] ukkaṇṭhito[18]" ti pucchitvā „saccan" ti vutte „bhikkhu itthiyo nām' etā kilesavasena gamanato arakkhiyā, porāṇakapaṇḍitāpi attano dhītaram rakkhitum nāsakkhiṃsu, pitaram[19] hatthe gahetvā ṭhitā va pitaram ajjāpetvā[20] kilesarasena purisena saddhim palāyiṃsū[21]" vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchismim[22] nibbattitvā vayappatto Takkasilāya[23] sippāni[24] uggaṇhitvā pitu accayena rajje patiṭṭhāya dhammena rajjam kāresi. So dhītaram ca bhāgineyyañ ca dve pi antonivesane[25] posento ekadivasam amaccehi saddhim nisinno „mam' accayena mayham bhāgineyyo

[1] C[a] vajju vā no ca vajjū ti. B[b] -vajjam vā te na vā vajjum ti, B[d] vajjum vā te na vā vajjun ti. [2] C[a] ruhatīti, B[b] vāva nāsā ruhabhuti. [3] B[d] omits vā na vadeyyum. [4] B[b] omits nāma. [5] C[a] nāsāya. [6] read tasmā? B[b] adds me. [7] B[b] dehīti, B[d] dehīti datvā. [8] B[bd] padumagopako. [9] B[bd] kathito. [10] C[a] ghare. [11] C[a] -bhī corr. to -bbī, B[bd] -bhī. [12] B[bd] add pana. [13] B[bd] ahamevā ti. [14] B[b] adds paṭhamam, B[d] paṭhamanāma. [15] C[a] vassā, B[d] assā. [16] C[a] B[b] -bhāyam. [17] B[b] adds bhikkhu, B[d] bhikkhunim. [18] B[b] adds ti, B[d] ti. [19] B[bd] pitarā. [20] B[d] add va. [21] B[bd] kucchimhi. [22] B[bd] -lāyam. [23] B[bd] sabbasippāni. [24] B[b] attano nivesane.

rājā bhavissati, dhītā[1] me tass' eva[2] aggamahesī bhavissatīti" vatvā aparabhāge tesaṁ vayappattakāle[3] puna amaccehi saddhiṁ nisinno „mayhaṁ bhāgineyyassa aññassa[4] dhītaraṁ ānessāma[5], mayhaṁ dhītaraṁ pi[6] aññasmiṁ rājakule[7] dassāma, evaṁ no ñātakā bahū[8] bhavissantīti" āha. Amaccā sampaticchiṁsu. Atha rājā bhāgineyyassa bahigehaṁ dāpesi antopavesanaṁ[9] nivāresi. Te pana aññamaññaṁ paṭibaddhacittā ahesuṁ. Kumāro „kena nu kho upāyena rājadhītaraṁ bahi nīharāpeyyan" ti cintento „atthi upāyo" ti dhātiyā lañcaṁ datvā „kiṁ ayyaputta kattaban[10]" ti vutte „amma kathaṁ nu kho rājadhītaraṁ bahi kātuṁ okāsaṁ labheyyāmā[11]" ti āha. „Rājadhītāya saddhiṁ kathetvā jānissāmīti". „Sādhu ammā" 'ti. Sā gantvā[12] „ehi amma, sīse te ūkā[13] gaṇhissāmīti" taṁ nīcapīṭhake[14] nisīdāpetvā sayaṁ ucce nisīditvā tassā sīsaṁ attano ūrūsu ṭhapetvā ūkā gaṇhamānā rājadhītāya sīsaṁ nakhena[15] vijjhi. Rājadhītā „nāyaṁ attano nakhena[16] vijjhati[17], pitucchāputtassa me kumārassa nakhena[18] vijjhatīti" ñatvā „amma tvaṁ kumārassa santikaṁ āgamāsīti[19]" pucchi. „Āma ammā" 'ti. „Kiṁ te na sāsanaṁ kathitan" ti. „Tava bahikaraṇūpāyaṁ[20]" pucchatī ammā" 'ti. Rājadhītā „paṇḍito[21] hotu[22] jānissatīti[23]" paṭhamaṁ gāthaṁ[24] vatvā[25] „amma imaṁ uggahetvā kumārassa kathehīti" āha:

1. Pāṇi ce muduko c' assa[26] nāgo c' assa sukārito
andhakāro ca vasseyya[27] atha nūna tadā siyā ti. 34.

Sā taṁ uggahetvā[28] kumārassa santikaṁ gantvā „amma rājadhītā kiṁ āhā" 'ti vutte[29] „aññaṁ kiñci avatvā imaṁ

---

[1] Bᵈ add pi. [2] Bᵈ tassa. [3] Bᵈ bhāgineyyassa vayappattassa kāle. [4] Bᵈ add ruñño. [5] Bᵈ anayyāma. [6] Bᵈ omit pi. [7] Cᵇᵉ -kulaṁ, Dᵈ add pi. [8] Bᵈ bahutarā. [9] Bᵈ antonive-. [10] Bᵈ kiccan. [11] Bᵈ labheyyāthā. [12] Bᵈ agantvā. [13] Cᵃ ūkaṁ, Bᵇ uhā, Bᵈ ukā. [14] Cᵃ -piṭhako, Bᵇ nīcapāṭhika, Bᵈ nīcapīṭhake. [15] Bᵈᵉ nakhehi. [16] Cᵃᵇ vijjhiṁ. [17] Bᵈᵉ agaṇhāti. [18] Bᵈᵉ -kāra- [19] all four MSS. -ti, Dᵈ add va. [20] Bᵈ -ti, Bᵉ -ta. [21] Cᵃᵇ -sīti, Bᵇ -asanti, Bᵈ -asaṁsīti. [22] Cᵃ omits gāthaṁ. [23] Bᵇ na taṁ paṭhamaṁ gāthaṁ saṁsitvā, Bᵈ paṭhamaṁ gāthaṁ bandhitvā. [24] Bᵈ muduko assa, Bᵉ muduko tassa. [25] Bᵈ passeyya [26] Bᵈᵉ uggahitvā. [27] Bᵈ Cᵉ ayyaputta.

gāthaṃ pahiṇiti[1]" taṃ gāthaṃ udāhāsi[2]. Kumāro[3] tass' atthaṃ ñatvā „gaccha ammā" 'ti taṃ[4] uyyojesi.

Gāthāy' attho: sace te ekassa[5] cullūpaṭṭhākassa[6] mama hattho viya[7] muduassa yadi ca te ānañjakāraṇaṃ[8] sukārito ekahatthi assa yadi ca taṃ divasaṃ[9] caturaṅgasamannāgato viya bahulo[10] andhakāro assa devo ca[11] vasseyya atha ñāṇa tadā siyā ti tādise kāle ime cattāro paccaye āgamma ekamsena te manorathassa matthakagamanaṃ[12] siyā ti.

Kumāro etaṃ atthaṃ tattato[13] ñatvā ekaṃ abhirūpaṃ muduhatthaṃ cullūpaṭṭhākaṃ[14] sajjaṃ[15] katvā maṅgalahatthigopakassa lañcaṃ datvā hatthiṃ ānañjakāraṇaṃ[16] kāretvā kālaṃ āgamento acchi. Ath' ekasmiṃ kālapakkhuposathadivase[17] majjhimayāmasamanantare[18] ghanakāḷamegho[19] vassi. So „ayaṃ dāni rājadhītāya[20] vuttadivaso" ti vāraṇaṃ abhirūhitvā[21] muduhatthakaṃ cullūpaṭṭhākaṃ[22] hatthipitthe nisīdāpetvā gantvā rājanivesanassa ākāsaṅgaṇābhimukhe ṭhāne hatthiṃ mahāhitti-yaṃ alliyāpetvā vātapānasamīpe temento[23] aṭṭhāsi. Rājāpi dhītaraṃ[24] rakkhanto aññattha sayituṃ na deti, attano santike cullasayane[25] sayāpeti. Sāpi „ajja kumāro āgamissatīti"[26] ñatvā niddaṃ anokkamitvā[27] va nipannā „tāta nahāyitukāmā' amhīti" āha. Rājā „ehi ammā" 'ti taṃ hatthe gahetvā vātapānasamīpaṃ netvā „nahāhi[28] ammā" 'ti ukkhipitvā vātapānassa bāhirapadumake[29] ṭhapetvā ekasmiṃ hatthe gahetvā aṭṭhāsi. Sā[30] nahāyamānā va[31] kumārassa hatthaṃ pasāresi[32]. So tassā hatthato ābharaṇāni omuñcitvā[33] upaṭṭhākassa[34] hatthe pilandhāpetvā[35] taṃ ukkhipitvā rājadhītaraṃ nissāya padumake

[1] C[a] -ṇī, C[c] pahiṇi, B[cd] pahiṇiti. [2] B[cd] -si. [3] B[cd] add ca. [4] C[a] -naṃ. [5] B[c] ettasā, B[d] ekissā. [6] B[c] culapaṭhakāya, B[d] culupaṭhākāya. [7] B[cd] add hattho. [8] C[a] āṇañja-, B[c] āneñca-, B[d] ānañca-. [9] C[a] yadi etaṃ divasaṃ. [10] C[c] B[cd] bahalo, B[b] bahavo. [11] C[a] va. [12] B[cd] gamanaṃ matthakaṃ. [13] C[c] tatato, B[b] attato. [14] C[a] cullapa-, B[c] culupaṭhākaṃ, B[d] culūpaṭhāka. [15] B[cd] saññaṃ. [16] C[a] B[d] kāla-, B[c] kālapakkhupo-. [17] B[cd] -samantare. [18] C[a] B[c] -kāla-, B[d] -kāle-. [19] B[cd] rājadhītāya dāni. [20] C[a] -ru-, B[c] vivāraṇaṃ abhiharitvā. [21] C[a] cullu-, B[c] culupathakaṃ, B[d] culupaṭhākaṃ. [22] B[cd] add va. [23] C[a] rājadhītaraṃ. [24] B[cd] cula-. [25] C[a] -sseti. [26] C[a] B[cd] anu-. [27] B[c] nhāyāti, B[d] nāyāti. [28] B[c] kahimaasapadumake, B[d] pahipakse-. [29] B[cd] omit sā. [30] B[cd] nhāyamānā ca. [31] B[d] hatthe pasāreti. [32] C[c] muñcitvā. [33] B[cd] upaṭṭhākāya. [34] C[a] pīla-, B[cd] ;landhitvā

ṭhapesi. Sā tassa[1] hatthaṁ gahetvā pitu hatthe ṭhapesi. So tassa[2] hatthaṁ gahetvā dhītu hatthaṁ muñci[3]. Sā itarasmāpi[4] hatthā ābharaṇāni omuñcitvā tassa dutiyahatthe pilandhāpetvā[5] pitu hatthe ṭhapetvā kumārena[6] saddhiṁ agamāsi[7]. Rājā[8] „dhītā yeva me" ti saññāya taṁ dārakaṁ[9] nahānapariyosāne[10] sirigabbhe sayāpetvā dvāraṁ pidhāya lañchetvā[11] ārakkhaṁ datvā attano sayanaṁ gantvā nipajji. So pabhātāya rattiyā dvāraṁ vivaritvā taṁ dārakaṁ[12] disvā „kiṁ etan[13]" ti pucchi. So[14] tassā kumārena saddhiṁ gatabhāvaṁ kathesi. Rājā vipaṭisārī hutvā „hatthe gahetvā carantenāpi mātugāmaṁ rakkhituṁ na sakkā, evaṁ arakkhiyā nām' itthiyo[15]" ti cintetvā itare dve gāthā avoca:

1. Analā mudusambhāsā duppūrā tā[16] nadīsamā,
sīdanti, naṁ viditvāna ārakā parivajjaye. 35.

2. Yaṁ etā upasevanti chandasā vā dhanena vā
jātavedo va saṇṭhānaṁ khippaṁ anudahanti naṁ ti. 36.

Tattha analā mudusambhāsā ti muduvacanenāpi[17] asakkuṇeyyā[18], u' eva sakkā santhavādāya sangahetun ti attho, purisehi vā etāsaṁ[19] na alan[20] ti analā, mudusambhāsā ti hadaye thaddhāpi[21] sambhāsā va mudu etāsaṁ ti mudusambhāsā, duppūrā tā[22] nādīsamā ti gāthā nadī āgatāgatassa udakassa sandanato[23] udakena duppūrā evaṁ anubhūtehi[24] methunādīhi apariyosānato duppūrā, tena vuttaṁ: tiṇṇaṁ bhikkhave dhammānaṁ atitto appaṭivāno[25] kālaṁ karoti, katamesaṁ tiṇṇaṁ methunadhammānaṁ[26], samāpattiyā ca vijāyanassa alaṅkārassa cā[27] 'ti[28] tesaṁ kho bhikkhave tiṇṇaṁ dhammānaṁ atitto appaṭivāno[29] mātugāmo kālaṁ karotīti, sīdantīti atthesu mahāniraye su[30] sāsanesu ca uppajjanti, naṁ ti

---

[1] Bd tassā. [2] Bd tassā. [3] Bd mucci. [4] Bd -smimpi. [5] Bd pilaṁdhitvā. [6] Bd -reneva. [7] Bcd āg-. [8] Cbe Bd rāja. [9] Bcd dārikaṁ. [10] Bd nhāna-, Bd nāya-. [11] Bcd lañcitvā. [12] Bcd kiṁsūtan. [13] Bcd sā. [14] Ce arakkhiyo nāmitthiyo, Bd arakkhiyamānaitthiyo nāma, Bd arakkhiyamānā itthiyo. [15] Bd duppuratti, Bd dupparuttā. [16] Bcd -na pi. [17] Ce -neyyā, Bd asakkaneyyā, Bd asatthuneyyā. [18] Bd etassa. [19] Ce labhaṁ, Bd ālan. [20] Bd thaddhe phi, Bd kandha vi. [21] Bd dupparatthā, Bd duppurattā. [22] Cbe āgatāgatassa sanato, Ce āgatāgatassa sanako corr. to -- sandako. [23] Ce anubhūtehi corr. to anubhūtābhūtehi. [24] Cb appatino, Bd apatibhāno, Bd apatthāno. [25] Cbe methunadhamma, Bd tinnaṁ medhunaṁ, Bd metunaṁ dhammānaṁ. [26] add va after vijā-? Ce alaṁkarassa ca, Ce alaṁkārassa ca, Bd alaṁkariyā. [27] Cbe omit ti. [28] Bcd apatibhāno. [29] Bd uraddhasaniraye su, Bd usadaniraye su

sippātamattaṃ, **viditvānā** ti evaṃ jānitvā, **ayakā parivajjaye** ti tā[1] itthiyo[2] nesādhammādīhi attaṃ kāmaṃ katvā ete nirayesu sīdanti, etā evaṃ attānaṃ sīdamānaṃ[3] kaṇṭakaṃ aññassa sukhāya bhavissantīti[4] evaṃ ñatvā paṇḍito puriso dūrato eva[5] tā vajjeyyā[6] ti dīpeti, **chandasā vā dhanena vā** ti attano vā chandena ruciyā pemena[7] gatiyāsena[8] laddhabbhanena[9] vā yaṃ purisaṃ etā itthiyo upasevanti bhajanti, **jātavedo** ti aggi, so hi jātamatto va vediyati vidito[10] pākaṭo hotīti jātavedo, so yathā attano ṭhānaṃ kāraṇaṃ okāsaṃ vā[11] anudahati evaṃ eva[12] tāpi yaṃ[13] upasevanti taṃ purisaṃ dhanayasasīlapaññāsamannāgataṃ pi tesaṃ sabbaguṇānaṃ[14] vināsanato[15] paripuṇṇatāya[16] sampattiyā abhāvuppattiṃ[17] kurumānā khippaṃ anudahanti jhāpenti. **vuttaṃ pi c' etaṃ:**

Balavanto dubbalā honti thāmavanto[18] pi hāyare
rakkhumā andhitā[19] honti mātugāmavasaṃ gatā.
Guṇavanto niguṇā honti paññavanto pi hāyare
pamattā bandhanaṃ enti mātugāmavasaṃ gatā.
Ajjhesanaṃ[20] tapaṃ sīlaṃ saccaṃ cāgaṃ satiṃ matiṃ
acchindanti pamattassa panthadūbhī[21] va takkarā.
Yasaṃ kittiṃ dhitiṃ sūraṃ bāhusaccaṃ paṭiggahaṃ
khepayanti[22] pamattassa kaṭṭhapuñjaṃ[23] va pāvako ti.

Evaṃ vatvā Mahāsatto „bhāgineyyo[24] pi mayā[25] poseṭabbo" ti mahantena yasasakkārena[26] dhītaraṃ tassa[27] eva[28] datvā taṃ oparajje[29] patiṭṭhāpesi[30]. So mātulassa accayena rajje patiṭṭhahi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi) „Tadā rājā ahaṃ eva ahosiṃ" ti[31]. **Mudupāṇijātakaṃ**[32].

---

[1] C[a] taṃ, B[cd] etā. [2] B[cd] add nāma. [3] B[b] ekāsaṃ evaṃ sañcidamānaṃ. B[d] etāsaṃ evaṃ sañcidamānā, B[c] adds rakkhamānā. B[d] rakkhamāṇāpi. [4] C[a] bhavissatīti. [5] B[cd] va. [6] B[d] parivajjeyyā. [7] C[a] vāyāmena. [8] B[cd] titthivasena. [9] B[a] pilandhanena, B[cd] pilandhanena. [10] B[cd] add vā. [11] B[cd] omit vā. [12] C[ab] a. [13] B[cd] add purisaṃ. [14] C[b] sabbaṃ, B[cd] omit sabba. [15] B[cd] nāsanato. [16] B[c] abhāppuppattikaṃ, B[d] agabbhūpattikaṃ. [17] B[cd] paññavanto. [18] B[cd] rakkhuno andhakā. [19] C[ab] ajjhenaṃ. [20] C[b] panthacūbhi, C[a] panthadūbhi and patthavūbhi, B[b] pathanaduhi, B[d] antaduhi. [21] B[c] vajjhāsayanti, B[d] hāsayanti. [22] C[a] kaṭṭhapūja, B[c] kaṭhamuñjaṃ, B[d] kattapuñjaṃ. [23] B[cd] -pa-. [24] B[c] me, B[d] omits mayā. [25] C[a] omits yasa, B[c] yasasa yasena, B[d] yasena. [26] B[cd] tassa. [27] B[cd] upa-. [28] B[cd] -tha- [29] B[cd] ahamevā ti. [30] B[d] add dutiyaṃ.

3. Cullapalobhanajātaka.

Abhijjamāne vāriamim ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekam ukkaṇṭhitam eva[1] ārabbha kathesi. Tam hi Satthā dhammasabham ānitam[2] „saccam kira tvam[3] ukkaṇṭhito“ ti pucchitvā „saccan“ ti vutto[4] „itthiyo nām' etā porāṇake suddhasatte pi saṃkilesesun“ ti[5] vatvā[6] atītam āhari:

„Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatto rājā pana aputto[7] hutvā attano itthiyo „puttapatthanam karothā“ 'ti āha. Tā putte patthenti[8]. Evam addhāne gate Bodhisatto Brahmalokā cavitvā aggamahesiyā kucchimhi nibbatti. Tam jātamattam nahāpetvā[9] thaññam[10] pāyanatthāya[11] dhātiyā adaṃsu. So pi pāyamāno rodati. Atha nam aññissā adaṃsu. Mātugamahatthagato[12] n'eva tuṇhī hoti[13]. Atha nam ekassa pādamūlikassa adaṃsu. Tena gahitamatto tuṇhī ahosi. Tato paṭṭhāya purisā[14] tam gahetvā caranti. Thaññam[15] pāyantā[16] duhitvā vā[17] pāyenti sāniantarena vā thanam mukhe thapenti. Tassa aparāparam vaddhamānassāpi[18] mātugāmam dassetum nāma na sakkā[19], ten' assa rājā visum ñeva[20] nisajjādiṭṭhānāni ca jhānāgārañ ca kāresi[21]. So tassa solasavassakāle[22] cintesi: „mayham añño putto n' atthi, ayam kāme na[23] paribhuñjati, rajjam pi na icchissati[24], dulladdho[25] vata[26] me putto“ ti. Atha nam ekā naccagītavāditakusalā purise[27] paricaritvā attano vase kātum patibalā taruṇā[28] nātakitthī upasaṃkamitvā „deva kin nu[29] cintesī“ ti āha. Rājā[30] tam kāraṇam acikkhi. „Hotu

[1] C[a] Bb[d] -tabhikkhumeva. [2] C[a] -sabham āgantvā anitam āhari, B[c] -sabhāyam nitam. [3] C[a] B[d] add bhikkhu. [4] B[d] add si. [5] B[d] add bhikkhave. [6] C[a] -lesunti, B[d] -lesantīti. [7] B[d] add tehi yācito. [8] B[d] -datte rajjam kārente rājā aputtako. [9] B[c] patthentiyo pi, B[d] patthentiyo pi na labhiṃsu. [10] B[d] nhā-. [11] C[a] tuṇha. [12] B[c] dāyanatthāya. [13] B[d] -gāmasa-. [14] B[d] ahosi. [15] B[d] add va. [16] C[a] thaṇha, B[c] dhaññam. [17] B[c] pāyento. [18] B[d] va. [19] B[c] parivattamānassa, B[d] mukhe tanassa dā natthi gandha kumāraṃ ti nāma karim tassa a. pati- - nassāpi. [20] B[d] nāma dassetuṃ na sakkoti. [21] C[a] B[d] yeva. [22] C[a] kāripesi. [23] B[d] -vassikakāle. [24] B[c] ayam pana kumāro na mātugāmena, B[d] ayaṃ pana kumāro na kāmena. [25] B[c] icchissatīti, B[d] rajjam na icchissati. [26] B[d] dullabho. [27] B[c] pana. [28] B[d] purisavesena. [29] B[d] -na. [30] B[d] kiṃ nu kho. [31] B[d] add pana.

deva, ahaṁ taṁ palobhetvā kāmarasaṁ jānāpessāmīti". „Sace me puttaṁ anitthigandhakumāraṁ palobhetuṁ sakkhissasi so rājā bhavissati tvaṁ aggamahesīti". Sā „mayhaṁ so deva bhāro', tumhe mā cintethā'" 'ti vatvā ārakkhamanusse upasaṁkamitvā āha: „ahaṁ paccūsasamaye' āgantvā ayyaputtassa sayanaṭṭhāne' bahijjhānāgāre ṭhatvā' gāyissāmi', sace' kujjhati' mayhaṁ kathayyātha, ahaṁ apagacchissāmi', sace sutāti'' vaṇṇaṁ'' me kathayyāthā" 'ti. Te „sādhū" ti sampaṭicchiṁsu. Sāpi paccūsakāle tasmiṁ padese ṭhatvā tantissarena gītassaraṁ gītassarena tantissaraṁ anatikkamitvā madhurena sarena'' gāyi. Kumāro sutanto'' va nipajji, punadivase ca āsanne'' ṭhatvā gāyituṁ āṇāpesi, punadivase jhānāgāre ṭhatvā gāyituṁ āṇāpesi, punadivase attano samīpe ṭhatvā ti evaṁ anukkamena'' taṇhaṁ uppādetvā lokadhammaṁ sevitvā kāmarasaṁ ñatvā „mātugāmaṁ nāma'' aññesaṁ na dassāmīti" asiṁ gahetvā antaravithiṁ otaritvā purise anubandhanto carati''. Atha naṁ rājā gāhāpetvā tāya kumārikāya'' saddhiṁ nagarā nīharāpesi. Ubho pi araññaṁ pavisitvā'' Adhogaṅgaṁ gantvā ekasmiṁ passe Gaṅgaṁ ekasmiṁ samuddaṁ katvā ubhinnaṁ antare assamapadaṁ māpetvā vāsaṁ kappayiṁsu. Kumārikā paṇṇasālāya nisīditvā'' kandamūlāni pacati, Bodhisatto araññato phalāphalaṁ āharati''. Ath' ekadivasaṁ tasmiṁ phalāphalatthāya gate samuddadīpakā'' eko tāpaso bhikkhācāratthāya'' ākāsena'' gacchanto dhūmaṁ disvā assamapade otari. Atha naṁ sā „nisīda yāva paccatīti" nisīdāpetvā itthikuttena'' palobhetvā'' jhānā cāvetvā'' brahmacariyaṁ assa antaradhāpesi. So pakkhacchinnakāko viya

---

[1] Bᵈ sā sāmi mama bhāro, Bᵈ sā sāmi me āro. [2] Bᵈ cintayitthā. [3] Bᵈ maccussa-, Bᵈ paccussa. [4] Bᵈ sayitaṭṭhāne. [5] Cᵃ yaṭṭhā, Cᵉ saṭṭā corr. to ṭhatvā, Bᵈ thatvā. [6] Cᵉ hāyi- corr. to gāyi-, Bᵈ gāyissāmiti. [7] Bᵈ add su. [8] Bᵈ kujjhissati. [9] Bᵈ -miti [10] Bᵈ -noti. [11] Bᵈ omit vaṇṇaṁ. [12] Bᵈ saddena. [13] Bᵈ add va. [14] Bᵈ āsannaṭṭhāne. [15] Bᵈ -neva. [16] Cᵃ omits nāma. [17] Bᵈ vicari. [18] Bᵈ -riyā. [19] Bᵈ -setvā. [20] Bᵈ nisīdāpetvā. [21] Bᵈ āhari. [22] Cᵉ -ko, Bᵈ -ka. [23] Bᵈ -ravelāya. [24] Bᵈ -se, Bᵉ -senā. [25] Bᵈ -kutena. [26] Bᵈ adds ma. [27] Bᵈ hāpetvā.

hutvā taṁ jahituṁ asakkonto sabbadivasaṁ[1] tatth' eva ṭhatvā Bodhisattaṁ āgacchantaṁ disvā vegena samuddābhimukho palāyi[2]. Atha naṁ so „paccāmitto[3] bhavissatīti" asiṁ abbāhetvā[4] anubandhi. Tāpaso uppatanākāraṁ dassetvā samudde pati. Bodhisatto „esa tāpaso ākāsena āgato[5] bhavissati[6], jhānassa parihīnattā samudde patito, mayā dāni 'ssa avassayena bhavituṁ vaṭṭatīti[7]" cintetvā velante ṭhatvā imā gāthā avoca:

1. Abhijjamāne vārismiṁ sayaṁ[8] āgamma iddhiyā[9]
missībhāv' itthiyā[10] gantvā sammūḷhasi[11] mahaṇṇave. 37.

2. Āvaṭṭanī[12] mahāmāyā brahmacariyavikopanā
sīdanti[13], naṁ viditvāna[14] ārakā parivajjaye. 38.

3. Yaṁ etā upasevanti chandasā vā dhanena vā
jātavedo va saṇṭhānaṁ khippaṁ anudahanti nan[15] ti. 39.

Tattha abhijjamāne vārismiṁ ti imasmiṁ udake samāne akampamāne udakaṁ anīmasitvā sayaṁ[16] ākāsen' eva iddhiyā āgantvā, missībhāvitthiyā[17] ti lokadhammavasena itthiyā saddhiṁ missībhāvaṁ, āvaṭṭanī[18] mahāmāyā ti itthiyo nām' etā[19] kāmāvaṭṭena[20] āvaṭṭanato[21] āvaṭṭanī[22] anatthāhi itthimāyāhi samannāgatattā mahāmāyā nāma, vuttaṁ h' etaṁ:

Māyā c' etā[23] marīci ca[24] soko roge c' upaddavo
khārī ca bandhanā c' etā[25] macchupāso gudāsayo,
tāsu yo visase poso so naresu narādhamo ti[26],

brahmacariyavikopanā ti seṭṭhacariyassa methunaviratibrahmacariyassa[27] vikopanī, sīdantīti itthiyo nām' etā issaṁ brahmacariyavikopanena apāyesu sīdanti, sesaṁ purimanayen' eva yojetabbaṁ.

Etaṁ[28] pana Bodhisattassa vacanaṁ sutvā tāpaso samuddamajjhe ṭhito va[29] nattthaṁ jhānaṁ puna uppādetvā ākāsena attano vasanaṭṭhānam eva gato. Bodhisatto cintesi: „ayaṁ tāpaso evaṁbhāriko[30] simbalitūlaṁ viya ākāsena[31] gato, mayāpi

---

[1] B[d] sabbam-. [2] B[f] -yati. [3] B[d] add me ayaṁ. [4] B[f] sammāhitvā, B[d] gahetvā. [5] B[d] -nāgata. [6] B[d] -ti. [7] C[s] vaddhatīti. [8] B[d] ayaṁ. [9] B[d] itthiyā. [10] B[f] missībhāvitthiyā, B[d] missībhāvitthiyā. [11] B[d] -dati. [12] B[d] āvattani, C[s] āvattanī corr. to āvaddhanī, C[s] āvaddhanī. [13] B[d] sīdanti. [14] C[s] B[d] viditvā. [15] B[d] tan. [16] B[d] ayaṁ. [17] B[f] missībhāvitthiyā, B[d] missībhāvitthiyā. [18] C[s] āvaddhanī, C[s] -ti corr. to -nī, B[d] āvattani. [19] B[d] itthi nāmesā. [20] C[ss]-vaddhena, B[d] kāmavaṭṭena. [21] C[s] āmaṇḍanato, C[s] āvaddhanato, B[f] āvaṭṭato, B[d] to. [22] C[s] āvaddhanī, C[s] āvaddhanī. [23] C[s] B[d] esā. [24] C[s] B[f] va. [25] B[d] esā. [26] B[d] add tattha. [27] B[d] -virahitassa. [28] B[d] evaṁ. [29] B[d] yeva. [30] B[d] -bhārito, B[f] -sarito, B[d] adds samāno, B[f] samano. [31] B[f] -nā.

iminā viya jhānaṁ uppādetvā ākāsena[1] cariturn vaṭṭatīti[2]" so assamaṁ gantvā taṁ itthiṁ manussapathaṁ netvā „gaccha tvaṁ" ti uyyojetvā araññaṁ pavisitvā manuññe bhūmibhāge assamaṁ māpetvā isipabbajjaṁ pabbajitvā kasiṇaparikammaṁ katvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā Brahmaloka-parāyano ahosi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi) „Tadā aniṭṭhigandhakumāro[3] ahaṁ eva ahosiṁ" ti. Cullapalobhanajātakaṁ[4].

4. Mahāpanādajātaka.

Panādo nāma so rājā ti. Idaṁ Satthā Gaṅgātīre nisinno Bhaddajitherassa ānubhāvaṁ[5] ārabbha kathesi. Ekasmiṁ hi[6] samaye Satthā Sāvatthiyaṁ[7] vassaṁ vasitvā[8] „Bhaddajikumārassa saṅgahaṁ karissāmīti" bhikkhusaṅghaparivuto cārikaṁ caramāno Bhaddiyanagaraṁ patvā[9] Jātiyāvane[10] tayo māse vasi kumārassa ñāṇaparipākaṁ[11] āgamayamāno. Bhaddajikumāro mahāyaso asītikoṭivibhavassa Bhaddiyaseṭṭhino ekaputtako, tassa tiṇṇaṁ utūnaṁ[12] tayo pāsādā ahesuṁ, ekekasmiṁ cattāro[13] māse vasati, ekasmiṁ vasitvā nāṭakaparivuto mahantena yasena aññaṁ pāsādaṁ gacchati. Tasmiṁ khaṇe „kumārassa yasaṁ passissāmā" 'ti sakalanagaraṁ sannikkhubhi. pāsādantare cakkātikacakkāni maṇḍitamañcāni bandhanti. Satthā tayo māse vasitvā „mayaṁ gacchāmā" 'ti nagaravāsīnaṁ ārocesi. Nāgarā „bhante sve gamissathā" 'ti Satthāraṁ nimantetvā dutiyadivase Buddha-pamukhassa saṅghassa[14] mahādānaṁ sajjetvā[15] nagaramajjhe[16] maṇḍapaṁ katvā alaṅkaritvā[17] āsanāni paññāpetvā kālaṁ ārocesuṁ. Satthā bhikkhusaṅghaparivuto tattha gantvā nisīdi. Manussā mahādānaṁ adaṁsu. Satthā niṭṭhitabhattakicco madhurassarena anumodanaṁ ārabhi. Tasmiṁ khaṇe Bhaddajikumāro[18] pāsādato pāsādaṁ

---

[1] B[d] -se. [2] C[s] vaḍḍhatīti. [3] B[c] adds pana. [4] B[d] ahamevā. [5] B[d] cūḷa-, and add tattyam. [6] B[d] -rassānubhāvaṁ. [7] B[d] omit hi. [8] C[s] omits sāvatthiyaṁ. [9] B[d] pavisitvā in the place of vassaṁ vasitvā [10] B[d] gantvā [11] C[s] -ya-. [12] B[d] -pakkhaṁ [13] B[d] add annechavikā [14] B[d] repeats cattāro. [15] B[d] bhikkhusaṅghassa. [16] B[c] sajjitvā, [17] B[d] sajjhitvā. [17] B[d] omit alaṅkaritvā. [18] B[c] adds pi.

gacchati. Tassa sampattidassanatthāya taṁ divasaṁ koci ma[1] agamāsi[2], attano manussā parivāresuṁ. So manusse[3] pucchi: „ññasmiṁ kāle mayi pāsādato pāsādaṁ[4] gacchante sakalanagaraṁ saṁkhubhati[5], cakkātikakkāni mañcātimañcāni bandhanti, ajja pana thapetvā mayhaṁ manusse añño koci n' atthi[6], kiṁ nu kho kāraṇan" ti. „Sāmi, Sammāsambuddho imaṁ nagaraṁ[7] upanissāya tayo māse vasitvā ajja gacchissati[8], so bhattakiccaṁ niṭṭhapetvā mahājanassa dhammaṁ deseti, sakalanagaravāsino[9] tassa dhammakathaṁ suṇantiti[10]". So „tena hi etha, mayaṁ pi[11] suṇissāmā" 'ti sabbālaṅkāra-patimaṇḍito[12] mahantena parivārena upasaṁkamitvā parisapariyante ṭhito dhammaṁ suṇanto[13] sabbakilese khepetvā aggaphalaṁ arahattaṁ pāpuṇi. Satthā Bhaddiyaseṭṭhiṁ āmantetvā „mahāseṭṭhi, putto te[14] alaṁkatapaṭiyatto va dhammakathaṁ suṇanto arahatte paṭiṭṭhito, ten' assa ajj' eva pabbajituṁ vā vaṭṭati[15] parinibbāyituṁ vā" ti āha. „Bhante, mayhaṁ puttassa parinibbānena kiccaṁ n' atthi, pabbājetha naṁ, pabbājetvā ca pana naṁ gahetvā sve amhākaṁ gehaṁ upasaṁkamathā" 'ti. Bhagavā nimantanaṁ[16] adhivāsetvā kulaputtaṁ ādāya vihāraṁ gantvā[17] pabbājetvā upasampadaṁ dāpesi. Tassa mātāpitaro satthāraṁ mahāsakkāraṁ kariṁsu. Satthā sattāhaṁ vasitvā kulaputtaṁ[18] ādāya cārikaṁ caranto Koṭigāmaṁ pāpuṇi. Koṭigāmavāsino[19] Buddha-pamukhassa saṁghassa[20] mahādānaṁ adaṁsu. Satthā bhattakiccāvasāne anumodanaṁ ārabhi. Kulaputto anumodanakaraṇakāle[21] bahigāmaṁ gantvā „Satthu āgatakāle yeva uṭṭhahissāmīti"[22] Gaṅgātitthasamīpe[23] ekasmiṁ rukkhamūle jhānaṁ appetvā[24] nisīdi. Mahallakattheresu[25] āgacchantesu pi avuṭṭhahitvā[26] Satthu āgatakāle yeva vuṭṭhahi[27]. Puthujjanā bhikkhū „ayaṁ pure riya pabbajitvā mahāthere āgacchante disvāpi[28] na vuṭṭhātiti[29]" kujjhiṁsu. Koṭigāmavāsino[30] nāvāsaṁghaṭe[31] bandhiṁsu. Satthā saṁghaṭetvā[32]

---

[1] Bᵈ na koci. [2] Bᵈ āg-. [3] Cᵃ -ssāya. Cᵉ -ssāya corr. to -sse. [4] Bᵈ -de. [5] Bᵈ khumbhati, Bᵈ saṁkhumbhiti. [6] Bᵈ natthiti. [7] Bᵈ bhaddiyanagaraṁ. Bᵉ bhindaya-. [8] Bᵈ gamissati. [9] Bᵉ adds pi. [10] Bᵈ suṇissatūti. [11] Bᵈ omit pi. [12] Cᵃ sabba-, Bᵈ sabbabharaṇapari-, Bᵈ sabbābharaṇapaṭi-, Bᵈ add va. [13] Bᵈ add ṭhito va. [14] Bᵈ te putto. [15] Cᵃ vaddhati. [16] Cᵃ -naṁ, Cᵉ -naṁ corr. to -naṁ. [17] Bᵈ kulaputtaṁ vihāraṁ netvā. [18] Bᵈ -ttaṁ. [19] Bᵈ add manussā. [20] Bᵈ bhikkhusaṁghassa. [21] Bᵈ anumodanakāle. [22] Bᵈ upaṭha-. [23] Bᵈ gaṅgatira-. [24] Bᵈ samāpajjitvā. [25] Bᵈ -katthe-, Bᵈ -katte-. [26] Bᵈ -tesu ca uṭhahitvā. [27] Cᵉ uṭṭhahi, Bᵈ uṭhahi. [28] Bᵈ pi disvā. [29] Cᵃ vuṭṭhāti taṁ, Bᵈ uṭhahiti. [30] Bᵈ add manussā. [31] Bᵈ -taṁ. [32] Bᵈ nāvā saṁghāṭe saṁghamajjhe ṭhatvā.

„kahaṃ Bhaddajī'' pucchi. „Esa bhante idh' evā'' 'ti. „Ehi Bhaddaji, amhehi saddhiṃ ekanāvaṃ abhirūhā'' 'ti. Thero pi[1] uppatitvā[2] ekanāvāya aṭṭhāsi. Atha naṃ Gaṅgāya majjhaṃ[3] gatakāle Satthā āha: „Bhaddaji tayā Mahāpanādarājakāle ajjhāvutthapāsādo kahaṃ'' ti. „Imasmiṃ ṭhāne nimuggo bhante'' ti. Puthujjanā bhikkhū „Bhaddajitthero aññaṃ vyākarotiti[4]'' āhaṃsu. Satthā „tena hi Bhaddaji sahrahmacārīnaṃ[5] kaṅkhaṃ chindā'' 'ti āha. Tasmiṃ khaṇe thero Satthāraṃ vanditvā iddhibalena gantvā pāsādathūpikaṃ[6] aṅguliyā[7] gahetvā pañcavīsatiyojanaṃ[8] pāsādaṃ gahetvā ākāse uppati, uppatito[9] ca[10] paṃ[11] hetthā pāsāde ṭhitānaṃ pāsādaṃ bhinditvā paññāyi[12], ekayojanaṃ dviyojanaṃ[13] tiyojanaṃ[14] udakato pāsādaṃ ukkhipi. Ath' assa purimabhave ñātakā[15] pāsādalobhena macchakacchapanāgamaṇḍukā hutvā tasmiṃ yeva[16] pāsāde nibbattā pāsāde aṭṭhahante parivattitvā parivattitvā[17] udake yeva patiṃsu. Satthā te patante disvā[18] „ñātakā te Bhaddaji kilamantīti'' āha. Thero Satthu vacanaṃ sutvā pāsādaṃ vissajjesi[19], pāsādo yathāṭhāne yeva patiṭṭhahi. Satthā Pāragaṅgaṃ gato[21]. Ath' assa[22] Gaṅgātīre yeva āsanaṃ paññāpayiṃsu[23]. So paññatte varabuddhāsane taruṇasuriyo viya rasmiyo muñcanto nisīdi. Atha naṃ bhikkhū „kasmiṃ kāle bhante ayaṃ pāsādo Bhaddajittherena ajjhāvuttho[24]'' ti pucchiṃsu. Satthā „Mahāpanādarājakāle'' ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Videharaṭṭhe Mithilāyaṃ[25] Suruci nāma rājā ahosi. Putto pi tassa[26] Suruci yeva, tassa paṇa[27] putto Mahāpanādo nāma ahosi. Te imaṃ pāsādaṃ paṭilabhiṃsu, paṭilābhatthāya pan' assa[28] pubbakammaṃ: dve pitāputtā nalehi ca udumbarudārūhi[29] ca paccekabuddhassa vasanapaṇṇasālaṃ kariṃsu'' 'ti imasmiṃ jātake sabbaṃ atītavatthuṃ Pakiṇṇakanipāte Surucijātake āvibhavissati[30].

---

[1] C[ss] -ruhā. [2] B[id] omit pi. [3] B[id] upagantvā. [4] B[i] gaṅgāya majjhe, B[id] gaṅgāmajjhe. [5] B[id] sykkaroṃsu. [6] C[ss] sabbra-, B[id] bhikkhūnaṃ. [7] C[s] -dassupikaṃ, B[i] -dāvegupikaṃ, B[id] -dassupikaṃ. [8] B[id] -pādaṅguliyā. [9] B[id] -ta. [10] B[i] ukkhipanto ukkhipiṃ, B[id] ukkhippati ukkhipato. [11] B[i] omits ca, B[id] va. [12] B[id] paṃ. [13] B[id] add so. [14] C[s] -naṃ. [15] C[s] ekayojanatiyojanaṃ, B[id] -tiyojanaṃ it yāva tiyojanaṃ. [16] B[id] -kāyo [17] B[id] yeva. [18] C[s] parivattitvā vattetvā, B[i] parivatteṭvā, B[id] parivattitvā only once. [19] B[id] add va. [20] B[i] vissajji, B[id] vissajji. [21] B[i] satthā gaṅgaṃ, B[id] satthā paragaṅgāto. [22] B[id] omit athassa [23] C[s] paññāyiṃsu, B[i] paññāyiṃ, B[id] paññāyiṃ. [24] B[id] -vuṭho. [25] B[id] mitthi-. [26] B[i] pissa. [27] B[id] omit paṇa [28] B[id] paṇa idaṃ. [29] C[s] B[id] -ruhi [30] B[id] -vitti.

Satthā imam atītam āharitvā abhisambuddho[1] hutvā imā gāthā avoca:

1. Panādo nāma so rājā yassa yūpo suvaṇṇayo[2]
tiriyam soḷasapabbedho[3] necam[4] āhu sahassadhā. 40.

2. Sahassakaṇḍū[5] satabbhedo[6] dhajālu haritāmayo,
Anaccum[7] tattha gandhabbā cha sahassāni sattadhā. 41.

3. Evam etam[8] tadā āsi yathā bhāsasi[9] Bhaddaji.
Sakko aham tadā āsim veyyāvaccakaro tava[10] ti. 42.

Tattha yūpo ti pāsādo, tiriyam soḷasapabbedho[11] ti vitthārato soḷasakaṇḍapaṭaviṭṭhāro[12] ahosi, necamāhu[13] sahassadhā ti ubbedhena sahassakaṇḍapamāṇamattañ ceva āhu[14], sahassakaṇḍapamāṇapaṇāyam[15] pañcavisatiyojanappamāṇam[16] hoti, vitthārato[17] pan' assa aḍḍhayojanamattaṃ, sahassakaṇḍī[18] satabbhedo[19] ti yo pan' esa[20] sahassakaṇḍubbedho ti[21] pāsādo satabhūmiko[22] ahosi, dhajālū ti dhajasampanno, haritāmayo[23] ti haritamaṇiparikkhitto[24]. Aṭṭhakathāyam[25] pana jhasālu haritāmayo[26] ti pāṭho, haritamaṇimayehi dvārakavāṭavātapānehi[27] samannāgato ti[28] attho, jhasā[29] ti kira dvārakavāṭavātapānānam[30] nāmaṃ, gandhabbā ti naṭā[31], cha sahassāni sattadhā ti chagandhabbasahassāni sattadhā hutvā tassa pāsādassa sattasu ṭhānesu rañño ratijananatthāya[32] naccimsū ti attho, te evaṃ naccantāpi rājānaṃ khīṇapuṇṇaṃ na sakkhiṃsu, atha Sakko devarājā devanaṭaṃ pesetvā samajjaṃ akāresi, tadā Mahāpanādo hasi, yathā bhāsasi[33] Bhaddajī ti Bhaddajiteresa pi[34] Bhaddajī taya Mahāpanādarājakāle aḍḍhavuṭṭhapāsādo[35] kahaṃ ti vutte[36] imasmiṃ ṭhāne nimmugo bhante ti vadantena tasmiṃ kāle attano atthāya tassa pāsādassa nibbattabhāvo Mahāpanādarājabhāvo ca bhāsito ti[37] taṃ gahetvā Satthā yathā tvaṃ Bhaddajī bhāsasi[38], evaṃ etaṃ[39] tadā āsi[40] tadā etaṃ[41] tath' eva ahosi, ahaṃ tadā tava kāyaveyyāvaccakaro[42] Sakko devānaṃ indo ahosin ti[43].

---

[1] B[d] sammāsam-. [2] B[d] yupo suvaṇṇamayo. [3] C[s] soḷasacubbedho. B[f] soḷasuppedho, B[d] soḷasubbedho. [4] B[d] uddhaṃ. [5] C[s] -khaṇḍasa corr. to -kaṇḍū, B[f] -koṇḍo, B[d] -kaṇḍo. [6] C[s] -bhedho, C[s] -bhedhuṃ corr. to -bhedo, B[f] -kuṭa, B[d] -gaṇḍu. [7] B[f] ānaccuṃ. [8] B[d] evameva. [9] C[s] B[d] bhāsati. [10] B[d] tāva. [11] C[s] soḷasacubbedho, B[f] soḷasuppedho, B[d] soḷasubbedho. [12] soḷakaṇḍapaṭaviṭṭhāro, B[d] soḷasakaṇḍapādānaviṭṭhāro. [13] B[f] uddhaṃ-, B[d] uddhaṃ. [14] B[f] āhu. [15] B[d] -nāya. [16] B[d] -ppa-. [17] B[d] viṭṭhāro. [18] C[s] -kaṇḍu, C[s] -khaṇḍa corr. to -kaṇḍū, B[f] omits sahassakaṇḍī, B[d] -kaṇḍo. [19] B[d] -gaṇḍū. [20] C[s] yojano, B[f] -phaneva. [21] B[d] omit ti. [22] B[d] satta-. [23] B[d] -la-. [24] B[d] -maṇiyehi parikkhitto, B[f] -maṇiparikkhitto. [25] B[f] aṭṭhakatthāya. [26] C[s] dhajāluharitāmayo, B[f] sāmāluharitāmayo, B[d] sāmāluharitvāmayo. [27] B[d] omit vāta. [28] C[s] hoti, C[s] hotiti. [29] so C[s] instead of jhasā; B[f] sathālu, B[d] samālū. [30] C[s] nāṭā, C[s] nāṭā corr. to naṭa. [31] B[f] ratiyajhanatthāya, B[d] ratiyadīhanatthāya. [32] C[s] B[d] bhāsati. [33] B[d] hi. [34] B[f] ajhāvuṭṭha-, B[d] ajjhavuṭṭha-. [35] B[d] cuttena. [36] B[d] hoti. [37] B[d] bhāsati. [38] B[f] evameva, B[d] evameva. [39] C[s] hesi, B[f] hasi tasiā atthi. [40] B[f] evameva. [41] B[f] -vaccakaro, B[d] -vaccakatomi. [42] B[d] add āha.

Tasmiṁ khaṇe puthujjanabhikkhū nikkaṅkhā ahesuṁ.

Satthā evaṁ dhammaṁ desetvā[1] jātakaṁ samodhānesi: „Tadā Mahāpanādo[2] Bhaddaji ahosi, Sakko pana ahaṁ evā“ 'ti. Mahāpanādajātakaṁ[3].

5. Khurappajātaka.

Disvā khurappe ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ ossaṭṭhaviriyaṁ bhikkhuṁ[4] ārabbha kathesi. Taṁ[5] hi Satthā „saccaṁ kira tvaṁ ossaṭṭhaviriyo“ ti pucchitvā „saccaṁ bhante“ ti vutte „bhikkhu kasmā evaṁniyyānikasāsane pabbajitvā viriyaṁ ossaji[6], porāṇakapaṇḍitā aniyyānikaṭṭhāne[7] viriyaṁ kariṁsu“ 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto ekasmiṁ aṭaviārakkhikakule[8] nibbattitvā[9] vayappatto pañcapurisasataparivāro[10] aṭaviārakkhikesu jeṭṭhako[11] hutvā aṭavimukhe ekasmiṁ gāme vāsaṁ kappesi. So bhatiṁ[12] gahetvā manusse aṭaviṁ atikkameti. Ath' ekasmiṁ divase bārāṇaseyyako[13] satthavāhaputto pañcahi sakaṭasatehi taṁ gāmaṁ patvā taṁ pakkosāpetvā „samma sahassaṁ gahetvā maṁ[14] aṭaviṁ atikkamehī“[15] āha. So „sādhū“ 'ti tassa hatthato sahassaṁ gaṇhi, bhatiṁ ganhanto[16] yeva ca[17] tassa jīvitaṁ pariccaji. So taṁ ādāya aṭaviṁ pāvisi. Aṭavimajjhe pañcasatā corā uṭṭhahiṁsu. Core disvā va sesapurisā urena nipajjiṁsu, ārakkhikajeṭṭhako eko[18] va nadanto vagganto paharitvā pañcasate pi core palāpetvā[19] satthavāhaputtaṁ[20] sotthinā kantāraṁ tāresi[21]. Satthavāhaputto parakantāre[22] satthaṁ

---

[1] B[b] tasmiṁ desanaṁ āharitvā, B[d] t. dhammadesanaṁ ā. [2] B[bd] add rājā. [3] B[d] add carittaṁ. [4] C[a] omits bhikkhuṁ. [5] C[a] nāma. [6] B[bd] osajji. [7] B[b] adds pi. [8] C[a] aṭaviyā ār- corr. to aṭaviṭṭhā-, B[b] aṭaviyaṁ ār-, B[d] aṭṭayi ār- [9] B[bd] -ttetvā. [10] B[bd] omit purisa. [11] C[ac] add jeṭṭhakesu. [12] B[bd] add pana. [13] B[b] -eyyaṁ seyyako. B[d] -eyyaṁ seyako. [14] C[a] va [15] B[bd] -kkhā- [16] C[a] sahassaṁ gaṇhiṁsu yeva sort. to sahassaṁ ganhantu yeva. [17] B[bd] omit ca [18] C[a] omits eko [19] B[b] -pesi. [20] B[b] -putto pi, B[d] -puttapi. [21] B[b] tāresi. [22] B[d] parakantāre.

nivāsetvā[1] ārakkhikajeṭṭhakam[2] nāmaggarasabhojanaṃ bhojetvā sayaṃ pi bhuttapātarāso sukhanisinno tena saddhiṃ sallapanto[3] „samma tathā dārunānaṃ[4] nāma[5] corānaṃ[6] āvudhāni gahetvā avattharanakāle[7] kena nu kho kāraṇena cittutrāsamattaṃ[8] pi na uppannan[9]“ ti pucchanto paṭhamaṃ gāthaṃ āha:

1. Disvā khurappe dhanuvegannunne
khagge gahīte[10] tikkhiṇe teladhote
tasmiṃ bhayasmiṃ maraṇe viyūḷhe[11]
kasmā nu[12] te nāhu chambhitattan ti. 43.

Tattha dhanuvegannunne ti dhanuvegena visaṭṭhe[13], khagge gahīte[14] ti tharudaṇḍehi[15] sugahīte khagge, maraṇe viyūḷhe[16] ti maraṇe paccupaṭṭhite, kasmā nu[17] te nāhū 'ti kena nu kho kāraṇena nāhosi, chambhitattan ti saṃvegacalanaṃ.

Taṃ sutvā ārakkhikajeṭṭhako[18] itarā dve gāthā avoca[19]:

2. Disvā khurappe dhanuvegannunne
khagge gahīte[20] tikkhiṇe teladhote
tasmiṃ bhayasmiṃ maraṇe viyūḷhe[21]
vedaṃ alatthaṃ vipulaṃ uḷāraṃ. 44.

3. So vedajāto ajjhabhavīṃ amitte,
pubbe va me jīvitam āsi cattaṃ[22],
na hi jīvite ālayaṃ kubbamāno
sūro kayirā sūrakiccaṃ kadāciti. 45.

Tattha vedaṃ alatthan[23] ti tuṭṭhiṃ c' eva[24] somanassañ ca paṭilabhiṃ, vipulan ti bahuṃ, uḷāran ti uttamaṃ, ajjhabhavin ti jīvitaṃ pariccajitvā abhibhaviṃ, pubbe va me jīvitamāsi cattan[25] ti mayā hi[26] pubbe va tava hatthato bhaṭiṃ gaṇhantass' eva[27] jīvitaṃ cattaṃ āsi, na hi jīvite ālayaṃ kubbamāno ti jīvitasmiṃ hi nikantiṃ karuṇāno purisakiccaṃ[28] kadāci pi na karoti.

---

[1] Bd nivasetvā. [2] B ārakkhijeṭṭhakaṃ, Bd ārakkhajeṭṭhakaṃ. [3] Bd -pento. [4] C dārunaṃ, C dārunaṃ. [5] Bd omit nāma. [6] C coraṃ. [7] Bd avatāraṇa-, C avattharanakālaṃ. [8] C -cittāsa-. [9] Bd gahīte. [10] C viyoḷha, Bd viruḷha. [11] C kho nu. [12] Bd visaṭṭhe. [13] B khanukaṇḍe, Bd dhanukaṇḍe. [14] B viruḷe, Bd viruḷha. [15] C viyoḷha, Bd viruḷha. [16] C kasmākho. [17] Bd ārakkhaje-. [18] Bd abhāsi. [19] B viraḷe, Bd viruḷe. [20] C cattaṃ, Bd cittaṃ. [21] Bd laddhaṃ. [22] C tuṭṭhimeva. [23] C mattaṃ, Bd cittaṃ. [24] B va, Bd omits hi. [25] C gaṇhantaneva corr. to -taneva, B gaṇhante yeva, Bd -te yeva. [26] Bd suroscakiccaṃ.

Evaṁ so saruvasse[1] vassanto[2] jīvitanikantiyā[3] vissaṭṭhattā[4] attanā[5] sūrakiccassa katabhāvaṁ ñāpetvā[6] satthavāhaputtaṁ uyyojetvā sakagāmaṁ eva paccāgantvā[7] dānādīni puññāni katvā yathākammaṁ gato.

Satthā imaṁ desanaṁ[8] āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ sa- 5
modhānesi: (Saccapariyosāne ossaṭṭhaviriyo[9] arahatte patiṭṭhāsi[10]) „Tadā ārakkhikajeṭṭhako[11] ahaṁ eva ahosiṁ[12]“ ti. Khurappajātakaṁ[13].

6. Vātaggasindhavajātaka.

Yenāsi kisiyā paṇḍū 'ti. Idaṁ Satthā Jetavane viha- 10
rante Sāvatthiyaṁ aññataraṁ kuṭumbiyaṁ[14] ārabbha kathesi. Sāvatthiyaṁ kir' ekā abhirūpā itthī[15] ekaṁ abhirūpaṁ kuṭumbiyaṁ[16] disvā paṭibaddhacittā[17] ahosi, sakalasarīraṁ jhāpayamāno[18] viy' assā[19] abbhantare kilesaggi uppajji, sā n' eva kāyassādaṁ na cittassādaṁ labhi. bhattaṁ pi 'ssā na rucci[20], kevalaṁ mañcakassa aṭaniṁ[21] ga- 15
hetvā nipajji[22]. Atha naṁ upaṭṭhāyikā ca sahāyikā ca pucchiṁsu: „kiṁ nu kho tvaṁ kampamānacittā aṭaniṁ[23] gahetvā nipannā, kiṁ te aphāsukan“ ti ekadvevāresu[24] akathetvā punappunaṁ[25] vuccamānā[26] taṁ atthaṁ ārocesi. Atha naṁ tā[27] samassāsetvā „mā cintayi, mayaṁ taṁ āharissāmā“ 'ti vatvā gantvā[28] kuṭumbikena[29] saddhiṁ mantesuṁ. 20
So paṭikkhipitvā punappuna[30] vuccamāno adhivāresi. Tā „asukadivase asukavelāyāgacchā[31]“ 'ti paṭiññaṁ gahetvā[32] tassā ārocesuṁ. Sā attano sayanagabbhaṁ[33] sajjetvā attānaṁ alaṁkaritvā sayanapiṭṭhe nisinnā tasmiṁ āgantvā sayanakhaṇḍe nisinne[34] cintesi: „sace hi[35]

---

[1] C[a] saravasso, B[b] panasasse, B[d] panapare. [2] C[a] vasanto, B[b] vavissajjento, B[d] hi sajjento. [3] B[bd] jīvite-. [4] C[a] vissaṭṭhā. [5] B[bd] attano. [6] B[bd] paññāpetvā. [7] B[a] pacchāgantvā. [8] C[a] dhammade-, B[bd] jātakaṁ. [9] B[bd] add bhikkhu. [10] B[bd] patiṭṭhahi. [11] B[bd] ārakkhajeṭṭhako pana. [12] B[bd] ahamevā. [13] B[bd] add paṭhamaṁ. [14] B[bd] -kaṁ, C[a] kuṭimbiyaṁ. [15] C[a] itthi corr to itthī, B[bd] itthi. [16] C[a] kuṭimbikaṁ, B[bd] kuṭumpikaṁ. [17] B[bd] paṭibandha throughout. [18] B[bd] jhāyamānā. [19] B[bd] viya tassa. [20] B[bd] pi na bhuñjati. [21] B[a] mañcakasseva. B[d] mañjakassaṭaṇi. [22] C[a] nipajjiti corr to nipajjasi, B[bd] nipajji. [23] B[a] mañcakaṭṭaṇi, B[d] mañcasaṭṭaṇi. [24] B[a] tisaṁ ekaṁ dve vāre, B[d] sā taṁ ekaṁ dve vāre pucchiti. [25] B[a] punappunaṁ, B[d] punappunaṁ. [26] B[a] pucchamānāya, C[a] B[d] pucchamāna. [27] C[a] omits tā. [28] B[a] omits gantvā. B[d] gandha. [29] C[a] -ti-. [30] C[a] -lāya gacchā, B[bd] -lāya āgacchāhi. [31] B[d] adds gantvā. [32] C[a] sayanagabbhaṁ, B[bd] vasana-. [33] C[a] -ṁsu. [34] B[bd] sacāhaṁ.

imassa gurum akatvā idān' eva okāsam[1] karissāmi issariyam me[2] parihāyissati, āgatadivase yeva okāsakāraṇam[3] nāma akāraṇam. ajja nam mamkum katvā aññasmim divase okāsam karissāmīti". Atha nam[4] hatthagahaṇādivasena[5] kelim kātum āraddham hatthe gahetvā „apehi, na me tayā attho" ti nibbhacchesi[6]. So osakkitvā lajjito uṭṭhāya attano geham eva gato. Itarā itthiyo tāya tathākatabhāvam[7] ñatvā kuṭumbiye[8] nikkhante[9] upasaṃkamitvā evam āhaṃsu: „ivaṃ[10] etasmim[11] paṭibaddhacittā āhāram paṭikkhipitvā nipajji[12], atha nam punappuna[13] yācitvā ānayimha[14], tassā kasmā okāsam na akāsīti". Sā tam attham ārocesi. Itarā „tena hi[15] jānāyissasīti[16]" upakkamiṃsu[17]. Kuṭumbiyo[18] puna nivattitvāpi na[19] olokesi. Sā tam[20] alabhamānā nirāhārā tattha eva jīvitakkhayam pāpuṇi. Kuṭumbiyo[18] tassā matabhāvam ñatvā bahumālāgandhavilepanam[21] ādāya Jetavanam gantvā Satthāram pūjetvā vanditvā[22] ekamantam nisīditvā Satthārā[23] ca „kin nu kho upāsaka na paññāyasī[24]" pucchite[25] tam attham ārocetvā „ay-āham bhante ettakam[26] kālam lajjāya Buddhūpaṭṭhānam[27] nāgato[28]" ti āha. Satthā „upāsaka idāni tav' esā[29] kilesavasena tam pakkosāpetvā āgatakāle tam okāsam akatvā[30] lajjāpesi, pubbe pi pana paṇḍitesu pi paṭibaddhacittā hutvā pakkosāpetvā āgatakāle okāsam akatvā kilametvā[31] vippayojesī[32]" vatvā tena[33] yācito atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto sindhavakule nibbattitvā Vātaggasindhavo[34] nāma hutvā tassa maṅgalasso āhosi. Assagopakā[35] tam netvā Gaṅgāya[36] nahāpenti[37]. Atha nam Kuṇḍalī[38] nāma gadrabhī[39] disvā paṭibaddhacittā hutvā kilesavasena kampamānā n' eva tiṇam

---

[1] C[a] sokāsam, B[d] omit okāsam. [2] C[a] -yaṃ. [3] C[a] vokāsamkāram, C[c] okāsamkaraṇam. [4] B[d] add gantvā. [5] C[a] B[d] -gahaṇa-, C[c] gahaṇa-. [6] B[d] nivāresi. [7] C[a] tāyatthākatabhāvam, B[c] tāya tathā atthagahaṇādibhāvam, B[d] tāya katā hatthagahaṇādibhāvam. [8] C[a] kuṭumbiye, B[d] kuṭumpike. [9] B[d] add tam. [10] B[c] adds evamāha, C[a] tam sutvā. [11] B[c] tasmi. [12] B[c] nipajjāsi. [13] B[d] punappunam. [14] B[c] ānayimhā, B[d] ānayimha. [15] B[d] add tvaṃ. [16] C[a] B[c] -ssati, B[d] add vatvā. [17] B[c] pakkamiṃsu, B[d] pakkamiṃsu. [18] C[a] kuṭumbiko, B[d] kuṭumpiko. [19] B[c] puna nivattetvā na, B[d] na puna nivattetvā. [20] C[a] sā attam, B[c] sā tam. [21] B[d] gandhamālāvilepanam. [22] B[d] omit vanditvā. [23] B[c] nisīdi satthā, B[d] nisīdi satthā. [24] B[d] paññāyatīti pucchitvā. [25] B[d] attha-. [26] C[a] B[d] buddha-. [27] C[a] gato, B[c] nāgatomhi, B[d] nāgatosi. [28] B[c] na upāsaka idāneva, B[d] na upāsaka idāneva sā. [29] B[d] katvā. [30] B[d] kilamitvā. [31] B[c] va nyyojesi, B[d] nyyojesi. [32] sehi. [33] B[d] vātakka- [34] C[a] -ka. [35] B[c] -yaṃ. [36] C[a] -ete. [37] C[a] -ti. [38] B[d] bandhanti. [39] B[c] -bhī, B[d] -bhi.

khādi na pānīyañ ca' pivi, parisussitvā[1] kisā aṭṭhicammamattā va[2] ahosi[3]. Atha nam putto gadrabhapotako tathā[4] parisussamānam disvā „kin nu kho tvam amma n' eva tiṇam khādasi[5] na pānīyam[6] pivasi[7], parisussitvā[8] tattha tattha kampamānā nipajjasi[9]", kin te aphāsukan" ti pucchi. Sā akathetvā[10] punappuna[11] vuccamānā[12] tam attham kathesi. Atha nam putto samassāsetvā „amma mā cintayi, aham[13] tam ānessāmīti[14]" vatvā Vātaggasindhavassa[15] nahāyitum[16] gatakāle[17] tam[18] upasaṅkamitvā „tāta, mayham mātā tumhesu paṭibaddhacittā, nirāhārā[19] sussitvā marati[20], jīvitadānam assā dethā" 'ti āha. „Sādhu tāta dassāmi[21]", assagopakā nam nahāpetvā[22] thokam Gaṅgātīre[23] carannatthāya[24] vissajjenti[25], tvam mātaram gahetvā tam padesam ehīti". So gantvā mātaram ānetvā tasmiṃ padese vissajjetvā[26] ekamantam paṭicchanno[27] aṭṭhāsi. Assagopako[28] pi Vātaggasindhavam[29] tasmiṃ ṭhāne vissajjesi[30]. So tam gadrabhiṃ oloketvā upasaṅkami. Atha sā gadrabhī[31] tasmiṃ[32] upasaṅkamitvā attano sarīram upasiṅghamāne[33] „sac' āham garuṃ[34] akatvā[35] āgatakhaṇe[36] v' assa[37] okāsam karissāmi evam me yaso ca issariyañ ca parihāyissati[38], anicchamānā viya bhavitum vaṭṭatīti" cintetvā sindhavassa heṭṭhāhanuke[39] pādena paharitvā palāyi. Dantamūlassa[40] bhijjitvā[41] gatakālo[42] viya ahosi. Vātaggasindhavo[43] „ko me etāya attho"

---

[1] B[d] udakam and omit va. [2] B[c] sussi. B[d] sarīram sussitvā. [3] B[d] omit va [4] B[d] hutvā. B[c] hutvā punappunam pajjāyi. [5] B[d] mātaram. [6] C[s] khāsi, B[c] khādi. [7] B[d] udakam [8] B[d] pivi. [9] B[d] passitvā sussitvā. [10] C[s] nipajji. [11] B[d] add pi. [12] B[d] -nnam [13] B[d] pucchamānassa gadrabhi. [14] B[d] aham. [15] B[d] tam ñatvā ānessāmi [16] B[c] vātakka-. [17] B[d] nhā-. [18] B[d] -gamana-. [19] B[d] omit tam [20] B[d] nihārā, B[c] nihari [21] B[d] marissati. [22] B[d] dassāmīti [23] B[d] nhāyitvā [24] B[d] add thalvā [25] B[c] vicarana-, B[d] gocarattāya. [26] B[d] vissajjessati. B[d] vissajjessanti. [27] B[d] vissajjitvā [28] B[c] paṭicchinno? B[d] paṭipanno. [29] B[d] -kā [30] B[d] vātakka- [31] B[c] vissajjesum, B[d] vissajjesuṃ. [32] C[s] B[c] -bhi, B[d] -bhiṃ. [33] C[s] tasmiṃ ṭhāne, the latter word being erraticed out, B[c] omits tasmiṃ [34] C[s] -ṇe. [35] B[c] gurum. [36] B[d] katvā. [37] -khaṇe [38] B[d] yasassa. [39] B[c] -ytassiti, B[d] -hāriassīti. [40] B[d] hanu-. [41] B[c] dandu-, B[d] dandha-. [42] B[c] bhijjamānam, B[d] bhijjamāna. [43] B[d] kālo [44] B[c] vātakka- corr to vātagg-, B[d] add pi

ti lajjito tato va[1] palāyi. Sā vippaṭisārī[2] hutvā tatth' eva patitvā socamānā nipajji[3]. Atha nam putto upasaṃkamitvā pucchanto pathamaṃ gāthaṃ āha:

1. Yenāsi kisiyā paṇḍu yena bhattaṃ na ruccati[4]
ayaṃ so āgato tāto, kasmā dāni palāyasīti[5]. 46.

Tattha yenā[6] 'ti yasmiṃ paṭibaddhacittatāya yena kāraṇabhūtena

Puttassa vacanaṃ sutvā gadrabhī dutiyaṃ gāthaṃ āha:

2. Sace[7] panādikeu[8] eva santhavo[9] nāma jāyati[10]
yaso hāyati itthīnaṃ[11], tasmā tāta palāy' 'ahan ti[12]. 47.

Tattha ādikenevā[13] 'ti ādito vā[14] pathamaṃ ñeva[15], santhavo ti methunadhammasaṃpayogavasena mittasanthavo, yaso hāyati itthīnan[16] ti tāta itthīnaṃ[17] hi garuṃ[18] akatvā ādito va[19] santhavaṃ kurumānānaṃ yaso hāyati tasmiṃ gabbhalābho[20] paṭihāyatīti.

Evaṃ sā itthiṃ[21] sabhāvaṃ[22] puttassa kathesi.

Tatiyaṃ gāthaṃ pana Satthā abhisambuddho hutvā āha:

Yassāssinaṃ kule jātaṃ āgataṃ yā na icchati
socati ciraratthāya Vātaggam iva Kuṇḍalī[23]. 48.

Tattha yassāssinaṃ ti yassaṃpannaṃ, yā na icchatīti yā itthī[24] tathārūpaṃ[25] purisaṃ na icchati, ciraratthāya ti ciratthaṃ dīghamaddhānan ti attho.

Satthā imaṃ atītaṃ[26] āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne kuṭumbiko[27] sotāpattiphale patiṭṭhahi) „Tadā gadrabhī[28] sā itthī ahosi, Vātaggasindhavo pana aham evā" 'ti. Vātaggasindhavajātakaṃ[29].

---

[1] C[s] lajji tatheva, B[s] lajjito tato, B[d] lajjito tato ca. [2] C[s] -ṭṭho, B[s] -ṭi, B[d] -ṭisārī. [3] B[d] nipp-. [4] B[s] viracati. [5] C[ss] B[d] -ttī. [6] B[d] yenāsi. [7] B[s] nākho, B[d] nakho. [8] C[s] satthavo, B[s] satthavo, B[d] sindhavo. [9] B[s] -te. [10] B[d] itthi-. [11] B[d] palāyitanti. [12] B[d] -kena vā. [13] C[s] adda na. [14] C[s] -maññeva, B[d] pathamaṃ eva. [15] B[d] -saṃyoga-. [16] B[d] garukaṃ. [17] B[s] yeva. [18] B[d] labhittabhāvo. [19] B[d] itthi-. [20] B[d] -vo taṃ. [21] C[s] kuṇḍālī, C[s] kuṇḍalī, B[s] bhaddalī, B[d] gadrabhī. [22] B[d] itthi. [23] C[s] yathārūpaṃ. [24] B[d] dhammadesanaṃ. [25] C[s] kuṭi-. [26] B[d] bhi. [27] B[d] add chaṭṭhamaṃ

7. Kakkaṭajātaka.

Siṅgī migo ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ itthiṁ ārabbha kathesi. Sāvatthiyaṁ kir' eko kuṭumbiko[1] attano bhariyaṁ gahetvā uddhārasādhanatthāya[2] janapadaṁ gantvā uddhāraṁ[3] sādhetvā[4] āgacchanto antarāmagge corehi gahito. Itthiyā pan' assa abhirūpā pāsādikā[5]. Corajeṭṭhako tassāpi[6] sineheṇa kuṭumbikaṁ[7] māretuṁ ārabhi. Sā panā itthī[8] sīlavatī[9] ācārasampannā patidevatā[10], sā corajeṭṭhakassa pādesu patitvā[11] „sāmi[12] sace mayi sineho[13] mayhaṁ sāmikaṁ māressasi[14] ahaṁ pi[15] visaṁ vā khāditvā[16] nāsāvātaṁ sammuṭṭhitvā[17] marissāmi, tayā panā saddhiṁ na gacchissāmi[18], mā me akāraṇā[19] sāmikaṁ mārehī'ti[20]" yācitvā taṁ vissajjāpesi. Te ubho pi sotthinā Sāvatthiṁ patvā Jetavanapiṭṭhivihārena gacchantā „vihāraṁ pavisitvā Satthāraṁ vanditvā gamissāmā" 'ti[21] gandhakuṭiparivenaṁ gantvā[22] vanditvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Te Satthārā „kahaṁ gat' atthā[23]" 'ti puṭṭhā „uddhārasādhanatthāyā[24]" 'ti āhaṁsu. „antarāmagge panā[25] ārogyena[26] āgat' atthā" 'ti vutte kuṭumbiko[27] āha: „antarāmagge no bhante corā gaṇhiṁsu, tatr' esā[28] mama māriyamānaṁ corajeṭṭhakaṁ yācitvā mocesi[29], imaṁ nissāya[30] jīvitaṁ laddhaṁ" ti. Satthā „upāsaka idāni tāv' etāya[31] tuyhaṁ jīvitaṁ[32] dinnaṁ[33], pubbe[34] paṇḍitānam pi adāsiti[35]" tena yācito atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Himavante mahā udakarahado, tattha mahā suvaṇṇakakkaṭako ahosi, so tassa nivāsabhāvena[36] kuḷīradaho[37] ti paññāyittha. Kakkaṭako mahā ahosi khalamaṇḍalappamāṇo[38], hatthiṁ[39] gahetvā vadhetvā[40] khādati, hatthī[41] tassa bhayena[42] otaritvā

---

[1] C[s] kuṭi-. [2] B[1] uddhāraṁ sodhan-, B[2] uddharaṇa sodhan-. [3] B[1] uddhāruṁ. [4] B[1d] so-. [5] B[1d] add dassaniyā. [6] B[1] tasmiṁ, B[2] tassā. [7] B[1d] ṭṭhiṁ. [8] C[s] B[1d] -ti. [9] B[1d] add kuṭuṁbikassa. [10] B[1d] nippaṭṭitvā. [11] B[1d] add corajeṭṭhaka. [12] B[1d] atthi mā. [13] B[1] mārehetī, B[2] mārehi, B[1d] add sace māressasi. [14] omit pi. [15] B[1d] khāditvā vā. [16] read-tvā vā? B[1] sammuṭṭhitvā, B[2] -ruḷhitvā. [17] B[1d] gamissāmi. [18] B[1d] -ṇena. [19] B[1d] satthāraṁ vandissāmā ti. [20] B[1d] add satthāraṁ. [21] B[1d] gantvā upāsikā [22] B[1] uddhāraṁ sodha-, B[2] uddhānaṁ sodha-. [23] C[s] arogena, B[1] arogena, B[2] aroge corr. to arogā. [24] C[s] kuṭi-. [25] B[1d] tattha so. [26] C[s] mocesi. [27] B[1] adds mayā. [28] B[1d] na hāneva tāya evaṁ. [29] B[1] jīvitadānaṁ, B[2] jīvitadānaṁ. [30] B[1] omits dinnaṁ. [31] B[1d] add pi. [32] B[1d] pi jīvitaṁ adāsi yevā ti. [33] B[1] nivāsanassa bhāvena, B[2] nivāsanabhāvena. [34] C[bs] kuṭi-, B[1d] kuṭi-. [35] B[1] -pasi, B[2] -nā. [36] C[s] B[1d] hatthi. [37] so C[bs]; B[1d] omit vadhetvā. [38] C[s] hatthi, B[1d] -ṭṭho. [39] B[1d] add tattha.

gocaraṁ gaṇhituṁ na sakkonti[1]. Tadā Bodhisatto kuliradahaṁ[2] upanissāya vasamānaṁ hatthiyūthajeṭṭhakahatthiṁ[3] paṭicca kaneruyā[4] kucchismiṁ[5] paṭisandhiṁ gaṇhi. Ath[6] assa mātā „gabbhaṁ rakkhissāmīti“[7] aññaṁ pabbatapadesaṁ gantvā gabbhaṁ rakkhitvā puttaṁ vijāyi. So[8] anukkamena viññutaṁ[9] patto mahāsariro thāmasampanno sobhaggappatto añjanapabhato viya ahosi. So ekāya kaneruyā[10] saddhiṁ saṁvāsaṁ kappetvā „kakkaṭakaṁ gaṇhissāmīti“[11] attano bhariyañ ca mātarañ ca ādāya taṁ hatthiyūthaṁ upasaṁkamitvā pitaraṁ passitvā „tāta ahaṁ kakkaṭakaṁ gaṇhissāmīti“ āha. Atha naṁ pitā „na sakkhissasi tātā“[12] 'ti vāretvā[13] punappuna[14] vadantaṁ eva[15] „jānissasīti“ āha. So kuliradahaṁ[16] upanissāya vasante[17] sabbavāraṇe sannipātetvā sabbehi saddhiṁ dahasamīpaṁ gantvā „kiṁ so kakkaṭako otaraṇakāle gaṇhati udāhu gocaraṁ gaṇhanakāle udāhu uttaraṇakāle“ ti pucchitvā[18] „uttaraṇakāle“ ti sutvā „tena hi tumhe kuliradahaṁ[19] otaritvā yāvadatthaṁ gocaraṁ gaṇhitvā[20] paṭhamaṁ uttaratha, ahaṁ pacchato gamissāmīti“[21] āha. Vāraṇā tathā kariṁsu. Kuliro[22] pacchā[23] uttarantaṁ Bodhisattaṁ mahāsaṇḍāsena kammāro[24] lohasalākaṁ viya alavasena[25] pāde daḷhaṁ gaṇhi. Kaneru[26] Bodhisattaṁ avijahitvā samīpe yeva[27] aṭṭhāsi. Bodhisatto ākaḍḍhanto[28] kuliraṁ[29] cāletuṁ nāsakkhi. Kuliro[30] pana taṁ ākaḍḍhanto[31] attano abhimukhaṁ karoti. So maraṇabhayatajjito baddharāvaṁ[32] ravi. Sabbavāraṇā[33] maraṇabhayabhītā[34] kuñcanādaṁ[35] katvā muttakarīsaṁ cajamānā palāyiṁsu. Kaneru[36] pi 'ssa saṇṭhātuṁ[37] asakkonti[38] palāyituṁ ārabhi[39]. Atha

[1] B[b] asakkontu, B[d] asakkonti. [2] C[a] kuli-, B[b] kuli-, B[d] kuli-. [3] B[b][d] -jetthaka-. [4] B[b] kāretuṁyā, B[d] kāretuya. [5] B[b][d] -ṁhi. [6] C[a] -māti. [7] C[a] omit so. [8] B[d] -taṁ. [9] C[a] kā-, B[b][d] kāreṇuya. [10] B[b] uggaṇhissāmīti, B[d] akkaṇh-. [11] B[b][d] puttā. [12] B[b][d] vāreti. [13] B[b][d] -ntaṁ. [14] B[d] vadantittvañeva, B[d] vadantittvañeva. [15] C[a] kuli-, B[b][d] kuli-. [16] C[a] -tā, B[b] -to. [17] B[b][d] pucchi. [18] B[b][d] gahetvā. [19] B[b][d] khādissāmīti. [20] B[b][d] pacchato. [21] B[b][d] kammāra. [22] B[b] lohapatalakaṁ, B[d] -salakaṁ. [23] C[a] iña- corr. to ala-, B[b][d] dvalaḷavayena. [24] B[b][d] kāreṇukā. [25] C[a] va. [26] C[a] B[b] ākaḍḍhento. [27] C[a] kuli-, B[b] -kuli-, B[d] -kuli. [28] B[b][d] bandharavaṁ. [29] B[b][d] sabbe-. [30] B[b][d] -tajjitā. [31] B[b][d] kuñca-. [32] B[b][d] saṁdhāretuṁ. [33] B[b][d] -ti. [34] B[b][d] ārabbhi.

naṁ so attano baddhabhāvaṁ[1] ñāpetvā[2] tassā apalāyanatthaṁ paṭhamaṁ gātham āha:

1. Siṅgī[3] migo āyatacakkhunetto[4]
aṭṭhittaco[5] vārisayo alomo,
tenābhibhūto kapanaṁ rudāmi,
mā heva maṁ pāṇasamaṁ jaheyyā ti. 49.

Tattha siṅgī[6] migo ti siṅgī suvaṇṇavaṇṇo[6] migo dvīhi ajjhi siṅgehi vaṇṇasaṇṭhānena yuttattā siṅgī[7] attho, migo ti pana sabbasaṅgāhikavacanena[8] vaṇṇasaṇṭhānena kulīro[9] vutto, āyatacakkhunetto[10] ti[11] dassanaṭṭhena cakkhū ti laddhanāmehi āyatehi nettehi samannāgato, ayaṁ āyatacakkhunetto ti attho, aṭṭhittaco[12], tenābhibhūto ti tena[13] migena abhibhūto ajjhotthaṭo[14] niccalaṁ[15] gahito hutvā. kapanaṁ rudāmī ti kāruññappatto[16] hutvā rodāmi[17] viravāmi, mā heva man[18] ti maṁ evarūpaṁ vyasanaṁ pattaṁ[19] attano pāṇasamaṁ piyasāmikaṁ tvaṁ mā heva jahi[20].

Atha sā kaṇeru[21] nivattitvā[22] taṁ assāsayamānā dutiyaṁ gātham āha:

2. Ayya na taṁ jahissāmi kuñjara[23] saṭṭhihāyana[24],
pathavyā[25] cāturantāya suppiyo hosi me tuvan ti. 50.

Tattha saṭṭhihāyanā[26] ti jātiyā saṭṭhivassakālasmiṁ[27] hi kuñjarā thāmena parihāyanti, sā ahaṁ evaṁ thāmahīnaṁ[28] imaṁ vyasanaṁ pattaṁ[29] na taṁ[30] jahissāmi[31], mā bhāyi, imissā[32] hi[33] catūsu[34] disāsu samuddaṁ pariyantaṁ katvā ṭhitāya cāturantāya pathaviyā[35] tvaṁ mayhaṁ sutthu piyo ti.

Atha naṁ santhambhetvā[36] „ayya idāni taṁ kulīrena[37] saddhiṁ thokaṁ kathāsallāpaṁ labhamānā vissajjāpessāmī" ti[38] vatvā kulīraṁ[39] yācamānā tatiyaṁ gātham āha:

[1] Bᵈ bandha-. [2] Bᵈ paññā-. [3] Bᵈ siṅga. [4] Bᵈ āyati-. [5] Bᵈ aṭṭhitaco. [6] Cˢ siṅgīsuvaṇṇavaṇṇo, Bⁱ siṅgasuvaṇṇavaṇṇā, Bᵈ suvaṇṇasiṅgīsuvaṇṇavaṇṇo, Cˢ siṅgīsuvaṇṇavaṇṇa. Bᵈ suvaṇṇavaṇṇo, omitting siṅga. [7] Bᵈ siṅgan ti. [8] Bⁱ sabbapāṇasaṅgahakarasa, Bᵈ sabbapāṇasaṅgāhakavacana. [9] Cˢ kulī-, Cˢ kulīroti, Bᵈ kulīroti. [10] Bⁱ āyati-. [11] Bᵈ add ettha. [12] Bᵈ aṭṭhitaco. [13] Bⁱ tena. [14] Bⁱ ajjhottarato, Bᵈ ajjhottharato. [15] Bᵈ -lo. [16] Cˢ -ññapa-. [17] Bᵈ ro-. [18] Cˢᵏ bavati. [19] Bᵈ byasanappattaṁ. [20] Bⁱ jahāmi, Bᵈ jaha ti. [21] Bᵈ kareṇukā. [22] Bᵈ nivatti-. [23] Bᵈ kulīraṁ. [24] Bᵈ sa-. [25] Bᵈ path-. [26] Bⁱ saṭhahāyanaṁ, Bᵈ saṭṭhihāyanaṁ. [27] Bᵈ -bya. [28] Bᵈ -naṁ. [29] Bⁱ thāmena sampannaṁ, Bᵈ thāmena hi sampannaṁ. [30] Bⁱ ṭhitavasikake-. [31] Bᵈ omit taṁ. [32] Bᵈ -mi ti, idaṁ byasanappattaṁ, Bᵈ imaṁ byasanappattaṁ. [33] Bᵈ ti. [34] Cˢᵏ Bⁱ catusu. [35] atha sā kaṇeru --- imissā wanting in Cˢ. [36] Cˢᵏ santhambhi, Bⁱ santhapetvā, Bᵈ santhambhetvā? [37] Bᵈ kuli-. [38] Bᵈ vissa-.

8. Ye kuḷīrā[1] samuddasmiṃ Gaṅgāya Nammadāya ca[2]
tesaṃ tvaṃ vārijo seṭṭho, muñca rodantiyā patiṃ ti[3]. 51.

Tass' attho: ye samudde vā Gaṅgāya vā nadiyā Nammadāya vā nadiyā kuḷīrā[4] sabbesaṃ rūpasampattiyā ca mahantatāya[5] ca tvaṃ eva seṭṭho[6], tena taṃ[7] yācāmi, mayhaṃ rodamānāya sāmikaṃ muñcā 'ti.

Kuḷīro[8] tassā kathayamānāya[9] itthisadde nimittaṃ gahetvā akampitamānaso[10] hutvā vāraṇassa pādato aḷe[11] „vinivethento „ayaṃ[12] vissaṭṭho[13] idaṃ nāma karissatīti[14]“ na[15] kiñci aññāsi. Atha naṃ vāraṇo pādaṃ akkhipitvā piṭṭhiṃ[16] akkami, tāvad eva aṭṭhini bhijjiṃsu[17]. Vāraṇo tuṭṭharāvaṃ[18] ravi. Sabbavāraṇā[19] sannipatitvā kuḷīraṃ[20] nīharitvā mahītale thapetvā maddantā cuṇṇaṃ[21] akaṃsu. Tassa dve aḷā sarīrato bhijjitvā ekamante patiṃsu. So ca kuḷīradaho[22] Gaṅgāya ekādaddho[23] Gaṅgāya[24] pūraṇakāle[25] Gaṅgodakena pūrati, udake maṇḍībhavante[26] dahato udakaṃ Gaṅgaṃ otari[27]. Atha dve pi te aḷā uppatitvā[28] Gaṅgāya pavuyhiṃsu[29], tesu eko samuddaṃ[30] pāvisi, ekaṃ dasabhātikarājāno[31] udake kīḷamānā labhitvā Anakaṃ[32] nāma mutiṅgaṃ[33] akaṃsu, samuddaṃ[34] paviṭṭhaṃ pana asurā gahetvā Aḷambaraṃ nāma bheriṃ kāresuṃ. Te aparabhāge Sakkena[35] saṅgāme[36] parājitā taṃ chaḍḍetvā[37] palāyiṃsu. Atha naṃ Sakko attano atthāya gaṇhāpesi, „Aḷambaramegho viya thanantīti[38]“ taṃ sandhāya vadanti.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: [Saccapariyosāne ubho pi[39] jayampatikā sotāpattiphale

---

[1] Bᵈ kuḷī-. [2] Bᵈ gaṅgāya vā yamunā ca, Bᵉ gaṅgāya yamunāya ca. [3] Cᵇᵉ paṭiṃ. [4] Cᵇᵉ kuḷī-, Bᵈᵉ gaṅgāya vā yamunāya vā kuḷī-. [5] Bᵈᵉ mahantena. [6] Bᵈᵉ add uttamo. [7] Cᵇ tvaṃ. [8] Cᵇᵉ kuḷī-, Bᵈᵉ kuḷī-. [9] Bᵈᵉ kathi-. [10] Bᵈ akaṃpitayamānaso, Bᵉ akaṃpi-. [11] Cᵇᵉ aḷaṃ. [12] Cᵇ aḷaṃ, Cᵉ aḷaṃ corr. to aḷaṃ. [13] Bᵈᵉ viseṭṭho. [14] Cᵇᵉ -ssatīti, Bᵈ -ssāmīti. [15] Cᵇ omits na. [16] Bᵈᵉ piṭṭhiyaṃ. [17] Bᵈ adds atha. [18] Bᵈᵉ tuṭṭhiravaṃ. [19] Bᵈᵉ sabbe. [20] Cᵇᵉ kuḷī-, Bᵈ kuḷī-, Bᵉ kuḷ-. [21] Bᵈ cuṇṇavicuṇṇaṃ. [22] Bᵈ ekādaho, Bᵉ ekobaddho. [23] Cᵉ omits gaṅgāya. [24] Cᵉ Bᵈᵉ puṇṇa-. [25] Bᵈᵉ maṇḍibhūte. [26] Bᵈᵉ gaṅgāya otaraṇi. [27] Bᵈᵉ uppalavitvā. [28] Cᵇ ruyhiṃsu, Bᵈᵉ ruyhisu. [29] Bᵈᵉ -ddo. [30] Cᵇ -tu-. [31] Bᵈ ālaka, Bᵉ ḷaṅkaṃ. [32] Bᵈ muṇḍiṅgaṃ, Bᵉ muddiṅgaṃ. [33] Bᵈᵉ -ddo. [34] Cᵇ sakkaṃ. [35] Bᵈᵉ mā. [36] Cᵇ vhaṇḍhetvā, Bᵈ chaṭṭetvā, Bᵉ chaṭetvā. [37] Bᵈ thanatīti. [38] Bᵈᵉ omit [ ].

patiṭṭhahiṃsu) „Tadā kaṇeru[1] ayaṃ upāsikā ahosi[2], vāraṇo pana ahaṃ ahaṃ evā" 'ti. Kakkaṭajātaṃ[3].

8. Ārāmadūsajātaka.

Ye ve sahassametāsan ti. Idaṃ Satthā Dakkhiṇāgirijanapade[4] aññataraṃ upāsakaṃ ārabbha kathesi. Satthā kira vutthavasso[5] Jetavanā nikkhamitvā Dakkhiṇāgirijanapade[6] cārikaṃ cari. Ath' eko upāsako Buddha-pamukhaṃ saṅghaṃ[7] nimantetvā upāsane nisīdāpetvā yāgukhajjakehi santappetvā „ayyā[8] upāsanacārikaṃ[9] caritukāmā iminā upāsakena saddhiṃ carantū" 'ti vatvā „ayyānaṃ phalāphalāni dadeyyāsī" upāsakaṃ āṇāpesi. Bhikkhū caramānā ekaṃ chiddaṭṭhānaṃ[10] disvā „imasmiṃ ṭhāne chiddaṃ[11] avirūḷharukkhaṃ[12], kin nu kho kāraṇan" ti pucchiṃsu. Atha nesaṃ upāsako ācikkhi: „eko kira upāsakaputto uparopakesu udakaṃ āsiñcanto 'mūlappamāṇena[13] āsiñcissāmī' uppāṭetvā mūlappamāṇena udakaṃ āsiñci, tena taṃ ṭhānaṃ chiddaṃ jātan" ti. Bhikkhū Satthu santikaṃ āgantvā taṃ[14] atthaṃ ārocesuṃ. Satthā „na bhikkhave idān' eva pubbe pi so kumārako ārāmadūsako yevā" 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Vissasene[15] nāma[16] rajjaṃ kārente[17] ussave ghuṭṭhe[18] upāsako „ussavaṃ kīḷissāmī" uyyānavāsino makkaṭe āha: „idaṃ uyyānaṃ tumhākaṃ bahūpakāraṃ, ahaṃ sattāhaṃ ussavaṃ kīḷissāmi, tumhe sattame divase uparopakesu udakaṃ āsiñcathā" 'ti āha. Te „sādhu" 'ti sampaṭicchiṃsu. So tesaṃ cammaghaṭake datvā pakkāmi. Makkaṭā udakaṃ siñcitvā[19] uparopakesu āsiñciṃsu. Atha te[20] makkaṭajeṭṭhako āha: „āgametha tāva, udakaṃ nāma sabbakālaṃ dullabhaṃ, taṃ rakkhitabbaṃ[21], uparopake uppāṭetvā

---

[1] Bᵈ kāreṇuko [2] Bᵈ omit ahosi. [3] Cᵉ kakkaṭaka-, Bᵏ kaṇṇaṭa-, Bᵈ add sattamaṃ. [4] Cᵃ Bᵈ -pa-. [5] Cᵏ vuṭṭhavasso, Bᵈ vuṭhavasso [6] Bᵈ bhikkhusaṅghaṃ. [7] Cᵉ ayya. [8] Bᵈ ayyāna- [9] Bᵏ chinda(?)ṭṭhānaṃ, Bᵈ chindaṭṭhānaṃ. [10] Bᵏ chinda, Bᵈ chinnaṃ. [11] Cᵇᵉ virala-rukkhaṃ, Bᵏ rukhaṃ avirakkhi. [12] Cᵇᵈ mūlapa- [13] Bᵈ etaṃ [14] Cᵉ vissaseno, Bᵈ vissseno. [15] Cᵉ Bᵈ add rājā. [16] Bᵈ -to. [17] Cᵏ ghuṭṭe, Cᵉ ghuṭṭe corr to ghuṭṭhe, Bᵏ saṅghuṭṭhe, Bᵈ saṅghuṭṭhe. [18] Bᵏ āsiñcantā, Bᵈ āsiñcitvā. [19] Bᵈ pe. [20] Bᵈ tattha

mūlappamāṇaṃ ñatvā dighamūlakesu bahuṃ[1] rassamūlakesu appaṃ udakaṃ āsiñcituṃ[2] vaṭṭatīti". Te „sādhū" 'ti vatvā[3] ekacce uparopake uppāṭetvā gacchanti ekacce te[4] ropetvā udakaṃ siñcanti. Tasmiṃ kāle Bodhisatto Bārāṇasiyaṃ ekassa kulassa putto ahosi. So kenacid eva karaṇīyena uyyānaṃ gantvā te makkaṭake[5] tathā karonte disvā „ko tumhe evaṃ kāretīti[6]" pucchitvā „vānarajeṭṭhako" ti vutte „jeṭṭhakassa[7] tāva vo ayaṃ paññā[8], tumhākaṃ kīdisī[9] bhavissatīti[10]" taṃ[11] atthaṃ pakāsento paṭhamaṃ[12] gāthaṃ āha:

1. Yo ve sabbasametānaṃ ahuvā seṭṭhasammato
tassāyaṃ[13] ediso[14] paññā, kiṃ eva itarā pajā ti. 52.

Tattha sabbasametānan ti imesaṃ sabbesaṃ[15] pi samāgatānaṃ[16] ahuvā ti ahosi, kiṃ eva itarā pajā ti yā itarā etesu tumhe[17] pajā kīdisā nu kho tassāyaṃ[18] paññā ti.

Tassa kathaṃ sutvā vānarā dutiyaṃ gāthaṃ āhaṃsu:

2. Evaṃ eva tuvaṃ brahme anaññāya vinindasi,
kathaṃ hi mūlaṃ adisvā[19] rukkhaṃ jaññā patiṭṭhitan ti. 53.

Tattha brahme ti ālapanamattaṃ, ayaṃ pan' ettha saṅkhepattho: tvaṃ bho purisa kāraṇākāraṇaṃ ajānitvā evaṃ evaṃ[20] amhe vinindasi, rukkhaṃ[21] nāma gambhīrapatiṭṭhito[22] vā ese na vā ti mūlaṃ[23] sampāpetvā kathaṃ ñātuṃ[24] sakkā, tena mayaṃ uppāṭetvā mūlappamāṇena udakaṃ āsiñcamā 'ti.

Taṃ sutvā Bodhisatto tatiyaṃ gāthaṃ āha:

3. Nāhaṃ tumhe vinindāmi ye c' aññe[25] vānarā vane,
Vissaseno va gārayho yass' atthā rukkharopakā ti. 54.

Tattha Vissaseno va gārayho ti Bārāṇasirājā[26] Vissaseno yev' ettha[27] garahitabbo, yassatthā rukkharopakā ti yass' atthāya tumhādisā rukkharopakā jātā ti

---

[1] C[a] Bd[2] bahu. [2] Bd[2] siñci-. [3] Ed[1] sampaṭicchitvā, Bd[1] sādhū va. [4] Bd[2] omit te. [5] Bd[2] -te. [6] C[a] kāretīti, Bd[2] kena tumhehi evaṃ kāritattī. [7] Ed[1] vānarajeṭṭhako. [8] Ed[1] appapañño. [9] Bd[2] -kaṃ pana kidisaṃ. [10] C[a+b] -ssatīti. [11] Bd[1] etaṃ, Bd[2] ahaṃ. [12] Bd[1] imaṃ. [13] C[b] nass-. [14] C[a] idisī, Ed[1] edisā. [15] C[b] omits sabbesaṃ. [16] Bd[2] vamānajātiyaṃ. [17] C[a] tumhe, Bd[1] tumhe, Bd[2] tumhe. [18] C[a] tassa, Bd[1] tassā. [19] C[a] Bd[2] adā na. [20] Bd[2] eva. [21] Ed[1] rukkho. [22] Ed[1] -re-. [23] Bd[2] mūlaṃ. [24] C[a] ñātuṃ, Bd[2] ñāṇaṃ. [25] Bd[1] ye vetta, Bd[2] ye caññe tattha. [26] C[b] -si-. [27] Bd[1] yo etta etta, Bd[2] yeva ettha.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā vāṇārajeṭṭhako ārāmadūsakakumāro ahosi, paṇḍitapuriso pana ahaṁ evā" 'ti. **Ārāmadūsakajātakaṁ**[1].

9. Sujātajātaka

Na hi vaṇṇena sampannā ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto Anāthapiṇḍikassa soṇisuṇ[2] Dhanañjayaseṭṭhidhītaraṁ Visākhāya kaniṭṭhabhaginiṁ **Sujātaṁ** ārabbha kathesi. Sā kira mahantena yasena Anāthapiṇḍikassa gharaṁ pūrayamānā pāvisi. „mahākulassa dhītā ahan" ti pana[3] mānatthaddhā ahosi kodhanā caṇḍā[4] pharusā, sassusasurasāmikavattāni na karoti, gehajanaṁ tajjenti[5] paharanti[6] karoti[7]. Ath' ekadivasaṁ Satthā pañcabhikkhusatapariveto[8] Anāthapiṇḍikassa gehaṁ gantvā nisīdi. Mahāseṭṭhi[9] dhammaṁ suṇanto[10] Bhagavantaṁ upanisīdi[11]. Tasmiṁ khaṇe Sujātā dāsakammakāreh saddhiṁ kalahaṁ karoti. Satthā dhammakathaṁ ṭhapetvā „kiṁ saddo eso" ti āha. „Esā[12] bhante kulasuṇhā agāruvā, n' ev' assā[13] sassusasurasāmikavattaṁ atthi[14] na dānaṁ na sīlaṁ, nesaddhā appasannā aborattaṁ[15] kalahaṁ kurumānā vicaratīti". „Tena hi[16] pakkosathā" 'ti. Sā āgantvā[17] vanditvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Atha naṁ Satthā „saccaṁ[18] imā Sujāte purisassa bhariyā, tāsaṁ[19] tvaṁ katarā" ti pucchi. „Bhante, nāhaṁ taṁ[20] saṅkhittena kathitassa atthaṁ jānāmi, vitthārena me kathethā" 'ti. Satthā „tena hi ohitasotā suṇāhīti" vatvā imā gāthā abhāsi:

Paduṭṭhacittā ahitānukampinī
aññesu rattā atimaññate patiṁ
dhanena kītassa vadhāya ussukā,
yā evarūpā purisassa bhariyā
„vadhakā[21] ca" bhariyā" ti ca sā paveccati.
Yaṁ itthiyā vindati sāmiko dhanaṁ
sippaṁ vaṇijjañ ca kasiṁ adhiṭṭhahaṁ[22]

---

[1] B[d] add. niṭṭhitaṁ. [2] C[b] suni-, B[d] sunhaṁ. [3] B[d] omit pana. [4] C[b] caṇḍa, B[d] caṇḍi. [5] C[b] tajjenti, C[c] tajja, B[d] tajjanti. [6] C[c] -ti, B[c] -ṭṭi, B[d] -ṭi. [7] B[c] omits karoti, B[d] vivadanti. [8] C[c] B[d] pañcahi bhikkhusatehi parivuto. [9] B[d] add pi. [10] B[c] adds va. [11] B[d] upasaṅkamitvā vanditvā nisīdi. [12] B[d] ekā. [13] B[c] agāravassa majjhe vasamānā. [14] B[c] natthi, B[d] na atthi. [15] B[c] -ttiṁ, B[d] -ttiṁ corr to -ttaṁ. [16] B[d] adds naṁ. [17] B[c] ti āha pakkosāpetvā āgantvā, B[d] ti sāpetvā āgantvā. [18] C[b] tāsaṁ, B[c] tāsu. [19] C[b] na, B[c] saṁ, B[d] omits taṁ. [20] C[c] -bhiṁ, B[c] adhiṭṭhakaṁ, B[d] adhiṭṭhakaṁ.

appam pi tasmā[1] apahātum icchati[2],
yā evarūpā purisassa bhariyā
„cori[3] ca[4] bhariyā" ti ca sā pavuccati.
Akammakāmā[5] alasā[6] mahagghasā[7]
pharusā ca candī ca duruttavādinī[8]
upaṭṭhāyikānam[9] abhibhuyya vattati[10],
yā evarūpā purisassa bhariyā
„ayyā ca[11] bhariyā" ti ca sā pavuccati[12].
Yā sabbadā hoti hitānukampinī
mātā va puttam[13] anurakkhate[14] patim[15]
tato dhanam sambhatam assa rakkhati,
yā evarūpā purisassa bhariyā
„mātā[16] ca bhariyā" ti ca sā pavuccati.
Yathāpi jeṭṭhā[17] bhaginī kaniṭṭhakā[18]
sagāravā hoti sakamhi sāmike
hirīmanā bhattuvasānuvattinī[19],
yā evarūpā purisassa bhariyā
„bhaginī ca bhariyā[20]" ti ca sā pavuccati.
Yā c' idha[21] disvāna patim pamoditā
sakhī sakhārañ va cirassa[22] āgatam
koliniyā[23] sīlavatī patibbatā,
yā evarūpā purisassa bhariyā
„sakhī ca[24] bhariyā" ti ca sā pavuccati[25].
Akkuṭṭhasantā[26] vadhadaṇḍatajjitā
aduṭṭhacittā patino titikkhati
akkodhanā[27] bhattuvasānuvattinī[28],
yā evarūpā purisassa bhariyā
„dāsī[29] ca bhariyā" ti ca sā pavuccati.

---

[1] B[d] tassa. [2] C[b]-ti, B[d] pahātumicchati. [3] B[f] teri, B[d] cori. [4] B[d] omit ca. [5] C[a] akkāmakāmā corr. to akammakāmā, B[d] akammakāmā, B[e] akammakā. [6] C[b] alasā, B[d] asasi. [7] C[b] maggasā. [8] B[f] duratavādini, C[b] duramavādini. [9] C[b] uṭṭhā-, B[f] upajjhānakāni, B[d] upaṭhayakānam. [10] B[d] javattini. [11] the second and third verses (yath' idhiyā - - - akammakāmā - - -) are wanting in C[a]. [12] B[d] mātā puttam va. [13] C[a] anupekkhate, B[f] anurakkhate, B[d] -rakkhita. [14] B[d] pati. [15] C[a] sati, wanting in B[f]. [16] B[d] jeṭha. [17] C[b] kaniṭṭhā, B[d] ganiṭṭhakā. [18] C[b] -ni, B[d] bhattavasānuvattani. [19] B[d] kaniṭṭhabhariyā, wanting in B[f]. [20] B[d] cidha. [21] B[f] cirassam, B[d] cirassa. [22] C[b] koli-, B[d] koleyyakā. [23] C[b] ma, B[f] -a. [24] the fifth and sixth verses are wanting in B[e]. [25] B[f] akuddha-, B[d] akuṇdhā-. [26] B[f] sakā-, B[d] ake-. [27] B[f] satta - - - ni, B[d] bhatta-. [28] B[d] dāsi, wanting in B[f].

Imā kho Sujāte purisassa satta bhariyā. Tāsu vadhakasamā purisamā ayyasamā ti imā tisso nirayaṃ nibbattanti, itarā catasso Nimmānaratī-devaloke[1].

Yā c' idha[2] bhariyā vadhakā ti vuccati[3]
corī ti ayirā[4] ti ca sā pavuccati,
dussīlarūpā pharusā anādarā[5]
kāyassa bhedā nirayaṃ vajanti tā.
Yā c' idha[6] mātā bhaginī sakhī ca
dāsī[7] bhariyā ti ca sā pavuccati,
sīle ṭhitattā cirarattasaṃvutā
kāyassa bhedā sugatiṃ vajanti tā.

Evaṃ Satthari imā[8] satta bhariyā[9] dassente[10] yeva Sujātā sotāpattiphale patiṭṭhahi, tato[11] „tvaṃ imāsaṃ sattannaṃ bhariyānaṃ katarā" ti vutte „dāsisamā[12] ahaṃ bhante" ti vatvā Tathāgataṃ vanditvā khamāpesi. Iti Satthā Sujātaṃ gharasuṇhaṃ ekovāden' eva[13] dametvā katabhattakicco Jetavanaṃ gantvā bhikkhusaṅghena[14] vutto dasasīle gandhakuṭiṃ pāvisi. Dhammasabhāyaṃ pi kho bhikkhū Satthu guṇakathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso ekovāden' eva Satthā Sujātaṃ gharasuṇhaṃ dametvā sotāpattiphale patiṭṭhāpesī[15]". Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi mayā Sujātā ekovāden' eva[16] damitā[17]" ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchimhi nibbattitvā vayappatto Takkasilāya[18] sippāni[19] uggaṇhitvā pitu accayena rajje ṭhatiṭṭhāya dhammena[20] rajjaṃ kāresi. Tassa mātā kodhanā ahosi caṇḍā pharusā akkosikā paribhāsikā. So mātu[21] ovādaṃ dātukāmo „evaṃ[22] avatthukaṃ kathetuṃ na yuttan" ti tassā anusāsanatthaṃ ekaṃ upamaṃ olokento carati. Ath' ekadivasaṃ uyyānaṃ agamāsi[23], mātāpi puttena saddhiṃ ñeva[24]

[1] B¹ adds uppajjanti, B⁶ upapajjanti. [2] B⁶ idha. [3] B¹ vadhakā pavuccati, B⁶ vadhakā ti pavuccati. [4] B⁶ ayyakā. [5] B⁶ anādarā. [6] B¹ idha. [7] B⁶ dāsī, B⁶ dāsī, both omit ti. [8] B⁶ imāsu. [9] B¹ -yāsu. [10] C⁵ dassente dassente, C⁶ dassente, B⁶ dassentesu. [11] B⁶ sujāte. [12] B¹ dāsī- [13] B⁶ ekavāreneva, B⁶ ekovāreneva [14] B¹ -saṅghe, B⁶ -saṅgho. [15] B⁶ ekovāmeva [16] B⁶ adds yeva. [17] B⁶ -jāyam. [18] B⁶ sabbasi-. [19] B¹ adds sammā. B⁶ sammena. [20] B¹ tassa. [21] B¹ ekameva, B⁶ evameva [22] B⁶ gacchanto. [23] C⁵ B⁶ saddhiññeva.

agamāsi. Atha[1] antarāmagge kiki sakuṇo viravi. Bodhisatta-parisā[2] taṁ saddaṁ sutvā kaṇṇe thaketvā[3] „ambho caṇḍavāce[4] pharusavāce[5] mā saddam akāsīti“ āha. Bodhisatte[6] nāṭaka-parivute[7] mātarā saddhiṁ uyyāne[8] vicarante ekasmiṁ supup-phite[9] sālarukkhe nilīnā ekā kokilā madhurena sarena vassi[10]. Mahājano tassā sare sammatto hutvā añjaliṁ[11] paggahetvā „sañhavāce sakhilavāce[12] muduvāce vassa vassā“ ti gīvaṁ ukkhipitvā ohitasoto olokento aṭṭhāsi. Bodhisatto[13] tāni dve kāraṇāni disvā „dāni mātaraṁ saññāpetuṁ[14] sakkhissāmīti“ cintetvā „amma antarāmagge kikīsaddaṁ“ sutvā[15] mahājano 'mā saddam akāsi[16], mā saddam akāsīti' kaṇṇe pidahi, pharusavācā nāma na kassaci piyā“ ti vatvā imā gāthā avoca:

1. Na hi vaṇṇena sampannā[17] mañjukā[18] piyadassanā[19]
kharavācā piyā honti asmiṁ loke paramhi ca. 55.

2. Nanu passas[20] imaṁ kāḷiṁ[21] dubbaṇṇaṁ[22] tilakāhataṁ[23]
kokilaṁ sañhabhāṇena[24] bahunnaṁ pāṇinaṁ piyaṁ. 56.

3. Tasmā sakhilavāc'assa[25] mantabhāṇī[26] anuddhato (Dhp. v. 227)
aṭṭhaṁ dhammañ ca dīpeti madhuraṁ tassa bhāsitaṁ ti. 57.

Tassa ayam attho: amma ime sattā piyaṅgusāmādinā[27] sarīravaṇṇena sampannā[28] kaṭhāṅgghosassa[29] madhurassāya mañjukā[30] abhirūpatāya[31] piya-dassanā samānā[32] antamaso mātāpitaro pi[33] akkosapaṭibhāsādivasena[34] jaṇa-tāya[35] kharavācāya samannāgatattā kharavācā imasmiṁ ce paramhi ca[36] loke piyā nāma na honti[37] antarāmagge kharavāce[38] kiki viya, saṇhabhāsino pana maṭṭhāya[39] madhurāya vācāya samannāgatā sirūpāpi[40] piyā honti, tena taṁ[41] vadāmi: nanu passasi imaṁ kāḷiṁ[42] dubbaṇṇasarīravaṇṇato[43] pi kāḷatarāṁ[44]

---

[1] B[d] adda naṁ. [2] B[d] bodhisattassa parisā ca. [3] B[d] pidahitvā. [4] C[s] -co. [5] B[s] -ito, B[d] add pana. [6] C[s] -tana, B[s] -varito, B[d] -vāritena. [7] B[d] uyyāna-meva. [8] B[d] -ta. [9] B[d] viravi. [10] B[d] -aṁcali. [11] saddhiṁ - - - sakhilavāce wanting in B[s]. [12] B[d] atha mahāsatto [13] B[s] aññāpe-, B[d] paññāpe- [14] B[s] kimkī-, B[d] kiki- [15] B[s] adds ki kathesi. [16] B[d] omit mā saddamakāsi. [17] B[s] maññuṇā, B[d] mañjukā. [18] B[s] -dassako, B[d] -dassinī [19] all four MSS kāḷiṁ. [20] C[s] -ṇā [21] C[s] -bhataṁ, B[s] -hanaṁ [22] B[s] -vāsena, B[d] -vācena [23] B[d] vāya. [24] B[d] -ni [25] C[s] -samādhā [26] B[s] samānā, B[d] samāgamā. [27] B[d] gatāṅgho-. [28] B[s] maññukā. [29] C[s] -vāyaṁ. [30] B[d] adds pi. [31] B[d] omit pi. [32] B[s] -satādī-, B[d] -sakādi-. [33] B[s] -ttā [34] C[s] omits paramhi ca, B[s] imasmi loke paramhi ca. [35] B[d] add tam amma. [36] C[s] B[d] kharā-. [37] C[s] mandāya, C[s] maṭṭhāya, B[d] maṭ-ṭhāya. [38] C[s] omit pi. [39] B[d] nam [40] C[s] B[d] kāḷiṁ. [41] C[s] dubbaṇṇasā-, B[d] dup[a]ṇṇasarīrato vaṇṇato [42] B[d] kāḷantaro.

ulūkehi āhaṭaṃ[1] kokilaṃ yā[2] evaṃ dubbaṇṇā[3] saṇṭhānāpi saṇṭhānena[4] hīnaṃ nāmaṃ pāpuṇiṃ piyā jātā, iti yasmā[5] kharavāco satto loke mātāpitunnam pi appiyo tasmā brāhmaṇassa piyabhāvaṃ icchanto pesuṇa sakhilavāco saṇhamattamudīrayeo[6] assa[7] paññāsaṇhakhātāya[8] mantiyo[9] paricchinditvā kathento[10] mantabhāṇī[11] viya uddharoseva pamāṇayuttaṃ[12] eva kathento anuddhato, yo[13] hi sabhāgo[14] pāṭiyo va[15] attho so[16] dīpeti tassa bhāsitaṃ kāraṇasaṃsiliṭṭhaṃ[17] katvā paraṃ ha akkosatvā[18] kathitatāya[19] madhuran ti.

Evaṃ Bodhisatto imāhi tīhi gāthāhi mātu dhammaṃ desetvā mātaraṃ saññāpesi[20]. Sā tato paṭṭhāya ācārasampannā ahosi. Bodhisatto pi mātaraṃ ekovāden' eva[21] nibbisevanaṃ katvā yathākammaṃ gato.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā Bārāṇasirañño mātā Sujātā ahosi, rājā pana ahaṃ evā" 'ti. Sujātajātakaṃ[22].

10. Ulūkajātaka.

Sabbehi kira ñātīhīti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto kākolūkakalahaṃ[23] ārabbha kathesi. Tasmiṃ[24] hi kāle kākā divā ulūke[25] khādanti, ulūkā[26] suriyagamanato[27] paṭṭhāya tattha tattha sayitānaṃ kākānaṃ sīsāni chinditvā[28] te[29] jīvitakkhayaṃ pāpenti. Ath' ekassa bhikkhuno Jetavanapaccante ekasmiṃ pariveṇe vasantassa sammajjanakāle[30] rukkhato patitāni sattaṭṭhanāḷimattāni[31] pi[32] bahutarāni pi kākasīsāni chaḍḍetabbāni[33] honti. So taṃ atthaṃ bhikkhūnaṃ ārocesi. Bhikkhū dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso asukassa[34] kira bhikkhuno vasanaṭṭhāne divase divase etta-

---

[1] C² āhaṭaṃ, C³ āhāraṃ corr. to āhaṭaṃ. [2] C³ sā, B³ᵈ omit yā. [3] B³ᵈ -ṇṇa-. [4] B³ᵈ saṇhavācāhāvena. [5] B³ tasmā. [6] C³ saṇhavaddha-, B³ᵈ saṇhavāce mudu-, B³ atha mathavāco. [7] B³ assā. [8] B³ ñāṇassaṇhākhātāya. [9] C³ mantiya, C⁴ B³ samantāya. [10] B³ᵈ vavanto. [11] B³ samantabhāṇī, B³ᵈ samaṇabhāṇī. [12] C³ᵈ so. [13] B³ᵈ add puggalo. [14] C³ B³ᵈ pāṭiṃ, C⁴ pāṭiṭṭhaṃ. [15] C³ omits atthaṃ; C⁴ pāṭiṃ in the place of atthaṃ. [16] B³ kara-. [17] B³ paraṃ akopetvā, B³ᵈ paraṃ akopetvā. [18] B³ᵈ kathitassa. [19] C⁴ paññāpesi. [20] B³ ekovādena. B³ᵈ ekovāraṃva. [21] B³ᵈ add vavanaṃ. [22] C³ -lūka-, B³ -luka-, B³ᵈ -luṅka-. [23] B³ᵈ tasmiṃ. [24] C³ ulūke, B³ᵈ ulūke. [25] C³ ulūkā, B³ ulūkā, B³ᵈ ulaṅkā. [26] B³ᵈ -yaṭṭhaṅga-. [27] B³ bhinditvā. [28] B³ᵈ sesaṃ. [29] B³ᵈ sammajjana-. [30] C³ B³ᵈ -māḷi-. [31] B³ᵈ add ṭhitaṭṭhānāni. [32] B³ chaḍḍe-. [33] B³ᵈ asukassa.

kāni[1] nāma kākasīsāni chaḍḍetabbāni[2] honti"ti". Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" ti pucchi. Bhikkhū „imāya nāmā" 'ti vatvā[3] „kadā paṭṭhāya[4] pana bhante kākānañ ca ulūkānañ[5] ca nānāmaṇḍalam veram uppannan" ti pucchimsu. Satthā „paṭhamakappiyakālato[6] paṭṭhāyā" 'ti vatvā atītam āhari:

Atīte paṭhamakappikā[7] sannipatitvā ekam abhirūpam sobhaggappattam ñāṇasampannam[8] sabbākāraparipuṇṇam[9] parisam gahetvā rājānam karimsu, catuppadāpi[10] sannipatitvā ekam sīham rājānam karimsu, mahāsamudde macchā Ānandam nāma macchaṁ rājānam akaṁsu. Tato sakuṇagaṇā Himavantapadese[11] ekasmiṁ piṭṭhipāsāne sannipatitvā „manusseasu rājā paññāyati tathā catuppadesu[12] c' eva macchesu ca, amhākam pan' antare[13] rājā nāma n'atthi, appatissavāso[14] nāma ito[15] vaṭṭati[16], amhākam pi rājānam laddhuṁ vaṭṭati[17], ekaṁ rājaṭṭhane ṭhapetabbayuttakam jānātha[17a]" ti te tādisaṁ sakuṇaṁ olokayamānā[18] ekaṁ ulūkaṁ[19] rocetvā „ayaṁ no ruccatīti" āhaṁsu. Ath' eko sakuṇo sabbesaṁ ajjhāsayagahanatthaṁ tikkhattuṁ sāvesi[20]. Tassa sāventassa dve sāvanā[21] adhivāsetvā tatiyasāvanāya[22] eko kāko uṭṭhāya „ittha tāv', etassa[23] imasmiṁ rājābhisekakāle evarūpaṁ mukhaṁ, kuddhassa kīdisaṁ bhavissatīti, iminā hi kuddhena olokitā mayaṁ tattakapāle[24] pakkhittatilā[25] viya tattha tatth' eva[26] bhijjissāma, imaṁ rājānaṁ kātuṁ mayhaṁ na ruccatīti" imaṁ atthaṁ pakāsetuṁ paṭhamaṁ gāthaṁ āha:

---

[1] B[d] -ttha-. [2] B[b] chaḍḍhe-, B[d] chaṭṭe-. [3] B[bd] pucchitvā imāya nāma ti vutte na bhikkhave idāneva pubbe pi kalahaṁ karonti (B[d] -ti) yevā ti vatvā. [4] B[bd] omit paṭṭhāya. [5] B[bd] uln- [6] C[c] B[bd] -kappika-. [7] B[b] paṭhamakappe manussā, B[d] paṭhamakappe manussā. [8] B[bd] ācāra-. [9] C[c] sabbākāraparipūraṁ, B[b] sabbālaṅkāraparipuṇṇaṁ. [10] B[bd] catuja-. [11] B[d] -ppa- [12] B[d] pana antare [13] C[b] appatissaṁcavāso, B[b] appatissavāso, B[d] appatisavvaso. [14] B[b] omits no [15] C[bc] vaddhati. [16] C[b] vaddhati, C[c] vaddhatīti, B[bd] vaṭṭatīti [17] C[bc] jāna-. [18] B[bd] olokl-. [19] C[c] B[d] ulūkaṁ, B[b] ulūka [20] B[d] -ti [21] C[c] -vā. B[bd] savanā. [22] C[c] -nāya. B[b] -savanāya. [23] B[b] akuddhassa bhāva tassa. B[d] sakuddhassa tāva tassa in the place of ittha tāvetassa. [24] B[b] tatthakapāle. B[d] tatthakapāle [25] B[bd] -ttalopam. [26] B[b] tatthevā taṭṭhevā, B[d] tatthevā.

1. Sabbehi kira ñātīhi[1] kosiyo issaro kato,
sace ñātīh'[2] anuññāto bhaṇeyy' āhaṁ ekavācikyan[3] ti. 58.

Tass' attho: yā sā sāvanā[4] vattati[5] tam[6] sutvā vadāmi: sabbehi kira imehi samāgatehi ñātīhi ayaṁ kosiyo rājā kato sace pan'ātha ñātīhi anuññāto bhaveyyaṁ ettha vattabbaṁ ekavācikaṁ[7] kiñci bhaṇeyyan ti.

Atha naṁ anuññātattā[8] sakuṇā dutiyaṁ gāthāṁ āhaṁsu.

2. Bhaṇa samma anuññāto atthaṁ dhammañ ca kevalaṁ,
santi hi daharā pakkhī[9] paññāvanto[10] jutindharā ti. 59.

Tattha bhaṇa samma anuññāto ti samma vāyasa tvaṁ sabbeh' eva[11] amhehi[11] anuññāto, yaṁ te bhaṇitabbaṁ taṁ bhaṇa, atthaṁ dhammañ ca kevalan ti bhaṇanto ca kiraññ' eva[12] yaveṭṭhāgatañ ca vacanaṁ anuvicitvā[13] va bhaṇa, paññāvanto[14] jutindharā dipaññasaṁyuttā[15] ti attho. Ñāṇobhāsadharā ca daharāpi hi[16] atthi yeva.

So evaṁ anuññāto tatiyaṁ gāthaṁ āha:

3. Na me ruccati bhaddaṁ vo[17] ulūkassābhisecanaṁ,
akuddhassa mukhaṁ passa, kathaṁ kuddho karissatīti. 60.

Tass' attho: bhaddaṁ tumhākaṁ hotu, yaṁ[18] pan' etaṁ tikkhattuṁ sāvanavācāya[19] ulūkassa[20] abhisecanaṁ[21] kayirati[22] etaṁ mayhaṁ na ruccati, etassa hi idāni ruṭṭhacittassa akuddhassa mukhaṁ passatha, kuddho panāyaṁ[23] kathaṁ[24] karissatīti na jānāmi, sabbathāp' etaṁ[25] mayhaṁ na ruccatīti.

So evaṁ vatvā „mayhaṁ na ruccatī[26], mayhaṁ[27] na ruccatīti[28] viravanto ākāse uppati. Ulūko[29] pi naṁ uṭṭhāya anubandhi. Tato paṭṭhāya te[30] aññamaññaṁ veraṁ bandhiṁsu. Sakuṇā suvaṇṇahaṁsaṁ[31] rājānaṁ katvā pakkamiṁsu.

---

[1] Ee imehiñhi. [2] Ffd -hi, [3] Bfd -kan [4] Cb sāvanāma, Cc sāvanā, [5] Cc ti, Bfd vattati. [6] Bfd add saddaṁ. [7] Bf -vākaṁ. [8] Bf anujānantā, Efd anujānantā. [9] Cc Bfd pakkhī. [10] Cc Bf paññā- [11] Ffd amhehi sabbehi. [12] Ffd -ññeva, [13] Cb Bf anuvicitvā, Efd āmuñjitvā. [14] Cc paññā- [15] Ffd omit ceva. [16] Efd omit hi. [17] Ffd bhaddamte. [18] Cc yaṁ. [19] Cb -nam-, Cc -ṇam-. [20] Cb ulū-, Efd ulunkassa. [21] Cb -tta. [22] Cb Ffd kayirati. [23] Cc panāya, Efd panayaṁ. [24] Efd katañ ca. [25] Ffd sabbathāpi etaṁ. [26] Efd omits mayhaṁ na ruccati. [27] Cb omit mayhaṁ. [28] Cc ulū-, Efd ulunko. [29] Efd yathāyeta corī, to pathāya te. Efd omits te. [30] Cb -ssa, Efd suvaṇṇassa hiṁsa.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ[1] āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi[2]: „Tadā rajje abhisittahaṁsapotako pana ahaṁ eva ahosin" ti. Ulūkajātakaṁ[3]. Kosiyavaggo[4] dutiyo.

---

3. ARAÑÑAVAGGA.

1. Udapānadūsakajātaka.

Āraññakassa[5] isino ti. Idaṁ Satthā Isipatane[6] viharanto ekaṁ udapānadūsakaṁ sigālaṁ ārabbha kathesi. Eko kira sigālo bhikkhusaṁghassa pāniyaudapānaṁ uccārapassāvakaraṇena dūsetvā pakkāmi[7]. Atha naṁ ekadivasaṁ udapānasamīpaṁ āgataṁ sāmaṇerā iddhiṁ[8] paharitvā kilamesuṁ[9]. So tato paṭṭhāya[10] taṁ ṭhānaṁ puna nivattitvāpi na olokesi. Bhikkhū taṁ pavattiṁ ñatvā dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ: „Āvuso udapānadūsakasigālo kira sāmaṇerehi kilamitakālato[11] paṭṭhāya puna nivattitvāpi na olokesīti". Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" ti vutte „na bhikkhave idāni' eva pubbe p' esa[12] udapānadūsako yevā" 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ idaṁ eva Isipatanaṁ ayaṁ eva udapāno ahosi. Tadā Bodhisatto Bārāṇasiyaṁ kulaghare nibbattitvā[13] isipabbajjaṁ pabbajitvā isigaṇaparivuto Isipatane vāsaṁ kappesi. Tadā eko[14] va sigālo idaṁ eva udapānaṁ dūsetvā pakkamati. Atha naṁ ekadivasaṁ tāpasā parivāretvā ṭhitā eken' upāyena gahetvā Bodhisattassa santikaṁ'nayiṁsu[15]. Bodhisatto sigālena sallapanto[16] paṭhamaṁ gāthaṁ āha:

1. Āraññakassa[17] isino cirarattatapassino[18]
kicchā kataṁ udapānaṁ kathaṁ samma[19] avāhayīti[20]. 61.

---

[1] C[a] desanaṁ. [2] B[cd] add sutapariyosāne bahū sotāpannādayo ahesuṁ. [3] C[a] ulū-, B[cd] uluṅka-, and add dasamaṁ, tassuddānaṁ: padumaṁ mudupūtiñca palobho ca panādakaṁ khurappasindhavañceva kakkaṭārāmadūsakaṁ sujātaṁ uluṅkadasamaṁ. [4] B[cd] padumavaggo. [5] B[cd] ar- [6] B[cd] jetavane. [7] B[cd] pakkamati. [8] B[cd] iddhiṁ. [9] B[cd] kilamiṁsu. [10] B[cd] add tatheva. [11] B[c] nisīpita-. [12] B[cd] add sigālo. [13] B[cd] add vayappatto. [14] C[a] eco. [15] B[cd] ānayiṁsu. [16] B[c] panto, B[d] sallamento. [17] B[cd] cirarattha-. [18] B[cd] amma. [19] B[cd] avāhasīti.

Tass' attho: aññe vasantāya[1] rañño[2] kapaṇā[3] sattagunatthā[4] loke, cirarattaṃ tapaṃ nissāya vutthatti[5] cirarattatapassino[6], kicchā katan[7] kicchena dukkhena nipphāditaṃ[8] udapānaṃ, kathaṃ[9] kiṃatthāya samma sigāla tvaṃ avāhayi[10] muttakarisena ajjhottari[11] dāsesi, taṃ vā muttakarisaṃ[12] ettha avāhayi[13] pātesīti.

Taṃ sutvā sigālo dutiyaṃ gāthaṃ āha:

1. Esa dhammo sigālānaṃ yaṃ pītvā ohadāmase,
pitupitāmahaṃ dhammo, na naṃ ujjhātum arahasīti. 62.

Tattha esa dhammo ti esa sabhāvo, yaṃ pītvā ohadāmase ti samma mayaṃ yattha pāniyaṃ pivāma taṃ eva ohadāma[14] pi[15] omuttema[16] pi, esa amhākaṃ sigālānaṃ dhammo ti dasseti, pitupitāmahaṃ ti pitunnaṃ[17] ca pitāmahānaṃ ca no esa dhammo, na naṃ[18] ujjhātum arahasīti etaṃ amhākaṃ paveṇāgataṃ dhammaṃ[19] sabhāvaṃ tvaṃ[20] ujjhituṃ nārahasi[21], na yuttaṃ[22] te ettha kujjhitun ti.

Ath' assa Bodhisatto tatiyaṃ gāthaṃ āha:

Yesaṃ vo ediso dhammo adhammo pana kīdiso,
mā vo dhammaṃ adhammaṃ vā addasāma kudācanan ti. 63.

Tattha mā vo ti tumhākaṃ dhammaṃ vā adhammaṃ vā mā mayaṃ[23] kadāci addasāma 'ti.

Evaṃ Mahāsatto tassa ovādaṃ datvā „mā puna āgacchīti[24]" āha. So tato paṭṭhāya puna nivattitvāpi na olokesi.

Satthā imaṃ desanaṃ[25] āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā udapānadūsako ayaṃ eva sigālo ahosi, gaṇasatthā pana aham evā" 'ti. Udapānadūsakajātakaṃ[26].

---

[1] C[2] vasantiya, B[1] vasamanatāya. [2] B[2] ar-. [3] B[1] lalla-, B[2] sattagunatthā. [4] B[1] vattattā. B[2] vutthattā. [5] B[2] cirarattā-, B[1] vapassino? [6] B[1][2] katanti. [7] C[2] nippā-, B[1] nijharitaṃ, B[2] nipāditaṃ [8] B[2] katauti. [9] B[1] savīha, B[2] sāhasi. [10] B[1] ajhottari, B[2] ajjhottari. C[1] ajjhottari corr. to -ittari [11] B[1] tvā kimuttakaṃ, B[2] tvaṃ kimuttakirīmasaṃ [12] B[1] avāhani, B[2] avāhasi. [13] B[1] ohadāma, B[2] uhadāma. [14] B[1] omitto pi. [15] B[2] omuttāma. [16] B[2] pitūnaṃ. [17] C[2] taṃ [18] B[1] dhamma. [19] C[2] taṃ, B[1] omitta tvaṃ. [20] B[2] na arahasīti, B[1] na arayati. [21] C[2] yuttaṃ. [22] C[2] vā na mayaṃ, C[1] vā ma mayaṃ, B[1] vā ti mayaṃ ma, B[2] vā mayaṃ vā [23] B[1] āgacchahīti, B[2] āgaccahasīti. [24] B[2] dhammade- [25] B[2] add pathamaṃ.

2. Vyagghajātaka.

Yena mittena saṁsaggo 'ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto Kokālikaṁ[1] ārabbha kathesi. Kokālikavatthuṁ[2] Terasanipāte Takkāriyajātake āvibhavissati. Kokāliko[3] pana „Sāriputta-Moggallāne gahetvā āgamissāmī'' Kokālikaraṭṭhato[4] Jetavanaṁ āgantvā Satthāraṁ vanditvā there upasaṅkamitvā[5] „āvuso Kokālikaraṭṭhavāsino manussā tumhe pakkosanti, ettha gacchāmā'' 'ti āha. „Gaccha tvaṁ āvuso, na mayaṁ āgacchāmā[6]'' 'ti. So therehi paṭikkhitto sayaṁ eva agamāsi[7]. Atha bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ: „āvuso Kokāliko Sāriputta-Moggallānehi sahāpi vināpi vattituṁ[8] na sakkoti, saṁyogaṁ pi na sahati viyogaṁ pi na sahatīti''. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā'' ti pucchitvā „imāya nāmā'' 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Kokāliko Sāriputta-Mogallānehi n' eva saha[9] na[10] vinā vattituṁ[11] sakkotīti[12]'' vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto aññatarasmiṁ araññāyatane rukkhadevatā hutvā nibbatti. Tassa vimānato avidūre aññatarasmiṁ[13] vanaspatijeṭṭhake[14] aññā[15] rukkhadevatā[16] vasati. Tasmiṁ vanasaṇḍe sīhavyagghā[17] ca vasanti. Tesaṁ bhayena na koci tattha khettaṁ karoti[18] na rukkhaṁ chindati nivattitvā oloketuṁ samattho pi[19] n' atthi. Te pana sīhavyagghā[20] nānappakāre mige vadhitvā khādanti khāditāvasesaṁ tatth' eva pahāya gacchanti, tena[21] so vanasaṇḍo asucikuṇapagandho hoti[22]. Atha itarā[23] rukkhadevatā andhabālā kāraṇākāraṇaṁ ajānamānā ekadivasaṁ Bodhisattaṁ āha: „samma ete no sīhavyagghe[24] nissāya vanasaṇḍo asucikuṇapagandho jāto, ahaṁ ete palāpemīti[25]''. Bodhisatto „samma ime dve nissāya amhākaṁ

---

[1] C^{b} -liyaṁ. [2] C^{b} -liya-. [3] C^{b} -liya. [4] C^{b} -kami. [5] B^{cd} gacchāma. [6] B^{cd} āg-. [7] C^{b} vattuṁ, B^{cd} saha uṭṭhātuṁ pi vinā vatttituṁ (B^{c} nivattituṁ) pi. [8] B^{cd} sahati [9] C^{bd} omit na. [10] C^{b} vattuṁ. [11] C^{b} sakkotīti. [12] araññāyatane - - - aññatarasmiṁ wanting in B^{c}. [13] C^{b} -ko corr. to -ka, C^{d} vanaspatijeṭṭhake corr. to vanapa-, B^{cd} vanappatijeṭṭhake, B^{c} vanappaṭijeṭṭhakā. [14] C^{b} araññe, C^{d} aññe, B^{cd} aññā, B^{c} araññā [15] B^{cd} add hutvā. [16] B^{cd} sīho na byaggho. [17] B^{cd} kasati. [18] B^{cd} nāma. [19] B^{cd} sīhabyagghā. [20] B^{cd} tesaṁ gandhena. [21] B^{cd} ahosi. [22] B^{cd} aññatarā. [23] B^{cd} -byaggho. [24] B^{cd} -pasetīti

vimānāni[1] rakkhiyyanti[2], etesu palātesu[3] vimānāni no vinassissanti[4], sīhavyagghānam[5] padam apassamānā[6] manussā sabbam[7] vanam ḍahitvā ekangaṇam[8] katvā khettāni karissanti[9], mā te evam ruccīti[10-11] vatvā purimā dve gāthā avoca:

1. Yena mittena saṁsaggā[12] yogakkhemo[13] vihiṁsati[14]
pabbe v' ajjhābhavan tassa rakkhe akkhīva paṇḍito. 64.

2. Yena mittena saṁsaggā[15] yogakkhemo pavaḍḍhati
kareyy' attasamaṁ vuttiṁ sabbakiccesu paṇḍito ti. 65.

Tattha yena mittena saṁsaggā[16] ti yena pāpamittena saddhiṁ saṁsaggahetu saṁsaggakāraṇā[17] yena saddhiṁ dassanasaṁsaggo savanasaṁsaggo kāyasaṁsaggo samullāpasaṁsaggo[18] paribhogasaṁsaggo ti[19] imassa pañcavidhassa saṁsaggassa katattā ti attho, yogakkhemo[20] ti kāyacittānaṁ[21] sukhaṁ, tañ hi dukkhayogato khemattā[22] idha yogakkhemo ti adhippetaṁ dīpeti[23], vihiṁsatīti[24] parihāyati[25], pubbevajjhābhavantassa rakkhe akkhīva paṇḍito ti tassa pāpamittassa ajjhābhavaṁ[26], tena[27] abhibhavitabbaṁ[28] attano jīvitabhayasaṁsayaṁ[29], yathā nāma[30] so na ajjhābhavati tathā paṭhamataraṁ[31] eva attano akkhi viya paṇḍito puriso rakkheyya. dutiyagāthāya yenā 'ti yena kalyāṇamittena saha[32] saṁsaggakāraṇā[33], yogakkhemo pavaḍḍhatīti kāyacittasukhaṁ vaḍḍhati, kareyyattasamaṁ vuttin ti tassa kalyāṇamittassa sabbakiccesu paṇḍito puriso yathā attano jīvitavuttiṁ ca upabhogaparibhogavuttiṁ ca karoti evaṁ etaṁ[34] sabbaṁ kareyya adhikam[35] pi kareyya hīnaṁ pana na kareyyā 'ti.

Evaṁ Bodhisattena kāraṇe kathite pi sā bāladevatā anupadhāretvā[36] ekadivasaṁ bheravaṁ[37] rūpārammaṇaṁ dassetvā te sīhavyagghe[38] palāpesi. Manussā tesaṁ padavalañjaṁ[39] disvā „sīhavyagghe[40] aññaṁ vanasaṇḍaṁ gatā“ ti ñatvā vanasaṇḍassa ekaṁ[41] passaṁ chindiṁsu. Devatā Bodhisattaṁ

---

[1] C[a] B[i] vamānāni, B[d] vināni thassanti. [2] C[ab] rakkhanti, B[id] rakkhissanti. [3] B[id] palāyantesu. [4] B[d] vinassissanti, C[b] vimānāni neke passissanti, C[a] vimānāni neke passissanti corr. to v. neke p. [5] B[id] -byag-. [6] C[a] apassantānaṁ, B[id] apassantā. [7] B[i] sabbe, B[d] sabbe. [8] so C[a]; C[b] ekaṁghanaṁ, B[i] ekā-, B[d] ekaṁghanaṁ. [9] B[id] kassissanti. [10] B[id] ruccatīti. [11] all four MSS. -ggo. [12] C[ab] -mā. [13] B[id] vihiyati. [14] C[a] B[id] -ggo. [15] B[id] add va. [16] C[a] samullāpasaṁ-, B[id] sallāpa- [17] B[i] lti. [18] B[id] -citta [19] B[i] khettamatti, B[d] khemetti. [20] B[id] omit dīpeti. [21] B[i] vihiyatīti, B[d] vihiratīti. [22] C[b] parihāsati. [23] C[a] -vaṁ, B[i] ajjhāvatavaṁ. [24] B[id] ti. [25] B[id] bhavitabbaṁ. [26] B[id] jāhbassajīvitaṁ. [27] C[a] -taṁ. [28] B[id] pavattaṁ. [29] B[id] omit saha. [30] B[id] saṁsaggo- [31] B[i] evamevataṁ. [32] B[id] -kaṁ. [33] B[id] add va. [34] B[id] -va. [35] B[id] -byag-. [36] C[b] -lajaṁ, B[i] -laññaṁ. [37] B[id] eka.

upasaṅkamitvā „ahaṁ samma tava vacanaṁ akatvā te palāpesiṁ, idāni tesaṁ gatabhāvaṁ ñatvā manussā vanasaṇḍaṁ chindanti, kin[1] nu kho kattabban" ti vatvā „idāni te asukavanasaṇḍe nāma vasanti, gantvā te āṇehīti" vuttā[2] tatth' eva[3] gantvā tesaṁ purato ṭhatvā aṅjalim[4] paggayha tatiyaṁ gātham āha:

3. Etha vyagghā nivattavho paccametha[5] mahāvanaṁ,
mā vanaṁ chindi[6] nivyagghaṁ[7], vyagghā mā hesu[8] nibbhanā[9] ti. 66.

Tattha vyagghā[10] ti ubho pi te vyagghanāmen' evālapanti[11]. Iha, nivattavho ti nivattatha, paccametha[12] mahāvanan ti taṁ[13] mahāvanaṁ paccametha[14], puna upagacchatha, ayam eva vā[15] pātho, mā vanaṁ chindi[16] nivyagghaṁ[17] ti amhākaṁ vanasaṇḍaṁ[18] idāni tumhākaṁ abhāvena nivyagghaṁ[19] manussā mā chindiṁsu, vyagghā[20] mā hesu[21] nibbhanā[22] ti tumhādisā[23] vyaggharājāno[24] attano[25] vasanaṭṭhānā palāyitattā nibbhanā[26] vasanaṭṭhānabhūtena vanena virahitā mā hesuṁ[27].

Te evaṁ[28] devatāya yāciyamānāpi „gaccha tvaṁ, na mayaṁ āgamissāmā[29]" 'ti paṭikkhipiṁsu yeva. Devatā ekikā va vanasaṇḍaṁ paccāgañchi[30]. Manussāpi katipāhen' eva sabbaṁ vanaṁ chinditvā khettāni karitvā kasikammaṁ kariṁsu.

Satthā imaṁ desanaṁ[31] āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā apaṇḍitā devatā Kokālikā ahosi, tiṁsa Sāriputto, vyagghā[32] Moggallāno, paṇḍitadevatā pana ahaṁ evā[33]" 'ti. Vyagghajātakaṁ[34].

---

[1] Bᵈ kiṁ. [2] Bᵈ vutte. [3] Bᵈ tattha. [4] Bᵗ añcali, Bᵈ aṅjali. [5] Cᵉ paccupetha corr. to paccametha, Bᵈ paccupetha. [6] Bᵈ chinda. [7] Cᵉ ni-, Bᵗ nibyagghā, Bᵈ nibyaggham. [8] Cᵉ Bᵈ hesuṁ. [9] Bᵈ nibbānā. [10] Bᵈ byag-. [11] all four MSS. -ti. [12] Cᵉ Bᵈ paccupetha [13] Cᵉ nam. [14] Cᵉ omits vā. [15] Cᵉ nicorr. to ni-, Bᵈ nibyag- [16] Bᵈ vanakavana-. [17] Cᵉ vyaggham Bᵗ nibyagghaṁ, Bᵈ nibyaggham. [18] Bᵗ byaghyā. Bᵈ byaggha. [19] all four MSS hesuṁ. [20] Bᵗ nibbā, Bᵈ nibbānā. [21] Bᵗ adds ca, Bᵈ ca dve. [22] Bᵗ omits attano [23] Bᵈ nibbānā. [24] Bᵈ ahesuṁ. [25] Bᵈ add rāya [26] Bᵗ gamissāmā [27] Cᵉ pacchāgañchi, Cᵉ paccāgañchi corr. to pacchāgañchi, Bᵗ pacchāgacchi, Bᵈ paccāgacchi. [28] Bᵈ dhammade- [29] Bᵈ byag- [30] Bᵈ byaggha-, and add dutiyaṁ

3. Kacchapajātaka.

Ko nu uddhitabhatto[1] vā[2] ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto Kosalarājassa dvinnaṁ mahāmattānaṁ kalahavūpasamanaṁ ārabbha kathesi. Paccuppannavatthuṁ[3] Dukanipāte kathitaṁ eva.

Atīte pana Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto Kāsiraṭṭhe[4] brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto Takkasilāyaṁ sippāni[5] uggaṇhitvā kāme pahāya isipabbajjaṁ pabbajitvā Himavantapadese[6] Gaṅgātīre assamapadaṁ māpetvā[7] abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā jhānakīḷaṁ kīḷanto vāsaṁ kappesi. Imasmiṁ kira jātake Bodhisatto paramamajjhatto[8] ahosi upekkhāpāramiṁ[9] pūresi. Tassa paṇṇasāladvāre nisinnassa eko pagabbho dussīlo[10] makkaṭo āgantvā kaṇṇasotesu[11] aṅgajātena salākapavesanakammaṁ[12] karoti. Bodhisatto avāretvā[13] majjhatto[14] hutvā nisīdati[15] yeva. Ath' ekadivasaṁ eko[16] kacchapo udakā uttaritvā Gaṅgātīre mukhaṁ vivaritvā ātapaṁ tapanto niddāyati. Taṁ disvā so lolavānaro tassa mukhe salākapavesanakammaṁ[17] akāsi. Ath' assa kacchapo pabujjhitvā aṅgajātaṁ samugge pakkhipanto viya ḍasi. Balavavedanā uppajji, vedanā[18] adhivāsetuṁ asakkonto „ko nu kho maṁ imamhā dukkhā moceyya, kassa santikaṁ gacchāmīti[19a] cintetvā „añño maṁ imamhā dukkhā mocetuṁ samattho n' atthi aññatra[20] tāpasā[21], tassa[22] santikaṁ mayā gantuṁ vaṭṭatīti[19b] kacchapaṁ dvīhi hatthehi ukkhipitvā Bodhisattassa santikaṁ agamāsi. Bodhisatto tena dussīlamakkaṭena[23] saddhiṁ davaṁ karonto paṭhamaṁ gāthaṁ āha:

---

[1] C[3e] uddita-. [2] C[3] cā, C[4] vā corr. to cā, and then re-altered to vā. [3] C[3] B[3d] -vatthu; cfr. supra p. 12. [4] B[3d] kāsika-. [5] B[3d] sabbasi-. [6] B[3d] -ppa-. [7] B[3d] add tattha. [8] B[3d] paramamajjhappatto. [9] B[3d] -miyo. [10] B[3d] -la. [11] C[3] kaṇṇa-, C[4] kaṇṇa- corr. to kaṇṇa-. [12] B[3] jāmakapava-. [13] B[3] adhivāsetvā, B[3d] nivāretvā. [14] B[3] ajhatto. [15] B[3d] -dī. [16] B[3] eka. [17] B[3] salākaka-. [18] B[3d] -naṁ. [19a] B[3] -mīti. [20] C[3e] aññattha. [21] B[3] tāpaseṇamīti, B[3d] tāpasenaha. [22] C[4] tassova. [23] C[3] vaṭṭatīti corr. to vaḍḍhatīti, B[3] vattatīti. [24] B[3] dussilena.

1. Ko nu uddhitabhatto[1] va[2] pūrahattho[3] va brāhmaṇo,
kahaṃ[4] nu bhikkhaṃ acari, kaṃ saddhaṃ upasaṅkamīti. 67.

Tatha ko nu uddhitabhatto[1] ti[2] ko[3] esa vaḍḍhitabhatto[4] viya, ekaṃ[5] bhattavaḍḍhitikaṃ[6] bhattapūrapātiṃ[7] hatthehi gahetvā viya ko nu esa[8] āgacchatīti attho, pūrahattho[9] va brāhmaṇo ti katikamāse vāretvā labhitvā puṇṇahattho[10] brāhmaṇo viya ca[11] ko nu eso ti vāvaraṃ[12] sandhāya vadati, kahaṃ[13] nu bhikkhaṃ acarīti bho vāvara[14] kasmiṃ padese ajja tava[15] bhikkhaṃ acari, kaṃ saddhaṃ upasaṅkamīti kataraṃ[16] nāma pubbe[17] pete uddissa kataṃ saddhābhattaṃ[18] kataraṃ vā saddhaṃ puggalaṃ[19] upasaṅkamitvā[20] te ayaṃ[21] deyyadhammo laddho[22] ti dīpeti.

Taṃ sutvā dussīlamakkato[23] dutiyaṃ gāthaṃ āha:

2. Ahaṃ kapi 'smi[24] dummedho, anāmāsāni āmasiṃ,
tvaṃ maṃ mocaya[25], bhaddan te, mutto gaccheyya pabbataṃ ti. 68.

Tattha aham kapi 'smi[24] dummedho ti bhante aham asmi dummedho capalacitto makkaṭo, anāmāsāni āmasiṃ ti anāmasitabbāni[26] ṭhānāni āmasiṃ, tvaṃ maṃ mocaya bhaddaṃ te ti tvaṃ[25] dayālu[27] anukampako mayhaṃ imamhā dukkhā mocehi, bhaddaṃ te hotu[28], mutto gaccheyya pabbataṃ ti so ham tavānubhāvena imamhā vyasanā[29] mutto pabbataṃ eva gaccheyyaṃ, na te puna rakkhopathe attānaṃ dasseyyan ti.

Bodhisatto tasmiṃ kāle tena[30] kacchapena saddhiṃ sallapanto[31] tatiyaṃ gāthaṃ āha:

3. Kacchapā kassapā honti, koṇḍaññā honti makkaṭā,
muñca kassapa[32] koṇḍaññaṃ, kataṃ[33] methunakaṃ tayā ti. 69.

---

[1] C[2] uddita-. [2] C[2] ca, C[1]ca corr. to va [3] C[2] B[2] purahatto, C[3] purahattho, B[1] puṇṇahattho. [4] B[1] kahaṃ. [5] C[2] eā. [6] B[1] add na. [7] B[1] vaḍḍhita-. [8] C[3] B[1] oka. [9] C[2] -vaḍḍhikaṃ, C[3] -vaḍḍhitaka corr. to -kaṃ, B[1] -vaḍḍhita, B[2] bhattaṃ vaḍḍhita. [10] B[1] bhattapuripāti, B[2] bhattaṃ puṇṇapāti. [11] B[1] eso. [12] C[2] pu-, B[1] purahatto, B[2] puṇṇahatto. [13] C[2] B[2] -hatto, B[1] purahattho. [14] B[1] omit ca. [15] B[1] vāraṇaṃ. [16] B[1] vāraṇa. [17] B[1] tvaṃ. [18] B[1] kathaṃ, B[2] kataraṃ. [19] C[2] pubba. [20] C[2] saddha-, B[1] sandhāya bhattaṃ vā. [21] C[2] add taṃ, B[1] tvaṃ. [22] B[1] -kamasi. [23] B[1] kuto bho ayaṃ. [24] B[1] kisaddo, B[2] kiṃsaddho. [25] B[1] -vāmaro. [26] C[2] -amiṃ. [27] B[1] mocayya. [28] C[2] B[2] -amiṃ. [29] C[2] anāmasitabbāni, B[2] anāmasitabba. [30] B[1] yo tvaṃ. [31] C[2] -ju, B[1] omits dayālu, B[2] dayāluko. [32] B[1] omit maṃ. [33] B[1] omits hotu. [34] B[1] bya-. [35] C[2] B[2] kāruññena in the place of kālenena. [36] B[1] -panto, [37] B[1] kacchapa, B[2] kacchassapa. [38] C[2] B[1] kathaṃ.

Tass' attho[1]; kacchapā nāma kassapagottā honti makkaṭā koṇḍaññagottā, kassapakoṇḍaññānañ ca[2] aññamaññaṃ āvāhavivāhasambandho[3] atthi[4], tay' idaṃ lolena dussīlamakkaṭena saddhiṃ tayā ca dussīlen' eva[5] iminā makkaṭena saddhiṃ gottasadisatāsaṅkhātassa[6] methunadhammassa sannicchāvikaṃ[7] dussīlyakammasaṅkhātaṃ[8] pi methunakaṃ katan, tasmā muñca kassapa koṇḍaññan ti.

Kacchapo Bodhisattassa vacanaṃ sutvā kāraṇena pasanno vānarassa aṅgajātaṃ muñci. Makkaṭo muttamatto[9] Bodhisattaṃ vanditvā[10] palāto, puna taṃ ṭhānaṃ nivattitvāpi na olokesi. Kacchapo pi Bodhisattaṃ vanditvā yathāṭṭhānaṃ[11] eva gato. Bodhisatto pi aparihīnajjhāno Brahmaloka-parāyano va[12] ahosi.

Satthā imaṃ desanaṃ[13] āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā kacchapavānarā[14] dve mahāmattā ahesuṃ, tāpaso pana ahaṃ evā" 'ti. Kacchapajātakaṃ[15].

4. Lolajātaka.

Kāyaṃ balākā sikhisiti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto ekaṃ lolabhikkhuṃ ārabbha kathesi. Taṃ hi dhammasabhaṃ[16] ānītaṃ Satthā „na tvaṃ bhikkhu idān' eva lolo pubbe pi lolo va[17] lolatāy' eva ca[18] jīvitakkhayaṃ patto si[19]. taṃ nissāya porāṇakapaṇḍitāpi attano vasanaṭṭhānā paribāhirā ahesuṃ[20]" ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bārāṇasiseṭṭhino[21] mahānase bhattakārako puññatthāya nīlapacchiṃ[22] ṭhapesi[23]. Tadā Bodhisatto pārāpatayoniyaṃ[24] nibbattitvā tattha vāsaṃ kappesi. Ath' eko lolakāko mahānasamatthakena gacchanto nānappakāramacchamaṃsavikatiṃ disvā pipāsābhibhūto „kiṃ nu kho nissāya sakkā bhaveyya

[1] Bⁱᵈ tattha. [2] Bⁱᵈ -naṃ, and omit ca, Cᵉ -koṇḍaññā nāma. [3] Cᵉ avāha-, Bⁱᵈ avāhavivāhasampanno. [4] Bⁱ addā saddhā, Bᵈ addhā. [5] Bⁱᵈ -lena ca. [6] Cᵉ -sadisasaṅkhātassa, Bⁱ -sadisattā-. [7] Bⁱ -ka. [8] Bⁱ dussīla-, Bᵈ dussīla-. [9] Bⁱ mattamutto, Bᵈ addā va. [10] Bⁱ cintetvā. [11] Bᵈ sakaṭhānaṃ. [12] Bᵈ omit va. [13] Bᵈ dhammade-. [14] Bᵈ kacchapo ca hāsuro ca. [15] Bᵈ addā tatiyaṃ. [16] Bⁱ -bhāyaṃ. [17] Bⁱ yevā ti, Bᵈ yevā ti vatvā. [18] Bᵈ lolatāya, and omit eva ca. [19] Bᵈ ti. [20] Bᵈ parihāyesuṃ. [21] Cᵉ -si-. [22] Cᵉ nīla-, Bⁱ nīndapacchi, Bᵈ nīlapacchi. [23] Bᵈ pathapesi. [24] Bᵈ pārāvata- [25] Bⁱ sakko bhaveyyaṃ.

okāsaṁ laddhun" ti cintento[1] Bodhisattaṁ disvā „imaṁ nissāya sakkā[2]" ti sanniṭṭhānaṁ katvā tassa gocarāya araññagamanakāle piṭṭhito piṭṭhito anubandhi. Atha naṁ Bodhisatto „mayaṁ kho kāka [3]aññagocarā[4] tvaṁ pi aññagocaro, kiṁ nu kho maṁ anubandhasīti" āha. „Tumhākaṁ[5] kiriyā[6] mayhaṁ ruccati[7], ahaṁ pi[8] tumhehi yeva[9] samānagocaro hutvā tumhe upaṭṭhātuṁ icchāmīti[10]". Bodhisatto sampaṭicchi. So[11] tena saddhiṁ gocarabhūmiyaṁ[12] ekagocaraṁ caranto viya osakkitvā[13] gomayarāsiṁ viddhaṁsitvā[14] pāṇake khāditvā[15] paripuṇṇakucchī hutvā[16] Bodhisattaṁ upasaṁkamitvā „tumhe ettakaṁ[17] kālaṁ carath' eva, nanu bhojanena[18] pamāṇaṁ ñātuṁ vaṭṭatī[19], etha nātisāyam eva gacchāmā" 'ti. Bodhisatto taṁ ādāya vasanaṭṭhānaṁ agamāsi. Bhattakārako „amhākaṁ pārāpato[20] sahāyaṁ gahetvā āgato" ti kākassa[21] pi ekaṁ thusapacchiṁ ṭhapesi. Kāko[22] catuhapañcāhaṁ[23] ten' eva nīhārena[24] vasi[25]. Ath' ekadivasaṁ seṭṭhino[26] bahuṁ[27] macchamaṁsaṁ āhariyittha[28]. Kāko taṁ disvā lobhābhibhūto[29] paccūsakālato paṭṭhāya niṭṭhananto[30] nipajji. Atha naṁ punadivase Bodhisatto „ehi samma, gocarāya pakkamissāmā" ti āha. „Tumhe gacchatha, mayhaṁ ajjunāsaṁkā[31] atthīti", „Samma kākānaṁ ajīrako nāma n' atthi, dīpavaṭṭimattaṁ[32] eva gahitaṁ[33] tumhākaṁ kucchiyaṁ thokaṁ tiṭṭhatī, sesaṁ ajjhohaṭamattaṁ[34] eva jīrati[35], mama vacanaṁ karohi[36], mā[37]

---

[1] B[d] cintetvā. [2] B[d] omits sakkā, B[f] sakkā laddhuṁ. [3] C[be] aññaṁ-, B[d] araññaṁ-. [4] B[d] add sāmī. [5] B[d] -yaṁ. [6] B[d] -riyā. [7] B[f] mayaṁ pi, B[d] ahaṁ pi, C[be] ahaṁ hi. [8] B[d] omit yeva. [9] B[f] gacchāmīti. [10] B[d] omit so. [11] B[d] gocaraṁ caranto bhūmiyaṁ. [12] B[f] osakkotvā, B[d] osakkesvā. [13] B[d] vidhaṁsetvā. [14] B[f] omits pāṇake khāditvā. [15] B[d] kucchipūraṁ katvā in the place of puṇ--hutvā. [16] B[d] attha- [17] B[f] carantena sobhanaṁ sāmi, B[d] caranto sobhanaṁ sāmi. [18] C[b] vaddhatīti, B[d] vattatīti. [19] C[e] B[d] pāreyyo. [20] B[f] kālassā, B[d] kākassā. [21] B[d] add pi. [22] C[e] vatū? [23] B[f] vihāre, B[d] vihārena. [24] B[f] vasī. [25] B[d] seṭṭhinā. [26] B[f] bahu, B[d] bahū. [27] B[d] -se. [28] C[e] -riyittha, B[d] āharayittha. [29] B[d] lolabhī. [30] B[f] niṭṭhunto, B[d] saṁniṭṭhunanto. [31] C[b] ajjuna-, C[e] ajjuna- corr to ajjunā-, B[d] ajīrako rogo, B[d] ajīrako go. [32] C[b] -vaddhi-, B[f] -vatti-. [33] B[f] vatti, B[d] hi. [34] B[f] aharanamattaṁ, B[d] ajjhoaharaṇamattaṁ. [35] C[b] B[f] jīrati, B[d] omits jīrati. [36] B[f] karahīti, B[d] karoti. [37] C[b] maṁ, B[f] mā tvaṁ.

etaṁ[1] macchamaṁsaṁ[2] disvā evaṁ akāsiti[3]". „Sāmi kiṁ[4] nām' etaṁ kathetha, ajiṇṇāsaṁkā[5] va mayhan" ti. „Tena hi appamatto hohîti" vatvā ovaditvā[6] Bodhisatto pakkāmi. Bhattakārako pi nānāmacchamaṁsavikatiyo sampādetvā sarīrato sedaṁ apaneṁto mahānasadvāre aṭṭhāsi. Kāko „ayaṁ idāni kālo maṁsaṁ khāditun" ti gantvā rasakaroṭimatthake[7] nisīdi. Bhattakārako kiliti[8] saddaṁ sutvā nivattitvā olokento kākaṁ disvā pavisitvā taṁ gahetvā sakalasarīraṁ[9] luñcitvā[10] matthake cūḷaṁ thapetvā siṅgiverajīrakādīni[11] piṁsitvā[12] takkena āloḷetvā[13] „tvaṁ amhākaṁ seṭṭhino[14] macchamaṁsaṁ ucchiṭṭhaṁ[15] karosîti" sakalasarīraṁ assa makkhetvā khīpitvā nīlapacchiyaṁ[16] pāresi. Balavavedanā uppajjiṁsu[17]. Bodhisatto gocarabhūmito āgantvā taṁ niṭṭhānantaṁ[18] disvā davaṁ karoṁto paṭhamaṁ gāthaṁ āha:

1. Kāyaṁ balākā sikhinī cori laṁghîpītāmahā[19],
oraṁ balāke āgaccha, caṇḍo me vāyaso sakhā ti. 70.

Tattha kāyaṁ balākā sikhinîti taṁ kākaṁ tassa[20] bahalatakkena makkhitasarīrasobhaṁmattā[21] matthake ca sikhāya ṭhapitattā ti[22] kā esā balākā sikhinîti pucchaṁto ālapati, corîti kulassa anaṇuññāya[23] kuṭiṁgharaṁ kākasse vā aruciyā kākaparicchiṁ[24] pavitthattā corîti vadati, laṁghī pitāmahā[25] ti laṁghī[26] vuccati ākāse[27] laṁghanato maṁgha balākā ca nāma meghasaddena[28] gabbhaṁ gaṇhaṁtîti[29] meghasaddo balākānaṁ pitā maṁgho pitāmaho ti[30] tenāha laṁghîpītāmahā[31] ti, oraṁ balāke āgaccha 'ti ambho balāke ito ehi, caṇḍo me vāyaso sakhā ti mayaṁ sakhā pacchāsamiko vāyaso caṇḍo

---

[1] B[1] eti. [2] B[1] -maṁsavikatiyo, B[2] macchāmisaṁ vikatiyo. [3] B[1d] -si. [4] B[1d] kiṁ no kho. [5] C[1c] ajiṇṇasaṁkhā, B[2d] ajīrasso. [6] C[1] ovadhitvā, B[1d] ovādetvā, B[2d] omit vatvā. [7] B[1] rasakkāroti-, B[2] sarakāroti-. [8] B[1d] kiriti. [9] B[1] -sarīra lomaṁ, B[1d] -sarīralomaṁ. [10] luñjitvā. [11] C[1] -verajikādini, B[1] siṁgiravamaricchādini, B[1d] siṁgaveramaricchādini. [12] B[1] pisetvā, B[2] pāsetvā. [13] C[1] āloletvā, C[2] āloletvā, B[2d] āluḷitvā. [14] B[1d] sāmino. [15] C[1] nicchiṭṭhaṁ, B[1] ucchittakaṁ, B[1d] ucchiṭṭhakaṁ. [16] C[1c] nīla-, B[1d] nīlapacchiyaṁ. [17] B[1d] uppajji. [18] B[1] ṭhānantaṁ, B[2] niṭṭhānamantaṁ. [19] C[1] B[2d] laṁghī-. [20] B[1d] omit tassa. [21] C[1c] -saṁ seta-, B[1d] makkhitasarīra-. [22] C[2c] ṭhapitaṁ. [23] B[1] kākassa aññassa and B[2] kākassa aññāya in the place of kulassa anaṇuññāya. [24] C[1] kākassa pacchiṁ, B[1d] omit kāka. [25] C[1] laṁghi-, C[2] laṁghi- corr. to -ī, B[1d] laṁghā-. [26] C[1] -ī, C[2] -ī corr. to -ī, B[1] laṁghā. [27] laṁghī vuccati ākāse wanting in B[1]. [28] B[1] adds ca. [29] B[1] gaṇhaṁti. [30] B[1d] pitāmahā hoti. [31] C[1c] laṁghi-, B[1] laṁghi-, B[2] laṁgha-.

pharuso, so[1] āgato[2] tam disvā kanayasadisena[3] tuṇḍena koṭṭetvā[4] jīvitakkhayaṁ pāpeyya, tasmā yāva so na āgacchati[5] tāva parehito otaritvā ito ehi, sīghaṁ[6] palāyassū[7] 'ti vadati

Taṁ sutvā kāko dutiyaṁ gāthaṁ āha:

2. Nāhaṁ balākā sikhinī, ahaṁ loḷo 'smi[8] vāyaso,
akatvā vacanaṁ tuyhaṁ passa lūno 'smi āgato ti. 71.

Tattha āgato ti tvaṁ idāni gocarabhūmito āgato mama lūnaṁ passā ti attho.

Taṁ sutvā Bodhisatto tatiyaṁ gāthaṁ āha:

3. Puna p' āpajjasi[9] samma, sīlaṁ hi tava[10] tādisaṁ,
na hi mānusakā[11] bhogā subhuñjā honti pakkhinā[12] ti. 72.

Tattha puna pāpajjasī[13] sammā 'ti[14] vāyasa puna pi tvaṁ[15] evarūpaṁ dukkhaṁ paṭilabhissasi[16] eva, n' atthi te[17] attakena[18] mukhe[19], kiṁkāraṇā; sīlaṁ hi tava pāpakaṁ yasmā tava acārasīlaṁ tādisaṁ dukkhādhigamass' eva anurūpaṁ, na hi mānusakā[20] ti manussā nāma mahāpuññā, tiracchānagatānaṁ tathārūpaṁ puññaṁ n' atthi, tasmā mānusakā[21] bhogā tiracchānagatena pakkhinā na subhuñjā ti

Evañ ca pana vatvā Bodhisatto „na ito dāni paṭṭhāya mayā ettha[22] vasituṁ sakkā[23] ti[24] uppatitvā aññattha agamāsi. Kāko pi niṭṭhānanto[25] tatth' eva kālam akāsi.

Satthā imaṁ desanaṁ[26] āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne lolabhikkhu anāgāmiphale patiṭṭhahi) „Tadā lolakāko[27] lolabhikkhu ahosi, pārāpato[28] pana ahaṁ evā[29] 'ti. Lolajātakaṁ[30].

---

[1] C[2] omits so [2] B[1] gato [3] C[2] kanaya- corr. to kanaye-, B[1] kālasa-, B[2] kākasa-. [4] C[2] koṭṭetvā corr. to koṭetvā, B[1][2] koṭetvā. [5] B[1][2] yāva vāyaso ag- [6] C[2] sighasa. [7] B[1][2] palāyatī [8] B[1] lolasmi, B[2] lolasmiṁ. [9] B[1] pāpajjasi. [10] B[2] tāva. [11] B[1] mānusikā, B[2] mānusiko. [12] B[1][2] -no. [13] B[1] pāpajjasi. [14] B[1][2] add samma [15] B[1][2] puna tvaṁ pi [16] B[1] -labhati yeva, B[2] -labhi yeva. [17] C[2] omits te [18] B[1][2] sukhā [19] B[1] mānusikā, B[2] mānusika. [20] B[1] manussikā, B[2] mānusikā [21] C[2] omit attha [22] B[1] sakkotīti [23] B[1][2] niṭhananto. [24] B[1][2] dhammade- [25] B[1][2] omit lola. [26] B[1][2] pārāvato. [27] B[1][2] add vatthuṁ

5. Rucirajātaka.

Kāyaṁ balākā rucirā ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ lolabhikkhuṁ ārabbha kathesi. Dve pi vatthūni purimasadisāni[1] eva. Gāthāpi[2]

1. Kāyaṁ balākā rucirā kākāvilasmi[3] acchati[4],
cuṇḍo kāko sakhā mayhaṁ, tassa c' etaṁ[5] kulāvakaṁ. 73.
2. Nanu maṁ samma jānāsi dija[6] sāmākabhojana[7],
akatvā vacanaṁ tuyhaṁ passa lūno 'smi āgato. 74.
3. Puna p' āpajjasi samma, sīlaṁ hi tava tādisaṁ,
na hi mānusakā[8] bhogā subhuñjā honti pakkhinā[9] ti. 75.

Gāthā hi' ekantarikā eva[10].

Tattha rucirā ti takkamakkhittasarīratāya sotavaṇṇatañ ceva sandhāya vadati. rucirā piyadassanā paṇḍarā ti attho. kākanīlasmiṁ[11] ti kākakulāvake, kākanīḷhasmiṁ[12] ti pi[13] pāṭho[14], dijā 'ti kāko pārāpataṁ[15] ālapati, sāmākabhojanā[16] 'ti tinabījabhojana[17], sāmākagahane[18] h' ettha sabbaṁ pi tinabījaṁ gahitaṁ[19].

Idhāpi[20] Bodhisatto „na idāni[21] sakkā ito paṭṭhāya mayā ettha vasitun" ti uppatitvā aññattha gato.

Satthā imaṁ desanaṁ[22] āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne lolabhikkhu anāgāmiphale patiṭṭhahi) „Tadā lolabhikkhu kāko[23] ahosi. pārāpato pana aham evā" 'ti. Rucirajātakaṁ[24].

6. Kurudhammajātaka.

Tava saddhañ ca sīlañ cā 'ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ hamsaghātakabhikkhuṁ[25] ārabbha kathesi.

---

[1] T[2] gāthā pana nānā. [2] C[s] kākānīlasmiṁ, B[2] kākanīḷasmiṁ. [3] T[2] acchati. [4] B[2] yassa vatam, B[3] yassa etam. [5] B[2] dijā. [6] C[s] B[2] -nañ. [7] B[2] māṇusikā, B[3] manussika. [8] B[2] -no. [9] B[2] pi. [10] B[2] yeva. [11] T[2] -nīḷasmiṁ, T[3] -nīḷasmiṁ? C[s] kākānīlasmiṁ, C[2] kakanīlasmiṁ. [12] C[2] kākanīḷhasmiṁ, B[2] kākanīkuṇṇi ti, B[3] kākanīlasmiṁ ti. [13] T[2] omit pi. [14] T[2] pāṭo. [15] T[2] pārāvataṁ, B[2] pavarātaṁ. [16] T[2] -no. [17] B[2] -ni, C[2] -nañ. [18] C[s] sāmakagahano, T[2] sāmākasiṅgakahane, B[2] sāmakagahane. [19] B[2] netta sāmākabhojano ti ettha padehi sabbaṁ pi tinabījaṁ saṅgahitaṁ. [20] C[s] T[2] idāpi. [21] B[2] idāneva, B[3] dāni. [22] B[2] dhammade-. [23] T[2] kāko lolabhikkhu. [24] B[2] add pañcamaṁ. 6. Cfr. Dhp. p. 415. [25] T[2] -kaṁ-, B[2] -ghātakaṁ-.

Sāvatthivāsino dve sahāyakā bhikkhū pabbajitvā laddhūpasampadā yebhuyyena ekato caranti[1]. Te ekadivasaṃ Aciravatiṃ gantvā nahātvā vālikapuline[2] ātapaṃ tappamānā[3] sāraṇīyakathaṃ[4] kathentā aṭṭhaṃsu. Tasmiṃ khaṇe dve haṃsā ākāsena gacchanti. Ath' eko daharabhikkhu sakkharaṃ gahetvā „etassa[5] haṃsapotakassa akkhiṃ pi[6] paharāmīti[7]" āha. Itaro „na sakkhissasīti" āha. „Tiṭṭhatu, imasmiṃ passe akkhiṃ[8] parapasse[9] akkhiṃ[10] paharissāmīti". „Idāni[11] na sakkhissasi yevā" 'ti. „Tena hi upadhārehīti" tiyaṃsaṃ[12] sakkharaṃ gahetvā haṃsassa pacchābhāge[13] khipi. Haṃso sakkharasaddaṃ sutvā nivattitvā olokesi. Atha naṃ itaro[14] vaṭṭasakkharaṃ[15] gahetvā parapasse akkhimpi[16] paharitvā orimakkhiṃ nikkhāmesi[17]. Haṃso viravanto parivattitvā[18] tesaṃ pādamūle yeva pati. Tattha tattha[19] ṭhitā bhikkhū disvā āgantvā „āvuso Buddhasāsane[20] pabbajitvā ananucchavikaṃ vo[21] kataṃ pāṇātipātaṃ karontehīti[22]" vatvā taṃ[23] ādāya Tathāgatassa dassesuṃ[24]. Satthā „saccaṃ kira tuyā[25] pāṇātipāto kato[26]" ti pucchitvā „saccaṃ bhante" ti vutte „bhikkhu, kasmā evarūpe niyyānikasāsane[27] pabbajitvā evaṃ akāsi[28], porāṇakapaṇḍitā anuppanne Buddhe agāramajjhe saṃkiliṭṭhabhāvaṃ[29] vasamānā appamattakesu pi[30] ṭhānesu kukkuccaṃ karimsu, tvaṃ panā evarūpe sāsane[31] pabbajitvā kukkuccamattaṃ pi na akāsi[32], annu ñāṇa bhikkhunā kāyavācācittehi saññatena[33] bhavitabban" ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Kururaṭṭhe Indapattanagare[34] Dhanañjaye[35] rajjaṃ kārente Bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchismiṃ[36] paṭisandhiṃ gahetvā anupubbena viññutaṃ patto[37] Takkasilāyaṃ sippāni[38] uggahetvā[39] pitarā oparajje[40] patiṭṭhāpito[41] apara-

---

[1] Bd vicaranti. Bd ta vicaranti. [2] Bd vālukapulline, Bf lukampulline. [3] Bcd tapa-. [4] Ce sārāṇiya-, Bcd sāraṇiya-. [5] Bd ekassa. [6] Ce akkhimhi, Bf akkhi, Bd akkhini. [7] Bcd paharissāmiti. [8] Bcd akkhi. [9] Cde para. [10] Bcd idampi. [11] Ce bhūmiyaṃ, Bf tikkharaṃ, Bd tikkha. [12] Bcd pacchima-. [13] Bf aññaṃ, Bd añña in the place of atha naṃ itaro. [14] Ce vaddha-. [15] Cde Bf akkhimhi. [16] Bcd nikkhāmāpesi. [17] Ce Bd -ttetvā. [18] only one tattha. [19] Bcd evarūpe niyyānikabuddha-. [20] Bf te. [21] Ce karuntositi, Bf karohiti. [22] Bf te saṃ. Bd te taṃ. [23] Ce sassesuṃ, Bf dassetuṃ. [24] Bcd tvaṃ. [25] Bf si, Bd ti. [26] Ce niyyānikacorr. to niyānika-. [27] Bcd -siti. [28] Ce ṭakalattavāsaṃ, Cf sakalattavāsaṃ. [29] Bcd omit pi. [30] Bcd niyyānika-. [31] Ce nākāsi, Bcd na akāsīti. [32] Bf saññitehi, Bd saññitehi. [33] Ce -panta-, Bf -patha-. [34] Bcd dhanañcayakoṭabyo. [35] Bf kucchimhi. [36] Bf viññutappatto, Bd viññutappatvā. [37] Bcd sabbasippāni. [38] Bcd uggaṇhitvā. [39] Bcd upa- [40] Cde -ta, Bf upaṭhāpito.

bhāge[1] pitu accayena rajjaṁ patvā dasarājadhamme akopento Kurudhamme[2] vattittha[3]. Kurudhammo[4] nāma pañcasīlāni, tāni[5] Bodhisatto parisuddhāni katvā rakkhi[6], yathā ca Bodhisatto evam assa mātā aggamahesī[7] kaniṭṭhabhātā uparājā purohito[8] brāhmaṇo rajjupaṭṭhāko[9] amacco sārathi[10] seṭṭhī[11] donamāpako[12] mahāmatto dovāriko nagarasobhaṇā[13] vaṇṇadāsīti evam ete.

Rājā mātā mahesī[14] ca uparājā purohito[15]
rajjupaṭṭhāko sārathi[16] seṭṭhī[17] dono dovāriko tathā
gaṇikā te ekādasa[18] Kurudhamme[19] patiṭṭhitā ti.

Iti ime[20] sabbe pi[21] parisuddhāni[22] katvā pañcasīlāni rakkhiṁsu. Rājā catūsu[23] nagaradvāresu[24] nagaramajjhe[25] nivesanadvāre[26] cha dānasālā[27] kāretvā[28] devasikaṁ[29] chasatasahassadhanaṁ vissajjento sakala-Jambudīpaṁ[30] unnaṅgalaṁ[31] katvā dānaṁ adāsi. Tassa pana[32] dānajjhāsayatā dānābhiratā[33] sakala-Jambudīpaṁ[34] ajjhotthari[35]. Tasmiṁ kāle Kāliṅgaraṭṭhe Dantapuranagare Kāliṅgarājā rajjaṁ kāreti[36]. Tassa raṭṭhe devo na vassi, tasmiṁ avassante sakalaraṭṭhe chātakaṁ jātaṁ[37], āhāravipattiyañ[38] ca manussānaṁ rogo udapādīti[39] dubbuṭṭhibhayaṁ chātakabhayaṁ rogabhayan[40] ti tīṇi bhayāni uppajjiṁsu. Manussā[41] niggahaṇā[41] dārake hatthesu gahetvā tattha tattha vicaranti. Sakalaraṭṭhavāsino ekato hutvā Dantapuraṁ gantvā rājadvāre ukkuṭṭhiṁ akaṁsu. Rājā vātapānaṁ nissāya ṭhito[42] saddaṁ sutvā „kiṁkāraṇā ete viravantīti[43]“ pucchi. „Mahā-

---

[1] Bd tassa apara-. [2] Bcd omit akopento kurudhamme. [3] Ck vantittha, Bcd patiṭṭhahi. [4] Bcd guru-. [5] B¹ rakkhiṭṭhāni. [6] Bcd rakkhati. [7] C¹ Bcd -si. [8] C¹ pu-, Bd pa-, B² porāhito. [9] C¹ rajjuggā-, Bd rajjagā-. [10] Ck Bcd -ṭṭhi. [11] Ck Bcd seṭṭhi. [12] Bcd -māmako. [13] Bcd -ṇi. [14] Bcd -si. [15] C¹ pu-, Bcd pa-. [16] Ck¹ -ṭṭhi. [17] Bcd -ṭi. [18] C¹ te ekādasa janā, Bcd ekādasa janā and omit te. [19] B² guru-, Bd garu-. [20] Ck me. [21] Bd pi sabbe, B² hi omitting sabbe. [22] C¹ B² suddhāni. [23] Ck¹ B² -esu. [24] Bcd add ca. [25] Bd -esu ca. [26] B² -esu tadi, Bd -esu cā ti. [27] B² -lāyo, Bcd -liyo. [28] B¹ karitvā, Bd kārāpetvā. [29] Bd repeats de-. [30] C¹ Bd -pa. [31] Bcd una-. [32] Bcd omit pana. [33] Bcd -tā. [34] Bcd -pa. [35] Ck B² -ttari. [36] Bcd ti. [37] Bcd ahosi. [38] Bcd -yā. [39] Bcd -dī. [40] Bcd chātabhayaṁ rogabhayaṁ dubbhikkhabhayan. [41] B² nirāhārā. [42] B² adds tatth. [43] B² viravantīti, Bd vicarantīti.

rāja sakalaraṭṭhe tīṇi bhayāni uppannāni: devo na vassati, sassāni vipannāni, chātakaṁ[1] jātaṁ, manussā dubbhojanā rogābhibhūtā uggahaṇā putte[2] hatthesu gahetvā vicaranti, devaṁ vassāpehi mahārājā" 'ti. „Porāṇakarājāno deve avassante kiṁ karontīti". „Porāṇakarājāno[3] mahārāja deve avassante dānaṁ datvā[4] uposathaṁ adhiṭṭhāya samādinnasīlā[5] sirigabbhaṁ pavisitvā dabbasanthare[6] sattāhaṁ nipajjanti, tadā devo vassatīti[7]". Rājā „sādhū" 'ti sampaṭicchitvā tathā akāsi. Evaṁ sante pi devo na vassi[8]. Rājā amacce pucchi: „ahaṁ[9] mayā[10] kattabbakiccaṁ akāsiṁ, devo na vassati, kin ti karomā" 'ti. „Mahārāja, Indapattanagare[11] Dhanañjayassa[12] Koravyarañño[13] Añjanavasabho[14] nāma maṅgalahatthī[15], taṁ[16] ānessāma, evaṁ sante devo vassatīti[17]". „So rājā balavāhanasampanno[18] duppasaho, katham assa hatthiṁ ānessāmā" 'ti. „Mahārāja, tena saddhiṁ yuddhakiccaṁ n' atthi, dānajjhāsayo rājā dānābhirato yācito samāno alaṁkatasisam pi chinditvā pasādasampannāni akkhīni uppāṭetvā sakalarajjam pi niyyādetvā[19] dadeyya, hatthimhi vattabbam eva n' atthi, avassaṁ yācito dussatīti[20]". „Ke pana naṁ[21] yācituṁ samatthā" 'ti. „Brāhmaṇā mahārājā" 'ti. Rājā brāhmaṇagāmato[22] aṭṭha brāhmaṇe pakkosāpetvā sakkārasammānaṁ katvā hatthiṁ[23] yācanatthāya pesesi. Te paribbayaṁ ādāya addhikavesaṁ gahetvā sabbattha ekarattivāsena turitagamanaṁ gantvā[24] kaṭipāhaṁ nagaradvāre dānasālāyaṁ[25] bhuñjitvā[26] sarīraṁ santappetvā[27] „kadā rājā dānaggaṁ āgacchissatīti" pucchiṁsu. Manussā „pakkhassa tayo

---

[1] B[1] -kabbayaṁ, B[2] kaṁbhayaṁ. [2] B[1] 'ni putte, B[2] nirāhārā nikkhamitvā putte. [3] B[2] porāṇamahārājāno. [4] B[1-2] add sīlaṁ rakkhitvā. [5] C[2] -dinnasīlā, B[1] samādinnasīlāni. [6] C[2] -santhāre, B[1] dappati-santhāre, B[2] dabbatiṇasanthare. [7] B[1-2] vassissatīti, B[2] adds santā. [8] B[1] vassati. [9] B[1] kathaṁ. [10] B[1-2] omit mayā. [11] B[2] -patthā-. [12] B[1-2] -ñeyya. [13] B[1-2] koravya-. [14] B[1-2] añcanavaccho. [15] C[2] B[1-2] -i, B[2] adds atthi. [16] C[2] naṁ, B[2] adds ca. [17] B[2] vassissatīti. [18] B[2] -vāhena sampanno. [19] C[2] niyā-, B[1] niyā-. [20] B[1] dassasīti. [21] B[1] taṁ. [22] B[1] brahmaṇato, B[2] brahmaṇagāmato. [23] B[1-2] -i. [24] B[1] katvā. [25] C[2] -jāsa, B[1] -ikāya. [26] B[1] bhuñcanta, B[2] bhuñjantā. [27] B[1] santappetvā, B[2] santapetvā.

divase cāruddase[1] pannarase[2] aṭṭhamiyañ[3] ca āgacchati, sve pana puṇṇamā[4], tasmā sve pi āgacchissatīti" vadiṁsu. Brāhmaṇā punadivase pāto va gantvā pācīnadvāre aṭṭhaṁsu. Bodhisatto pi[5] pāto va nahātānulitto[6] sabbālaṁkārapaṭimaṇḍito[7] alaṁkatavaravāraṇakkhandhagato[8] mahantena parivārena pācīnadvāre dānasālaṁ[9] gantvā otaritvā sattaṭṭhajanānaṁ sahatthā[10] bhattaṁ datvā „iminā va nīhārena[11] dethā" 'ti vatvā hatthiṁ abhiruhitvā[12] dakkhiṇadvāraṁ agamāsi. Brāhmaṇā pācīnadvāre ārakkhassa balavatāya okāsaṁ alabhitvā dakkhiṇadvāraṁ eva gantvā rājānaṁ āgacchantaṁ olokayamānā dvārato nātidūre unnataṭṭhāne[13] sampattaṁ[14] rājānaṁ hatthe ukkhipitvā[15] jayāpesuṁ. Rājā vajiraṁkusena vāraṇaṁ nivattetvā[16] tesaṁ santikaṁ gantvā „bho brāhmaṇā, kiṁ icchathā" 'ti pucchi. Brāhmaṇā Bodhisattassa guṇaṁ vaṇṇentā paṭhamaṁ gāthaṁ āhaṁsu:

1. Tava saddhañ ca sīlañ ca viditvāna janādhipa (Dhp. p. 411.)
vaṇṇaṁ añjanavaṇṇena Kāliṅgasmiṁ[17] nimiṁhase[18] ti. 76.

Tattha saddhan ti kammaphalāṇaṁ saddahanavasena[19] okappanākārasaddhaṁ[20], sīlan ti saṁvarasīlaṁ avītikkamasīlaṁ, vaṇṇan ti tadā tasmiṁ dese suvaṇṇaṁ viya rūpakaṁ desanāvilāsaṁ eva c etaṁ[21], iminā pana[22] padena sabbaṁ pi anavajjahiraññādidhanasādhāraṇaṁ[23] saṅgahitaṁ[24], añjanavaṇṇenā ti añjanapuñjasamānavaṇṇena tumhe tava nāgena, Kāliṅgasmiṁ[25] ti Kāliṅgarañño santike, nimiṁhase[26] ti vinimayavasena[27] gaṇhimha[28] paribhogavasena[29] vā[30] udare pakkhipimha ti attho. se ti nipātamattaṁ, idaṁ[31] vuttaṁ hoti: mayaṁ hi janādhipa tava saddhañ ca sīlañ ca viditvā[32] addhā no evaṁ[33] saddhāsīla-

[1] C[a] -si, B[d] caruddasi. [2] C[a] pannarasi, B[d] pannarasi. [3] B[d] aṭhamiyañ. [4] B[d] -mī. [5] B[d] omits pi. [6] B[d] nhatvā gattānulitto. [7] B[d] -pati-. [8] B[d] -hatthikkhandhavaragato. [9] B[d] omits pācīnadvāre dāna. [10] B[d] omit sahatthā. [11] B[d] nīhāreneva. [12] B[d] -rūyhitvā. [13] B[d] unnaṭhāne. [14] C[a] sampattaṁ. C[c] appattaṁ, B[d] sampatti. [15] B[d] adds jayatu ayaṁ mahārāja, B[d] jayatu bhavaṁ mahārāja ti. [16] C[b.c] -ttiyā. [17] B[d] kaliṅgambi, B[d] kāliṅgambi. [18] C[b.c] nimihase. B[d] vinimi-. [19] B[d] saddahana-. [20] B[d] -ūyaka-. [21] C[a] -saṁ evetaṁ. [22] B[d] omits pana. [23] C[b.c] -hiraññānidhe-, B[d] hiraññasuvaṇṇādidhanasādhāraṇaṁ, B[d] hiraññasuvaṇṇādidhanadhaññaṁ. [24] B[d] saṅgahitaṁ. C[c] saṅgahitaṁ, C[a] saṅgahītaṁ. [25] B[d] kaliṅgambi. [26] B[d] vanimhase, B[d] vinimhase. [27] B[d] vinimhayavasena, B[d] vanimhasavanasena. [28] B[d] -hā, B[d] gaṇhiṁ. [29] B[d] rasaparibhogavasena, B[d] rasaparibhogavasena. [30] B[d] omits vā. [31] B[d] imaṁ. [32] B[d] viditvāna. [33] B[d] evo.

sampanno[1] rājā yācito añjanavaṇṇaṃ nāgaṃ dassatīti imiṇā attano santakena viya añjanavaṇṇena Kāliṅgarañño santike nāgaṃ te[2] āharissāmā ti vatvā bahuṃ dhanadhaññaṃ nimmhase[3] parivattayimha[4] c' eva udare ca pakkhipimha[5], evaṃ tassa[6] mayaṃ dhārayamānā[7] idhāgatā, tattha kattabbaṃ devo jānātū[8] ti. 3 aparo nayo: tava saddhāsīlaguṇasamākhittaṃ[9] vaṇṇaṃ, ulāraguṇo rājā jiṇṇaṃ pi yācito dadeyya[10] pageva tiracchānagataṃ nāgaṃ ti, evaṃ Kāliṅgassa santike iminā añjanavaṇṇaṃ nāgaṃ dhaññena nimmhase[11] nimimha[12] tulayimha[13], tena[14] amhā idhāgatā ti.

Taṃ vatvā Bodhisatto „sace vo[15] brāhmaṇā[16] imaṃ nāgaṃ parivattetvā dhanaṃ khāditaṃ[17] mā cintayittha, yathālaṅkataṃ[18] eva vo nāgaṃ[19] dassāmīti[20]“ samassāsetvā[21] itarā dve gāthā avoca:

2. Annabhaccā c' abhaccā ca yo dha[22] uddissa gacchati
sabbe[23] te appaṭikkhippā, pubbācariyavaco idaṃ. 77.

3. Dadāmi vo brāhmaṇā nāgam etaṃ
rājārahaṃ rājabhoggaṃ[24] yasassinaṃ
alaṅkataṃ hemajālābhichannaṃ[25]
sasārathiṃ, gacchatha yenakāmaṃ ti. 78.

Tattha annabhaccā cabhaccā cā 'ti purisaṃ upanissāya jīvamānā yāgubhattādinā annena bharitabbā ti annabhaccā ca, itare tathā abharitabbattā[26] abhaccā, sandhivasena pan' ettha akāralopo veditabbo, ettāvatā attānaṃ upanissāya ca anupanissāya ca[27] jīvamānavasena sabbe pi sattā dve koṭṭhāse katvā dassitā honti[28], yo dha[29] uddissa gacchatī'ti tesu sattesu idha jīvaloke yo satto yaṃ purisaṃ kāyacid eva paccāsīsanāya[30] uddissa gacchati, sabbe te appaṭikkhippā ti tathā uddissa gacchantā sace pi bahū honti tathāpi tena purisena sabbe te[31] appaṭikkhippā, apetha na vo[32] dassāmīti evaṃ na paṭikkhipitabbā ti attho, pubbācariyavaco idaṃ ti pubbācariyā vuccanti mātāpitaro, idaṃ tesaṃ vacanaṃ, evaṃ ahaṃ mātāpitūhi sikkhāpito ti dīpeti, dadāmi vo ti

---

[1] B[d] saddha. [2] C[ac] neva. [3] B[ed] -timhase. [4] B[d] -ttayhimhā, B[d] -ttayimhā. [5] C[ac] B[d] -mhā. [6] B[ed] tam. [7] B[ed] anuyamānā. [8] C[a] janātu, B[d] vasatu, B[ed] ca jānāta. [9] B[ed] saddhañ ca sīla- [10] C[a] -yyātha. [11] B[ed] añjanakavaṇṇena tava vaṇṇaṃ vimimhase. [12] B[ed] -timimhā, C[a] nimimhā. [13] B[d] tuyena, B[ed] tulayimhā. [14] B[d] tena, C[a] B[d] omit tenamhā. [15] C[a] no corr to vo, B[d] te, B[d] omits vo. [16] B[d] brahmaṇa. [17] B[d] dhana saṅkharantīti, B[d] dhanaṃ saṅkharittanti. [18] B[ed] yathā al-. [19] B[ed] nāgaṃ vo. [20] C[a] B[d] addā vatvā. [21] B[d] omits sam-, B[ed] sadassopetvā. [22] B[ed] omit dha, C[a] dha va. [23] C[a] sabbe pi. [24] B[ed] -bhoggaṃ. [25] B[d] -jālābhisacchannaṃ, B[ed] -jalābhisacchannaṃ. [26] B[d] anāretabbatā. [27] C[a] B[d] omit anupanissāya ca. [28] B[d] hontīti. [29] C[a] ca [30] C[a] -sāyaṃ? B[d] paccāsitasamānāya, B[d] kāyavācīdva ca saccāsīsasamānāya. [31] C[a] omits te. [32] C[a] to

vasena idam amhākam pubbācariyavaco tasmā ahaṃ[1] brāhmaṇā tumhākaṃ imaṃ[2] nāgaṃ dadāmi. rājārahaṃ ti rañño anucchaviko, rājabhoggo[3] ti rājaparibhogo, yasasīlaṃ ti parivārasampannaṃ. tañ hi kira nisīdiya hatthigopakā hatthivejjādīni pañcakulasatāni jīvanti, tehi saddhiṃ yeva so dadamīti attho, alaṃkataṃ ti nānāvidhena[4] hatthālaṅkārena[5] alaṅkataṃ. hemajālacchannan[6] ti suvaṇṇajālena abhirekataṃ[7], sārathiṃ ti yo pan' assa[8] sārathi hatthidamako[9] sūriyo tena saddhiṃ yeva dadāmi, tasmā saṭṭhiṃ[10] hutvā tumhe saparivārā imaṃ nāgaṃ gahetvā yenakāmaṃ gacchatha ti.

Evaṃ hatthikkhandhagato[11] va Mahāsatto vācāya[12] datvā puna hatthikkhandhā oruyha „sace analaṃkatatṭhānaṃ[13] atthi[14] alaṃkaritvā dassāmīti“ tikkhattuṃ padakkhiṇaṃ karonto upaparikkhitvā[15] analaṃkatatṭhānaṃ[16] adisvā tassa soṇḍaṃ brāhmaṇānaṃ hatthesu ṭhapetvā suvaṇṇabhiṅkārena[17] pupphagandhavāsitaṃ udakaṃ pātetvā adāsi. Brāhmaṇā saparivāraṃ nāgaṃ sampaṭicchitvā hatthipiṭṭhe nisinnā Dantapuranagaraṃ[18] gantvā hatthiṃ rañño adaṃsu. Hatthimhi āgate pi devo na vassati[19] eva. Rājā[20] „kiṃ nu kho kāraṇaṃ“ ti uttariṃ pucchanto[21] „Dhanañjayakorabyarājā Kurudhammaṃ[22] rakkhati, ten' assa raṭṭhe anuddasāhaṃ[23] anudasāhaṃ devo vassati, rañño guṇānubhāvo c' esa[24], imassa pana[25] tiracchānagatassa guṇā hontāpi[26] kittakā[27] bhaveyyuṃ[28]“ ti sutvā „tena hi yathālaṃkatam[29] eva saparivāraṃ hatthiṃ paṭiṇetvā[30] rañño datvā yaṃ so Kurudhammaṃ[31] rakkhati taṃ[32] suvaṇṇapatte likhitvā[33] ānethā“ ti brāhmaṇe ca amacce ca pesesi. Te gantvā rañño hatthiṃ niyyādetvā „deva imasmiṃ hatthimhi gate pi amhākaṃ

[1] Bᵈ tasmāhaṃ. [2] Cᵃ Bᵈ idaṃ. [3] Bᵈ -bhogaṃ. [4] Bᵈ -ehi. [5] Cᵃ hatthihi-, Bᵈ hatthitalaṅkāreti. [6] Bᵈ -bhisañchannaṃ. [7] Bᵈ abhisañchaṭitaṃ. [8] Bᵈ panāyaṃ. [9] Bᵈ -gopako. [10] Bᵈ sārathi omitting sa. [11] Bᵈ -dharaṃgato. [12] Cᵃ vavāsayi. [13] Cᵃ anukata-, Cᵇ alaṃkata- corr. to analaṃkata-, Bᵈ alaṅkaṭaṭhāna. [14] Cᵃ Bᵈ hatthi. [15] Bᵈ upadhāretvā. [16] Cᵃ Bᵈ analaṃkata- [17] Bᵈ -bhiṅgāraṃ. [18] Bᵈ -puraṃ. [19] Bᵈ vassi, Bᵈ vassasi. [20] Bᵈ te ca rājā ca. [21] Cᵃ uttariṃ-, Bᵈ uttari pucchitvā, Bᵈ uttaripucchite [22] Bᵈ guru . [23] Bᵈ addhamāsaṃ, Bᵈ anvaddha-. [24] Cᵃ eva, Bᵈ guṇābhavena na, Bᵈ guṇānubhāveneva. [25] Bᵈ omits pana. [26] Cᵃ hhontāpi, Bᵈ honti, Bᵈ hontitipi. [27] Cᵃ kittikā, Bᵈ parikittikā. [28] Cᵃ bhaveṃ, Bᵈ bhaveyyaṃ, Bᵈ bhaveyyuṃ. [29] Bᵈ yathā al- [30] Bᵈ paṭicchādetvā. [31] Bᵈ garu-, Bᵈ gāru-. [32] Bᵈ omits yaṃ and taṃ. [33] Bᵈ likhāpetvā.

ratthe devo na vassati, tumhe[1] kira Kurudhammaṁ[2] nāma rakkhatha, amhākam pi rājā taṁ[3] rakkhitukāmo 'imasmiṁ suvaṇṇapatte likhitvā āṇethā' 'ti pesesi[4], detha no Kurudhamman'" ti. „Tātā[5], sacc' āhaṁ[6] etaṁ Kurudhammaṁ rakkhiṁ[7], idāni pana me tattha kukkuccaṁ atthi, na me so Kurudhammo[8] cittaṁ ārādheti, tasmā tumhākaṁ dātuṁ na sakkā" ti[9]. Kasmā pana taṁ rājānaṁ sīlaṁ[10] na ārādhetīti. Tadā[11] kira[12] rājūnaṁ[13] tatiye tatiye[14] saṁvacchare kattikamāse kattikachaṇo nāma hoti[15], taṁ chaṇaṁ kīḷantā[16] rājāno sabbālaṁkārapatimaṇḍitā[17] devavesaṁ gahetvā Cittarājassa nāma yakkhassa santike ṭhatvā catuddisā pupphapatimaṇḍite[18] cittasare[19] khipanti. Ayaṁ pi rājā taṁ[20] chaṇaṁ kīḷanto ekissā taḷākapāḷiyā[21] Cittarājassa[22] santike ṭhatvā catuddisā cittasare[23] khipi[24]. Tesu[25] sesadisā gate[26] tayo sare disvā udakapiṭṭhe khittaṁ saraṁ[27] na addasaṁsu[28]. Rañño „kacci[29] nu kho mayā khitto saro macchasarire patito" ti kukkuccaṁ ahosi pāṇātipātakammena sīlabhedaṁ ārabbha, tasmā[30] sīlaṁ nārādheti[31]. So evaṁ āha: „tātā, mayhaṁ Kurudhamme[32] kukkuccaṁ atthi[33], mātā pana me surakkhitaṁ rakkhati, tassā santike gaṇhathā[34]" 'ti. „Mahārāja, tumhākaṁ 'pāṇaṁ vadhissāmīti' cetanā n'atthi, cittaṁ[35] vinā pāṇātipāto nāma na hoti, detha no attanā[36] rakkhitaṁ[37] Kurudhamman'"[38] ti. „Tena hi likhathā[39]" 'ti suvaṇṇapatte likhāpesi[40]: „pāṇo na hantabbo[41], adinnaṁ[42] nādā-

---

[1] Bd tumhehi. [2] Bd guru-. [3] Ce nam. [4] se gantvā - - - pesesi wanting in Bf. [5] Bd tāta. [6] Ce saccāham. [7] Bcd rakkhāmi. [8] Ce rakkati, Bcd sakkomi. [9] Bd allaṁ rājānaṁ. [10] Bd tatha. [11] Bf pana. [12] Bd -unam. [13] Bf only one tatiye. [14] Bcd kattikamāse patte rhaṁ nāma ahosi. [15] Bf te chaṇaṁ kīlanti. [16] Bcd -patī-. [17] Bcd pupphehi patī-. [18] Bcd khitta-. [19] Cde nam. [20] Ce taḷā-, Ce taḷākapāṭiyā, Bcd taḷākappaḷiyā. [21] Bcd add yakkhassa. [22] Bf sare, Bd khittasare. [23] Bcd khipiṁsu. [24] Bd tesu tesu. [25] Bf sesādisā gate, Bd disā gatesu, omitting sesa. [26] Bf khittaṁ pi omitting saraṁ. [27] Ce naddasaṁsu, Bcd na addasa. [28] Bcd kacci. [29] Bf tena, Bd taṁ maṁ. [30] Bcd na ārādhetīti. [31] Bcd guru-. [32] Bf ahosi. [33] Bcd taṁ. [34] Bf -ne. [35] Bd tuṁ. [36] Ce likkatha, Ce likhatā corr. to -thā, Bf kho likkhikhatsi, Bd likkhati. [37] Bcd likkhā-. [38] Bf hantabbo. [39] Bf adinnaṁ dānā.

tabbaṁ[1], kāmesu micchā[2] na caritabbaṁ[3], musā[4] na bhaṇitabbaṁ[5], majjaṁ na pātabban"[6] ti, likhāpetvā[7] ca pana „evaṁ sante pi maṁ[8] na ārādheti, mātu me[9] santike gantha[10]" ti āha. Dūtā rājānaṁ vanditvā tassā santikaṁ gantvā „devi"[11], tumhe kira[12] Kurudhammaṁ[13] rakkhatha, taṁ[14] no[15] dethā" 'ti vadiṁsu. „Tātā"[16], sacc' āhaṁ[17] Kurudhammaṁ[18] rakkhāmi, idāni pana[19] me tattha kukkuccaṁ uppannaṁ, na me so dhammo[20] ārādheti, tena vo dātuṁ na sakkā" ti[21]. Tassā kira dve puttā, jeṭṭho rājā kaniṭṭho uparājā. Ath' eko rājā Bodhisattassa satasahassagghanikaṁ[22] candanasāraṁ sahassagghanikaṁ kañcanamālaṁ pesesi. So „mātaraṁ pūjessāmīti" taṁ sabbaṁ mātu pesesi. Sā cinte i: „ahaṁ[23] n' eva candanaṁ vilimpāmi na mālaṁ dhāremi, sunisāuaṁ dassāmīti". Ath' assā etad ahosi: „jeṭṭhasunisā me[24] issarā aggamahesiṭṭhāne ṭhitā, tassā suvaṇṇamālaṁ dassāmi, kaniṭṭhasunisā pana duggatā, tassā candanasāraṁ dassāmīti" sā rañño deviyā suvaṇṇamālaṁ datvā uparājabhariyāya candanasāraṁ adāsi, datvā ca[25] pan' assā[26] „ahaṁ Kurudhammaṁ[27] rakkhāmi, etāsaṁ duggatāduggatabhāvo mayhaṁ appamāṇaṁ[28], jeṭṭhāpacāyikakammaṁ eva[29] pana kātuṁ mayhaṁ anurūpaṁ, kacci[30] nu kho[31] tassa akatattā[32] sīlaṁ bhinnaṁ[33]" ti[34] kukkuccaṁ ahosi, tasmā evaṁ āha. Atha naṁ dūtā „attano santakaṁ nāma yatharuciyā diyyati[35], tumhe ettakena pi[36] kukkuccaṁ kurumānā kiṁ aññaṁ pāpakaṁ[37] karissatha, sīlaṁ nāma evarūpena

---

[1] Cˢ na dā-, Bᵍ na adātabbā. [2] Bᵍᵈ micchāsāri. [3] Bᵍᵈ -bbā. [4] Bᵍ musāvādo, Bᵍᵈ -vādo. [5] Cˢ Bᵍ -bbā, Bᵈ -bbo. [6] Bᵍ pāyit-, Bᵍᵈ pāri-. [7] Bᵍᵈ likkhāpesi likkhāpetvā. [8] Bᵍᵈ add sīlaṁ. [9] Cˢ mā tumha. [10] Bᵍᵈ gacchathā [11] Cˢ Bᵍ devī. [12] Bᵍ ki tumhe pi, Bᵈ kira tumhe pi. [13] Bᵍᵈ gurudhammaṁ. [14] Cˢ ta. [15] Cˢ to, Bᵍ me. [16] Bᵍᵈ tāta. [17] Bᵍ sacāhaṁ. [18] Bᵍᵈ guru. [19] Cˢ omits pana. [20] Bᵍᵈ gurudhammo. [21] Bᵍ sakkomīti, Bᵈ sakkomīti. [22] Cˢ -gganakaṁ [23] Bᵍᵈ omit ahaṁ. [24] Bᵍ adds me. [25] Bᵈ va. [26] Cˢ panassa. Bᵍᵈ pana [27] Bᵍᵈ add sīle. [28] Cˢ Bᵍ -kammaṁ mama [29] Bᵍ kiñci. [30] Bᵍᵈ add me [31] Bᵍ akattabbā, Bᵈ akattabbattā [32] Bᵍ sīlaṁ na bhindati, Bᵈ sīlaṁ bhindati. [33] Cˢ diyati. [34] Bᵍᵈ ettakenāpi [35] Cˢ pāpaṁ. Bᵈ pāpakaṁ. corr. to pāpaṁ.

na bhijjati[1], detha no Kurudhamman[2]" ti vatvā tassāpi santike[3] gahetvā[4] suvaṇṇapaṭṭe likhiṃsu[5]. „Tāta[6], evaṃ sante pi n' eva maṃ ārādheti[7], suṇisā pana me suṭṭhu rakkhati, tassā santike gaṇhathā[8]" 'ti vuttā ca pana aggamahesiṃ upasaṃkamitvā purimanayen' eva Kurudhammaṃ[9] yāciṃsu. Sāpi purimanayen' eva vatvā „idāni maṃ[10] sīlaṃ nārādheti, tena vo dātuṃ na sakkā" ti[11] āha. Sā kira ekadivasaṃ sīhapañjare ṭhitā rañño nagaraṃ padakkhiṇaṃ karontassa pacchato hatthipiṭṭhe nisinnaṃ uparājānaṃ[12] disvā lobhaṃ uppādetvā „sac' āhaṃ[13]. iminā saddhiṃ santhavaṃ kareyyaṃ bhātu accayena rajje patiṭṭhito maṃ[14] esa[15] gaṇheyyā[16]" 'ti cintesi. Ath' assā „ahaṃ[17] Kurudhammaṃ[18] rakkhamānā sassāmikā[19] hutvā kilesavasena aññaṃ purisaṃ olokesiṃ[20], sīlena me bhinnena bhavitabban" ti kukkuccaṃ ahosi, tasmā evam āha. Atha nam dūtā „aticāro nāma ayye cittuppādamattena na[21] hoti, tumhe ettakena pi[22] kukkuccaṃ kurumānā vītikkamaṃ kiṃ karissatha, na ettakena sīlaṃ bhijjati, detha no Kurudhammaṃ[23]" ti vatvā tassāpi santike gahetvā suvaṇṇapaṭṭe likhiṃsu[24]. „Tāta[25], evaṃ sante pi n' eva maṃ ārādheti, uparājā pana suṭṭhu rakkhati, tassa santike gaṇhathā[26]" 'ti vuttā ca pana uparājānaṃ[27] upasaṃkamitvā purimanayen' eva Kurudhammaṃ[28] yāciṃsu. So pana sāyaṃ rājūpaṭṭhānaṃ[29] gacchanto rathen' eva rājaṅgaṇaṃ patvā sace rañño santike bhuñjitvā tatth' eva sayitukāmo hoti rasmiyo ca patodañ ca antodhure[30] chaḍḍeti[31], tāya saññāya jano[32] pakkamitvā punadivase pāto va gantvā tassa nikkhamanaṃ olokento va tiṭṭhati, sārathi[33] pi[34] rathaṃ

---

[1] Bⁱᵈ bhindati. [2] Bᵈ guru-. [3] Bᵈ add te. [4] Bᵈ add te. [5] Bᵈ likhisu. [6] Bᵈ tāta. [7] Cᵃ ārodheti, Bᵈ arodhetiti. [8] Bᵈ -hāthā. [9] Bᵈ me. [10] Cᵃ sakko ti, Bᵈ sakkomiti. [11] Bᵈ -rājaṃ. [12] Cᵃ saccābhaṃ. [13] Bᵈ omits maṃ. [14] Cᵃ ssaṃ, Cᵇ svassaṃ corr. to ssaṃ. [15] Cᵃ -yyāsi corr. to -yyā. [16] Bᵈ athassāhaṃ. [17] Bᵈ sassā. [18] Bᵈ -kemi. [19] Cᵃ omits na. [20] Bᵈ atthakenāpi. [21] Bᵈ gaṇheyyāthā. [22] Cᵃ -rājaṃ. [23] Bᵈ guru-, Bᵈ garu-. [24] Cᵃ Bᵈ -si, Bᵈ chaḍḍeti. [25] Bᵈ makkhaṃ. [26] Cᵃ -thi. [27] Bᵈ add taṃ.

gopayitvā[1] punadivase pāto va ratham[2] ādāya rājadvāre tiṭṭhati, sace tam khaṇam ñeva[3] niggantukāmo[4] hoti rasmiyo ca patodañ ca antorathe yeva ṭhapetvā rājūpaṭṭhānam[5] gacchati, jano[6] tāya saññāya[7] „idān' eva nikkhamissatīti" rājadvāre yeva tiṭṭhati. So ekadivasam evam katvā rājanivesanam pāvisi, paviṭṭhamattass' eva[8] c' assa devo pāvassi, rājā „devo vassatīti" tassa niggantum[9] na adāsi[10], so tatth' eva bhuñjitvā sayi, mahājano[11] „idani nikkhamissatīti" sabbam rattim tementō[12] aṭṭhāsi, uparājā dutiyadivase nikkhamitvā temetvā ṭhitam mahājanam disvā „aham Kurudhammam[13] rakkhanto ettakam[14] janam kilamesim[15], eīlena me bhimsena bhavitabban" ti kukkuccam ahosi, tena tesam dūtānam „succ' āham[16] Kurudhammam[17] rakkhāmi, idāni pana me kukkuccam atthi, tena vo na sakkā dātun" ti vatvā tam attham ārocesi[18]. Ath nam dūtā „tumhākam deva 'ete kilamantū' 'ti cittam n'atthi, acetanakam kammam na hoti, ettakena pi[19] kukkuccam karoṭānam[20] katham tumhākam vītikkamo bhavissatīti" vatvā tassa pi santike sīlam gahetvā suvannapaṭṭe likhimsu[21]. „Evam sante pi[22] n' eva mam ārādheti, purohito pana suṭṭhu rakkhati, tassa santike gaṇhathā" 'ti āha[23], vuttā ca pana purohitam upasaṃkamitvā yāciṃsu. So pi ekadivasam rājūpaṭṭhānam[24] gacchanto ekena rañña tassa rañño[25] pesitam taruṇaravivaṇṇam[26] ratham antarāmagge disvā „kassāyam ratho" ti pucchitvā „rañño ābhato" ti sutvā „aham mahallako, sace me rājā imam ratham dadeyya sukham imam āruyha vicareyyan" ti cintetvā[27] rājūpaṭṭhānam[28] gato tassa jayāpetvā ṭhitakāle rañño

---

[1] Bᵈ gāhayitvā, Bᵈ āharitvā. [2] Bᵗ tam. [3] Cᵃ yeva. [4] Bᵈ gantu-, Bᵈ nikkhamantu-. [5] Cᵃ rāju-, Bᵗ rājānam up-, Bᵈ rāju up-. [6] Bᵈᵈ mahājano. [7] jano pakkamitvā - - - - tāya saññāya wanting in Cᵉ. [8] Bᵈ -matte yeva. [9] Bᵈ nikkhantu. [10] Bᵈᵈ adāsi. [11] Cᵃᵉ mahārājā no. [12] Bᵈᵈ add va. [13] Bᵗ guru-, Bᵈ garu-. [14] Bᵗ ettha-. [15] Cᵉ -simsū corr to -si. [16] Bᵗ saccham. [17] Bᵈᵈ guru-. [18] Bᵈ -cesi. [19] Cᵃᵉ ettake pi, Bᵗ etthakenāpi, Bᵈ ettakenāpi. [20] Bᵈᵈ -to. [21] Bᵈᵈ likkh-. [22] Bᵈᵈ add silam. [23] Bᵈᵈ omit āha. [24] Cᵃ Bᵈᵈ rāju-. [25] Bᵗ omits tassa rañño. [26] Bᵈᵈ taruṇaruciravaṇṇa. [27] Bᵗ adds va. [28] Cᵃ Bᵈ rāju-.

ratham dassesum[1]. Rājā disvā „ativiya sundaro ayam ratho, ācariyassa tam[2] dethā" 'ti āha. Purohito na icchati[3], punappunam[4] vuccamāno pi na icchi yeva, kiṃkāraṇā: evaṃ kir' assa ahosi: „ahaṃ Kurudhammaṃ[5] rakkhanto va[6] parasantake lobhaṃ akāsiṃ, bhinnena me sīlena bhavitabban" ti so etam attham ācikkhitvā „tātā[7], Kurudhamme me kukkuccaṃ atthi, na maṃ[8] so dhammo ārādheti[9], tasmā[10] na sakkā dātun" ti āha[11]. Atha naṃ dūtā „na ayyo[12] lobhuppādamattena sīlaṃ bhijjati, tumhe ettakena[13] pi kukkuccaṃ karontā[14] kiṃ vītikkamaṃ karissathā" 'ti vatvā tassāpi santike sīlaṃ gahetvā suvaṇṇapaṭṭe likhiṃsu. „Evaṃ sante pi n' eva maṃ ārādheti[15], rajjugāhakaamacco[16] pana suṭṭhu rakkhati, tassa santike gaṇhathā" 'ti vuttā ca[17] puna tam pi upasaṃkamitvā yāciṃsu. So pi ekadivasaṃ janapade khettaṃ minanto[18] rajjuṃ daṇḍake bandhitvā ekaṃ koṭiṃ khettasāmikena[19] gāhāpetvā[20] ekaṃ attanā[21] aggahesi, tena gahitarajjukoṭiyā baddhadaṇḍako[22] ekassa kakkaṭakassa[23] bilamajjhaṃ pāpuṇi. So cintesi: „sace[24] daṇḍakaṃ bile otāressāmi[25] antobile kakkaṭako nassissati, sace pana[26] purato[27] karissāmi rañño santakaṃ nassissati, sace orato karissāmi kuṭumbassa[28] santakaṃ nassissati, kiṃ nu kho kātabban[29]" ti. Ath' assa etad ahosi: „bile kakkaṭakena[30] bhavitabban ti, sace bhaveyya paññāyeyya, etth' eva naṃ[31] otāressāmīti[32]" bile[33] daṇḍakaṃ[34] otāresi. Kakkaṭako kiriti saddaṃ akāsi. Ath' assa etad ahosi: „daṇḍako kakkaṭapiṭṭhe[35] otiṇṇo bhavissati, kakkaṭako mato bhavissati, ahañ ca Kurudhammaṃ[36] rakkhāmi[37], tena me[38] bhinnena bhavitabban"

---

[1] Bd dassesi. [2] Bcd nam. [3] Bcd icchi. [4] Bcd -nam. [5] Bcd guru. [6] Cde va, B' omits va. [7] B' tassa, Bd tāta. [8] B' me. [9] B' ārocesi. [10] Bd adds ve. [11] Bcd omit āha. [12] Bcd dūtā pana ayam. [13] Cde ettake, B' etthake, Bd etthakena. [14] Bcd -to. [15] Cd -gāhaamacco, Bcd -khāmacco. [16] Cd va. [17] B' nāvanto. [18] Bd -ke. [19] Bd gaṇhā-. [20] B' -sāmikena gaṇhā ti vatvā ekaṃ attano. [21] Bcd gaṇhadandako. [22] Cde Bcd kakkaṭassa. [23] B' ajja. [24] Bcd otari-. [25] Bcd omit pana. [26] Cd purohito, B' pūrato, Bd karato. [27] Bcd kuṭumpikassa, B' adds pana. [28] Bd adds na. [29] Cd va, B' etavatā, Bd etthenavam. [30] B' otarissāmīti. [31] Bcd add tam. [32] B' daṇḍaṃ. [33] Bd -taka-. [34] B' adds ti. [35] Bcd add sileṭ-

ti so etam atthaṁ ācikkhitvā „iminā me kāraṇena Kurudhamme[1] kukkuccaṁ atthi, tena vo na sakkā dātun“ ti āha. Atha naṁ dūtā „tumhākaṁ 'kakkaṭako maratū' 'ti cittaṁ n' atthi[2], acetanakaṁ kammaṁ[3] na hoti, tumhe ettakena pi[4] kukkuccaṁ karontā[5] kiṁ vītikkamaṁ karissathā“ 'ti vatvā tassa pi[6] santike sīlaṁ gahetvā suvaṇṇapaṭṭe likhiṁsu[7]. „Evaṁ sante pi n' eva maṁ ārādheti, sārathi pana suṭṭhu rakkhati, tassa santike pi[8] gaṇhathā“ 'ti vattā ca pana taṁ pi[9] upasaṅkamitvā yāciṁsu. So ekadivasaṁ rājānaṁ rathena uyyānaṁ nesi. Rājā tattha divā[10] kīḷitvā sāyaṁ nikkhamitvā[11] rathaṁ abhirūhi[12], tassa nagaraṁ asampattass' eva[13] suriyatthagamanavelāya[14] megho uṭṭhahi. Sārathi[15] rañño temanabhāyena[16] sindhavānaṁ patodasaññaṁ[17] adāsi, sindhavā javena pakkhandiṁsu, tato paṭṭhāya ca pana te uyyānaṁ gacchantāpi tato āgacchantāpi[18] taṁ ṭhānaṁ patvā javena[19] gacchanti[20], kiṁkāraṇā: tesaṁ kira etad ahosi: „imasmiṁ ṭhāne parissayena bhavitabbaṁ[21], tena no sārathi tadā patodasaññaṁ adāsīti“. Sārathissāpi etad ahosi: „rañño temane vā atemane vā mayhaṁ doso n' atthi, ahaṁ pana aṭṭhāne susikkhitasindhavānaṁ patodasaññaṁ adāsiṁ, tena me idāni aparāparaṁ javantā kilamanti, ahañ ca Kurudhammaṁ[1] rakkhāmi, tena me bhiṁnena[22] bhavitabban“ ti so etam atthaṁ ācikkhitvā „iminā kāraṇena Kurudhamme[1] kukkuccaṁ atthi, tena vo na sakkā dātun“ ti āha. Atha naṁ dūta „tumhākaṁ 'sindhavā[23]' kilamantū' 'ti cittaṁ n' atthi, acetanakaṁ[24] kammaṁ nāma na hoti, ettakena pi[25] ca tumhe kukkuccaṁ karontā[26] kiṁ vītikkamaṁ karissathā“ 'ti vatvā tassa santike sīlaṁ gahetvā suvaṇ-

[1] Bd guru-. [2] B[d] omits cittaṁ atthi. [3] Bd adds nāma. [4] C[e] ettake pi, Bd ettakenāpi. [5] all four MSS. -to. [6] Bd omit pi. [7] Bd likkh- [8] Bd divasaṁ pi. [9] B[d] omits sāyaṁ ni- [10] Bd -rūyhi [11] B[d] -patte, Bd -pattena yeva. [12] C[e] Bd -ruhitva-. [13] Bd tadā sā-. [14] B[d] tepana-, C[e] tevana-. [15] Bd -saññaṁ. [16] C[e] omits tato āg-. [17] Bd javavegena. [18] Bd adds āgacchanti. [19] Bd -bbanti [20] Bd add silena. [21] Bd add taṁ patodasaññaṁ adāsi. [22] C[e] acetanakammaṁ, C[e] acetanakakammaṁ, B[d] sacetakakammaṁ. [23] C[de] ettake pi, Bd ettakenāpi. [24] Bd -to

napaṭṭe likhiṃsu[1]. „Evaṃ sante pi n' eva maṃ ārādheti, seṭṭhi pana suṭṭhu rakkhati, tassa pana[2] santike gaṇhathā[3]" 'ti vuttā ca pana tam pi[4] upasaṅkamitvā yāciṃsu. So pi[5] ekadivasaṃ gabbhato nikkhantasālisīsaṃ[6] attano sālikhettaṃ gantvā paccavekkhitvā nivattamāno „vihimālaṃ bandhāpessāmīti"[7] ekaṃ sīsamuṭṭhiṃ[8] gāhāpetvā thūṇāya[9] bandhāpesi. Ath' assa etad ahosi: „imamhā kedārā mayā rañño bhāgo dātabbo, adinnabhāgato yeva ca[10] me kedārato sālisīsamuṭṭhi gāhāpito, ahañ ca Kurudhamme[11] rakkhāmi, tena me bhinnena[12] bhavitabban" ti so etaṃ atthaṃ ācikkhitvā „iminā me[13] kāraṇena Kurudhamme[14] kukkuccaṃ atthi, tena vo[15] na sakkā dātun" ti āha. Atha naṃ dūtā „tumhākaṃ theyyacittaṃ n' atthi, tena vinā adinnādānaṃ nāma paññāpetuṃ na sakkā, ettakena pi[16] ca kukkuccaṃ karonta[17] tumhe aññāsantakaṃ[18] nāma kiṃ gaṇhissathā" 'ti vatvā tassāpi[19] santike sīlaṃ gahetvā suvaṇṇapaṭṭe likhiṃsu[1]. „Evaṃ sante pi n' eva maṃ ārādheti[20], donamāpako[21] pana mahāmatto suṭṭhu rakkhati, tassa santike gaṇhathā" 'ti vuttā ca pana tam pi[4] upasaṅkamitvā yāciṃsu. So kira ekadivasaṃ koṭṭhāgāradvāre nisīditvā rājabhāge vihiṃ mināpento amitavīhīrāsito[22] vihiṃ gahetvā lakkhaṃ[23] ṭhapesi. Tasmiṃ khaṇe devo pāvassi[24]. Mahāmatto lakkhāni[25] ganetvā[26] „mitavīhi[27] ettakā[28] nāma hontīti" vatvā lakkhavīhiṃ[29] saṅkaḍḍhitvā mitarāsimhi[30] pakkhipitvā vegena gantvā dvārakoṭṭhake ṭhatvā cintesi: „kin nu kho mayā lakkhavīhi[31] mitarāsimhi[30] khittā[32] udāhu amitarāsimhīti". Ath' assa etad ahosi: „sace

[1] Bⁱᵈ likkh-. [2] Bⁱᵈ omit pana. [3] Bⁱᵈ add seṭṭhi. [4] Bⁱ add disvā. [5] Cᵉ -māti, Bⁱ bandhapessasmiti, Bᵈ bandhāpessāmiti. [6] Bⁱ tam sālisīsaṃ samuṭṭhi, Bᵈ ekaṃ sālisīsamuṭṭhiṃ. [7] Bⁱᵈ sālikṣa. [8] Bᵈ omit ca. [9] Bⁱᵈ gurupi. [10] Bⁱᵈ add sālena. [11] Cᵉ omits me. [12] Cᵇᵉ me. [13] Cᵇᵉ ettake pi, Bⁱᵈ etthakenāpi. [14] Bⁱ -to, Bᵈ -ti. [15] Cᵇ aññaṃ-, Bⁱᵈ para-. [16] Bⁱᵈ tassa. [17] Bⁱᵈ ārodheti. [18] Bᵈ donimāmako, Bᵈ donamamako. [19] Cᵇᵉ -ahiṃ, Bⁱ -pihiṃsuvi. [20] Bⁱ lakkhaṃ. [21] Cᵇ pavassi, Bⁱ vassi. [22] Cᵇᵉ -ni, Bⁱᵈ lakkhaṃni. [23] Bᵈ ganhitvā, Bⁱᵈ vaḍḍhitvā. [24] Cᵇ mitavihi, Cᵉ amitavihi, Bⁱᵈ mitavihi. [25] Bᵈ etthako, Bᵈ etthakā. [26] Cᵇᵉ -vihi, Bᵈ lakkhaṇavihi. [27] Cᵇ rāsimhi, Cᵉ rāsim. [28] Cᵇᵉ lakkhavihi, Bⁱ lakkha, Bᵈ lakkha. [29] Cᵇ rāsiṃhi, Cᵉ mitavihirāsimhi, Bⁱᵈ mitavihi-. [30] Bⁱᵈ pakkhipiti.

me mitavihārāsimhi khittā[1] akāraṇen' eva rañño santakaṃ vaḍḍhitaṃ gahapatikānaṃ santakaṃ nāsitaṃ, ahaṃ ca Kurudhammaṃ[2] rakkhāmi, tena me bhinnena[3] bhavitabban" ti so etaṃ atthaṃ ācikkhitvā „iminā me kāraṇena Kurudhamme kukkuccaṃ atthi, tena vo na sakkā datun" ti āha. Atha naṃ dūtā „tumhākaṃ theyyacittaṃ n'atthi, tena vinā adinnādānaṃ nāma paññāpetuṃ[4] na sakkā, ettake[5] pi[6] ca[7] kukkuccāyantā[8] kiṃ tumhe parasantakaṃ[9] gaṇhathā[10]" 'ti vatvā tassāpi[11] santike sīlaṃ gahetvā suvaṇṇapaṭṭe likhiṃsu[12]. „Evaṃ sante pi n'eva maṃ ārādheti[13], dovāriko pana suṭṭhu rakkhati, tassa santike gaṇhathā" 'ti vuttā ca pana tam pi[14] upasaṃkamitvā yāciṃsu. So pi ekadivasaṃ nagaradvāraṃ pidhānavelāya[15] tikkhattuṃ saddaṃ anussāvesi[16]. Ath' eko daliddo[17] manusso[18] attano kaniṭṭhabhaginiyā saddhiṃ dārupaṇṇatthāya araññaṃ gantvā nivattanto[19] tassa saddaṃ sutvā bhaginiṃ ādāya vegena sampāpuṇi. Atha naṃ dovāriko „tvaṃ nagare rañño atthibhāvaṃ[20] na jānāsi, 'sakālass' eva[21] imassa nagarassa dvāraṃ pidhiyatīti[22]" na jānāsi, attano mātugāmaṃ gahetvā araññe ratikīḷaṃ[23] kīḷanto[24] vicarasīti[25]" āha. Ath' assa itarena[26] „na me sāmi[27] bhariyā bhaginī me esā" ti vutte etad ahosi „akāraṇaṃ[28] vata me kataṃ bhaginiṃ bhariyā ti vadantena[29], ahaṃ ca Kurudhammaṃ[3] rakkhāmi, tena me bhinnena[30] bhavitabban" ti so etaṃ atthaṃ ārocetvā[31] „iminā me[32] kāraṇena Kurudhamme[3] kukkuccaṃ atthi, tena vo na sakkā dātun" ti āha[33]. Atha naṃ dūtā[34] „tumhehi tathāsaññāya[35] kathitaṃ,

[1] Bd pakkhipiṃ. [2] Bd guru-. [3] Bd add sīlena [4] Bd saññā-. [5] B[1] etthake. [6] B[1] omits pi. [7] Bd omits ca [8] B[1] kukkuccaṃ karonto, Bd k. karontā. [9] Bd ,arasse-. [10] Bd gaṇhissathā. [11] B[1] tassa, Bd tassa pi. [12] Bd likkh-. [13] B[1] ārocesi. [14] Bd omit pi. [15] C[a] pidahana-, B[1] sāyaṇha-. [16] C[a] saddamanussa-, B[1] saddaṃ sāvesi. [17] C[a] daliddo corr. to -ddha. Bd daliddha. [18] Bd puriso. [19] C[a] Bd nivattanto. [20] Bd add kira. [21] B[1] sakalasseva, C[a] B[1] kālasseva. [22] C[a] pidhiyatīti, B[1] pihiyati, Bd pidhiyatīti, B[1] adds kira. [23] Bd kīmaratikīḷaṃ. [24] Bd kīlanto. [25] B[1] divasaṃ carasi, Bd divasaṃ vicarasi. [26] C[a] -ro. [27] Bd sā. [28] C[a] -ṇā. [29] Bd bhaginiyā ti kathentena. [30] B[1] adds sīlena. [31] Bd ācikkhitvā. [32] Bd omit me [33] B[1] omits āha. [34] Bd add etaṃ. [35] C[a] kathā-.

ettha vo' sīlabhedo n'atthi, ettake[4] pi ca tumhe kukkuccāyantā Kurudhamme[5] sampajānamusāvādaṁ nāma kiṁ karissathā" 'ti vatvā tassa pi[6] santike sīlāni gahetvā suvaṇṇapatte likhiṁsu[7]. „Evaṁ sante pi n' eva maṁ ārādheti, vaṇṇadāsī pana suṭṭhu rakkhati, tassā santike gaṇhathā" 'ti vuttā ca pana tam pi[8] upasaṁkamitvā yāciṁsu. Sāpi purimanayen' eva paṭikkhipi, kiṁkāraṇā: Sakko kira devānaṁ indo „tassā[9] sīlaṁ vīmaṁsissāmīti" māṇavakavaṇṇena āgantvā „ahaṁ āgamissāmīti"[10] sahassaṁ datvā devalokaṁ eva gantvā tīṇi saṁvaccharāni nāgacchi[11], sā attano sīlabhedabhayena tīṇi saṁvaccharāni aññassa purisassa hatthato tambūlamattaṁ pi na gaṇhi, sā aṅkamena duggatā hutvā cintesi: „mayhaṁ sahassaṁ datvā gatapurisassa tīṇi saṁvaccharāni nāgacchantassa[12] duggat' amhi[13] jātā, jīvitapavattiṁ[14] ghaṭetuṁ na sakkomi, ito dāni paṭṭhāya mayā vinicchayamahāmattānaṁ ārocetvā paribbayaṁ gahetuṁ vaṭṭatīti" sā vinicchayaṁ gantvā „sāmi, paribbayaṁ datvā gatapurisassa me tīṇi saṁvaccharāni, matabhāvaṁ pi 'ssa[15] na jānāmi, jīvitaṁ[16] ghaṭetuṁ na sakkomi, kiṁ karomi sāmīti" āha. „Tīṇi saṁvaccharāni[17] anāgacchante kiṁ karissasi[18], ito paṭṭhāya paribbayaṁ gaṇhā" 'ti[19]. Tassā laddhavinicchayāya vinicchayato nikkhamamānāya[20] eva eko puriso sahassabhaṇḍikaṁ[21] upanāmesi, tassa gahaṇatthāya hatthānaṁ[22] pasāraṇakāle Sakko attānaṁ dassesi, sā disvā va „mayhaṁ saṁvaccharattayamatthake sahassadāyako puriso āgato[23], n' atthi me tava kāhāpaṇehi attho" ti hatthaṁ sammiñjesi[24], Sakko attano sarīrañ ñeva[25] abhinimminitvā tarunasuriyo viya jalanto ākāse aṭṭhāsi, sakalanagaraṁ sannipati[26], Sakko mahājanamajjhe

[4] Bd omit ettha vo. [5] Bd ettakaṁ. [6] Bd gurudhammesu. Bd gurudhamme, C[a] kurudhamme. [7] Bd omits pi [8] Bd likkh-. [9] Bd omit pi [10] B[c] tassa, Bd tassā. [11] Bd add vatvā [12] B[c] na gacchi. [13] C[a] na āg-. B[c] agacchantassa, Bd anāg. [14] C[a] duggatamhi, Bd duggatā. [15] Bd jīvitavuttiṁ. [16] B[c] -bhāvamassa, Bd -bhāvamissa. [17] C[a] ghā-, Bd ghaṭituṁ. [18] B[c] addo nāma. [19] Bd -ti [20] B[c] gaṇhāhīti, Bd gaṇhatīti [21] Bd nikkhamānāya [22] Bd -bhaṇḍaṁ. [23] Bd hatthaṁ. [24] B[c] adda tāta. [25] C[a] sammiñjesi, B[c] sammisesesi, Bd sammisesi. [26] Bd reva. [26] Ed sannipatetvā.

„ahaṃ etissā vīmaṃsanavasena saṃvaccharattayamatthake sahassaṃ adāsiṃ, sīlaṃ rakkhantā nāma evarūpā hutvā rakkhathā" ti ovādaṃ datvā tassā nivesanaṃ[1] sattahi ratanehi pūretvā „ito paṭṭhāya appamattā hohiti" taṃ anusāsitvā devalokaṃ eva agamāsi[2]. iminā kāraṇena sā „ahaṃ gahitabhatiṃ ajjāpetvā ca aññena diyyamānāya bhatiyā hatthaṃ pasāresiṃ[3], iminā kāraṇena mama[4] sīlaṃ na ārādheti[5], tena vo dātuṃ na sakkā[6]" ti paṭikkhipi[7]. Atha naṃ dūtā „hatthapasāraṇamattena sīlabhedo n' atthi, sīlaṃ nāma etaṃ[8] paramā[9] pārisuddhi[10] hotīti" vatvā tassāpi santike sīlaṃ gahetvā suvaṇṇapatte likhiṃsu[11]. Iti te imesaṃ[12] ekādasannaṃ janānaṃ rakkhaṇasīlaṃ[13] suvaṇṇapaṭṭe likhitvā[14] Dantapuraṃ gantvā Kāliṅgarañño suvaṇṇapaṭṭaṃ datvā taṃ pavattiṃ ārocesuṃ. Rājā tasmiṃ Kurudhamme[15] vattamāne[16] pañcasīlāni pūresi. Tasmiṃ kāle[17] sakala-Kāliṅgaraṭṭhe devo vassi, tīṇi bhayāni vūpasantāni, raṭṭhaṃ khemaṃ subhikkhaṃ ahosi. Bodhisatto[18] yāvajīvaṃ dānādīni puññāni katvā saparivāro[19] saggapadaṃ[20] pūresi.

Satthā imaṃ desanaṃ[1] āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi (Saccapariyosāne keci sotāpannā ahesuṃ keci sakadāgāmino keci anāgāmino keci arahantā" ti). Jātaka-samodhāne[2] pana

Gaṇikā Uppalavaṇṇā ca Puṇṇo dovāriko tadā (Dhp. p. 411.)
rājuggāho[3] ca Kaccāno[4] devadattā ca Koliyo[5]
Sāriputto tadā seṭṭhi Anuruddho ca sārathi
brāhmaṇo Kassapo thero upaṭṭhāyā Nandapaṇḍito
Mahesi Rāhulamātā Māyā devī janettiyā[6]
Kumārā Bodhisatto, evaṃ dhāretha jātakaṃ ti.

Kurudhammajātakaṃ[7].

---

[1] C[s] -ne. [2] B[d] ag- [3] B[d] -vesi [4] B[d] mam. [5] B[s] -si. [6] B[s] sakko [7] B[d] pati- [8] C[s] -ena, B[s] ekam. [9] B[d] -mā. [10] C[s] pari-, B[d] visuddhi. [11] B[d] likkh- [12] B[s] iti tesaṃ, B[d] iti tesaṃ dūtā imesaṃ [13] B[s] adds gahetvā [14] B[d] guru- [15] B[d] pava- [16] B[s] khaṇe [17] B[s] adds ca. [18] B[d] saparise. [19] B[s] saggapūraṃ, B[d] sakkapūraṃ. [20] B[d] dhammade- [21] C[s] -ta. [22] B[s] jātakaṃ-, B[d] -kaṃ samodhānesi. [23] C[s] rajjugā-. [24] B[d] kaccāyano [25] B[s] maṅgalāmiko devamiṃko, B[d] maṅgalāmiko devamiṃko [26] C[s] janettiyā. [27] B[s] adds chaṭṭhamaṃ, B[d] chaṭṭhaṃ.

7. Romakajātaka.

Vassāni pañcāsā 'ti. Idam Satthā Veḷuvane viharanto[1] vadhāya parisakkanam ārabbha kathesi. Paccuppannavatthum uttānam eva.

Atīte pana Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto pārāpato[2] hutvā bahūhi[3] pārāvatehi[4] parivuto araññe pabbataguhāyaṃ[5] vāsaṃ kappesi. Aññataro pi kho tāpaso sīlasampanno tesaṃ pārāpatānaṃ[6] vasanaṭṭhānato avidūre ekaṃ paccantagāmaṃ upanissāya assamapadaṃ māpetvā pabbataguhāyaṃ[7] vāsaṃ kappesi. Bodhisatto antarantarā tassa santikaṃ āgantvā sotabbayuttakaṃ suṇāti. Tattha tāpaso[8] ciraṃ vasitvā pakkāmi. Aṭh' añño kuṭajaṭilo[9] āgantvā tattha vāsaṃ kappesi. Bodhisatto[10] pārāpataparivuto[11] taṃ upasaṅkamitvā vanditvā paṭisanthāraṃ katvā assamapade vicaritvā girikandarasamīpe gocaraṃ gahetvā sāyaṃ attano vasanaṭṭhānaṃ gacchati. Kuṭatāpaso[12] tattha atirekapaṇṇāsavassāni[13] vasi. Aṭh' assa[14] ekadivasaṃ paccantagāmavāsino[15] pārāpatamaṃsaṃ[16] abhisaṅkharitvā adaṃsu. So tattha rasataṇhāya bajjhitvā „kiṃ maṃsaṃ nām' etan" ti pucchitvā „pārāpatamaṃs a"[17] ti sutvā cintesi: „mayhaṃ assamapadaṃ bahū[18] pārāpatā[19] āgacchanti, te māretvā maṃsaṃ khāditum vattatīti" so taṇḍulasappidadhijīrakamaricādīni[20] āharāpetvā[21] ekamante ṭhapetvā muggaraṃ civarakaṇṇena[22] paṭicchādetvā pārāpatānaṃ[23] āgamanaṃ olokento paṇṇasāladvāre nisīdi. Bodhisatto pārāpataparivuto[24] āgantvā tassa kuṭajaṭilassa[25] duṭṭhakiriyaṃ oloketvā „ayaṃ duṭṭhatāpaso aññenākārena[26] nisinno, kacci" nu kho amhākaṃ samānajātiyānaṃ[27] maṃsaṃ khādi[28], pariganhissāmi nan" ti ummāte ṭhatvā tassa sarīra-

[1] B[d] add bhagavato. [2] B[d] pārāva-. [3] B[c] bahu. [4] C[s] -ya. [5] C[s] B[c] -ya. [6] B[d] pāpaso tattha. [7] C[s] B[d] kuṭa-. [8] B[d] adds pi. [9] B[d] ku-. [10] C[s] atirekapaṇṇasaṃ, B[c] atirekavassāni. [11] B[c] atha. [12] B[d] add maṃsaṃ. [13] C[s]-u. [14] B[c] -ābhisaparivā-, B[d] khīramaricā-. [15] C[s] ārāpetvā. B[d] āharitvā. [16] C[s] civarakena, B[d] civarakaṇṇe. [17] B[c] aññena kāraṇena, B[d] aññena karena. [18] B[c] ākiri. B[d] kiri. [19] B[c] -jātinaṃ. [20] B[c] khāditi, B[d] khāti.

gandhaṃ ghāyitvā „ayaṃ amhe māretvā maṃsaṃ khāditukāmo, nāssa[1] sautikaṃ[2] gantuṃ vaṭṭatīti“ pārāpate[3] ādāya paṭikkamitvā[4] cari. Tāpaso taṃ anāgacchantaṃ disvā „madhurakathaṃ tehi saddhiṃ kathetvā vissāsena upagate māretvā maṃsaṃ khādituṃ vaṭṭatīti“ cintetvā purimā dve gāthā avoca:

1. Vassāni paññāsa samādhikāni[5]
vasimha selassa guhāya romaka[6],
asaṅkamānā abhinibbutattā[7]
hatthattaṃ[8] āyanti mam[9] aṇḍajā pure. 79.

2. Te dāni vakkaṅga[10] kimatthaṃ[11] ussukā[12]
vajanti[13] aññaṃ girikandaraṃ dijā,
nanū na maññanti mamaṃ yathā pure
cirappavuṭṭhā athavā na te ime ti. 80.

Tattha samādhikānīti[14] samadhikāni[15], romakā[16] ti dumāya uppannā[17], sudhotapavālena[18] samānavaṇṇanettapādatāya[19] Bodhisatta-parāpataṃ[20] ālapati, asaṅkamānā ti evaṃ atirekapaññāsavassāni imasmiṃ pabbataguhāya vasantesu amhesu eto aṇḍajā ekadivasaṃ pi mayi asaṅkaṃ akatvā abhinibbutacittā[21] va[22]huṭvā pubbe mama hatthattaṃ[23] hatthappasāraṇakkhaṇaṃ[24] āgacchantīti attho, te dānīti te idāni, vakkaṅgā ti Bodhisattaṃ ālapati, tambe pi pana pakkhino uppatanakāle girasi vaṇṇaṃ katvā[25] uppatanato vakkaṅgā ti vuccanti, kimatthaṃ ti kiṃkāraṇā[26] sam; assamikā, ussukā ti ukkaṇṭhitarūpā hutvā, girikandaraṃ ti girito aññaṃ pabbatakandaraṃ, yathā pure ti yathā pure[27] ete pakkhino mamaṃ garuṃ[28] katvā piyaṃ katvā maññanti tathā[29] idāni na[30] maññanti, pubbe idha nivutthatāpaso[31] añño ayaṃ[32] añño[33], evaṃ aññe[34] ete mamaṃ[35] maññantīti dīpeti, cirappavuṭṭhā[36] athavā na te ime ti kiṃ nu kho ime cirassaṃ vippavasitvā dighāsa addhuno accayena āgatattā mamaṃ

---

[1] B[d] na tassa. [2] B[c] -ka. [3] B[d] pārāva-. [4] B[d] parakka-. [5] B[c] samādhikāni, B[d] samadhikāni. [6] B[d] -kā. [7] B[c] -nippatticittā, B[d] -nibbuttitā. [8] C[s] hatthatthaṃ, C[c] B[d] hatatthaṃ. [9] B[c] vaggaṅgā, B[d] vakkaṅga. [10] C[s] -ttha [11] B[c] usukā, B[d] usekā [12] B[d] ajanti [13] B[c] samadhitaniti, B[d] samadhikāniti. [14] B[d] mama adhi. [15] B[c] ropakā. [16] C[s] rūmaya uppannā, C[c] rūmaya uppannā [17] C[s] -jetra, B[d] -jenava. [18] B[c] sobhanavaṇṇe nette pādamukhaya. [19] B[d] -sattampāsavatam. [20] C[s] abhinibbutacittā. [21] B[c] omits va. [22] C[s] hatthatthaṃ. [23] B[c] pasāraṇakkhaṇaṃ [24] abhinibbutacittā - - - katvā wanting in B[d]. [25] B[d] -vaṃ. [26] B[d] pubbe. [27] B[c] gurum. [28] C[s] yatha [29] B[d] vaṃ. [30] B[c] nivuttha-, B[d] -nivutha-. [31] B[c] assamaṃ. [32] B[c] añño añño ayaṃ, B[d] add ti. [33] B[d] evaṃ aññe. [34] C[s] na. [35] B[d] cirasaṃ pavuṭṭhā

so[1] yeva ayan ti na sañjānanti, udāhu ye amhesu abhinibbattarā[2] na te ime, aññe va āgantukapakkhikā, ime kena[3] mam na upasaṅkamantīti pucchati[4].

Tam sutvā Bodhisatto paṭikkamitvā ṭhito va tatiyam gātham āha:

a. Jānāma tam, na mayam asma[5] mūḷhā,
so yeva[6] tvan[7], te mayam asma[8] nāññe[9],
cittañ ca te asmiṁ jane paduṭṭhaṁ,
ājīvika[10] tena[11] tam uttasāmā 'ti. 81.

Tattha na mayam asma[5] mūḷhā ti mayam mūḷhā[12] pamattā na homa. cittañ ca te asmiṁ jane paduṭṭhan[13] ti[14] tvam so va[15] mayam pi te yeva, na tam[16] sañjānāma, api[17] kho pana[18] tava cittam asmiṁ jane paduṭṭhaṁ amhe māretum uppannam. ājīvikā[19] 'ti ājīvahetu pabbajita paduṭṭhatāya[20]. tena tam uttasāmā 'ti tena[21] kāraṇena tam uttasāma bhāyāma na upasaṅkamāma.

Kūṭatāpaso[22] „ñāto ahaṁ imehīti" muggaraṁ khipitvā virajjhitvā „gaccha tāva[23], tvaṁ viraddho 'mhīti" āha. Atha nam Bodhisatto „mam[24] tāva viraddho si, cattāro pana apāye na virajjhasi[25], sace idha vasissasi[26] gāmavāsīnaṁ[27] 'coro ayan' ti ācikkhitvā taṁ gāhāpessāmi[28], sīghaṁ palāyassū" 'ti taṁ tajjetvā[29] pakkāmi. Jaṭilo[30] tattha vasituṁ nāsakkhi[31].

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā tāpaso[32] Devadatto ahosi, purimo pana attabhāvesu Sāriputto, pārāpatajeṭṭhako[33] pana aham evā" 'ti. Romakajātakaṁ[34].

---

[1] C[s] anāgatattā - -. B[id] āgatatāpaso. [2] B[id] -vattiṭṭā. [3] B[id] tena. [4] B[id] pucchi. [5] B[id] asmā. [6] B[id] sveva in the place of so yeva. [7] B[id] tvaṁ. [8] C[s] B[i] asmā, B[id] asmi. [9] na aññe. [10] B[id] ājīvakā. [11] C[s] tvaṁ. [12] B[id] omit mayaṁ mūḷhā. [13] C[s] -aṁ. [14] C[s] omit ti. [15] B[id] so yeva. [16] B[id] taṁ na. [17] B[id] add va. [18] B[i] adds va. B[d] va. [19] B[id] ājīva-. [20] B[i] -passe, B[d] -saṁ. [21] B[id] yena. [22] B[id] ku-. [23] B[i] ṭo, B[d] bho. [24] C[s] maṁ. [25] B[id] viraddho si. [26] C[s] vasi. C[s] vasi corr. to vasasi, B[id] vasasasi. [27] C[s] -sīnaṁ. B[i] -sīna. [28] C[s] B[i] -oṭṭi. [29] C[s] B[i] tajjitvā. B[i] -ṭajetvā. [30] B[id] kuṭajo. [31] B[d] na-. B[id] add aññattha agamasi. [32] B[id] kuṭaja-. [33] B[i] -vatavejhako, B[d] -vatajeṭhako. [34] C[s] pārāpatajā-. B[id] romajā-; adding sattamaṁ.

8. Mahisajātaka.

Kimattham abhisandhāyā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekam lolamakkaṭam ārabbha kathesi. Sāvatthiyam kir' ekasmim kule eko posāvaniyalolamakkaṭo[1] hatthisālam gantvā ekassa sīlavahatthissa[2] piṭṭhe nisiditvā uccārapassāvam karoti piṭṭhiyam sankamati. Hatthī[3] attano sīlavantatāya khantisampadāya na kiñci karoti. Ath' ekadivasam tassa hatthissa ṭhāne nāgo duṭṭhahatthipoto aṭṭhāsi. Makkaṭo „so yeva ayan" ti saññāya duṭṭhahatthissa piṭṭhim[4] abhirūhi[5]. Atha nam[6] so saṇḍāya gahetvā bhūmiyam ṭhapetvā pādena akkamitvā sañcuṇṇesi. Sā pavatti bhikkhusaṅghe pākaṭā jātā. Ath' ekadivasam bhikkhū[7] dhammasabhāyam katham samuṭṭhāpesum: „āvuso lolamakkaṭo kira sīlavahatthisaññāya[8] duṭṭhahatthipiṭṭhim abhirūhi[9], atha nam so jīvitakkhayam pāpesi[10]". Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutte „na bhikkhave idān' ev' esa[11] lolamakkaṭo evamsīlo[12], porāṇato paṭṭhāya evam sīlo[13] yevā" 'ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto Himavantapadese mahisayoniyam[14] nibbattitvā vayappatto thāmasampanno mahāsarīro pabbatapādapabbhāragiriduggavanaghaṭesu[15] caranto[16] ekam phāsukam rukkhamūlam disvā gocaram gahetvā divā tasmim rukkhamūle aṭṭhāsi. Ath' eko lolamakkaṭo rukkhā[17] otaritvā tassa piṭṭhim abhirūhitvā[18] uccārapassāvam katvā siṅge[19] gahitvā olambanto nāgaṭṭhe gahetvā dolāyanto[20] kīḷi. Bodhisatto khantimettānuddayasampadāya[21] tam tassa anācāram na manas' ākāsi[22]. Makkaṭo punappunam[23] tath' eva karoti[24]. Ath' ekadivasam tasmim rukkhe adhivatthā[25] devatā rukkhakkhandhe ṭhatvā nam[26] „mahi-

[1] B[d] -otyamakkaṭo. [2] B[c] sīlavantassa, B[d] sīlavantasa hatthissa. [3] so all four MSS. [4] B[cd] -iyam. [5] C[bc] -ruhi, B[c] -ruyhati, B[d] -rukati. [6] B[cd] add vegena. [7] C[bc] omit bhikkhū. [8] B[c] sīlavantahatthissa, B[d] sīlavantahatthi. [9] B[cd] -rūhe. [10] C[c] jīvitavasa, B[c] idāni pappe, B[d] idāneva pabbe pi. [11] B[c] evamlolo, B[d] evam pi lolo. [12] B[c] ekam pi lolo, B[d] evam pi lolo. [13] B[cd] mahāsaro. [14] B[c] -pade - - dugge- [15] B[cd] vica-. [16] B[c] rukkhato. [17] B[c] -rūhi. [18] B[cd] singesu. [19] B[cd] add va. [20] B[c] -yam. [21] B[cd] manasā akāsi. [22] B[cd] -unnam. [23] B[c] kari. [24] B[cd] -rittvā. [25] C[b] B[c] na. C[c] omits nam.

sarāja[1], kasmā imassa duṭṭhamakkaṭassa avamānaṃ sahasi, nisedhehi nan[2]" ti vatvā etam atthaṃ pakāsentī[3] purimā dve gāthā avoca:

1. Kaṃ attham[4] abhisandhāya lahucittassa dūbhino[5]
sabbakāmaduhassa'va[6] imaṃ[7] dukkhaṃ titikkhasi. 82.

2. Siṅgena nihanāh[8] etaṃ[9] padasā ca adhiṭṭhaha[10],
bhiyyo bālā pakujjheyyuṃ no c' assa[11] paṭisedhako ti. 83.

Tattha kaṃ attham abhisandhāyā 'ti kiṃ nu kho kāraṇaṃ paṭicca kiṃ sampassamāno[12], dūbhino[13] ti[14] mittadūbhissa[15], sabbakāmaduhassa[16] 'ti sabbakāmadadassa sīhassa viya, titikkhasīti adhivāsesi[17], padasā ca adhiṭṭhahā[18] 'ti pādena ca[19] naṃ tiṭṭhakhuraggena[20] yathā ettha' eva marati evaṃ akkamatha[21], bhiyyo bālā ti sace hi paṭisedhako na bhaveyya bālā aññāsantī[22] punappunaṃ[23] kujjheyyuṃ[24] ghaṭeyyuṃ[25] vāyameyyuṃ evā[26] 'ti dīpeti.

Taṃ sutvā Bodhisatto „rukkhadevate, aham' āhaṃ iminā jātigottakulādīhi[27] avikkosamāno[28] imassa dosaṃ na sahissāmi kathaṃ me manoratho nipphattiṃ gamissati, ayaṃ pana maṃ viya aññam pi[29] maññamāno evaṃ anācāraṃ karissati, tato yesaṃ caṇḍamahisānaṃ esa evaṃ karissati te yeva etaṃ vadhissanti, sā etassa[30] aññehi māraṇā[31] mayhaṃ dukkhato ca pāṇātipātato ca pamutti[32] bhavissatīti[33]" vatvā tatiyaṃ gāthaṃ āha:

3. Mam evāyaṃ maññamāno aññaṃ p' eva[34] karissati,
te taṃ[35] tattha vadhissanti, sā me mutti bhavissatīti. 84.

Katipāhaccayena pana Bodhisatto aññattha gato, aññe caṇḍamahisā taṃ ṭhānaṃ[36] āgantvā aṭṭhāsi. Duṭṭhamakkaṭo „so

---

[1] B[d] mahīsarājaṃ. [2] C[s] tan. [3] all four MSS. -ti. [4] B[d] kimattham. [5] B[d] dubbhi-. [6] B[d] -ruhassāva. [7] B[d] idaṃ. [8] C[s] nihatāhetaṃ, B[s] nipatāsetaṃ, B[d] nihatāsetaṃ. [9] C[s] B[d] -ṭṭhahi. [10] C[s] vasa. [11] B[d] omit assa. [12] C[s] du-, B[d] dubbhi-. [13] C[s] omit ti. [14] C[s] -dū-, B[s] -dubbhissa, B[d] -dubbhissa. [15] B[d] -ruha-. [16] B[s] -seṭi. [17] B[d] -hi. [18] B[d] pāṭesuva. [19] B[s] ṭhikhakhurakāhena. [20] C[s] akkama, C[s] akkamama. [21] B[s] -ssāsaṃ, B[d] -ssaṃ. [22] B[d] paku-. [23] B[d] ghaṭe-. [24] C[s] -yyuṃ yeva, B[d] -yyuṃ meva. [25] C[s] -di, B[s] -dhi, B[d] -yeyyādhi. [26] so C[s]; B[s] adhikā-, B[d] avikā-, C[s] avikkosayamāno. [27] C[s] omit aññaṃ pi. [28] B[d] omit sā e. [29] C[s] -na, B[d] maṃnaṃ. [30] B[s] sīmattī B[d] vippamuti. [31] B[d] aññameva. [32] B[s] naṃ, B[d] na. [33] B[d] tattha in the place of i. th.

yeva ayan" ti saññāya tassa piṭṭhiṁ abhirūhitvā tattha eva anācāraṁ cari. Atha nam so vidhūnanto bhūmiyaṁ pāretvā singena hadaye[1] vijjhitvā pādehi madditvā sahacunnesi.

Satthā imaṁ desanaṁ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā duṭṭhamahiso ayaṁ duṭṭhahatthi[2] ahosi, duṭṭho[3] duṭṭhamakkaṭo va[4], sīlavamahisarājā[5] panā ahaṁ evā" 'ti. Mahisajātakaṁ[6].

9. Satapattajātaka.

Yathā māṇavako pathe ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto Paṇḍuka-Lohitake ārabbha kathesi. Chabbaggiyānaṁ hi dve janā Mettiya-Bhummajakā[7] Rājagahaṁ upanissāya viharimsu, dve Assaji-Punabbasukā Kītāgiriṁ[8] upanissāya viharimsu, Paṇḍuka-Lohitakā pana dve Sāvatthiṁ upanissāya Jetavane viharimsu. te dhammena nihataṁ adhikaraṇaṁ akkoṭenti, ye pi tesaṁ sanditthasambhattā honti tesaṁ upatthambhe katvā „na āvuso tumhe eteki jātiyā vā gottena vā kulena vā nihīnatarā, sace tumhe attano gāhaṁ vissajjetha vuṭṭhatarāṁ vo ete adhikhavissantī" ādīni vatvā gāhaṁ vissajjetuṁ[10] na denti, tena[11] bhaṇḍanāni c' eva[12] kalahavigghasvādā[13] ca vattanti[14]. Bhikkhū etaṁ atthaṁ Bhagavato ārocesuṁ. Bhagavā[15] etasmiṁ nidāne[16] etasmiṁ pakaraṇe bhikkhū sannipātetvā[17] Paṇḍuka-Lohitake pakkosāpetvā „saccaṁ kira tumhe bhikkhave attanāpi[18] adhikaraṇaṁ akkotetha, aññesaṁ[19] gāhaṁ vissajjetuṁ[20] na dethā" 'ti pucchitvā „saccaṁ bhante" ti vutte „evaṁ sante[21] hi bhikkhave tumhākaṁ kiriyā satapattamāṇavassa kiriyā viya hoti" ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto aññatarasmiṁ Kāsigāme[22] ekasmiṁ kule nibbattitvā vayappatto kasivaṇijjādīhi[23] jīvikaṁ[24] akappetvā paṇ-

---

[1] B[bd] -pañ. [2] B[bd] dhammade-. [3] so all four MSS. [4] B[bd] omit duṭṭho. [5] B[c] etarahi ayaṁ sakkato. B[d] e. a. duṭṭho yeva in the place of so. [6] B[c] sīlava-, B[d] sīlava- [7] B[d] adds sīhamasi. [8] B[d] -bhūmi- [9] B[bd] kiṭā-. [10] B[bd] sissa-. [11] C[bc] te. [12] B[c] omits eva. [13] C[bc] B[d] omit ca, B[c] kalahavivadañca [14] B[d] pava-. [15] B[d] atha kho bha-. [16] B[bd] omit e n. [17] B[d] -pāpetvā [18] B[bd] attano. [19] B[bd] add pi. [20] C[bc] vissajjitaṁ, B[bd] vissajjetuṁ. [21] B[c] omits sante, B[d] bhante [22] B[c] pi, B[d] omits ki. [23] B[bd] kasigāmake. [24] C[b] kasavani-, C[c] kasivani-, B[d] kasivaṇijja-, B[d] kasivaṇijā-. [25] B[c] -tam.

cusatamatte[1] core gahetvā tesaṁ jeṭṭhako hutvā panthadūbhanasandhicchedādīni[2] karonto jīvikaṁ[3] kappesi. Tadā Bārāṇasiyaṁ eko kuṭumbiko[4] ekassa jānapadassa[5] sahassaṁ kahāpaṇe[6] datvā puna agahetvā va kālaṁ akāsi. Ath' assa bhariyā aparabhāge gilānā maraṇamañcake[7] nipannā puttaṁ āmantetvā „tāta[8] pitā[9] te ekassa sahassaṁ datvā anāharāpetvā[10] va mato, sace ahaṁ pi marissāmi na so tuyhaṁ dassati, gaccha naṁ mama[11] jīvantiy' eva[12] āharāpetvā gaṇhā[13]“ 'ti āha. So „sādhū“ ti tattha gantvā kahāpaṇe labhi. Ath' assa mātā kālakiriyaṁ katvā puttasinehena tassa āgamanamagge opapātī[14] sigālī[15] hutvā nibbatti. Tadā so corajeṭṭhako maggapaṭipanne vilumpamāno sapariso tasmiṁ magge aṭṭhāsi. Atha sā sigālī putte aṭavimukhaṁ[16] patte[17] „tāta mā aṭaviṁ abhirūhi, corā ettha ṭhitā, te taṁ māretvā kahāpaṇe gaṇhissantīti“ punappuna[18] maggaṁ occhindamānā[19] nivāreti. So taṁ kāraṇaṁ ajānanto „ayaṁ kālakaṇṇisigālī mayhaṁ maggaṁ occhindatīti[20]“ leḍḍudaṇḍaṁ[21] gahetvā mātaraṁ palāpetvā aṭaviṁ paṭipajji. Ath' eko satapattasakuṇo „imassa purisassa hatthe kahāpaṇasahassaṁ atthi[22], imaṁ[23] māretvā taṁ[24] kahāpaṇaṁ gaṇhathā[25]“ 'ti viravanto corābhimukho pakkhandi. Mānavo tena katakāraṇaṁ ajānanto „ayaṁ maṅgalasakuṇo, idāni me sotthi bhavissatīti“ cintetvā „vassa sāmi vassa sāmīti“ añjaliṁ[26] paggaṇhi. Bodhisatto sabbarutaññū[27] tesaṁ dvinnaṁ kiriyaṁ disvā cintesi: „imāya sigāliyā attassa mātarā bhavitabbaṁ, tena sā 'imaṁ māretvā kahāpaṇe gaṇhantīti[28]“ bhayena vāreti, iminā pana satapattena paccāmittena bhavitabbaṁ, tena so[29] 'imaṁ māretvā kahāpaṇe gaṇhathā' 'ti[30] ārocesi, ayaṁ pana atthaṁ ajānanto[31]

[1] C[a] -tta, C[c] -ttaṁ. [2] C[c] -dūhana-, B[c] paṭhadubhana, B[d] panthāhanasandhicchedāni. [3] B[cd] -taṁ. [4] C[c] -ṭi-. [5] C[c] B[cd] ja-. [6] B[cd] omit ka-. [7] B[cd] -ce. [8] C[ac] tātā. [9] C[ac] omit pitā. [10] B[d] -hā-. [11] B[cd] mayi. [12] B[cd] jīvantiyā. [13] B[cd] -hāhi. [14] B[c] -tikā, B[d] -tikā. [15] B[cd] siṅgāli. [16] B[cd] -khe. [17] B[cd] sampatte. [18] B[cd] -nnaṁ. [19] B[cd] occhijjamānā. [20] B[cd] occhijjatīti. [21] B[cd] leḍḍa-. [22] B[d] itthi. [23] C[ac] omit atthi imaṁ. [24] B[cd] omit taṁ. [25] B[d] -hāthā. [26] C[a] -liṁ. [27] B[cd] -ññāṇā. [28] B[cd] -hissantīti. [29] C[ac] omit so. [30] B[cd] adā amhākaṁ. [31] C[a] adds etaṁ atthaṁ.

atthakāmaṃ mātaraṃ tajjetvā palāpesi, anatthakāmassa satapattassa 'atthakāmo me' ti saññāya añjaliṃ[1] paggaṇhāti, aho vatāyaṃ bālo" ti. Bodhisattānaṃ hi evaṃ mahāpurisānaṃ pi sataṃ parasantakagahaṇaṃ visamapaṭisandhigahaṇavasena[2] hoti, nakkhattadosenā 'ti pi vadanti. Māṇavo āgantvā corānaṃ antaraṃ pāpuṇi. Bodhisatto taṃ gāhāpetvā „katthavāsiko sī'ti" pucchi. „Bārāṇasivāsiko[3] mhī'ti". „Kahaṃ agamāsī'ti". „Ekasmiṃ gāmake sahassaṃ laddhabbaṃ[4] atthi, tattha agamāsiṃ" ti. „Laddhaṃ pana te" ti. „Āma laddhaṃ" ti. „Kena tvaṃ[5] pesito sī'ti". „Sāmi, pitā me mato, mātāpi me gilānā, sā 'mayī matāya esa na labhissatī'ti maññamānā pesesī'ti". „Idāni tava mātu pavattiṃ jānāsī'ti". „Nā jānāmī sāmī'ti". „Mātā te tayi nikkhante[6] kālaṃ katvā puttasinehena sigālī hutvā tava maraṇabhayabhītā maggaṃ te[7] occhinditvā[8] vāreti, tvaṃ tajjetvā palāpesi, satapattasakuṇo pana te paccāmitto, so 'imaṃ māretvā kahāpaṇe gaṇhathā' 'ti amhākaṃ ācikkhi, tvaṃ attano bālatāya atthakāmaṃ mātaraṃ 'anatthakāmo[9] me' ti maññasi anatthakāmaṃ satapattaṃ 'atthakāmo[10] me' ti, tassa tumhākaṃ[11] kataguṇo nāma n'atthi mātā pana te mahāguṇā[12], kahāpaṇe gahetvā gacchā'[13]" ti vissajjesi[14].

Satthā imaṃ desanaṃ[15] āharitvā[16] ima gāthā avoca:

1. Yathā māṇavako panthe[17] sigāliṃ vanagocariṃ
atthakāmaṃ pavadantiṃ[18] anatthakāmā[19] ti maññati
anatthakāmaṃ satapattaṃ atthakāmo ti maññati 85.

2. Evaṃ evaṃ[20] idh' ekacco puggalo hoti tādiso,
hitehi[21] vacanaṃ vutto paṭigaṇhāti vāmato. 86.

---

[1] C[a] B[f] omit me. [2] C[a] -lim. [3] B[cd] -nāsivāsena. [4] C[b] -sivi- [5] C[b] sahassa laddha, B[f] sahassaṃ laddhappaṃ, B[d] sahassaṃ laddhappaṃ corr. to a. laddhaṃ? [6] B[cd] omit tvaṃ. [7] B[cd] nikkhamante. [8] B[cd] maggantare maggaṃ. [9] B[cd] add taṃ. [10] C[b] -kā, C[c] -mā. [11] C[b] -kā. [12] C[bc] tayo amhākaṃ. [13] C[b] mātā, C[c] mātiya; B[cd] add te saṃdhāya sahassa. [14] B[cd] gacchāhi. [15] B[cd] visa- [16] B[cd] dhammade- [17] B[cd] add sāhiṃsambuddho hutvā. [18] B[f] panthe, B[d] pante. [19] C[b] -danti, B[cd] -denti. [20] B[f] -mā, B[d] -mo. [21] C[bc] eva. [22] C[bc] tehi.

6. Ye ca kho maṃ pasaṃsanti bhayā ukkaṃsayanti ca[1]
tam hi so maññate[2] mittaṃ satapatthaṃ va māṇavo ti. 87.

Tattha hitāhiti tehi[3] vuddhīhi[4] icchamānehi[5], varaṇaṃ vutto[6] ti[7] hitasukhāvahaṃ ovādānusāsaniṃ[8] vutto[10], paṭiganhāti[11] vāmato ti ovādaṃ agahanto[12] ayaṃ me na atthāvaho[13] hoti[14] anatthāvaho me ayan ti gaṇhanto vāmato paṭiganhāti nāma. ye ca kho nan[15] ti[16] ye ca kho tam[17] attano gūhaṃ gahetvā ṭhitapuggalaṃ[18] adhikaraṇaṃ gahetvā ṭhitapuggalaṃ adhikaraṇaṃ gahetvā[19] ṭhitehi nāma tumhādisehi bhavitabban ti gaṇhanti[20], bhayā ukkaṃsayanti ca[21] ti imassa gūhassa vissatthapaccayā tumhākaṃ idañ c' idañ ca bhayaṃ uppajjissati mā vissajjayittha ca te[22] bāhusaccakulapariyāyādīhi tumhe saṃjānāpanatthi evaṃ vissajjanapaccayā[23] bhayaṃ dassetvā ukkhipanti, tasmā hi so maññate mittaṃ[24] ti ye evarūpā honti tesu yaṃ kañci so sakaco bālapuggalo attano bālatāya mittaṃ maññati[25] ayaṃ me atthakāmo mitto ti maññati, satapatthaṃ vā māṇavo ti yathā anatthakāmaṃ ñatvā satapatthaṃ so[26] māṇavo attano bālatāya atthakāmo me ti maññati[27] paṇḍito pana evarūpaṃ[28] anuppiyabhāṇi[29] mitto ti agahetvā dūrato va taṃ[30] vivajjeti[31], tena vuttaṃ:

Aññadatthuharo mitto yo ca mitto vacīparo
anuppiyañ ca yo kha[32] apāyesu na yo sakhā
Ete amitte tattāro iti viññāya paṇḍito
kāyā parivajjeyya maggaṃ paṭibhayaṃ yathā ti.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ vitthāretvā[33] jātakaṃ samodhānesi: „Tadā corajeṭṭhako[34] ahaṃ eva ahosiṃ“ ti[35]. Satapattajātakaṃ[36].

10. Puṭadūsakajātaka.

Addhā hi nūna migarājā ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto ekaṃ[37] puṭadūsakaṃ ārabbha kathesi. Sāvatthiyaṃ kir' eko amacco Buddha-pamukhaṃ saṅghaṃ[38] nimantetvā uyyāne nisī-

---

[1] B[bd] va. [2] C[be]-ti. [3] C[b] hite, B[d] tehi. [4] B[bd] vuddhi. [5] C[be]-nehi [6] C[be] vuttaṃ. [7] C[be] hoti. [8] C[b] hitasukhāvaha. [9] B[bd]-ni. [10] C[e] adds hitaṃ. [11] C[be] na me ti gaṇhāti. [12] B[d] adds pi, B[d] va. [13] B[d] attavako, B[d] atthakāmo. [14] C[be] ti [15] C[be] taṃ. [16] C[be] omit ti. [17] C[be] omit ye ca kho taṃ. [18] B[bd] ṭhitaṃ-. [19] B[bd] omit ṭhitapuggalaṃ a. g. [20] B[d] vadanti, B[d] -ra vaṇṇenti. [21] B[bd] vā. [22] B[bd] ete. [23] B[bd] visaccana-. [24] C[be] cittaṃ. [25] B[bd] maññanti. [26] B[bd] omit so. [27] B[bd] maññittha. [28] B[d] -pe, B[d] -pō. [29] B[d] anappiyabhāni, B[d] anu- - -ni. [30] B[bd] taṃ. [31] B[d] vivajjesi. [32] B[d] akho, B[d] khu. [33] B[bd] āharitvā. [34] B[bd] add pana. [35] B[bd] evā ti. [36] B[bd] add navamaṃ. [37] B[bd] kumāraṃ. [38] B[bd] bhikkhusa-.

dāpetvā dānaṃ dadamāno antarābhatte[1] „uyyāne vicarituṃ[2] vicarantū[3]“ ti āha. Bhikkhū uyyānacārikaṃ[4] carimsu. Tasmiṃ khaṇe uyyānapālo pattasampannaṃ rukkhaṃ abhirūhitvā mahantamahantāni pattāni[5] gahetvā „ayaṃ pupphānaṃ bhavissati ayaṃ phalānaṃ“ ti puṭe katvā rukkhamūle pāteti[6], tassa putto dārako patitapatitaṃ[7] puṭaṃ viddhaṃseti. Bhikkhū taṃ[8] atthaṃ Satthu[9] ārocesuṃ. Satthā „na bhikkhave idāni[10] eva pubbe p'esa puṭadūsako yevā“ ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto Bārāṇasiyaṃ ekasmiṃ kule[11] nibbattitvā vayappatto agāramajjhe vasamāno[12] ekadivasaṃ kenacid eva karaṇiyena uyyānaṃ agamāsi. Tattha bahuvānarā[13] vasanti. Uyyānapālo iminā va nayena[14] puṭe pāteti[15], jeṭṭhakavānaro pātitapātite[16] viddhaṃseti. Bodhisatto taṃ āmantetvā „uyyānapālena pātitapātitaṃ[17] puṭaṃ viddhaṃsetvā[18] manāpataraṃ kātukāmo maññasīti[19]“ vatvā paṭhamaṃ[20] gāthaṃ āha:

1. Addhā hi nūna migarājā puṭakammassa kovido,
tathā hi puṭāni[21] dūseti[22], aññaṃ nūna karissatīti. 88.

Tattha migarājā ti makkaṭaṃ ālapanto vadati. puṭakammassā ti sallipuṭakaraṇassa. kovido ti cheko, ayaṃ pan' ettha saṅkhepattho: ayaṃ migarājā ekasmiṃ puṭakammassa kovido maññe, tathā hi pātitapātitaṃ[23] puṭaṃ dūseti, aññaṃ nūna tato manāpataraṃ[24] karissatīti.

Taṃ sutvā makkaṭo dutiyaṃ gāthaṃ āha:

2. Na me pitā vā mātā vā[25] puṭakammassa kovido,
kataṃ kataṃ kho dūsema, evaṃdhammaṃ idaṃ kulaṃ ti. 89.

---

[1] C[a] antarabhante, B[d] dānibhante. [2] B[d] omit vi. [3] B[d] -nto-. [4] B[d] pavattiṃ. [5] B[d] -ni. [6] C[b] patitapātiṃsu, B[c] patitaṃ patte, B[d] patitaṃ patitaṃ. [7] B[d] etaṃ. [8] B[d] bhagavato. [9] B[d] brahmaṇakule. [10] B[d] agāraṃ ajjhāvasamāno. [11] B[c] bahū bāṇarā, B[d] bahubā- [12] B[d] niyamena. [13] B[d] pattapuṭe saṃpātesi. [14] C[a] patitapatite, B[c] patte, B[d] patitapātitaṃ. [15] B[d] omits pāteti. [16] B[c] addā aññaṃ aññaṃ, B[d] aññaṃ. [17] C[a] B[c] maññatīti. [18] B[c] imaṃ. [19] B[d] dusseti. [20] B[d] omits pāṭiha. [21] B[d] add puṭaṃ. [22] B[d] mātā vā pitā vā.

Taṁ sutvā Bodhisatto tatiyaṁ gāthaṁ āha:

a. Yesaṁ vo[1] ediso dhammo adhammo pana kīdiso,
mā vo dhammaṁ adhammaṁ vā addasāma kudācanan ti 90.
vatvā[2] ca pana vānaraṁ[3] garahitvā pakkāmi.

Satthā imaṁ desanaṁ[4] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā vānaro[5] puṭadūsakadārako ahosi, paṇḍitapuriso pana ahaṁ evā[6]" ti. Puṭadūsakajātakaṁ[7]. Araññavaggo tatiyo[8].

---

4. ABBHANTARAVAGGA.

I. Abbhantarajātaka.

Abbhantaraṁ nāma dumo ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto Sāriputtattherassa Bimbādevitheriyā ambara-sadānaṁ ārabbha kathesi. Sammāsambuddhasmiṁ[9] hi[10] pavattavaradhammacakke[11] Vesāliyaṁ kūṭāgārasālāyaṁ viharante[12] mahāpajāpati[13] Gotamī pañcasākiyasatāni[14] ādāya gantvā pabbajjaṁ yācitvā pabbajjañ c' eva upasampadañ ca labhi. Aparabhāge tā pañcasatā bhikkhuniyo Nandakovādaṁ sutvā arahattaṁ pāpuṇiṁsu. Satthari pana Sāvatthiyaṁ[15] upanissāya viharante Rāhulamātā devī[16] „sāmiko me pabbajitvā sabbaññutaṁ patto[17], putto pi pabbajitvā tass' eva[18] santike vasati[19], ahaṁ agāramajjhe kiṁ karissāmi, ahaṁ pi pabbajitvā Sāvatthiyaṁ[20] gantvā Sammāsambuddhañ ca puttañ ca nibaddhaṁ passamānā viharissāmī[21]" cintetvā bhikkhunīupassayaṁ gantvā pabbajitvā ācariyupajjhāyehi[22] saddhiṁ Sāvatthiyaṁ[23] gantvā Satthāraṁ ca piyaputtañ ca passamānā ekasmiṁ bhikkhunīupassaye vāsaṁ kappesi. Rāhulasāmaṇero gantvā[24] māturaṁ passati. Ath' ekadivasaṁ theriyā udara-

---

[1] B[f] yesañ ca, B[d] yesañ ce. [2] B[d] evaṁ vatvā. [3] B[f] hāsaraganānaṁ, B[d] hāsaṁ. [4] B[d] dhammade-. [5] B[d] hā-. [6] B[d] adā dasaṁsu. [7] B[d] adā tassadānaṁ, pasadūsakabyaggahaṁ ca kaccahapo lolajātakaṁ rudiraṁ gurudhammañ ca romakaṁ mahisā ca ca satapattaṁ puṭadūsakaṁ Araññavaggo ti vuccati. [8] B[d] -ddho. [9] B[d] pi [10] C[a] -sakko corr. to -sakke, B[d] pavattita--sakko. [11] B[d] -to. [12] C[a] B[d] -ti. [13] B[d] -kāyāsatāni, C[a] -kāyātisatāni, C[b] -kāyānisatāni. [14] so all four MSS. [15] B[d] bimbāde-. [16] B[d] -pāpuṇi. [17] B[d] tassa. [18] B[d] vasi. [19] B[d] -yehi. [20] B[d] āgantvā.

vāto kuppi, putte[1] daṭṭhuṃ āgate tassa dassanatthāya nikkhamituṃ nāsakkhi, aññā va[2] āgantvā aphāsukabhāvaṃ kathayiṃsu. So mātu santikaṃ gantvā „kiṃ vo[3] laddhuṃ vaṭṭatīti“ pucchi. „Tāta agāramajjhe[4] me sakkharāyojite[5] ambarase pite[6] udaravāto vūpasammati[7], idāni pana[8] piṇḍāya caritvā jīrikaṃ[9] kappema. kuto naṃ[10] labhissāmā“ 'ti. Sāmaṇero „labhanto āharissāmīti“ vatvā nikkhami. Tassa panāyasmato upajjhāyo dhammasenāpati sāriyo Mahāmoggallāno cullapitā[11] Ānandatthero[12] pitā Sammāsambuddho ti mahāsampatti. Evaṃ sante pi aññassa santikaṃ agantvā[13] upajjhāyassa santikaṃ gantvā vanditvā dummukhākāro hutvā aṭṭhāsi. Atha naṃ thero „kiṃ nu kho Rāhula dummukho[14] viyāsīti[15]“ āha. „Mātu me bhante theriyā udaravāto kupito“ ti. „Kiṃ laddhuṃ vaṭṭatīti“. „Sakkharāyojitena[4] kira ambarasena phāsukaṃ[16] hotīti“. „Hotu labhissāmi, mā cintayīti[17]“ so puṇḍarase taṃ ādāya Sāvatthiṃ[18] pavisitvā sāmaṇeraṃ āsanasālāya nisīdāpetvā rājadvāraṃ agamāsi. Kosalarājā[19] theraṃ nisīdāpesi. Taṃ khaṇaṃ[20] ñeva uyyānapālo piṇḍipakkānaṃ madhuraambānaṃ ekaṃ puṭaṃ āhari. Rājā ambānaṃ tacaṃ apanetvā sakkharaṃ pakkhipitvā sayaṃ eva maddītvā therassa pattaṃ pūretvā adāsi. Thero rājanivesanā āsanasālaṃ gantvā sāmaṇerassa adāsi „haritvā[21] mātu[22] dehīti“. So haritvā[23] adāsi. Theriyā paribhuttamatto yeva[24] udaravāto vūpasami. Rājāpi manusse pesesi: „thero idha nisīditvā ambarasaṃ na paribhuñji, gaccha[25] kassaci dinnabhāvaṃ jānāhīti“. So therena saddhiṃ ñeva[26] gantvā taṃ pavattiṃ ñatvā āgantvā rañño kathesi. Rājā cintesi: „sace Satthā agāraṃ[27] ajjhāvasissa[28] cakkavattirājā abhavissa[29] Rāhulasāmaṇero pariṇāyakaratanaṃ[30] theri itthiratanaṃ sakalaṃ[31] cakkavālarajjaṃ[32] etesaṃ ñeva abhavissa. amhehi ete upaṭṭhahantehi[33] caritabbaṃ assa, idāni pabbajitvā amhe upanissāya vasantesu na yuttaṃ amhākaṃ pamajjituṃ“ ti so tato paṭṭhāya theriyā nibaddhaṃ ambarasaṃ dāpesi. Therena Bimbādevitheriyā[34] ambarasassa[35] dinnabhāvo bhikkhusaṅghe pākaṭo jāto. Athaṃ

[1] Bᵈ sā putta. [2] Cᵉ aññe. [3] Bᵈ te. [4] Bᵈ adds vasamānā [5] Bᵈ -ta-. [6] Bᵈ pivite. [7] Bᵈ -samati. [8] Bᵈ omit pana [9] Bᵈ -tam. [10] Bᵈ tam. [11] Cᵉ culla-, Bᶠ cūla. [12] Cᵉ Bᶠ -thero. [13] Cᵉ āgantvā, Bᵈ anāgantvā. [14] Bᵈ mukho. [15] Bᶠ vyāti, Bᵈ va thassatīti. [16] Bᵈ phāsu. [17] Bᶠ cintehīti. [18] Bᵈ -iyaṃ. [19] Bᵈ add disvā. [20] Cᵉ Bᶠ khaṇe [21] Bᵈ taṃ aharitvā. [22] Bᵈ add te [23] Bᵈ āharitvā. [24] Bᶠ omits yeva, Bᵈ va [25] Bᵈ gacchatha [26] Bᵈ yeva. [27] Bᵈ -re [28] Bᵈ -asati. [29] Bᵈ abhavissati. [30] Cᵉ -nāya- corr. to -nāya-, [31] Cᵉ Bᵈ -la. [32] Cᵉ -la- [33] Cᵉ Bᵈ -ṭṭhā- [34] Bᵈ -eiyā the- [35] Cᵉ -rassa, Bᵈ -rasaṃ.

ekadivasaṃ[1] dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso Sāriputtatthero[2] kira Bimbādevittherim[3] ambarasena santappesī[4]“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā[5]“ ti pucchitvā „imāya nāmā[6]“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva Rāhulamātā Sāriputtena[7] ambarasena santappitā, pubbe p' esa etaṃ santappesi yevā[8]“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto Kāsigāmake[9] brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto Takkasilāya sippāni uggaṇhitvā santhapitagharāvāso mātāpitunnaṃ accayena isipabbajjaṃ pabbajitvā Himavantapadese abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā isigaṇaparivuto ganasatthā hutvā dīghassa addhuno accayena lonambilasevanatthāya pabbatapādā otaritvā cārikaṃ[10] caramāno Bārāṇasiyaṃ patvā uyyāne vāsaṃ kappesi. Ath' assa isigaṇassa sīlatejena Sakkabhavanaṃ[11] kampi. Sakko āvajjamāno taṃ kāraṇaṃ ñatvā „imesaṃ tāpasānaṃ āvāsāya[12] parisakkissāmi[13], atha[14] te bhinnāvāsā upaddutā caramānā cittekaggaṃ[15] na labhissanti, evaṃ me phāsu[16] bhavissatīti[17]“ cintetvā „ko nu kho upāyo“ ti vīmaṃsanto imaṃ[18] upāyaṃ addasa: „majjhimayāmasamanantare rañño aggamahesiyā sirigabbhaṃ pavisitvā ākāse ṭhatvā 'bhadde ace tvaṃ abbhantaraṃ ambapakkaṃ khādeyyāsi puttaṃ labhissasi[19]', so cakkavattirājā bhavissatīti' ācikkhissāmi, rājā deviyā kathaṃ sutvā ambapakkatthāya uyyānaṃ pesessati, atha ahaṃ[20] ambāni antaradhāpessāmi, rañño uyyāne ambānaṃ abhāvaṃ ārocessanti, 'ke[21] te khādantīti' vutte 'tāpasā khādantīti' vakkhanti, taṃ sutvā rājā tāpase pothetvā niharāpessati, evaṃ ime[22] upaddutā bhavissantīti[23]“ so majjhimayāmasamanantare sirigabbhaṃ pavisitvā ākāse ṭhito attano devarājabhāvaṃ jānāpetvā tāya saddhiṃ sallapanto purimā dve gāthā avoca:

---

[1] Bⁱᵈ add bhikkhū. [2] Cᵇᵉ Bᵈ -athero. [3] Bᵈ -riyā theriyā. [4] Bᵈ -thatthatena. [5] Bᵈ kāsikagā-. [6] Bᵈ -kā. [7] Bᵈ sakkasa-. [8] Bⁱ anāvā-, Bᵈ āsāva-. [9] Bᵈ -mike. [10] Bᵈ athassa evaṃ. [11] Bᵈ -ggataṃ. [12] Bᵈ -ukaṃ. [13] Bᵈ imaṃsa. [14] Bᵈ -essati. [15] Bᵈ athāhaṃ. [16] Cᵇ te. [17] Bᵈ te pana.

1. Abbhantaraṁ nāma dumo yassa dibbaṁ idaṁ phalaṁ
bhutvā dohaḷiṁ[1] nārī cakkavattiṁ vijāyati. 91.
2. Tvañ ca bhadde mahesī si sā cāsi[2] patino piyā,
āharissati te rājā idaṁ abbhantaraṁ phalan ti. 92.

Tattha abbhantaraṁ nāma āmbe ti imissā tāva gāmanigamarājadhānādipabbhārādīnam[3] antarāsu abbhantare ti vuttaṁ hoti, ekaṁ abbhantaraṁ ambarukkhaṁ sandhāya, yassa dibbamidaṁ phalan ti yassa ambarukkhassa devatāhi paribhogārahaṁ dibbaṁ phalaṁ. Idan ti yaṁ uppātamattaṁ eva, dohaḷinī sañjātadohaḷā. Tvaṁ[4] bhadde mahesī ti tvaṁ subhāsa[5] mahesī asi. Aṭṭhakathāyaṁ pana mahesī sā ti pi pāṭho, sā cāsi[6] patino piyā ti[7] sujātāyaṁ devalakkhaṇānaṁ abbhantare aggamahesī cāsi[8] patino ca piyā ti attho. Āharissati[9] te rājā[10] idaṁ abbhantaraṁ phalan ti tassāpi te piyāya aggamahesiyā idaṁ[11] mayā vuttappakāraphalaṁ rājā āharāpessati. Sā tvaṁ taṁ[12] paribhuñjitvā cakkavattigabbhaṁ labhissasīti[13].

Evaṁ Sakko devīyā imā dve gāthā vatvā „tvaṁ appamattā hohi, mā papañcaṁ akāsi, sve rañño āroceyyāsīti“ taṁ anusāsitvā[14] attano vasanaṭṭhānam eva gato. Sā punadivase gilānālayaṁ dassetvā paricārinaṁ[15] saññaṁ datvā nipajji. Rājā samussitasetacchatte sīhāsane nisinno nāṭakāni passanto devīṁ adisvā „kahaṁ devīti“ paricārikaṁ[16] pucchi. „Gilānā devā“ 'ti. So tassā santikaṁ gantvā sayanapasse nisiditvā piṭṭhiṁ parimajjanto „kiṁ“ bhadde aphāsukan“ ti pucchi. „Mahārāja, añño aphāsuko[17] nāma n'atthi, dohaḷo pana me uppanno“ ti. „Kiṁ icchasi bhadde“ ti. „Abbhantarambaphalaṁ devā“ 'ti[18]. „Abbhantarambaṁ[19]“ nāma kahaṁ atthīti“. „Nāhaṁ deva abbhantarambaṁ jānāmi, tassa pana me phale[20] labhamānāya jīvitaṁ atthi alabhamānāya n'atthiti“. „Tena hi āharāpessāma[21]“, mā cintayīti“ rājā devīṁ assāsetvā uṭṭhāya gantvā rājapallaṅke nisinno amacce pakkosāpetvā

[1] Bⁱᵈ -ḷi-. [2] Jⁱᵈ sāpi. [3] Cᵃ -padīpa-, Bᵈᵈ -padādīnaṁ pap-. [4] Bᵈᵈ add pi. [5] Jⁱᵈ -pa. [6] Cᵃᵉ omit ti. [7] all four MSS. -si. [8] Bᵈᵈ -issarīti. [9] Bᵈᵈ add āharissati. [10] Bᵈᵈ imaṁ. [11] Bᵈᵈ taṁ va tvaṁ. [12] all four MSS -tiṁ. [13] Bᵈᵈ -yyasī. [14] Bᵉ -riyāsaṁ, Bᵈᵈ -rikāsaṁ. [15] Jⁱᵈ -ka. [16] Bᵈᵈ add te. [17] Bᵈᵈ aññaṁ aphāsukaṁ. [18] Bᵈᵈ omit abbh - - ti. [19] Cᵃᵉ -ba, Bᵈᵈ -ram ambaṁ. [20] Bᵈᵈ -laṁ. [21] Jⁱᵈ -mi.

„deviyā abbhantarambe[1] nāma dohaḷo uppanno, kiṁ kātabban“ ti pucchi. „Deva dvinnaṁ ambānaṁ antare ṭhito ambo abbhantarambo[2] nāma, uyyānaṁ pesetvā abbhantare ṭhitaambato phale[3] āharāpetvā deviyā dāpemā[4]“ 'ti. Rājā „sādhū“ 'ti „evarūpaṁ ambaṁ āharathā“ 'ti uyyānaṁ pesesi. Sakko attano ānubhāvena uyyāne ambāni khāditasadisāni katvā antaradhāpesi. Ambaṭṭhāya gatā[5] sakalauyyānaṁ vicaritvā[6] ekaṁ ambaṁ pi alabhitvā gantvā uyyāne ambānaṁ abhāvaṁ[7] rañño kathayiṁsu. „Ke ambāni khādantīti“. „Tāpasā devā“ 'ti. „Tāpase uyyānato pothetvā niharathā“ 'ti. Manussā „sādhū“ 'ti sutvā[8] nihariṁsu. Sakkassa manoratho matthakaṁ[9] pāpuṇi. Devī ambaphalaṭṭhāya nibandhaṁ[10] katvā nipajji yeva. Rājā kattabbakiccaṁ apassanto amacce ca brāhmaṇe ca sannipātetvā[11] „abbhantarambassa[12] aṭṭhibhāvaṁ jānāthā“ 'ti pucchi. Brāhmaṇā āhaṁsu: „deva, 'abbhantarambo[13] nāma devatānaṁ paribhogo“, Himavati[14] Kañcanaguhāya[15] anto aṭṭhīti' ayaṁ no paramparāgato anussavo“ ti. „Ko taṁ[16] ambhaṁ āharituṁ sakkhissatīti“. „Na sakkā tattha manussabhūtena gantuṁ, ekaṁ sukapotakaṁ[17] pesetuṁ vaṭṭatīti“. Tena[18] samayena rājakule eko sukapotako[19] mahāsarīro kumārakānaṁ yānakacakkanābhimatto thāmasampanno[20] paññavā upāyakusalo, rājā naṁ[21] āharāpetvā „tāta sukapota[22], ahaṁ tava bahūpakāro[23], kañcanapañjare vasasi[24], suvaṇṇataṭṭake madhulāje[25] khādasi, sakkharapānakaṁ[26] pivasi, tayāpi amhākaṁ ekaṁ kiccaṁ niṭṭharituṁ vaṭṭatīti“ āha. „Vadehi[27] devā“ 'ti. „Tāta, deviyā abbhantarambe[28] dohaḷo uppanno, so ca ambo Himavante Kañcanapabbatantare aṭṭhi, devatānaṁ paribhogo, na

---

[1] Bⁱᵈ -rambe. [2] Cᵉ Bⁱ -ra ambo, Bᵈ omits abbhantara. [3] Bᵈ -laṁ. [4] Cᵉ dāmasi, Bⁱᵈ dāpetha. [5] Bᵈ add manussā. [6] Bᵈ -ranto. [7] Bᵈ natthibhāva-. [8] Bⁱᵈ paṭisuṇiṁsu. [9] Cᵉ -kaṁ. [10] Cᵉ nibaddhaṁ. [11] Bⁱ -tāpetvā. [12] Bⁱᵈ -rambassa. [13] Bⁱ -rambo, Bᵈ -rambā. [14] Bⁱᵈ -gi. [15] Bⁱ -vanto, Bᵈ -vante. [16] Bⁱᵈ -yaṁ. [17] Bⁱᵈ ko pana tato. [18] Bⁱᵈ suva-. [19] Bⁱᵈ add ca. [20] Bⁱᵈ thāmabala-. [21] Bⁱᵈ taṁ. [22] Bⁱᵈ -taka. [23] Cᵉ -karo, Bⁱ -kāre. [24] Bⁱᵈ vasāpesi. [25] Bⁱᵈ -jaṁ. [26] Bⁱ -pānaṁ. [27] Bⁱᵈ kiṁ. [28] Bⁱᵈ tare ambe.

sakkā tattha manussabhūtena gantuṁ, tayā tato phalaṁ[1] āharituṁ vaṭṭatīti". „Sādhu deva āharissāmīti". Atha naṁ rājā suvaṇṇataṭṭake madhulāje[2] khādāpetvā sakkharodakaṁ[3] pāyetvā satapākatelena tassa pakkhantarāni[4] makkhetvā ubhohi hatthehi gahetvā sīhapañjare ṭhatvā[5] ākāse vissajjesi. So pi rañño nipaccākāraṁ dassetvā ākāse pakkhanto manussapathaṁ atikkamma Himavante[6] pathame pabbatantare vasantānaṁ sukānaṁ santikaṁ gantvā „abbhantarambo[7] nāma kattha atthi[8], kathetha me taṁ ṭhānan" ti pucchi. „Mayaṁ na jānāma, dutiye[9] pabbatantare sukā jānissantīti". So tesaṁ[10] sutvā tato uppatitvā dutiyaṁ[11] pabbatantaraṁ agamāsi. Tathā tatiyaṁ catutthaṁ pañcamaṁ chaṭṭhaṁ agamāsi. Tattha pi sukā „na mayaṁ jānāma, sattame pabbatantare sukā jānissantīti" āhaṁsu. So tattha pi gantvā „abbhantarambo[12] nāma kattha atthīti" pucchi. „Asukaṭṭhāne nāma Kañcanapabbatantare" ti āhaṁsu[13]. „Ahaṁ[14] tassa phalatthāya āgato, maṁ tattha netvā tato me phalaṁ dāpethā" 'ti[15]. „So Vessavaṇamahārājassa paribhogo, na sakkā upasaṅkamituṁ, sakalarukkho[16] mūlato paṭṭhāya sattahi lohajālehi parikkhitto, koṭisahassā[17] kumbhaṇḍarakkhasā rakkhanti, tehi diṭṭhassa jīvitaṁ[18] nāma n'atthi, kappaṭṭhānaggiavīcimahānirayasadisaṁ[19] ṭhānaṁ, mā tattha patthanaṁ karīti". „Sace tumhe na gacchatha mayhaṁ[20] ṭhānaṁ ācikkhathā" 'ti. „Tena hi asukena ca[21] asukena ca ṭhānena[22] yāhīti". So tehi ācikkhitavasena[23] suṭṭhu[24] maggaṁ upadhāretvā taṁ ṭhānaṁ gantvā divā attānaṁ adassetvā majjhimayāmasamanantare rakkhasānaṁ niddokkamanasamaye abbhantarambassa[25] santikaṁ[26] gantvā ekena mūlantarena saṇikaṁ abhirūhituṁ ārabhi, lohajālaṁ kiliti[27] saddaṁ

---

[1] B[d] ambaphalaṁ. [2] B[d] -jaṁ. [3] B[c] -rapāṇakaṁ, B[d] -rāpāna. [4] B[c] pakkhaṁsu. [5] B[d] ṭhapetvā. [6] B[c] -tehi. [7] B[d] -rambo. [8] B[d] atthīti. [9] C[c] -ya. [10] B[d] add vacanaṁ. [11] C[a] omits āhaṁsu. [12] C[a] omits aham. [13] B[d] add vutte taṁ sukagaṇā āhaṁsu samma. [14] C[a] B[d] -ekha. [15] B[d] -sa. [16] C[a] B[d] -sa. [17] B[d] add taṁ. [18] C[a] B[c] omit ena asukena ca, B[d] asuka. [19] C[a] adds ca. [20] B[d] -neva. [21] B[d] suṭṭhuṁ. [22] B[d] -tarassa. [23] B[d] -ka. [24] B[d] kiriti.

akāsi, rakkhasā pabujjhitvā sukapotakaṃ disvā „ambacoro'ti ti gahetvā kammakaraṇaṃ saṃvidahiṃsu. Eko „mukhe pakkhipitvā gilissāmi nan" ti āha, aparo „hatthehi maddityā pujjitvā[2] vippakirissāmīti'", aparo „dvedhā phāletvā aṅgāresu pacitvā khādissāmīti". So tesaṃ kammakaraṇasaṃvidhānaṃ sutvāpi asantassitvā[4] va te rakkhase āmantetvā „ambho rakkhasā, tumhe kassa manussā" ti āha. „Vessavaṇamahārājassā" 'ti. „Ambho, tumhe pi ekassa rañño va manussā, ahaṃ pi rañño va manusso, Bārāṇasīrājā maṃ abbhantarambaphalatthāya[5] pesesi', sv-āhaṃ[7] tatth' eva attano rañño jīvitaṃ datvā āgato, yo hi attano mātāpitunnaṃ c' eva sāmikassa ca atthāya jīvitaṃ pariccajati so devaloke yeva nibbattati, tasmā ahaṃ pi imamhā tiracchānayoniyā muccitvā[9] devaloke nibbattissāmīti" vatvā tatiyaṃ gāthaṃ āha:

45 3. Bhattiṃ atthe parakkanto yaṃ ṭhānaṃ adhigacchati
sūro attapariccāgī labhamāno bhavāmʼ ahaṃ ti. 93.

Tattha bhattiratthe ti bhattādīhi bharaṇakā posanakā[10] pitā mātā sāmiko ca iti[11] tividhassa porassa[12] bhattu atthāya, parakkanto ti parakkamaṃ karonto vāyamanto[13], yaṃ ṭhānaṃ adhigacchatīti yaṃ sukhakiriyaṃ yesaṃ vā labhaṃ vā saggūpapattiṃ[14] vā adhigacchatīti[15], sūro ti sūbbīra vikkamasampanno, attapariccāgīti kāye ca jīvite ca nirapekkho hutvā assa[16] tividhassa pi bhattu atthe[17] attānaṃ pariccajanto, labhamāno bhavāmahaṃ ti yaṃ so evarūpo sūro devasampattiṃ vā manussasampattiṃ vā labhati ahaṃ pi[18] labhamāno bhavāmīti[19], tasmā hāsa va me ettha na tāsa, kiṃ maṃ[20] tumhe tāsetha 'ti.

Evaṃ so imāya gāthāya tesaṃ dhammaṃ desesi. Te tassa dhammaṃ[21] sutvā pasannacittā „dhammiko esa, na sakkā māretuṃ, vissajjetha[22] nan" ti vatvā sukapotakaṃ vissajjetvā „ambho sukapotaka, mutto si, amhākaṃ hatthato sotthinā

[1] B[bd] add yan. [2] B[b] bhaphusitvā, B[d] sussivā. [3] B[bd] -mi nan ti. [4] B[bd] asantāsetvā [5] B[bd] -ranabatthāya. [6] B[bd] pesitvā. [7] B[d] aham, B[b] ayaṃ. [8] B[d] sacitvā. [9] B[b] bhattā muccati takkariki bharaṇaposakā, B[d] tatti vuccati bhattādīhi bharaṇaposaka. [10] B[b] pitā sāmiko cakkati. [11] B[b] pañcī, B[d] pañcassa [12] B[bd] omits vāyamanto [13] B[bd] saggaṃ. [14] B[bd] -ati [15] B[bd] tassa. [16] B[bd] -ssa. [17] B[bd] atthāya. [18] C[a] aham pi va, B[b] ahaṃ hi, B[d] ahaṃ vi tam hi. [19] B[bd] -mi. [20] C[a] omit maṃ. [21] B[d] dhammakathaṃ. [22] B[b] vissajjema

gacchā[1]" 'ti āhaṃsu. „Mayhaṃ āgamanaṃ mā tucchaṃ karotha, dethā me ekaṃ ambaphalan" ti'. „Suvapotaka, tuyhaṃ ekaṃ phalaṃ[2] dātuṃ nāma na bhāro, imasmiṃ pana rukkhe ambāni aṃketvā gahitāni, ekaṃ phalaṃ asamente aṃhākaṃ jīvitaṃ[3] n' atthi, Vessavaṇena hi kujjhitvā sakiṃ olokite tattakapāle pakkhittatilā viya kumbhaṇḍasahassaṃ[4] bhijjitvā vippakiriyati[5], tena te dātuṃ na sakkoma, labhanaṭṭhānaṃ[6] pana[7] ācikkhissāmā" 'ti. „Yo koci detu, phalen' eva me attho, labhanaṭṭhānaṃ[8] ācikkhathā" 'ti. „Etassa[9] Kañcanapabbatajālassa antare Jotiraso nāma tāpaso aggiṃ juhamāno[10] Kañcanapattiyā[11] nāma paṇṇasālāya[12] vasati Vessavaṇassa kuṭūpako, Vessavaṇo tassa nibaddhaṃ cattāri phalāni[13] pesetī', tassa santikaṃ gacchā[14]" 'ti. So „sādhū" 'ti sampaṭicchitvā tāpasassa[15] santikaṃ gantvā vanditvā ekamantaṃ aṭṭhāsi. Atha naṃ tāpaso „kuto āgato sīti" pucchi. „Bārāṇasīraññō santikā" ti. „Kimatthāya āgato sīti". „Sāmi, aṃhākaṃ raññō deviyā abbhantarambapakke[16] dohaḷo uppanno, tadatthaṃ āgato 'mhi, rakkhasā pana me sayaṃ[17] ambapakkaṃ adatvā tumhākaṃ santikaṃ pesesuṃ" ti. „Tena hi nisīda, labhissasīti". Ath' assa Vessavaṇo cattāri phalāni pesesi. Tāpaso tato dve paribhuñji, ekaṃ sukapotakassa khādanatthāya adāsi, tena tasmiṃ khādite ekaṃ phalaṃ sikkāya[18] pakkhipitvā sukassa gīvāya paṭimuñcitvā[19] idāni gacchā[20]" 'ti sukapotakaṃ visajjesi. So taṃ āharitvā deviyā adāsi. Sā taṃ khāditvā dohaḷaṃ paṭippassambhesi[21], tatonidānaṃ pan' assā puttō nāhosi.

---

[1] Bⁱᵈ gacchāhi. [2] Cᵇᵉ -laṃ, omitting ti. [3] Bⁱᵈ aṃbaphalaṃ. [4] so Cᵇ, Cᵉ - - asamente - -, Bⁱ aṃbāni gaṇṭāni tāni āgantvā gahetvā na gaṇṭāni akaṃsu phale apassante jīvitaṃ, Bⁱᵈ aṃbāni g. t. ā. g. na gahitāni e. ph. a. aṃhākaṃ jīvitaṃ. [5] Bⁱᵈ -ate. [6] Bⁱ vippatikiriyanti, Bⁱᵈ vippakiriyanti. [7] Cᵇᵉ -naṃ, Bⁱᵈ tadhaṭṭhānaṃ. [8] Bⁱᵈ omit pana. [9] Bⁱ labhaṭṭhānaṃ, Bⁱᵈ naṃ na labhamānaṭṭhānaṃ. [10] Bⁱᵈ ahaṃsu. [11] Cᵇ dūha-. [12] Bⁱ -paṭṭiya, Bⁱᵈ kañcanapaṭṭiyā. [13] Bⁱᵈ -yaṃ. [14] Bⁱᵈ aṃbapha-. [15] Bⁱᵈ pesesi. [16] Bⁱᵈ gacchāhi. [17] Bⁱᵈ tassa. [18] Bⁱᵈ -rasamba-. [19] Bⁱᵈ mayhaṃ in the place of me sayaṃ. [20] Bⁱ sikkhāya. [21] Cᵇ pari-, Bⁱᵈ omit s. g. p. [22] Bⁱᵈ gacchatha. [23] Bⁱᵈ paṭipassaṃbhi.

Satthā imaṁ desanaṁ[1] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā devī Rāhulamātā ahosi, suko Ānando, anupapakkhadāyako tāpaso[2] Sāriputto, ayyāne vutthatāpaso pana ahaṁ evā" 'ti. Abbhantarajātakaṁ[3].

2. Seyyajātaka.

Seyyaṁso seyyaso hoti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ Kosalarāññο amaccaṁ ārabbha kathesi. So kira rāññο tahūpakāro sabbakiccanipphādako[4] ahosi. Rājā „tahūpakāro me ayan" ti tassa mahantaṁ yasaṁ adāsi. Taṁ asahamānā aññe rāññο pesuññaṁ upasaṁharitvā taṁ[5] paribhedesuṁ[6]. Rājā tesaṁ vacanaṁ saddahitvā dosaṁ anupaparikkhitvā va taṁ sīlavantaṁ niddosaṁ saṁkhalikabandhanena[7] bandhitvā[8] bandhanāgāre pakkhipāpesi. So tattha ekako vasanto sīlasampattiṁ nissāya cittekaggataṁ labhitvā ekaggacitto saṁkhāre sammasitvā sotāpattiphalaṁ pāpuṇi. Ath' assa[10] rājā aparabhāge[11] niddosabhāvaṁ ñatvā saṁkhalikabandhanaṁ bhindāpetvā[12] purimayasato mahantataraṁ yasaṁ adāsi. So „Satthāraṁ vandissāmīti" bahuṁ[13] gandhamālādiṁ[14] ādāya vihāraṁ gantvā Tathāgataṁ pūjetvā vanditvā ekamantaṁ nisīdi. Satthā tena saddhiṁ paṭisanthāraṁ karonto „anattho[15] kira te[16] uppanno ti asuṁhā" 'ti āha. „Āma bhante uppanno[17], ahaṁ pana tena anatthena[18] atthaṁ[19] akāsiṁ, bandhanāgāre nisīditvā sotāpattiphalaṁ nibbattesiṁ[20]", ti. Satthā „na kho upāsaka tvaṁ ñeva anatthena atthaṁ[21] āhari, porāṇakapaṇḍitāpi attano anatthena atthaṁ[22] āhariṁsu yevā" 'ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchismiṁ[23] nibbattitvā vayappatto Takkasilāya[24] sippāni[25] uggahetvā[26] pitu accayena rajje patiṭṭhāya dasarājadhamme akopento[27] dānaṁ deti[28] sīlaṁ rak-

[1] Bld dhammade-. [2] Bl tasi, Bld omits tāpaso. [3] Bl adds paṭhamaṁ, Bld paṭhamaṁ. [4] Bld pana. [5] Cb -kiccaniṭṭhā-, Bld -kiccasiṭṭhā-. [6] Bl adds pana. [7] Bld -bhindisu. [8] Bld saṁkhalikā-. [9] Bld bandhāpetvā. [10] Bl atha. [11] Bld add tassa. [12] Bl -khattāpetvā, Bd chindā-. [13] Bld bahu. [14] Bld -ādīhi. [15] Bld anattho. [16] Bld je. [17] Bld add ti. [18] Bl anattena. [19] Bl attaṁ. [20] Bld nippattomhi. [21] Bl anatthena attaṁ. [22] Bld kucchimhi. [23] Bld -yaṁ. [24] Bld sabbasippaṁ. [25] Bld uggaṇhitvā. [26] Bld -dhammena rajjaṁ kārenta. [27] Bld paṭisesiṁsu.

khaṭi uposathaṃ[1] karoti. Aṭh'assa[2] eko[3] amacco antepure padussi. Pālamūlakādayo ñatvā „asukaamacco[4] antepure paduṭṭho“ ti rāññe ārocesuṃ. Rājā pariganhāpento[5] yathāsabhāvato ñatvā taṃ pakkositvā[6] „mā maṃ ito paṭṭhāya upaṭṭhahīti“[7] nibbisayaṃ[8] akāsi. So gantvā aññatarasāmantarājānaṃ[9] upaṭṭhahīti sabbaṃ vatthuṃ heṭṭhā Mahāsīlavajātake kathitasadisaṃ[10] eva. Idhāpi so rājā tikkhattuṃ vīmaṃsitvā tassa amaccassa vacanaṃ saddahitvā „Bārāṇasirajjaṃ ganhissāmīti“[11] mahantena parivārena rajjasīmaṃ pāpuṇi[12]. Bārāṇasirāñño pañcasatamattā[13] mahāyodhā taṃ pavattiṃ ñatvā „deva asuko nāma kira rājā 'Bārāṇasirajjaṃ ganhissāmīti' janapadaṃ bhindanto āgacchati, etth' eva gantvā[14] ganhissāmā“ 'ti āhaṃsu. „Mayhaṃ paravihiṃsāya[15] laddhena rajjena kiccaṃ n' atthi, mā kiñci karittha“ 'ti[16]. Corarājā āgantvā nagaraṃ parikkhipi. Puna amaccā rājānaṃ upasaṅkamitvā „deva, mā evaṃ karittha, ganhāma nan“ ti āhaṃsu. Rājā „na labbhā kiñci kātuṃ, nagaradvārāni vivarathā“[17] 'ti vatvā sayaṃ[18] amaccaparivuto[19] mahātale pallaṅke nisīdi. Corarājā catusu dvāresu manusse pāteto[20] nagaraṃ pavisitvā pāsādaṃ abhiruyha amaccaparivutaṃ rājānaṃ gāhāpetvā saṅkhalikāhi bandhāpetvā bandhanāgāre pakkhipāpesi. Rājā bandhanāgāre nisinno va corarājānaṃ mettāyanto mettajjhānaṃ uppādesi. Tassa mettānubhāvena[21] corarāñño kāyo dāho[22] uppajji, sakalasarīraṃ yamakaukkāhi jhāpiyamānaṃ viya jātaṃ, so mahādukkhābhitunno „kin nu kho kāraṇan“ ti pucchi. „Tumhe silavantaṃ rājānaṃ bandhanāgāre khipāpetha[23], tena vo idaṃ[24] dukkhaṃ uppannaṃ bhavissatīti“. So gantvā Bodhisattaṃ khamāpetvā „tumhākaṃ rajjaṃ tumhākaṃ eva hotū“ 'ti rajjaṃ

[1] Bᵉᵍ uposathakammaṃ. [2] Cᵇ athassa eko, Bᵍ athako. [3] Bᵍ asukamacco. [4] Bᵍ pariganhanto. [5] Bᵍ -pāpetvā. [6] Cᵇ Bᵍ upaṭṭha-. [7] Bᵍ nibbisatiyaṃ. [8] Bᵍ -rāsa-. [9] Bᵍ kathitaṃ. [10] Bᵍ sampā-. [11] Bᵍ satta sata- [12] Bᵍ omit gantvā. [13] Bᵍ parahiṃ-. [14] Bᵍ ādā ākā. [15] Bᵍ ādā pana. [16] Bᵍ amacca- [17] Bᵍ gaṇhanto, Bᵉ gaṇanto. [18] Bᵍ mettaya uma- [19] Bᵍ jā-. [20] Bᵍ pakkhipetha. [21] Bᵍ so tato.

tass' eva niyyādetvā „ito paṭṭhāya tumhākaṃ paccatthikā[1] mayhaṃ[2] bhārā[3]“ ti vatvā duṭṭhāmaccasesa[4] rājānaṃ[5] karitvā[6] attano nagaraṃ eva gato. Bodhisatto alaṃkatamahātale samussitasetacchatte[7] pallaṅke nisinno parivāretvā[8] nisinnehi amaccehi saddhiṃ sallapanto[9] purimā dve gāthā avoca:

1. Seyyaṃso seyyaso hoti yo seyyaṃ upasevati,
ekena[10] sandhiṃ katvāna sataṃ vajjhe amocayiṃ[11]. 94.

2. Tasmā sabbena lokena[12] sandhiṃ katvāna ekako
pecca saggaṃ na gaccheyya[13], idaṃ sunotha[14] Kāsayo[15]
ti. 95.

Tattha seyyaṃso seyyaso hoti yo seyyaṃ upasevatī ti uttamuttamadhammasaṅkhātaṃ seyyo[16] atisetṭho[17] asī ti seyyaṃso kusaladhammasannissito[17] poggalo yo[18] punappuna[19] taṃ seyyaṃ kusaladhammabhāvanaṃ[20] kusalābhiratiṃ vā uttamapoggalaṃ upasevati so seyyaso hoti pasaṃsataro ca hoti, ekena[21] sandhiṃ katvāna sataṃ vajjhe amocayiṃ[22] ti tadaminā[23] c' etaṃ[24] veditabbaṃ: ahaṃ hi[24] seyyaṃ mettābhāvanaṃ[25] upasevanto tāya mettābhāvanāya[26] ekena cittañña saddhiṃ santhavaṃ[27] katvā mettābhāvanaṃ ghatetvā tumhe sataṃ[28] vajjhe[29] amocayiṃ. Dutiyapāṭhe attho: yasmā ahaṃ ekena saddhiṃ ekako[30] mettābhāvanāsandhiṃ[31] katvā tumhe vajjhappatte sataṃ[32] mocayiṃ[33] tasmā veditabbaṃ etaṃ, tasmā[34] sabbalokena saddhiṃ mettābhāvanāsandhiṃ[31] katvā[35] puggalo[36] paraloke saggaṃ na[37] gaccheyya, mettāya hi upacāraṃ kāmāvacare paṭisandhiṃ deti, āpannā Brahmaloke idaṃ mama vacanaṃ sabbe pi tumhe Kāsiraṭṭhavāsino sunāthā 'ti.

Evaṃ Mahāsatto mahājanassa mettābhāvanāya guṇaṃ vaṇṇetvā[38] dvādasayojanike Bārāṇasīnagare setacchattaṃ[39] pahāya Himavantaṃ pavisitvā isipabbajjaṃ pabbaji.

---

[1] Bⁱᵈ -ko. [2] Bⁱᵈ ma. [3] Bⁱᵈ -ro. [4] Bⁱᵈ padu-. [5] Cᵉ Bⁱᵈ rājānaṃ, Cᵒ rājānaṃ corr to -naṃ. [6] Bⁱᵈ kāretvā. [7] Bⁱᵈ -tacchatte. [8] Bⁱᵈ omit parivāretvā. [9] Bⁱᵈ -panto. [10] Bⁱᵈ etena. [11] Bⁱ amodayi, Bᵈ amodayī. [12] Bⁱᵈ lokena sabbena. [13] Cᵉᵉ na gaccheyya, Bᵈ nigaccheyya, Bⁱ omits na. [14] Bⁱᵈ suṇa-. [15] Bⁱᵈ kāsayā. [16] Cᵉᵉ seyyena. [17] Bⁱᵈ -masisita. [18] Bⁱᵈ so. [19] Bⁱᵈ -nnaṃ. [20] Bᵈ addā vā. [21] Bⁱ etena. [22] Bⁱᵈ amodayī. [23] Bⁱᵈ imināpetaṃ. [24] Bⁱ kahaṃ upari, Bᵈ ahañca. [25] Bⁱᵈ mettā-. [26] Cᵒ Bⁱᵈ mettā-. [27] Bⁱᵈ omit santhavaṃ. [28] Bⁱ sattasataṃ, Bᵈ sattasataṃ. [29] Cᵉᵉ vajjhā, Dᵉ dhamme, Bᵈ bajjhe. [30] Bⁱ adda va, Bᵈ va. [31] Bⁱᵈ -nāyasaddhiṃ. [32] Bⁱ sasajane, Bᵈ sattasataṃ. [33] Bⁱ mocesi, Bᵈ mocesī. [34] Cᵉᵉ kasmā. [35] Cᵉᵉ kate, Bⁱᵈ katvāna ekako. [36] Bⁱᵈ addā pecca. [37] Bⁱᵈ ni. [38] Bⁱᵈ sañcan-. [39] Bⁱᵈ setacha-.

Satthā abhisambuddho[1] hutvā tatiyaṃ gāthaṃ āha:

3. Idaṃ vatvā mahārājā Kaṃso Bārāṇasiggaho
dhanuṃ tūṇiñ ca[2] nikkhippa sammāsamaṃ ajjhupāgamīti. 91.

Tattha mahanto rājā[3] mahārājā, Kaṃso iti tassa nāmaṃ[4], Bārāṇasiṃ gahetvā ajjhāvasanato Bārāṇasiggaho, so rājā idaṃ vacanaṃ vatvā dhanuñ ca tūṇiñ ca[5] nikkhippa pahāya[6] chaḍḍetvā sīlasaṃyamaṃ upaguto[7] jhānaṃ uppādetvā sparihiñjhāno Brahmaloke upapanno ti.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā corarājā Ānando ahosi, Bārāṇasirājā pana aham evā" 'ti. Seyyajātakaṃ[8].

3. Vaḍḍhakisūkarajātaka.

Varaṃ varaṃ tvan ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto Dhanuggahatissattheraṃ[9] ārabbha kathesi. Pasenadirañño pitā Mahākosalo Bimbisārarañño dhītaraṃ[10] Kosaladeviṃ dadamāno tassā nahānacuṇṇamūlaṃ[11] satasahassatthāyikaṃ[12] Kāsigāmaṃ[13] adāsi. Ajātasattunā pana pitari mārite Kosaladevī pi sokābhibhūtā kālam akāsi. Tato Pasenadirājā[14] cintesi: „Ajātasattunā pitā mārito, bhagini pi me sāmikaguṇena[15] sokena kālakatā, pitughātakassa corassa Kāsigāmaṃ[16] na dassāmīti" so taṃ[17] Ajātasattussa na adāsi. Taṃ gāmaṃ nissāya tesaṃ dvinnaṃ pi kālena kālaṃ yuddhaṃ hoti. Ajātasattu taruṇo samattho, Pasenadi mahallako yeva, so abhikkhaṇaṃ parajjhati[18], Mahākosalassa[19] pi manussā yebhuyyena parājitā. Atha rājā „mayaṃ[20] abhiṇhaṃ parajjhāma[21], kiṃ nu kho kātabban" ti amacce pucchi. „Deva, ayyā nāma mantacchekā honti. Jetavanavihāre[22] bhikkhūnaṃ kathaṃ sutvā vaṭṭatīti". Rājā „tena hitāyaṃ[23] velāyaṃ[24] bhikkhūnaṃ kathāsallāpaṃ sunāthā" 'ti carapurise[25] āṇāpesi. Te tato paṭṭhāya tathā akaṃsu. Tasmiṃ pana kāle dve mahallakattherā[26] vihārapaccante paṇṇasālāyaṃ vasanti Uttatthero[27] ca Dhanuggahatissat-

---

[1] Bᵈ sammāsam-. [2] Bᵈ tuṇiñ ca. [3] Bᵈ adds ti. [4] Bᵈ add kāsirājā ti. [5] Bᵈ tuṇiñca, and add sannāhikhattaṃ tondiñca. [6] Bᵈ ohāya. [7] Bᵈ add pabbajito pabbajitvā ca pana. [8] Cᵇᵉ seyyaṃ, Bᵈ add dutiyaṃ. [9] Bᵈ add nāma. [10] Bᵈ adds videhi nāma, Bᵈ vedehi. [11] Bᵈ -cuṇṇaṃ mūlaṃ. [12] Bᵈ -sahassaṃ. [13] Bᵈ kāsikagā-. [14] Bᵈ p. kosalarājā. [15] Bᵈ sāmike kālaṅkate tena. [16] Bᵈ kāsikagāmakaṃ. [17] Cᵇᵉ tassa. [18] Bᵈ parājeti. [19] Bᵈ -ssa. [20] Cᵇᵉ mayāṃ, Cᵈ mayā, Bᵈ mayhaṃ. [21] Bᵈ ajarajjhāma. [22] Bᵈ -nevi-. [23] Bᵈ -ya. [24] Bᵈ rasmapo-, Bᵈ rasikapu- [25] Bᵈ -kātheraṃ. [26] Bᵈ datta-.

thero ca. Tesu Dhanuggahatissatthero paṭhamāyāme pi[1] majjhimayāme pi niddāyitvā[2] pacchimayāme pabujjhitvā ummukkāni potheṭvā[3] aggiṃ jāletvā nisinnako[4] āha: „bhante Uttattherā[5]" 'ti. „Kiṃ bhante Tissattherā" 'ti. „Niddāyasi no tvaṃ[6]" ti. „Aniddāyantā[7] kiṃ karissāmā" 'ti. „Uṭṭhāya tāva nisīdathā" 'ti. So uṭṭhāya nisinno taṃ Uttattheraṃ[8] „ayaṃ te lālu mahodara-Kosalo ekapiṭṭhiyaṃ[9] bhattaṃ eva[10] pātiṃ karoti, yuddhavicāraṇaṃ pana kiñci na jānāti. parājito parājito[11] tv-eva[12] dāpetīti". „Kiṃ pana kātuṃ vaṭṭatīti". Tasmiṃ khaṇe te pana[13] carapurisā[14] tesaṃ kathaṃ sutvāna aṭṭhaṃsu. Dhanuggahatissatthero yuddhaṃ vicāresi: „bhante, yuddho nāma[15] padumavyūho[16] cakkavyūho[17] sakaṭavyūho[18] ti tayo vyūhā[19] honti. Ajātasattuṃ gahetukāmena aññe nāma pabbatakucchismiṃ dvīsu pabbatabhittīsu[20] manusse ṭhapetvā purato dubbalalaṇḍaṃ dassetvā pabbatantaraṃ paviṭṭhabhāvaṃ jānitvā[21] paviṭṭhamaggaṃ occhinditvā[22] purato ca pacchato ca uḷḷhosu pabbatabhittīsu[23] vaggitvā ummāretvā[24] khippe patitamacchaṃ[25] viya antomuṭṭhiyaṃ maṇḍukapotakaṃ[26] viya ca katvā sakkā assa taṃ gahetuṃ" ti. Carapurisā[27] taṃ vacanaṃ[28] sutvāna rañño āroesuṃ. Taṃ sutvā rājā saṅgāmabheriṃ pahārāpetvā[29] gantvā sakaṭavyūhaṃ[30] katvā Ajātasattuṃ jīvagāhaṃ gāhāpetvā attano dhītaraṃ Vajirakumāriṃ[31] bhāgineyyassa datvā Kāsigāmakaṃ[32] tassā[33] nahānamūle[34] katvā datvā uyyojesi. Sā pavatti bhikkhusaṅghe pākaṭā jātā. Ath' ekadivasaṃ[35] dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso Kosalarājā kira Dhanuggahatissassa[36] vicāraṇāya Ajātasattuṃ jini[37]". Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā[38]" ti pucchitvā „imāya nāma" ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Dhanuggahatisso yuddhavicāraṇāya cheko yevā" 'ti vatvā atītaṃ āhari:

---

[1] C[s] omit pi. [2] C[s] omit niddāyitvā. [3] B[1] yodhetvā, B[2] sodhetvā. [4] B[1] add va. [5] B[1] datta-. [6] B[1] kiṃ niddāyasīti nisinno tvaṃ, B[2] kiṃ niddāyasīnaṃ taṃ. [7] B[1] niddāyanto, B[2] niddāyantā. [8] B[1] nisinno bhante ti dattathera. [9] B[1] pitthibhattabhattaṃ. [10] B[1] pūtiṃ eva. [11] B[1] only one parājito. [12] C[s] tavava, C[s] tvova corr. to tvevava, B[1] tvevava. [13] B[1] omit pana. [14] B[1] varaka-. [15] B[1] add tividho. [16] B[1] -byūho. [17] B[1] -byūho. [18] C[s] B[1] -byū. [19] B[1] dubbalaṃ. [20] B[1] ajjhāpetvā. [21] B[1] occhitvā. [22] C[s] -laṃ. [23] C[s] B[1] ummā-. [24] B[1] jāle pakkhittamacchaṃ. [25] B[1] saṭapo-. [26] B[1] carana-, B[2] caraka- [27] B[1] kāsaṃ. [28] B[1] vicāpetvā. [29] C[s] B[1] -byūhaṃ. [30] B[1] add nāma. [31] B[1] kāsiṭṭhānaṃ. [32] C[s] tassa. [33] B[1] -laṃ. [34] B[1] add bhikkhū. [35] B[1] -tissattheraṃ. [36] B[1] jinārīti.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto araññe rukkhadevatā hutvā nibbatti. Tadā Bārāṇasiṃ nissāya niviṭṭhā[1] vaḍḍhakigāmakā. Eko vaḍḍhaki[2] dantatthāya[3] araññaṃ gantvā āvāṭe patitaṃ sūkarapotakaṃ disvā[4] gharaṃ netvā paṭijaggi. So vuddhippatto[5] mahāsarīro vaṃkadāṭho ācārasampanno ahosi, vaḍḍhakinā puṭṭhattā[6] pana vaḍḍhakisūkaro tv-eva paññāyi. Vaḍḍhakissa rukkhatacchanakāle tuṇḍena rukkhaṃ parivatteti[7] mukhena ḍasitvā vāsipharasūni khādanamuggare āharati kājasuttakoṭiyaṃ gaṇhāti. Atha so vaḍḍhaki „kocid' eva naṃ khādeyyā“ 'ti bhayena netvā araññe vissajjesi. So pi araññaṃ pavisitvā khemaṃ vasanaphāsukaṭṭhānaṃ[8] olokento ekaṃ pabbatantare mahantaṃ girikandaraṃ addasa sampannakandamūlaphalaṃ phāsukaṃ vasanaṭṭhānaṃ. Anekasatasūkarā[9] taṃ disvā tassa santikaṃ agamiṃsu[10]. So pi te āha: „ahaṃ tumhe va oloketo carāmi[11]“, tumhe ca[12] mayā diṭṭhā, idañ ca ṭhānaṃ ramaṇīyaṃ, aham pi dāni[13] idh' eva vasissāmīti“. „Saccaṃ imaṃ ṭhānaṃ ramaṇīyaṃ, parissayo pan' ettha atthīti“. „Aham pi tumhe disvā etaṃ aññāsiṃ[14]“, evaṃ gocarasampanne ṭhāne vasantānaṃ tesaṃ[15] sarīresu maṃsalohitaṃ n'atthi, kiṃ[16] pana vo ettha bhayan“ ti. „Eko vyaggho[17] pāto va āgantvā diṭṭhadiṭṭhaṃ yeva[18] gahetvā gacchatīti“. „Kiṃ[19] pana so[20] nibaddhaṃ gaṇhāti udāhu antarantarā“ ti. „Nibaddhaṃ gaṇhātīti“. „Kati pana te vyagghā[21]“ ti. „Ekako yevā“ 'ti. „Ettakā tumhe ekassa[22] na sakkothā“ 'ti. „Āma na sakkomā“ 'ti. „Aham[23] taṃ gaṇhissāmi, kevalaṃ tumhe mama vacanaṃ karotha, so vyaggho[24] kahaṃ vasatīti“. „Etasmiṃ[25] pabbate“ ti. So rattiṃ yeva sūkare carāpetvā yuddhaṃ[26] vicārento „yuddhaṃ

---

[1] Bḍ niviṭṭha. [2] Bḍ -ki. [3] Bḍ dabbatthāya. [4] Bḍ add taṃ. [5] Bḍ vuḍḍhi-. [6] Bḍ puṭṭhattā. [7] Bḍ -vaṭṭesi. [8] Bḍ khemaṃ pana phāsu- [9] Bḍ -sūkarasahassāni te sūkarā. [10] Bḍ gamaṃsu, Bḍ āgamaṃsu. [11] Bḍ vica- [12] Bḍ api ca nesa to the place of tumhe ca. [13] Bḍ idāni. [14] Cb aññāsiṃ. [15] Cb vo. [16] Cbe kiṃ. [17] Bḍ by- [18] Bḍ yaṃ vā taṃ vā. [19] Cb kiṃ. [20] Cb panesa. [21] Bḍ add yujjhituṃ. [22] Cbe ahaṃ. [23] Bḍ ekasmiṃ. [24] Be add ñeva.

nāma padumavyūhacakkavyūhasakaṭavyūhavasena[1] tividhaṃ hotīti" vatvā padamavyūhavasena[2] vicāresi, so hi bhūmisamaṃ jānāti, tasmā „imasmiṃ ṭhāne[3] yuddhaṃ vicāretuṃ vaṭṭatīti" sūkarapillake[4] mātare[5] ca tesaṃ majjhaṭṭhāne ṭhapesi, tā[6] āvijjhitvā[7] vajjhasūkariyo tā āvijjhitvā[8] potasūkare te āvijjhitvā[9] daharasūkare[10] te āvijjhitvā[11] dighadāṭhasūkare te āvijjhitvā[12] yuddhasamatthe balavabalavasūkare[13] dasadasavisativisatijane[14] tasmiṃ ṭhāne[15] balagumbaṃ katvā ṭhapesi. Attano ṭhitaṭṭhānassa purato ekaṃ parimaṇḍalaṃ āvāṭaṃ khaṇāpesi, pacchato ekaṃ kullakasaṇṭhānaṃ[16] anupubbaninnaṃ pabbhārasadisaṃ. Tassa saṭṭhisattatimatte yodhasūkare ādāya tasmiṃ tasmiṃ ṭhāne „mā bhāyittha" 'ti kammaṃ vicārentass' eva vicarato[17] aruṇaṃ uṭṭhahi. Vyaggho[18] uṭṭhāya „kālo" ti ñatvā gantvā tesaṃ sammukhā ṭhito[19] pabbatatale ṭhatvā akkhīni ummīletvā sūkare olokesi. Vaḍḍhakisūkaro „paṭiloketha[20] nan" ti[21] sūkarānaṃ saññaṃ adāsi. Te paṭilokesuṃ[22]. Vyaggho[23] mukhaṃ nibbethetvā[24] assasi[25], sūkarāpi tathā kariṃsu. Vyaggho[26] muttaṃ chaḍḍesi, sūkarāpi chaḍḍayiṃsu. Iti yaṃ yaṃ so karoti taṃ taṃ te paṭikariṃsu. So cintesi: „pubbe sūkarā mayā olokitakāle palāyantā palāyituṃ pi na sakkonti, ajja apalāyitvā mama paṭisattu[27] hutvā mayā kataṃ eva paṭikarontī[28], ekasmiṃ[29] bhūmibhāge ṭhito eko nesaṃ[30] sadisadahako[31] pi[32] atthi, ajja mayhaṃ tassa[33] jayo na paññāyatīti" so nivattitvā attano vasanaṭṭhānaṃ eva agamāsi. Tena pana gahitamaṃsakhādako eko kūṭajaṭilo atthi, so taṃ tucchabatthaṃ eva āgacchantaṃ disvā tena saddhiṃ sallapanto paṭhamaṃ gāthaṃ āha:

---

[1] B[bd] -byūha-. [2] B[bd] add tam. [3] B[bd] -pitero ca. [4] B[bd] -ro. [5] B[bd] te. [6] C[bd] avi-. [7] C[a] avi-. [8] B[d] jiyasū-, B[bd] jarasū-. [9] C[a] balavabalasū-, B[b] balavatarasū-, B[d] phalavatarasū-. [10] C[b] dasadasavisatijane, B[b] dasavisatisajane, B[d] dasavisatisajane. [11] B[bd] gumbaṭṭhāne. [12] B[bd] kullakasa-. [13] B[d] kammaṃ vicārato, B[b] kammaṃ vicāreto. [14] B[bd] by-. [15] C[ac] -ta. [16] B[bd] paṭi-. [17] B[bd] add vicāreto tesaṃ. [18] C[b] nibbāṭhetvā, B[b] uppādetvā, B[d] upāṭetvā. [19] C[a] assa, B[bd] assasi. [20] B[bd] paṭi-. [21] B[bd] -ttiṃ. [22] C[b] etasmiṃ. [23] B[bd] tesaṃ. [24] B[bd] add koci. [25] B[bd] omit pi. [26] C[a] B[bd] gatassa.

1. Varaṁ varaṁ tvaṁ nihanaṁ pure carī[1]
asmiṁ padese abhibhuyya sūkare,
so dāni eko vyapagamma[2] jhāyasi,
balaṁ nu te vyaggha na c' ajja[3] vijjatīti. 97.

Tattha varaṁ varaṁ tvaṁ nihanaṁ pure carī[1] asmiṁ padese abhibhuyya sūkare ti ambho vyaggha[4] tvaṁ[5] pubbe[6] imasmiṁ padese sabbasūkare abhibhavitvā imesu sūkaresu varaṁ tvaṁ uttamuttamasūkarāṁ[7] nihanaṁto vicari, so dāni eko vyapagamma[8] jhāyasīti so tvaṁ idāni aññaṁ sūkaraṁ agahetvā ekako[9] apagantvā jhāyasi pajjhāyasi, balaṁ nu te vyaggha[10] na tajje vijjatīti ambho vyaggha ajja kāyabalaṁ u atthīti.

Taṁ sutvā vyaggho[4] dutiyaṁ gāthaṁ āha:

2. Ime sudaṁ[11] yanti disodisaṁ pure
bhayaddditā lenagavesino[12] pathu,
te dāni saṁgamma rasanti[13] ekato,
yatthaṭṭhitā duppasah' ajja 'me mayā ti. 98.

Tattha sudaṁ[14] ti nipāto, ayaṁ pana saṁkhepattho: ime sūkarā pubbe mayi disā bhayena atthā pīḷitā attano lenagavesino[12] pathu[15] vāsiṁ katvā disodisaṁ[16] yanti, kuhiṁ taṁ disaṁ[17] abhimukhā palāyanti, te idāni[18] sabbe pi saṁgantvā ekato rasanti[19] nadanti[20] taṁ ca bhūmisaṁ upagatā, yatthaṭṭhitā[21] duppasahā dummaddayā[22] ajja me[23] mayā ti.

Ath' assa ussāhaṁ janento kūṭajaṭilo „mā bhāyi, gaccha tayi naditvā pakkhandante[24] sabbe bhītā bhijjitvā palāyissantīti" āha. Vyaggho' tasmiṁ ussāhaṁ janente sūro hutvā puna gantvā pabbatatale aṭṭhāsi. Vaḍḍhakisūkaro dvinnaṁ āvāṭānaṁ antare aṭṭhāsi. Sūkarā „sāmi mahācoro punāgato" ti āhaṁsu. „Mā bhāyatha[25], idāni naṁ[26] gaṇhissāmīti". Vyaggho' naditvā vaḍḍhakisūkarass' upari[27] pati[28]. Sūkaro tassa attano upari-

---

[1] C[as] -ram. [2] B[d] byyghamagamma, B[bd] byagghyapagamma. [3] C[s] vajja. [4] B[bd] by-. [5] B[bd] add pūre. [6] B[d] pubbam. [7] B[bd] -mam sū-. [8] B[d] byyghamagamā, B[bd] byagghyapagamma. [9] B[bd] add va. [10] C[s] tikhiṇaṁ, C[a] nakhiṇaṁ in the place of vyaggha, B[bd] byaggha. [11] B[d] imassukho, B[bd] imassutā. [12] B[bd] lenam-. [13] C[s] rayanti, B[b] vasantā, B[d] vasanti. [14] B[d] assukā, B[bd] assutā. [15] B[d] add ti. [16] C[s] -sā. [17] C[as] -sā. [18] B[bd] dāni. [19] B[b] vasanti, B[d] vasanti. [20] B[d] chappanti, B[bd] tiṭṭhanti. [21] so all four MSS. [22] B[bd] dujjayā. [23] B[bd] me. [24] B[d] pakkanta. [25] B[d] -yittha. [26] B[bd] amiṁ naṁ-. [27] B[d] -rassa upari. [28] B[d] pakkhandi.

patitakāle[1] parivattitvā vegena ujukaṁ[2] khatāvāṭe[3] pati. Vyaggho[4] vegaṁ sandhāretuṁ asakkonto upariuparibhāgena[5] gantvā kullakamukhassa tiriyaṁ khatāvāṭassa[6] atisaṁvādhamukhaṭṭhāne[7] patitvā puñjakato[8] viya ahosi. Sūkaro āvāṭā uttaritvā asani vegena gantvā vyagghaṁ[9] antarasatthimhi[10] dāṭhāya paharitvā yāva vakkapadesā[11] phāletvā pañcamadhuramaṁsaṁ[12] dāṭhāya palivethetvā[13] vyagghassa matthake āvijjhitvā „gaṇhatha tumhākaṁ paccāmittan“ ti ukkhipitvā[14] bahi āvāṭe chaḍḍesi[15]. Pathamāgatā[16] vyagghamaṁsaṁ[17] labhiṁsu, pacchā āgatā[18] „vyagghamaṁsaṁ[19] kīdisaṁ[20] hotīti“ tesaṁ mukhāni[21] upasiṅghantā vicariṁsu, sūkarā na tāva tussanti. Vaḍḍhakisūkaro tesaṁ iṅgitaṁ disvā „kiṁ nu kho tumhe na tussathā“ 'ti āha. „Sāmi, kiṁ etena vyagghena[22] ghātitena[23], aññe dasa[24] vyagghe[25] ānayanasamattho kūṭajaṭilo atthi yevā“ 'ti. „Ko nāmi eso“ ti[26]. „Eko dussīlatāpaso“ ti. „Vyaggho[27] pi mayā ghātito[28], so me kiṁ[29] pahoti, atha[30] gaṇhissāmanan“ ti sūkaraghaṭāya[31] saddhiṁ pāyāsi. Kūṭatapaso vyagghe[32] cirāyante „kiṁ nu kho sūkarā vyagghaṁ[33] gaṇhiṁsū“ 'ti paṭipathaṁ gacchanto[34] sūkare āgacchante disvā attano parikkhāraṁ ādāya palāyanto tehi anubaddho[35] parikkhāraṁ chaḍḍetvā vegena udumbararukkhaṁ abhirūhi[36]. Sūkarā „idāni 'mha[37] sāmi naṭṭhā[38], tāpaso palāyitvā rukkhaṁ abhirūḷho[39]“. „Kiṁ rukkhaṁ nāmā“ 'ti. „Udumbararukkhan“ ti. So „sūkariyo udakaṁ āharantu, sūkarapotakā[40] khanantu, dīghadāṭha sūkarā mūlāni chindantu, sesā parivāretvā rakkhantū[41]“ 'ti saṁvidahitvā tesu tathā karontesu sayaṁ udumbarassa ujukaṁ gata-

[1] Bⁱᵈ uparipatana-. [2] Cᵃ Bⁱᵈ -ka. [3] Bᵈᵉ khaṇante āvāte. [4] Bᵈᵉ by-. [5] Bᵈᵉ omit one upari. [6] Cᵃ khatam-, Bᶜ khaṇa-. [7] Bᵈᵉ -dhe-. [8] Bⁱᵈ puñjalikato. [9] Bᵉ antaravatthumhi, Bᵈᵉ omits a. [10] Bᵈᵉ -se. [11] Cᵃ para-. [12] Bᶜ pativedhetvā, Bᵈᵉ pativedhetvā. [13] Cᵃᵉ khi-. [14] Bᵈᵉ -ti. [15] Cᵃ -tam, Bᵈᵉ pathamāgatā. [16] Cᵃ tam. [17] Bᵈᵉ kimdise. [18] Bᵈᵉ mukham. [19] Bᵈᵉ khādituma. [20] Bᵈᵉ aññe pana, Cᵃ aññojjasa. [21] Bᶜ hyaggha, Bᵈᵉ hyaggho. [22] Cᵃᵉ omit ti. [23] Bᶜ -gito. [24] Cᵃᵉ kim. [25] Bᵈᵉ atha. [26] Bᶜ -gassa. [27] Bᵈᵉ add te. [28] Bᵈᵉ bandhito. [29] Bᵈᵉ -rūyhi. [30] Cᵉ mhi, Bᶜ omits mha. [31] Bᶜ duṭhā, Bᵈᵉ duṭha. [32] Bᶜ -ruyhiti, Bᵈᵉ -rūhiti. [33] Cᵉ -potā, Bᵈᵉ add pathavi. [34] Bᵈᵉ āra.

thūlamūlaṁ[1] pharasunā paharanto viya ekappahāraṁ eva[2] katvā udumbararukkhaṁ pātesi. Parivāretvā ṭhitasūkarā kūṭajaṭilaṁ bhūmiyaṁ pātetvā khaṇḍākhaṇḍaṁ[3] katvā yāva aṭṭhito[4] khādiṭvā vaḍḍhakisūkaraṁ udumbarakhandhe yeva nisīdāpetvā kūṭajaṭilassa paribhogasaṅkhena udakaṁ āharitvā abhisiñcitvā rājānaṁ karimsu, ekañ ca tarunasūkariṁ abhisiñcitvā tassa aggamahesiṁ akaṁsu. Tato paṭṭhāya kira yāv' ajjatanā rājāno udumbarabhaddapīṭhe nisīdāpetvā tīhi saṅkhehi[5] abhisiñcanti. Tasmiṁ vanasaṇḍe adhivatthā devatā nam[6] acchariyaṁ disvā ekasmiṁ khandhavivare[7] sūkarānaṁ abhimukhā hutvā tatiyaṁ gāthaṁ āha:

„Nam[8] atthu saṁghānaṁ samāgatānaṁ,
disvā sayaṁ sakhya[9] vadāmi abbhutaṁ
vyagghaṁ[10] migā yattha jighaṁsu dāṭhino
sāmaggiyā dāṭhabalesu muccare[11]" ti. 90.

Tattha namatthu saṁghānaṁ ti ayaṁ mama manasikāro samāgatānaṁ sūkarasaṁghānaṁ atthu, disvā sayaṁ sakhya[12] vadāmi abbhutaṁ ti idaṁ pubbe abhūtapubbaṁ abhūtaṁ sakhyaṁ[13] mittabhāvaṁ sayaṁ disvā vadāmi. vyagghaṁ[14] migā yattha jighaṁsu dāṭhino ti yattha ki nāma dāṭhino sūkarā migā vyagghaṁ jighaṁsu[15] ayaṁ eva so pāṭho. sāmaggiyā dāṭhabalesu muccare[16] ti yā esā dāṭhabalesu[17] sūkaresu sāmaggī ekajjhāsayatā[18] ekiyā[19] tāsu sāmaggiyā te dāṭhabalī pacchimitaṁ gahetvā ekiṁ manussabhāyā muttā ti attho.

Satthā imaṁ desanaṁ[20] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā Dhammaggahatisso vaḍḍhakisūkaro ahosi, rukkhadevatā aham evā" ti. Vaḍḍhaki-sūkarajātakaṁ[21].

4. Sirijātaka.

Yaṁ usukā saṁgharantīti[22]. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ siricorabrāhmaṇaṁ ārabbha kathesi. Imasmiṁ

[1] Bⁱᵈ omit ṁ. [2] Bⁱᵈ -reva. [3] Bⁱ khaṇḍikaṁ, Bᵈ khaṇḍākhaṇḍikaṁ. [4] Bⁱ aṭṭhikā, Bᵈ aṭṭhiko. [5] Bᵈ tiṁ. [6] Bᵈ tiṁ. [7] Bᵈ -vijjantare. [8] Bᵈ saṅkhyaṁ. [9] Bᵈ by-. [10] Bᵈ muñcare. [11] Cᵇ sakhyaṁ, Bᵈ saṅkhyaṁ. [12] Cᵇ saṁkhyaṁ, Bᵈ abhūtapubbasaṅkhyaṁ. [13] Dⁱ jighaṁsu. [14] Bᵈ muñcare. [15] Bⁱ omits muccare - - - ssu. [16] Cᵇ sāmaggiyā eka-, Bᵈ sāmaggī eka-. [17] Bᵈ omit tāya. [18] Bᵈ dhammade- [19] Bᵈ add tatiyaṁ. [20] Bᵈ saṅkhār-, Bⁱ saṅkhar-

jātake paccuppannavatthum heṭṭhā Khadiraṅgajātake vitthāritam eva. Idhāpi pana sā Anāthapiṇḍikassa ghare catutthe dvārakoṭṭhake vasanakamicchādiṭṭhidevatā[1] daṇḍakammaṃ karonti catupaṇṇāsahirañña-koṭiyo[2] āharitvā koṭṭhe pūretvā seṭṭhinā saddhiṃ sahāyikā ahosi. Atha naṃ so ādāya Satthu santikaṃ nesi. Satthā tassā dhammaṃ desesi. Sā dhammaṃ sutvā sotāpannā ahosi. Tato paṭṭhāya seṭṭhino yasa yathāporāṇo va jāto. Ath' eko Sāvatthi-vāsī sulakkhaṇabrāhmaṇo[3] cintesi: „Anāthapiṇḍiko[4] duggato hutvā puna lesaṃ jāto, yaṃ nūnāhaṃ daṭṭhukāmo viya gantvā tassa gharato sirim themetvā āgaccheyyan" ti so tassa gharaṃ gantvā tena katasakkārasammāno sāraṇīyakathāya vattamānāya „kimattham āgato sī" ti vutte „kahaṃ nu kho siri patiṭṭhitā" ti olokesi. Seṭṭhino ca sabbaseto dhotasaṅkhapaṭṭhāgo kukkuṭo suvaṇṇapañjare pakkhipitvā ṭhapito atthi, tassa cūḷāya siri patiṭṭhāsi. Brāhmaṇo olokayamāno[5] siriyā[6] patiṭṭhitabhāvaṃ ñatvā[7] „ahaṃ mahāseṭṭhi pañcasate māṇave mante vācemi, akālarāvī[8] ekaṃ kukkuṭaṃ nissāya te ca mayā ca kilamāma, nyāā ca kira kukkuṭo kālarāvī[9], imass' atthāya āgato 'mhi, dehi[10] etaṃ kukkuṭan" ti āha[11]. „Gaṇha brāhmaṇa, demi te kukkuṭan" ti, „demīti" ca vuttakkhaṇe yeva siri tassa cūḷato apagantvā usīsake ṭhapite manikkhambhe patiṭṭhāsi[12]. Brāhmaṇo siriyā maṇimhi patiṭṭhitabhāvaṃ ñatvā maṇiṃ[13] pi yāci. „maṇiṃ pi demīti" vuttakkhaṇe yeva[14] siri maṇiṃ apagantvā usīsake ṭhapite ārakkhayaṭṭhiyaṃ[15] patiṭṭhāsi. Brāhmaṇo[16] tattha patiṭṭhitabhāvaṃ ñatvā[17] yāci, „gāhāpetvā[18] gacchā[19]" 'ti vuttakkhaṇe yeva[20] ca[21] siri tato[22] apagantvā Puññalakkhaṇadeviyā nāma seṭṭhino[23] aggamahesiyā sīse patiṭṭhāsi. Siricorabrāhmaṇo tattha patiṭṭhitabhāvaṃ ñatvā „avissajjiyabhaṇḍaṃ[24] etaṃ yācituṃ pi na sakkā[25]" ti cintetvā seṭṭhiṃ etad avoca: „mahāseṭṭhi ahaṃ 'tumhākaṃ gehe sirim themetvā gamissāmī' āgañchiṃ[26], siri pana te kukkuṭassa cūḷāya patiṭṭhitā ahosi, tasmiṃ mama dinne tato apagantvā maṇimhi patiṭṭhahi, maṇimhi dinne ārakkhayaṭṭhiyā[27] patiṭṭhahi, ārakkhayaṭṭhiyā dinnāya tato apagantvā Puñña-

[1] B[d] -kā-. [2] C[e] -ti, B[d] karoti. [3] B[d] -paññasa-. [4] B[d] -paṇḍubra-. [5] B[d] add pubbe. [6] C[b] katam. C[c] katha, F[d] katta, B[c] omits kahaṃ. [7] B[d] -kiya-. [8] F[d] add tattha. [9] B[cd] add kha. [10] B[d] -ravaṃ. [11] all four MSS. -vi. [12] B[d] add na. [13] B[cd] omit āha. [14] B[d] aṭṭhāsi. [15] B[d] taṃ. [16] B[d] maṇḍeva. [17] B[c] ārakkhakatturaya-, F[d] -kattaraya-. [18] B[d] add sirisya. [19] B[cd] add taṃ pi. [20] B[cd] gahetvā. [21] B[cd] gacchāhi. [22] B[d] omit ca. [23] B[cd] yathito. [24] B[d] add khattiyaya. [25] B[c] abhissajjiya-, B[d] avissajjiya-. [26] B[cd] sakkomi. [27] C[b] āgañji, C[c] agañjim, B[cd] āgacchi. [28] B[cd] -yaṭhiyaṃ.

lakkhaṇadeviyā sīse patiṭṭhahi[1], idaṃ kho[2] avissajjiyabhaṇḍaṃ[3] ti imaṃ[4] pi me na gahitaṃ, na sakkā tava sīriṃ theretuṃ, tava santakaṃ[5] tav' eva hotū" 'ti uṭṭhāyāsanā pakkāmi. Anāthapiṇḍiko „imaṃ kāraṇaṃ Satthu kathessāmīti" vihāraṃ gantvā Satthāraṃ pūjetvā vanditvā ekamantaṃ nisinno sabbaṃ Tathāgatassa ārocesi. Satthā taṃ sutvā „na kho gahapati[6] aññesaṃ sīri aññatra[7] gacchati, pubbe pi uppaṇḍitehi uppāditasiri paṇḍitānaṃ yeva[8] pādamūlaṃ[9] gatā" ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto Kāsiraṭṭhe[10] brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto Takkasilāyaṃ sippāni[11] uggaṇhitvā agāraṃ[12] ajjhāvasanto mātāpitunnaṃ kālakiriyāya saṃviggo nikkhamitvā Himavantapadese isipabbajjaṃ pabbajitvā[13] samāpattiyo[14] uppādetvā dīghassa addhuno accayena loṇambilasevanatthāya janapadaṃ gantvā Bārāṇasirāñño uyyāne vasitvā punadivase bhikkhaṃ caramāno haṭṭhācariyassa gharadvāraṃ agamāsi. So tassa cāre ca vihāre ca[15] pasanno bhikkhaṃ datvā uyyāne vasāpetvā niccaṃ paṭijaggi. Tasmiṃ kāle eko kaṭṭhahārako araññato dārūni āharanto velāya nagaraṃ[16] pāpuṇituṃ nāsakkhi[17], sāyaṃ ekasmiṃ devakule dārukalāpaṃ ussīsake katvā nipajji. Devakule vissaṭṭhāpi[18] kho bahū[19] kukkuṭā tassāvidūre ekasmiṃ rukkhe sayiṃsu, tesaṃ uparisayitakukkuṭo paccūsakāle vaccaṃ[20] pātento heṭṭhāsayitakukkuṭassa sarīre pātesi, „kena me sarīre vaccaṃ[21] pātitaṃ" ti ca vutte „mayā" ti āha, „kiṃkāraṇā" ti ca vutte „anupadhāretvā[22]" ti vatvā puna pi[23] pātesi. Tato ubho pi aññamaññaṃ vatvā[24] „kiṃ te balaṃ[25] kiṃ te balan" ti kalahaṃ karimsu. Atha heṭṭhāsayitakukkuṭo āha: „maṃ māretvā aṅgāre pakkamaṃsaṃ khādanto pāto va

[1] Bᵈ -ṭhāhi, Bᵉ -ṭhasi. [2] Bᶜᵈ add pana. [3] Bᶜ apissajjiya-, Bᵈ avissajjiye-. [4] so Bᶜᵈ; Cᵇᵉ nāmaṃ. [5] Cᵇᵉ -kaṃ. [6] Bᶜᵈ add idāneva. [7] Bᵈ aññattha. [8] Bᵉ omits yeva, Bᵈ -naṭṭheva. [9] Bᵈ -le. [10] Bᶜᵈ kāsika-. [11] Bᶜ sippaṃ, Bᵉ sip| añca. [12] Bᶜᵈ -ra. [13] Bᶜᵈ add paṇca abhiññā ca sāha. [14] Bᵉ add ca. [15] Bᵉ omits ca vihāre ca, Bᵈ ca ca. [16] Bᵈ -radvāraṃ. [17] Bᵈ na-. [18] Cᵉ Bᵈ vissa-. [19] Cᵉ Bᵈ bahu. [20] Cᵇᵉ -caṃ. [21] Bᵈ -reni. [22] Bᵈ omit pi. [23] Bᵈ kuddhā kalahaṃ katvā in the place of vatvā. [24] Cᵇᵉ balaṃti.

kahāpaṇasahassaṃ labhatīti". Uparisayitakukkuṭo āha: „ambho, mā tvaṃ ettakena gaṇi, mama thullamaṃsaṃ khādanto[1] rājā hoti bahumaṃsaṃ khādanto[2] puriso ce[3] senāpatiṭṭhānaṃ itthī ce[4] aggamahesiṭṭhānaṃ labhati, aṭṭhimaṃsaṃ pana me khādanto[5] gihī ce bhaṇḍāgārikaṭṭhānaṃ pabbajito ce rājakulūpakabhāvaṃ labhatīti". Kaṭṭhahārako tesaṃ vacanaṃ sutvā „rajje paṭṭe sahassena kiccaṃ n' atthīti" saṇikaṃ abhirūhitvā uparisayitakukkuṭaṃ gahetvā māretvā ucchaṅge katvā „rājā bhavissāmīti" gantvā[6] vivaṭadvāren' eva nagaraṃ[7] pavisitvā kukkuṭaṃ nittacaṃ katvā udaraṃ sodhetvā „idaṃ kukkuṭamaṃsaṃ sādhukaṃ sampādehīti" pajāpatiyā adāsi. Sā kukkuṭamaṃsañ ca bhattañ ca sampādetvā „bhuñjissāmīti" tassa upanāmesi. „Bhadde, etaṃ maṃsaṃ mahānubhāvaṃ, etaṃ khāditvā ahaṃ rājā bhavissāmi, tvaṃ aggamahesī bhavissasīti" taṃ[8] bhattañ ca maṃsañ ca ādāya Gaṅgātīraṃ[9] gantvā „nahāyitvā bhuñjissāmīti"[10] bhattabhājanaṃ tīre ṭhapetvā nahānatthāya otariṃsu. Tasmiṃ khaṇe vātena khubbhitaṃ udakaṃ āgantvā bhattabhājanaṃ ādāya agamāsi. Taṃ[11] nadiyā[12] sotena vuyhamānaṃ heṭṭhānadiyaṃ hatthī[13] nahāpento eko hatthācariyo mahāmatto disvā ukkhipāpetvā „kiṃ ettha[14] 'ti[15] pucchi. „Bhattañ c' eva[16] kukkuṭamaṃsañ ca sāmīti". So taṃ pidahāpetvā lañchāpetvā[17] „yāva mayaṃ āgacchāma tāv' imaṃ bhattaṃ mā vivarā" 'ti bhariyāya pesesi. So pi kho kaṭṭhahārako mukhato pavitthena vālukodakena uddhumātaudaro palāyi. Ath' eko tassa[18] hatthācariyassa kolūpako dibbacakkhukatāpaso „mayhaṃ upaṭṭhāko hatthiṭṭhānaṃ na vijahati, kadā nu sampattiṃ sampāpuṇissatīti[19]" dibbacakkhunā upadhārento taṃ purisaṃ disvā taṃ kāraṇaṃ ñatvā puretaraṃ gantvā hatthācariyassa nivesane nisīdi. Hatthācariyo āgantvā[20]

---

[1] B[d] -ento. [2] B[d] vaca, C[ss] omit ce. [3] C[ss] ca. [4] B[d] vatvā. [5] C[ss] -ram. [6] B[d] tvaṃ. [7] B[d] -re. [8] B[d] bhuñcissāmīti. [9] B[d] tañca. [10] C[s] nadī. [11] C[s] -tvaṃ. C[s] B[d] -ī. [12] B[d] etaṃ omitakaṃ, B[d] etaṃ. [13] B[d] ca. [14] C[ss] lañjāpetvā, B[d] lañchāpetvā. [15] B[d] omit tassa. [16] B[d] pāpu. [17] B[d] adā taṃ.

vanditvā ekamantaṃ nisinno, taṃ bhattabhājanaṃ āharāpetvā „tāpasaṃ maṃsodakena[1] parivisathā“ 'ti āha. Tāpaso bhattaṃ gahetvā maṃse diyyamāne[2] agahetvā „imaṃ maṃsaṃ ahaṃ vicāremīti“ vatvā „vicārethā bhante“ ti vutte thūlamaṃsādīni ekekaṃ koṭṭhāsaṃ kāretvā thūlamaṃsaṃ hatthācariyassa dāpesi sahimaṃsaṃ tassa bhariyāya, aṭṭhimaṃsaṃ attanā paribhuñji. So bhattakiccāvasāne gacchanto „tvaṃ ito tatiyadivase rājā bhavissasi, appamatto hohīti“ vatvā pakkāmi. Tatiyadivase eko sāmantarājā āgantvā Bārāṇasiṃ parivāresi. Bārāṇasīrājā hatthācariyaṃ rājavesaṃ gāhāpetvā „hatthiṃ abhirūhitvā[3] yujjhā[4]“ 'ti āṇāpetvā[5] sayaṃ aññātakavesena senāya vicārento ekena mahāvegena sarena viddho taṃ khaṇaṃ yeva mari. So tassa matabhāvaṃ ñatvā hatthācariyo bahū[6] kahāpaṇe nīharāpetvā „dhamatthikā purato hutvā yujjhantū“ 'ti bheriṃ[7] carāpesi. Balakāyo muhutten' eva paṭirājānaṃ[8] jīvitakkhayaṃ pāpesi. Amaccā rañño sarīrakiccaṃ katvā „kaṃ[9] rājānaṃ karomā“ 'ti mantayamānā[10] „rājā jīvamāno attano vesaṃ hatthācariyassa adāsi, ayaṃ eva yuddhaṃ katvā rajjaṃ gaṇhi, etass' eva rajjaṃ dassāmā“ 'ti taṃ rajjena[11] abhisiñcitvā, bhariyaṃ assa aggamahesiṃ akaṃsu. Bodhisatto rājakulūpako ahosi.

Satthā imaṃ desanaṃ[12] āharitvā abhisambuddho hutvā imā[13] dve gāthā abhāsi[14]:

1. Yaṃ usukā saṃgharanti[15] alakkhikā bahuṃ dhanaṃ
sippavanto asippā ca[16] Lakkhī va[17] taṃ bhuñjati. 100.
2. Sahatthā katapuññassa atīv' aññe va[18] pāṇino
uppajjanti bahū[19] bhogā app-anāyatanesu pi. 101.

Tattha yaṃ usukā ti yattha[20] dhanasaṃgharaṇe[21] usukkaṃ ajānaṃ alakkhajātā kecchena bahuṃ[22] dhanaṃ saṃgharanti[23], ye usukā ti pi pāṭho ye

---

[1] C^{s} -ḍakena, B^{d} -dhatena. [2] C^{s} Brd diya-, C^{e} B^{ry}a-. [3] Brd -rūyhitvā. [4] Brd yujjhitvā. [5] Brd pesitvā. [6] C^{e} B^{r} bahū. [7] Brd bheriṃ. [8] Brd sāmantarā-. [9] Brd kaṃ. [10] Brd add antāmaccā. [11] Brd rajjaṃ. [12] Brd add ādi. [13] Brd add imā. [14] Brd āha. [15] C^{e} saṃharanti, Brd saṃkharonti. [16] Brd asippā. [17] Brd lakkhitvā. [18] C^{e} Brd aññesaṃ. [19] Brd yaṃ. [20] B^{r} dhanasaṃkharaṇe, B^{d} kharaṇe, C^{e} dhanasaṃha- corr. to -saṃkha-. [21] Brd -u, B^{d} -i. [22] C^{e} saṃhacorr. to saṃgha-, Brd saṃkha-.

purisā dhanasaṅgharaṇe[1] usukā hatthisippādīsaṭṭhi sippesanti[2] sikkhā ca antamaso rathasenā[3] kammaṭṭhānaṃ karoti bahuṃ[4] dhanaṃ saṅgharantīti[5] atthi. lakkhiṃ va[6] tāni bhuñjatīti tīṇi bahuṃ[7] dhanaṃ[8] vuttāni dhanāni puññaṃ katvā puriso attano vā[9] puññaphalaṃ paribhuñjanto kiñci[10] kammaṃ akatvā[11] paribhuñjati, atirekaññeva[12] puññe ti attho. aññe pana yeva[13] pāṭhe, avakāre puttupadesena yojetabbo, sabbaṭṭhānesu pi sabbaṭṭhānesu pi[14] ratanākaresu pi[15] ratanākaresu pi[16] ratanāni uppajjanti yeva[17] ti vatvā imaṃ dhammaṃ desesi:

Esa devamanussānaṃ sabbakāmadado nidhi (Khud. Pāṭha p. 11)
yaṃ yad evābhipatthenti[18] sabbaṃ etena[19] labbhati.
Suvaṇṇatā sussaratā susaṇṭhānasurūpatā[20]
adhipaccaparivāro[21] sabbaṃ etena labbhati.
Padesarajjaṃ issariyaṃ cakkavattisukhaṃ[22] pi yaṃ
devarajjaṃ[23] pi[24] dibbesu sabbaṃ etena labbhati.
Mānusikā ca sampatti devaloke ca yā ratī
yā ca nibbānasampatti sabbaṃ etena labbhati[25].
Mittasampadam āgamma[26] yoniso ve[27] payuñjato
vijjāvimutti vasībhāvo sabbaṃ etena labbhati.
Paṭisambhidā vimokkho ca yā ca sāvakapāramī
paccekabodhibuddhabhūmi sabbaṃ etena labbhati.
Evaṃ mahiddhiyā[28] esā yadidaṃ puññasampadā,
tasmā dhīrā pasaṃsanti paṇḍitā katapuññataṃ ti.

---

[1] C[s] -saṅkha- corr. to -saṅgha-, B[b] -saṅkha-, B[d] -saṃha-. [2] B[b] add va. [3] B[b] sikkhāvā. [4] B[b] vetta-. [5] B[b] -u, B[d] -ū. [6] C[s] saṅkha- corr. to saṅgha-. B[b] saṅkha- [7] B[b] lakkhiya. [8] B[b] -nanti. [9] B[b] omit va. [10] C[s] kañci. [11] B[b] -tvāpi. [12] B[b] atirekaññeva. [13] ti attha añña yeva wanting in B[b]; B[d] atthi aññe evaṃ. [14] B[b] katapuñña. [15] B[b] omit ratanā- - pi. [16] B[b] omit pi. [17] C[s] -diesu. [18] C[s] -diesu, B[b] abatthitvābhatā- [19] -kkavi- [20] C[s] B[b] bahu-. [21] B[b] mutta- - dīni. [22] B[b] upaṭṭhahanti, B[d] upapajjanaṃ. [23] B[b] dutthagāmini-. [24] B[b] omit pan. [25] B[b] -nati. [26] B[b] saṅgaṇa, C[s] -resupi. [27] B[b] dhamma, B[d] dhammadesanaṃ. [28] C[s] yaṃ devā-, B[b] yaṃ yadāvā- [29] B[b] sabbadāsuma [30] B[b] -nā-. [31] C[s] ādhi- - -ti [32] B[b] -aṃ. [33] C[s] hi. [34] padese - - - labbhati wanting in B[b]; [35] B[b] āgamma. [36] B[b] ye. B[b] ca [37] B[b] vayujjanto, B[d] payojjako. [38] B[b] -kā.

Idāni yesu Anāthapiṇḍikassa siri patiṭṭhitā tāni ratanāni dassetuṃ kukkuṭā[1] ti ādim āha:

1. Kukkuṭamanāyo[2] daṇḍo[3] thiyo[4] ca pāṇḍalakkhaṇā
uppajjanti apūpassa kutapuññassa jantuno ti 102.

vatvā[5] pana jātakaṃ samodhānesi.

Tattha daṇḍo ti ārakkhikāyatthiṃ[6] vuttaṃ. thiyo ti setṭhibhariyaṃ Puṇṇalakkhaṇadeviṃ, sesaṃ ettha uttānam evā ti.

Jātakaṃ samodhānesi: „Tadā rājā Ānandatthero ahosi kulūpakatāpaso[7] Sammāsambuddho" ti[8]. Sirijātakaṃ[9].

5. Manisūkarajātaka.

Duriyā sattavassānīti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto Sundarimāṇavaṃ[10] ārabbha kathesi. Tena kho pana samayena Bhagavā sakkato hoti garukato hotīti[11]. Vatthu[12] Kandhake[13] āgatam eva, ayam pan' ettha saṃkhepo: Bhagavato kira bhikkhusaṃghassa pañcannaṃ mahānadīnaṃ mahoghasadise lābhasakkāre uppanne hatalābhasakkārā aññatitthiyā suriyuggamanakāle khajjopanakasadisā[14] nippabhā hutvā ekato sannipatitvā mantayiṃsu: „mayaṃ samaṇassa Gotamassa uppannakālato paṭṭhāya hatalābhasakkārā, na no[15] koci atthikabhāvaṃ pi jānāti, kena nu kho saddhiṃ ekato hutvā samaṇassa Gotamassa avaṇṇaṃ uppādetvā lābhasakkāraṃ assa antaradhāpeyyāmā" 'ti. Atha nesaṃ etad ahosi. „Sundariyā saddhiṃ ekato hutvā sakkhissāmā"[16] 'ti te ekadivasaṃ Sundariṃ titthiyārāmaṃ pavisitvā vanditvā ṭhitaṃ nālapiṃsu. Sā punappunaṃ[17] sallapantī pi paṭivacanaṃ alabhitvā „api nu ayyā[18] kenaci viheṭhit' atthā" 'ti pucchi. „Bhagini[19], samaṇaṃ Gotamaṃ amhe viheṭhetvā hatalābhasakkāre[20] karitvā[21] visaraṭṭhaṃ nu pavisiti". Sā[22] evaṃ āha: „mayā ettha kiṃ kātuṃ vaṭṭatīti". „Tvaṃ kho si[23] bhagini abhirūpā sobhaggappattā, samaṇassa Gotamassa ayasaṃ āropetvā mahājanaṃ tava

---

[1] Bⁱᵈ -ṭa. [2] Cᵃ -mānaya, Bᵉᵈ -tomaṇiya. [3] Cᵃ dakho. [4] Cᵃ tiyo, Bᵉ itthiyo. [5] Bᵉᵈ add ca. [6] Bᵉᵈ ārakkhayaṭṭhiṃ. [7] Cᵃ kuṭa-, Bᵉᵈ kuḷu-, Bᵉᵈ add pana aham eva. [8] Cᵃᵈ omit ti. [9] Bᵉᵈ add catuttham. Bᵉ ca vuttam. [10] Bᵉᵈ -risamāṇavaṃ. [11] Bᵉ hoti, Bᵉᵈ omits hotīti. [12] so all four MSS. [13] Bᵉᵈ mahākhandhajātake. [14] Bᵉᵈ -nakā viya. [15] Cᵃ omits no. [16] Bᵉᵈ samaṇaṃ gahessāma. [17] Bᵉᵈ -nnaṃ. [18] Bᵉᵈ add tumhe. [19] Bᵉ ki bhagini, Bᵉᵈ kiṃ gagini. [20] Cᵃᵇ -rañ. [21] Bᵉᵈ katvā. [22] Cᵃ omits sā, Bᵉᵈ omits sā evaṃ āha. [23] Bᵉᵈ pi.

katham gāhāpetvā hatalābhasakkāram karohīti[1]". Sā „sādhū" 'ti sampaṭicchitvā vanditvā pakkantā. Tato paṭṭhāya mālāgandhavilepanakappūrakaṭukapphalādīni gahetvā sāyaṃ mahājanassa Satthu dhammadesanaṃ sutvā nagaraṃ pavisanakāle jetavanābhimukhā[2] gacchati. „kahaṃ gacchasī" ti puṭṭhā „samaṇassa Gotamassa santikaṃ[3], ahaṃ hi tena[4] ekagandhakuṭiyaṃ vasāmīti[5]" vatvā aññatarasmiṃ titthiyārāme vasitvā pāto va Jetavanamaggaṃ otaritvā nagarābhimukhā[6] gacchati. „kiṃ Sundari, kahaṃ gatāsī" ti puṭṭhā „samaṇena Gotamena saddhiṃ ekagandhakuṭiyaṃ vasitvā tam kilesaratiyā ramāpetvā āgat' amhīti" vadati. Atha naṃ[7] katipāhaccayena dhuttānaṃ kahāpaṇe datvā „gacchatha, Sundariṃ māretvā samaṇassa Gotamassa gandhakuṭisamīpe[8] mālākacavarantare nikkhipitvā ethā" 'ti vadiṃsu. Te tathā akaṃsu. Tato titthiyā „Sundariṃ na passāmā" 'ti kolāhalaṃ katvā rañño ārocetvā „kahaṃ ve Sundikā" ti vuttā[9] „amhe divasaṃ[10] Jetavanaṃ[11] gatā ti[12], tatr' assā pavattiṃ na jānāmā" 'ti vatvā „tena hi gacchatha, naṃ vicinathā" 'ti rañño aṇṇāsi. Atha[13] te Jetavanaṃ gantvā vicinantā mālākaravarantare disvā maṇikaṃ āropetvā nagaraṃ pavesetvā[14] „samaṇassa Gotamassa sāvakā 'Satthārā katapāpakammaṃ[15] paṭicchādessāmā" 'ti Sundariṃ māretvā mālākacavarantare nikkhipiṃsu[16]" 'ti rañño ārocayiṃsu[17]. Rājā „tena hi gacchatha, nagaraṃ āhiṇḍathā" 'ti āha. Te nagaravīthiyo „passatha samaṇānaṃ Sakyaputtiyānaṃ kamman" ti ādiṃ vitudantā[18] puna rañño nivesanadvāraṃ agamiṃsu[19]. Rājā Sundariyā sarīraṃ āmakasusāne aṭṭakaṃ āropetvā rukkhāpesi. Sāvatthivāsino ṭhapetvā ariyasāvake sesā yebhuyyena „passatha samaṇānaṃ Sakyaputtiyānaṃ kamman" ti ādiṃ vatvā nagare[20] vāhiṃsu[21] upāsakaparisāyaṃ bhikkhū akkosiṃsu[22] vicariṃsu. Bhikkhū tam pavattiṃ Tathāgatassa ārocesuṃ. Satthā „tena hi tumhe[23] no ñāṇassa evaṃ paṭicodethā[24]" ti

Abhūtavādī nirayaṃ upeti (Dhp. v. 306.)
yo vāpi[25] katvā na karomīti cāha[26],

---

[1] B[6] add ākaṃsu. [2] C[6] -khī, B[6] -khiṃ. [3] B[6] -kaṃ. [4] B[6] add sadisī. [5] B[6] vasissāmīti, B[6] vasissāmīti. [6] so all four MSS. [7] B[6] -iyāsaṃ. [8] C[6] vatthā, B[6] vatta. [9] B[6] imasmiṃ divase, B[6] imesu divasesu. [10] B[6] -ne. [11] B[6] vasati. [12] B[6] add va. [13] B[6] add aṭṭhe. [14] B[6] katvā. [15] B[6] ārocesuṃ. [16] B[6] saṃsāṭaṃ vatvā. [17] B[6] āgamaṃsu. [18] B[6] add va. [19] B[6] add va. [20] B[6] akkosanti paribhāsanti. [21] B[6] add te ti, B[6] pi. [22] B[6] paṭicodetha. [23] B[6] -ṇḍi. [24] B[6] tha.

abho pi te pecca samā bhavanti
nihīnakammā manujā pamatthā ti

imaṁ gāthaṁ āha. Rājā „Sundariyā aññehi māritabhāvaṁ jānāthā"
'ti purise payojesi. Te pi kho dhuttā tehi kahāpaṇehi suraṁ[1] pi-
vantā[2] aññamaññaṁ kalahaṁ karonti, tattha eko evaṁ āha: „tvaṁ
Sundariṁ ekappahāreṇ' eva māretvā māṇikacavarantare nikkhi-
pitvā tato laddhakahāpaṇehi suraṁ[3] pivasi". „Hotu hotū"[4] 'ti rāja-
purisā te dhutte gahetvā rañño dassesuṁ. Atha ne[5] rājā „tumhehi
māritā" ti pucchi. „Āma devā" 'ti. „Kehi mārāpitā" ti. „Aññā-
titthiyehi devā" 'ti. Rājā titthiye pakkosāpetvā „Sundariṁ[6] ukkhi-
pāpetvā gacchatha, tumhe evaṁ vadantā nagaraṁ āhiṇḍatha: 'ayaṁ
Sundarī samaṇassa Gotamassa avaṇṇaṁ āropetukāmehi amhehi māra-
pitā, n'eva Gotamassa[7] na Gotamasāvakānaṁ doso atthi[8], amhākaṁ[9]
doso[10]" ti. Te tathā akaṁsu. Bālamahājano tadā suddahi, titthiyāpi
purisavadhadaṇḍena[11] paṭibuddhā. Tato paṭṭhāya Buddhānaṁ[12] sak-
kāro mahantataro[13] ahosi. Ath' ekadivasaṁ[14] dhammasabhāyaṁ
kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ: „āvuso, titthiyā 'Buddhānaṁ kālakabhāvaṁ[15]
uppādessāmā' 'ti sayaṁ kāḷakajātā[16], Buddhānaṁ pana mahantataro[17]
lābhasakkāro uppādīti". Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave
etarahi kathāya sannisinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutte „na
bhikkhave sakkā Buddhānaṁ saṁkilesaṁ uppādetuṁ. Buddhānaṁ
saṁkiliṭṭhabhāvakaraṇaṁ nāma jātimaṇino kiliṭṭhabhāvakaraṇasadisaṁ,
pubbe 'jātimaṇiṁ kiliṭṭhaṁ karissāmā' 'ti vāyamantāpi nāsakkhiṁsu
kiliṭṭhaṁ kātuṁ" ti vatvā tehi yācito atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto ekasmiṁ gāmake brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto kāmesu ādīnavaṁ disvā nikkhamitvā Himavantapadese[18] tisso pabbatarājiyo atikkamitvā tāpaso hutvā paṇṇasālāya[19] vasi. Tassāvidūre[20] maṇiguhā ahosi, tattha timsamattā sūkarā vasanti. Guhāya avidūre eko sīho carati[21], tassa

[1] C[bc] jānathā. [2] C[bc] -ram. [3] B[d] -ti. [4] B[d] ke tumhe ti in the place of hotu hotū ti. [5] B[d] te, B[d] kho. [6] B[d] adds maṇiṁ, B[d] maṇiṁ. [7] B[bd] samaṇassa. [8] B[bd] amhi atthi. [9] B[bd] add yeva. [10] C[bc] -dandena. [11] B[d] -ghassa. [12] B[bd] mahantato lābhasakkāro. [13] B[bd] add bhikkhū. [14] B[c] kālaka-, B[d] kālaka-. [15] C[c] kāḷakā-, B[d] ti yaṁ yaṁ karonti tesaṁ kālakabhāve jāte. [16] B[d] mahantaro, B[c] mahanta. [17] B[bd] -ppa-. [18] B[bd] -layaṁ. [19] B[d] tassa a-. [20] B[d] sīha-.

maṇimhi chāyā paññāyati. Sūkarā[1] sīhacchāyaṁ disvā bhītā utrāsā appamaṁsalohitā ahesuṁ. Te „imassa maṇino vippasannattā ayaṁ chāyā paññāyati, imaṁ maṇiṁ saṁkiliṭṭhaṁ vivaṇṇaṁ karomā" 'ti cintetvā avidūre ekaṁ saraṁ gantvā kalale vaṭṭitvā[2] āgantvā taṁ maṇiṁ ghaṁsanti. So sūkaralomehi ghaṭṭiyamāno[3] vippasannataro ahosi. Sūkarā upāyaṁ apassantā „imassa maṇino vivaṇṇakaraṇūpāyaṁ tāpasaṁ pucchissāmā" 'ti Bodhisattaṁ upasaṁkamitvā vanditvā ekamantaṁ ṭhitā purimā dve gāthā udāhariṁsu:

1. Dariyā sattavassāni tiṁsamattā vasāmase,
'haṁchema[4] maṇino ābhaṁ' iti no mantitaṁ[5] ahu[6]. 103.

2. Yāva yāva[7] nighaṁsāma[8] bhiyyo vodāyate maṇi,
brāhmaṇaṁ tv-eva[9] pucchāma: 'kiṁ kiccaṁ idha mañ-ñasīti'. 104.

Tattha dariyā ti maṇiguhāya[10], vasāmase ti vasāma, haṁchemā[11] ti haniṭṭhāma[12], idāñ ca dāni pucchāmā 'ti idāni mayaṁ kena[13] kāraṇena ayaṁ maṇi kiliṭṭhamāno[14] vodāyatīti[15] idaṁ taṁ pucchāma, kiṁ kiccaṁ idha mañ-ñasīti imasmiṁ atthe tvaṁ imaṁ kiccaṁ kin ti maññasi[16].

Atha nesaṁ ācikkhanto Bodhisatto tatiyaṁ gāthaṁ āha:

1. Ayaṁ maṇi[17] veḷuriyo akāco vimalo subho,
nāssa sakkā sirīṁ hantuṁ, apakkamatha sūkarā ti. 105.

Tattha akāco ti akaṭṭhako, subho ti sobhano[18], sirīṁ ti pabhaṁ, apakkamathā ti imassa maṇissa pabhā[19] nāsetuṁ na sakkā, tumhe pana imaṁ maṇiguhaṁ pahāya aññattha gacchathā 'ti.

Te tassa kathaṁ sutvā tathā akaṁsu. Bodhisatto jhānaṁ uppādetvā Brahmaloka-parāyano ahosi.

Satthā imaṁ desanaṁ[20] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā tāpaso[21] ahaṁ evā" 'ti. Maṇisūkarajātakaṁ[22].

---

[1] B[d] add pi. [2] B[d] pavattetvā. [3] B[d] ghaṁsiya-. [4] C[s] haṭhema, C[e] haññema? B[d] haññāma. [5] C[s] mattitaṁ, B[s] mantinaṁ, B[d] mantitvaṁ. [6] C[e] ahū, B[d] ahu. [7] B[d] yāvatā. [8] B[d] maṇi ghaṁsāma. C[s] B[s] ghāsā. [9] B[d] idañcidāni in the place of brāhmaṇaṁ tveva. [10] B[d] -yaṁ. [11] C[s] haṁchemā, C[e] haññema? B[d] haññāmā. [12] B[d] add mayaṁ pi vivaṇṇaṁ karissāma. [13] C[s] tena. [14] B[s] kiliṭṭiya-, B[d] kiliṭya-. [15] B[d] -teti. [16] B[d] -ñiti. [17] B[d] -ṇi. [18] C[e] -ne corr. to -no. [19] B[d] -bhaṁ. [20] B[s] dhammade-. [21] B[d] add pana. [22] B[d] maṇi-ghaṁsajātakaṁ pañcamaṁ.

6. Sālūkajātaka.

Mā sālūkassa pihayīti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto thullakumārikapalobhanaṁ[1] ārabbha kathesi. Taṁ Cullanāradakassapajātake[2] āvibhavissati. Taṁ pana bhikkhuṁ[3] Satthā „saccaṁ kira tvaṁ[4] bhikkhu ukkaṇṭhito[5]“ ti pucchitvā[6] „evaṁ[7] bhante“ ti „ko taṁ ukkaṇṭhāpesīti[8]“ „thullakumārikā[9] bhante“ ti. Satthā „esā te bhikkhu amatthakārikā, pubbe pi[10] tvaṁ etissā vivāhatthāya[11] āgataparisāya uttaribhaṅgo ahosīti“ vatvā bhikkhūhi yācito atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto Mahālohitagopo nāma ahosi, kaniṭṭhabhātā pan' assa Cullalohito nāma, ubho pi gāmake ekasmiṁ kule kammaṁ karonti. Tassa kulassa ekā vayappattā kumārikā atthi, taṁ aññaṁ kulaṁ vāresi. Atha naṁ kulaṁ[12] „vivāhakāle[13] uttaribhaṅgo[14] bhavissatīti“ Sālūkaṁ nāma sūkaraṁ yāgubhattena patijaggi, so heṭṭhāmañce sayati. Ath' ekadivasaṁ Cullalohito[15] bhātaraṁ āha: „bhātika, mayaṁ imasmiṁ kule kammaṁ karoma, amhe nissāya imaṁ kulaṁ jīvati, atha ca pan' ime manussā amhākaṁ tiṇapalālamattaṁ[16] denti, imaṁ pana sūkaraṁ yāgubhattena posenti, heṭṭhāmañce sayāpenti, kiṁ nām' esa[17] etesaṁ karissatīti“. Mahālohito „tāta, mā tvaṁ etassa yāgubhattaṁ patthayi[18], etissā[19] kumārikāya vivāhadivasaṁ[20] etaṁ pana uttaribhaṅgaṁ kātukāmā ete maṁsassa[21] thullabhāvakaraṇatthaṁ posenti, katipāhaccayena taṁ passa[22] heṭṭhāmañcato nikkhāmetvā[23] vadhitvā khaṇḍākhaṇḍikaṁ chinditvā āgantukabhattaṁ kayiramānan“ ti vatvā purimā dve gāthā samuṭṭhāpesi:

---

[1] B[d] add bhikkhuṁ. [2] B[d] sūja-. [3] B[d] add pakkosāpetvā. [4] B[d] omit bhikkhu. [5] B[d] add si. [6] B[d] pucchi. [7] C[ks] avaṁ. [8] C[ks] -tīti. [9] B[d] -kāya. [10] B[d] omit pi. [11] B[s] vivāhakāleneva, B[d] -kāle. [12] B[d] kule. [13] C[s] -le. [14] B[s] -ge. [15] B[s] -palāsa-. [16] C[s] kinte in the place of kiṁnāmesa. [17] C[ks] pattha, R[s] paṭṭhi. [18] amhakaṁ tiṇa - - - etissā wanting in B[d]. [19] B[d] -ee. [20] B[d] maṁsa. [21] B[d] passissāma. [22] B[s] nikkhamitvā, B[d] niharitvā?

1. Mā Sālūkassa pihayi, āturannāni[1] bhuñjati,
appossukko bhusaṃ khāda[2], etaṃ dīghāyulakkhaṇaṃ. 106.
2. Idāni so idhāgantvā atithi yuttasevako,
atha dakkhasi Sālūkaṃ sayantaṃ musaluttaraṃ[4] ti. 107.

Tatrāyaṃ[5] saṃkhepattho: tāta tvaṃ mā Sālūkasūkara-bhāvaṃ patthayi, ayaṃ hi āturannāni[6] maraṇabhojanāni bhuñjati, yāni bhuñjitvā naṭṭhass' eva maraṇaṃ pāpuṇissati, tvaṃ pana appossukko nirālayo hutvā attano laddhaṃ idaṃ[8] palālamissakaṃ[9] bhusaṃ khāda, etaṃ dīghāyubhāvassa lakkhaṇaṃ saññānaṃ nimittaṃ, idāni katipāhass' eva so[10] vevāhikapuriso[11] mahatiyā pariyāya yutto[12] yuttasevako idha atithi hutvā āgato bhavissati, ath' etaṃ Sālūkaṃ musalassa/disena uttaroṭṭhena samannāgataṃ musaluttaraṃ mārittuṃ[13] sayantaṃ dakkhasīti.

Tato katipāhass' eva vevāhikesu[14] āgatesu[15] Sālūkaṃ māretvā uttaribhaṅgaṃ[16] akaṃsu. Ubho[17] gonā taṃ tassa pavattiṃ[18] disvā „amhākaṃ bhusaṃ eva varaṃ" ti mantayiṃsu[19].

Satthā abhisambuddho hutvā tadatthajotakaṃ[20] tatiyaṃ gāthaṃ āha:

3. Vikantaṃ[21] sūkaraṃ disvā sayantaṃ[22] musaluttaraṃ
jaraggavāsā cintesuṃ[23]: var' amhākaṃ bhusāmi[24] vā 'ti. 108.

Tattha bhusāmi vā 'ti bhusaṃ eva[25] amhākaṃ varaṃ uttamaṃ ti.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne so bhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi) „Tadā thullakumārikā etarahi thullakumārikā[26], Sālūko ukkaṇṭhitabhikkhu ahosi[27], Cullalohito Ānando, Mahālohito pana aham evā" 'ti. Sālūkajātakaṃ[28].

7. Lābhagarahajātaka.

Nānummatto ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto Sāriputtattheraṃ saddhivihārikaṃ ārabbha kathesi. Therassa kira

---

[1] C[s] -rannāni. [2] vadhitvā - - - khāda wanting in B[s]. [3] B[s] musa. [4] B[s] tatthāyaṃ. [5] C[s] B[s] -rannāni. [6] B[s] imaṃ. [7] B[s] palāsa-. [8] B[s] omit so. [9] B[s] vevāhapuriso. [10] B[s] yuttāyuttaṃ, B[s] yuttatti. [11] so C[s] B[s]; C[s] varituṃ. [12] B[s] vivāhe, B[s] vivāhake. [13] B[s] āgate. [14] B[s] -gaṃ. [15] B[s] add ta. [16] B[s] vipaṭiṃ. [17] B[s] cintayiṃsu. [18] C[s] -tiṃ. [19] so B[s]; B[s] vikanta, C[s] vikattaṃ. [20] C[s] sayaṃ. [21] B[s] -vāvicint-. [22] B[s] idha. [23] B[s] add ahosi. [24] B[s] omit ahosi. [25] B[s] adds vhathamaṃ. B[s] vhaiham.

saddhivihāriko therañ upasaṅkamitvā vanditvā ekamantaṁ nisinno „lābhuppattipaṭipadaṁ me bhante kathetha[1], kiṁ karonto cīvarādīnaṁ lābhī hotī[2]" pucchi. Ath assa thero „āvuso, catuh' aṅgehi samannāgatassa lābhasakkāro uppajjati, attano abbhantare hiriṁ[3] bhindītvā sāmaññaṁ pahāya anummatten' eva ummattena viya bhavitabbaṁ, pisuṇā vācā vuttabbā, naṭasadisena bhavitabbaṁ, vikiṇṇavācena kuṭūhalena bhavitabban[4]" ti imaṁ[5] lābhuppattipaṭipadaṁ kathesi. So taṁ paṭipadaṁ garahitvā uṭṭhāya pakkanto. Thero Satthāraṁ upasaṅkamitvā[6] taṁ pavattiṁ āroccesi. Satthā „na so Sāriputta bhikkhu idān' eva lābhaṁ garahi[7] pubbe pi garahi[8] yevā[9]" 'ti vatvā therena yācito atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto soḷasavassakāle yeva tiṇṇaṁ vedānaṁ[10] aṭṭhārasannaṁ[11] sippānaṁ pariyosānaṁ[12] patvā disāpāmokkhācariyo[13] hutvā pañcamāṇavakasatāni sippaṁ vācesi. Tatr' eko māṇavo sīlācārasampanno ekadivasaṁ ācariyaṁ upasaṅkamitvā „kathaṁ imesaṁ sattānaṁ lābho uppajjatīti" lābhapaṭipadaṁ[14] pucchi. Ācariyo „tāta imesaṁ sattānaṁ catūhi[15] kāraṇehi lābho uppajjatīti" vatvā paṭhamaṁ gāthaṁ āha:

1. Nānummatto nāpisuṇo ūnatto nākuṭūhalo
muḷhesu labhate lābhaṁ, esā te anusāsanīti. 100.

Tattha nānummatto ti na anummatto, idaṁ vuttaṁ hoti: yathā ummattako nāma itthipurisasaṅgahe disvā tesaṁ vatthālaṅkārādiṁ vikampeti tato tato micchamaṇḍapūvādīni khādati evaṁ[16] evaṁ yo[16] gihibhūto ajjhattabahiddhāsaṁyojanaṭṭhānaṁ hirottappaṁ pahāya kusalākusalaṁ agaṇetvā nirayabhayaṁ abhāyanto lobhābhibhūto pariyādinnacitto[17] kāmesu pamatto sandhicchedādiṁ sāhasikakammāni karoti, pabbajito pi hirottappaṁ[18] pahāya kusalākusalaṁ agaṇetvā nirayabhayaṁ abhāyanto Satthāra paññattaṁ sikkhāpadaṁ maddanto lobhena abhibhūto pariyādinnacitto[19] cīvarādīnaṁyeva attano sāmaññaṁ vijahitvā pamatto vejjakammadūtakammādiṁ karoti velattanādīni nissāya jīvikaṁ[20] kappeti[21], ayaṁ anummatto pi ummattasadisattā ummatto

[1] B[1] kathehīti. [2] C[s] hiraṁ, B[1d] hiriattappaṁ. [3] B[1d] idaṁ. [4] B[1d] add vanditvā. [5] B[1d] -hari. [6] B[1d] pubbe pesā garahatī. [7] B[1d] add va. [8] B[1d] -sāhaṁ. [9] B[1d] nipphatti-pari-. [10] C[s] B[1d] -khho āc-, B[1] -khhā āc-. [11] B[1d] lābhuppatti-paṭi-. [12] C[s] B[1] -ohi [13] B[1d] omit evaṁ. [14] B[1d] omit yo. [15] C[s] -dinna-. C[s] -dinna- corr. to -dinne-. [16] C[s] hiriot-. [17] B[1d] -taṁ. [18] C[s] -si.

nāma, svarūpassa khippaṁ lābho uppajjati, yo pana evaṁ na ummatto[1] lajji kukkuccako esa mūlhesu[2] apaṇḍitesu[3] purisesu lābhaṁ na labhati, tasmā lābhatthikena ummattakena viya bhavitabbaṁ ti, nāpisuṇo ti tatthāpi[4] yo[5] pisuṇo hoti asukena idaṁ nāma katan ti rājakule pesuññaṁ upasaṁharati so sāmassa yasaṁ acchinditvā attano gaṇhāti, rājino pi nassa[6] ayaṁ amhesu sineho ti[7] ucce ṭhāne ṭhapenti, amaccādayo pi 'esa ayaṁ no rājakule parihāyeyyā ti bhayena dātabbaṁ maññanti, evaṁ etarahi pisuṇassa lābho uppajjati, yo pana apisuṇo so na mūlhesu lābhaṁ labhati[8], evaṁ attho veditabbo, nānato ti lābhaṁ uppādentena nateṇa viya bhavitabbaṁ, yathā nato hiriottappaṁ[9] pahāya uccagitavāditehi kīḷaṁ katvā dhanaṁ saṁharati evaṁ eva lābhatthikena hiriottappaṁ[9] bhinditvā itthipurisadāsakānaṁ[10] sondasahāyena viya hutvā nānappakāraṁ keḷiṁ karontena vicaritabbaṁ. yo evaṁ anato so mūlhesu lābhaṁ na labhati, nākuṭuhalo ti kuṭuhalo nāma vippakiṇṇavāco, rājino hi amaccaparivutā amacce pucchanti: asukaṭṭhāne kira mahāso mārito gharaṁ viluttaṁ paresaṁ dārā padhaṁsitā ti sūyati, kesaṁ nu kho idaṁ kammaṁ ti[11] tattha sesesu[12] akathentesu yeva uṭṭhahitvā asuko ca[13] asuko ca nāmā 'ti vadati[14], ayaṁ kuṭuhalo nāma. rājino tassa vacanena te purise pariyesitvā[15] nisāṭhetvā imaṁ nisāya no nagaraṁ sūcīraṁ jātan ti tassa mahantaṁ yasaṁ denti, sampi jānā ayaṁ no rājapurisehi[16] puṭṭho suyuttaṁ[17] duyuttaṁ[18] katheyyā[19] ti bhayena tass' eva dhanaṁ denti[20], evaṁ kuṭuhalassa lābho uppajjati, yo pana akuṭuhalo esa na mūlhesu labhati lābhaṁ, esā te anusāsanī ti esā amhākaṁ santikā tuyhaṁ lābhānusaṭṭhi[21].

Antevāsiko ācariyassa kathaṁ sutvā lābhaṁ garahanto

9. Dhi-r-atthu taṁ yasalābhaṁ dhanalābhañ ca brāhmaṇa
yā vutti vinipātena adhammacaraṇena[22] vā. 110.

10. Api ce pattaṁ ādāya anāgāro paribbaje
esā va jīvikā seyyā yā cādhammena esanā ti 111.

gāthādvayam[23] āha.

Tattha yā vuttī ti yā jīvitavutti, vinipātenā 'ti attavinipātena[24] adhammacariyāya[25] vā[26] ti adhammakiriyāya[27] visamakiriyāya vadhabandhanagarahādīni[28] attānaṁ[29] vinipātetvā adhammaṁ caritvā yā vutti taṁ ca yasa-

---

[1] Bᵈ anummatto in the place of na u. [2] Bᵈ anumūlesu, Bᵈ amuḷhesu. [3] Bᵈ pa-. [4] Bᵈ etthāpi. [5] Bᵈ add pana. [6] Bᵇ tass, Cᵇ omits pi nam. [7] Bᵇ hoti, Bᵈ hotīti. [8] Bᵈ labhate lābhan ti. [9] Bᵈ hirot-. [10] Bᵇ -dārikadārakānaṁ, Bᵈ -dārikadārikānaṁ. [11] Bᵈ adds vutte. [12] Cᵃᵇ sese. [13] Cᵃ omits ca. [14] manusse- - - vadati wanting in Bᵇ. [15] Bᵈ -setvā. [16] Cᵃ rājapariyesati, Cᵇ rājapariseasi, Bᵈ rājāpūrisehi, Bᵈ rājāpurisa ti corr. to rāja-. [17] Bᵈ -sta. [18] Bᵈ viyu-. [19] Bᵇ -yyāsi. [20] Cᵃ tassaeva pavadanti, Cᵇ tassaeva vadenti. [21] Bᵈ lābhādisu anu-. [22] Bᵈ -cariyāya. [23] Cᵃ Bᵈgātha-. [24] Bᵈ attano vi-. [25] Cᵃᵇ -yaṁ. [26] Cᵃᵇ ca. [27] Bᵈ add vinipātakiriyāya. Bᵈ ca bandhana-. [28] so Cᵃᵇ Bᵇ attāni, Bᵈ attā.

dhanalābhañ ca sabbaṃ dhir atthu nindāmi garahāmīti[1], na me sotena[2] attho ti adhippāyo. pattamādāyā 'ti bhikkhābhājanaṃ gahetvā, anāgāro paribbaje ti agāro[3] pabbajito hutvā vicareyya, na ca sappuriso kāyaduccaritādittasena adhammacariyaṃ[4] careyya, kiṃkāraṇā: sā va jīvikā seyyā yā sudhammena[5] esanā ti yā esā[6] adhammena jīvikapariyesanā[7] tato esā pattahatthassa[8] parakulesu bhikkhācariyā va seyyā sataguṇena sahassaguṇena sundarataṃ ti dasseti.

Evaṃ māṇavo pabbajjāya guṇaṃ vaṇṇetvā nikkhamitvā isipabbajjaṃ pabbajitvā dhammena bhikkhaṃ pariyesanto sāmāpattiyo[9] nibbattetvā Brahmaloka-parāyano ahosi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā māṇavo lābhagarahibhikkhu[10] ahosi, ācariyo pana aham evā" 'ti. Lābhagarahajātakaṃ[11].

8. Macchuddānajātaka.

Aggbanti macchā ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto ekaṃ kāṭavāṇijaṃ ārabbha kathesi. Vatthuṃ heṭṭhā kathitam eva.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto kuṭimbikakule[12] nibbattitvā viññutaṃ patto[13] kuṭumbaṃ saṇṭhapesi. Kaniṭṭhabhātaro[14] pi 'ssa atthi. Tesaṃ aparabhāge pitā kālakato[15]. Te ekadivasaṃ „pitu santakaṃ vohāraṃ sādhessāmā[16]" 'ti ekaṃ gāmaṃ gantvā kahāpanasahassaṃ labhitvā āgacchantā nadītitthe nāvaṃ patimānento[17] puṭabhattaṃ bhuñjiṃsu. Bodhisatto atirekabhattaṃ Gaṅgāya macchānaṃ datvā nadīdevatāya pattiṃ adāsi, devatā pattiṃ anumoditvā yeva ca[18] dibbena yasena vaḍḍhitvā attano yasavaḍḍhiṃ[19] āvajjamānā taṃ kāraṇaṃ aññāsi. Bodhisatto pi

[1] B[d] -mi. [2] B[d] eten. [3] B[c] anāgāho, B[d] anāgobo [4] C[b] adhammam, B[d] -yañ. [5] C[bc] ca adh-. [6] B[c] esanā, B[d] esana. [7] C[b] -kam-, C[c] -ka corr. to kam, B[c] -ta-, B[d] -tam-. [8] C[b] pattu-, C[c] pattā corr. to patta- [9] B[d] abhiññāsamā- [10] C[c] -hita-, B[d] -garahabhi- [11] C[bc] -garahaja-, B[c] -gahejā- B[d] add sattamam. [12] B[d] kuṭumbiya- [13] B[d] -ttappatto [14] B[c] -bhā, B[d] -bhātā [15] B[d] pitari- [16] B[d] karissāmā [17] so C[bc]; B[d] paṭimānento. [18] B[d] omit ca. [19] B[c] -vutti, B[d] -vuḍḍhi.

vālukāya[1] uttarāsaṅgaṃ pattharitvā nipanno niddaṃ okkami. Kaniṭṭhabhātā pan' assa thokaṃ corapakatiko, so te kahāpane Bodhisattassa adatvā sayaṃ eva gaṇhitukāmo[2] tāya kahāpaṇabhaṇḍikāya sadisaṃ ekaṃ sakkharābhaṇḍikaṃ[3] katvā dve pi bhaṇḍikā ekato ṭhapesi. Tesaṃ nāvaṃ abhirūhitva Gaṅgā-majjhagatānaṃ[4] kaniṭṭho nāvaṃ koṭṭhetvā[5] „sakkharabhaṇḍikaṃ udake khipissāmīti" sahassabhaṇḍikaṃ khipitvā „bhātika sahassabhaṇḍikā udake patitā, kiṃ ti karomā" 'ti āha. „Udake patitāya kiṃ karissāma, mā cintayīti'" nadidevatā cintesi „ahaṃ iminā dinnaṃ pattiṃ anumoditvā dibbayasena vaḍḍhitā[6], etassa santakaṃ rakkhissāmīti" attano ānubhāvena taṃ bhaṇḍikaṃ ekaṃ mahāmukhaṃ macchaṃ gilāpetvā sayaṃ ārakkhaṃ gaṇhi. So pi kho coro gehaṃ gantvā „bhātā me vañcito" ti bhaṇḍikaṃ mocento sakkharā[7] passitvā hadayena sussantena mañcassa aṭaniṃ[8] upagūhitvā[9] nipajji. Tadā kevaṭṭā macchaṃ[10] gahaṇatthāya jāle[11] khipiṃsu. So macco devatānubhāvena jālaṃ pāvisi. Kevaṭṭā taṃ gahetvā[12] vikkiṇituṃ nagaraṃ paviṭṭhā. Manussā mahāmacchaṃ disvā mūlaṃ pucchanti. Kevaṭṭā „kahāpaṇasahassañ ca sattā[13] māsake datvā gaṇhathā[14]" ti vadanti. Manussā „sahassagghanakamaccho[15] pi no diṭṭho" ti parihāsaṃ karonti. Kevaṭṭā macchaṃ gahetvā Bodhisattassa gharadvāraṃ gantvā „imaṃ macchaṃ gaṇhathā" 'ti āhaṃsu. „Kiṃ assa mūlan" ti. „Satta māsake datvā gaṇhathā" 'ti. „Aññesaṃ dadamānā katharn dethā" ti. Aññesaṃ sahassena ca sattahi ca māsakehi dema, tumhe pana satta māsake datvā gaṇhathā" 'ti. So tesaṃ satta māsake datvā macchaṃ bhariyāya pesesi. Sā macchassa kucchiṃ phālayamānā[16] sahassabhaṇḍikaṃ disvā

[1] C[a] vāḷu-, B[b] vāḷukāyaṃ, B[c] vāḷukāyaṃ. [2] B[b][c] -ma. [3] B[b][c] -ra. [4] B[b] -jhe-, B[c] -jjha-. [5] C[a] koṭṭhetvā corr. to koṭṭe-, B[c] khobbetvā. [6] sakkharābhaṇḍikaṃ - - - cintayīti wanting in B[b]. [7] B[b][c] -itvā. [8] B[b][c] -ram. [9] B[b] attani, B[c] atiani. [10] B[c] -guyhi-. [11] B[b] macchā, B[c] maccha. [12] B[b][c] -lam. [13] C[a] omits gahetvā. [14] B[b][c] add ca. [15] B[c] agghanti. [16] C[a] -naka-, B[c] -uttha-. [17] B[b] phāletvā, B[c] phaliyamānā.

Bodhisattassa ārocesi. Bodhisatto taṁ oloketvā attano lañchanaṁ[1] disvā sakabhāvaṁ[2] ñatvā „idāni ime kevaṭṭā imaṁ macchaṁ aññesaṁ dadamānā sahassena c'eva sattahi ca[3] māsakehi, denti amhe pana datvā sahassassa[4] amhākaṁ santakattā satt' eva māsake gahetvā adaṁsu, idaṁ antaraṁ ajānantaṁ na sakkā kañci[5] saddahāpetuṁ“ ti cintetvā paṭhamaṁ gāthaṁ āha:

1. Agghanti macchā adhikaṁ sahassaṁ,
na so atthi yo imaṁ[6] saddaheyya,
mayhañ ca assū[7] idha satta māsā,
ahaṁ pi taṁ macchuddānaṁ[8] kīneyyan ti. 112.

Tattha adhikaṁ ti aññehi pucchitā kevaṭṭā sattamāsādhikaṁ sahassaṁ agghantīti vadanti[9], na so atthi yo imaṁ saddaheyyā ti so puriso n'atthi[10] yo imaṁ kāraṇaṁ paccakkhato ajānanto mama vacanena saddaheyya. ettakaṁ vā[11] macchā agghantīti yo imaṁ saddaheyya so n'atthi, tasmā yeva te aññehi na gahitā ti pi[12] attho. mayhañ ca assū 'ti mayhaṁ pana[13] sattamāsaka ahesuṁ, macchuddānan[14] ti macchavaggaṁ[15], tena hi macchena saddhiṁ aññe pi macchā ahaṁ baddhā, taṁ[16] sakalaṁ pi macchuddānaṁ[17] sandhāy' etaṁ vuttaṁ. kīneyyan ti kiniseyyaṁ[18], satt' eva māsake datvā ekamekamattaṁ[19] gaṇhin ti attho.

Evañ ca pana vatvā idaṁ[20] cintesi[21]: „kiṁ nu kho nissāya mayā ete kahāpaṇā[22] laddhā“ ti. Tasmiṁ khaṇe nadīdevatā ākāse adissamānarūpā[23] ṭhatvā „ahaṁ Gaṅgādevatā, tayā macchānaṁ atirekabhattaṁ datvā mayhaṁ patti[24] dinnā, tenāhaṁ tava santakaṁ rakkhantī[25] āgatā[26]“ ti dīpayamānā

2. Macchānaṁ bhojanaṁ datvā mama dakkhiṇaṁ ādisi[27],
taṁ dakkhiṇaṁ sarantiyā kataṁ apacitiṁ tayā ti 113.

gāthaṁ āha.

---

[1] C[a] lañjaṁ?. B[cd] lañcanaṁ. [2] B[cd] sakasantakabhā- [3] B[c] omits ca [4] B[c] -sāya, B[d] -sassā [5] B[cd] kiñci [6] C[a] B[cd] imaṁ [7] C[a] B[cd] assu [8] B[cd] macchaddānaṁ. [9] B[cd] -ntīti [10] B[cd] na atthi [11] B[cd] omit vā [12] B[cd] omit pi. [13] B[cd] panassa. [14] B[cd] macchadānan [15] C[a] -ggaṁ [16] B[cd] pandhanāmaṁ. [17] B[cd] sakalamacchaddānaṁ [18] C[a] kiniseya, B[cd] kiṁ. [19] B[cd] ekhamekhamattaṁ, B[d] ekhamekhamattaṁ macchavaggaṁ. [20] B[cd] imaṁ. [21] B[c] mantesi. [22] C[a] B[c] -ne, C[a] -ne corr. to -ṇe, B[d] -ṇa [23] C[a] -rūpena, B[d] dissamānarūpā [24] C[a] pattiṁ. [25] all four MSS. -ti. [26] C[a] -ttiyā ñatā. [27] B[cd] ādāsi.

Tattha dakkhiyan ti imasmiṁ ṭhāne patiṭṭhānaṁ dakkhiṇā[1] nāma jātaṁ, kataṁ apaciti[2] tayā ti taṁ tayā mayhaṁ kataṁ paricitiṁ[3] sarantiyā[4] idaṁ[5] tava dhanaṁ rakkhitan ti attho.

Idaṁ vatvā[6] pana sā devatā tassa kaniṭṭhena kataṁ[7] kūṭakammaṁ sabbaṁ kathetvā „eso dāni[8] hadayena sussantena nipanno, duṭṭhacittassa vaḍḍhi[9] nāma n'atthi, ahaṁ pana tava santakaṁ mā nassiti[10] dhanaṁ te āharitvā adāsiṁ, idaṁ[11] tava kaniṭṭhacorassa adatvā sabbaṁ tvaṁ ñeva gaṇhāhiti[12]" vatvā tatiyaṁ gāthaṁ āha:

a. Paduṭṭhacittassa na phāti[13] hoti,
na cāpi taṁ devatā pūjayanti
yo bhātaraṁ pettikaṁ sāpateyyaṁ
avañcayi[14] dukkatakammakārīti[15]. 114.

Tattha na phāti[16] hotīti evarūpassa puggalassa idhaloke vā paraloke vā vaḍḍhi[17] nāma na hoti, na cāpi tan[18] ti taṁ puggalaṁ tassa santakaṁ rakkhamānā devatā na pūjenti.

Iti devatā mittadūbhicorassa[19] kahāpaṇe na[20] dātukāmā[21] evaṁ āha. Bodhisatto pana „na sakkā evaṁ kātuṁ" ti[22] tassa pi pañcasatāni pesesi yeva.

Satthā imaṁ desanaṁ[23] āharitvā sacchāni pakāsetvā jātakaṁ samodhānesi: (Saccapariyosāne vāṇijo sotāpattiphale patiṭṭhahi) „Tadā kaniṭṭhabhātā idāni kūṭavāṇijo, jeṭṭhabhātā pana ahaṁ evā" 'ti. Macchuddānajātakaṁ[24].

9. Nānacchandajātaka.

Nānacchandā[25] mahārājā 'ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharanto āyasmato Anandassa aṭṭhavaralābhaṁ ārabbha kathesi. Vatthuṁ Ekādasanipāte Junhajātake āvibhavissati.

---

[1] Bd -naṁ. [2] taṁ dakkhiyaṁ - - - apicitiṁ wanting in Bd. [3] Bcd add mayā. [4] Bd imaṁ [5] Bcd add ca. [6] B kata, Bd kata. [7] Bcd idāni. [8] Cs vaḍḍhiṁ, Bcd vuḍḍhi. [9] Bcd nassati. [10] Bcd imaṁ. [11] Bcd gaṇhathā ti. [12] Cs pāni, Bd yati. [13] Cs -yi, Bd -si, B bhavañcati. [14] Bcd dukkaja-. [15] Cs pāti. [16] Bcd vuḍḍhi. [17] Cs pan. [18] Cs -bhi-, Bcd -dubhhi- [19] Bd -naṁ [20] Bd adā-. [21] taṁ puggalaṁ - - - kātuṁ ti wanting in Bd. [22] Bcd dhammadesanaṁ [23] Bcd macchadāna-, and add sthamasi. [24] Bcd nānāchandā.

Atīte pana Bodhisatto Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente tassa aggamahesiyā kucchimhi nibbattitvā vayappatto Takkasilāyaṃ ippāni[1] uggahetvā pitu accayena rajjaṃ pāpuṇi. Tassa ṭhānato apanīto pitu purohito atthi, so duggato hutvā ekasmiṃ jarāgehe[2] vasati. Ath' ekadivasaṃ Bodhisatto aññātakavesena rattibhāge nagaraṃ pariganhanto carati. Tam enaṃ katakammacorā ekasmiṃ surāpāne suraṃ[3] pivitvā aparam pi ghate ādāya attano gehaṃ gacchantā antaravīthiyaṃ disvā „are kho si tvaṃ" ti vatvā paharitvā uttarisāṭakaṃ gahetvā ghataṃ ukkhipitvā[4] tāsentā[5] gacchiṃsu. So pi kho brāhmaṇo tasmiṃ khaṇe nikkhamitvā antaravīthiyaṃ ṭhito nakkhattaṃ olokento[6] rañño amittānaṃ[7] hatthagatabhāvaṃ ñatvā brāhmaṇiṃ āmantesi. Sā „kiṃ ayyā" 'ti vatvā vegena tassa santikaṃ āgatā[8]. Atha naṃ sā āha: „bhoti amhākaṃ rājā amittānaṃ vasaṃ gato" ti. „Ayya, kiṃ te rañño santike pavattiyā[9], brāhmaṇā jānissantīti". Rājā brāhmaṇassa saddaṃ sutvā thokaṃ gantvā dhutte āha: „duggato 'mhi sāmī[10], uttarāsaṅgaṃ gahetvā vissajjetha man" ti. Te punappuna[11] kathentaṃ[12] kāruññena vissajjesuṃ. So tesaṃ vasanageham sallakkhetvā nivatti. Brāhmano[13] pi „bhoti amhākaṃ rājā amittahatthato mutto[14]" ti āha. Rājā taṃ pi sutvā[15] pāsādaṃ abhirūhi[16]. So vibhātāya rattiyā brāhmaṇe pakkosāpetvā „kiṃ ācariyā rattiṃ nakkhattaṃ olokayitthā" 'ti pucchi. „Ama devā" 'ti. „sobhanaṃ[17] asobhanaṃ" ti. „Sobhanaṃ[18] devā" 'ti. „Koci gāho" n'atthīti". „N' atthi devā" 'ti. Rājā „asukagehato brāhmaṇaṃ pakkosathā" 'ti purāṇapurohitaṃ[20] pakkosāpetvā „kiṃ ācariya rattiṃ te

[1] Bḍ sabbasi-. [2] Bḍ jara-. [3] Cᵃ suraṃ. [4] Bḍ ukkhipāpetvā. [5] Cᵃ Bḍ -to. [6] Bḍ -kotvā. [7] Bḍ amitta. [8] Cᵃ āgantvā corr. to āgatā, Bᵉ gantvā, Bḍ āgato. [9] Cᵃᵉ -yāsi, Bḍ pattiya, Bḍ pattayasi. [10] Cᵃᵉ sāmi, Bḍ sāmīti. [11] Bḍ -enaṃ. [12] Bᵉ -te. [13] Bḍ atha purimakaparohito brā-. [14] Cᵉ amutto [15] Bᵉ adda taṃ pi geham sallakkhetvā, Bḍ tassa geham s. [16] Cᵃᵉ -ruhi, Bḍ -rūyhi [17] Cᵉ -ṇaṃ, Bḍ kiṃ sobhaṇanti, omitting asobhanaṃ ti. [18] Cᵃ -no, Cᵉ -ne, Bḍ -naṃ. [19] Bḍ vigraho. [20] Bḍ purāṇakapa-

nakkhattaṁ diṭṭhan" ti pucchi. „Āma devā" 'ti. „Atthi koci gāho'" ti. „Āma mahārāja, ajjarattiṁ tumhe amittavasaṁ gantvā muhutten' eva muttā" ti. Rājā „nakkhattajānanakena nāma evarūpena bhavitabban" ti sesabrāhmaṇe nikkaḍḍhāpetvā „brāhmaṇa pasanno 'smi, te varaṁ gaṇhā'" ti āha. „Mahārāja puttadārena saddhiṁ mantetvā gaṇhissāmīti". „Gaccha mantetvā ehīti". So gantvā brāhmaṇiṁ ca puttañ ca suṇisañ ca dāsiṁ ca pakkositvā[1] „rājā me varaṁ deti[2], kiṁ gaṇhāmīti" pucchi. Brāhmaṇī „mayhaṁ dhenusataṁ āneh'īti" āha. Putto chattamāṇavo nāma „mayhaṁ kumudavaṇṇehi[3] sindhavehi yuttaṁ ājaññarathan" ti. Suṇisā „mayhaṁ maṇikuṇḍalaṁ ādiṁ[4] katvā sabbālaṁkāran" ti. Puṇṇā nāma dāsī „mayhaṁ[5] udukkhalamusalañ c' eva suppañ cā" 'ti. Brāhmaṇo pana gāmavaraṁ gahetukāmo rañño santikaṁ gantvā „kiṁ brāhmaṇa pucchito te dāro'" ti. „Puṭṭho[6] āma mahārāja[7]", pucchitā[8] na pan' ekacchandā[9]" ti vatvā paṭhamaṁ gāthadvayam[10] āha:

1. Nānacchandā[11] mahārāja ekāgāre vasāmase,
ahaṁ gāmavaraṁ icche, brāhmaṇī ca gavaṁ sataṁ, 115.
2. Chatto[12] ca ājaññarathaṁ, kaññā ca maṇikuṇḍalaṁ,
yā c' esā Puṇṇikā jammī udukkhalaṁ abhikaṁkhatīti[13]. 116.

Tattha icche ti icchāmi, gavaṁ sataṁ ti rohiṇīnaṁ[14] guṇṇaṁ[15] sataṁ; kaññā ti suṇisā, yā cesā ti yā esā amhākaṁ ghare Puṇṇikā nāma dāsī sā jammikā lāmikā suppamusalehi saddhiṁ udukkhalaṁ abhikaṁkhatī[16] icchatīti[17].

Rājā „sabbesaṁ icchiticchitaṁ dethā" 'ti āṇāpento

---

[1] Bd -viggaho-. [2] Bd -hāhi. [3] Bd -sāpetvā. [4] Bd dadāti. [5] Bd add. catuhi. [6] Bd ādi. [7] dhenusataṁ — — dāsī mayhaṁ wanting in Bd. [8] Bd pucchitā te puttadārā, Bd te puttadāre puṭho. [9] Bd omits puṭho. [10] Bd devā ti in the place of mahārāja. [11] Bd -te, Cs -to. [12] Bd anekacchandā in the place of napaṭikkha-. [13] Cs gāthaṁ. [14] Cs nāniccha-, Bd nānicch-. [15] Bd puṭho. [16] Cs -khati. [17] Bd dhenuṁ, Bd khīra. [18] Bd guṇa. Bd gaṇṇaṁ. [19] Bd -tiṁ. [20] Bd -ati.

2. Brāhmaṇassa gāmavaraṃ detha brāhmaṇiyā gavaṃ sataṃ
Chattassa āyuṇṇarathaṃ[1] kaṇṇāya maṇikuṇḍalaṃ,
yañ c' etaṃ Puṇṇikaṃ jammiṃ paṭipādetha udukkhalaṃ
ti 117.

gāthaṃ āha.

Tattha yañcetaṃ ti yaṃ[2] etaṃ Puṇṇikaṃ ti vadati taṃ jammiṃ udukkhalaṃ paṭipādetha sampaṭicchādethā ti.

Iti rājā yaṃ[3] brāhmaṇena paṭṭhitaṃ[4] taṃ ca aññañ ca mahantaṃ yasaṃ datvā „ito paṭṭhāya amhākaṃ kattabbakiccesu ussukkaṃ āpajjā[5]" ti vatvā brāhmaṇaṃ attano santike akāsi.

Satthā imaṃ desanaṃ[6] āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā brāhmaṇo Ānando ahosi, rājā pana aham evā" 'ti. Nānacchandajātakaṃ[7].

10. Sīlavīmaṃsajātaka.

Sīlaṃ kireva kalyāṇan ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharante ekaṃ sīlavīmaṃsakabrāhmaṇaṃ ārabbha kathesi. Vatthu pana paccuppannam pi atītam pi heṭṭhā Ekanipāte Sīlavīmaṃsajātake vitthāritam eva, idha pana

Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente tassa purohito „attano sīlaṃ vīmaṃsissāmīti" heraññakaphalakato[8] dve divase ekekaṃ kahāpaṇaṃ gaṇhi. Atha naṃ tatiyadivase coro ti gahetvā rañño santikaṃ nayiṃsu. So antarāmagge ahiguṇḍike sappaṃ kīḷāpente[9] addasa. Atha naṃ rājā disvā „kiss' evarūpaṃ[10] akāsīti" pucchi. Brāhmaṇo „attano sīlaṃ vīmaṃsitukāmatāyā" 'ti vatvā[11]

1. Sīlaṃ kir' eva kalyāṇaṃ sīlaṃ loke anuttaraṃ,
passa ghoraviso nāgo sīlavā ti na haññati. 118.

---

[1] C[s] -ssāññā-, B[c] puttassa aja- [2] B[d] add va [3] B[d] omit yaṃ. [4] C[s] paṭṭhitaṃ, C[r] paṭṭhi, B[c] paṭi, B[d] paṭṭi. [5] B[d] -ssāmi. [6] B[d] dhammade- [7] C[s] nānacch-, B[c] nāch-, P[d] nānach-, B[d] add navamaṃ 10. Cfr. L. Feer in J. As. 1875 T. 6 p. 265 [8] B[d] hi-, B[c] hiraññaja- [9] B[c] kiīyante, B[d] kiīyante [10] B[d] rājā kasmā evarūpaṃ. [11] B[d] add imaṃ gāthaṃ āha.

2. So 'haṁ sīlaṁ samādissaṁ loke anumataṁ sivaṁ
ariyavuttisamācāro yena vuccati sīlavā. 119.
3. Ñātinaṁ ca piyo hoti mittesu ca virocati
kāyassa bhedā sugatiṁ upapajjati sīlavā ti 120.

āha[1].

Tattha sīlan ti ācāro kiṁ 'ti anussavatthe upapo, kalyāṇan ti sobhanaṁ[2], sīlaṁ kira[3] kalyāṇan ti evaṁ paṇḍitā vadantīti attho, paran 'ti attānaṁ eva vadati, na haññatīti paraṁ pi na viheṭheti parena pana[4] na vihethiyati, samādissan ti samādiyāmi[5], anumataṁ sivan ti khemaṁ nibbhayan ti evaṁ paṇḍitehi sampaṭicchitaṁ, yena vuccatīti yena sīlena sīlavā puriso ariyānaṁ buddhādīnaṁ paṭipattiṁ samācaranto ariyavuttisamācāro ti vuccati taṁ ahaṁ samādiyissāmīti[6] attho. virocatīti pabbatamatthake aggikkhandho viya virocati.

Evaṁ Bodhisatto tīhi gāthāhi sīlavaṇṇaṁ pakāsento rañño dhammaṁ desetvā „mahārāja mama gehe pitu santakaṁ mātu santakaṁ attanā uppāditaṁ tayā dinnañ ca bahudhanaṁ[7] atthi pariyanto na paññāyati, ahaṁ pana sīlaṁ vīmaṁsanto heraññikato[8] kahāpaṇe gaṇhiṁ, idāni mayā imasmiṁ loke jātigottakulapadesānaṁ[9] lāmakabhāvo sīlass' eva ca[10] jeṭṭhakabhāvo ñāto, ahaṁ pabbajissāmi, pabbajjaṁ me[11] anujānāhīti[12]“ anujānāpetvā rañña punappuna yāciyamāno pi nikkhamma Himavantaṁ paviṭṭhā isipabbajjaṁ pabbajitvā[13] samāpattiyo[14] nibbattetvā Brahmaloka-parāyano ahosi.

Satthā imaṁ desanaṁ[15] āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā sīlavīmaṁsako purohitabrāhmaṇo[16] ahaṁ evā“ 'ti. Sīlavīmaṁsa-jātakaṁ[17]. Abbhantaravaggo catuttho[18].

---

[1] C[a] -vatti, B[d] -vutthi. [2] B[cd] omit āha. [3] C[a] -maṁ. [4] B[cd] kirava. [5] B[cd] parehi pi. [6] B[cd] -da-. [7] C[a] bahuṁ-. [8] B[cd] hiraññaṁ halakato. [9] B[cd] jātikula-gotta-. [10] B[cd] omit ca. [11] B[cd] me pabbajjaṁ. [12] B[cd] abhiññā ca. [13] B[cd] add ca. [14] B[cd] dhammade- [15] B[cd] -to-, and add pana. [16] B[cd] add desanaṁ. [17] B[cd] add tassuddānaṁ: abbhantaraseyyakañca vaḍḍhaki sirijātakaṁ mani sūkara sīlakaṁ lābhagaraha macchadānaṁ nānāchandaṁ sīlavīmaṁsakaṁ abbhantaravaggo ti vuccati.

5. KUMBHAVAGGA.

I. Bhadraghaṭajātaka.

Sabbakāmadadaṁ kumbhaṁ ti. Idaṁ Satthā Jetavane viharante Anāthapiṇḍikassa bhāgineyyaṁ ārabbha kathesi. So kira mātāpitunnaṁ santakā[1] cattālīsahiraññakoṭiyo pāṇavyasanena[2] nāsetvā seṭṭhino santikaṁ agamāsi[3]. So pi 'ssa „vohāraṁ karohi“ sahassaṁ adāsi, taṁ pi nāsetvā puna agamāsi. Puna tassa[4] pañca satāni dāpesi, tāni vināsetvā puna āgatassa dve thūlasāṭake dāpesi, te pi nāsetvā āgataṁ[5] gīvāya[6] gahetvā[7] niharāpesi. So anātho hutvā parakuḍḍaṁ[8] nissāya kālaṁ akāsi. Taṁ ennaṁ kaḍḍhetvā[9] bahi chaḍḍesuṁ[10]. Anāthapiṇḍiko vihāraṁ gantvā sabbaṁ taṁ bhāgineyyassa pavattiṁ Tathāgatassa ārocesi. Satthā[11] „tvaṁ etaṁ[12] kathaṁ santappessasi yaṁ ahaṁ pubbe sabbakāmadadaṁ kumbhaṁ datvā[13] santappetuṁ nāsakkhiṁ“ ti vatvā tena yācito atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇāsiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto seṭṭhikule nibbattitvā[14] pitu accayena seṭṭhiṭṭhānaṁ labhi. Tassa gehe bhūmigataṁ eva cattālīsakoṭidhanaṁ ahosi. Putto pan' assa eko yeva. Bodhisatto[15] dānādīni puññāni katvā kālakato[16], Sakko devarājā hutvā nibbatti. Ath' assa putto vīthiṁ āvaritvā[17] maṇḍapaṁ kāretvā mahājanaparivuto nisīditvā suraṁ[18] pātuṁ ārabhi. So lāṅghanadhāvanagītanaccādīni[19] karontānaṁ sahassaṁ[20] dadamāno itthisoṇḍasurāsoṇḍamaṁsasoṇḍādibhāvaṁ āpajjitvā „tvaṁ[21] gītaṁ tvaṁ[22] naccaṁ tvaṁ[23] vāditan“[24] ti samajjatthiko[25] pamatto[26] hutvā āhiṇḍanto nacirass' eva cattālīsakoṭidhanaṁ[27] upabhoga-

---

[1] C[b] -kā. [2] C[b] pana-, B[d] pīnabya-, B[d] pīnabyā- [3] B[d] āg-. [4] B[d] punassa. [5] B[d] punāgataṁ. [6] B[d] -yaṁ, C[b] jīvā [7] B[d] gāhāpetvā. [8] C[a] -kuḍḍhaṁ? B[f] -kuṭaṁ, B[d] -kuṭṭaṁ. [9] B[f] -ttvā, B[d] ākaḍḍhitvā [10] B[f] chaṭṭe-, B[d] chaṭṭe-. [11] B[f] adds kira, B[d] kiṁ [12] C[a] ahaṁ. [13] B[f] adds pavī, B[d] pi [14] C[bc] nibbatti. [15] B[d] add pana [16] B[d] kālaṅka-. [17] so C[2], C[a] avāritvā, B[f] vitiṁ vicaritvā. B[d] vithiyaṁ otaritvā. [18] C[bc] suraṁ. [19] In the place of gīta, B[d] has ābharaṇa, B[f] suraṁ. [20] B[d] repeat sahassaṁ. [21] B[d] kva. [22] B[d] kva. [23] C[b] B[f] samajji-. [24] B[d] vasamitto. [25] C[b] sattāsīti-, C[a] sattāsīti-.

paribhogūpakaraṇāni[1] ca[2] nāsetvā duggato kapaṇo pilotikaṃ nivāsetvā vicari. Sakko āvajjanto[3] tassa duggatabhāvaṃ ñatvā pattapemenāgantvā[4] sabbakāmadadaṃ kumbhaṃ datvā „tāta yathāyaṃ[5] kumbho na bhijjati tathā naṃ rakkha, imasmiṃ te sati dhanassa pariccheda nāma na bhavissati, appamatto hohīti[6] ovaditvā[7] devalokaṃ eva gato. Tato paṭṭhāya[8] pīvanto vicari[9]. Ath' ekadivasaṃ matto taṃ kumbhaṃ ākāse khipitvā[10] paṭicchanto[11] ekavāraṃ virajjhi[12]. Kumbho bhūmiyaṃ patitvā bhijji. Tato paṭṭhāya puna daliddo hutvā pilotikaṃ nivāsetvā kapālahattho bhikkhaṃ caranto parakuḍḍaṃ[13] nissāya kāḷaṃ akāsi.

Satthā imaṃ atītaṃ āharitvā

1. Sabbakāmadadaṃ kumbhaṃ kuṭaṃ[14] laddhāna dhuttako
yāva so[15] anupāleti tāva so sukhaṃ edhati. 121.
2. Yadā matto na ditto[16] ca pamādā kumbhaṃ abbhidā
tadā[17] naggo ca pottho[18] ca pacchā bālo vihaññati. 122.
3. Evaṃ eva ye dhanaṃ laddhā amatto[19] paribhuñjati
pacchā tappati[20] dummedho kuṭaṃ[21] bhinno[22] va dhuttako ti 123.

imā abhisambuddhagāthā vatvā jātakaṃ samodhānesi:

Tattha sabbakāmadadaṃ ti sabbe vatthukāme dātuṃ samatthaṃ kumbhaṃ, kuṭaṃ[23] ti kumbhavevacanaṃ, yāvā[24] 'ti yattakaṃ kālaṃ, anupāletīti yo koci evarūpaṃ labhitvā yāva rakkhati tāva so sukhaṃ edhatīti attho, matto na ditto[25] ca 'ti surāmadena matto deppena ditto[26], pamādā kumbhaṃ abbhidā ti pamādena kumbhaṃ bhindi[27], naggo ca pottho[28] ca 'ti kadāci potthakapilotikāya nivatthattā[29] pottho, evameva 'ti evaṃ evaṃ[30], amatto[31] ti appamānena[32], tappatīti socati.

„Tadā bhadraghaṭabhedako[33] dhutto setṭhibhāgineyyo ahosi. Sakko pana aham evā" 'ti. Bhadraghaṭajātakaṃ[34].

---

[1] C[3] -gapakāra-, B[6] -gagūpakara-, B[1] -gupakaraṇādīni. [2] B[1] ti, B[6] pī. [3] C[3] -ijjanto. [4] B[6d] -na āg-. [5] C[3] yathā, B[6] yathā ayaṃ, B[1] omits yathā. [6] B[6d] ovādetvā. [7] B[6d] add suraṃ. [8] B[6d] -ṭṭhi. [9] C[3] repeats khipitvā. [10] B[6d] sampa-. [11] C[3] B[1] -rajji. [12] B[1] -kuṭaṃ, B[6] -kuṭṭaṃ. [13] C[3] kū-. [14] B[6d] naṃ. [15] B[6d] ritto. [16] C[3] tato. [17] B[6d] potho [18] B[6d] pamatto [19] C[3c] tapati. [20] C[3] kū-. [21] so C[3c]; B[1] bhitvā, B[6] phidā. [22] B[6d] yāvan. [23] C[3c] bhijji. [24] B[6] potho, B[1] hetthā. [25] C[3] nivatthattā corr. to -vatthattā [26] B[6d] eva [27] C[3c] -ttā, B[6d] pamatto [28] C[3] -nena, C[3] -nena corr. to -pena, B[6d] pamādena. [29] B[1] suragha-. [30] B[1] surāghaṭa-, B[6d] add pathamaṃ.

2. Supattajātaka.

Bārāṇasiṃ mahārājā 'ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto Bimbādeviyā Sāriputtattherena dinnarohitamaccharasaṃ[1] nevagghatamisakaṃ[2] sālibhattaṃ ārabbha kathesi. Vatthuṃ heṭṭhā kathita-Abbhantarajātake[3] vatthusadisaṃ eva. Tadāpi[4] theriyā udaravāto kuppi. Rāhuladdhadde therassa ārocesuṃ. Thero taṃ āsanasālāya nisīdāpetvā Kosalarañño nivesanaṃ gantvā rohitamaccharasaṃ[5] navasappimisakaṃ sālibhattaṃ āharitvā tassa adāsi. So āharitvā mātu theriyā adāsi. Tassā bhuttamattāya udaravāto paṭippassambhi. Rājā purise pesetvā pariggaṇhāpetvā tato paṭṭhāya theriyā tathārūpaṃ bhattaṃ adāsi. Atha[6] ekadivasaṃ[7] dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso dhammasenāpati therī[8] evarūpena nāma bhojanena santappesī"ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'tthā bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutto „na bhikkhave idāni' eva Sāriputto Rāhulamātāya patthanaṃ deti, pubbe pi adāsi yevā" 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kāreṇte Bodhisatto kākayoniyaṃ nibbattitvā vayappatto asītiyā kāka-sahassānaṃ jeṭṭhako Supatto nāma kākarājā ahosi, uggatamahesī panassa[9] Suphassā[9] nāma kākī ahosi, senāpati Sumukho nāma. So asītikākasahassehi[10] parivuto Bārāṇasiṃ upanissāya vasi. So ekadivasaṃ Suphassaṃ[9] ādāya gocaraṃ pariyesamāno[11] Bārāṇasīrañño mahānasamatthakena agamāsi. Sūdo rañño nānāmacchamaṃsavikatiparivārabhojanaṃ[12] sampādetvā thokaṃ bhājanāni vivaritvā usumaṃ palāpento aṭṭhāsi. Suphassā[13] macchamaṃsagandhaṃ[14] ghāyitvā rājabhojanaṃ bhuñjitukāmā hutvā taṃ divasaṃ akathetvā[15] dutiyadivase „ehi bhadde gocarāya gamissāmā" ti vuttā[16] „tumhe gacchatha, mayhaṃ eko dohaḷo aṭṭhīti" vatvā „kīdiso[17] dohaḷo" ti vutte „Bārāṇasirañño bhojanaṃ bhuñjitukāmā[18] amhi". na kho pana

[1] Bⁱᵈ -rasaṃ, Cᵃ -ka. [2] Cᵃ -sata-, Bⁱᵈ navasappimi-. [3] Bᵈ kathitaṃ-, Bᵉ -ramma-. [4] Bⁱᵈ adā hi. [5] Bⁱᵈ -macchamaṃsarasaṃ. [6] Bⁱᵈ adā bhikkhū. [7] Bᵈ -ṭṭhi. [8] Bⁱᵈ panassa. [9] Bᵈ -pa-. [10] Bⁱᵈ asītiyā kā-. [11] Bᵉ -yamāno. [12] Cᵃ -patthabhojanaṃ, Bⁱᵈ -pasuttabho-. [13] Cᵃ Bⁱᵈ -pa-. [14] Bⁱᵈ maṃsamaccha-. Bᵉ saddha va. [15] Bⁱᵈ vutto. [16] Bⁱᵈ kiṃ. [17] Bᵉ -mamhi, Bᵈ -māmhi.

sakkā mayā taṃ laddhuṃ, tasmā jīvitaṃ pariccajissāmi devā" 'ti āha. Bodhisatto cintayamāno nisīdi. Sumukho āgantvā „kiṃ mahārāja anattamano sīti" pucchi. Rājā tassa atthaṃ ārocesi. Senāpati „mā cintayi mahārājā" 'ti vatvā ubho pi assāsetvā „ajja tumhe idh' eva hotha, mayaṃ bhattaṃ āharissāmā" 'ti vatvā pakkāmi. So kāke sannipātetvā taṃ kāraṇaṃ kathetvā „etha bhattaṃ āharissāmā" 'ti kākehi saddhiṃ Bārāṇasiṃ[1] pavisitvā mahānasassāvidūre[2] kāke vagge vagge katvā tasmiṃ tasmiṃ ṭhāne ārakkhatthāya[3] ṭhapetvā sayaṃ aṭṭhahi kākayodhehi[4] saddhiṃ mahānasacchadane nisīdi. Rañño bhattaharaṇakālaṃ ullokayamāno[5] te ca kāke āha: „ahaṃ rañño bhatte hariyamāne bhājanāni pātessāmi, bhājanesu[6] patitesu mayhaṃ jīvitaṃ n' atthi, tumhesu cattāro janā mukhapūraṃ bhattaṃ cattāro macchamaṃsaṃ gahetvā[7] sapaṭiṇatikaṃ kākarājānaṃ[8] bhojetha, 'kahaṃ senāpatī" vutte[9] 'pacchato ehīti" vadeyyāthā" 'ti. Atha sūdo[10] bhojanavikatiṃ sampādetvā kājena[11] gahetvā[12] rājakulaṃ pāyāsi. Tassa rājaṅgaṇaṃ[13] gatakāle kākasenāpati kākānaṃ saññaṃ datvā sayaṃ uppatitvā bhattahārakassa[14] ure nisīditvā nakhapañjarena[15] paharitvā kaṇayaggavaṇṇena[16] tuṇḍena nāsaggaṃ assa abhihantvā[17] uṭṭhāya dvīhi pādehi[18] mukhaṃ assa pidahi. Rājā mahātale caṅkamanto mahāvātapānena oloketvā taṃ kākassa kiriyaṃ disvā bhattahārakassa[19] saddaṃ datvā „bho bhattahāra[20], bhājanāni[21] chaḍḍetvā[22] kākaṃ eva gaṇha[23]" 'ti āha. So bhājanāni chaḍḍetvā[24] kākaṃ daḷhaṃ gaṇhi. Rājā pana[25] „ito ehīti" āha. Tasmiṃ khaṇe[26] kākā āgantvā attano pahonakaṃ

---

[1] Bᵈ -siyaṃ. [2] Bᵈ -assa avi-. [3] Bᵈ ārakkhaṭṭhāya. [4] Bᵈ kākasūrayo-. [5] Bᵈ olokiyamāno. [6] Bᵈ add pana. [7] Bᵈ adds netvā, Bᶜ netvā pana. [8] Bᵈ -rājānaṃ. [9] Cᵉ adds ca. [10] Bᵈ add mama. [11] Cᵃᵉ ehīti, Bᵈ ehiti. [12] Bᵈ add rañño. [13] Bᵈ kāresu. [14] Bᵈ gāhāpetvā. [15] Bᵗ -ṇe, Bᵈ -ena. [16] Bᵈ -kārakassa. [17] Bᵈ -pañcarena. [18] Bᵈ kaṭiyaggasadisena. [19] Cᵉ -gantvā, Bᵈ abhiharante. [20] Bᵈ pakkhapā-. [21] Bᵗ -kārakassa. [22] Bᵗ -kāraka, Bᵈ -hāraka. [23] Bᵈ bhattahā-. [24] Cᵉ chaḍḍhe-. [25] Bᵈ -hāti. [26] Bᵈ rājapi taṃ. [27] Bᵈ add ti.

bhuñjitvā sesaṃ vuttaniyāmena[1] gahetvā agamaṃsu[2]. Tato sesā āgantvā sesaṃ[3] bhuñjiṃsu. Te pi aṭṭha janā gantvā rājānaṃ sapajāpatikaṃ bhojesuṃ. Suphassāya dohaḷo[4] vūpasanto[5]. Bhattahārako kākaṃ rañño upanesi. Atha naṃ rājā pucchi: „bho kāka, tvaṃ mamañ ca na lajji bhattahārakassa ca nāsaṃ khaṇḍesi bhattabhājanāni ca bhindi attano ca jīvitaṃ na rakkhi, kasmā evarūpaṃ kammaṃ akāsīti". Kāko „mahārāja, amhākaṃ rājā Bārāṇasiṃ upanissāya vasati, ahaṃ assa senāpati, tassa Suphassā nāma bhariyā dohaḷiṇī tumhākaṃ bhojanaṃ bhuñjitukāma, rājā tassā dohaḷaṃ mayhaṃ ācikkhi, ahaṃ tatth' eva mama jīvitaṃ pariccajitvā āgato, idāni me tassā bhojanaṃ pesitaṃ, mayhaṃ manoratho matthakaṃ patto, iminā kāraṇena mayā evarūpaṃ[6] katan" ti dīpento

1. Bārāṇassaṃ[7] mahārāja kākarājā nivāsiko
asītiyā sahassehi Supatto parivārito. 124.

2. Tassa dohaḷinī bhariyā Suphassā maccha[8]m icchati
rañño mahānase pakkaṃ paccagghaṃ rājabhojanaṃ. 125.

3. Tas' āhaṃ pahito dūto rañño c' amhi idhāgato,
bhattu apacitiṃ kubbaṃ, nāsāyaṃ akāraṃ vadhaṃ ti 126.

Tattha Bārāṇassan[9] ti Bārāṇasiyaṃ. nivāsiko[10] ti nibaddhavāsako, pakkaṃ ti nānappakārena sampāditaṃ, kiṃ siddhaṃ ti sajjhāyanti. paccagghaṃ[11] ti accugghaṃ[12] aparivāsikaṃ[13] macchamaṃsavikatiṃ vā pacchā-pariccheditamahagghaṃ[14] ti paccagghaṃ, idañhaṃ pahito dūto rañño c'amhi idhāgato ti tesaṃ ubhinnam pi ahaṃ dūto āgatamhi rañño[15] c' amhi[16] pahito, tasmā idha āgato ti attho[17], bhattu apacitiṃ kubbaṃ sv-āhaṃ evaṃ āgato[18] attano bhattu apacitiṃ sakkāraṃ kurumi, nāsā-yaṃ[19] akāraṃ vadhaṃ ti mahārāja iminā kāraṇena tumhe na attano ca jīvitaṃ agaṇayitvā[20] bhattabhājanaṃ[21] pātāpetuṃ bhattahārakassa nāsāya aṅgachedena[22] vadhaṃ akāsiṃ, mayā attano rañño apaciti katā, idāni tumhe yaṃ icchatha taṃ daṇḍaṃ[23] karothā 'ti.

[1] B[cd] -niyena. [2] B[cd] -miṃsu. [3] C[a] B[d] sesā, B[b] sesa. [4] C[ab] -laṃ. [5] B[cd] vū-pasami. [6] B[cd] add kammaṃ. [7] B[c] -nasiyaṃ, B[d] -nasiyaṃ. [8] B[b] vassaṃ. [9] B[b] vāsaṃsiṃ. B[d] bhakkhituṃ. [10] B[c] -nasiyyaṃ, B[d] -nasiyaṃ. [11] C[ab] -sako. [12] C[a] pacchagghaṃ, B[d] paccakkhaṃ. [13] C[a] abhiṇhaṃ, B[cd] abhikkhaṃ. [14] B[c] saṃparivāritaṃ, B[d] saṃparivāsitaṃ. [15] C[a] -mettha-, B[cd] omit one paccha. [16] B[d] rañño. [17] B[d] ca saṃhi. [18] C[ab] attano, B[c] atto. [19] B[cd] āgatto. [20] B[cd] nāsāya. [21] C[ab] agaṇa-hitvā, B[cd] agaṇetvā. [22] B[cd] -bhojanaṃ. [23] C[a] B[cd] -taṇḍakaṃ. [24] B[c] danta.

Rājā tassa vacanaṃ sutvā „mayaṃ tāva manussabhūtānaṃ mahantaṃ yasaṃ datvā amhākaṃ suhajje[1] kātuṃ[2] na sakkoma, gāmādīni dadamānāpi amhākaṃ jīvitadāyakaṃ na labhāma, ayaṃ kāko sakāno attano rañño jīvitaṃ pariccajati[3] ativiya sappuriso madhurassaro dhammiko[4]“ ti guṇesu pasīditvā taṃ ca[5] setacchattena pūjesi. So attano laddhena chattena[6] rājānaṃ eva pūjetvā Supattassa[7] guṇaṃ[8] kathesi. Rājā taṃ[9] pakkosāpetvā dhammaṃ sutvā ubhinnaṃ[10] pi[11] tesaṃ attano bhojananiyāmena bhattaṃ paṭṭhapesi, sesakākānaṃ devasikaṃ ekaṃ[12] taṇḍulammaṇaṃ pacāpesi[13], sayaṃ ca Bodhisattassa ovāde ṭhatvā sabbasattānaṃ abhayaṃ datvā pañcasīlāni rakkhi[14]. Supattakākovādo[15] sattavassasatāni pavatti[16].

Satthā imaṃ desanaṃ[17] āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā rājā Ānando ahosi, senāpati[18] Sāriputto, Suphassā Rāhulamātā. Supatto pana[19] aham evā“ ’ti. Supattajātakaṃ[20].

3. Kāyavicchindajātaka.

Puṭṭhassu me ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto aññataraṃ purisaṃ ārabbha kathesi. Sāvatthiyaṃ kira eko[21] puriso paṇḍurogena aṭṭito[22] vejjehi paṭikkhitto. Pattadāro pi ’ssa „ko imaṃ paṭijaggituṃ sakkotī“ ti cintesi. Tassa[23] etad ahosi: „sace’ ahaṃ imamhā rogā vuṭṭhahissāmi[24] pabbajissāmī“ti. So katipāheneva kiñci sappāyaṃ labhitvā ārogo[25] hutvā Jetavanaṃ gantvā[26] pabbajjaṃ yāci. So Satthu santike pabbajjañ ca upasampadañ ca labhitvā nacirasseva arahattaṃ pāpuṇi. Ath’ ekadivasaṃ bhikkhū dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „Āvuso asuko nāma paṇḍurogī ’mamhā rogā vuṭṭhito pabbajissāmī’ti cintetvā pabbajito c’ eva arahattañ ca patto“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu ’ttha bhikkhave etarahi kathāya sanni-

---

[1] B[b] suhahajje tum. B[d] suhajje tum. [2] B[bd] -ji. [3] B[d] dhammikaitiko, B[d] dhammakatiko. [4] B[bd] tañ, leaving out ca. [5] B[bd] setacche-. [6] C[s] suj-sumassa, B[bd] bodhisattassa. [7] B[bd] guṇe. [8] B[bd] taṃ. [9] B[b] -ena, B[d] -enaṃ. [10] C[ks] kh. [11] B[bd] ekadesaṃ. [12] B[b] jhapesi. [13] C[s] -mesu, B[bd] rakkhati. [14] B[bd] add pana. [15] B[bd] pavattati. [16] B[bd] dhammade-. [17] B[bd] sumukhassa-. [18] C[ks] omit pana. [19] B[bd] add dattiyaṃ. [20] C[s] kira eko. [21] C[s] addhito, B[b] atiko. [22] C[s] athassa. [23] B[bd] muñcissāmi. [24] C[ks] B[d] ar-. [25] B[bd] add satthāraṃ.

sinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutte „na bhikkhave' ayam eva, pubbe panditāpi evam vatvā rogā vutthāya pabbajitvā attano vaddhim akamsū" 'ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto kuṭumbam santhapetvā vasanto pandurogī ahosi. Vejjāpi paṭijaggituṁ nāsakkhiṁsu, puttadāro pi[2] vippaṭisārī ahosi. So „imamhā rogā vuṭṭhito pabbajissāmīti" cintetvā kiñcid eva sappāyam labhitvā ārogo[3] hutvā Himavantam pavisitvā isipabbajjam pabbaji[4]. So samāpattiyo ca abhiññāyo ca[5] uppādetvā jhānasukhena viharanto „ettakam kālam evarūpam sukham[6] nālatthan" ti udānam udānento

1. Puṭṭhassa[7] me aññatarena vyādhinā
rogena lāḷham dukkhītassa ruppato
parisussati khippam idam kalebaram[8]
pupphaṁ yathā pamsuni[9] ātape katam. 127.

2. Ajaññam jaññasaṁkhātam asuciṁ sucisammataṁ
nānākuṇapaparipūraṁ jaññarūpam apassato. 128.

3. Dhi-r-attho taṁ āturam pūtikāyam
jegucchiyam[10] asuciṁ vyādhidhammam
yattha-ppamattā[11] adhimucchitā pajā
hāpenti maggam sugatūpapattiyā ti 129.

imā gāthā abhāsi.

Tattha aññatarenā 'ti asītiyā rogesu ekena pandurogavyādhinā. rogenā 'ti rujanasaṅkhātena vedanādukkhena nāmena. ruppato ti ghaṭṭiyamānassa pīḷiyamānassa. pamsuni[12] ātape katan ti yathā vātātape[13] tathā sukhāya ṭhapitam sukhumālam[14] pupphaṁ parisuseyya evam parisusseyyā[15] 'ti attho. ajaññam jaññasaṁkhātan ti paṭikkūlan[16] amanāpam eva kālānam manāpan ti vohāram gatam. nānākuṇapaparipūran ti kesādihi dvattiṁsāya kuṇapehi paripuṇṇam. jaññarūpam apassato ti apassantassa sudhāpiṇ-

[1] Bⁱᵈ add idāneva. [2] Bⁱᵈ pissa. [3] Cᵃ ar-. [4] Bⁱᵈ -jitvā. [5] Bⁱᵈ abhiññāyo ca samāpattiyo ca. [6] Bⁱᵈ add nāma. [7] Bⁱᵈ na laddhan. [8] Bⁱᵈ phu-. [9] Cᵃ Bᵈ kale-, Bᵇ kathevaram. [10] Cᵃ pamsuni. [11] Bᵈ ji-. [12] Bᵈ patthapam-. [13] Cᵇᵉ Bᵈ pamsūni, Bᵇ pamsuni. [14] Bⁱᵈ ātape. [15] Bᵈ sukhuma. [16] Bᵈ -ssati. [17] Bⁱᵈ paṭikūlam, Bᵈ paṭikūlan.

paribhuñjanassa[1] manāpam vaṇṇasampadam[2] hutvā upaṭṭhāti, akkhimhā akkhigūthako ti ādinā nayena pakatiyā asuci[3] asubhāva jigucchanīyo upaṭṭhāti, āturam ti niccagilānam, adhimucchitā ti kilesamucchāya atiriva mucchitā, pajā ti andhabālaputhujjanā, kāyanti maggam sugatūpapattiyā ti imasmiṃ pūtikāye laggitaggitā hutvā apāyamaggam pūretvā[4] devamanussabhedāya sugatiupapattiyā maggam parihāpenti[5].

Iti Mahāsatto nānappakārato asucibhāvam niccāturabhāvañ ca pariganhanto kāye nibbinditvā yāvajīvam cattāro brahmavihāre bhāvetvā Brahmaloka-parāyano ahosi.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Bahujanā sotāpattiphalādīni pāpuṇimsu) „Tadā tāpaso pana aham eva ahosin[6]“ ti. Kāyavicchindajātakam[7].

6. Jambukhādakajātaka.

Ko 'yam bindussaro[8] vaggū 'ti. Idam Satthā Veḷuvane[9] viharanto Devadatta-Kokālike ārabbha kathesi. Tadā hi Devadatte parihīnalābhasakkāre Kokāliko kulāni upasaṅkamitvā „Devadattatthero Mahāsammata-paveṇiyā[10] Okkāka-rājavaṃse jāto asambhinne khattiyavaṃse vaḍḍhito tipiṭako[11] jhānalābhī madhurakatho dhammakathiko, detha karotha[12] therassā“ 'ti Devadattassa vaṇṇaṃ bhāsati. Devadatto pi „Kokāliko uccabrāhmaṇakulā nikkhamitvā pabbajito bahussuto dhammakathiko, detha karotha Kokālikassā“ 'ti Kokālikassa vaṇṇaṃ bhāsati. Iti[13] te aññamaññassa vaṇṇaṃ bhāsitvā kulagharesu bhuñjantā vicaranti. Ath' ekadivasaṃ dhammasabhāyaṃ[14] kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso Devadatta-Kokālikā aññamaññassa atthabhūtaguṇaṃ[15] kathetvā bhuñjantā vicarantīti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'tthā bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva' ete abhūtaguṇaṃ[16] kathetvā bhuñjanti, pubbe p' evaṃ bhuñjiṃsu yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto aññatarasmiṃ jambusaṇḍe[17] rukkhadevatā

---

[1] B[d] omit andha. [2] C[s] parisakkhasabhāvam, C[s] sukhasabhāvam. [3] B[c] asubhassa, B[d] asubha. [4] B[d] pūretvā. [5] B[d] -ti. [6] B[d] aham eva, omitting ahosi. [7] B[d] kāyavicchindi-, and add tatiyam. [8] B[d] bindussaro. [9] B[d] jetavane. [10] C[s] -paveṇiyā. [11] B[d] tipiṭakadharo. [12] B[c] omits karotha. [13] B[d] omit iti. [14] B[d] add bhikkhu. [15] B[d] -guṇakatham. [16] B[d] jambuvanasaṇḍe

hutvā nibbatti. Tatr' eko kāko jambusākhāya nisinno jambupakkāni khādati. Ath' eko sigālo āgantvā uddhaṁ olokento kākaṁ disvā „yan nūnāhaṁ imassa abhūtaguṇaṁ' kathetvā jambūni khādeyyan" ti tassa vaṇṇaṁ kathento imaṁ gātham āha:

1. Ko 'yaṁ bindussaro vaggu pavadantānam[1] uttamo,
accuto jambusākhāya moracchāpo va kūjatīti. 130.

Tattha bindussaro ti bindunā avisaṭena[2] pindītena[3] sarena samannāgato, vaggū 'ti madhumadhurasaddo[4] ti. accuto ti na cuto sunisinno[5], moracchāpo va kūjatīti taruṇamoro va manāpena sarena[6], ko nām' eso kūjatīti vadati.

Atha naṁ kāko paṭipasaṁsanto[7] dutiyaṁ gāthaṁ āha:

2. Kulaputto va[8] jānāti kulaputte[9] pasaṁsituṁ,
vyagghacchāpasarivaṇṇa[10] bhuñja samma dadāmi te ti. 131.

Tattha vyagghacchāpasarivaṇṇā[11] 'ti tvaṁ mayhaṁ vyagghapotakasamānavaṇṇo khāyasi[12], tena taṁ vadāmi: subhe vyagghacchāpasarivaṇṇa[13] bhuñja samma dadāmi te ti vayasaa yāvadatthaṁ jambupakkāni khāda, ahaṁ te dadāmīti.

Evañ ca pana vatvā jambusākhaṁ cāletvā phalāni pātesi. Ath' asmiṁ[14] jamburukkhe nibbattadevatā[15] te ubho pi abhūtagunakathaṁ kathetvā jambūni khādante disvā tatiyaṁ gātham āha:

3. Cirassaṁ vata passāmi musāvādī[16] samāgate
vantādaṁ kuṇapādañ ca aññamaññaṁ pasaṁsake ti. 132.

Tattha vantādan ti paresaṁ vantabhattakhādakaṁ kākaṁ, kuṇapādañ ca 'ti kuṇapakhādanakaṁ[17] sigālañ ca.

Imañ ca pana gāthaṁ vatvā sā devatā bheravarūpāraṁmaṇaṁ dassetvā te tato palāpesīti.

---

[1] B[d] -guṇakatham. [2] B[d] santinam, B[e] saravantānam. [3] B[c] avisarena, B[d] abhisandena. [4] B[c] omits pindītena. [5] C[s] madhumadh-, C[e] mudumadh-, B[c] madhuramadh-, B[d] madhurasaddo. [6] B[d] sannisinno. [7] B[d] saddena. [8] B[d] paṭipasaṁsento. C[e] paṭipposanto. [9] B[d] pa. [10] B[d] -ttam. [11] C[s] -ṇṇo, B[c] byagghyacchāpasarivaṇṇo, B[d] -sarivaṇṇa. [12] C[s] -ṇṇo, B[d] byagghyacchāpasarivaṇṇo. [13] B[c] khādasi. [14] B[d] byagghyacchāpasarivaṇṇa, C[s] vagghacchāpasarivaṇṇo. [15] B[d] atha tasmi. [16] B[d] adhivattā-. [17] all four MSS. -di. [18] C[s] -khādanakaṁ, B[d] -khādakaṁ.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā sigālo Devadatto ahosi, kāko Kokāliko, rukkhadevatā panāhaṁ evā" 'ti. Jambukhādakajātakaṁ'.

5. Antajātaka.

Usabhass' eva te khandho ti. Idaṁ pi Satthā tattha' eva viharanto[2] te yeva dve jane ārabbha kathesi. Paccuppannavatthuṁ[3] purimasadisaṁ eva.

Atīte pana Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto ekasmiṁ gāmūpacāre eraṇḍarukkhadevatā hutvā nibbatti. Tadā ekasmiṁ game[4] mataṁ jaraggavaṁ nikkaḍḍhitvā gāmadvāre eraṇḍavane chaḍḍesuṁ. Eko sigālo āgantvā tassa maṁsaṁ khādi. Eko kāko āgantvā eraṇḍe nilīno taṁ disvā „yaṁ nūnāhaṁ etassa abhūtaguṇakathaṁ[5] kathetvā maṁsaṁ khādeyyan" ti cintetvā paṭhamaṁ gāthaṁ āha:

1. Usabhasseva te khandho sīhassova vijambhitaṁ,
migarāja namo ty-atthu, api kiñci labhāmase ti. 133.

Tattha namo ty atthū 'ti namo te atthu.

Taṁ sutvā sigālo dutiyaṁ gāthaṁ āha:

2. Kulaputto va[6] jānāti kulaputte[7] pasaṁsituṁ,
mayūragivasaṁkāsa[8] ito pariyāhi vāyasā 'ti. 134.

Tattha ito pariyāhīti eraṇḍato otaritvā ito yenāhaṁ tenāgantvā maṁsaṁ khādā 'ti vadati.

Taṁ tesaṁ kiriyaṁ disvā sā[9] rukkhadevatā tatiyaṁ gāthaṁ āha:

3. Migānaṁ koṭṭhuko[10] anto pakkhīnaṁ[11] pana vāyaso
eraṇḍo anto rukkhānaṁ, tayo antā samāgatā ti. 135.

Tattha anto ti hīno lāmako.

---

[1] C[a] -vāḷaka-, B[c] jampusākhādajā-, B[d] jampukhādajā-, B[bd] add catutthaṁ. [2] B[bd] idaṁ satthā jetavane viharanto. [3] B[bd] -vattha. [4] B[bd] gāmake. [5] B[bd] pa. [6] B[bd] -putto. [7] B[bd] -si. [8] B[bd] omit sā. [9] B[bd] sigālo. [10] B[bd] -iṁsu.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā sigālo Devadatto ahosi, kāko Kokāliko, rukkhadevatā panāyaṃ evā 'ti. Aṭṭhajātakaṃ[1].

6. Samuddajātaka.

Ko nāyaṃ ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto Upanandattheraṃ ārabbha kathesi. So hi mahagghaso mahātaṇho ahosi, sakaṭapūrehi paccayehi santappetuṃ na sakkā, vassūpanāyikakāle[2] dvīsu tīsu vihāresu vassaṃ upagantvā ekasmiṃ upāhanā[3] ṭhapeti[4] ekasmiṃ kattarayaṭṭhiṃ ekasmiṃ udakatumbaṃ[5], ekasmiṃ sayaṃ vasati. Janapadavihāraṃ gantvā paṇītaparikkhāre[6] bhikkhū disvā ariyavaṃsakathaṃ kathetvā te[7] paṃsukūlāni gāhāpetvā tesaṃ cīvarāni gaṇhāti[8], mattikapatte[9] gāhāpetvā manāpamanāpe patte ca[10] thālakāni ca gaṇhāti[11], gahetvā yānakaṃ pūretvā Jetavanaṃ āgacchati[12]. Ath' ekadivasaṃ[13] dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso Upanando Sakyaputto mahagghaso mahiccho aññesaṃ paṭipattiṃ kathetvā sammāparikkhāraṃ[14] yānakaṃ pūretvā āgacchatīti[15]. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutte „ayuttaṃ bhikkhave Upanandena katam parisaṃ ariyavaṃsaṃ kathentena, paṭhamataraṃ hi[16] attanā appicchena[17] hutvā pacchā paresaṃ ariyavaṃsaṃ kathetuṃ vaṭṭatīti" vatvā

Attānaṃ eva paṭhamaṃ patirūpe[18] nivesaye. (Dhp. v. 158.)

ath' aññaṃ anusāseyya, na kiliseyya paṇḍito ti

imaṃ Dhammapade gāthaṃ desetvā[19] Upanandaṃ garahitvā „na bhikkhave idāni' eva Upanando mahiccho pubbe mahāsamudde[20] pi yāva udakā rakkhitabbaṃ maññīti[21]" vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto samuddadevatā hutvā nibbatti. Ath' eko udakakāko[22] samuddassa uparibhāgehi[23] gacchanto[24] „samudde udakaṃ pamāṇena pivatha, rakkhantā pivathā[25]" 'ti macchā-

---

[1] Bⁱᵈ add pañcamaṃ. [2] Bⁱᵈ vassū-. [3] Bⁱᵈ -naṃ, Cᵃ -naṃ corr. to -ni. [4] Bⁱᵈ -ti. [5] Cᵃ -kumbhaṃ. [6] Bⁱᵈ paṇīta-. [7] Bⁱᵈ tesaṃ. [8] Bⁱᵈ -ti. [9] Cᵃ -kā-. [10] Bⁱᵈ omit ca. [11] Bⁱᵈ omit gaṇhāti. [12] Bⁱ āgacchi. [13] Bⁱᵈ add bhikkhu. [14] so Cᵇᵉ instead of -ṇaṃ? Bⁱᵈ -ra. [15] Cᵃ omits hi, Bⁱ -ṇhīi, Bᵈ -ṇhīi. [16] Bⁱᵈ icho. [17] Bⁱ paṭi-. [18] Bⁱ dassetvā. [19] Bⁱᵈ -ddaṃ. [20] Bⁱ saññiti, Bᵈ maññatīti. [21] Bᵈ uddesa, Bⁱᵈ omits udaka. [22] Bⁱ -go, Bᵈ -guna. [23] Bⁱᵈ viharanto.

saṃghe[1] sakuṇasaṃghe vārento[2] carati[3]. Taṃ disvā samuddadevatā paṭhamaṃ gāthaṃ āha:

1. Ko n' āyaṃ loṇatoyasmiṃ samantā paridhāvati,
macche makare ca[4] vāreti ūmisu[5] ca vihaññatīti. 136.

Tattha ko nāyan ti ko nu ayaṃ.

Taṃ sutvā samuddakāko dutiyaṃ gāthaṃ āha:

2. Anantapāyī[6] sakuṇo atitto tidisāsuto
samuddaṃ pātuṃ icchāmi sāgaraṃ saritaṃ[7] patiṃ[8] ti. 137.

Tass' attho: ahaṃ anantaṃ[9] sāgaraṃ pātuṃ icchāmi tena[10] amhi ananta-pāyī[11] nāma sakuṇo, mahatiyā pana[12] apūraṇatāyāya samannāgatattā atitto ti pi ahaṃ tidasāsuto visuto pākaṭo, sv-āhaṃ sakalasamuddaṃ sundarānaṃ ratanānaṃ ākarattā[13] sāgarena vā[14] khattā[15] sāgaraṃ saritānaṃ[16] patibhāvena saritaṃ patiṃ[17] pātuṃ icchāmīti.

Taṃ sutvā samuddadevatā tatiyaṃ gāthaṃ āha:

3. So ayaṃ[18] hāyati c' eva pūrat' eva[19] mahodadhi,
nāssa nāyati[20] pitatto[21], apeyyo kira sāgaro ti. 138.

Tattha ayan[22] ti so ayaṃ, hāyati ceva 'ti udakassa osakkanavelāya hāyati nikkhamanavelāya pūrati, nāssa nāyatīti assa mahāsamuddassa anto pi nadī sakalo[23] loke pi eyyo tathāyi tho ettakaṃ nāma udakaṃ pītaṃ,[24] pariyanto na paññāyati, apeyyo kirā 'ti ayaṃ[25] kira sāgaro na sakkā kenaci udakaṃ khepetvā pātuṃ ti.

Evañ ca pana vatvā[26] bheravarūpārammaṇaṃ dassetvā samuddakākaṃ palāpesi.

Satthā imaṃ desanaṃ[27] āharitvā jātakaṃ samodhānesi. „Tadā samuddakāko Upanando ahosi, devatā pana aham evā"[28] 'ti. Samuddajātakaṃ[29].

---

[1] C[2] -gha. [2] B[1] repeats vārento. [3] B[2] sicarati. [4] B[1] makarante, B[2] makāre. [5] B[2] ummisu. [6] C[2] -yi, B[1] anandapāyi, B[2] ānantapāyi. [7] B[1][2] paritaṃ. [8] all four MSS. pati. [9] B[1] ananda-, B[2] ananta-. [10] B[1] anandāpāyi, B[2] anantapāyi. [11] B[1][2] pi. [12] C[2] ākarattā, B[1] agarattā. [13] B[2] ca, B[1] omits vā. [14] B[1] khanittattā, B[2] khanittatti. [15] B[1] pari-. [16] B[1] paritaṃ patitaṃ, B[2] saripatitaṃ. [17] C[2] svāyaṃ, C[1] sāyaṃ corr. to svāyaṃ, B[1] so ahaṃ, B[2] sāyaṃ. [18] C[2] pūratena. [19] so all four MSS. [20] so C[2]; B[2] pivanto. [21] B[1] so ayaṃ, B[2] sāyaṃ. [22] C[2] -te, B[2] -ta. [23] so C[2]; B[1] pivatanti, B[2] pivittanti. [24] B[2] eso. [25] B[2] adds sā. [26] B[2] dhammade- [27] B[2] add chetthaṃ.

7. Kāmavilāpajātaka.

Ucce sakuṇa[1] omānā[2] 'ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto purāṇadutiyikapalobhanaṃ ārabbha kathesi. Paccuppannavatthuṃ Puppharattajātake āvibhavissati[3], atītaṃ Indriyajātake āvibhavissati.

Taṃ pana purisaṃ jīvasūle[4] uttāsesuṃ[5]. So tattha nisinno ākāsena gacchantaṃ[6] kākaṃ[7] disvā tāva kharaṃ pi taṃ[8] vedanaṃ aganetvā piyabhariyāya sāsanaṃ pesetuṃ[9] kākaṃ āmantento imā gāthā āha:

1. Ucce sakuṇa[10] omāna[11] pattayāna[12] vihaṅgama[13]
vajjāsi[14] kho tvaṃ vāmurun[15], ciraṃ kho sā karissati[16].
139.

2. Idaṃ kho sā na jānāti asiṃ[17] sattiṃ[18] ca oddhataṃ,
sā[19] canḍī[20] kāhati kodhaṃ, taṃ[21] me tapati[22] no idha.
140.

3. Esa[23] uppalasaṇṇāho nikkhaṃ ussīsake[24] kataṃ
kāsiyaṇ[25] ca muduṃ[26] vatthaṃ, tappatu[27] dhanakāmiyā[28]
ti. 141.

Tattha omānā[29] 'ti caramāna[30] gacchamāna[31], pattayānā 'ti taṃ eva āṇapeti, tathā vihaṅgama 'ti, so hi patta[32] yānaṃ katvā gamanato pattayāno ākāse gamanato vihaṅgamo, vajjāsīti vadeyyāsi, vāmurun[33] ti kadallikkhandhasamānaūruṃ mama sīse nisinnabhāvaṃ vadeyyāsi, ciraṃ kho sā karissatīti[34] sā imaṃ pavattiṃ ajānamānā mama āgamanaṃ ciraṃ karissati[35] ciraṃ me gamanassa[36] piyassa na ca[37] āgacchatīti[38] evaṃ cintessatīti attho, asiṃ[39] sattiṃ cā ti asisamānatāya[40] sattisamānatāya ca sīlaṃ eva sandhāya vadati,

---

[1] B[d] -ṇā. [2] B[i] demā, B[d] demānā. [3] so C[2e]; B[d] kathitaṃ. [4] B[i] jīvantasūle, B[d] jīvitamule. [5] B[i] utta-, B[d] uttāpesuṃ. [6] B[d] āga-. [7] B[i] ekakākaṃ, B[d] ekaṃ kākaṃ. [8] B[d] khiraṃpīḷitaṃ. [9] B[d] adāsi taṃ. [10] B[i] dehanā, B[d] demānā. [11] B[d] -nā. [12] B[d] -mā. [13] B[d] -si. [14] B[d] cāmu-. [15] B[d] samrissati. [16] C[e] B[d] asi. [17] B[d] satti. [18] C[e] yā. [19] C[e] B[d] -si. [20] B[d] taṃ. [21] B[d] tappati [22] B[d] sā. [23] B[d] nikkhaṃcussi-, B[i] nikkhasūlāpakohitaṃ [24] B[d] -kaṃ. [25] B[d] -dhi. [26] B[d] tappetu. [27] C[2e] -mikā, B[d] -kāpiyā. [28] C[e] B[d] -nā. [29] C[e] B[d] -nā, B[d] tattha tattha dayhamāna (B[d] jayamāna) gacchamāna in the place of cara---. [30] B[d] pattehi, C[e] pattena. [31] B[d] cāmu-. [32] B[i] kirissatīti, B[d] sariissatīti. [33] B[i] sariissati, B[d] sariissatīti. [34] so C[2e]; B[i] gatassa, B[d] katassa. [35] C[e] sā ma, B[d] omit nara. [36] B[d] anāgacchatīti. [37] C[e] B[d] asi. [38] B[i] adāsi ca.

tam[1] hi tassa uttāsanatthāya oḍḍitam thapitam, caṇḍiti kodhanā kodhan[2] ti attho[3]. Vāyati[4] anayā[5] kodhaṃ karissati, tasmā[6] na tapatīti[7] taṃ tassa kujjhanaṃ nam tapati, no idhā 'ti idha paṭṭa idaṃ sīlaṃ nāma na tapatīti dīpeti, esa[8] uppalasaññāko ti ādīhi ghara usūsake thapitaṃ attano bhaṇḍaṃ ācikkhati, tattha uppalasaññāko ti uppalo va[9] saññā[10] uppalasadiso kato[11], so ca[12] saññāsajjo[13] cā 'ti attho, nikkhaṇ ca[14] 'ti paṭhavi suvaṇṇehi kataṃ aṅguleyyakaṃ[15], kāsikaṇ ca muduṃ[16] vatthaṃ ti muduṃ kāsikasāṭakayugaṃ[17] sandhāyāha, ettakaṃ kira tena[18] ussūsake nikkhittaṃ, tappaṭu[19] dhanakāmiyā[20] ti evaṃ sabbaṃ gahetvā sā mama pubbe dhanatthikā iminā dhanena tappatu[21] pūrā[22] manā[23] hutū 'ti.

Evaṃ so paridevamāno va kālaṃ katvā niraye nibbatti.

Satthā imaṃ desanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi) „Tadā bhariyā[24] etarahi bhariyā va[25]", yena pana[26] devaputtena taṃ kāraṇaṃ diṭṭhaṃ so ahaṃ evā" ti. Kāmavilāpajātakaṃ[27].

8. Udumbarajātaka.

Udumbarā cime[28] pakkā ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto aññataraṃ bhikkhuṃ ārabbha kathesi. So kira aññatarasmiṃ paccantagāmake vihāraṃ kāretvā vasati, ramaṇīyo vihāro piṭṭhipāsāṇe niviṭṭho, mandasammajjanaṭṭhānaṃ[29] udakaphāsu[30], gocaragāmo na[31] dūre[32], sampiyāyamānā manussā bhikkhaṃ denti. Athe 'ko bhikkhu cārikaṃ[33] caramāno taṃ vihāraṃ pāpuṇi, nivāsikatthero[34] tassāgantukavattaṃ[35] katvā pamādivase taṃ ādāya gāmaṃ piṇḍāya pāvisi, manussā tassa[36] bhikkhaṃ datvā svātanāya nimantayiṃsu, āgantuko[37] katipāhaṃ bhuñjitvā cintesi: „eken' upāyena[38] bhikkhuṃ

[1] B[d] taṃ. [2] C[b] kodhanaṃ kodhanaṃ, C[c] kodhanaṃ kodhaṃ. [3] B[c] caṇḍī kāmāti kodhanā ati-, B[d] sā caṇḍiti kodhanā kāhati kodhaṃ ti ati-. [4] B[d] mayhaṃ. [5] B[cd] taṃ. [6] B[cd] tappa-. [7] B[cd] sā. [8] C[c] B[cd] ca. [9] B[cd] add va uppalasaññāko. [10] B[cd] kaṇa. [11] C[c] sova, B[cd] yoca. [12] B[c] saññāpakko, B[d] saññāko. [13] C[b] nikkhamā [14] B[c] aṅguṭṭhaddikaṃ, B[d] -muddikaṃ. [15] B[cd] -ḍiṃ. [16] B[cd] maṇḍakaṃ yā sāṭaka-. [17] B[cd] dhanaṃ. [18] B[cd] tappetu. [19] B[cd] -piyā. [20] B[c] pūretu, B[d] pūretu. [21] B[c] muñcanatthā, B[d] sannithi. [22] C[c] B[cd] dhammade-. [23] B[c] adds va, B[d] ca. [24] B[cd] omit va and add sbosi. [25] C[b] omits pana. [26] B[cd] add sattamaṃ. [27] B[cd] vama, C[c] vime. [28] B[c] maṇḍappasam-, B[d] maṇḍalasam-. [29] B[cd] -pokkaṃ. [30] B[cd] nāti [31] B[c] adds nicceccacceccanne, B[d] naccāsanne. [32] B[cd] -kaṃ. [33] B[cd] -ako. [34] B[cd] tassa āg-. [35] B[c] paṇītaṃ. [36] B[c] so āgantvā. [37] B[cd] add taṃ.

vañcetvā nikkaḍḍhitvā[1] imaṃ vihāraṃ gaṇhissāmīti". Atha naṃ therūpaṭṭhānaṃ āgataṃ[2] pucchi: „kiṃ[3] āvuso Buddhūpaṭṭhānaṃ[4] akāsīti[5]". „Bhante imaṃ vihāraṃ paṭijaggasā[6] n'atthi, ten' amhi na gatapubbo[7]" ti. „Yāva tvaṃ Buddhūpaṭṭhānaṃ[8] gantvā āgacchasi tāvāhaṃ paṭijaggissāmīti". „Sādhu bhante" ti nevāsiko „yāva mamāgamanā there mā pamajjitthā" 'ti manussānaṃ vatvā pakkāmi. Tato paṭṭhāya āgantuko „tassa nevāsikassa ayaṃ eāyaṃ[9] ca doso" ti vatvā te manusse paribhindi. Itaro pi Satthāraṃ vanditvā punāgato. Ath' assa so senāsanaṃ na[10] adāsi. So ekasmiṃ thāne vasitvā punadivase piṇḍāya gāmaṃ pāvisi. Manussā sāmicimattaṃ pi na kariṃsu. So vippaṭisārī hutvā puna Jetavanaṃ gantvā taṃ kāraṇaṃ bhikkhūnaṃ āroceśi. Te[11] dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: āvuso asuko kira bhikkhu asukaṃ bhikkhuṃ vihārā nikkaḍḍhitvā sayaṃ tattha vasatīti[12]". Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutte[13] „na bhikkhave idāni' eva pubbe pi so imaṃ vasanaṭṭhānā nikkaḍḍhi yevā" 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto araññe rukkhadevatā hutvā nibbatti. Tattha vassāne sattasattāhaṃ devo vassi. Ath' eko rattamukhakhuddamakkaṭo[14] ekissā anovassikāya pāsāṇadariyā vasamāno ekadivasaṃ daridvāre[15] atemanaṭṭhāne sukhena nisīdi. Tatth' eko kāḷamukhamahāmakkaṭo[16] tinto[17] sītena pīḷiyamāno vicaranto taṃ tathā nisinnaṃ[18] disvā „upāyena taṃ[19] nīharitvā ettha vasissāmīti" cintetvā kucchiṃ[20] olambitvā[21] subhūtākāraṃ dassento[22] tassa purato ṭhatvā paṭhamaṃ gāthaṃ āha:

1. Udumbarā c' ime[23] pakkā nigrodhā ca kapitthanā[24],
ehi nikkhama[25] bhuñjassu, kiṃ jighacchāya miyasīti[26]. 142.

---

[1] B[1] patikametvā. [2] B[6] āgantvā. [3] C[2a] kiṃ. [4] C[2] B[1-6] buddhu-. [5] B[6] nakāsīti. [6] B[1-6] jaggantā. [7] C[2a] natthitamhi gatapubbo. [8] B[1-6] ca ayaṃ. [9] C[2] B[1] emit na. [10] B[1] adā bhikkhū. [11] B[1] vasiti. [12] B[1-6] -khuddakama-. [13] C[2] B[6] dari-, B[1] giri- [14] B[1] kāḷadukkha-, C[2a] khāḷamukhamahākakkaṭo. [15] C[2] tintanto, C[2a] sintento. [16] C[2a] nisinnamanaṃ. [17] B[1] assā. [18] C[2] kujjhiṃ, C[2a] kucchi, B[1] kujjhitvā. [19] so all four MSS. [20] B[1] dassetvā. [21] B[6] jama, B[4] cama, C[2a] pima. [22] C[2a] kapitthaka, B[1] kapitthānā. [23] C[2] B[6] nikkhamma. [24] B[1-6] nāsasīti.

Tattha kapitthanā ti milakkhū[1], ehi nikkhamā[2] 'ti ete udumbarādaye phalabhāramattā[3], ahaṃ pi khāditvā suhito āgato[4], tvam pi gaccha bhuñjassū 'ti

So pi tassa vacanaṃ[5] saddahitvā phalāphalāni[6] bhuñjitukāmo[7] nikkhamitvā tattha tattha[8] vicaritvā kiñci alabhanto puna āgantvā[9] taṃ antodariyaṃ[10] pavisitvā nisinnaṃ disvā „vañcessāmi nan" ti tassa purato ṭhatvā dutiyaṃ gāthaṃ āha:

1. Evaṃ so[11] sukhito[12] hoti yo vaddhaṃ[13] apacāyati
yathāhaṃ ajja suhito dumapakkāni-m-āsito ti. 143.

Tattha dumapakkāni māsito ti udumarādini rukkhaphalāni khāditvā asito[14] dhāto[15] suhito[16].

Taṃ sutvā mahāmakkaṭo tatiyaṃ gāthaṃ āha:

2. Yaṃ vanejo vanejassa vañceyya kapino kapi[17]
daharo pi taṃ[18] na saddheyya na hi jiṇṇo[19] jarākapiti. 144.

Tass' attho: yaṃ vane jāto kapi vane jātassa kapino[20] vañcanaṃ[21] kareyya taṃ[22] daharo pi[23] tayā sadiso pi[24] vānaro na saddaheyya[25], mādiso pana jiṇṇo[26] jarākapi mahallakamakkaṭo na hi saddaheyya, sattakkhattuṃ pi bhāyantassa tumhādisassa na saddahati[27]. Imasmiṃ[28] padese sabbaṃ phalāphalaṃ vassena[29] kiliṇṇaṃ patitaṃ[30], puna tava imaṃ[31] ṭhānaṃ ājānitvā gaccha ti.

So tato va pakkāmi.

Satthā imaṃ desanaṃ[32] āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā khuddamakkaṭo[33] parisāko ahosi, kāḷamahāmakkaṭo[34] āgantuko, rukkhadevatā pana ahaṃ evā" 'ti. Udumbarajātakaṃ[35].

---

[1] C[s] -u, B[d] milakkhu, B[d] milabhikkhu. [2] B[d] nikkhamma. [3] B[d] -bhāramattā, B[d] -bhāre matthā. [4] B[d] adds si. B[d] assim. [5] B[d] add ruva. [6] B[d] phalāni. [7] B[d] khādiu. [8] C[s] B[d] only one tattha. [9] B[d] puṇāg-. [10] B[d] antopāsanada-. [11] B[d] kho. [12] B[d] suhito. [13] B[d] vuḍḍhaṃ. [14] C[s] B[d] āsito. [15] B[d] gato, C[s] dhamo. [16] B[d] omit suhito. [17] C[s] kapiṃ. [18] B[d] omit taṃ. [19] C[s] jiṇṇa, C[s] jiṇṇa, B[d] jiṇo-. [20] B[d] kapissa. [21] C[s] vavanaṃ, C[s] vavanaṃ. [22] C[s] maṃ. [23] B[d] omit daharo pi. [24] B[d] add daharo, [25] B[d] saddahayya. [26] C[s] jiṇṇa, C[s] jiṇṇa. [27] B[d] saddahiti. [28] C[s] adds hi. B[d] himavantap. [29] C[s] vassena, C[s] vassena. [30] C[s] kiliṭṭhamatthiti, B[d] kiliṇṇaṃ patitaṃ, B[d] kiliṇṇapatitaṃ. [31] B[d] idaṃ. [32] B[d] dhammade-. [33] B[d] khuddakama- [34] B[d] kāḷa. [35] B[d] adds ajjhāsayo.

9. Komāyaputtajātaka.

Pure tuvan[1] ti. Idam Satthā Pubbārāme[2] viharanto keḷisīlako[3] bhikkhū ārabbha kathesi. Te kira bhikkhū Satthari uparipāsāde viharante heṭṭhāpāsāde diṭṭhasutādīni kathentā kalahañ ca paribhāsañ ca kathentā[4] nisīdiṃsu. Satthā Mahāmoggallānaṃ āmantetvā „ehi[5], bhikkhū saṃvejehī" āha. Thero ākāse uppatitvā pādaṅguṭṭhakena pāsādathūpikaṃ[6] paharitvā yāva udakapariyantā pāsādaṃ kampesi. Te bhikkhū maraṇabhayabhītā nikkhamitvā bahi aṭṭhaṃsu. Tesaṃ so keḷisīlakabhāvo[7] bhikkhūsu pākaṭo jāto. Ath' ekadivasaṃ[8] dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso ekacce bhikkhū evarūpe niyyānikasāsane pabbajitvā keḷisīlā[9] hutvā caranti", aniccaṃ dukkhaṃ anattā ti vipassanāya kammaṃ[10] na karontīti". Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi[11] keḷisīlakā[12] yevā" 'ti vatvā atītaṃ āhari.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto ekasmiṃ gāmake brāhmaṇakule nibbatti. Komāyaputto ti naṃ sañjāniṃsu. So aparabhāge nikkhamitvā isipabbajjaṃ pabbajitvā Himavantapadese vasi. Ath' aññe keḷisīlakā[13] tāpasā Himavantapadese[14] assamaṃ māpetvā vasiṃsu, kasiṇaparikammamattam pi nesaṃ n'atthi, araññato phalāphalāni āharitvā khāditvā hassamānā[15] nānappakārāya keḷiyā[16] vītināmenti. Tesaṃ santike[17] makkaṭo atthi, so pi keḷisīlako[18] va[19] mukhavikārādīni karonto tāpasānaṃ nānāvidhaṃ keḷiṃ[20] dasseti. Tāpasā tattha ciraṃ vasitvā loṇambilasevanatthāya manussapathaṃ āgamiṃsu. Tesaṃ gatakālato paṭṭhāya Bodhisatto taṃ ṭhānaṃ āgantvā[21] vāsaṃ kappesi. Makkaṭo tesaṃ viya tassāpi keḷiṃ[22] dassesi. Bodhisatto accharaṃ paharitvā „susikkhitapabbajitānaṃ santike vasantena nāma

---

[1] C[b] tvaṃ. [2] B[bd] jetavane. [3] C[a] kīḷi-, B[b] kaṭṭhila, B[d] kaṭṭhīla. [4] B[bd] karontā. [5] B[bd] etha. [6] B[d] -thūpikaṃ, B[b] -thummikaṃ. [7] B[bd] keḷisīlabhāvo. [8] B[bd] add bhikkhū. [9] B[bd] add bhikkhū. [10] B[bd] vipassanā. [11] B[bd] kammaṭṭhānaṃ. [12] B[d] pete. [13] B[d] keḷisīlā. [14] B[bd] keḷisīlā. [15] B[bd] -ppa-. [16] C[b] vasamānā, C[c] hasamānā? B[b] hadasamānā, B[d] phāyamānā? [17] B[b] keḷisīlā, B[d] keḷisīlāya. [18] B[bd] add eko. [19] B[bd] keḷi-. [20] B[d] ca. [21] B[bd] keḷiṃ. [22] B[b] gantvā

ācārasampannena kāyādihi susaññatena[1] jhāne[2] suyuttena[3] bhavitum vattatiti" tassa ovādam adāsi. So tato paṭṭhāya sīlavā ācārasampanno[4] ahosi. Bodhisatto pi tato aññattha agamāsi. Atha te tāpasā lonambilam sevitvā tam ṭhānam agamiṃsu[5]. Makkaṭo pubbe viya tesaṃ kiccāni[6] na dassesi. Atha nam tāpasā „pubbe" āvuso amhākaṃ purato kiccāni[7] karosi idāni na karosi, kiṃkāraṇā" ti pucchanto[8] paṭhamaṃ gāthaṃ āha:

1. Pure tuvaṃ[9] sīlavataṃ sakāse[10]
okkandikaṃ[11] kiṃsi assamamhi,
karoh' are[12] makkaṭiyāni makkaṭa,
na taṃ mayaṃ sīlavataṃ ramāmā 'ti. 145.

Tattha sīlavataṃ sakāse[13] ti kiccānaṃ[14] amhākaṃ santike, okkandikaṃ ti migo[15] viya okkandikattā[16] kiṃsi, karohare[17] ti karohi[18] are[19] ti ālapanaṃ, makkaṭiyānīti makkaṭikaṃ[20] kiccasabhāvinī[21] makkaṭavihāriniṃ[22], na taṃ mayaṃ sīlavataṃ ramāmā 'ti yaṃ pubbe tava kiccāni karontā ca taṃ mayaṃ etarahi na ramāma nābhiramāma, tvaṃ pi no na ramāpesi, kiṃ nu kho kāraṇan ti.

Taṃ sutvā makkaṭo dutiyaṃ gāthaṃ āha:

2. Sutā[23] hi mayhaṃ paramā[24] visuddhi[25]
Komāyaputtassa bahussutassa,
mā dāni[26] maṃ maññi tuvaṃ[27] yathā pure,
jhānāniyuttā viharāma āvuso ti. 146.

Tattha mayhaṃ ti kammaṭṭhāne sampaddānaṃ, visuddhī[28] jhānavisuddhi[29], bahussutassā 'ti bahunnaṃ kaṭhinaparikammānaṃ uggahitattā ca samāpattīnañ cattā c' eva paṭiladdhattā ca bahussutassa, tuvaṃ ti taṃ ekaṃ tāpasaṃ ālapanto idāni mā maṃ tvaṃ pure viya saññāni[30] nāhaṃ purimasadiso amariyo me laddho ti dīpeti.

---

[1] B[d] susaṃvuttena. [2] B[d] sādarena sādarena. [3] B[d] susaṃyuttena, B[d] suyuttapayuttena. [4] B[d] sīlaccāra-. [5] B[d] āgamaṃsu. [6] C[s] kiṭiṃ, C[s] kiṭiṃ corr. to kaṭiṃ, B[s] kiṭi, B[d] kiṭi. [7] B[d] add. tvaṃ. [8] C[s] kaṭiṃ corr. to kaṭiṃ, B[d] kaṭi. [9] C[s] pucchanti corr. to -ti. [10] B[d] vasasīvakasena, B[d] pakāse. [11] B[d] -ṭiṃ-. [12] C[s] -haro, B[d] na karomareti, B[d] karopāre. [13] B[d] pakāse, B[d] sīlavasasakāsa. [14] B[d] kaṭi- [15] B[d] okkantikamigo in the place of okkandikaṃmigo. [16] B[d] okkantatvā. [17] B[d] karomāre. [18] B[s] omits karohi. [19] B[d] omits karohi are. [20] B[d] jaṭi. [21] B[d] -kā. [22] C[s] kiṭi-, B[d] kiṭi-. [23] B[d] -rāṭiṃ. [24] C[s] sumā, B[d] sumo. [25] C[s] B[d] -maṃ. [26] C[s] B[d] -dāhiṃ. [27] C[s] tvaṃ. [28] pubbe - - - dāni wanting in B[s]. [29] C[s] -iṃti, B[d] -dāhiṃ. [30] C[s] -ñi. [31] C[s] saṃjāni, B[d] saṃcāni.

Tam sutvā tāpaso[1] tatiyam gātham āha[2]:

147. Sace pi sālamsmim vapeyyu[3] bījam
devo ca vasse p' eva hi tam ruheyya,
sutā hi tayā[4] paramā visuddhi,
ārā tuvam makkata jhānabhūmiyā ti. 147.

Tass' attho: sace pi pāsāṇapiṭṭhe pañcavidham bījam vapeyyum devo ca samma vasseyya sādhukañ ca vasse[5] ruheyya[6], evam eva[7] tam[8] tayā paramajjhānavisuddhi sutā[9], tvam pana tiracchānayonike[10] ati jhānabhūmiyā dūre ṭhito, na sakkā tayā jhānam uppādetun ti makkaṭam garahitvā.

Satthā imam desanam[11] āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: „Tadā kelāsiluṭāpasā[12] ime bhikkhū ahesum, Komāyaputto pana aham evā" 'ti. Komāyaputtajātakam[13].

10. Vakajātaka.

Parapūnarodhā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto purāṇasanthavam[14] ārabbha kathesi. Vatthum Vinaye vitthārato āgatam eva, ayam pan' ettha saṅkhepo. Āyasmā Upaseno[15] durāsiko[16] ekarassikena saddhivihārikena[17] saddhim Satthāram upasaṅkamitvā Satthārā garahito vandityā pakkanto. Vipassanam paṭṭhapetvā arahattam patvā[18] appicchatādiguṇayutto terasadhūtaṅgāni[19] samādāya parisam pi terasadhūtaṅgadharam[20] katvā Bhagavati tenūsam patisallīne[21] saparisa Satthāram upasaṅkamitvā parisam nissāya paṭhamam garahaṃ labhitvā adhammikāya kathāya anuvattane[22] dutiyam sādhukāram labhitvā „ito paṭṭhāya dhūtaṅgadharā[23] bhikkhū yathāsukham upasaṅkamitvā mam passantū" 'ti Satthārā katānuggahe[24] nikkhamitvā bhikkhūnam tam attham ārocesi. Tato pabhuti bhikkhū dhūtaṅgadharā[25] hutvā Satthāram[26] dassanāya upasaṅkamitvā Satthari paṭisallānā[27] vuṭṭhite tattha pañsukūlāni chaddetvā attano muṭṭhacīvarān' eva[28] gaṇhimsu. Satthā samhahulehi bhikkhūhi saddhim sunāsanasārikam

---

[1] C[b] -sā. [2] C[b] ahamsu. [3] C[a] -yyum. [4] C[2a] tesaṁ. B[d] mayā corr. to tayā. [5] B[d] na. [6] B[c] virūheyya, B[d] virūheyya. [7] C[a] -vam. [8] C[a] B[d] omit tam. [9] C[a] adds matasuta, B[c] matasuta nāma. [10] B[d] -nikāya. [11] B[d] dhammade- [12] C[a] B[d] ādi- [13] B[d] add navamam. [14] C[a] -santhatam corr. to -thaṁ, C[c] -santhatam, B[c] saudavam, B[d] santhavam. [15] C[a] -sa, B[c] upaseno [16] C[a] sudāsiko, C[c] -vāsiko. [17] B[d] omit saddhivi-. [18] B[c] arahappatto, B[d] arahattampatto. [19] C[a] -dhu- [20] B[d] pati- [21] B[d] sannisinne. [22] B[d] gaṇa- [23] B[c] satthā. [24] B[d] pattaci-

caranto tattha tattha patitāni pamsukūlāni disvā pucchitvā tam attham sutvā „bhikkhave imesam ūnam bhikkhūnam vatasamādānam[1] sacirațthitikam vakassa[2] uposathakammasadisam ahosi“ vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto Sakko devarājā ahosi. Ath' eko vako[3] Gangātīre pāsāṇapitthe vasati. Atha Gangāya himodakam āgantvā tam pāsāṇam parikkhipi. Vako[4] abhiruhitvā pāsāṇapitthe nipajji, n' ev' assa gocaro atthi na gocarāya gamanamaggo, udakam pi vaddhat' eva, so cintesi: „mayham n'eva gocaro atthi na gocarāya gamanamaggo, „nikkammassa[5] pana[6] nipajjantassa uposathakammam varan[7]“ ti manasā va uposatham adhitthāya sīlāni samādiyitvā[8] nipajji. Tadā Sakko āvajjamāno tassa tam dubbalasamādānam ñatvā „etam vakam[9] viheṭhessāmīti“[10] sakarūpena āgantvā tassāvidure[11] thatvā attānam dassesi. Vako tam disvā „aññasmim divase uposathakammam jānissamīti“ atthāya tam ganhitum pakkhandi[12]. Etako pi ito c' ito ca pakkhanditvā[13] attānam gahetum na adāsi[14]. Vako tam gahetum asakkonto nivattitvā āgamma „uposathakammam tāva me na bhijjatū“ tatth' eva puna nipajji. Sakko Sakkattabhāven' eva ākāse thatvā „tādisassa dubbalajjhāsayassa kim uposathakammena, tvam mama“ Sakkabhāvam ajānanto sakamamsam khāditukāmo ahosīti“ tam viheṭhetvā garahitvā devalokam eva gato.

1. Parapāsarodhā jīvanto mamsalohitabhojano[15]
vako[3] vatam samādiyi[16] upapajji uposathaṃ. 148.
2. Tassa Sakko vatam ñāya ajarūpen' upāgami,
ritatapo[17] ajjhappatto bhañji[18] lohitapo tapam. 149.

[1] B[6] dhitāsassamā-. [2] B[6] ba-. [3] as C[3]; C[4] sikkhamasa vatt. to -ssamassa, B[5] niggamantassapi, B[6] nikkhamantassāpi. [4] C[4] B[6] omit pana. [5] B[5] nimajjanato, B[6] nimojjanato. [6] B[5] varatarañ, B[6] varantaran. [7] B[6] -dayitvā. [8] B[6] vinamatasīlanti. [9] B[5] omits ta-, B[6] tassa avi-. [10] C[4] pakkandi, B[5] pakkanta. [11] B[6] pakkan-. [12] B[6] nādasi. [13] B[6] mam-. [14] C[3] B[6] mamsam-. [15] B[6] -dāya. [16] B[5] vikandapo, B[6] vigantapo. [17] B[5] bhijja, B[6] bhindi.

1. Evaṃ evaṃ[1] idh' ekacce samādānasmiṃ[2] dubbalā
laḷuṃ karonti attānaṃ vako[3] va ajakāraṇā ti 150.

Iti so pi abhisambuddhagāthā.

Tattha upapajji uposathaṃ ti uposathavisaṃ upagato, vatañ[4]ñathā[5] taṃ dubbalavataṃ aññathā[6] vitatapo[7] ajjhappatto ti vigatatapo hutvā upagato, kaṃ khāditvā pakkhanto[8] ti attho, ichitapo ti jhānagāyī[9], tapaṃ ti taṃ attano samādānaṃ tapaṃ bhindi.

Satthā imaṃ desanaṃ[10] āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā Sakko[11] aham evā[12] 'ti. Vaṅkajātakaṃ[13]. Kumbhavaggo pañcamo[14]. Tikanipātavaṇṇanā niṭṭhitā[15].

[1] Bᵉ -va. [2] Bᵉᵉ -nāni. [3] Bᵉᵈ ka-. [4] C⁴ vatañ-ñāsiti, Cᵉ vatam-ñāsiti, Bᵈ vatañ-ñāsiti, Bᵉ vatañ-ñāsiti. [5] Bᵈ vikantapo. Bᵉ vikantapo vuccati vigatatapo. [6] Bᵈ pakkandito, Bᵉ pakkhandito. [7] all four MSS. -yi. [8] Bᵉᵉ dhammade-. [9] Bᵉᵉ add pana. [10] Cᵉ Bᵉᵈ ka-. Bᵉᵉ add dassesun. [11] Bᵈ adds sarighatassapattaja kāyanippīḷajambuka sattasaruddha kassaṭṭhakathāyaṃ pattikaṃ jātakaṃ dassesun bhave vagge kumbhapaṃsavasati. [12] Bᵉᵉ adds bhadraghaṭasuposathā sopatthā ca kāyamuditāsaṃ ca jambuka bhantaṃ samuddakāmavijjasaṃ udumparaṃ komāyaputtaṃ bavarī.

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL LIBRARY New Delhi

See Vol I

S. Ct.

8/17/77

N.C.

"A book that is shut is but a block"
CENTRAL ARCHAEOLOGICAL LIBRARY
GOVT. OF INDIA
Department of Archaeology
NEW DELHI
Please help us to keep the book clean and moving.